

CHARLES
DICKENS

BÜYÜK UMUTLAR

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
DİDAR ZEYNEP BATUMLU

Genel Yayın: 5144

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyuluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

CHARLES DICKENS
BÜYÜK UMUTLAR

ÖZGÜN ADI
GREAT EXPECTATIONS

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN
DİDAR ZEYNEP BATUMLU

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2018
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
DENİZ RESUL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM, NİSAN 2021, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-397-9 (CİLTLİ)
ISBN 978-625-405-396-2 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel. (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

CDIV

CHARLES DICKENS

BÜYÜK UMUTLAR

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
DİDAR ZEYNEP BATUMLU

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

BİRİNCİ CİLT

I. Bölüm

Babamın ailesinin soyadı Pirrip, vaftiz adım da Philip'ti; çocuk dilimle bu iki ismi birlikte anlaşılır bir biçimde uzun uzadıya telaffuz edemez, en fazla Pip demeyi becerebilirdim. Böylelikle kendi kendime Pip adını verdim, herkes de bana Pip demeye başladı.

Babamın ailesinin soyadının Pirrip olduğunu babamın mezar taşına ve demirciyle evli olan ablam Mrs. Joe Gargery'ye dayanarak söylüyorum. Annemle babamın yüzlerini ne gerçekte ne de bir resimde gördüğümünden (çünkü fotoğraf döneminden çok önce yaşamışlardı) nasıl göründüklerine dair ilk tahayyüllerim, son derece anlamsız bir biçimde, o ikisinin mezar taşlarından türemişti. Babamın mezar taşındaki harflerin şekli, onun eni boyu bir, tıknaz, siyah kıvrıkcık saçlı, esmer bir adam olduğu şeklinde tuhaf bir fikre kapılmama sebep olmuştu. “Ve Georgiana, yukarıda adı geçen şahsın karısı” ibaresindeki harflerin karakterinden ve yana yatıklığından, annemin çilli ve soluk benizli bir kadın olduğu gibi çocukça bir çıkarımda bulunmuştum. Mezarlarının yanına düzgün bir sıra halinde dizilmiş, her biri yaklaşık kırk beş santimetrelik baklava şeklindeki küçük taşsa, evrensel hayatta kalma mücadelesinden çok erken bir yaşta vazgeçmiş olan beş küçük erkek kardeşimin hatırası

açısından kutsaldı; elleri pantolonlarının ceplerinde, sırtüstü doğmuş olduklarına ve var oldukları sürece ellerini ceplerinden hiç çıkarmamış olduklarına dair duyduğum sarsılmaz inanca müteşekkirim.

Köyümüz denizden yaklaşık otuz kilometre içeride, kıvrıla kıvrıla uzanan bir nehrin kıyısındaki¹ bataklık arazide kurulmuş bir köydü. Öyle sanıyorum ki etrafımdaki şeylerin niteliğine ilişkin en canlı ve geniş kapsamlı izlenimlerimi edinişim, soğuk ve unutulmaz bir akşamüstüne denk düşüyor. İşte tam o anlarda, ısırgan bürümüş bu kasvetli yerin kilisenin avlusundaki mezarlık olduğunun şüpheye mahal bırakmayacak şekilde ayırdına vardım; bir zamanlar bu kilisenin cemaatine mensup olan Philip Pirrip ile yukarıda adı geçen şahsın karısı Georgiana ölmüştü ve burada gömülüydü; yukarıda adı geçenlerin küçük çocukları Alexander, Bartholomew, Abraham, Tobias ve Roger da keza ölmüşlerdi ve burada gömülüydüler; kilise avlusunun ötesindeki, kanallar, tümsekler ve çitlerle bölünmüş, üzerinde tek tük sığırlar otlayan, dümdüz, koyu renkli ve bomboş arazi bataklık, ilerisindeki belli belirsiz kurşuni çizgiyse nehirdi; rüzgârın deli deli estiği, uzaktaki o yabani sığınak denizdi; ve tüm bunlardan korkup ağlamaya başlayan küçük ürperti demeti Pip'ti.

“Kes sesini!” diye haykırdı korkunç bir ses ve tam o esnada, kilisenin sundurmasının yan tarafındaki mezarların arasından bir adam fırladı. “Sessiz ol küçük şeytan, yoksa gırtlığını keserim!”

Tepeden tırnağa gri kaba kumaştan kıyafetler giymiş, ayağında büyük bir demir parçası olan, korkunç bir adamdı bu. Şapkasız, ayakkabıları paramparça, kafasına eski püskü bir paçavra dolamış bir adamdı. İliklerine kadar ıslanmış, çamura bulanmış, taşların sakatladığı, mıcırların kestiği, ısırganların daladığı, dikenli çalıların çizik içinde bıraktığı bir adamdı; topallayan, titreyen, dik dik bakan, homurda-

---

1 Thames Nehri. (ç.n.)

nan bir adamdı ve beni çenemden tutup sımsıkı kavradığı sırada dişleri takırdayan bir adamdı.

“Ah! Gırtlığımı kesmeyin efendim!” diye yalvardım dehşet içinde. “Ne olur yapmayın efendim.”

“Adını söyle bana!” dedi adam. “Çabuk!”

“Pip efendim.”

“Bir daha söyle,” dedi adam gözlerini benden ayırmadan. “Doğru düzgün konuş, ağzında geveleme!”

“Pip. Pip efendim!”

“Nerede oturduğunu göster,” dedi adam. “Parmağınla göster!”

Parmağımla, kilisenin yaklaşık bir buçuk kilometre ötesinde, nehre yakın bir düzlükte bulunan, budanmış ağaçların ve gürgenlerin arasındaki köyümüzü işaret ettim.

Adam bana kısa bir süre baktıktan sonra beni baş aşağı çevirip ceplerimi boşalttı. Ceplerimde bir parça ekmekten başka bir şey yoktu. Kilise eski haline döndüğünde, –adam öylesine çevik ve güçlüydü ki kilise aniden tepetaklak olmuş ve ben çan kulesini ayağımın dibinde görmüştüm– neyse, kilise eski haline döndüğünde, kendimi tir tir titrer halde bir mezar taşının üzerinde otururken buldum, adamsa o esnada âdeta aç bir kurt gibi ekmeği yiyordu.

“Seni enik seni,” dedi adam dudaklarını yalayarak. “Ne kadar da tombik yanakların var senin öyle.”

Sanırım yaşıma göre ufak tefek ve cılız olmama rağmen yanaklarım sahiden de tombikti.

“Vallahi nasıl güzel yerdim o yanakları,” dedi adam kafasını tehditkâr bir biçimde iki yana sallayarak. “Şeytan diyor ki şöyle bir güzel ye!”

Hem düşmemek hem de ağlamamak için adamın beni oturttuğu mezar taşına daha da sıkı tutunarak böyle bir şeyi yapmayacağını umduğumu içtenlikle ifade ettim.

“Bana baksana!” dedi adam. “Senin annen nerede bakayım?”

“Orada efendim!” dedim.

Adam yerinden fırlayıp birazcık koştuktan sonra durup omzunun üzerinden arkaya baktı.

Ürkekçe, “Orada efendim!” diye açıklamada bulundum. “Ve Georgiana. Benim annem o.”

“Demek öyle!” dedi adam yanıma dönerek. “Annenin yanında yatan da baban mı?”

“Evet efendim,” dedim. “O da bir zamanlar bu kilisenin cemaatine mensuptu.”

“Demek öyle,” diye mırıldandı adam düşünceli bir edayla. “Henüz o konuda kararımı vermedim ama farz edelim ki merhamet edip yaşamana izin verdim, kiminle yaşayacaksın?”

“Ablamla efendim, Mrs. Joe Gargery, demircinin karısı efendim.”

“Demirci demek?” dedi adam. Sonra başını eğip bacağına baktı.

Esrarengiz bir biçimde birkaç kez üst üste bir bana bir bacağına baktıktan sonra mezar taşıma doğru gelip beni iki kolumdan kavrayarak olabildiğince geriye yatırdı; öyle bir haldeydik ki, adamın gözleri yukarıdan tüm keskinliğiyle gözlerime dikilmişti, benimkilerse aşağıdan çaresizce onunkilere bakıyordu.

“Bana bak,” dedi, “bu, senin açısından bir ölüm kalım meselesi. Eğin ne olduğunu biliyorsundur.”

“Evet efendim.”

“Azık ne demek onu da biliyorsundur.”

“Evet efendim.”

Bende daha yoğun bir çaresizlik ve tehlike duygusu uyandırmak için her sorudan sonra beni biraz daha geriye yatırıyor.

“Bana bir eğe getir.” Beni biraz daha geriye yatırdı. “Ve bana azık getir.” Beni biraz daha geriye yatırdı. “Bana ikisini de bulup getir.” Beni biraz daha geriye yatırdı. “Yoksa kalbini ve ciğerini deşerim.” Beni biraz daha geriye yatırdı.

Ölesiye korkmuştum ve öylesine başım dönüyordu ki iki elimle adama tutunup, “Eğer doğrulmama izin verirseniz belki midem bulanmaz ve söylediklerinizi daha bir can kulağıyla dinleyebilirim efendim,” dedim.

Bunun üzerine adam beni öylesine geriye doğru bastırıp sarsaladı ki kilise kendi tepesindeki rüzgârgülü horozunun üzerinden atladı. Sonra beni kollarımdan tutarak taşın üzerinde dik konuma getirdi ve şu korkunç şekilde konuşmasına devam etti:

“Yarın sabah erkenden bana bir ege ve biraz azık getireceksin. Onları alıp bana, şuradaki eski tabyaya getireceksin. Söylediklerimi yapar, beni ya da herhangi başka birini gördüğüne dair tek kelime etmez ve gördüğünü belli edecek bir davranışta bulunmazsan, canın bağışlanır. Söylediklerimi yapamaz ya da sözlerimin zerre kadar dışına çıkacak olursan, –azıcık bile dışına çıkmaman gerekiyor– işte o zaman ciğerinle kalbin deşilecek, sonra da kızartılıp yenecek. Belki benim yalnız olduğumu zannediyorsundur ama aslında yalnız değilim. Benimle birlikte saklanan genç bir adam var, ben onun yanında melek kalırım. Bu genç adam benim söylediklerimi duyuyor. Bu genç adamın, erkek çocuklarının canlarına, kalplerine, ciğerlerine kastetmek gibi şahsına münhasır gizli bir huyu var. Bir çocuğun ondan saklanmaya çalışması nfiledir. Varsın çocuk kapısını iyice kilitlemiş, yatağında sıcacık yatıyor olsun, hatta iyice büzüşüp kıyafetlerini kafasına geçirmiş olsun ve güvende olduğunu zannetsin, genç adam bir şekilde sinsi bir yılan gibi yavaşça yolunu bulup ona ulaşacak ve böğrünü deşecektir. Şu an sana zarar vermesin diye genç adamı çok zor zapt ediyorum. Onu senin iç organlarından uzak tutmak gerçekten çok zor. Evet, şimdi söyle bakalım, ne diyorsun?”

Egeyi ve bulabildiğim yiyecek parçalarını alıp sabah erkenden tabyaya getireceğimi ve ona vereceğimi söyledim.

“Eğer yapmazsam Tanrı canımı alsın de!” dedi adam.

Söylediklerini harfiyen tekrarlardım, o da beni aşağı indirdi.

“Sakın,” diye devam etti adam, “verdiğin sözü unutma; o genç adamı da unutma. Haydi, şimdi doğruca eve!”

“İ-i-i-yi geceler, efendim,” dedim kekeleyerek.

“Yaa, ne demezsin!” dedi adam, soğuk, ıslak düzlüğe bakınarak. “Keşke bir kurbağa ya da yılanbalığı olsaydım!”

Bunları söylerken sanki uzuvlarını bir arada tutmak istercesine, titreyen bedenini iki koluyla sımsıkı sarıp topallaya topallaya kilisenin alçak duvarına doğru yürüdü. Isırganotlarının, yeşil tümsekleri bürümüş böğürtlen çalılarının arasından kendine yol açarak gidişini izlerken, çocuk gözlerime öyle geldi ki sanki adam, mezarlarından uzanıp onu bileğinden yakalayarak içeri çekmeye çalışan ölülerin ellerinden kaçınmaya çalışıyordu.

Kilisenin alçak duvarına varınca, bacakları uyuşmuş ve kaskatı kesilmiş bir adam edasıyla üzerinden atladı, sonra da bana bakmak için arkasına döndü. Döndüğünü görür görmez hemen yüzümü eve doğru çevirip bacaklarıma kuvvet, var gücümle koşmaya başladım. Bir ara dönüp omzumun üzerinden arkaya baktığımda, adamın hâlâ kendini iki koluyla sımsıkı sarmış halde, yaralı ayaklarıyla, çok yağmur yağdığında ya da sular yükseldiğinde üzerlerinden yürünebilsin diye bataklık arazinin orasına burasına rasgele konmuş büyük taşların arasından zar zor ilerleyerek nehre doğru gittiğini gördüm.

Ona bakmak için durduğumda, bataklık uzun, siyah, yatay bir çizgiden ibaretti; nehir de tıpkı bataklık gibi siyah bir çizgiydi fakat ne onun kadar genişti ne de onun kadar siyah; gökyüzüyse birbirine geçmiş, uzun ve öfkeli kırmızı çizgilerle kapkara çizgilerdi yalnızca. Nehrin kıyısında zar zor görebildiğim iki siyah şey vardı ki tüm bu manzara içinde yalnızca onlar dikey konumdaydı; biri, yakından bakıldığında son derece çirkin görünen, bir direğin üzerinde du-

ran çembersiz bir fıçıyı andıran, gemicilere yol gösteren bir deniz feneriydi; diğeryse, üzerinden bir zamanlar bir korsanı bağladıkları zincirlerin sarktığı bir darağacıydı. Adam topallaya topallaya darağacına doğru ilerliyordu, sanki korsan dirilip aşağı inmişti de kendini yeniden darağacına asacaktı. Böyle düşününce feci bir titreme geldi; sığırların ona bakmak için kafalarını kaldırdığını gördüğümde, “Acaba onlar da mı aynı şeyi düşünüyorlar,” diye geçirdim içimden. O korkunç genç adama bakındım ama ona dair en küçük bir ipucu göremedim. Buna rağmen içimi yine bir korku kaplamıştı; eve varana dek hiç durmaksızın koştum.

II. Bölüm

Ablam Mrs. Joe Gargery, benden en az yirmi yaş büyüktü ve beni “elleriyle” büyütmüş olmaktan ötürü hem kendi nezdinde hem de komşuların arasında hatırı sayılır bir itibar inşa etmişti. O zamanlar, bu deyimın ne anlama geldiğini bilmez, kendi kendime çıkarımda bulunmaya çalışırdım; ablamın elinin ağırlığından ve sertliğinden ve elini, kocasının ve benim üzerimde kullanmak gibi bir alışkanlığı oluşundan yola çıkarak, benim de Joe Gargery’nin de onun “elleriyle” büyütüldüğümüzü zannederdim.

Ablam güzel bir kadın değildi; Joe Gargery’i kendisiyle evlenmeye “elleriyle” ikna etmiş olduğu gibi bir genel itibaya sahiptim. Joe, pürüzsüz yüzünün iki yanından lepiska bukleleri sarkan, sarışın bir adamdı ve gözleri öylesine muallak bir maviydi ki gözlerinin beyazıyla karışmış olduğunu sanırdınız. Mülâyim, iyi huylu, yumuşakbaşlı, uyumlu, safça ve pek tatlı bir adamdı; hem gücü hem de zaafı açıısından bir çeşit Herkül² gibiydi.

Kara saçlı ve kara gözlü olan ablam Mrs. Joe’nun yüzüneyse öyle bir kırmızılık hâkimdi ki bazen, acaba yıkanırken

---

2 Herakles adıyla da bilinen Herkül, Yunan mitolojisinde Tanrı Zeus ile Miken kralının kızı Alkmene’nin oğludur. Olağanüstü fiziksel gücüyle bilinir. (ç.n.)

sabun yerine muskat rendesi mi kullanıyor diye merak ederdim. Uzun boylu ve kemikliydi, neredeyse her zaman, bedene iki defa dolayarak arkadan sımsıkı bağladığı, kurşungeçirmezmiş gibi bir izlenim yaratan kare şeklindeki göğüs kısmına bol miktarda topluigne ve çengelliigne tutturulmuş kaba kumaştan bir önlük takardı. Ablam bu önlüğü kendisi açısından büyük bir liyakat göstergesi olarak görürdü ve önlüğü sürekli takıyor olmayı, Joe'ya sürekli serzenişte bulunma vesilesi olarak kullanırdı. Oysa ablamın önlüğü takmasını gerektirecek herhangi bir sebep göremiyorum; ya da illa takması gerekiyorsa bile gün içerisinde neden hiç çıkarmadığını hâlâ bir türlü anlayamam.

Joe'nun demirci ocağı, o dönem köyümüzdeki yapıların çoğu gibi ahşap olan evimizin hemen bitişiğindeydi. Kilisenin mezarlığından koşa koşa eve geldiğimde demirci ocağı kapalıydı ve Joe tek başına mutfakta oturuyordu. Joe'yla kader arkadaşı olduğumuz için birbirimizle sırlarımızı paylaşırdık; kapının mandalını açtığımda Joe'yu hemen karşıda, ocağın başında otururken gördüm ve Joe o an bana bir sırrını açıverdi:

“Mrs. Joe on iki kere dışarı çıkıp seni aradı Pip. Şu an yine dışarıda, on üçüncü keredir seni aramakla meşgul.”

“Öyle mi?”

“Evet. Daha fenası, gıdıklama sopası da yanında.”

Bu talihsiz istihbaratı alınca yeleğimin yegâne düğmesini döndürmeye ve büyük bir moral bozukluğu içinde ateşi izlemeye koyuldum. Gıdıklama sopası, gıdıklanan bedenimle temas etmekten aşınıp parlamış olan, ucu mumlanmış bir değnekti.

“Önce oturdu,” dedi Joe, “sonra ayağa kalkıp gıdıklama sopasını kaptığı gibi, öfkeden gözü dönmüş bir halde dışarı fırladı. Aynen böyle yaptı,” dedi Joe, demir bir çubukla parmaklıkların arasından yavaşça alevleri karıştırıp temizleyerek ve yanırlarını izleyerek. “Öfkeden gözü dönmüş bir halde dışarı fırladı Pip.”

“Çıkalı çok oldu mu Joe?” diye sordum. Ona her zaman büyücek bir çocuk muamelesi yapar, dengim sayardım.

“Şey,” dedi Joe, yukarıdaki Felemenk yapımı duvar saatine bakarak, “öfkeden gözü dönmüş halde dışarı en son fırlayışının üzerinden beş dakika geçti Pip. İşte geliyor! Kapının arkasına geç dostum, havluluğun arkasına gir.”

Joe’nun tavsiyesine uydum. Ablam Mrs. Joe, kapıyı ardına kadar açmaya çalışıp da arkasında tam olarak açılmasını engelleyen bir şeyin olduğunu fark edince, ne olduğunu hemen sezip durumu daha detaylı tetkik etmek için gıdıklama sopasını devreye soktu. En sonunda beni Joe’ya fırlattı; –sık sık ailevi meselelerde kocasına karşı kullandığı bir silah görevi görürdüm– Joe’ysa beni büyük bir mutlulukla yakalayıp ocağın kenarına sakladı ve kocaman bacağını usulca, sanki etrafımı çitle çevirmiş gibi önüme koydu.

“Nerelerdeydin seni küçük şebek?” diye sordu Mrs. Joe ayağını yere sertçe vurarak. “Ben burada senin yüzünden üzüntüden, korkudan, endişeden ölüp ölüp dirilirken neler yapıyordun çabuk söyle, yoksa senden elli, Gargery’den beş yüz tane olsa bile gelir seni o saklandığın köşeden çıkarırım; ferishtahı gelse seni benim elimden kurtaramaz.”

“Kilisenin mezarlığına gitmiştim,” dedim, oturduğum taburenin üzerinde ağlayıp acıyan yerlerimi ovuşturarak.

“Kilisenin mezarlığı,” diye tekrarladı ablam. “Ben olmasaydım çoktan o mezarlığa gitmiştin, ilelebet de orada kalırdın. Kim büyüttü seni elleriyle?”

“Sen büyüttün,” dedim.

“Hangi akla hizmet böyle bir şey yapmışsam!” diye haykırdı ablam.

“Bilmiyorum,” dedim sızlanarak.

“Asıl bilmeyen *benim!*” dedi ablam. “Şimdi olsa hayatta böyle bir şey yapmam! Bir bildiğim budur. Sen doğduğundan beri şu önlüğü üzerimden bir kez olsun çıkarmadım. Bir demircinin (hem de Gargeryler’den) karısı olmak yeterince zor değilmiş gibi bir de sana annelik etmek zorunda kalıyorum.”

Kederli bir biçimde ateşi seyrederken düşüncelerim dağılıp sorudan uzaklaşmıştı. Bataklıktaki ayağı demirli kaçak, o esrarengiz genç adam, eğe, yiyecek ve yerine getirmek için çatısı altında yaşadığım evde hırsızlık işlemek durumunda kalacağım o söz, gözümün önünde, intikam ateşiyle cayır cayır yanan kömürlerin arasından yükseliyordu.

“Hah!” dedi ablam gıdıklama sopasını yerine koyarken. “Kilisenin mezarlığı demek! İkiniz ağız birliği edip kilise mezarlığı diyorsunuz, öyle mi?” Bu arada, içimizden biri o sözü hiç telaffuz etmemişti. “Siz ikiniz günün birinde beni o mezarlığa göndereceksiniz; bensiz muhteşem bir ikili olursunuz!”

Ablam ikindi kahvaltısı için hazırlıklara başladığı sırada Joe bacaklarının arasından eğilip bana baktı; sanki beni ve kendisini zihninde tartıyor ve ima edilen o feci koşullar gerçekleştiği takdirde pratikte nasıl bir ikili olacağımızı hesap etmeye çalışıyordu. Sonra, fırtınalı zamanlarda daima âdeti olduğu üzere, oturup sağ tarafındaki lepiska bukleleriyle ve sakallarıyla oynayarak, mavi gözleriyle Mrs. Joe’yu takip etmeye koyuldu.

Ablamın ekmeğimizi kesip üzerine tereyağı sürmek için asla değişiklik göstermeyen, son derece etkili bir yöntemi vardı. Önce, sol eliyle somunu önlüğünün göğüs kısmına sertçe bastırırdı, ekmeğe bazen topluiğne, bazen çengelliğe ne saplanır, daha sonra da bunlar ağzımıza girerdi. Sonra, bir bıçağa biraz (fazla değil) tereyağı alır ve yara merhemi süren bir eczacı titizliğiyle –büyük bir maharetle bıçağın iki tarafını da kullanarak ekmeğin kabuğundaki tereyağını inceltip şekillendirirdi– somunun üzerine sürerdi. Daha sonra, son bir sert hareketle bıçağın üzerinde kalan merhemi ekmeğin kenarına sıyrarak temizler ve sanki testereyle doğrarmış gibi somundan kalın bir dilim keserdi: Son olaraksa, dilimi somundan ayırmadan iki parçaya bölerdi; birini ben alırdım, birini Joe.

O an çok aç olduğum halde kendi payıma düşen dilimi yemeye cesaret edememiştim. O gün tanıştığım o korkunç adam ve ondan bile korkunç bir genç adam olan müttefiki için kenara bir şeyler ayırmam gerektiğini hissediyordum. Mrs. Joe'nun evi idare etme biçiminin ne denli katı olduğunu ve kilerde yapacağım hırsızlık amaçlı araştırmalarının hiçbir sonuç vermeyebileceğini biliyordum. Bu sebeple iri-kıyım tereyağlı ekmeğimi, pantolonumun bacak kısmından içeri sokarak saklamaya karar vermiştim.

O an, bu amaca ulaşmanın çok büyük bir irade gücü gerektirdiğini anladım. Yüksek bir evin tepesinden aşağı ya da çok derin bir suya atlamaya karar vermek gibi bir şeydi bu. Olan bitenden bihaber olan Joe yüzünden durum daha da zorlaşıyordu. Daha önce bahsettiğim gibi kader arkadaşı olmamızdan kaynaklanan gizli kardeşliğimiz ve onun bana karşı sergilediği sevecen yoldaşlık sebebiyle akşamları, ek-mek dilimlerimizi ısıрма şeklimizi sessizce birbirimize gösterip birbirimize nispet yapmak gibi bir alışkanlığımız vardı ki bu bizi her seferinde daha büyük bir gayret göstermeye sevk ederdi. O akşam Joe hızla tükenmekte olan ekmeğini göstererek beni birkaç kez her zamanki arkadaşça yarışmamıza davet ettiyse de her defasında, beni sarı çay fincanım bir dizimde, hiç dokunulmamış tereyağlı ekmeğim diğer dizimde, öylece oturur halde buldu. En sonunda, üzerinde derin derin düşündüğüm şeyin muhakkak yapılması gerektiğini umutsuzca fark ettim ve bu şeyin, mevcut şartlar altında, en az şüphe uyandıracak şekilde yapılması en iyisi olacaktı. Joe'nun bana baktıktan sonra kafasını diğer tarafa çevirdiği kısacık zaman aralığından faydalanarak ekmeği pantolonumun içine sokuverdim.

Belli ki Joe, iştah kaybı olarak yorumladığı bu durumundan ötürü huzursuz olmuştu; hiç tat almıyormuş gibi görünerek, düşünceli bir tavırla ekmeğinden bir ısırık aldı. Lokmayı ağzının içinde her zamankinden daha uzun süre

döndürerek derin derin düşündükten sonra sanki hap yutar-
mış gibi birdenbire yutuverdi. Tam bir ısırik daha almak için
kafasını şöyle bir çevirmişti ki gözü bana takıldı ve tereyağlı
ekmeğimin yok olduğunu fark etti.

Joe'nun tam ekmeğinden ısırik alacakken durup beni
seyretmesine sebep olan hayret ve afallama, ablamın dikka-
tinden kaçmayacak kadar aşikârdı.

Fincanını masaya koyarak, "Yine ne oldu?" diye sordu
ablam külyutmaz bir ifadeyle.

"Kaç kere söyledim sana!" diye söylendi Joe sitemkâr bir
ifadeyle başını iki yana sallayıp bana bakarak. "Pip dostum!
Kendine zarar vereceksin. Boğazına falan takılacak. Çiğne-
meden yutulmaz ki ama Pip."

"Yine ne oldu?" diye sorusunu tekrar etti ablam, az ön-
cekinden daha sert bir ifadeyle.

"Öksürerek birazcığını çıkarabilsen çok iyi olur Pip,"
dedi Joe, dehşete kapılmış bir halde. "Tamam, nezaket ku-
ralları önemli ama sağlığın her şeyden daha önemli."

Sorusuna hâlâ cevap alamamış olan ablam, öfkeden gözü
dönmüş bir şekilde Joe'nun üzerine atıldı ve bıyıklarının iki
tarafından tutarak kafasını arkasındaki duvara birkaç kez
vurdu; bense köşede oturmuş suçlu suçlu bakıyordum.

"Belki şimdi anlatırsın ne olduğunu," dedi ablam nefes
nefese, "ebleh bakışlı koca domuz seni!"

Joe çaresiz bir ifadeyle ona baktı, sonra da ekmeğinden
çaresiz bir ısırik alıp tekrar bana baktı.

"Pip, sen de biliyorsun ki," dedi Joe ciddi bir ifadeyle,
ekmeğinin son lokmasını yutmadan ve sanki o an orada iki-
miz yalnızmışız gibi rahatça, "sen ve ben her zaman dostuz
ve ben bu dünyada seni ispiyonlayacak en son insanım. Fa-
kat o nasıl..." –sandalyesini kenara çekip aramızdaki zemine
baktıktan sonra bakışlarını tekrar bana çevirdi– "o nasıl bir
çiğnemedenden yutmaktı öyle!"

"Yemeğini çiğnemedenden mi yuttu?" diye bağırdı ablam.

Lokması hâlâ ağzında, Mrs. Joe'ya değil de bana bakarak, “Sevgili dostum,” dedi Joe, “senin yaşındayken ben de sık sık çiğnemedenden yutardım; etrafımdaki çiğnemedenden yutucular da az sayılmazdı fakat ben ömrü hayatımda seninki gibi bir çiğnemedenden yutuş görmedim Pip, boğulmamış olman bir mucize!”

Ablam üzerime atılıp sanki oltayla balık tutar gibi beni saçımdan tutup havaya kaldırdı ve yalnızca şu korkunç sözleri söylemekle yetindi: “Gel de ilacını iç.”

O günlerde bir tıp canavarı, katran suyunu³ iyi bir ilaç olduğu gerekçesiyle yine hortlatmıştı; Mrs. Joe, tadı berbat olmasına rağmen her derde deva olduğuna inanarak dolaşında daima bir miktar bulundururdu. En iyi olduğum zamanlarda bile bana bu iksirden kuvvet şurubu niyetine öyle çok içirirdi ki ortalıkta yeni boyanmış çit gibi kokarak gezdiğimi hissederdim. Bu akşamki durumumun aciliyeti, bu karışımdan yaklaşık yarım litre kadar içmemi gerektiriyordu, bu yüzden de ablam, bana kolaylık olsun diye, bir ayakkabı çekeceğinin bir çizmeyi tutuşunu andıran bir biçimde kafamı koltuğunun altına sıkıştırıp ilacı boğazımdan aşağı boca etti. Joe'ysa yaklaşık çeyrek litreyle yırtmıştı yırtmasına fakat yine de “büyük bir şoka girdiği gerekçesiyle” ilacı zorla (ateşin önünde oturmuş hapur hupur yemeğini yiyerek derin düşüncelere dalmış olan Joe'ya epey rahatsızlık vererek) içmekten kurtulamamıştı. Bana kalırsa Joe, öncesinde girmediyse bile sonrasında kesinlikle şoka girmişti.

Vicdan azabı büyükte de çocukta da gerçekten çok korkunç bir şeydir; hele ki bir erkek çocuğunun durumunda, bu gizli yüke bir de pantolonunun içindeki başka bir gizli yük eşlik ediyorsa (ki kendi adıma bunun doğruluğuna şahitlik edebilirim) vicdan azabı devasa bir cezadır. Mrs. Joe'dan bir şey çalacak olduğumu bilmenin suçluluk duygusu, –Joe'dan bir şey çalacak olduğumu düşünmüyordum

---

3 Katran ve su karışımının şifalı olduğuna inanılıyordu. (e.n.)

zira evdeki hiçbir şey ona aitmiş gibi gelmiyordu bana— otururken ya da ufak tefek getir götür işleri için mutfığa gönderildiğim sırada bir elimi hep tereyağlı ekmeğimin üzerinde tutma zorunluluğuyla birleştiginde neredeyse kafayı yiyecek gibi oluyordum. Bir yandan da bataklıktan gelen rüzgârlar ateşi daha da bir harlayıp korlaştırdıkça, bana gizlilik yemini ettirmiş, bacağında demir olan adamın, bu açlıkla sabaha kadar dayanamayacağını, hemen bir şeyler yemesi gerektiğini söyleyen sesini duyuyordum sanki. Bazen de ellerini kanıma bulamasın diye güçlükle zapt edilen genç adam, mizacından kaynaklanan sabırsızlığına yenilir ya da zamanı şaşırır da, kalbimi ve ciğerimi yarın değil de bu gece ele geçirmeye kalkarsa ne olur diye düşünmeden edemiyordum. Eğer korkudan saçların havaya dikilmesi diye bir şey varsa, benim saçlarım o an mutlaka havaya dikilmiş olmalıydı. Fakat belki de kimsenin saçları korkudan havaya falan dikilmiyordur, kim bilir.

Noel arifesi idi ve ertesi gün için pişirilen pudingi, Flemenk yapımı saate göre yediden sekize dek bakır bir çubukla karıştırmam gerekiyordu. Bu işi, bacağımdaki yüklerle yapmaya çalıştım (bu da bacağında bir yük taşıyan adamın yine aklıma düşmesine sebep oldu) fakat tereyağlı ekmeğimin paçamdan aşağı düşüp durmasıyla başa çıkamıyordum. Neyse ki fark ettirmeden tüyüp vicdan yükümün bu bölümünü tavan arasındaki odama boşaltabildim.

“Dinle!” dedim, karıştırma işlemimi bitirmiş, yatağa gönderilmeden önce ocağın başında biraz daha ısınmaya çalışırken, “Dinlesene! Kocaman silahların sesi miydi o Joe?”

“Ah!” dedi Joe. “Mahkûmlardan biri daha firar etmiş demek.”

“O ne demek Joe?” dedim.

Açıklama yapma vazifesini daima bizzat üstlenen Mrs. Joe ukala bir tavırla, “Kaçmış. Kaçmış,” dedi. Kelimeleri tanımlayışı da tıpkı katran suyu içirişi gibiydi.

Mrs. Joe, başını nakışına eğmiş otururken, Joe'ya dudaklarını ses çıkarmaksızın hareket ettirerek, "Mahkûm ne demek?" diye sordum. Joe da *kendi* ağzını şekilden şekle sokarak öylesine ayrıntılı bir cevap verdi ki "Pip" dışında hiçbir kelimeyi anlayamadım.

"Dün gece bir mahkûm firar etmiş," dedi Joe yüksek sesle, "günbatımı topu atıldıktan sonra. İnsanları mahkûma karşı uyarmak için atış yaptılar. Görünüşe göre şimdi de başka bir mahkûm için uyarıda bulunuyorlar."

"Peki atış yapan *kim*?"

"Boyu devrilesi çocuk," diye araya girdi ablam başını işinden kaldırıp çatık kaşlarla bana bakarak, "ne çok soru soruyor mübarek. Soru sorma ki yalan işitmeyesin."

Ben soru sormuş olsam bile, bana yalan söyleyeceğini ima ederek onun kendi kendine kabalık etmiş olduğunu düşündüm. Fakat zaten ortamda bir misafir yoksa ablam asla nazik davranmazdı.

Bu sırada Joe, binbir zorlukla ağzını sonuna kadar açarak ve bana "kızır" gibi gelen bir kelimeyi söyleyecek biçimde oynatarak merakımı iyice tahrik etmişti. Ben de bunun üzerine, doğal olarak, Mrs. Joe'yu işaret ederek, ağzımı "o mu?" anlamına gelecek biçimde oynattım. Fakat Joe beni hiç duymayıp ağzını yine kocaman açarak bu ısrarla vurguladığı önemli kelimeyi söylermiş gibi bir biçime sokmaya çalıştı. Fakat ben kelimenin ne olduğunu bir türlü anlayamadım.

"Mrs. Joe," dedim son çare olarak, "eğer size zahmet olmayacaksa, atışın nereden yapıldığını öğrenmek istiyorum."

"Çok yaşa e mi!" diye haykırdı ablam, sanki öyle değil de aslında tam tersini söylemek istermiş gibi. "*Hulk*"lardan⁴ tabii ki."

"Haa!" dedim Joe'ya bakarak. "*Hulk*!"

Joe, "Ben sana demedim mi?" dercesine sitemkâr bir ifa-deyle öksürdü.

---

4 1850'lere kadar hapisane olarak kullanılan büyük gemiler. (ç.n.)

“Özür dilerim ama *hulk* nedir acaba?” diye sordum.

“İşte bu çocuk hep böyle!” diye bağırdı ablam kafasını sallayıp iğne ipliğiyle beni işaret ederek. “Bir sorusuna cevap vermeyegör, ardından on tane daha sorar. *Hulk*, batağın ötesindeki hapishane gemilerine denir.” Bizim memlekette, bataklığa hep “batak” derdik.

“O hapishane gemilerine kimleri koyduklarını ve neden koyduklarını öğrenmek istiyorum,” şeklinde genel bir soru sordum, dingin bir cüretle.

Bu kadarı Mrs. Joe için artık fazlaydı; bir hışımla ayağa fırladı. “Bana bak velet,” dedi, “ben seni ellerimle bu boya, insanların başının etini yiyip canlarından bezdir diye getir-medim. Yoksa bu, benim için bir övünç değil utanç vesilesi olurdu. O hapishane gemilerine insanları cinayet işledikleri, hırsızlık, kalpazanlık ve türlü türlü kötü şeyler yaptıkları için koyarlar; bu insanların hepsi de bu suçları işlemeye soru sorarak başlamışlardır. Haydi, şimdi doğruca yatağa!”

Yatmaya giderken yanıma mum almama asla izin verilmezdi ve o gece karanlıkta merdivenlerden çıkarken kafam zonkluyordu –çünkü Mrs. Joe, son sözlerine eşlik etsin diye yüksüğüyle kafama vurarak ritim tutmuştu– bir yandan da hapishane gemilerinin bu kadar yakında olmasının benim için ne büyük kolaylık olduğunu düşünerek korkuyordum. Belli ki benim de sonum oraya varacaktı. Daha şimdiden soru sormaya başlamıştım, üstüne üstlük Mrs. Joe’yu soyacaktım.

Şimdi çok geçmişte kalan o zamandan beri, korku içindeki çocukların ne sırlar gizlediğini pek az insanın bildiğini düşünürüm. Ne kadar mantıksız olursa olsun, korku korkudur. Kalbimi ve ciğerimi almak isteyen genç adamdan ölesiye korkuyordum; bacağına demir olan muhatabımdan ölesiye korkuyordum; böylesine korkunç bir söz vermiş olduğum için kendimden ölesiye korkuyordum; beni her fırsatta itip kakan, gücünün haddi hesabı olmayan ablamın beni kurtaracağına dair hiç umudum yoktu; gizli korkum

yüzünden, emredilse neler yapabileceğimi düşündükçe bugün bile hâlâ dehşete kapılıyorum.

Gözümü bile kırpmadığım o gece, azıcık dalmayı başardığım zaman dilimlerinde, nehrin coşkun bahar akıntısıyla birlikte hapisane gemisine sürüklendiğimi gördüm rüyamda; hortlağı andıran bir korsan ben darağacının önünden geçerken bir boruyla bana seslenerek daha fazla geciktirmeden bir an önce kıyıya çıkıp kendimi asmamı söylüyordu. Ara ara içim geçse bile uyumaya korkuyordum çünkü sabah şafak söker sökmez kileri soymam gerektiğini biliyordum. Böyle bir şeyi gece yapmanın imkânı yoktu çünkü o zamanlar kolayca tutuşan kibritler icat edilmemişti; ışık yakmak için çakmaktaşını çeliğe sürtmem gerekiyordu, ki bu da korsanın zincirlerini şangırdatışına benzeyen bir ses çıkarırdı.

Küçücük penceremin önündeki o devasa siyah kadife kefenin rengi açılmaya başlayıp grileşmeye yüz tuttuğunda kalkıp merdivenlerden aşağıya indim; sanki yol boyunca üzerine bastığım her bir tahta ve tahtaların üzerindeki her bir çatlak, “Dur, hırsız!” ya da “Mrs. Joe, kalkın!” diye sesleniyordu arkamdan. Mevsim gereği her zamankinden daha dolu olan kilerde, arkam yarı dönükken bana göz kırpmış gibi gelen, ayaklarından tavana asılı bir yabantavşanını gördüğümde ödüm patladı. Ne olayın doğruluğunu araştırarak ne seçim yapacak ne de herhangi başka bir şey yapacak zamanım vardı. Bir parça ekmek, biraz peynir kabuğu, yarım kavanoz kadar kıymalı börek harcı (bunu alıp önceki akşamdan kalma ekmeğimle birlikte mendilime sarmıştım), toprak bir testiden bir miktar brendi (bunu da odamda gizlice İspanyol meyankökü suyu⁵ denen o baş döndürücü içeceği yapmak için kullandığım cam şişeye boşaltmıştım ve toprak şişedeki içkinin içine, eksildiği anlaşılmaması diye mutfak dolabındaki bir sürahidan su katmıştım), ayrıca, üzerinde azıcık et olan bir kemik parçasıyla güzel, yuvarlak ve iyi pişmiş bir domuz

---

⁵ Meyankökü ile su karıştırılarak hazırlanan tatlı bir içecek. (ç.n.)

etli börek aldım. Neredeyse böreği almadan gidiyordum fakat sonra üzeri kapalı bir toprak kapta böylesine dikkatlice bir köşeye gizlenmiş olan şeyin ne olduğunu merak edince bir rafın üzerine çıkıp baktım; börek olduğunu görünce, yakın zamanda yenmeyecek olmasını ve yokluğunun bir süre anlaşılmamasını umut ederek onu da yanıma aldım.

Mutfakta demirci ocağına açılan bir kapı vardı; kapının sürgüsünü çekip kilidini açtıktan sonra Joe'nun aletlerinin arasından bir eğe aldım. Kapıyı eski haline getirdikten sonra, önceki akşam koşarak eve geldiğimde içeri girdiğim kapıyı açıp arkamdan tekrar kapattım ve sisli bataklıklara doğru koşmaya başladım.

III. Bölüm

Kırağılı bir sabahıtı, hem de çok rutubetliydi. Küçük penceremin dış yüzündeki ıslaklığı görmüştüm, sanki bir cüce cin tüm gece orada ağlamış da pencereyi mendil niyetine kullanmışçasına rutubetliydi. Şimdiyse çıplak tümseklerin ve seyrek otların arasındaki, bir daldan diğer dala, bir yaprak tanesinden diğerine uzanıp havada asılı duran, kalın örümcek ağlarını andıran rutubeti görebiliyordum. Parmaklıkların ve kapıların üzeri yapış yapış bir ıslaklıkla kaplıydı ve bataklıkta ki sis öylesine yoğundu ki direğin üzerindeki, insanları köyümüze davet eden tahta parmağı –bu davete hiç icabet edilmiyordu zira insanlar köyümüze hiç gelmiyorlardı– çok yakınına gelene dek seçememiştim. Sonra altında durup başımı kaldırdığımda, üzerinden sular damlayan bu parmak baskı altındaki zihnime beni hapishane gemisine mahkûm eden bir hayalet gibi görünmüştü.

Bataklığa vardığımda sis daha da bir yoğunlaştı; öyle ki sanki ben onlara doğru koşmuyordum da etrafımdaki her şey bana doğru koşuyordu. Bu da suçluluk duyan bir zihin için son derece rahatsız ediciydi. Kapılar, hendekler, tümsekler, sisin içerisinden bağırarak bana doğru geliyor ve sanki gayet anlaşılır bir biçimde, “İşte bu, başkasının domuz etli böreğini çalan çocuk! Durdurun onu!” diyordu. Yine

aynı şekilde, aniden sığırlar karşıma çıkıveriyor, gözlerini ayırmaksızın bana bakıp burun deliklerinden buharlar çıkararak, “Merhaba küçük hırsız!” diyordu. Hassaslaşmış vicdanımın bir tür rahip havası atfettiği, beyaz boyunbağı olan siyah bir öküz, bakışlarını bana öyle inatçı bir biçimde dikti ve ben hareket ettikçe küt kafasını öyle suçlarcasına iki yana salladı ki, ağlayarak, “Elimde değildi efendim! Kendim için çalmadım!” dedim. Bunun üzerine öküz, başını öne eğip burnundan bir buhar bulutu çıkardı ve arka bacaklarıyla toz kaldırıp kuyruğunu savurarak ortadan kayboldu.

Bu arada nehre yaklaşıyordum fakat ne kadar hızlı gidersem gideyim, tıpkı buluşmak için koştuğum adamın ayağına mihlanmış demir gibi, rutubetli soğuşun mihlandığı ayaklarımı bir türlü ısıtamıyordum. Bir pazar günü Joe’yla gitmiş olduğum için tabyanın yolunu bayağı iyi biliyordum; Joe eski bir topun üzerine oturmuş, onun yasal çırağı olduğum zaman orada beraber müthiş eğleneceğimizi söylemişti! Ne var ki siste yolumu şaşırarak sağ tarafa doğru çok fazla uzaklaşmış olduğumu fark ettim, bu yüzden de nehir kıyısına dönüp çamurun üzerindeki oynak taşların üzerinden ve gelgiti ölçen kazıkların arasından ilerlemeye çalıştım. Tüm yükümle yol almaya devam ederken tabyaya çok yakın olduğunu bildiğim bir hendeğin yanından geçtim; hendeğin ilerisindeki tümseğe tırmanır tırmanmaz, yerde oturan bir adam gördüm. Adamın arkası bana dönüktü ve kollarını kavuşturmuştu; uykudan ağırlaşan kafası sürekli önüne düşüyordu.

Kahvaltısını ona hiç beklemediği bir anda verirsem daha mutlu olacağını düşündüm, bu yüzden de usulca yanına sokulup omzuna dokundum. Ben dokunur dokunmaz adam yerinden sıçradı; fakat bu o adam değil, başka biriydi!

Bu adamın da üzerinde kaba gri kumaştan kıyafetler ve bacağında kocaman bir demir vardı; bu da onun gibi topalıydı, çatlak sesliydi ve üşüyordu; yani, yüzü ve kafasın-

daki geniş kenarlı, alçak tepeli yayvan şapka dışında öbür adamın sahip olduğu tüm özelliklere sahipti. Tüm bunları kısacık bir an içerisinde gördüm çünkü o kısacık an dışında zamanım olmadı; adam bana bir küfür savurup bir yumruk salladı, –bu zayıf yumruk beni ıskaladı, adamın sendeleme-sine ve neredeyse devrilmesine sebep oldu– sisin içerisinde koşmaya başladı, bu arada iki kez tökezledi, sonra da göz-den kayboldu.

Adamın kim olduğunu anlamaya çalışırken kalbim, kurşun isabet etmişçesine sızlıyordu. Sonra, “Genç adam bu!” diye geçirdim içimden. Nerede olduğunu bilseydim ciğerim de sızlardı eminim.

Az sonra tabyaya vardım, aradığım adam oradaydı; kollarıyla kendine sarılmış, topallaya topallaya bir ileri bir geri yürüyerek beni bekliyordu; sanki önceki geceden beri kendine sarılıp topallayarak yürümeyi hiç bırakmamış gibi bir hali vardı. Korkunç üşüdüğü belliydi. Neredeyse gözlerimin önünde soğuktan donarak can verecek ve yere yığılıverecekmiş gibi geldi bana. Gözlerinde de insanı ürküten bir açlık ifadesi vardı; ona verdiğim eğeyi alıp çimenlerin üzerine koyduğunda, eğer elimdeki çıkını görmemiş olsa onu yemeye kalkabilirmiş gibi bir izlenime kapıldım. Bu kez yanımdakileri almak için beni baş aşağı çevirmedi; çıkınımı açıp ceplerimi boşalttığım sırada dik konumda kalmama izin verdi.

“Şişenin içindeki nedir çocuk?” diye sordu.

“Brendi,” dedim.

Kıymalı börek harcını çok tuhaf bir biçimde –yemekten ziyade büyük bir telaşla bir yere saklamaya çalışırmış gibi– midesine indirmeye başlamıştı bile; bir süre sonra içkisinden bir yudum almak için yemeye ara verdi. Bu esnada öylesine büyük bir şiddetle titriyordu ki dişlerinin arasındaki şişenin ağzını kırıp koparmamayı başarması epey büyük marifetti.

“Sıtma nöbeti geçiriyorsunuz sanırım,” dedim.

“Bana da öyle geliyor çocuk,” dedi.

“Burası kötüdür,” diye anlatmaya devam ettim. “Batalıkta yatıyorsunuz; sıtma yapar. Romatizma da yapar.”

“Onlar canımı almadan önce kahvaltımı yapacağım,” dedi adam. “Sonrasında şuradaki darağacına asılacak olsaydım bile yine de bunu yapardım. Hem, her şeye bahse girerim ki şu titremelerin de üstesinden geleceğim.”

Kıymalı börek harcını, kemikli eti, ekmeği, peyniri ve domuz etli böreği aynı anda yalayıp yutuyordu; bu sırada, etrafımızı tamamen kuşatan sisi kuşkulu gözlerle gözetliyor ve ara sıra etrafa kulak kabartmak için –çenesinin işleyişini bile durduracak şekilde– duraklıyordu. Gerçek ya da hayal ürünü bir ses, nehirden gelen bir tıkırtı ya da bataklıktaki bir hayvanın soluğu yerinden sıçramasına sebep oluyordu; telaşla, “Beni kandırmıyorsun, değil mi küçük şeytan? Yanında kimseyi getirmedin, değil mi?” diye sordu.

“Hayır efendim! Hayır!”

“Kimseyi peşine takmadın, değil mi?”

“Hayır!”

“Tamam,” dedi, “sana inanıyorum. Şu yaşında, benim gibi zavallı bir serserinin, zaten bir ayağı çukurdaki bu zavallı serserinin yakalanmasına yardım etmekle eline bir şey geçmez; böyle yapmakla genç ve vahşi bir av köpeği olursun, o kadar!”

Adamın boğazında bir şey tıkırdadı; sanki içinde saat zembereğine benzer bir şey vardı da az sonra çalacaktı. Yırtık pırtık, kaba saba kıyafetinin manşetiyle gözlerini sildi.

Adamın perişanlığına acıyarak ve nihayet böreği yemeye koyuluşunu seyrederek, “Beğenmenize sevindim,” deme cüretinde bulundum.

“Bir şey mi dedin?”

“Beğenmenize sevindiğimi söyledim.”

“Sağ ol oğlum. Beğendim.”

Kocaman köpeğimizin yemeğini yiyişini sıklıkla izlemiştir; o an, köpeğin yemek yeme şekliyle adamınki arasın-

da bariz bir benzerliğin olduğunu fark ettim. Adam da tıpkı köpek gibi ani, keskin ve sert ısırıklar alıyordu yemeğinden. Ağzına tıka basa doldurduğu lokmaları, fazlaca hızlı bir biçimde ve yeterince çiğnemenen yutuyor, hatta neredeyse havada kapıp mideye indiriyordu; yerken, sanki her an her yerden bir tehlike gelecekmiş, biri gelip böreğini alacakmış gibi bir o yanına, bir bu yanına bakınıyordu. Kafasındaki bu korku onu öylesine tedirgin ediyordu ki yemeğinin tam olarak tadına varamıyordu ya da o an yemeğini biriyle paylaşıyor olsa, ziyaretçisini dişleriyle paramparça ederdi, diye düşündüm.

“Ona hiçbir şey bırakmamanızdan korkuyorum,” dedim çekinerek, söyleyeceğim şeyin nezaketsiz olup olmayacağına dair tereddüt yaşadığım bir sessizliğin ardından. “Bunu aldığım yerde alabileceğim bir şey kalmadı.” Bu gerçeğin su götürmezliği, beni böyle bir imada bulunmaya sevk etmişti.

“Ona hiçbir şey bırakmamak mı? O kim?” diye sordu arkadaşım, böreğin kabuğunu katur kutur yemeye ara vererek.

“Şu genç adam. Hani dün bahsettiğiniz. Sizinle birlikte gizlenen.”

“Ha!” diye karşılık verdi adam sevimsiz bir kahkahaya benzeyen bir ses çıkararak. “Evet, evet! O azık istemiyor.”

“Oysa istiyormuş gibi görünüyordu,” dedim.

Adam yemeye ara vererek müthiş bir dikkatle ve olağanüstü bir şaşkınlıkla bana baktı.

“Öyle mi görünüyordu? Ne zaman?”

“Az önce.”

“Nerede?”

“Hemen şurada,” dedim elimle işaret ederek, “az ötede; kafası önüne düşerek uyuyordu; onu siz sandım.”

O an yakama yapışıp gözlerimin içine öyle bir baktı ki boğazımı kesmek yönündeki ilk niyetinin yeniden canlandığını düşünmeye başladım.

“Kıyafeti tıpkı sizinki gibiydi, nasıl anlatayım, sadece kafasında bir şapka vardı,” diye açıklama yaptım titreyerek. “Şey... ayrıca,” –bunu kabalık etmeden ifade edebilmek için müthiş özen gösteriyordum– “sizinle aynı sebepten ötürü ona da bir eğe gerekiyordu. Dün geceki top atışlarını duymadınız mı?”

“Demek *gerçekten* top ateşiymiş,” dedi kendi kendine.

“Bunu anlamamış olmanıza şaşırdım,” diye karşılık verdim, “biz evden duyduk, ki orası buradan daha uzak; üstelik etrafımız duvarlarla çevriliydi.”

“Anlatayım da dinle o zaman!” dedi adam. “Bir adam bu bomboş arazilerde boş mideyle ve boş kafayla bir başınaysa, soğuk ve açlıktan helak olmuşsa, duyup duyacağı tek şey silah sesleri ve ona seslenen insanlar olur. Duymakla kalır mı? İnsan, çemberi giderek daraltarak etrafını kuşatan, önlerinde taşıdıkları meşalelerle kırmızı üniformaları aydınlanan askerleri görür. Numarasının söylendiğini, parola sorulduğunu duyar; tüfeklerin şangırtısını ve “Hazır ol! Nişan al! Tam üzerine ateş et, asker!” komutlarını duyar ve bedeninde, kendisini kavrayan elleri hisseder – oysaki ortada hiçbir şey yoktur. Dün gece bir takip müfrezesi gördüm, lanet olasıcalar uygun adım, rap rap bana doğru geliyorlardı – yüzlercesini gördüm. Silah seslerine gelince; güpegündüz olmasına rağmen top seslerinden sis bulutu sarsılıp dağılıyormuş gibi geldi bana. Her neyse,” dedi, –tüm bunları sanki oradaki varlığını unutmuş gibi bir edayla söylemişti– “şu gördüğün adamda dikkatini çeken bir şey oldu mu?”

“Yüzü çok fena yaralanmıştı,” dedim, bildiğimin bile farkında olmadığım bir şeyi hatırlayarak.

“Burası mıydı yoksa?” diye haykırdı sol yanağına avucunun içiyle acımasızca vurarak.

“Evet, orası!”

“Nerede o?” Kalan az miktardaki yiyeceği de gri ceketinin göğsüne tıktırdı. “Bana gittiği yönü göster de kan tazısı

gibi peşine düşüp alaşağı edeyim onu. Şu yaralı ayağımdaki demire lanet olsun! Şu egeyi ver bana çocuk.”

Sislerin, öteki adamı bir kefen gibi örttüğü yönü gösterdim; o da kısacık bir an için o tarafa baktı çünkü kötü kokulu, ıslak çimenlerin üzerine oturmuş, deli gibi demiri törpülemekle meşguldü; ne beni görüyordu gözü ne de üzerinde eskiden kalma bir yara olan kanayan bacağını; sanki ege gibi hissizmişçesine haşın davranıyordu bacağına. Onu bu gözü dönmüş telaş içinde görünce ondan yine çok korkmaya başladım; evden bu kadar uzun zamandır uzakta olmaktan dolayı da aynı şekilde korkuyordum. Ona gitmem gerektiğini söyledim fakat beni duymadı, bu sebeple de en iyisinin oradan gizlice sıvışmak olduğuna kanaat getirdim. Ona en son baktığımda kafasını dizine eğmiş, harıl harıl prangasıyla meşguldü; tahammülü kalmamış bir biçimde, hem prangasına hem de bacağına lanetler ediyordu dilinin dışının arasından. Sis in ortasında durup ona en son kulak verdiğimde, ege hâlâ törpülemeye devam ediyordu.

IV. Bölüm

Eve döndüğümde mutfakta beni alıp götürmek üzere bekleyen bir taşra polisi göreceğimden emindim. Ne var ki ortada polis yoktu, ayrıca hırsızlık meselesi de henüz açığa çıkmamıştı. Mrs. Joe, evi o günkü kutlama için hazırlamak üzere müthiş bir yoğunluk içindeydi; Joe'ysa faraştan uzak dursun diye mutfağın eşığının dışına çıkarılmıştı zira ablam ne zaman bir hışım evin yerlerini temizlemeye girişse kaderin cilvesi ne yapar eder, Joe'yu muhakkak o faraşın içine iterdi.

Ben ve vicdanım arziendam eylediğimizde Mrs. Joe'nun Noel selamlaması, “Hangi cehennemdeydin sen?” şeklinde oldu.

Noel ilahileri dinlemeye gittiğimi söyledim. “İyi, neyse,” dedi Mrs. Joe, “daha kötü şeyler de yapabilirdin.” Ona ne şüphe, diye geçirdim içimden.

“Bir demircinin karısı ve önlüğünü üzerinden hiç çıkarmayan bir köle olmasaydım, –ki ikisi aynı kapıya çıkıyor– ben de Noel ilahilerini dinlemeye giderdim belki,” dedi Mrs. Joe. “Noel ilahilerine pek düşkünümüdür; aksi gibi, dinlemek bir türlü kısmet olmaz.”

Faraş önümüzden kaldırıldıktan sonra arkamdan benimle mutfığa gelmeye cesaret eden Joe, Mrs. Joe ona bir bakış fırlattığında yatıştırıcı bir tavırla elinin tersini burnunun önünden geçirdi; Mrs. Joe bakışlarını başka yöne çevirdi-

ğindeyse çaktırmadan işaret parmaklarıyla bana çarpı işareti yaptı ki bu, aramızda Mrs. Joe'nun öfkeli olduğuna dair bir işaretti. Ablam açısından bu öylesine olağan bir ruh haliydi ki, Joe'yla ben bazen haftalarca tıpkı bacak bacak üstüne atmış Haçlı heykelleri gibi, parmaklarımız üst üste konmuş halde gezerdik.

Domuz budu salamurası, yeşillikler ve bir çift fırında hindi dolmasından müteşekkil harikulade bir akşam yemeği yiyecektik. Leziz kıymalı börek harcı bir önceki günün sabahından hazırlanmıştı –ki, kıymalı harcın ortadan kaybolmasının anlaşılmasa bu sebeptendi– ve ocaktaki puding şimdiden fokurdamaya başlamıştı bile. Bu yoğun hazırlıklar bizi apar topar kahvaltımızdan etmişti; “Vallahi hiç kusura bakmayın,” demişti Mrs. Joe, “bunca işimin gücümün arasında tutup da uzun uzadıya sofraya hazırlayıp bulaşık yıkayamam!”

Böylelikle, sanki ev halkından bir adam ve bir çocuk değil de uygun adım yürütülen iki binlik kıtalarımız gibi, ekmek dilimlerimiz pay edilip elimize tutuşturuldu; yüzümüzde mahcup bir ifadeyle, dolabın üzerinde duran bir sürahinin içindeki sulu süttten yudumladık. Bu sırada Mrs. Joe temiz, beyaz perdeler asmış, geniş ocağın önündeki fırını çıkarıp yerine çiçek desenlisini takmış ve koridorun karşısındaki, normalde hiç açılmayan küçük salonun kapısını açmıştı, ki bu salon yılın kalan kısmını beyaz kâğıtlar altında serin bir belirsizlik bulutu içerisinde geçirirdi; şöminenin üzerindeki, ağızlarında birer çiçek sepeti taşıyan, birbirlerinin eşi kara burunlu dört küçük beyaz köpek biblosu bile kâğıtlara sarılıydı. Ablam son derece temiz bir ev hanımıydı fakat temizliğini, kirden daha rahatsız edici ve kabul edilemez bir hale getirmek gibi üstün bir sanatı vardı. Hani temizlik imandan gelir ya, ablamın temizlik konusundaki tutumunun aynısını din konusunda sergileyen insanlar da var.

Ablamın işi başından aşkın olduğu için kiliseye vekâleten birini gönderecekti; yani Joe'yla ben gidecektik. Joe üzerin-

de iş kıyafetleri varken güçlü kuvvetli, tipik bir demirciydi; bayramlık kıyafetlerini giydiğindeyse hali vakti yerinde bir korkuluğa benzerdi. Özel günlerde giydiği kıyafetler üstüne olmaz, onda emanet durur, onu kaşındırırdı. Bu bayram gününde de şen çanlar çalarken, pazar gününe has matem kıyafetlerini giymiş halde odasından çıktığında, tam bir sefalet tablosuydu. Bana gelince; ablamın gözünde ben, doğumunu bir polisin gerçekleştirdiği, doğduğu gün tutuklanıp, çiğnenen yüce yasalar doğrultusunda muamele görmek üzere ona teslim edilen küçük bir suçlu olmalıydım. Bana hep, aklın, dinin, ahlakın öğretilerine ve en yakın dostlarımın bunun aleyhine argümanlarına rağmen dünyaya gelmekte inat etmişim gibi davranılırdı. Yeni bir takım dikilmesi için terziye götürüldüğümde bile terziye, çocuk ıslahevlerindeki benzeyen, kollarımı ve bacaklarımı rahatça hareket ettirmeme imkân tanımayan türden kıyafetler dikmesi söylenirdi.

Bu sebeple, Joe'yla benim kiliseye gidişimiz şefkatli ruhlarla dokunaklı gelen bir manzara olmalıydı. Yine de fiziksel olarak çektiğim çileler ruhsal olarak çektiklerimin yanında hiçti. Ne vakit ablam kilere yaklaşacak olsa ya da odadan dışarı çıksa üzerime çullanan dehşet ancak zihnimin ellerimin yaptıklarından duyduğu pişmanlıkla kıyaslanabilirdi. Habis sırrımın ağırlığı altında ezilmiş bir halde, suçumu Kilise'ye itiraf ettiğim takdirde beni o korkunç genç adamın intikamından koruyacak kadar güçlü olup olmadığını düşündüm kara kara. Evliliğe bir itirazı olan olup olmadığı sorulduktan sonra rahibin, “Şimdi sıra sizde!” dediği anın, ayağa kalkıp özel odada gizli bir görüşme yapmayı teklif etmek için en doğru zaman olduğunu düşündüm. O gün Noel değil de pazar günü olmuş olsaydı⁶ bu aşırı yönteme başvurarak küçük cemaatimizin şok geçirmesine sebep olurdum herhalde.

Kilise kâtibi Mr. Wopsle, tekerlekçi Mr. Hubble'la Mrs. Hubble ve bize en yakın kasabada yaşayan, varlıklı bir za-

---

6 Kiliselerde evlilik törenleri genellikle pazar günleri yapılmaktadır. (ç. n.)

hireci olan ve kendine ait gezinti arabasını kullanan Pumblechook Amca (aslında Joe'nun amcasıydı fakat Mrs. Joe ona el koymuştu) yemeği bizde yiyeceklerdi. Yemek saat bir buçuktaydı. Joe'yla eve gittiğimizde sofrayı hazırlanmış, Mrs. Joe'yu giyinip kuşanmış, yemekleri süslenir vaziyette bulduk; her zaman kilitli olan ön kapı, misafirlerin girmesi için açılmıştı ve evdeki her şey şıkır şıkırdı. Ayrıca hırsızlığa dair hâlâ tek kelime edilmiyordu.

Yemek saati duygularımda en küçük bir ferahlama yaratmaksızın gelip çattı ve misafirler geldi. Mr. Wopsle'in, kemerli Romalı burnuna ve geniş, pırıl pırıl parıldayan alnına ilaveten müthiş gurur duyduğu tok bir sesi vardı; onu tanıyanlar, fırsatını bulsa vaizlere taş çıkartacağını bilirlerdi; papazlık görevi rekabete dayalı olarak "herkese açık olsa" Kilise'ye damgasını vurmaktan çekinmeyeceğini kendisi de açıkça söylerdi. Kilise "herkese açık" olmadığı için Mr. Wopsle daha önce de belirttiğim gibi kilisemizin kâtibiydi. Fakat "Amin"leri hiç affetmez, var gücüyle bağırırdı; ilahileri söylerken daima tüm dizelerini okur ve öncesinde de sanki, "Arkadaşımı dinlediniz; şimdi de beni dinleyin, bakalım tarzımı nasıl bulacaksınız!" dercesine bakışlarını cemaatin üzerinde gezdirirdi.

Her zaman o kapıyı açmak gibi bir âdetimiz varmış gibi görünmesine özen göstererek misafirlere kapıyı ben açtım; önce Mr. Wopsle, sonra Mr. ve Mrs. Hubble, en son da Pumblechook Amca geldiler. N.B.⁷ Benim ona "amca" demem yasaktı, yoksa çok ağır cezalar alırdım.

Sanki az önce boğulayazmış da daha yeni yeni kendine geliyormuş gibi görünen, ağzı balık gibi, donuk gözlü, kaba-rık, saman sarısı saçlı, iri yarı, tıknefes, orta yaşlı ve ağırkanlı bir adam olan Pumblechook Amca, "Mrs. Joe," dedi, "size Noel kutlaması için bir şişe şeri getirdim hanımefendi, bir şişe de porto şarabı getirdim hanımefendi."

---

7 Nota Bene: Latince önemli nokta anlamına gelen ifade. (ç.n.)

Her Noel günü aynı kelimeleri söyleyerek, sanki çok yeni bir şey yapıyormuş gibi bir edayla, elinde gülle gibi iki şişeyle çıkagelirdi. Her Noel günü, Mrs. Joe tıpkı o gün olduğu gibi, “Ah Pum-ble-chook Amca! Ne kadar incesiniz!” diye karşılık verirdi. Her Noel günü, Pumblechook Amca tıpkı o gün olduğu gibi, “Size layık değil ama,” der, “Nasılsınız?” diye sorar ve beni kastederek, “Çeyrek kuruşluk nasıl bakalım?” diye ilave ederdi.

Bu günlerde yemeği mutfakta yer, sıra kuruyemiş, elma ve portakala geldiğindeyse salona geçerdik; bu tıpkı Joe’nun iş kıyafetlerinden pazar kıyafetlerine geçişi gibi bir değişim olurdu. Ablam o gün hiç olmadığı kadar neşeliydi; aslına bakılırsa genellikle Mrs. Hubble’ın yanında, diğer hiç kimse-nin yanında olmadığı kadar zarif olurdu. Mrs. Hubble’ı hep gök mavisi kıyafetler içinde, ufak tefek, kıvrıkcık saçlı, hatları belirgin ve kendisinden epey büyük olan Mr. Hubble’la evli olduğu için –hangi uzak geçmişte evlendiklerini bilmiyo-rum– toplumda geleneksel olarak çocuklarınkine benzer bir konuma sahip biri olarak hatırlarım. Mr. Hubble’ıysa talaş kokan, sert, omuzları kalkık ve kambur bir yaşlı adam ola-rak hatırlarım; bacakları birbirinden öylesine ayrı dururdu ki kısa boylu olduğum dönemlerde, o patikadan gelirken karşılaştığımızda, bacaklarının arasından, kilometrelerce uzanan bomboş kırları görürdüm.

Kileri soymamış olsaydım bile bu nezih topluluk içe-risinde kendimi eğreti hissederdim sanırım. Yoksa, masa göğsüme batacak şekilde masanın sivri köşesine sıkışmış ol-duğumdan, Pumblechook’a ait dirsek gözüme girdiğinden, konuşmam yasak olduğundan (ki zaten konuşmak istemi-yordum) ya da bana, hindinin sert derili bacaklarıyla do-muzun, hayattayken bile iftihar etmeyeceği ne idüğü belirsiz bölümlerinin ikram edilmiş olmasından değil. Hayır; beni rahat bıraksalar bunları hiç dert etmezdim. Ne var ki beni rahat bırakmıyorlardı. Konuşma sırasında dönüp dolaşıp

bana laf atmasalar ya da konuyu bana getirmeseler, önemli bir fırsatı kaçıracaklarını düşünüyor olmalıydılar. Tüm bu ahlaki telkinlerle iğnelenmekten öylesine canım yanmıştı ki bu halimle bir İspanyol arenasındaki zavallı, küçük bir boğayı andırıyordum.

Kâbus, masaya oturur oturmaz başladı. Mr. Wopsle, şükran duasını teatral bir üslupla okuyup –şimdi düşününce, Hamlet'teki Hayalet'le Üçüncü Richard'ın dinî bir karışımı gibi geliyor bana– hepimizin yürekten minnettar olması gerektiğine dair son derece yerinde bir temenniyle sonlandırdı. Bunun üzerine ablam bana bir bakış attı ve alçak, sitemkâr bir sesle, “Duydun mu? Minnettar ol,” dedi.

“Özellikle de,” dedi Mr. Pumblechook, “seni elleriyle büyüten kişiye minnettar ol oğlum.”

Mrs. Hubble kafasını iki yana sallayıp adam olmaya-çağıma dair kederli bir önseziyle beni süzerek, “Çocuklar neden hiç minnet duymazlar acaba?” diye sordu. Bu ahlaki muamma, oradaki topluluğun çözemeyeceği kadar büyüktü; neden sonra Mr. Hubble, “Çünkü doğuştan kötüler,” diyerek meseleye kısa ve öz bir biçimde açıklık getirdi. Herkes, “Doğru!” diye mırıldanarak bana hoşnutsuz ve hakir gören bakışlar attı.

Joe'nun ev içindeki ehemmiyeti ve nüfuzu başkalarının yanında iyice azalırdı. (Gerçi normalde de ev içindeki ehemmiyeti ve nüfuzu neredeyse yok denecek kadar azdı.) Yine de şahsına münhasır tarzıyla beni daima rahatlatır ve bana daima destek olurdu; akşam yemeğinde bunu, (şayet varsa) bana et suyu vermek suretiyle gerçekleştirdi. O gün bol miktarda et suyu vardı; Joe o esnada tabağıma kaşıkla neredeyse çeyrek litre kadar et suyu koydu.

Kısa bir süre sonra Mr. Wopsle yemekte, vaazı sertçe eleştirerek, kilise “herkese açık olsa” onlara nasıl bir vaaz vereceğine dair o her zamanki varsayıma dayalı tezini ileri sürdü. O günkü konu başlıklarını anlatma lütfunda buluna-

rak o günün vaaz konusunun yanlış seçilmiş olduğunu söyledi; ayrıca bunca şey “olup biterken” bu durumun daha az mazur görülebilir olduğunu ekledi.

“Yine haklısınız!” dedi Pumblehook Amca. “Tam üzerine bastınız efendim! Bunca şey olup bitiyor, iş ki, insan bu tür şeylerin önüne geçmek istesin. Arzu edilen şey budur. Önüne geçilmesi gereken bunca mesele varken insan neden vaaz konusu bulmak için uzaklara gider ki?” Mr. Pumblehook kısa bir süre düşündükten sonra, “Şu domuza baksanız yeter. Alın size konu. Konu istiyorsanız domuza bakın!”

“Haklısınız efendim. Gençler için kutsal kitaptan alınacak nice ibretler var,” diye karşılık verdi Mr. Wopsle; o daha bunu söylemeden, beni bu konunun içine çekeceğini biliyordum.

(Ablam laf arasında sert bir ifadeyle bana, “Bunları can kulağıyla dinle,” dedi.)

Joe bana biraz daha et suyu verdi.

“Domuz,” diye devam etti Mr. Wopsle en tok sesiyle, sanki bana vaftiz adımla hitap ediyormuşçasına çatalıyla kırmızı yanaklarımı işaret ederek. “Eskiden domuz, hovar-daların yoldaşymış.⁸ Domuzun açgözlülüğü, gençlere ibret olsun diye gönderilmiş bize.” (Sanki az önce domuzu, yumuşacık ve sulu sulu diye metheden kendisi değildi, diye geçirdim içimden.) “Domuzda tiksinti uyandıran şey, bir erkek çocuğunda çok daha fazla tiksinti uyandırır.”

“Ya da bir kız çocuğunda,” dedi Mr. Hubble.

“Elbette, ya da bir kız çocuğunda,” diye onayladı Mr. Wopsle hafiften sinirlenerek, “fakat şu an burada bir kız çocuğu yok.”

“Ayrıca,” dedi Mr. Pumblehook bir hışımla bana dönerek, “şükretmen gereken şeyleri bir düşünsene. Ya bir cırtlak sesli⁹ olarak dünyaya gelmiş olsaydın...”

---

8 Yeni Ahit, Luka. 15: 11-32. (ç.n.)

9 Domuzu kastediyor. (ç.n.)

Ablam kelimelerin üzerine bastıra bastıra, “Öyle zaten; bir çocuk ne kadar cırtlak sesli olabilirse o da o kadar cırtlak sesli,” dedi.

Joe bana bir parça daha et suyu verdi.

“Aslında ben dört ayaklı cırtlak seslileri kastetmiştim,” dedi Mr. Pumblechook. “Eğer o şekilde dünyaya gelmiş olsaydın, şu anda burada olabilir miydin? Mümkünü yok...”

“Ancak şu şekilde burada olabilirdin,” dedi Mr. Wopsle yemeği işaret ederek.

“Ben o şekli kastetmiyorum efendim,” diye karşılık verdi Mr. Pumblechook sözünün kesilmesine içerleyerek. “Demek istediğim, böyle kendinden daha büyük ve daha üstün insanlarla eğlenip onların sohbetlerinden faydalanabilir, yediği önünde yemediği arkasında yaşayabilir miydi? Böyle bir şey yapabilir miydi? Hayır, yapamazdı.” Sonra bana dönerek, “Akıbetin ne olurdu?” diye sordu. “Artık malın piyasa değeri ne kadarsa, üç beş kuruşa satılırdın ve sen samanların arasında yatarken, kasap Dunstable gelir, seni sol kolunun altına kıştırır, sağ eliyle önlüğünü kaldırıp yeğelinin cebinden çakısını çıkarır ve oracıkta kanını akıtarak canını alıverirdi. Öyle birinin seni elleriyle büyütmesini falan zor bulurdun. Zırnığını bulamazdın!”

Joe bana biraz daha et suyu vermeyi teklif ettiyse de ben almaya korktum.

“Bu çocuk başınıza ne dertler açtı sizin, hanımefendi,” dedi Mrs. Hubble ablamın derdini paylaşarak.

“Dert mi,” diye yineledi ablam, “dert ha?” Sonra da yakalanma kabahatini işlediğim tüm hastalıkların, uyumamak suretiyle girdiğim tüm günahların, düştüğüm tüm yüksek yerlerin, yuvarlandığım tüm alçak yerlerin, kendi kendimi tüm yaralayışlarımın, kaç defa mezara girmemi istediğinin, benimse asice buna karşı geldiğimin korkunç bir envanterini çıkarmaya koyuldu.

Romalılar burunlarıyla birbirlerini müthiş sinir etmiş olsa gerek. Belki de tam da bu yüzden böylesine huzursuz insan-

lar olup çıkmışlardır. Her neyse, kusurlarımın sayılıp döküldüğü resital sırasında Mr. Wopsle'ın kemerli Romalı burnu beni öyle sinir etti ki, içimden o feryat edene kadar burnunu sıkmak geldi. Yine de ablamın resitalini takip eden, herkesin bana öfke ve tiksintiyle baktığı (bakışlarını acıyla fark ediyordum) sessizlik bölündüğünde içime çöken o korkunç duygunun yanında o ana kadar çekmiş olduklarım hiç kalırdı.

“Yine de,” dedi Mr. Pumblechook topluluğu az önce değiştirdikleri konuya usulca yeniden çekerek, “safralı kabul edilen domuz eti aynı zamanda epey yağlıdır da, değil mi?”

“Biraz brendi alır mısınız amca?” diye sordu ablam.

Aman Tanrım, işte şimdi olanlar olacaktı! Brendinin sulandırılmış olduğunu düşünüp bunu ifade edecek ve ben bitecektim! Yemek masasının altından masanın ayağını iki elimle sıkı sıkı tutarak kaderimi beklemeye koyuldum.

Ablam toprak testiye almaya gitti, elinde toprak testiyle döndü ve Mr. Pumblechook'un brendisini koydu: ondan başka içen yoktu. Rezil adam, bir süre bardağıyla oynayarak –havaya kaldırıyor, ışığa tutup bakıyor, sonra yine masaya koyuyordu– çektiğim işkenceyi daha da uzatıyordu. Bu sırada ablamla Joe da tez elden masayı toplayıp böreklerle pudinge yer açıyorlardı.

Gözlerimi Mr. Pumblechook'tan alamıyordum. Ellerim ve ayaklarımla masanın ayağına sımsıkı tutunarak, sefil yaratığın parmağını kadehinde gezdirişini, kadehini eline alışını, gülümseyişini, başını geriye atışını ve brendisini kafasına dikişini seyrettim. Hemen akabinde, topluluktaki herkes tarifsiz bir telaşa kapıldı çünkü Mr. Pumblechook sıçrayarak ayağa kalkmış, pek çok kez etrafında dönerek, sarsıntılı ve dehşet verici bir boğmaca öksürüğü dansı tutturmuş, sonra da kapıdan dışarıya fırlamıştı; kısa bir süre sonra onu pencereden görüldüğümüzde yüzünü, olabilecek en iğrenç biçimlere sokarak şiddetle aksırıp tıksırıyor ve balgam atıyordu; belli ki çıldırmıştı.

Mrs. Joe ile Joe ona koştuklarında, ben masanın ayağına sımsıkı tutunmaya devam ettim. Bunu nasıl becerdiğimi bilmiyordum fakat onu bir şekilde öldürmüş olduğumdan emindim. Böylesine dehşete kapılmış bir haldeyken gidip Mr. Pumblechook'u getirmeleri beni çok rahatlatmıştı; adam, sanki boğazına kaçan onlarmış gibi herkesi tek tek süzdükten sonra sandalyesine oturup güçlükle nefes alarak o tek ve çok önemli kelimeyi telaffuz etti: "Katrana!"

Anlaşılan toprak testinin içine katran suyu koymuştum. Mr. Pumblechook'un durumunun giderek kötüleşeceğini biliyordum. Aşağıdan ellerimle masanın bacağına öyle kuvvetle sıkıyordum ki tıpkı zamane medyumları gibi, masayı hareket ettiriyordum.

"Katrana mı?" diye haykırdı ablam şaşkınlıkla. "Katrana oraya neden ve nasıl girmiş olabilir ki?"

O an mutfakta kadiri mutlak konumda olan Pumblechook Amca, bu kelimeyi ve mevzuyu duymayı reddederek buyurgan bir tavırla elini havada savurup geçiştirmeye çalışıyor ve sıcak cinli su istiyordu. Tehlikeli boyutlarda dalgın bir hal almaya başlamış olan ablam, cini, sıcak suyu, şekeri ve limon kabuğu rendesini alıp hepsini karıştırmak için can-hıraş bir çabaya girişmişti. En azından o an için yırtmıştı. Hâlâ masanın ayağına sımsıkı tutunuyordum fakat bu kez bunu minnettarlığın verdiği bir şevkle yapıyordum.

Yavaş yavaş sakinleşerek sımsıkı kavradığım masayı bırakıp pudingden payıma düşeni yiyebilecek hale geldim. Mr. Pumblechook da pudingden payına düşeni yemeye koyuldu. Herkes pudingden payına düşeni yemeye koyuldu. Puding faslı bitmiş ve Mr. Pumblechook cinli suyun yumuşatıcı etkisiyle gülümsemeye başlamıştı. Tam günü atlatmış olduğumu düşünmeye başlamıştım ki ablam, Joe'ya, "Tabakları değiştir, soğuk tabak getir," dedi.

O an bir kez daha masanın bacağına sımsıkı yapışıp onu çocukluğumun yoldaşı, ruhumun can dostuymuş gibi bağ-

rıma bastım. Az sonra olacakları öngörebiliyor ve bu kez gerçekten bittiğimi biliyordum.

Ablam en zarif haliyle misafirlerine seslenerek, “Son olarak, Pumblechook Amca’nın nefis ve lezzetli hediyesini tatmanız gerek!”

Tatmaları gerekir mi sahiden? Tatmak istemeseler ne olur ki!

“Söylemeden geçemeyeceğim,” dedi ablam, “bu bir börek; ağzınıza layık domuz etli bir börek.”

Misafirler övgü dolu sözlerini mırıldandılar. Türdeşlerinin haklı övgüsüne mazhar olduğunun farkında olan Pumblechook Amca, her şeye rağmen epey neşeli bir biçimde, “Mrs. Joe, her zaman elimizden gelenin en iyisini yapmalıyız; haydi, şu böreği keselim bakalım.”

Ablam böreği getirmeye gitti. Ayak seslerinin kilere doğru ilerlediğini duyabiliyordum. Mr. Pumblechook’un bıçağını eline alıp tarttığını gördüm. Mr. Wopsle’ın Romalı burun deliklerinde yeniden kabaran iştahı gördüm. Mr. Hubble’ın, “Lezzeli bir domuz böreğinin akla gelebilecek her şeyden üstün olduğunu ve hiçbir zararının olmadığını” söyleyişini duydum. Joe’nun, “Sen de yiyeceksin Pip,” dediğini duydum. O korku dolu tiz çığlığı içimden mi attım yoksa oradaki herkes duydu mu, bugün bile emin değilim. Daha fazla dayanamayacağımı ve oradan kaçmam gerektiğini hissettim. Masanın bacağına bırakıp canımı kurtarmak için koşmaya başladım.

Ne var ki evin kapısının ötesine geçemedim çünkü orada tüfekli bir grup askerin arasına daldım; içlerinden biri bana elinde tuttuğu kelepçeyi uzatarak, “Hey, biraz dikkat etsene! Gel bakalım buraya!” dedi.

V. Bölüm

Dolu tüfeklerinin dipçikleriyle kapının eşiğine vuran askerlerin çıkagelmesi, akşam yemeğine gelen misafirlerin şaşkınlıkla masadan kalkmasına ve mutfağa bir kez daha eli boş dönen Mrs. Joe'nun, "Üstüme iyilik sağlık! Nereye gitti bu börek?" şeklindeki şaşkınlık dolu yakarışlarına ara verip öylece bakakalmasına sebep olmuştu.

Mrs. Joe durmuş etrafı seyrederken çavuşla ben mutfaktaydık; o kriz anında muhakeme yetim kısmen de olsa yerine gelmişti. Benimle konuşan kişi çavuştu ve sol eli omzumda, sağ elindeki kelepçeleri davetkâr bir biçimde misafirlere doğru uzatarak onları süzüyordu.

"Affedersiniz hanımlar beyler," dedi çavuş, "az önce kapıda şu bacaksıza dediğim gibi," (ki öyle bir şey dememişti), "kral adına birinin izini sürüyorum ve demirciyi görmek istiyorum."

"*Onu* neden görmek istiyorsunuz ki?" diye sert bir karşılık verdi herhangi birinin Joe'yu görmek istiyor oluşuna içerleyen ablam.

"Hanımefendi," diye karşılık verdi yol yordam bilen çavuş, "kendi adıma cevap verecek olsam, zarif hanımıyla tanışmanın şeref ve mutluluğuna nail olmak için derdim; kral adına konuşacak olursam, ondan küçük bir iş yapmasını isteyecektim."

Çavuşun bu yanıtı herkesin pek hoşuna gitmişti; hatta Pumblechook Amca duyulacak bir şekilde, “Çok güzel!” demişti.

Bu arada bakışlarıyla Joe’yu arayıp bulmuş olan çavuş, “Bak demirci,” dedi, “şunların başlarına bir kaza geldi; kilitlerden birinde bir sorun var ve iki parça birbirine tam olarak kenetlenmiyor. Acil olarak kullanmamız gerekiyor; bir göz atabilir misin acaba?”

Joe, kelepçeye şöyle bir bakıp demirci ocağını yakmasının gerekeceğini ve işin bir saatten fazla, iki saatten az bir zaman alacağını söyledi. “Öyle mi? O zaman hemen başlar mısın demirci?” dedi çavuş fevri bir çıkışla. “Majesteleriyle ilgili bir iş sonuçta. Adamlarımın yardım edebileceği bir şey olursa, yardım etsinler.” Bunu söyledikten sonra adamlarına seslendi; onlar da birbirlerinin ardı sıra mutfağa gelip silahlarını köşeye yığdılar. Sonra tüm askerlerin yaptığı gibi, öylece dikildiler; ellerini kâh önlerinde gevşekçe kavuşturuyor kâh bir dizin ya da omzun üzerine yaslayıp dinlendiriyor, kâh kemer ya da ceplerini düzeltiyor, kâh kapıyı açıp yüksek yakalarının üzerinden kazık gibi boyunlarını uzatarak avluya tükürüyorlardı.

Tüm bunları gördüğümün farkında olmadan görüyordum çünkü endişe içerisinde can çekişiyordum. Neyse ki kelepçenin benim için olmadığını ve askerlerin ön plana geçerek böreği arka plana itmiş olduklarını idrak etmeye başlayınca allak bullak olan kafamı bir parça toparlayabildim.

“Saat kaç acaba?” diye sordu çavuş, Mr. Pumblechook’a dönerek; çavuşun muhakeme yetisi, Mr. Pumblechook’un saati söylemeye muktedir bir insan olduğuna karar vermiş gibiydi.

“İki buçuğu biraz geçiyor.”

Çavuş biraz düşünerek, “Durum çok da kötü değil,” dedi; “burada iki saat beklemek durumunda kalsak bile çok geç sayılmaz. Sizin buralar bataklığa ne kadar uzaklıktadır? Bir buçuk kilometreden fazla değildir diye tahmin ediyorum.”

“Sadece bir buçuk kilometre,” dedi Mrs. Joe.

“Güzel. Alacakaranlık çöktüğünde etraflarını kuşatmaya başlarız. Karanlık çökmeden hemen önce diyor aldığım emir. Yetişiriz.”

“Mahkûmlar mı, çavuş?” diye sordu Mr. Wopsle, sanki laf arasında, öylesine sorarmış gibi.

“Evet,” diye karşılık verdi çavuş, “iki kişiler. Hâlâ bataklıkta olduklarından neredeyse eminiz ve karanlık çökmeden kaçmaya çalışmayacaklardır. Aranızda o tarz birini gören var mı?”

Benim dışımda herkes, kendinden emin bir biçimde hayır, dedi. Kimsenin aklına ben gelmemiştim.

“Neyse!” dedi çavuş, “Kendilerini çemberin içine hap solmuş bulacaklar diye umuyorum, hem de düşündüklerinden çok daha tez vakitte. Evet, demirci! Eğer hazırsan Majesteleri Kral’ın işi seni bekliyor.”

Joe ceketini, yeleğini ve boyunbağını çıkarıp deri önlüğünü giyerek demirci ocağına geçti. Askerlerden biri ahşap pencereleri açtı, diğeri ateşi yaktı, bir diğeriye körüğü çalıştırdı; geri kalanlarsa, çok geçmeden kükreyerek parlamaya başlayan ateşin etrafına toplandılar. Sonra Joe çekicini vurup cınlattı, çekicini vurup cınlattı ve hepimiz onu seyrettik.

Yaklaşmakta olan kovalamacanın yarattığı merak herkesin dikkatini o yöne kaydırmakla kalmamış, ablamı da yüce gönüllü bir ruh haline büründürmüştü. Askerler için fıçıdan bir sürahi bira doldurup çavuşa bir kadeh brendi içip içmeyeceğini sordu. Fakat Mr. Pumblechook birden araya girip, “Ona şarap verin hanımefendi! Eminim ki şarabın içinde katran yoktur,” dedi. Çavuş da ona teşekkür edip içkilerini katransız tercih ettiğini ve zahmet olmayacaksa şarap içebileceğini söyledi. Verilen şarabı Majesteleri’nin sağlığı ve Noel’e kaldırıp bir dikişte içtikten sonra dudaklarını yalayıp şapırdattı.

“Güzel, değil mi çavuş?” diye sordu Mr. Pumblechook.

“Size bir şey söyleyeyim mi?” diye karşılık verdi çavuş. “Bunu siz getirmişsinizdir diye tahmin ediyorum.”

Mr. Pumblechook ağız dolusu kahkaha atarak, “Aynen öyle! Neden öyle söylediniz?” diye sordu.

“Çünkü,” dedi çavuş adamın omzuna bir şaplak atarak, “siz neyin ne olduğunu gayet iyi bilen birisiniz.”

“Öyle mi düşünüyorsunuz?” dedi Mr. Pumblechook az önceki kahkahasıyla. “Bir kadeh daha içsenize!”

“Siz de eşlik edin. Beraber olsun,” diye karşılık verdi çavuş. “Olmaz öyle ayrı gayrı; anca beraber kanca beraber. Kadehler tokuşup çınlasın bir kere, iki kere – benim kadehimin ağzı sizinkinin altına, sizin kadehinizin altı benimkinin ağzına – kadeh çınlaması dünyanın en güzel nağmesidir! Sağlığınıza! Dilerim yüz yaşına kadar yaşar ve ömrünüz boyunca hep şimdiki gibi isabetli seçimlerde bulunursunuz!”

Çavuş kadehini tekrar kafasına dikti; bir kadeh daha içmeye hazırmış gibi görünüyordu. Mr. Pumblechook’un kendini misafirperverliğin coşkusuna kaptırıp şarabı hediye olarak getirmiş olduğunu unuttuğunu fark ettim; şişeyi Mrs. Joe’nun elinden almış, pürneşe paylaştırarak tüm övgüyü topluyordu. Öyle ki şaraptan ben bile içmiştim. Mr. Pumblechook şarap konusunda öylesine cömertti ki ilki bittiği zaman ikincisini de istedi ve onu da cömertçe paylaştırdı.

Onları demirci ocağının etrafında topluca dikilmiş, müt-hiş eğlenir halde görünce bataklıktaki kaçak arkadaşımın, akşam yemeğine ne denli lezzetli bir çeşni katmış olduğunu düşündüm. Eğlence onun sebep olduğu heyecanla parıltımadan önce misafirler bunun çeyreği kadar bile keyifli değildi. O an büyük bir coşkuyla “o iki hain”in yakalanmasını bekliyorlardı; körükler, kaçaklar için kükredikçe, alevler onlar için harlandıkça, duman telaşla onların peşine düştükçe, Joe, onlar için çekicini vurup çınlattıkça, alevler kabarıp indikçe ve kızgın kızıl kıvılcımlar etrafa sıçrayıp söndükçe

duvardaki tüm o kasvetli gölgeler, onlara gözdağı verircesine titreşiyordu; benim o merhametli, genç hayal dünyama göre dışarıdaki solgun akşamüstü bile sanki onlar yüzünden sararıp solmuştu. Ah zavallı sefiller.

Nihayet Joe'nun işi bitmiş, çınlamalar ve kükremeler sona ermişti. Joe ceketini giyerken cesaretini toplayıp aramızdan birkaçımızın askerlerle gidip avın akıbetini öğrenmesini teklif etti. Mr. Pumblechook'la Mr. Hubble, hanımların yanında kalıp pipo içmek gerekçesiyle teklifi reddettiler; fakat Mr. Wopsle, Joe giderse kendisinin de gideceğini söyledi. Joe mutabık olduğunu ve Mrs. Joe izin verirse beni de götürebileceğini söyledi. Mrs. Joe'nun olayla ilgili her şeyi ve olayın ne şekilde sonuçlandığını öğrenme isteği olmasaydı eminim ki hayatta gidemezdik. Mrs. Joe o an yalnızca şu koşulu öne sürmekle yetindi: "Eğer oğlanı, kafası bir mermiyle paramparça olmuş halde getirirsen sakın dağılan parçaları toparlamam için benden medet umma."

Çavuş, hanımlara nazikçe veda etti; Mr. Pumblechook'laysa sanki bir yoldaşymış gibi vedalaştı; gerçi, bunca içkinin mevzubahis olmadığı kurak bir ortamda, Mr. Pumblechook'un kıymetli niteliklerini bu denli idrak edebileceğinden pek emin değilim. Askerleri, tüfeklerini alıp tek sıra halinde dizildiler. Mr. Wopsle, Joe ve ben, arkadan gelmemiz ve bataklıklara vardığımız andan itibaren tek kelime etmememiz yönünde kati bir emir almıştık. Hepimiz ayaza çıkmış, görevimize doğru hiç hız kesmeden, istikrarlı bir biçimde ilerlerken, Joe'nun kulağına tam bir hain gibi fısıldadım: "Umarım onları bulamayız Joe." Joe da benim kulağıma fısıldadı: "Bir şilinine bahse girerim ki çoktan kaçıp gitmişlerdir Pip."

Hava ayaz ve tehditkâr, yol ürkütücü ve kötü olduğundan, karanlık çökmeye başladığından, insanlar, sıcacık ateş yanan evlerinde bu özel günlerini kutlamaya devam ettiklerinden köyden hiç kimse peşimize takılmamıştı. Birkaç

surat, parıldayan pencerelere üşüşüp arkamızdan baktıysa da hiçbirini dışarı çıkmadı. İşaret tabelasını geçmiş, doğruca kilise mezarlığına doğru gidiyorduk. O noktada, çavuşun el hareketiyle durup birkaç dakika bekledik; bu esnada, adamlarından iki üç tanesi mezarların arasına dağıldılar, ayrıca sundurmayı incelediler. Hiçbir şey bulamadan geri geldiler; sonra kilise avlusunun yan tarafındaki kapıdan çıkarak önümüzde uzanan bataklıklara daldık. Doğudan esen rüzgârla birlikte gelen acı bir yağmur sağanak halinde yüzümüze yüzümüze yağıyordu; Joe beni sırtına aldı.

Artık kasvetli ve bomboş arazinin orta yerindeydik; sekiz dokuz saat önce orada olduğumu ve saklanan o iki adamı görmüş olduğumu akıllarına dahi getiremeyeceklerini geçirdim içimden ve ilk kez o an, olur da onlara rastlarsak ve benim mahkûm, askerleri oraya benim getirdiğimi düşünürse diye dehşete kapıldım. Bana sahtekâr bir küçük şeytan olup olmadığımı sormuş ve şayet onu yakalamak isteyenlere katılırsam, bunun beni genç bir vahşi köpek konumuna sokacağını söylemişti. Benim, hem hainliğe teşne küçük bir şeytan hem de av köpeği olduğuma inanır ve ona ihanet etmiş olduğumu düşünür müydü acaba?

O an kendi kendime bu soruyu sormanın hiçbir faydası yoktu. Ben Joe'nun sırtındaydım, Joe da benim altımdaydı ve âdeta bir avcı gibi hendeklerin üzerinden atlıyor, bir yandan da düşüp de o Romalı burnunun üzerine kapaklanmasın ve bize yetişebilsin diye Mr. Wopsle'ı teşvik ediyordu. Askerler önümüzdeydiler; iki asker arasında mesafe olacak şekilde, epey geniş bir alana yayılmışlardı. Benim daha önce izlediğim, sonra da siste yanlış yöne saparak kaybettığım rotayı takip ediyorduk. Ya henüz sis çökmemişti ya da rüzgâr sisi dağıtmıştı. Her ne kadar ıslak kurşun renginde olsalar da deniz feneri, darağacı, tabyanın tümseği ve nehrin öte yakası, günbatımının mecalsiz kırmızı ışığı altında net bir biçimde görünüyordu.

Joe'nun geniş omuzlarında, kalbim tıpkı bir demircinin çekiç darbeleri gibi atarak mahkûmlara ait herhangi bir iz görebilmek için etrafıma bakınıyordum. Ne onlara dair bir şey görebiliyor ne de herhangi bir ses duyabiliyordum. Mr. Wopsle hırıltılı soluk alıp verişleriyle ve sümkürmesiyle beni birkaç kez teyakkuza geçirmişti fakat bir süre sonra ondan çıkan sesleri tanımaya başlamış ve bu sesleri, takip nesnemizden ayırt edebilir hale gelmiştim. Bir an, eğin aralıksız devam eden sesini duyduğumu düşünerek dehşetle irkildim; neyse ki duyduğum yalnızca bir koyun çingırağıymış. Koyunlar ot yemeye ara verip ürkekçe bize baktılar; rüzgârdan ve sağanak yağmurdan korunmak için kafalarını diğer tarafa çevirmiş olan sığırlarsa her iki musibetten de bizi sorumlu tutarcasına öfkeli öfkeli bizi seyrettiler; bunların ve can vermekte olan günün her bir çimen yaprağındaki ürpertisi dışında bataklıkta kırıltısızlığı bölen hiçbir şey yoktu.

Askerler, eski tabya istikametinde ilerliyor, biz de biraz gerilerinden geliyorduk ki ansızın hepimiz birden durduk çünkü uzun bir haykırış, rüzgârın ve yağmurun kanatları vasıtasıyla bize ulaşmıştı. Haykırış tekrar duyuldu. Ses doğu yönünden, uzak bir mesafeden geliyor olsa da uzun ve şiddetliydi. Hayır, sesteki karmaşıklığa bakılacak olursa, iki ya da daha fazla haykırış birden yükseliyor gibiydi.

Bunun üzerine çavuşla en yakındaki askerleri aralarında fısıldaşarak konuşurken, Joe'yla ben onlara yetiştik. Konuşmalarına bir süre kulak verdikten sonra Joe (ki muhakeme yetisi iyidir) ile Mr. Wopsle (ki muhakeme yetisi kötüdür) onlarla hemfikir oldular. Kararlı bir adam olan çavuş, sese karşılık verilmemesini, bunun yerine, güzergâhın değiştirilmesini ve askerlerinin “koşar adım” sesin geldiği yöne doğru gitmelerini emretti. Böylelikle, sağa (doğu yönüne) doğru yola koyulduk; bu esnada Joe öylesine sert adımlarla yürüyordu ki oturduğum yerden düşmemek için ona sımsıkı tutunmak zorunda kalmıştım.

Artık resmen koşmaya başlamıştık; Joe bu yaptığını zı “nefes kesmek” olarak tanımlamıştı ki, o süre zarfında ağzından bu iki kelime dışında bir söz çıkmamıştı. Yokuş aşağı, yokuş yukarı, çıtlerden atlayıp hendeklere biriken sular ısıratıyor, sert sazlıkları yarıp geiyorlardık, kimse nereye bastığına ald ır mıyordu. Haykır ışı n geldiği yere yaklaştıkça birden fazla sesin olduğu giderek daha iyi ay ırt edilir hale geliyordu. Ses kimi zaman t ımnden kesilir gibi oluyordu, o zaman askerler de duruyorlardı. Haykır ışı yeniden koptuğunda askerler, eskisinden de b uy uyk bir hızla o y oyne doğru gidiyor, biz de arkadan onları takip ediyorduk. Bir s uyre sonra seslerin geldiği yere oyylesine yaklaştık ki seslerden birinin, “Adam oyld uyr uyyorlar!”, diğerininse, “Mahk uymlar! Kaçaklar! Muhafızlar! Kaçak mahk uymlar burada!” diye bağırdığını duyduk. Her iki ses de bir boğuşma içinde boğulur gibi olduysa da sonra yeniden y oykseldi. O an askerler oyâdetâ ceylan gibi koşuyorlardı; keza Joe da aynı şekilde.

Seslere iyice yaklaştığımızda, ilk olarak avuş oyne atıldı, hemen ardından da en yakınındaki iki askeri. Hepimiz koşarak yanlarına vardığımızda askerler, t uyfeklerini doğrultmuş, ateş etmeye hazır pozisyondaydılar.

“İki adam da burada!” diye bağırdı, hendeğin içinde boğuşmakta olan avuş. “Hey ikiniz, teslim olun! Lanet olasıca hayvanlar sizi! Teslim olun!”

Sular sıçırıyor, çamurlar havada uçuşuyor, k uyf uyrlar ediliyor, yumruklar savruluyordu; derken çavuşa yardım etmek için birkaç asker daha hendeğe indi ve benim mahk uymla diğerini ayrı ayrı dışarıya s uyr uyklediler. Mahk uymların ikisi de kan revan içinde ve soluk soluğaydı, k uyf uyrlar, lanetler ederek boğuşuyorlardı; yine de ben ikisini de bir bakışta tanı mıştım.

“Dikkatinizi çekerim!” dedi benim mahk uym, yırtık pırtık maņřetiyle y uyz uyndeki kanı silip yolunmuş saçları parmaklarından silkeleyerek temizlerken. “Onu *ben* yakaladım! Onu size *ben* teslim ediyorum! Bunu dikkate alın!”

“Öyle pek de dikkate alınacak bir şey değil,” dedi çavuş. “Bu yaptığının sana çok az faydası olur; neticede sen de aynı vahim durumdasın. Kelepçeleri verin bana!”

“Bana bir fayda sağlamasını beklemiyorum. Yaptığım şeyin şu an işe yaramış olması yeter, bana bunun ötesinde bir fayda sağlamasını istemiyorum,” dedi benim mahkûm, haris bir gülüşle. “Onu ben yakaladım. O da bunu biliyor. Bu bana yeter.”

Diğer mahkûm korkunç yara bere içindeydi; yüzünün sol tarafındaki eski yaraya ilaveten tepeden tırnağa morluklar ve yırtıklar içindeydi. Öylesine soluk soluğaydı ki ikisi de ayrı ayrı kelepçelenene kadar tek bir kelime bile edemedi; düşmemek için bir askere yaslandı.

Nihayet konuştuğunda ilk sözleri, “Haberiniz olsun muhafızlar; beni öldürmeye çalıştı,” oldu.

“Onu öldürmeye çalışmak mı?” dedi benim mahkûm hakir gören bir edayla. “Çalıştım ve başaramadım, öyle mi? Onu yakalayıp teslim ettim; yaptığım şey bundan ibaret. Bataklıklardan kaçmasına engel olmakla kalmayıp onu sürükleyerek buraya getirdim – onu onca yoldan sürükleyerek geri getirdim. İşin garibi bu hain, bir beyefendidir. Sayemde hapisane gemisi, beyefendisine tekrar kavuştu. Onu öldürmek mi? Onu öldürseydim vaktimi daha iyi bir şey için harcamış olurdum, oysa ben, daha kötüsünü yaptım; tuttum onu sürükleyerek buraya getirdim!”

Diğer mahkûm hâlâ soluk soluğaydı: “Beni – beni öldür-me-ye ça-lış-tı. Siz – siz şahitsiniz.”

Benim mahkûm, çavuşa, “Beni dinleyin!” dedi. “Ben hapisane gemisinden tek başıma kaçtım; öylece fırlayıverdim ve başardım. Aynı şekilde bu öldüresiye dondurucu düzlükten de kaçabilirdim, –bacağıma bakın; pek fazla demir yok–şayet *onun* da buralarda olduğunu öğrenmemiş olsaydım. *Onun* da serbest kalmasını sağlamak mı? Kendi bulduğum yöntemden *onun* da faydalanmasına izin vermek mi? Beni

tekrar, bir kez daha kullanmasına göz yummak mı? Bir daha mı? Hayır, hayır, hayır.” Sonra, kelepçeye vurulmuş ellerini hendeğe doğru hiddetle savurarak, “Şu hendeğin dibinde ölmüş olsaydım bile sırf siz gelip rahatça yakalayabilesiniz diye onu sımsıkı tutar, bırakmazdım,” dedi.

Kendisine eşlik eden mahkûmdan had safhada korktuğu aşikâr olan diğer kaçak, bir kez daha, “Beni öldürmeye çalıştı. Siz gelmemiş olsaydınız, ben şu an ölüydüm,” dedi.

“Yalan söylüyor!” dedi benim mahkûm vahşi bir tavırla. “Yalancı doğmuş, yalancı ölecek. Şunun suratına bakın, yalancılığı suratından akmıyor mu? Cesareti varsa o gözlerle yüzüme baksın da görelim! Haydi bakalım, hodri meydan!”

Diğer mahkûm, küçümser bir ifadeyle gülümsemeye gayret ederek –ne var ki ağzının gergin hareketlerini kontrol altına alıp tek bir ifadede sabitleyemiyordu– askerlere baktı, sonra bataklıklara ve gökyüzüne baktı ama bir türlü o an konuşmakta olan kişiye bakamadı.

“Görüyorsunuz, değil mi?” diye devam etti benim mahkûm. “Nasıl bir alçak olduğunu görüyor musunuz? Şu onursuzca yaltaklanan, felfecir okuyan fıldır fıldır gözleri görüyor musunuz? Biz beraber yargılanırken de böyleydi. Bana hiç bakmamıştı.”

Kurumuş dudakları istemsizce kımıldayıp duran ve gözleri tedirgin bir biçimde fıldır fıldır etrafına bakınan diğer mahkûm, nihayet bir an için gözlerini konuşan kişiye çevirdi ve kelepçe vurulmuş ellerine hafiften alaycı bir bakış atarak şu sözleri söyledi: “Bakılacak neyin var ki senin?” O an benim mahkûm öylesine delice bir hiddete kapıldı ki askerler araya girmese neredeyse adamın üzerine atılacaktı. Bunun üzerine diğer mahkûm, “Ben size demedim mi,” dedi, “elinden gelse beni öldürür demedim mi?” Adamın korkudan tir tir titrediği bariz bir biçimde görülüyordu; dudaklarında, incecik bir kar tabakasını andıran beyaz köpükler belirmişti.

“Bu kadar tartışma yeter,” dedi çavuş. “Yakın şu meşaleleri.”

Askerlerden tüfek yerine bir sepet taşımakta olanı, sepeti açmak için dizinin üzerinde yere çömelince benim mahkûm ilk defa onun arkasına baktı ve beni gördü. Hendeğin kıyısına geldiğimizde Joe’nun omzundan inmiş, bir daha da yerimden kımıldamamıştım. Mahkûm bana bakınca ben de heyecanla ona baktım ve ellerimi hafifçe kımıldatıp başımı salladım. Belki ona masum olduğumu anlatma girişiminde bulunabilirim diye bana bakmasını bekliyordum. Niyetimi anlayıp anlayamadığını hiç bilmiyordum zira bana hiç anlam veremediğim bir bakış fırlatmış ve her şey kaşla göz arasında olup bitivermişti. Bana bir saat, hatta tam bir gün boyunca bakmış olsaydı bile ömrüm boyunca yüzünü bundan daha dikkat kesilmiş bir ifadeyle hatırlamam mümkün değildi.

Çok geçmeden sepetli asker bir ateş yakıp üç dört meşaleyi tutuşturdu; birini kendisi alıp diğerlerini arkadaşlarına dağıttı. Öncesinde karanlık neredeyse basmak üzereydi, o an hava daha da bir kararmış, kısa bir süre sonra ise koyu bir karanlık çökmüştü. Bulunduğumuz noktadan ayrılmadan önce, daire şeklinde duran dört asker havaya iki el ateş etti. Az sonra arkamızda bir yerlerde başka meşalelerin de yandığını gördük; nehrin karşı tarafındaki bataklıklarda da meşaleler yanıyordu. “Pekâlâ,” dedi çavuş, “marş marş, ileri!”

Henüz çok mesafe kaydetmemiştik ki ötemizde bir yerlerde, kulağımın içinde bir şeyleri patlatacak gibi bir ses çıkarak üç pare top atıldı. “Sizi geminin güvertesine bekliyorlar,” dedi çavuş benim mahkûma, “geldiğinizi biliyorlar. Ayağını sürüme dostum. Yakına gel.”

İki mahkûm birbirlerinden ayrı tutuluyordu; ikisi de başlarında muhafızlarla yürüyordu. Ben Joe’nun elini tutuyordum, Joe ise meşalelerden birini taşıyordu. Mr. Wopsle köye dönme taraftarıydı fakat Joe işin nereye varacağını görmeye kararlıydı, bu yüzden de takip müfrezesiyle birlikte yürümeye

devam ettik. Artık yolumuz epey düzgündü; çoğunlukla nehir boyunca ilerliyor, ara sıra önümüze, üzerinde minyatür bir yel değirmeni ve çamurlu bir bent kapağı olan bir hendek çıktıkça yolumuzdan sapıyorduk. Etrafıma bakındıkça diğer meşalelerin de bizi takip ettiğini görebiliyordum. Taşıdığımız meşalelerden yere kocaman ateş parçaları düşüyordu; yerdeki ateş parçalarının harlayarak yandığını ve dumanlar çıkardığını da görebiliyordum. Bunların dışında zifirî karanlıktan başka hiçbir şey göremiyordum. Meşalelerimiz, ziftli alevleriyle etrafımızdaki havayı ısıtıyor, tüfeklerin arasında topallayarak yürüyen iki mahkûm bu durumdan hoşnut görünüyordu. Topal oldukları için hızlı ilerleyemiyorduk; öylesine tükenmişlerdi ki dinlenebilsinler diye iki üç kere mola vermek zorunda kaldık.

Bu şekilde yaklaşık bir saat kadar yol aldıktan sonra kaba saba bir ahşap kulübeyle bir iskeleye vardık. Kulübede muhafızlar vardı; parolayı sordular, çavuş da yanıtladı. Daha sonra, içinde tütün ve badana kokusu, gürül gürül yanan bir ateş, bir lamba, sıra sıra dizilmiş tüfekler, bir davul ve içinde makina aksamı bulunmayan fazlaca iri bir çamaşır merdanesini andıran, içine bir düzine askerin hepsini birden alabilecek büyüklükte alçak bir tahta yatak olan kulübeye girdik. Yatakta kalın paltolarıyla yatan üç dört asker bizimle pek alakadar olmadı; kafalarını kaldırıp mahmur gözlerle şöyle bir baktıktan sonra tekrar yattılar. Çavuş, rapora benzeyen bir şeyler yazıp bir deftere kayıt girdi ve sonra “diğer mahkûm” adını verdiğim mahkûm, muhafızlarıyla birlikte gemiye önden gönderildi.

Benim mahkûm, o tek seferden sonra bana hiç bakmamıştı. Kulübede ayakta beklediğimiz sırada ateşin başında durmuş, dikkatlice ateşe bakıyor ya da ayaklarını sırayla ocağın ızgarasına dayayıp, yakın zamanda başlarından geçen maceralar yüzünden onlara acırmışçasına, dikkatli bir ifadeyle ayaklarını seyrediyordu. Sonra aniden çavuşa dönerek şöyle dedi:

“Bu kaçma meselesiyle ilgili söylemek istediğim bir şey var. Söyleyeceğim şey, bazı kişilerin benimle birlikte töhmet altında kalmasına engel olabilir.”

“İstedğini söyleyebilirsin,” diye karşılık verdi çavuş, kollarını kavuşturmuş, soğukkanlı bir ifadeyle ona bakarak, “ama burada olmaz. O şeyle ilgili konuşmak ve konuşulanları dinlemek için bol bol fırsatın olacak, anlarsın ya, o iş olup bitmeden önce.”

“Biliyorum fakat bu farklı bir konu, bambaşka bir mesele. Hiç kimse aklıktan ölmemeli; en azından *ben* aklıktan ölmek istemem. Şu ilerideki köyden, hani kilisesi bataklığın hemen bitiminde olan köyden bir parça azık aldım.”

“Yani çaldın,” dedi çavuş.

“Size azığı nereden aldığımı söyleyeceğim. Demirciden.”

“Hayda!” dedi çavuş, Joe’ya bakarak.

“Hayda! Pip,” dedi Joe, bana bakarak.

“Azıcık bir şeydi; hepi topu bir iki yudum içkiyle bir börek.”

Çavuş, “Börek gibi bir şeyiniz kayboldu mu gerçekten, demirci?” diye sordu usulca.

“Karım tam da siz geldiğiniz sırada onu söylüyordu. Öyle değil mi, Pip?”

“Demek,” dedi benim mahkûm, bana hiç bakmadan hüznü bir ifadeyle Joe’ya dönerek, “demek, demirci sizsiniz. O halde üzülerek söylemeliyim ki böreğinizi yedim.”

“Afiyet olsun,” diye karşılık verdi Joe, sonra aklına Mrs. Joe gelerek düzeltme gereği duydu, “yani, börek benim olsa hiç sorun değil, lafı olmaz. Ne suç işlediğinizi bilmiyorum ama ne olursa olsun, bu yüzden aklıktan ölmenizi istemedik zavallı, sefil kardeşim. Öyle değil mi, Pip?”

Adamın boğazında daha önce dikkatimi çeken şey yine ses çıkardı ve adam bize arkasını döndü. Kayık geri gelmişti, muhafızlar hazır; böylelikle onun arkasından, kaba kazıklar ve taşlardan yapılmış iskeleye doğru yürüdük ve onun

kendisi gibi mahkûmlardan oluşan bir tayfanın kürek çektiği kayığa bindirilişini gördük. Hiç kimse onu gördüğüne şaşırmamış, onunla zerre kadar ilgilenmemiş, onu gördüğüne sevinmemiş veya üzülmemiş, ya da ona tek bir laf etmemişti; yalnızca, kayıktakilerden biri, sanki köpeklerle emir verir gibi, “Küreklerle asılın!” diye hırlayarak bağırmıştı ki bu, küreklerin suya daldırılacağına işaretliydi. Meşalelerin ışığında, kıyıdaki çamurların az ötesinde yüzen, günahkâr bir Nuh’un gemisini andıran kapkara hapisane gemisini görebiliyorduk. Etrafı parmaklıklarla çevrenip kapatılmış, devasa paslı zincirlerle halatlanıp bağlanmış haliyle hapisane gemisi, çocuk gözlerime, tıpkı diğer mahkûmlar gibi prangalıymış gibi göründü. Kayığın gemiye yanaşmasını, mahkûmun yan taraftan gemiye çıkarılmasını ve gözden kaybolmasını seyrettik. Sonra meşalelerin uçları suya fırlatıldı ve suyun içinde ıslığa benzer bir ses çıkararak söndü; sanki mahkûm açısından da her şey sona ermişti.

VI. Bölüm

Her ne kadar hiç beklenmedik bir biçimde aklandığım hırsızlık suçunun bende yarattığı ruh hali beni dürüst bir açıklama yapmaya sevk etmediyse de olayın içimde bir miktar iyilik kalıntısı bırakmış olduğunu umut ediyorum.

Yakalanma korkusu üzerimden kalktığında Mrs. Joe'ya karşı herhangi bir vicdan azabı hissettiğimi hatırlamıyorum. Ne var ki Joe'yu severdim –belki de çocukluk yıllarımda onu sevmemin asıl sebebi, sevgili dostumun onu sevmeme izin vermesiydi– ve söz konusu o olduğunda iç dünyamın sükûn bulması o denli kolay olmuyordu. Çoğu zaman Joe'ya tüm gerçeği anlatmam gerektiğini düşünüyordum, özellikle de onu ilk kez eĝesini ararken gördüğümde aklıma düşmüştü bu. Yine de ona hiçbir şey anlatmadım çünkü anlatırsam beni olduğumdan daha kötü biriymişim gibi görmesinden korkuyordum. Joe'nun güvenini kaybetme ve bu yüzden de geceleri ocağın başında, sonsuza dek yitirdiğim yoldaşıma ve dostuma hüznü gözlerle bakarak oturma fikri beni lâl ediyordu. Eğer Joe öğrenecek olursa ne vakit ateşin başında sarı sakalını sıvazladığını görsem hemen, hastalıklı bir biçimde, onun derin derin o olayı düşündüğü fikrine kapılacaktım. Joe gerçeği öğrenecek olursa masaya önceki günden kalan et ya da puding konsa ve o, yiyeceklere rasgele bir bakış atacak

olsa, hemen, benim kilere gidip gitmediğimi kafasında tarttığını düşünecektim. Joe gerçeği öğrenecek olursa müşterek ev hayatımızın ilerleyen zamanlarında, ne zaman birasının gazı kaçmış ya da yoğun oluşundan dem vuracak olsa katrandan şüphelendiğine kanaat getirecektim ve kan yüzüme hücum edecekti. Sözün özü, doğru olduğunu bildiğim şeyi yapamayacak kadar korkaktım; tıpkı daha önce yanlış olduğunu bildiğim şeyi yapmaktan kaçınamayacak kadar korkak olduğum gibi. O zamanlar dünyayla hiçbir münasebetim yoktu ve böyle davranırken, dünyanın çok sayıdaki sakininden birini örnek almamıştım. Kendi çapımda, eğitimsiz bir dâhi olarak, eylem tarzımı kendi kendime keşfetmiştim.

Henüz hapisane gemisinden fazla uzaklaşmamışken uykum geldiği için Joe beni yine omzuna alıp eve kadar taşıdı. Joe açısından yorucu bir yolculuk olmuş olmalıydı zira yorgunluktan bitap düşen Mr. Wopsle öylesine huysuzdu ki eğer papazlık görevi herkese açık olsaydı muhtemelen en başta Joe'yla ben olmak üzere ekipteki herkesi aforoz ederdi. Mr. Wopsle, resmen papaz olmadığı için ıslak zeminde oturmakta ısrar etmişti; orada öylesine akıl almaz bir süre boyunca oturmuştu ki paltosu mutfaktaki ocakta kurutulmak üzere çıkarıldığında –ıslak yere oturmak idam cezası gerektiren bir suç olsa– pantolonundaki ikinci derece delil onu ipe götürmeye yeterdi.

Bu sırada ben derin bir uykudayken yere bırakılmış olduğumdan ve uyandığımda kendimi sıcağın, ışıkların ve konuşma seslerinin arasında bulduğumdan mutfığın zemininde küçük bir ayyaş gibi sendeleyerek geziniyordum. Kendime geldiğimde –ki bu, ablamın iki omzumun orta yerine güm diye vurmasıyla ve “Ah! Dünyada bunun gibi bir çocuk daha var mıdır?” diye sarsıcı bir biçimde bağırmasıyla olmuştu– Joe'yu, oradakilere mahkûmun itirafını anlatırken buldum; ziyaretçilerse, mahkûmun kilere ne şekilde girmiş olabileceğine dair farklı farklı fikirler yürütüyorlardı. Mr.

Pumblehook evi dikkatlice inceledikten sonra adamın önce demirci dükkânının çatısına çıktığını, oradan evin çatısına geçtiğini, sonra da şeritler halinde kestiği çarşafından yaptığı bir ip yardımıyla mutfak bacasından içeri girdiğini ileri sürdü; Mr. Pumblehook hem kendinden son derece emin biri olduğundan hem de kendine ait bir gezinti arabasını kullandığından, oradaki herkes olayın bu şekilde gerçekleştiği konusunda hemfikir oldu. Aslına bakılırsa Mr. Wopsle, bitkin bir adamın cılız fesatlığıyla “Hayır!” diye hiddetle haykırmişti fakat herhangi bir teorisi olmadığından ve üzerinde paltosu bulunmadığından oradaki herkesin ortak kararıyla hiçlik makamına havale edilmişti; bu arada, pantolonundaki ıslaklığı kurutmak için arkasını ocağa vererek durduğundan arka tarafından buharlar çıktığını da ilave etmeliyiz – ki bu durumun da pek güven telkin ettiğini söyleyemeyiz.

O gece bunların dışında herhangi bir şey duyamadım çünkü bir süre sonra ablam, uykulu halimle misafirlerin göz zevkini kaçırmak gibi bir suç işlediğim için beni sımsıkı kavrayarak kuvvetli eliyle yukarıya çıkıp yatağıma gitmeme yardımcı oldu; öyle ki sanki ayağımda elli tane çizme vardı ve her biri merdivenlerin kenarına çarptıkça sallanıyordu. Daha önce tasvir etmiş olduğum ruh halimse ertesi sabah ben daha yataktan çıkmadan başladı, mesele kapanıp istisnai birtakım durumlar dışında bahsedilmez hale geldikten çok sonrasına kadar devam etti.

VII. Bölüm

Mezarlıkta durup ailemizin mezar taşlarını okuduğum zamanlar, mezar taşlarının üzerlerindeki yazıları zar zor okuyacak kadar okumam vardı. Bu yazıların en basit anlamlarını yorumlayışım bile pek doğru sayılmazdı; örneğin, “yukarıda adı geçen şahsın karısı” ifadesini, babamın göğesini yükselip daha iyi bir dünyaya gidişinin övgü içeren bir iması olarak okuyordum; ayrıca ölmüş akrabalarımın birinden “aşağıda” olarak bahsedilseydi, ailemin söz konusu üyesiyle ilgili olabilecek en olumsuz fikirlere sahip olurdum, bundan hiç şüphe etmiyorum. Bağlı olduğum dinî öğretilere ilişkin teolojik konumlanışım da henüz tam olarak oturmuş değildi; zira çok net hatırlıyorum, “hayatım boyunca her gün aynı şekilde yürüyeceğimi” beyan ettiğim için evden köye giderken hep aynı güzergâhı kullanmak zorunda olduğumu ve tekerlekçinin aşağısından ya da değirmenin yukarısından saparak yolumu değiştirmemem gerektiğini düşünüyordum.

Yeteri kadar büyüdüğümde Joe’nun yanına çırak olarak girecektim ve o itibarlı mevkiye erişmeden de ablamın deyişiyle “pohpohlanmayacak” ya da –benim anladığım şekliyle– şımartılmayacaktım. Bu sebeple yalnızca demircideki ufak tefek ayak işlerini yapmakla kalmıyor, komşulardan birinin, kuşları korkutup kaçırmak, taş toplamak ya da bun-

lara benzer bir iş için fazladan bir oğlana ihtiyacı olduğunda bu tür görevlerle onurlandırılıyordum. Ancak yaptığım bu işlerden ötürü toplumdaki yüksek konumumuza halel gelmesin diye ablam mutfaktaki rafta bir para kutusu bulunduruyordu; böylelikle kazandığım tüm paraların oraya konduğu kamusal olarak herkese ilan edilmiş oluyordu. O paraların en sonunda devletin dış borcunun kapatılmasına katkı sağlayacağına dair bir intibaya sahiptim fakat o hazineye herhangi bir kişisel iştirak umudumun olamayacağını farkındaydım.

Mr. Wopsle'in büyük teyzesi köyde bir akşam okulu işletiyordu; yani –onun bu işi yapışını izleme fırsatını yakalayıp kendilerini geliştirmek için haftada iki peni para ödeyen gençlerin önünde her akşam saat altıyla yedi arası uykuya dalan, maddi imkânları sınırlı, hastalıklarıysa sınırsız, gülünç, yaşlı bir kadındı. Kadın küçük bir kulübede kiracıydı, Mr. Wopsle ise üst kattaki odada kalıyordu; biz öğrenciler, onun yüksek sesle, vakur ve olağanüstü bir tavırla bir şeyler okuduğunu, ara ara da tavana vurduğunu duyardık. Mr. Wopsle'in öğrencileri yılda dört kez “sınava aldığı” şeklinde bir tevatür mevcuttu. Oysa bu durumlarda yaptığı şey, bize, manşetlerini kıvrıp saçlarını havaya dikerek Mark Antony'nin Caesar'ın cansız bedeni başında yaptığı tiradı¹⁰ okumaktan ibaretti. Bunu da daima Collins'in *İnsan Tutkularına Övgü*¹¹ adlı şiiri izlerdi, ki ben Mr. Wopsle'in özellikle, kanlı kılıcını haykırarak fırlatıp, savaşı lanetleyen trompeti küçümser bir bakışla çalan “İntikam”ı canlandırışına hayran kalırdım. O zamanlar tutkulara dair bir şey bilmiyordum, daha sonraları tutku cemiyetinin göbeğine düşecek ve Mr. Wopsle ile Collins'i oradakilerle karşılaştıracaktım ki, bu karşılaştırmadan bu iki beyefendi de zararlı çıkacaktı.

10 Shakespeare'in *Julius Caesar* adlı oyununda Marcus Antonius'un Caesar'ın ölümünden sonraki “Dostlar, Romalılar, yurttaşlar, dinleyin” şeklinde başlayan ünlü tiradı. (ç.n.)

11 *Ode on the Passions*. İngiliz şair William Collins'in (1721-59) bir şiiri. (ç.n.)

Mr. Wopsle'in büyük teyzesi, bu eğitim kurumunun yanı sıra –aynı odada– bir de bakkal dükkânı işletiyordu. Stokta hangi ürünlerin olduğuna ya da herhangi bir ürünün fiyatının ne kadar olduğuna dair hiçbir fikri yoktu fakat çekmecelerden birinde, fiyat katalogu işlevi gören küçük, yağlı bir not defteri vardı ve Bidy dükkânın tüm ticari faaliyetini bu defterden ilham alarak yürütürdü. Bidy, Mr. Wopsle'in büyük teyzesinin torunuydu; Mr. Wopsle'la aralarında tam olarak ne tür bir akrabalık olduğunu bir türlü kavrayamadığımı itiraf etmeliyim. Bu kız da benim gibi öksüzdü, o da benim gibi, birilerinin elleriyle büyütülmüştü. Bana göre Bidy'nin en çok dikkat çeken yanı, en dıştaki uzuvlarıydı; saçlarının daima taranmaya, ellerinin daima yıkanmaya, ayakkabılarının daima topuk kısmından yukarıya kaldırılıp tamir edilmeye ihtiyacı vardı. Bu betimlemenin hafta içiyle sınırlandırılması gerekirdi zira pazar günleri kiliseye son derece özenli bir biçimde giderdi.

Çoğu zaman hiç yardım almaksızın tek başıma, zaman zaman da Mr. Wopsle'in teyzesinden ziyade Bidy'nin yardımıyla, alfabenin içinden sanki dikenli bir böğürtlen çalışmışçasına mücadele ederek geçmeyi başardım; her yeni harf beni kemiriyor, yara bere içinde bırakıyordu. Harflerden sonra o haydutların,¹² o dokuz sayının ocağına düştüm; sanki her akşam farklı bir kılığa girip tanınmaz hale geliyor ve kafamı allak bullak ediyorlardı. Fakat en sonunda el yordamıyla, kör topal, olabilecek en temel düzeyde okuma yazmayı ve toplama çıkarmayı öğrenebildim.

Bir gece ocağın başında yazı tahtamla oturmuş, büyük bir gayret sarf ederek Joe'ya mektup yazmaya çalışıyordum. Bataklıkta insan avımızın üzerinden tam bir yıl geçmiş olmalıydı çünkü uzun zaman olmuştu, mevsim kıştı ve dondurucu bir ayaz vardı. Alfabeyi, gerektiğinde bakabilmek için ocağın önüne, ayağımın dibine koyarak bir iki saat içerisinde şu mektubu karalayarak yazabildim:

---

¹² *Yeni Ahit, Luka, 10:30-35. (ç.n.)*

“seVGİLİ JO umaRım SEN gaYERT iyİ UMARım YAKINDA sen4 YAZMAYI öğreTçem ÇOK JO mutLU olcaz SANA çıRANK OLANCa İNAN b2NA Çok eğlenCEZ jo sevGİLER Pip.”

Joe’yla mektup aracılığıyla haberleşmek için bir zaruret yoktu zira hemen yanı başında oturuyordu ve ikimiz odada yalnızdık. Buna rağmen bu yazılı iletimi –tahtasıyla birlikte– Joe’ya verdim; o da bunu sanki bir bilgelik mucizesiymiş gibi aldı.

“Vay be Pip, eski dostum!” diye haykırdı Joe o mavi gözlerini kocaman açarak, “Sen ne büyük bir âlimsin! Öyle değil mi?”

“Öyle olmayı çok isterim,” dedim Joe’nun elinde tuttuğu tahtaya baktığımda yazı gözüme bir parça inişli çıkışlı göründüğünden vesveseye kapılarak.

“Bak, burada bir J var,” dedi Joe, “bir de kocaman bir O var! Bir J ve de bir O, J-O yapar, Pip, sen Joe yazmışsın!”

Joe’nun bu tek heceli kelimedenden daha uzun bir kelimeyi yüksek sesle okuduğunu duymuşluğum vaki değildi; geçen pazar kilisede dua kitabını yanlışlıkla ters tutmuş olmamın onun açısından herhangi bir sorun teşkil etmediğini de gözlemlemiştim. Fırsattan istifade, Joe’ya okuma yazmayı öğretirken en baştan mı başlamam gerektiğini anlamak istediğimden, “Vay be! Ama devamını da oku Joe,” dedim.

“Devamını mı Pip?” dedi Joe mektubu bir şeyler ararmış gibi gözleriyle yavaşça tarayarak. “Bir, iki, üç. Bak, burada üç tane J, üç tane O, üç tane de J-O, yani Joe var Pip!”

Joe’ya yaslandım ve işaret parmağımın yardımıyla ona mektubun tamamını okudum.

“Muazzam!” dedi Joe okumayı bitirdiğinde. “Sen tam bir âlimsin!”

Ona, “Gargery’i nasıl yazarsın peki?” diye sordum, mütevazı bir hocalık edasıyla.

“Kesinlikle yazmam,” dedi Joe.

“Yazdığını farz edelim?”

“Böyle bir şey farz edilemez ki,” dedi Joe. “Fakat okumaktan olağanüstü bir keyif alıyorum.”

“Öyle mi Joe?”

“Hem de olağan-üstü. Elime şöyle güzel bir kitap ya da güzel bir gazete versinler, güzel bir ateşin karşısına oturtsunlar, başka bir şey istemem,” dedi. Dizlerini hafifçe sıvazladıktan sözlerine şu şekilde devam etti, “Tanrım! J harfine, sonra da O harfine denk geldiğinde, sonra ‘Bak, en sonunda J-O, Joe oldu!’ dediğinde, okumak öyle keyiflidir ki!”

Bu sözlerden Joe’nun eğitiminin, tıpkı buharın kullanımı gibi, henüz emekleme aşamasında olduğu çıkarımında bulundum. Konuyu devam ettirerek, “Sen benim yaşımda küçük bir çocukken hiç okula gitmedin mi Joe?” diye sordum.

“Hayır, Pip.”

“Benim yaşımda küçük bir çocukken neden okula gitmedin Joe?”

“Sana şöyle anlatayım Pip,” dedi Joe, eline demir çubuğu alıp, düşünceli olduğunda genellikle yaptığı üzere yavaşça aşağıdaki demirlerin arasından ateşi karıştırmaya koyulurken, “Benim babam içkiye düşküncü ve çok içip sarhoş olduğunda annemi döverdi, hem de olabilecek en acımasız şekilde. Başka da hiç kimseyi dövmezdi, tabii beni saymazsak. Örsünü dövmek için sarf etmediği gayreti beni döverken sarf ederdi. Beni dinliyor ve anlıyor musun Pip?”

“Evet, Joe.”

“Bu yüzden annemle ben pek çok kez babamdan kaçtık. Kaçtığımız zamanlarda annem işe girer ve bana, ‘Tanrı’nın izniyle artık biraz okula git Joe,’ der ve beni okula gönderirdi. Ne var ki babamın güzel yüreği bizden ayrı kalmaya dayanamazdı. Bu yüzden de yanında kalabalık bir grupla çıkagelir ve kaldığımız evlerin kapılarında öylesine büyük çingar çıkarırdı ki evlerin sahipleri bizimle münasebetlerini tamamen kesip bizi ona teslim etmek zorunda kalırlardı.

Sonra bizi eve götürüp döverdi. Yani, senin anlayacağın, Pip,” dedi Joe dalgın bir biçimde ateşi karıştırmaya ara verip bana bakarak, “bu da benim eğitimimi sekteye uğratırdı.”

“Elbette, zavallı Joe!”

“Yine de şunu söylemeden geçemeyeceğim Pip,” dedi Joe demir çubuğu, bir hâkim edasıyla bir iki defa üstteki demire vurarak, “hiç kimsenin hakkını yememek, hakkaniyetli olup herkese hakkını teslim etmek gerekir; babamın yüreği öyle de güzeldi, anlıyorsun, değil mi?”

Aslında anlamamıştım ama bunu ona söylemedim.

“Öyle işte,” diye konuşmasına devam etti Joe, “birilerinin tencereyi kaynatması gerekiyor yoksa tencere kendiliğinden kaynamaz, anlıyorsun değil mi?”

Bunu anlamıştım ve anladığımı ona söyledim.

“Bu yüzden de babam işe girmeme itiraz etmedi; böylelikle şu anki mesleğimi yapmaya başladım –ki şayet yapsaydı, bu onun da mesleğiymiş ve seni temin ederim ki epey iyi çalıştım, Pip. Tüm bu zaman içerisinde ona ben baktım ve mosmor olup kalpten gidene kadar da bakmaya devam ettim. Niyetim mezar taşına şunu yazdırmaktı: ‘Her ne kadar kendine göre zaafı olsa da / ey bu mezar taşını okuyan kişi, unutma ki güzeldi bu adamın yüreği.’”

Joe bu beyiti öylesine bariz bir gururla, özenli bir biçimde ve tane tane okumuştur ki ona bunu kendisinin yazıp yazmadığını sordum.

“Ben yazdım,” dedi Joe, “kendi başıma. Öyle bir anda çıkıverdi. Tek seferde, tek bir vuruşla bir at nalının tamamını ortaya çıkarmak gibiydi. Hayatımda hiç bu kadar şaşırma-mıştım; sana doğruyu söyleyeyim, böyle bir şeyin gerçekten benim eserim olduğuna inanmamıştım. Söylediğim gibi Pip, niyetim bu beyiti babamın mezarına yazdırmaktı; ne var ki ister küçük yazdır ister büyük, şiir masraflı bir şey, bu yüzden de yazdıramadım. Tabutu taşıyanlara verdiğim paranın dışında kalan tüm para anneme lazımdı. Sağlığı iyi

değildi ve pek parası yoktu. Zavallı, babamın ardından fazla yaşamadı ve nihayet kendi payına düşen huzura kavuştu.”

Joe’nun mavi gözleri hafiften yaşırdı ve onları, sırasıyla, önce birini, sonra diğerini, olabilecek en rahatsız edici ve na-hoş şekilde, demir çubuğun tepesindeki yuvarlak tokmakla ovuşturdu.

“Ondan sonra,” dedi Joe, “burada bir başıma yaşarken kendimi çok yalnız hissettim, sonra ablanla tanıştım. Dinle beni, Pip;” –Joe ona hak vermeyeceğimi biliyormuş gibi göz-lerimin içine sert bir ifadeyle bakarak konuştu– “ablan çok iyi ve hükümet gibi bir kadındır.”

Kendimi yüzümde tereddüt dolu bir ifadeyle ateşe bak-maktan alamadım.

“Bu konuda akrabalar ne düşünürse düşünsün, dünya âlem ne düşünürse düşünsün Pip, senin ablan,” dedi Joe ve sözlerine sonraki her kelime için demir çubukla yukarıdaki demirlere vurarak devam etti: “çok-iyi-ve-hükümet-gibi-bir-kadındır!”

Söyleyecek daha iyi bir şey bulamayıp, “Böyle düşünme-ne çok sevindim Joe,” dedim.

“Ben de öyle,” diye karşılık verdi Joe lafı ağzıma tıkarak. “Ben de bu şekilde düşünmeme çok sevindim Pip. Birazcık kızarıklığın, orada burada bir iki küçük kemik sorununun benim için ne önemi olabilir ki?”

Ben de sağduyulu bir biçimde şu tespitte bulundum; şa-yet onun için bunların bir önemi yoksa, kimin için önemi olabilirdi ki?

Joe, “Elbette!” diyerek söylediklerimi onayladı. “İşte bu. Çok haklısın eski dostum! Ablanla tanıştığımda seni nasıl da elleriyle büyüttüğü konuşuluyordu. Herkes bunun ne kadar merhametli bir davranış olduğunu söylüyordu, sonra ben de onlarla birlikte aynı şeyi söyler oldum. Sana gelince,” diye devam etti Joe, yüzünde sanki çok pis bir şey görmüş gibi bir ifadeyle, “canım benim, ne kadar ufak, cılız ve sefil olduğu-nu görseydin, kendinden nefret ederdin!”

Bu sözler pek hoşuma gitmediğinden, “Beni boş ver Joe,” dedim.

“Ama ben seni boş vermedim Pip,” diye karşılık verdi Joe, yumuşacık bir yalınlıkla. “Ablanı bir yerlere götürmeyi teklif ettiğimde, onu kiliseye davet ettiğimde ya da demirci dükkânına gelmeye hazır ve istekli olduğunda, ‘O zavallı çocuğu da getir. Tanrı o zavallı çocuğun yardımcısı olsun,’ derdim, ‘demirci dükkânında *ona* da yer var!’”

Ağlayıp özürler dileyerek Joe’nun boynuna sarıldım, o da demir çubuğu elinden bırakıp bana sarılarak, “Sonsuza dek birbirimizin en iyi dostu olacağız, öyle değil mi Pip?” dedi. “Ağlama eski dostum.”

Bu küçük aradan sonra Joe kaldığı yerden devam etti:

“İşte böyle Pip, şimdi buradayız. Özetle bu kadar işte, buradayız! Artık eğitimimi ele alacağına göre Pip, (ki sana önceden söyleyeyim; ben korkunç aptalımdır, dünyanın en aptal insanıyım) Mrs. Joe ne yaptığımızı görmemeli. Yapacağımız şeyleri gizli saklı yapmalıyız. Neden gizli saklı? Sana söyleyeyim Pip.”

Demir çubuğu yeniden eline aldı; elinde demir çubuk olmaksızın meramını anlatabileceğinden emin değildim.

“Ablan hükmetmeye meraklıdır.”

“Hükmetmeye mi meraklıdır, Joe?” Şaşırmıştım çünkü hükümet kelimesiyle bağlantılandırıdığım bu sözlerden hayal meyal edindiğim fikir (ve korkarım ki aynı zamanda böyle bir şeyi umut ettiğimi de ilave etmeliyim) Joe’nun, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı’nın ya da Hazine Bakanlığı’nın emriyle ablamdan boşandığıydı.

“Hükmetmeye meraklı,” dedi Joe. “Yani demek istediğim, sana ve bana hükmetmek.”

“Ha!”

“Ve hükümranlık sahasında eğitimli insanların olmasını hoş karşılamayacaktır,” diye devam etti Joe, “özellikle de isyan ederim korkusuyla, benim eğitimli olmamı hoş karşılamayacaktır. Âdeta bir asi gibi, anlıyor musun?”

Tam meraklı bir ifadeyle soru soracaktım, hatta soruma “Neden...” diye başlamıştım ki Joe beni susturdu.

“Dur biraz. Ne söyleyeceğini biliyorum ama dur biraz Pip! Ablanın zaman zaman başımıza âdeta bir Hint imparatoru gibi diktatör kesildiğini inkâr edecek değilim. Üzerimize üzerimize geldiğini, tepemize zebellah gibi çöktüğünü inkâr edecek değilim. Hele ki ablanın öfkeden gözü döndüğünde, Pip,” dedi Joe sesini fısıldayacak şekilde alçaltıp kapıya bakarak, “itiraf etmeliyim ki tam bir Azmana dönüşüyor.”

Joe, “Azman” kelimesini sanki on iki büyük A harfiyle başlıyormuş gibi telaffuz etmişti.

“Peki o zaman neden isyan etmiyorum? Lafını kestiğimde bunu soruyordun, değil mi Pip?”

“Evet, Joe.”

“Açıkçası,” dedi Joe, sakalını sıvazlayabilmek için demir çubuğu sol eline aldı; bu sessiz sakın haline büründüğü zaman ondan tüm ümidimi keserdim; “ablan bir dâhi. Tam bir dâhi.”

Biraz da konuşmasını durdurabilmeyi umut ederek, “O nedir?” diye sordum.

Ne var ki hiç ummadığım şekilde, Joe’nun bu kelimeye vereceği karşılık dünden hazırmış; yüzünde sabit bir bakışla dairesel bir argüman üretip , “Ablan,” diye karşılık vererek beni tamamen etkisiz hale getirdi.

“Ve ben dâhi değilim,” diye devam etti Joe, gözlerindeki sabit ifadeyi dağıtıp sakalını sıvazlamaya devam ederek. “Ve son olarak, Pip –bak, şimdi sana çok ciddi bir şey söyleyeceğim, eski dostum– zavallı annem hayatı boyunca köle gibi çalışmış, çok ağır iş yapmış, dürüst ve güzel yüreği paramparça olmuş ve ömrü hayatında gün yüzü görmemiş bir kadındı; bu yüzden de bir kadına yanlış yapacağım diye aklım çıkar, hatta öyle ki iki taraftan birine yanlış yapacaksam, kendime yanlış yapıp azıcık müşkül duruma düşmeyi tercih ederim. Keşke bu durumdan canı yanan yalnız ben olsaydım

Pip; keşke gıdıklama sopası senin üzerinde hiç kullanılmasaydı eski dostum; keşke sana gelecek olan bana gelseydi fakat işte, meselenin özü bu Pip, umarım artık hiç kimsenin kusuruna bakmazsın.”

Sanırım o küçücük yaşında, o geceden itibaren Joe’ya karşı bambaşka bir hayranlık duymaya başlamıştım. Yine eskiden olduğu gibi eşittik fakat o geceden sonra sessiz anlarda, Joe’ya bakarak onu düşündüğüm zamanlarda, kalbimin derinliklerinde bir yerlerde artık Joe’yu kendimden daha üstün gördüğüme dair yeni bir his oluşmuştu.

“Bu arada,” dedi Joe ateşi yenilemek için ayağa kalkarak, “Duvar saati sekizi vurmak için didinip duruyor fakat ablan hâlâ eve gelmedi! Umarım Pumblechook Amca’nın kısırağı ön ayağıyla buza basıp düşmemiştir.”

Mrs. Joe pazarın kurulduğu günlerde ara sıra, bir kadının sağduyusuyla alınması gereken türden erzak ve ev ihtiyaçlarını almak için Pumblechook Amca’yla birlikte kısa alışveriş gezintilerine çıkardı çünkü Pumblechook Amca bekârdı ve hizmetçisine hiç güvenmezdi. O gün de pazarın kurulduğu bir gündü ve Mrs. Joe yine alışverişteydi.

Joe ateşi yakıp ocağın önünü süpürdü, sonra da belki gezinti arabasının sesini duyarız diye beraber kapıya gittik. Kuru bir soğğun hâkim olduğu bir geceydi, rüzgâr acı acı esiyordu ve kısırağı tabakası bembeyaz ve sertti. Bu gece batıklıkta yatan bir adam ölür, diye geçirdim içimden. Sonra yıldızlara baktım ve soğuktan donarak ölen bir adamın, yüzünü yıldızlara çevirdiğinde bunca parıltıdan en küçük bir deva ya da merhamet bulamayacak olmasının ne korkunç olduğunu düşündüm.

“İşte kısarak geliyor,” dedi Joe, “çan gibi çın çın ötüyor!”

Her zamankinden çok daha canlı bir biçimde tırıs giden kısırağın demirden ayakkağıları sert zeminde hayli melodik bir ses çıkarıyordu. Mrs. Joe arabadan inebilsin diye dışarıya bir sandalye çıkardık, geldiklerinde pencereyi ıslı ıslı

görsünler diye ateşi karıştırdık, her şeyin yerli yerinde olduğundan emin olmak için de mutfağı son bir kez kolağan ettik. Hazırlıklarımızı tamamladığımızda arabayla kapının önüne gelmişlerdi; yalnızca gözleri açıkta kalacak şekilde sarınıp sarmalanmışlardı. Mrs. Joe hemen arabadan indirildi, Pumblechook Amca da arabadan inip kısrağın üzerine bir örtü örttü; çok geçmeden hepimiz mutfağa doluşmuştuk; dışarıdan getirdiğimiz soğuk hava, ocaktaki ateşin tüm ısını süpürüp götürmüş gibiydi.

“Aaah ah!” dedi Mrs. Joe, bir telaş ve aceleyle üzerindeki çıkarıp, iple kıyafetine tutturulmuş olan başlığını omzuna atarak: “eğer bu oğlan, bu gece bana minnettar olmazsa, bir daha da asla olmaz!”

Neye minnettar olacağı konusunda zerre kadar fikri olmayan bir çocuk ne kadar becerebilirse o kadar takındım minnettarlık ifadesini.

“Umarım,” dedi ablam, “şımarmaz. Ama açıkçası kendime göre korkularım var.”

“Öyle şeyler hiç hanımefendiye göre değildir,” dedi Pumblechook Amca. “O ne yapacağını herkesten iyi bilir.”

Hanımefendi mi? Joe’ya bakıp ağzımı ve kaşlarımı hareket ettirerek, “Hanımefendi mi?” diye sordum; Joe da o esnada bana bakıp dudaklarını ve kaşlarını hareket ettirerek, “Hanımefendi mi?” diye soruyordu. Ablam, Joe’yu iş üzerinde yakaladı; Joe da buna benzer durumlarda takındığı o yatıştırıcı tavırla, elinin tersini burnunun önünden geçirerek ona baktı.

“Ne var?” dedi ablam her zamanki aksiliğiyle. “Neye bakıyorsun? Ev mi yanıyor?”

Joe, “Hani birisi, hanımefendi diye birinden bahsetti ya,” diye az önceki konuşmaya nazıkçe gönderme yaptı.

“Bahsi geçen kişi bir hanımefendi de ondan,” dedi ablam. “Miss Havisham’a, ‘beyefendi’ diye hitap edecek halimiz yok. Senin bile o kadar ileri gideceğini sanmıyorum.”

“Kasabanın yukarısındaki Miss Havisham mı?” diye sordu Joe.

Mrs. Joe, “Kasabanın aşağısında bir Miss Havisham mı var?” diye cevabı yapıştırdı. “Miss Havisham bizim oğlanın o eve gidip orada oynamasını istiyor; o da elbette gidecek. Ve orada oyun oynarsa çok iyi eder,” dedi ablam beni oyunbaz ve neşeli olmaya teşvik etmek istercesine kafasını sallayarak, “yoksa ben onu nasıl oynatacağımı bilirim.”

Kasabanın yukarısında, hırsızlara karşı sıkı önlemlerle korunan büyük ve kasvetli bir evde münzevi hayatı yaşayan son derece zengin ve suratsız hanım Miss Havisham’ı duymuşluğum vardı – bu civarda yaşayan herkesin kasabanın yukarısındaki Miss Havisham’ı duymuşluğu vardı.

“Elbette!” dedi Joe şaşkın bir halde. “Çok merak ettim, Pip’i nereden tanıyor acaba?”

“Sersem!” diye bağırdı ablam. “Pip’i tanıdığını nereden çıkardın?”

Joe yine, “Hani birisi, hanımefendinin, Pip’in oraya gidip oynamasını istediğini söyledi ya,” diyerek önceki konuşmaya nazikçe gönderme yaptı.

“Hanımefendi, Pumblechook Amca’ya, oraya gidip oyun oynayacak bir oğlan tanıyıp tanımadığını sormuş olamaz mı? Pumblechook Amca’nın o hanımefendinin kiracısı olması, bu yüzden de arada oraya kira ödemek için gitmesi –yılda dört kez demiyorum, arada diyorum çünkü sen o kadarını idrak edemezsin– hiç mi imkân dâhilinde olamaz? Hanımefendi, Pumblechook Amca’ya oraya gidip oyun oynayacak bir oğlan tanıyıp tanımadığını sormuş olamaz mı? Ve bize karşı daima hatırşinas ve düşünceli davranan Pumblechook Amca – her ne kadar sen bunu hiç düşünmesen de, Joseph,” dedi ablam derin bir sitemle, sanki Joe dünyanın en duygusuz yeğeniymiş gibi– “o sırada Miss Havisham’a, şurada kasım kasım kasılan,” –ki öyle bir şey yapmadığıma yemin edebilirim– “kendimi bildim bileli saçımı süpürge edip kulu kölesi olduğum şu oğlandan bahsetmiş olamaz mı?”

“Yine ne iyi söylediniz!” diye haykırdı Pumblechook Amca. “Çok güzel ifade ettiniz! Sözleriniz müthiş isabetli! İşte böyle Joseph, artık durumu biliyorsun.”

Joe kendisini affettirmeye çalışan bir tavırla elinin tersini burnunun önünden geçirip dururken ablam sitemkâr tavrını devam ettirerek, “Hayır, Joseph,” dedi, “bildiğini sanıyor olabilirsin ama henüz durumu tam olarak bilmiyorsun. Bildiğini düşünüyor olabilirsin ama *bilmiyorsun*, Joseph. Bu çocuğun başına, Miss Havisham’a gitmesi sayesinde talih kuşu konabileceğinin farkında olan Pumblechook Amca’nın, bu gece, kendi gezinti arabasıyla bu çocuğu kasabaya götürüp orada misafir etmeyi, sabah da onu kendi elleriyle Miss Havisham’a teslim etmeyi teklif ettiğini bilmiyorsun. Aman Tanrım, nasıl da darmadağın bir kadının ben böyle!” diye haykırdı ablam aniden üzerine çöken bir çaresizlikle başlığını çıkararak. “Burada durmuş bu budalalara laf anlatırken Pumblechook Amca’yı bekletiyorum; kapıdaki kısrak üşüyecek, oğlansa saçından ayakkabısının tabanına kadar is ve kir içinde!”

Bunu söyledikten sonra ablam kuzu görmüş kartal misali üzerime atıldı; suratım sıkıştırılmak suretiyle tahta leğenlerin içine daldırıldı, kafam su fiçilerinin musluklarının altına tutuldu ve kendimden geçene kadar sabunlandım, hamur gibi yoğruldu, havlularla kurulandım, halı gibi dövüldüm, kanırtarak tarandım ve tırmıklandım. (Bu noktada şunu ifade etmek isterim ki bir evlilik yüzüğünün bombeli kısmının, insan yüzü üzerinden hoyratça bastırarak geçirilmesinin yarattığı etki konusunda kendimi yaşayan tüm otoritelerden daha bilgili addederim.)

Yıkayıp paklanmam bittikten sonra tıpkı çuval bezi giydirilen genç bir tövbekâr gibi üzerime en sertinden bir keten geçirildi; sonra da en dar ve en korkunç takım elbisenin içine –tıktırılmak suretiyle– sokuldu. Daha sonra sanki kasabanın polis şefiymiş gibi, beni son derece resmî bir

biçimde teslim alan ve bu süre boyunca şu sözleri üzerime boca edercesine söylemek için ölüp bittiğini bildiğim Pumblechook Amca'ya emanet edildim: "Oğlum, tüm dostlarına minnettar ol, özellikle de seni elleriyle büyötmüş olanlara!"

"Hoşça kal Joe!"

"Tanrı seni korusun Pip, eski dostum!"

Daha önce ondan hiç ayrılmamıştım; hem duygularımın hem de gözüme kaçan sabun köpüklerinin etkisiyle gezinti arabasının penceresinden bir süre yıldızları göremedim. Fakat sonra yıldızlar bana teker teker göz kırpmaya başladılar; yine de yıldızlar, Miss Havisham'ın evinde neden oyun oynamam gerektiği ya da orada benden ne tür bir oyun oynamam beklendiği gibi sorulara ışık tutup aydınlığa kavuşturmakta yetersiz kaldı.

VIII. Bölüm

Mr. Pumblechook'un dükkânı pazar kurulan kasabanın anacaddesindeydi; dükkân, tam da bir zahirecinin ya da tohum tüccarının dükkânına yaraşır biçimde unlu ve karabiberliydi. Bana öyle geliyordu ki dükkânında böylesine fazla sayıda küçük çekmece olduğu için Mr. Pumblechook çok mutlu bir insan olmalıydı; alttaki çekmecelerden bir iki tanesine göz atıp içlerindeki kahverengi kâğıda sarılı paketleri gördüğümde o çiçek tohumlarının ve çiçek soğanlarının güzel bir günde o zindanlardan kurtulup çiçek açmayı arzu edip etmediklerini merak ettim.

İşte bu düşüncelerle oyalıyordum kendimi kasabaya gelişimin ilk sabahının erken saatlerinde. Bir önceki gece, eğimli bir tavan arasına doğruca yatmaya gönderilmiştim; yatağım olduğu köşede duvar öylesine alçalıyordu ki kaşlarım-la kiremitlerin arasındaki mesafenin ancak otuz santimetre olduğunu tahmin ediyordum. Yine o sabah erken saatlerde, tohumlarla fitilli kadife kumaşlar arasında harikulade bir benzerlik olduğunu keşfetmiştim. Mr. Pumblechook da kalfası da fitilli kadife giymişti ve bir şekilde fitilli kadifenin genel görünüşü ve rayihası, tohumların doğasında da mevcuttu; aynı şekilde, tohumların genel görünüşü ve rayihası, fitilli kadifenin doğasında da mevcuttu; öyle ki onları

neredeyse birbirinden ayırt edemiyordum. Kafamın bu tür düşüncelerle meşgul olması şunları fark etmemi sağlamıştı: Mr. Pumblechook işlerini yolun karşısındaki saraca bakarak yürütüyormuş gibi görünüyordu; saraç da *kendi* işlerini, gözünü araba ustasından ayırmamak suretiyle yürütüyormuş gibi görünüyordu; araba ustası, yaşamını, ellerini ceplerine sokup derin derin fırıncıyı düşünmek suretiyle idame ettiriyor gibiydi; fırıncıysa, buna karşılık, kollarını göğsünde kavuşturarak dükkânının kapısında durup eczacıya bakarak esneyen bakkalı seyrediyordu. Elinde bir büyüteçle küçük masasında her daim bir şeyleri dikkatle inceleyen ve dükkânının penceresinden iş önlüğü giymiş bir grup insan tarafından her daim dikkatle incelenen saatçi anacaddede dikkatini işine yöneltmiş yegâne kişiymiş gibi görünüyordu.

Mr. Pumblechook’la ben saat sekizde dükkânın arka tarafındaki küçük odada kahvaltı yaptık; o esnada kalfa ön tarafta çay fincanıyla tereyağlı ekmek parçasını bezelye çuvalının üzerine koymuş, oradan yiyip içiyordu. Mr. Pumblechook’la vakit geçirmek çok keyifsizdi. Tıpkı ablam gibi, yediğim yemeğin bir utandırma ve cezalandırma vesilesi olarak kullanılması gerektiğine dair bir inanca sahip olmasının yanı sıra, –bana üzerine olabildiğince az tereyağı sürülmüş bir parça ekmek kırıntısıyla içine bolca sıcak su katılmış süt vermişti; hatta öyle ki, hiç süt koymasa bu çok daha samimi bir davranış olurdu– tüm sohbeti aritmetikten ibaretti. Ona nazikçe “Günaydın” deyişime karşılık bana kibirli bir tavırla, “Yedi kere dokuz kaç eder çocuk?” diye sormuştu. Bu şekilde kenara kısıtılmış bir halde, böylesine yabancı bir yerde, aç açına nasıl cevaplayabilirdim ki bu soruyu? Karınım açtı, buna rağmen daha bir lokma bile boğazımdan geçmemişken Mr. Pumblechook tüm kahvaltı boyunca sürecek bir toplama işlemine başlamıştı. “Yedi?” “Artı dört?” “Artı sekiz?” “Artı altı?” “Artı iki?” “Artı on?” Bu şekilde devam ediyordu. Her işlem savılıp bertaraf edilir edilmez bir sonra-

ki gelmeden olabildiğince fazla yiyip içmeye çalışıyordum; bu sırada hiçbir tahminde bulunmak zorunda olmayan Mr. Pumblechook ise rahat rahat oturmuş, –tabiri caizse– açgözlü bir biçimde, nefes almadan tıkınırcasına domuz pastirmalarını ve sıcak katmerlerini yiyordu.

Tüm bu sebeplerden ötürü, saat on olup da Miss Havisham'ın evine gitmek üzere yola koyulduğumuzda çok mutluydum; gerçi o hanımefendinin çatısı altında ne şekilde davranmam gerektiği konusunda kendimi hiç rahat hissetmiyordum. Yaklaşık on beş dakika sonra Miss Havisham'ın eski tuğladan yapılmış ve etrafı bir sürü demir parmaklıkla çevrilmiş kasvetli evine varmıştık. Pencerelerin bir kısmı tuğlayla örülmüştü; örülmemiş olanların aşağıda kalanlarıysa paslı demir parmaklıklarla kafeslenmişti. Evin ön kısmında demir parmaklıklarla çevrili bir avlu vardı; bu yüzden de zili çaldıktan sonra birilerinin gelip açması için beklememiz gerekti. Kapıda beklerken içeriye şöyle bir göz attım (O sırada Mr. Pumblechook, “Artı on dört?” diye soruyordu fakat onu duymazlıktan geldim) ve evin yan tarafında büyük bir bira fabrikasının olduğunu gördüm. Fabrikada o an bira mayalama işlemi yapılmıyordu; uzun zamandan beridir de yapılmıyormuş gibi görünüyordu.

Pencerelerden biri açıldı ve berrak bir ses, “İsim neydi?” diye sordu. Refakatçim bu soruya, “Pumblechook,” diye karşılık verdi. Ses, “Peki,” dedi ve pencere kapandı; bir süre sonra elinde anahtarlarla bir genç hanım avludan geçip bize doğru geldi.

“Bu Pip,” dedi Mr. Pumblechook.

“Pip bu demek,” dedi çok güzel ve çok kibirli görünen genç hanım. “İçeri gir Pip.”

Mr. Pumblechook da içeri giriyordu ki genç hanım kapıyı kapatarak onu engelledi.

“Ah!” dedi genç hanım. “Miss Havisham'ı mı görmek istiyordunuz?”

“Miss Havisham da beni görmek isterse eğer,” diye karşılık verdi bozulmuş olan Mr. Pumblechook.

“Ah!” dedi genç hanım. “Ne var ki o sizi görmek istemiyor.”

Genç hanım bunu öylesine kesin ve tartışma götürmez bir edayla söylemişti ki Mr. Pumblechook, haysiyeti buruşturulup bir kenara fırlatılmış olmasına rağmen itiraz edemedi. Yalnızca, sanki ona *ben* bir şey yapmışım gibi, bana sert bir bakış attı ve azarlar gibi bir ifadeyle söylediği şu sözlerle oradan ayrıldı: “Oğlum, seni elleriyle büyütenlere yaraşır şekilde hareket et!” Kapının arasından “Artı on altı?” diye sormak için geri gelecek diye hâlâ aklım çıkıyordu. Neyse ki öyle bir şey yapmadı.

Genç kılavuzum kapıyı kilitledi; avluyu bir uçtan diğer uca kadar yürüyerek geçtik. Avlu taşlarla döşenmiş ve temizdi fakat taşların arasındaki her bir boşluktan otlar fışkırıyordu. Bira fabrikasını avluya bağlayan dar bir yol vardı; yolun sonundaki tahta kapı açık duruyordu, kapının ardındaki fabrika, arkadaki yüksek duvara kadar boylu boyunca uzanıyordu; her yer bomboş ve atıl durumdaydı. Soğuk rüzgâr sanki burada kapının diğer tarafına kıyasla çok daha soğuk esiyor gibiydi; fabrikanın açık yerlerinden bir içeri bir dışarı esen rüzgâr tiz bir inleme sesi çıkarıyordu, tıpkı rüzgârın denizlerdeki gemilerin serenlerine çarpıp çıkardığı sesler gibi.

Genç hanım, beni fabrikaya bakarken gördü ve “Şu an orada yapılan sert biraların hepsini içsen bile bir şey olmaz çocuk,” dedi.

“Sanırım olmaz küçükhanım,” dedim utangaç bir tavırla.

“Şu an orada bira yapmamak daha iyi, yoksa ekşi olur, öyle değil mi?”

“Sanırım öyle olur küçükhanım.”

“Zaten kimsenin böyle bir şey yapacak hali yok,” diye ekledi genç hanım, “o günler artık geride kalmış, orası öylece atıl biçimde duracak, ta ki yıkılana kadar. Sert biraya

geline, zaten mahzenlerde Malikâne'yi sular altında bırakacak kadar çok bira var.”

“Bu evin ismi bu mu küçükhanım?”

“İsimlerinden bir tanesi, çocuk.”

“O zaman birden fazla ismi var, öyle mi küçükhanım?”

“Bir ismi daha var. Diğer ismi Satis, Yunanca, Latince ya da İbranice, ya da üçünde birden –benim için hepsi bir– ‘kâfi’ anlamına gelen bir kelime.”

“Kâfi Köşk,” dedim; “tuhaf bir isimmiş küçükhanım.”

“Evet,” diye karşılık verdi genç hanım, “fakat kelime anlamından çok daha derin bir anlamı varmış. O isim verildiği zaman anlamı şuymuş: Her kim ki bu eve sahip olur, şu dünyada başka bir şey istemez. Sanırım o günlerde insanlar kolay tatmin oluyormuş. Neyse, oyalanmadan yürü çocuk.”

Her ne kadar gönül alıcılıktan uzak bir umursamazlıkla bana sık sık “çocuk” diye hitap etse de genç hanım da benim yaşlarımdaydı. Elbette kız olduğu, güzel ve vakur olduğu için benden daha büyük görünüyordu; sanki yirmi bir yaşındaymış ve bir kraliçeymişçesine beni hakir görüyordu.

Eve yan taraftaki kapılardan birinden girdik –girişteki büyük kapının üzerine dışarıdan iki sıra zincir takılmıştı– ve dikkatimi çeken ilk şey, tüm koridorların karanlık olduğuydu; genç hanım kapının oraya yanan bir mum bırakmıştı. Mumu aldı ve birlikte birtakım koridorlardan geçip merdivenlerden yukarıya çıktık; her yer hâlâ kapkaranlıktı, önümüzü yalnızca mumun ışığı aydınlatıyordu.

Nihayet bir odanın kapısına geldik ve genç hanım, “İçeri gir,” dedi.

Nezaketten ziyade utangaçlıktan, “Önden siz buyrun küçükhanım,” diye karşılık verdim.

Bunun üzerine genç hanım, “Saçmalama çocuk, ben içeriye girmeyeceğim,” dedi. Sonra küçümser bir ifadeyle oradan uzaklaştı; daha kötüsü, giderken mumu da götürdü.

Son derece rahatsız edici bir durumdu, üstelik bir parça korkuyordum. Ne var ki yapılabilecek yegâne şey kapıya vurmak olduğundan kapıya vurdum, bir ses içeriye girmemi söyledi. Böylelikle içeriye girdim ve kendimi, parafin mumlarla güzelce aydınlatılmış, hayli büyük bir odada buldum. Odada gün ışığının zerresi yoktu. Her ne kadar çoğunun biçimi ve işlevi o zamanlar bana epey yabancı olsa da mobilyalara bakarak oranın bir giyinme odası olduğu sonucunu çıkarttım. Altın varaklı bir aynası olan, üzeri örtülü bir masa göze çarpıyordu; bunun, kibar bir hanımefendinin tuvalet masası olduğunu ilk bakışta anlamıştım.

Şayet masanın başında kibar bir hanımefendi oturuyor olmasaydı bu nesneyi bu kadar çabuk tanıyabilir miydim, emin değilim. Tekli bir koltukta, dirseğini masaya koymuş, kafasını da eline yaslamış, ömrühayatımda görüp görebileceğim en tuhaf hanımefendi oturuyordu.

Tepeden tırnağa pahalı kumaşlara –saten, dantel ve ipek– bürünmüştü ve üzerindeki her şey beyazdı. Ayakkabıları beyazdı. Saçında, aşağılara doğru uzanan, uzun, beyaz bir duvakla gelin çiçekleri vardı fakat saçları beyazdı. Boynunda ve ellerinde parlak mücevherler parıldıyordu, masanın üzerinde de parıldayan başka mücevherler vardı. Üzerindekinden daha az şatafatlı elbiseler ve yarı açık bavuullar etrafa saçılmıştı. Hanımefendi giyinip kuşanma faslını henüz tamamlamamış olmalıydı zira ayakkabısının yalnızca bir teki ayağındaydı –diğeri masanın üzerinde, elinin hemen yanındaydı– ve duvağı başına tam olarak oturtulmamıştı; saatini ve saat zincirini henüz takmamıştı; göğsünü kapatmak için kullandığı dantel parçası, mendili, eldivenleri, çiçekleri ve bir dua kitabı, aynanın önünde karman çorman bir halde duruyordu.

Bunların hepsini odaya girdiğim o ilk dakikalarda görmüş değildim ama yine de o ilk dakikalarda tahmin edilebileceğinden çok daha fazlasını görmüştüm. Etrafımda

gördüğüm ve aslında beyaz olması gereken her şeyin, çok uzun zaman önce beyaz olduğunu fakat daha sonra parlaklığını yitirdiğini, solduğunu ve sarımsı bir renk aldığını görmüştüm. Gelinliğin içindeki gelinin, tıpkı gelinliğin kendisi gibi, çiçekler gibi buruşup pörsüdüğünü, çukur çukur olmuş gözleri dışında en ufak bir parıltısı kalmadığını görmüştüm. Gelinliğin, genç bir kadının yuvarlak hatlı bedenine göre yapıp giydirilmiş olduğunu fakat artık o bedenin büzüşüp ufalarak bir deri bir kemik kaldığını, bu yüzden de gelinliğin bol geldiğini görmüştüm. Bir keresinde beni panayırda, tanımadığım önemli bir kişiyi tabutta yatar konumda gösteren, beti benzi atmış, korkunç bir balmumunu görmeye götürmüşlerdi. Bir keresinde de bataklıktaki kiliselerden birine, kilisenin döşemesinin altındaki mahzenden çıkarılan, küle dönmüş pahalı bir elbisenin içindeki bir iskeleti görmeye götürmüşlerdi. İşte şimdi, o balmumunun ve o iskeletin, hareket eden kara gözleri vardı ve bana bakıyorlardı. Bağırabilecek durumda olsam, bağırırdım!

“Kimdir o?” diye sordu masanın başındaki hanımefendi.

“Pip, efendim.”

“Pip mi?”

“Mr. Pumblechook’un bulduğu çocuk efendim. Oyun oynamak için gelmiş olan.”

“Biraz yaklaş da seni göreyim. Yaklaş.”

Hanımefendinin gözlerine bakmaktan kaçınarak önünde durduğum an etraftaki nesneleri detaylı bir biçimde görme fırsatını bulmuş ve hanımefendinin kol saatinin dokuza yirmi kala durmuş olduğunu, odadaki saatin de aynı şekilde dokuza yirmi kala durmuş olduğunu fark etmişim.

“Bana bak,” dedi Miss Havisham. “Sen doğduğundan beri güneş yüzü görmemiş bir kadından korkmuyorsun, değil mi?”

Üzülerek ifade etmeliyim ki ona, “Hayır” diye karşılık vermek suretiyle kallavi bir yalan söylemekten çekinmemiştim.

Üst üste koyduğu iki elini sol tarafına bastırarak, “Burada dokunduğum şeyin ne olduğunu biliyor musun?” diye sordu.

“Evet efendim.” (Bu durum bana genç adamı hatırlatmıştı.)

“Neye dokunuyorum?”

“Kalbinize.”

“Kırık bir kalp!”

Bu sözleri yüzünde haşın bir ifadeyle ve içinde bir miktar böbürlenmeyi de barındıran tuhaf bir gülümsemeyle, iyice vurgulayarak söylemişti. Ardından, ellerini bir süre daha orada tutmaya devam etti, sonra sanki ağırlarmışçasına yavaşça oradan çekti.

“Yorgunum,” dedi Miss Havisham. “Kafam dağılsın istiyorum, kadınlardan ve erkeklerden bıktım usandım. Oyna.”

Hanımfendinin o an, şu koskoca dünyada, o koşullar altında, zavallı bir çocuktan bundan daha zor bir şey istemesinin mümkün olmadığını söylesem, ikna edilmesi en zor okurlarım bile bana hak vereceklerdir sanırım.

Hanımfendi, “Bazen hastalıklı isteklerim oluyor,” diye devam etti, “şu anda da birilerinin oyun oynadığını seyretmek gibi hastalıklı bir isteğim var. Haydi! Haydi!” dedi, sağ elinin parmaklarını sinirli sinirli hareket ettirerek; “oyna, oyna, oyna!”

O an, oynamadığım takdirde ablamın bana yapacakları gözümün önünde canlanıp da korkudan ödüm patlayınca, aklıma çaresizce Pumblechook Amca’nın gezinti arabasıymışım gibi yaparak odanın içinde dolaşma fikri geldi. Fakat bu performansı gerçekleştirmek için kendimi öylesine yetersiz hissettim ki bu fikirden vazgeçtim ve orada, Miss Havisham’ın inatçılık olarak yorumladığını tahmin ettiğim bir şekilde öylece durup ona baktım, zira birbirimize yeterince uzun bir süre baktıktan sonra bana şöyle dedi:

“Yoksa sen suratsız ve inatçı bir çocuk musun?”

“Hayır, efendim. Sizin durumunuza çok üzüldüm; şu an oyun oynayamadığım için de çok üzülüyorum. Benden

şikâyetçi olursanız ablamla başım büyük belaya girer, bu yüzden de eğer elimden gelseydi oynardım; fakat burası benim için öylesine yeni, öylesine tuhaf, öylesine güzel – ve hüznü...” Gereğinden fazla şey söyleyeceğim ya da belki halihazırda söylemiş olduğum korkusuyla sustum; bir kez daha birbirimize uzun uzun baktık.

Miss Havisham bana bir şey söylemeden önce gözlerini benden ayırarak üzerindeki elbiseye, tuvalet masasına ve son olarak da aynadaki aksine baktı.

“Onun için öylesine yeni,” diye mırıldandı, “benim içinse öylesine eski; onun için öylesine tuhaf, benim içinse öylesine tanıdık; ikimiz için de öylesine hüznü! Estella’yı çağır.”

Hâlâ aynadaki aksine bakıyor olduğundan kendi kendine konuşmaya devam ettiğini düşünerek sessiz kaldım.

“Estella’yı çağır,” diye tekrar etti çakmak çakmak yanan gözlerle bana bir bakış fırlatarak. “En azından bunu yapabilirsin. Estella’yı çağır. Kapıdan seslen.”

Bilinmeyen bir evin gizemli bir koridorunda karanlıkta durup, beni küçümseyen, ne ortalarda görünen ne de sesime karşılık veren bir genç hanıma “Estella” diye avazım çıktığı kadar bağırarak ve ismini bu şekilde haykırmanın korkunç bir küstahlık olduğunu hissetmek, neredeyse emir üzerine oyun oynamak kadar kötüydü. Neyse ki en sonunda cevap verdi ve taşıdığı mumun ışığı, uzun, karanlık koridordan, âdeta bir yıldız gibi yaklaşmaya başladı.

Miss Havisham onu el işaretiyle yanına çağırdı; masanın üzerinden bir mücevher alıp onun akça pakça genç göğsüne ve kahverengi güzel saçlarına tutarak mücevherin nasıl durduğuna baktı. “Bir gün senin olacak canım ve sende çok güzel duracak. Şu çocukla kâğıt oynayın da seyredeyim.”

“Bu çocukla mı! Ama o basit bir işçi çocuk!”

Miss Havisham’ın ona, “Ne olmuş yani? Kalbini kırabilirsin,” dediğini duyduğumu sandım ancak böyle bir şey söylemiş olamayacağını düşündüm.

“Hangi oyunu biliyorsun çocuk?” diye sordu Estella müthiş bir küçümsemeyle.

“Komşuyu süründür¹³ dışında bir oyun bilmiyorum küçükhانım.”

“Süründür onu!” dedi Miss Havisham, Estella’ya. Böylece kâğıt oynamaya başladık.

O an, odadaki her şeyin –kol saati ve duvar saati gibi– çok uzun bir zaman önce durmuş olduğunu idrak etmeye başladım. Miss Havisham’ın mücevheri tam olarak aldığı yere koyduğunu gözlemledim. Estella kâğıtları dağıtırken bir kez daha tuvalet masasına baktım ve masanın üzerinde duran, bir zamanlar beyaz, şimdiyse sarı olan ayakkabının hiç giyilmemiş olduğunu gördüm. Bakışlarımı aşağıya çevirerek hanımefendinin ayakkabısız olan ayağına baktım ve ayağındaki bir zamanlar beyaz, şimdiyse sarı olan ipek çorabın yırtık pırtık olduğunu gördüm. Her şey böylesine durmuş olmasa, tüm bu solgun ve çürümüş nesneler böylesine hareketsiz olmasa, bu çökmüş bedeninin üzerindeki gelinlik mezarlık elbisesine, uzun duvaksa kefene benzemeyebilirdi.

Biz kâğıt oynarken Miss Havisham orada bir ceset gibi öylece oturdu; gelinliğinin üzerindeki fırfırlar ve süsler, kaba, pürtüklü bir kâğıdı andırıyordu. Ara sıra antik dönemlerde toprağa gömülmüş ve topraktan çıkarılıp tam olarak görülebilir hale geldikleri an un ufak olup toza dönüşen bedenlerin keşfedildiğinden o zamanlar haberim yoktu fakat o günden sonra sıklıkla Miss Havisham’ın da doğal gün ışığına maruz kaldığı an toza dönüşeceğini düşünmüşümdür.

Henüz ilk elimiz bitmemişti ki, “Valeye bacak diyor bu çocuk!” dedi Estella küçümser bir ifadeyle. “Ne kadar kaba elleri var! Çizmeleri de ne kadar kalın!”

Daha önce ellerimden utanmak aklımdan bile geçmemişti; fakat artık ellerimi pek de ahım şahım olmayan uzuvlar olarak görmeye başlamıştım. Bana karşı duyduğu küçümse-

---

13 Oyunculardan biri kartsız kalana kadar oynanan bir iskambil oyunu. (ç.n.)

me öylesine güçlüydü ki âdeta bulaşıcıydı ve bana da sirayet etmişti.

Oyunu o kazandı; bir sonraki el kâğıtları ben dağıttım. Kâğıtları yanlış dağıttım, bu son derece doğaldı çünkü afortta hata yapmamı bekliyordu; beni aptal, beceriksiz bir işçi çocuk olmakla itham etti.

O sırada bizi seyretmekte olan Miss Havisham bana, “Sen ona hiçbir şey söylemiyorsun,” dedi. “O sana bir sürü ağır söz söylüyor ama sen ona hiçbir şey söylemiyorsun. Ne düşünüyorsun onunla ilgili?”

“Söylemek istemiyorum,” dedim kekeleyerek.

Miss Havisham bana doğru eğilerek, “Kulağıma söyle,” dedi.

“Bence çok kibirli,” diye karşılık verdim fısıldayarak.

“Başka?”

“Çok güzel.”

“Başka?”

“Çok onur kırıcı davranışları var.” (Ben bunu söylerken Estella müthiş tiksinti dolu bir ifadeyle bana bakıyordu.)

“Başka?”

“Sanırım eve gitmek istiyorum.”

“Bu kadar güzel olduğu halde onu bir daha asla görmek istemiyorsun, öyle mi?”

“Onu bir daha görmeyi isteyip istemediğimden emin değilim ama şu an eve gitmek istiyorum.”

“Yakında gideceksin,” diye karşılık verdi Miss Havisham yüksek sesle. “Şu oyunu bitirin.”

İlk andaki o tuhaf gülümsemesi olmasa neredeyse Miss Havisham’ın yüzünün gülme yetisine sahip olmadığına kanaat getirecektim. Yüzüne –muhtemelen ona dair her şeyin donup kaldığı anda– her daim tetikte ve arpacı kumrusu gibi düşünen bir ifade çökmüş ve sanki sonra da hiçbir şey o ifadeyi yüzünden silememiş gibiydi. Göğüsleri aşağıya sarkmış olduğundan kambur duruyordu; sesi kısılmış olduğundan

alçak sesle ve sanki üzerine bir ölüm rehaveti çökmüş gibi konuşuyordu; genel olarak bedeni ve ruhu, hem içeriden hem de dışarıdan, ezici bir darbenin etkisiyle tarumar olmuş gibi görünüyordu.

Estella'yla oynadığımız oyunu bitirdik, beni süründürmüştü. Tüm elleri kazandığı zaman kâğıtları masaya fırlattı; sanki benden kazanıldıkları için onlardan nefret ediyormuş gibiydi.

“Bir daha ne zaman geleceksin?” diye sordu Miss Havisham. “Bir düşüneyim bakayım.”

Tam o günün çarşamba olduğunu hatırlatıyordum ki sağ elinin parmaklarını, daha önce yaptığı gibi sinirli sinirli hareket ettirerek beni susturdu.

“Tamam tamam! Ben haftanın günlerini falan bilmem, yılın haftalarını falan da bilmem. Altı gün sonra gel. Duydun mu?”

“Evet, efendim.”

“Estella, onu aşağıya indir. Ona yiyecek bir şeyler ver, yemeğini yerken gezinip etrafına bakınsın. Haydi artık git, Pip.”

Mumu takip ederek yukarıya çıktığım gibi, aynı şekilde mumu takip ederek aşağıya indim; Estella mumu aldığımız yere koydu. Yan taraftaki kapıyı açana kadar üzerinde pek düşünmeden, çoktan gece olduğunu farz etmişim. Gün ışığının içeriye hücum etmesi beni bayağı afallattı ve sanki o mum ışığıyla aydınlanan tuhaf odada uzun saatler geçirmiş gibi hissettim.

“Sen burada bekleyeceksin çocuk,” dedi Estella, sonra da dışarı çıkıp kapıyı kapattı.

Avluda yalnız kalmış olmayı fırsat bilerek kaba ellerime ve basit çizmelerime baktım. Bu aksesuar ve uzuvlarıma ilişkin kanaatim pek de olumlu değildi. Daha önce beni hiç rahatsız etmemişlerdi fakat o an bana, kaba uzantılar olarak rahatsızlık veriyorlardı. Joe'ya, neden bana “vale” denmesi

gereken kâğıtlara “bacak” demeyi öğrettiğini sormaya karar verdim. Keşke Joe daha ince ve görgülü biri olarak yetiştirilmiş olsaydı, diye geçirdim içimden; o zaman ben de daha ince ve görgülü biri olurum.

Estella elinde biraz ekmek, bir parça et ve küçük bir fincan birayla çıkageldi. Fincanı avlunun taşlarının üzerine bıraktı ve etle ekmeği, bana sanki rezil bir köpekmişim gibi, saygısızca, bakmadan verdi. Öylesine aşağılanmış, incinmiş, hakir görülmüş, rencide olmuş, öfkelenmiş ve kırılmışım ki –hissettiğim o keskin sızının adını tam olarak koyamıyorum; ne olduğunu ancak Tanrı bilir– gözlerim yaşla dolmuştu. Gözlerimden yaşlar boşanır boşanmaz genç hanım bu yaşların müsebbibi olmaktan dolayı ani bir sevinçle bana baktı. Bu hareketi bana, gözyaşlarımı tutup ona bakma cesareti vermişti; küçümseyen bir bakışla –bana öyle geldi ki yeteri kadar kırılmış olduğumdan tamamen emin olduktan sonra– kafasını diğer tarafa çevirerek oradan uzaklaştı.

O gittikten sonra etrafıma bakıp yüzümü saklayabileceğim bir yer arandım; bira fabrikasına giden dar yoldaki kapılardan birinin arkasına saklanıp kolumu duvara yasladım, sonra da alnımı koluma koyup ağladım. Ağlarken, bir yandan da duvara tekmeler atıyor ve saçlarımı yoluyordum. Duygularım öylesine yakıcı, o adlandıramadığım sızı öylesine keskindi ki duygularımı bertaraf edecek bir şeyler yapmam gerekiyordu.

Ablamın beni yetiştirme tarzı beni hassas biri haline getirmişti. Her kim tarafından yetiştirilmiş olurlarsa olsunlar, çocukların varlıklarını sürdürdükleri küçücük dünyalarında, haksızlık kadar derinden hissedilip derinden algılanan bir şey yoktur. Çocuğun maruz kaldığı haksızlık küçücük bile olsa, çocuk küçücüktür, dolayısıyla dünyası da küçücüktür ve onun ölçülerine göre, tahta bir at iri kemikli bir İrlanda atı gibi kocaman görünür. Bebekliğimden itibaren kendi içimde, haksızlığa karşı kesintisiz bir mücadele yü-

rütmüşümdür. Konuşmayı öğrendiğim andan beri, ablamın üzerimde kurduğu keyfi ve şiddetli tahakkümün, bana karşı ne denli hakkaniyetsiz davrandığının ayırdındaydım. Ablamın beni elleriyle büyütmüş olmasının ona beni itip kakarak büyütme hakkını vermediğine dair derin bir inancım vardı. Tüm o cezalandırılışlarım, rezil rüsva edilişlerim, aç bırakılışlarım, gece nöbetlerine dikilişlerim ve diğer cezalandırıcı eylemler sırasında bu inancı besleyip büyüt müştüm; bu inanca tek başıma ve sahipsiz bir biçimde bu kadar tutunuşumu da manevi açıdan ürkek ve hassas biri oluşuma bağlıyorum.

Örselenmiş duygularımı bira fabrikasının duvarını tekmeleyip saçlarımı yolmak suretiyle boşaltarak o an için onlardan kurtuldum, sonra da yüzümü, kıyafetimin koluna silerek kapının arkasından çıktım. Etle ekmek fena değildi, biraysa içimi ısıtıp kanımı kaynattı; çok geçmeden etrafıma bakınabilecek bir ruh haline kavuştum.

Burası bira fabrikasının avlusundaki güvercin evine kadar her şeyiyle kesinlikle terk edilmiş bir yerdi; bu güvercin evinin direği sert bir rüzgâr yüzünden yamulmuştu, şayet içinde sallanıp duran güvercinler olsaydı kendilerini denizde gibi hissederlerdi. Ne var ki ne güvercinlikte güvercin vardı ne ahırda at, ne domuz ahırında domuz ne mahzende malt, ne de bakır kazanlarda ve fiçilerde birayla arpa kokusu. Bira fabrikasının tüm kokuları ve faaliyeti, bacadan tüten son dumanla birlikte buhar olup kaybolmuştu sanki. Yan taraftaki avluda keşmekeş bir halde boş fiçiler duruyordu, daha iyi günlerinin kekremsi anıları hâlâ üzerlerindeydi sanki, fakat bu anılar yitip giden biraların lezzetiyle karşılaşılamayacak kadar ekşimişti. Bu açıdan boş bira fiçilerinin aklıma münzevileri getirdiğini hatırlıyorum.

Bira fabrikasının en arka kısmında eski bir duvarı olan, yabani otların бүrüdüğü, terk edilmiş, bakımsız bir bahçe vardı; duvar çok yüksek olmadığından bir miktar çabalayarak kenarına tutundum ve orada öte tarafına bakmama yetecek

kadar durabildim; bu terk edilmiş bahçe evin bahçesiydi ve sanki biri ara sıra orada yürüyormuş gibi yeşil ve sarı yolların üzerinde bir iz vardı; sanki Estella o an bile bu patikada yürüyerek benden uzaklara gidiyordu. Zaten sanki her yerde Estella vardı. Fıçıların davetkârlığına yenik düşüp üzerlerinde yürümeye başladığımda *onu* da avlunun en ucundaki fıçılarının üzerinde yürürken gördüm. Arkası bana dönüktü, o güzel kahverengi saçlarını iki eliyle yanlarda tutuyor ve etrafına hiç bakınmıyordu, sonra kaşla göz arasında görüş alanımdan kayboldu. Aynı şey bira fabrikasında –zemini kocaman taşlarla döşenmiş, eskiden bira üretilen ve bira yapımında kullanılan aletlerin hâlâ içinde bulunduğu o heybetli yeri kastediyorum– da oldu. İçeriye ilk girdiğimde kapının yanında durmuş, binanın kasvetli halinden ruhum daralarak etrafıma bakınırken Estella'nın sönmüş ocakların arasından geçtiğini, incecik demir merdivenleri tırmandığını ve sanki gökyüzüne gidermişçesine yukarıdaki üst balkondan dışarı çıktığını gördüm.

İşte tam o an orada, hayalgücüm bana bir oyun oynadı. O an bunun tuhaf olduğunu düşünmüştüm, üzerinden uzun zaman geçtikten sonraysa çok daha tuhaf olduğunu düşündüm. Gözlerim soğuk ışığa bakmaktan bir parça kamaşmış halde bakışlarımı sağ tarafımdaki devasa binanın kuytu bir köşesinde bulunan büyük ahşap kirişe çevirdim ve orada, boynundan asılmış bir siluetin sallandığını gördüm. Ayağında tek bir ayakkabısı olan, sararmış beyazlar içinde bir siluetti bu; orada öylece asılı duruyordu, öyle ki elbisesinin solmuş süslerinin, kaba, pürtüklü kâğıdı andırdığını ve yüzünün Miss Havisham'ın yüzü olduğunu görebiliyordum; sanki bir an için bana seslenecekmiş gibi bir ifadeye bürünmüştü hatta. Silueti görmenin ve daha birkaç dakika önce onun orada olmadığından emin olmanın yarattığı dehşetle önce koşarak ondan uzaklaştım fakat sonra ona doğru koşmaya başladım. Ve en büyük dehşeti orada bir siluet olmadığını fark ettiğimde yaşadım.

Ferah gökyüzünün soğuk ışığı, avlunun kapı parmaklıklarının ardında gelip geçen insanlar ve etin, ekmeğin ve biranın geri kalanının canlandırıcı etkisi beni ancak ayıltıp kendime getirmişti. Estella'nın elinde anahtarlarla beni dışarı çıkarmak için geldiğini görmemiş olsam bu yardımcı araçlar da beni kendime getiremezdi. Beni bu şekilde korkmuş halde görürse bana üstten bakmak için haklı bir gerekçesi olur, diye geçirdim içimden; bu türden bir haklı gerekçesi olmamalıydı.

Yanımdan geçerken bana sanki ellerimin bu denli kaba, çizmelerimin bu denli kalın olmasına seviniyormuş gibi zaferiyle övünen bir bakış fırlattı, sonra da kapıyı açıp, kapanmasın diye tuttu. Tam ona bakmadan kapıdan geçip gidiyordum ki bana sataşmak istercesine dokundu.

“Neden ağlamıyorsun?”

“Çünkü ağlamak istemiyorum.”

“İstiyorsun,” dedi. “Gözlerin neredeyse görmez olana kadar ağladın; şimdi de ağlamak üzeresin.”

Kibirli bir edayla güldü, sonra beni dışarıya itip kapıyı suratıma kapatarak kilitledi. Doğruca Mr. Pumblechook'a gittim ve onu evde bulamayınca müthiş rahatladım. Dükkândaki kalfaya Miss Havisham'ın beni bir daha hangi gün görmek istediğini söyleyip bizim demirci ocağına doğru yaklaşık altı kilometrelik yola koyuldum; yürürken tüm o gördüğüm şeyleri uzun uzun düşündüm; basit bir işçi çocuk olduğumu, ellerimin kaba, çizmeleriminse kalın olduğunu, valeye bacak demek gibi utanç verici bir alışkanlığa sahip olduğumu, bir önceki gece tahmin ettiğimden çok daha cahil olduğumu ve genel anlamda, kötü ve aşağılık bir yaşam tarzına sahip olduğumu kafamda mütemadiyen döndürüp durdum.

IX. Bölüm

Eve vardığımda ablam büyük bir merak içerisinde, Miss Havisham'ın eviyle ilgili her şeyi öğrenmek istiyordu, bu yüzden de bana bir sürü soru sordu. Çok geçmeden bu soruları yeterince uzun uzadıya yanıtlamadığım için enseme ve sırtımın orta yerine sert şaplaklar yedim, suratım onur kırıcı bir biçimde mutfak duvarına sürtüldü.

Eğer başka çocukların kalbinde de anlaşılmamaya dair eskiden benimkinde olduğu kadar büyük bir korku saklıysa, –ki bu mümkündür çünkü ucube olduğumu düşünmemi gerektirecek özel bir sebep yok– pek çok şeyi söylemeye saklamalarının sebebi bu korkudur. Miss Havisham'ın evini gözlerimle gördüğüm şekliyle anlatırsam anlaşılmayacağıma kanaat getirmiştım. Bununla da kalmayıp Miss Havisham'ın da anlaşılmayacağına kanaat getirmiştım; her ne kadar Miss Havisham benim açımdan büsbütün anlaşılmaz olsa da onu (Miss Estella konusuna girmiyorum bile) olduğu haliyle Mrs. Joe'nun temasına sunmanın haince ve inceliksiz bir yanı olduğunu hissediyordum. Bu yüzden de olabildiğince az konuştum ve suratım boyuna mutfak duvarına sürtölüp durdu.

En kötüsü de orada görüp duyduğum her şeyi tüm detaylarıyla öğrenmek amacıyla, kendisini esir alan bir merak duygusuyla kıvrım kıvrım kıvranan ihtiyar zorba

Pumblechook'un, çay saatinde, ağzı açık ayran budalası gibi gezinti arabasıyla çat kapı damlayıvermesiydi. Onun o bayat bakışlı gözleriyle açık ağzını, merakından diken diken saman sarısı saçlarını ve aritmetiğin rüzgârıyla dalgalanan yeleşini görmenin sebep olduğu azap, ketumluğunun habisi bir hal almasına yol açtı.

“Evet, çocuk,” diye lafa girdi Pumblechook Amca ateşin başındaki onur koltuğuna buyur edilir edilmez. “Kasabada iyi vakit geçirdin mi?”

“Eh işte efendim,” diye karşılık verdim, bunun üzerine ablam bana doğru yumruğunu salladı.

“Eh işte mi?” diye tekrar etti Mr. Pumblechook. “Eh işte diye cevap olmaz. Eh işte diyerek ne kastettiğini anlat bize çocuk.”

İnsanın alnında badana olması beynini de sertleştirip inatçı bir hale getiriyordur belki de. Her nasılsa, duvardan alnıma bulaşan badana inadımı bileyip elmas gibi keskin hale getirmişti. Bir süre düşündükten sonra sanki yeni bir fikir bulmuşum gibi, “Eh işte diyerek eh işte demek istiyorum,” diye karşılık verdim.

Tam ablam, sabrı taşmış bir biçimde bir çılgılık atarak üzerime saldıracaktı ki –Joe demir ocağında çalışıyor olduğundan tamamen savunmasızdım– Mr. Pumblechook, “Hayır! Sinirlenmeyin hanımefendi. Siz bana bırakın bu çocuğu hanımefendi; siz bana bırakın onu,” diyerek araya girdi. Daha sonra Mr. Pumblechook sanki saçımı kesecekmiş gibi beni kendisine döndürerek şöyle dedi:

“Öncelikle, düşüncelerimize bir çekidüzen vermek için, söyle bakalım: Kırk üç peni¹⁴ ne kadar eder?”

“Dört yüz sterlin,” diye yanıt vermenin sonuçlarını hesap edip bu yanıtın aleyhime olacağına kanaat getirerek

---

14 O dönem İngiliz para birimi sterlin, şilin ve peniden oluşmaktadır. 1 sterlin, 20 şilin; 1 şilinse 12 peni etmektedir. Sorunun cevabı üç şilin yedi penidir. (ç.n.)

doğru cevaba olabildiğince yakın bir şey söylemeye çalıştım -- bu da doğru cevaptan sekiz peni eksikti. Bunun üzerine Mr. Pumblechook bana para cetvelini “on iki peni bir şilin eder”den başlayarak, “kırk peni, üç şilin, dört peni eder”e kadar ezbere söyletti sonra da sanki benim yerime kendisi cevap vermiş gibi, zafer kazanmış bir edayla, “Eveet, şimdi söyle bakalım, kırk üç peni ne kadar eder?” diye sordu. Uzun bir düşünme süresinden sonra, “Bilmiyorum,” diye karşılık verdim. Kendimi öylesine kenara sıkışmış ve saldırıya uğramış hissediyordum ki o an yanıtı bilip bilmediğimden gerçekten emin değildim.

Mr. Pumblechook, boynunu âdeta bir tirbuşon gibi döndürdü; sanki yanıtı benden tirbuşonla söküp almak ister gibiydi ve “Mesela kırk üç peni, yedi sterlin, altı peni ve üç çeyrek peni ediyor olabilir mi acaba?” dedi.

“Evet!” dedim. Her ne kadar ablam o an iki kulağıma birden şamar patlatmış olsa da verdiğim yanıtın Mr. Pumblechook’un esprisine limon sıkıp onu derin bir ölüm sessizliğine gömdüğünü görmek bana müthiş bir haz vermişti.

Mr. Pumblechook kendine gelir gelmez, “Çocuk! Miss Havisham nasıl biri?” diye yine başladı, kollarını göğsünde sıkıca kavuşturup tirbuşonu tatbik ederek.

“Çok uzun boylu ve esmer,” diye karşılık verdim.

“Öyle mi, amca?” diye sordu ablam.

Mr. Pumblechook onaylar şekilde gözünü kırptı ki bu hareketinden hemen Miss Havisham’ı hiç görmemiş olduğu çıkarımında bulundum çünkü Miss Havisham hiç de öyle biri değildi.

“Çok güzel!” dedi Mr. Pumblechook kibirli bir edayla. (Sanki şöyle der gibiydi: “Ona istediğimizi bu şekilde yapacağız. Artık kazanmaya başlıyoruz, sizce de öyle değil mi hanımefendi?”)

“Keşke amca,” diye karşılık verdi Mrs. Joe, “hep sizin yanınızda kalabilse; onunla nasıl başa çıkacağınızı o kadar iyi biliyorsunuz ki.”

“Evet, çocuk! Bugün oraya gittiğinde Miss Havisham ne yapıyordu?”

“Siyah kadife kaplı bir at arabasının içinde oturuyordu,” diye karşılık verdim.

Mr. Pumblechook’la Mrs. Joe birbirlerinin suratına baktılar –ki bu son derece doğaldı– ve sonra ikisi birden, “siyah kadife kaplı bir at arabasının içinde mi?” diyerek sözlerimi yineledi.

“Evet,” dedim. “Sonra Miss Estella –sanırım yeğeni oluyor– arabanın penceresinden ona altın bir tabakta pastayla şarap ikram etti. Sonra hepimiz altın tabaktan pasta yiyip şarap içtik. Ben pastamı yemek için arabanın arka tarafında ayağa kalktım çünkü hanımefendi öyle yapmamı söyledi.”

“Yanınızda başka biri var mıydı?” diye sordu Mr. Pumblechook.

“Dört tane köpek,” diye karşılık verdim.

“Büyük mü küçük mü?”

“Kocaman,” diye karşılık verdim. “Gümüş bir kovanın içindeki dana pırzolarları için birbirleriyle kavga ediyorlardı.”

Mr. Pumblechook’la Mrs. Joe büyük bir şaşkınlık içinde yine birbirlerine baktılar. Zıvanadan çıkmış bir haldeydim, –tıpkı işkence altında gözünü karartmış bir tanık gibi– onlara her türlü şeyi anlatabilirdim.

“Yüce Tanrı aşkına, bu araba neredeydi peki?” diye sordu ablam.

“Miss Havisham’ın odasında.” Yine birbirlerine baktılar. “Fakat arabanın hiç atı yoktu.” Bu kurtarıcı cümleyi, arabaya süslü püslü eyerler takılmış dört adet süvari atı koşmak gibi çılgınca bir fikirden caydığım o an ilave etmişim.

“Böyle bir şey mümkün olabilir mi amca?” diye sordu Mrs. Joe. “Bu çocuk ne demek istiyor olabilir?”

“Size şöyle anlatayım hanımefendi,” dedi Mr. Pumblehook. “Bence bu bir tahtirevan olmalı. Bildiğiniz gibi, hanımefendi çok uçarıdır, günlerini bir tahtirevanda geçirebilecek kadar uçarıdır hatta.”

“Siz onu hiç tahtirevanın üzerinde gördünüz mü amca?” diye sordu Mrs. Joe.

“Nasıl görebilirim ki,” diye karşılık verdi Mr. Pumblehook itiraf etmek zorunda kalarak, “kendisini ömrühayatımda görmüşlüğüüm yokken? Onu gözümün ucuyla dahi görmedim!”

“Üstüme iyilik sağlık amca! Onunla nasıl konuştun o halde?”

“Bilmiyor musunuz,” dedi Mr. Pumblehook ters ters, “oraya gittiğimde, beni onun kapısının önüne götürürler, kapı aralık durur ve benimle o şekilde konuşur. Bunu bilmediğinizi söylemeyin sakın hanımefendi. Neyse, çocuk oraya oyun oynamak için gitti. Ne oynadınız, çocuk?”

“Bayraklarla oynadık,” dedim. (O an söylediğim yalanları hatırladıkça kendime nasıl hayret ettiğimi ifade etmek isterim.)

Ablam sözlerimi yineleyerek, “Bayraklar mı?” dedi.

“Evet,” dedim. “Estella mavi bir bayrak salladı, ben kırmızı, Miss Havisham ise arabanın penceresinden, üzerine küçük altın yıldızlar serpiştirilmiş bir bayrak salladı. Sonra hepimiz kılıçlarımızı çekip bağrıış çağrıış şamata yaptık.”

Ablam, “Kılıçlar mı?” diye sözlerimi tekrarladı. “Kılıçları nereden buldunuz?”

“Bir dolaptan,” diye karşılık verdim. “Dolabın içinde tabancalar da vardı; reçeller ve haplar da. Odanın içinde hiç gün ışığı yoktu; mumlarla aydınlatılıyordu.”

“Doğru söylüyor hanımefendi,” dedi Mr. Pumblehook ciddi bir ifadeyle kafasını sallayarak. “Kendi gözlerimle gördüklerime dayanarak söylüyorum, durum tam olarak budur.” Sonra ikisi birden bana bakmaya başladılar; ben de

yüzüme kondurduğum zoraki masumiyet ifadesiyle onlara bakıyor, bir yandan da sağ elimle pantolonumun sağ bacağını büküyordum.

Bana başka soru sorsalardı kesin yakayı ele verirdim zira o an, avluda bir balon olduğundan bahsetmek üzereydim; aslında bu tehlikeli şeyi yine de söylemeye cüret ederdim ama o konuyla bira fabrikasındaki ayı arasında kararsız kalmıştım. Ama dikkatlerine arz ettiğim o mucizevi şeylerle öylesine meşgullerdi ki o arada sıvışiverdim. Joe, bir bardak çay içmek için demirci ocağından geldiğinde onlar hâlâ aynı meseleyle haşır neşirlerdi. Ablam, Joe'yla paylaşmaktan ziyade kendi kafasını rahatlatmak için, yaşamış gibi yaptığım şeyleri ona anlattı.

Joe'nun o mavi gözlerini kocaman açıp engel olamadığı bir şaşkınlıkla fıldır fıldır mutfağın her köşesine baktığını gördüğüm an içimi bir vicdan azabı kaplamıştı; fakat sadece ona karşı, diğer ikisine karşı zerre kadar bir vicdan azabı duymuyordum. Sadece ve sadece Joe'yu düşündüğümde kendimi küçük bir canavar gibi hissediyordum; diğer ikisiyse oturmuş, Miss Havisham'la tanışmış olmanın ve ondan gelecek lütufların benim açımdan ne tür sonuçlar yaratabileceğini tartışıyorlardı. Miss Havisham'ın benim için "bir şeyler" yapabileceğinden hiç şüpheleri yoktu; şüpheleri, "o şeylerin" alabileceği biçimlerle ilişkiliydi. Ablam, "mülk" seçeneğinin üzerinde duruyordu. Mr. Pumblechook ise kibar bir tüccarın –örneğin, bir mısır ya da tohum tüccarının– yanına çirak olarak koyulmamı sağlayacak hatırı sayılır miktarda nakit para seçeneğinin üzerinde duruyordu. Joe, dana pırzola için birbirleriyle kavga eden köpeklerden birinin bana verilebileceği gibi parlak bir fikri ortaya attığı için diğer ikisi tarafından şiddetle kınanıp yerin dibine sokuldu. "Eğer bir ahmağın kafası bundan daha iyi fikirleri öne süremiyorsa," dedi ablam, "ve yapılacak işi varsa gidip işini yapması daha iyi olur." Bunun üzerine Joe da gitti.

Mr. Pumblechook arabasına binip gittikten sonra ablam bulaşıkları yıkamaya girdiğinde usulca demirci ocağına, Joe'nun yanına gittim ve o geceki işini bitirene kadar yanında kaldım. Sonra ona, "Ateş sönmeden önce sana bir şey söylemeliyim Joe," dedim.

"Öyle mi Pip?" dedi Joe, atlara nal çakarken kullandığı iskemlesini ocağın yanına çekerek. "Söyle öyleyse. Nedir söyleyeceğin şey, Pip?"

"Joe," dedim, gömleğinin yukarıya sıyrılmış manşetini tutup başparmağımla işaretparmağımın arasında bükerek, "Miss Havisham'ın eviyle ilgili anlattıklarımı hatırlıyorsun, değil mi?"

"Hatırlamak ne kelime!" diye karşılık verdi Joe. "Sana inanıyorum! Akıl almaz şeyler!"

"Çok kötü bir şey yaptım Joe, anlattıklarım doğru değildi."

"Sen ne diyorsun Pip?" diye bağırdı Joe müthiş bir şaşkınlıkla gerileyerek. "Yani hepsi..."

"Evet öyle, hepsi yalandı Joe."

"Hepsi değildir ama, değil mi? Siyah kadife kaplı arabanın olmadığını söylemiyorsun, değil mi, Pip?" Öylece ayakta dikilmiş kafamı iki yana sallıyordum. "Ama en azından köpekler vardı, değil mi Pip?" dedi Joe beni ikna etmeye çalışırcasına. "Dana pırzoları yoksa bile en azından köpekler vardı, öyle değil mi?"

"Hayır, yoktu Joe."

"Tek bir tane bile mi?" dedi Joe. "Yavru köpek de mi yoktu? Haydi ama!"

"Hayır Joe, hiç köpek yoktu."

Gözlerimi çaresizce Joe'ya dikmişim; o sırada o da keuderli bir ifadeyle bana bakarak derin derin düşünüyordu. "Pip, eski dostum! Bu böyle olmaz ama eski dostum! Bak, söylüyorum sana! Bu şekilde nereye varmaya çalışıyorsun?"

"Çok kötü bir şey yaptım, değil mi Joe?"

“Çok kötü mü?” diye bağırdı Joe. “Berbat bir şey! Ne tür bir kötü ruh musallat oldu sana böyle?”

“Bana neyin musallat olduğunu bilmiyorum Joe,” diye karşılık verdim, gömleğinin manşetini bırakıp ayağının dibindeki küllerin içine oturarak başımı önüme eğmiştim. “Ama keşke bana valeyeye bacak demeyi öğretmeseydin; keşke çizmelerim böyle kalın, ellerim böyle kaba olmasaydı.”

Sonra Joe’ya kendimi çok üzgün hissettiğimi, bana karşı son derece kaba davranan Mrs. Joe ve Pumblechook’a kendimi ifade edemediğimi, Miss Havisham’ın evinde korkunç derecede kibirli ve çok güzel bir genç hanımın olduğunu, o genç hanımın bana basit olduğumu söylediğini, basit olduğumun farkında olduğumu ve basit olmamayı tüm kalbimle dilediğimi ve tüm bunların sonucunda, nasıl olduğunu bilmediğim şekilde, birtakım yalanların ortaya çıktığını anlattım.

Bu, metafiziğin alanına giren bir meseleydi; Joe için bu meseleyle başa çıkmak, en az benim için olduğu kadar zordu. Ne var ki Joe onu metafiziğin alanının dışına çıkarmak suretiyle meselenin hakkından geldi.

“Kesinlikle emin olabileceğin tek bir şey varsa o da şudur ki Pip,” dedi Joe bir süre derin derin düşündükten sonra, “yalan, yalandır. Ne şekilde ortaya çıkmış olursa olsun hiç ortaya çıkmamış olması gerekir; tüm yalanlar yalanların babasından¹⁵ doğar, bu yüzden de dönüp dolaşıp aynı yere varır. Sakın bir daha yalan söyleme Pip. Basit biri olmaktan kurtulmanın yolu bu değildir eski dostum. Basit biri olmaya gelince, ben bu işi hiç anlayamadım. Pek çok açıdan hiç de basit biri değilsin. Herkesten daha ufaksın mesela. Aynı şekilde, pek çok kişiden daha büyük bir âlimsin.”

“Hayır, ben cahil ve geri zekâlıyım Joe.”

“Dün gece yazdığın o mektuba ne diyorsun peki? Hem de kitap harfleriyle! Hayatımda pek çok mektup gördüm – ki bunların bir kısmı da kibar ve görgülü beylerin yazdığı

---

15 Şeytan. (ç.n.)

mektuplardı– ve sana yemin ederim ki içlerinden hiçbiri kitap harfleriyle yazılmamıştı,” dedi Joe.

“Ben o kadar az şey biliyorum ki Joe, neredeyse hiçbir şey bilmiyor sayılırım. Beni gözünde çok fazla büyütüyorsun, hepsi bu.”

“Dinle beni Pip,” dedi Joe, “öyledir ya da değildir, bilemem; büyük bir âlim olabilmen için öncelikle basit bir âlim olmalısın, diye düşünüyorum. Başında tacıyla tahtında oturan kral, daha bir prensken alfabeyi öğrenmeye başlamasaydı parlamento yasalarını kâğıda yazabilir miydi hiç? Evet,” dedi Joe başını manidar bir biçimde sallayarak, “A’dan başlayarak z’ye kadar tüm alfabeyi öğrendi. Ben bunu yaptığımı söyleyemeyecek olsam da bu işin bu şekilde yapıldığını biliyorum.”

Joe’nun bilgelik dolu sözleri ümitvardı ve beni bir miktar yüreklendirmişti.

“İş ve kazanç açısından bakıldığında,” dedi Joe dalgın dalgın, “basit insanların gidip de basit olmayan insanlarla oyun oynamak yerine, basit insanlarla yarenlik etmeye devam etmesinin daha iyi olup olmayacağını düşünüyordum ki aklıma geldi – umarım bayraklar gerçektir.”

“Hayır, Joe.”

“(Bayrakların gerçek olmamasına üzüldüm Pip.) Az önce bahsettiğim düşüncenin doğru olup olmadığını şu an için ablanı heyheylendirmeden teyit etmemizin bir yolu yok ki bu, kasıtlı olarak yapmayı düşünebileceğimiz bir şey değildir. Bana bak Pip, gerçek bir dostun sana söylediklerine kulak ver. Gerçek bir dostun olarak sana söyleyeceğim şudur ki basit biri olmamayı doğru yoldan giderek başaramazsan, eğri büğrü yollara saparak hiç başaramazsın. Bu yüzden de sen sen ol, bir daha asla yalan söyleme Pip; iyi yaşa, mutlu öl.”

“Bana kızgın değilsin, değil mi Joe?”

“Hayır eski dostum. Fakat o bahsettiğim şeylerin –kısaca hatırlatmak gerekirse şu dana pırzoları ve köpek kavg-

larına kadar varabilen şeylerden bahsediyorum— son derece dudak uçuklatan ve cüretkâr türden olabildiklerini sakın aklından çıkarma; senin iyiliğini isteyen, samimi biri, Pip, üst kattaki yatağına çıktığında, uykudan önceki düşüncelerinde onlara da yer vermeni salık verecektir sana. Yapman gereken budur eski dostum ve böyle bir şeyi bir daha asla yapma.”

Yukarıdaki küçük odama çıkıp da dualarımı ederken Joe’nun tavsiyelerini unutmadım fakat yine de öyle huzursuz ve kıymet bilmez bir ruh hali içindeydim ki yatağımda yatarken uzunca bir süre Estella’nın Joe’yu ne denli basit bulacağını düşündüm; Joe bir demirci parçasıydı, çizmele-ri nasıl da kalın, elleri nasıl da kabaydı. Ablamla Joe’nun o sırada mutfakta oturduklarını, benim de üst kattaki yatağıma mutfaktan gelmiş olduğumu, Miss Havisham’la Estella’nın asla mutfakta oturmadıklarını, böyle basit şeyler yapmayacak kadar üst seviyede olduklarını düşündüm. Miss Havisham’ın evine gittiğimde yaptıklarımı hatırlayarak uykuya daldım; sanki orada saatler değil de haftalar, aylar geçirmiş gibiydim; sanki daha o gün olan şeyler değil de hatırlanması gereken eski meselelerdi.

Benim açımdan unutulmaz bir gün olmuştu çünkü ben-de büyük değişiklikler yaratmıştı. Fakat bu, herkesin yaşamı için geçerlidir. Yaşamınızdan belli bir günü sildiğinizi farz edin, yaşamınızın akışı kimbilir ne kadar farklı olacaktır. Ey bu satırları okuyan okur, bir an durup demirden ya da altından uzun zincirleri düşün; bu zincirler ister dikenlerle kaplı ister çiçeklerle bezeli olsun, şayet o unutulmaz günlerden birinde ilk halkası örülmemiş olsaydı, o zincir seni asla boyunduruk altına alamayacaktı.

X. Bölüm

Bir ya da iki gün sonra sabah uyandığımda, basit biri olmaktan kurtulmak için yapabileceğim en iyi şeyin, Biddy'den bildiği her şeyi öğrenmek olduğu şeklinde son derece isabetli bir fikir geldi aklıma. Akşam Mr. Wopsle'ın büyük teyzesine gittiğimde Biddy'ye hayatta başarılı olmak için özel bir sebebimin olduğundan ve eğer bildiği her şeyi bana öğretirse kendisine müteşekkireceğimi bahsederek bu parlak fikrin peşine düştüm. Dünyanın en yardımsever kızı olan Biddy hemen bunu yapacağını söyledi ve beş dakika içinde de verdiği sözü uygulamaya koyuldu.

Mr. Wopsle'ın teyzesinin “eğitim planı” ya da “ders akışı” şu şekilde özetlenebilir: Öğrenciler, Mr. Wopsle'ın teyzesi tüm gücünü toplayıp huş ağacından sopasıyla, sendeleyerek, herhangi bir ayırım gözetmeksizin üzerlerine yürüyene dek elma yiyip birbirlerinin sırtlarına saman çöpleri sokmaya devam ederlerdi. Bu taarruzu türlü türlü alay etme yöntemiyle savuşturduktan sonra sıraya dizilir ve eski püskü bir kitabı arı vızıltısını andıran bir sesle okuyup elden ele geçirirlerdi. Kitabın içinde alfabe, birtakım sayı ve tablolar ve bir miktar da imla kuralı vardı – ya da bir zamanlar varmış, diyelim. Kitap elden ele dolaşmaya başlar başlamaz Mr. Wopsle'ın büyük teyzesi, uykudan ya da romatizma ataklarından kay-

naklanan bir tür koma haline geçiş yapardı. O zaman öğrenciler –kim kimin ayağına daha sert basıyor tespit edebilmek için– kendilerini “izmeler” konusunda rekabete dayalı bir sınava tabi tutarlardı. Bu zihinsel egzersiz, Bid­dy’nin hızla öğrencilerin arasına girip onlara (beceriksizce bir şeylerin ucundan koparılmış gibi görünen) şekli şemali bozulmuş üç adet İncil’i dağıtmasıyla sona ererdi; bu İncillerdeki yazılar, ömrü hayatımda karşılaştığım en nadir bulunan anti­ka edebiyat eserlerindeki­lerden bile daha okunaksızdı, üstüne üstlük sayfaları pas lekeleriyle doluydu ve yaprakların arasında, böcekler âlemine ait, ezilmiş birtakım numuneler vardı. Dersin bu bölümü genellikle, Bid­dy’nin laftan anlamayan öğrencilerle giriştiği teke tek mücadelelerle eğlenceli hale gelirdi. Kavgalar sona erdiğinde Bid­dy bir sayfa numarası söylerdi ve biz de o sayfayı hep bir ağızdan, korkunç bir koro halinde, okuyabildiğimiz –ya da okuyamadığımız– kadarıyla yüksek sesle okurduk. Bid­dy tiz ve monoton bir sesle bize önderlik ederdi; hiçbirimizin okuduğumuz şeye dair en ufak bir fikri ya da hürmeti yoktu. Bu korkunç gürültü patırtı belli bir süre devam ettikten sonra Mr. Wopsle’in büyük teyzesini mekanik bir biçimde uyandırır­dı; yaşlı kadın, erkek çocuklarından birini rasgele seçip üzerine atılır ve kulaklarını çekerdi. Bu hareket o akşamki dersin sona erdiğinin işaretiydi ve bizler entelektüel zafer ılgı­lıkları atarak dışarıya çıkardık. Hakkaniyetli olmak gerekirse öğrencilerin, yazı tahtasıyla ya da –şayet varsa– mürekkeple oynayıp eğlenmesi yasak değildi, ne var ki kışın bu tür etkinlikler kolay değildi zira derslerin yapıldığı (aynı zamanda Mr. Wopsle’in büyük teyzesinin oturma ve yatak odalarının işlevini gören) küçük bakkal dükkânı, hemencecik bitiveren ve fersiz, loş bir ışık veren tek bir daldırma mumla aydınlatılabiliyordu; üstelik odada fitil makası da yoktu.

Bana öyle geliyordu ki bu şartlar altında basit biri olmaktan kurtulmak epey zaman alacaktı; yine de elimden geleni

yapmaya kararlıydım ve Biddy de bana fiyat katalogundan ham şeker konusunda birtakım bilgilerin yanı sıra, evde baka baka defterime bir kopyasını yapayım diye, bir gazete manşetinden benzeterek çizdiği eski İngilizce bir D harfini –ki Biddy ne olduğunu söylemeden önce bunun bir kemer tokası kalıbı olduğunu sanmıştım– vererek özel anlaşmamızı hemen o akşam uygulamaya koymuştu.

Elbette köyün bir meyhanesi vardı ve elbette Joe arada sırada piposunu o meyhanede tütürmeyi severdi. Ablam o gece okuldan eve dönerken kendi selametim açısından, Joe’yu Üç Şen Kayıkçı meyhanesinden alıp eve getirmemi sıkı sıkı tembihledi. Bu sebeple ben de okul dönüşü Üç Şen Kayıkçı’nın yolunu tuttum.

Şen Kayıkçı’da bir de bar vardı ve kapının yan tarafındaki duvarda, tebeşirle çizilmiş ve tehlikeli boyutlarda uzun birtakım hesaplar vardı ki bu hesaplar hiçbir zaman ödenmiyormuş gibi gelirdi bana. Bu hesaplar ben kendimi bildim bileli oradaydı ve yıllar içerisinde benden çok daha fazla büyümüşlerdi. Ne var ki bizim memlekette bol miktarda tebeşir vardı ve belki de insanlar, tebeşirleri hesap cetvellerine dönüştürmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu.

Cumartesi akşamı olduğundan, meyhaneciyi bu hesaplara suratı bir miktar asık bir şekilde bakarken buldum fakat benim işim onunla değil, Joe’ylaydı, bu yüzden de ona iyi akşamlar dilemekle yetinip koridorun sonundaki odaya geçtim; odada parlak ve kocaman bir mutfak ateşi yanıyor ve Joe, Mr. Wopsle ve bir yabancıyla oturmuş piposunu tütürüyordu. Joe beni her zamanki gibi, “Vay Pip, eski dostum!” diyerek karşıladı ve o bunu söyler söylemez yabancı, kafasını çevirip bana baktı.

Daha önce hiç görmediğim, esrarengiz görünümlü bir adamdı. Adamın başı, görünmez bir silahla nişan alıyormuş gibi yana doğru eğikti ve bir gözü yarı kapalıydı. Ağzında bir pipo vardı; sert bakışlarını benden bir an olsun ayırmak-

sızın pipoyu ağzından çekip tüm dumanı yavaşça üfledikten sonra başıyla selam verdi. Bunun üzerine ben de ona başımla selam verdim; buna karşılık adam başıyla tekrar selam verdi ve belki otururum diye bana tahta bankta, yanında yer açtı.

Fakat sık sık uğradığımız o mekâna gittiğimde Joe'nun yanında oturmaya alışkın olduğum için, "Hayır, teşekkür ederim efendim," dedim ve Joe'nun karşıdaki bankta oturmam için açmış olduğu yere oturdum. Ben yerime oturduktan sonra yabancı adam, Joe'ya bir bakış atıp da onun dikkatinin başka bir şeyle meşgul olduğunu görünce bana tekrar başıyla selam verdi ve daha sonra bana çok tuhaf gelen bir biçimde bacağına ovuşturdu.

Yabancı adam, Joe'ya dönerek, "Demirci olduğunuzu söylüyordunuz," dedi.

"Evet, öyle diyordum," dedi Joe.

"Ne içerdiniz Mr... Bu arada adınızı söylemediniz."

Joe adını söyledi, yabancı adam da ona ismiyle hitap etti. "Ne içerdiniz Mr. Gargery? İçkiler benden. Bardakları ağzına kadar dolduralım."

"Açıkçası," dedi Joe, "bir başkasının ısmarladığı içkiyi içmek gibi bir alışkanlığım yoktur; içkilerimin parasını hep kendim öderim."

"Alışkanlık mı? Hayır," diye karşılık verdi yabancı, "bir cumartesi akşamı, kırk yılda bir, yalnızca bir kereliğine. Haydi ama! Adını koyalım, ne içiyorsunuz Mr. Gargery?"

"Nezaketsizlik etmeyeyim o zaman," dedi Joe. "Rom."

Yabancı, "Rom," diye tekrar etti. "Diğer beyefendinin bir arzusu var mıdır acaba?"

"Rom," dedi Mr. Wopsle.

"Üç rom!" diye bağırdı yabancı, meyhaneciye seslenerek. "Bardaklar ağzına kadar dolu olsun!"

"Diğer beyefendi dediniz ya," dedi Joe, Mr. Wopsle'ı tanıtmaya niyetiyle, "kendisi, konuşmasını dinlemek isteyeceğiniz bir beyefendidir. Kilisemizin kâtibidir."

“Demek öyle!” dedi yabancı hemen bakışlarını bana dikerek. “Hani şu bataklıkların kıyısındaki, etrafında mezarlık olan ıssız kilise!”

“Evet, o,” dedi Joe.

Yabancı rahat bir tavırla piposundan hırıltılı bir fırt çekerek ayaklarını, tek başına oturduğu banka boyu boyunca uzattı. Geniş siperlikli bir seyahat şapkası takmış, şapkasının altına da takke gibi görünen bir mendil bağlamış olduğundan saçı hiç görünmüyordu. Ateşe baktığı sırada adamın yüzünde önce kurnaz bir ifade, ardından da yarım ağız bir gülüş görmüşüm gibi geldi bana.

“Buraları hiç bilmiyorum beyler, ama nehrin civarları epey ıssız yerlermiş gibi geliyor bana.”

“Bataklık yerler çoğunlukla ıssız olur,” dedi Joe.

“Elbette, ona ne şüphe. Buralarda çingenelere rastlıyorsunuz hiç, ya da serserilere, berduşlara?”

“Hayır,” dedi Joe, “arada sırada kaçak bir mahkûma rastlıyoruz. Onları da yakalamak pek kolay olmuyor. Öyle değil mi Mr. Wopsle?”

Mr. Wopsle o eski hezimetin görkemli hatırasını aklına getirerek pek de sıcak sayılmayacak bir şekilde başıyla onayladı.

“Anlaşılan siz de bu tür mahkûmların peşine düşmüşsünüz, öyle mi?” diye sordu yabancı.

“Sadece bir kere,” diye karşılık verdi Joe. “Onları yakalamak istediğimizden değil de seyretmek için gitmiştik; ben, Mr. Wopsle ve Pip. Öyle değil mi, Pip?”

“Evet, Joe.”

Yabancı yine, görünmez silahıyla bana doğru nişan alıyormuş gibi bakışlarını üzerime dikti ve, “Oğlan âdeta genç bir kemik torbası. Adı ne demiştiniz?”

“Pip,” diye karşılık verdi Joe.

“Vaftiz adı mı Pip?”

“Hayır, vaftiz adı değil.”

“Soyadı mı Pip?”

“Hayır,” dedi Joe. “Küçükken kendi kendine taktığı isim, şimdi herkes ona öyle diyor.”

“Sizin oğlunuz mu?”

“Yani şöyle ki,” dedi Joe dalgın dalgın düşünerek, –aslında elbette düşünmeyi gerektirecek bir durum yoktu fakat Şen Kayıkçılar’da pipo içerken tartışılan her şeyi derin derin düşünmek gibi bir gelenek vardı sanki– “hayır. Hayır, oğlum değil.”

“Yeğeniniz mi?” diye sordu yabancı.

“Yani,” dedi Joe yine derin derin tefekkür ediyormuş gibi, “değil. Size yalan söylemiş olmayayım, yeğenim değil.”

“O zaman kimin nesidir bu çocuk?” diye sordu yabancı. Sorgulama şekli gereksiz biçimde sertmiş gibi gelmişti bana.

Mr. Wopsle bunun üzerine akrabalık bağlarına ilişkin her şeyi bilen, bir erkeğin hangi kadın akrabalarıyla evlenemeyeceği konusuna mesleki açıdan hâkim biri olarak araya girdi ve Joe’yla aramızdaki akrabalık bağını ayrıntılı bir biçimde açıkladı. Mr. Wopsle hazır sazı eline almışken konuşmasını, *III. Richard*’dan son derece öfkeli bir pasajı¹⁶ okuyarak bitirdi; “şairin de dediği gibi” ifadesini ekleyerek meseleyi yeterli derecede izah ettiğini düşünüyordu sanki.

Bu arada Mr. Wopsle’ın benden bahsederken saçlarını karman çorman edip parmaklarını gözlerimin içine sokmayı bu türden bir konuşmanın gerekli bir parçası olarak gördüğünü ifade etmeliyim. Onun konumundaki tüm insanların, evimize ziyarete geldiklerinde, benzer durumlarda neden beni aynı tahrik edici işlemlere maruz bıraktıklarını anlayamıyorum. Daha küçücük bir çocukken bile aile dostlarımızın olduğu bir mecliste ne vakit bahsim geçse, kocaman elli bir büyüğün, bana büyüklük taslamak için, işin içine gözlerimi karıştırarak birtakım hareketler yaptığını hatırlarım.

16 4. Perde, 2. Sahnede geçen enestle ilgili bir bölüm olabileceği tahmin ediliyor. (ç.n.)

Tüm bu süre boyunca yabancı hiç kimseye bakmıyor, yalnızca bana bakıyordu; sanki en sonunda beni vurup aşağıya indirmeye kararlıymış gibi bakıyordu bana. Yabancı, “O zaman kimin nesidir bu çocuk?” sorusunu sorduktan sonra suyla karışık romla dolu bardaklarımız gelene kadar hiçbir şey söylememişti. Tam o anda tetiği çekip ateş etti, hem de ne ateş etmek.

Ateş etme eylemini sözle yapmadı; bana bakarak bir pantomim gösterisi sergiledi. Sulandırılmış romunu bana bakarak karıştırıp, sulandırılmış romundan bana bakarak bir yudum aldı. Evet, sulandırılmış romunu karıştırıp bir yudum aldı almasına ama karıştırma işlemini içkisiyle gelmiş olan kaşıkla değil, bir ege ile yaptı.

Tüm bunları öyle bir biçimde yaptı ki eğeyi benden başka gören olmadı ama ben gördüm; adam işi bitince eğeyi kurulayıp göğüs cebine kaldırdı. Eğinin Joe’nun egesi olduğunu ve yabancının benim mahkûmu tanıdığını aleti görür görmez anlamıştım. Orada öylece oturmuş, büyülenmiş-çesine adama bakıyordum. Adamsa şimdi oturduğu tahta bankta rahatça arkasına yaslanmış, bana pek aldırıyor ve çoğunlukla şalgam üzerine dönen tartışmalara katılıyordu.

Köyümüzde cumartesi geceleri, temizlenip arınmanın ve yaşama yeniden taze bir başlangıç yapmadan önce sessiz bir mola vermenin o muazzam lezzetini taşırdı; bu, öylesine bir lezzetti ki Joe’ya cumartesi günleri dışarıda, diğer günlerden yarım saat fazla kalma cüretini verirdi. O yarım saat, suyla karışık romla aynı anda tükenince Joe gitmek üzere ayağa kalkıp beni elimden tuttu.

“Bir dakika durun Mr. Gargery,” dedi yabancı adam. “Sanırım cebimde bir yerlerde yepyeni, parlak bir şilin var, varsa çocuğa vereyim.”

Bir avuç dolusu bozuk paranın içinden o şilini buldu ve onu buruşuk bir kâğıda sarıp bana verdi. “Bu senin!” dedi. “Kimseye verme, senin.”

Joe'nun elini sımsıkı tutmaya devam ederek adamın yüzüne, terbiye sınırlarını aşacak kadar uzun bir süre baktım ve teşekkür ettim. Yabancı adam Joe'ya iyi geceler diledi, (bizimle birlikte oradan ayrılmakta olan) Mr. Wopsle'a da iyi geceler diledi; banaysa yalnızca nişan alan gözüyle bir bakış atmakla yetindi – aslında hayır, bu bir bakış değildi çünkü gözünü kapatmıştı ama bazen bir gözü kapatmak suretiyle mucizeler yaratılabilirdi.

Eve dönerken şayet konuşacak bir ruh halinde olsaydım sadece ben konuşuyor olacaktım zira Mr. Wopsle, Şen Kayıkçı'nın kapısında bizden ayrılmıştı; Joe ise eve varana kadar tüm yol boyunca romu olabildiğince çok havayla yıkayıp temizlemek istercesine ağzını açık tutmuştu. Bense eski kabahatlerimin ve eski tanıdığımın ansızın çıkagelmesiyle şaşkına dönmüş haldeydim ve başka hiçbir şey düşünmiyordum.

Mutfığa girdiğimizde ablamın ruh hali pek de kötü değildi; Joe bu olağanüstü durumdan cesaret alarak ona parlak şilin olayını anlattı. “Kalıbımı basarım ki sahtedir,” dedi Mrs. Joe zafer kazanmış gibi bir edayla, “öyle olmasa oğlana vermezdi. Bir bakalım şuna.”

Parayı kâğıttan çıkarıp ablama verdim, böylelikle sahte olmadığı anlaşıldı. “Bu da nedir?” dedi ablam şilini elinden fırlatıp kâğıdı kaparak. “Bir sterlinlik iki banknot mu bunlar?”

Sahiden de bölgedeki tüm hayvan pazarlarıyla yakın teşrikimesaide bulunmuş gibi görünen, tumbul ve terli iki adet bir sterlinlik banknottan başka bir şey değildi bunlar. Joe şapkasını bıraktığı yerden alıp paraları sahibine iade etmek üzere Şen Kayıkçı'ya koştu. O gidince ben her zamanki tabureme oturup boş gözlerle ablama baktım; adamın orada olmadığından neredeyse emindim.

Joe çok geçmeden geri geldi; adamı bulamadığını ama Üç Şen Kayıkçı'ya paralarla ilgili haber bıraktığını söyledi. Bu-

nun üzerine ablam paraları bir kâğıt parçasına sarıp kâğıdı yapıştırdı ve salondaki bir dolabın üzerinde süs olarak duran bir çaydanlığın içindeki kuru gül yapraklarının altına sakladı. Paralar orada uzun günler ve geceler boyunca kalıp benim için âdeta bir karabasan haline geldi.

O gece yattığımda görünmez silahıyla bana doğru nişan alan adamı ve mahkûmlarla gizli ortaklıklar yapmanın ne denli büyük bir suç, ne büyük bir bayağılık ve basit bir şey olduğunu uzun uzun düşünmekten bölük pörçük uyudum – oysaki bu olay, kirli geçmişime dair çoktan unutmuş olduğum bir şeydi. Eğe de âdeta bir kâbus gibi üzerime çökmüştü; hiç beklemediğim bir anda yeniden karşıma çıkıverecekmiş gibi bir korku sarmıştı beni. Bir sonraki çarşamba günü Miss Havisham'ın evine gideceğimi düşünerek kendimi teskin edip uyumaya çalıştım fakat rüyamda eğenin, kim olduğunu seçemediğim biri tarafından kapıdan uzatıldığını görüp çığlık atarak uyandım.

XI. Bölüm

Kararlaştırılan vakitte yine Miss Havisham'ın evine gittim; kapının zilini tereddüt ederek çalmamla Estella çıkageldi. Beni içeri aldıktan sonra tıpkı daha önce yapmış olduğu gibi kapıyı kilitledi ve önümden yürüyerek beni, mumun bulunduğu karanlık koridora yönlendirdi. Mumu eline alana kadar benimle hiç ilgilenmedi; ancak o an bana omzunun üzerinden bakıp kibirli bir ifadeyle, “Bugün bu yoldan geleceksin,” dedi ve beni evin farklı bir bölümüne götürdü.

Koridor uzundu; Malikâne'nin kare şeklindeki bodrumunu boydan boya dolaşılıyor gibiydi. Ama karenin yalnızca bir kenarını yürüdük ve sonuna geldiğimizde Estella durup mumunu yere bırakarak bir kapıyı açtı. Burada gün ışığı yüzünü yeniden gösterdi ve kendimi taş döşeli küçük bir avluda buldum; avlunun karşı taraftaki kenarını, artık işler halde olmayan bira fabrikasının müdürüne ya da baş kâtibine aitmiş gibi görünen müstakil bir ev oluşturuyordu. Bu evin dış duvarında bir saat vardı. Tıpkı Miss Havisham'ın odasındaki saat ve Miss Havisham'a ait kol saati gibi, bu da dokuza yirmi kala durmuştu.

Evin açık duran kapısından içeriye, giriş katın arka tarafında bulunan alçak tavanlı, kasvetli bir odaya girdik. Odada birtakım insanlar vardı; Estella onların yanına gidip

bana, “Sen gidip orada duracaksın ve çağrılınca kadar da orada bekleyeceksin çocuk,” dedi. “Orada” dediği yer pencerenin önüydü; odanın karşı tarafına geçip oraya gittim ve son derece tedirgin bir biçimde camdan dışarıya bakarak “orada” durdum.

Pencere yere kadar iniyor ve bakımsız bahçenin en sefil köşesine, çürümüş lahana saplarından bir yığına ve uzun yıllar önce tombul, yuvarlak bir pudingi andıracak şekilde budanmış şimşir ağacına bakıyordu; zaman içerisinde ağacın üst kısmından farklı renkte ve formda yeni dallar çıkmıştı, sanki pudingin o kısmı yanmış ve tencereye yapışmıştı. Şimşir ağacına bakarak derin derin tefekküre daldığım anlarda aklımdan geçen safiyane düşünceler bu minvaldeydi. Önceki gece inceden bir kar yağmış ve bildiğim kadarıyla bu bahçe dışında hiçbir yerde tutmamıştı; ne var ki kar, bu ufacık bahçenin soğuk gölgelerinde hâlâ vardı ve rüzgâr sanki oraya geldiğim için beni taşıyarak cezalandırmak istermiş gibi, küçük anaforlarla karı yerden kaldırıp pencereye fırlatıyordu.

Benim gelmemle birlikte odadaki konuşmanın yarıda kesilmiş olduğunu ve odada bulunan insanların bana baktıklarını hissediyordum. Yanan ateşin pencerenin camına yansıyan pırıltısından başka bir şey göremiyordum, ne var ki tepeden tırnağa inceleniyor olduğuma dair o his, tüm kaslarımın kaskatı kesilmesine sebep olmuştu.

Odada üç hanımefendiyle bir beyefendi vardı. Ben pencerenin önünde durmaya başlayalı daha beş dakika olmadan bir şekilde üçkâğıtçı birer yalaka olduklarını göstermişlerdi bana; fakat her biri diğerlerinin üçkâğıtçı birer yalaka olduğunu bilmezlikten geliyordu zira bunu bildiklerini itiraf etseler kendilerinin de üçkâğıtçı birer yalaka olduğu ayan beyan ortaya çıkacaktı.

Hepsinin üzerinde, başkalarının keyfinin gelmesini bekleyen insanlara has o kayıtsız ve uyuşuk tavır vardı ve hanımefendilerin en konuşkanı bile esnemesini bastırabil-

mek için kelimeleri sertçe vurgulayarak konuşuyordu. Adı Camilla olan bu hanımefendi bana ziyadesiyle ablamı hatırlatıyordu; yalnız ablamdan daha yaşlıydı ve (bir fırsatını bulup da yüzüne baktığımda gördüğüm kadarıyla) ondan daha küt yüz hatlarına sahipti. Haddizatında onu tanımayla başladıkça yüzünde birtakım hatların olmasının bile bir lütuf olduğunu düşünmeye başladım zira yüzü, bomboş ve dümdüz, ölü bir duvardı âdeta.

“Ah zavallı!” dedi bahsi geçen hanımefendi tıpkı ablaminkini andıran ani bir çıkışla. “Kimseye bir zararı yok, tüm zararı kendine!”

“Kendine zarar vermek yerine başkasına zarar vermesi çok daha takdire şayan olurdu,” dedi beyefendi, “ve aynı zamanda eşyanın tabiatına çok daha uygun.”

“Kuzen Raymond, bize komşumuzu sevmemiz gerektiği söylenmiş,” şeklinde bir tespitte bulundu bir başka hanımefendi.

“Sarah Pocket,” diye karşılık verdi Kuzen Raymond, “insan kendi kendisinin komşusu değilse kimdir?”

Miss Pocket güldü; Camilla da güldü ve sonra (esnemesini bastırmaya çalışarak), “Olacak şey değil!” dedi. Yine de bunun hayli iyi bir fikir olduğunu düşünüyorlarmış gibi gelmişti bana. Henüz konuşmamış olan diğer hanımefendi son derece büyük bir ciddiyetle ve üzerine bastıra bastıra, “Çok doğru!” dedi.

Camilla kısa bir süre sonra, “Ah zavallı!” diye devam etti (bu süre zarfında hepsinin bana bakmakta olduklarının farkındaydım). “Öyle tuhaf bir adam ki! Tom’un karısı öldüğü zaman çocukların yas kıyafetlerini en koyu renginden aksesuarlarla süslemenin ne denli büyük önem arz ettiğine bir türlü ikna olmadığına kim inanır? ‘Tanrı aşkına Camilla, zavallı yaşlı küçükler siyah giyecek olduktan sonra bunların ne önemi var?’ dedi bana. Matthew böyle biri işte! Olacak şey değil!”

“İyi tarafları da vardır, iyi tarafları da vardır,” dedi Ku-zen Raymond. “İyi taraflarını yadsıyacak olursam günaha girmiş olurum; fakat Matthew oldum olası adabımuaşeret mefhumundan bihaberdir, bundan sonra da sittin sene haberdar olacağını sanmam.”

“Biliyorsun ki mecburdum,” dedi Camilla, “acı söylemeye mecburdum. ‘Ailemizin itibarı açısından BÖYLE BİR ŞEY MÜMKÜN DEĞİL!’ dedim ona. Çocukların kıyafetlerinde en koyu renginden aksesuarlar olmazsa ailemizin itibarının iki paralık olacağını söyledim ona. Kahvaltıda başlayıp ta akşam yemeğine kadar gözyaşı döktüm bu yüzden. Midem altüst oldu. En sonunda, o saldırgan halleriyle sanki küfreder gibi, lanet ederek, ‘Nasıl biliyorsan öyle yap,’ dedi bana. Tanrı’ya şükürler olsun ki hemen o an bardaktan boşanırcasına yağan yağmurda dışarıya fırlayıp gerekli şeyleri almış olmanın iç huzurunu yaşayacağım hayatım boyunca.”

“Parasını o ödedi ama, değil mi?” dedi Estella.

“Mesele parayı kimin ödediği değil sevgili yavrum,” diye karşılık verdi Camilla, “mesele o şeyleri *benim* almış olmam. Bu yüzden de ne vakit gece uyanıp da aklıma bu olay gelecek olsa içim huzurla dolup taşacak.”

Uzaktan bir yerden gelen bir zil sesi, benim geldiğim koridordaki bir çığlığın ya da haykırışın yankılanmasıyla birleşerek konuşmayı yarıda kesti ve Estella’nın bana dönüp, “Haydi çocuk!” demesine sebep oldu. Arkamı döndüğümde odadakiler bana tarifsiz bir küçümsemeyle baktılar; tam kapıdan çıkıyordum ki Sarah Pocket’in, “Bunu da mı yapmış! Daha neler yapacak acaba?” dediğini, Camilla’nın sa infial içeren bir ses tonuyla, “Fantezinin böylesi hiç görül-müş müdür acaba? Ol-a-cak şey de-ğil!” diye eklediğini duydum.

Karanlık koridorda mumumuz eşliğinde yürürken Estella aniden durup, yüzünü yüzüme iyice yaklaştırmak her zamanki o alaycı tavrıyla, “Evet?” dedi.

Üzerine yuvarlanmamak için kendime hâkim olmaya çalışarak, “Evet, hanımefendi?” diye karşılık verdim.

Orada öylece durmuş bana bakıyordu; doğal olarak ben de orada öylece durmuş ona bakıyordum.

“Ben güzel miyim?”

“Evet, bence çok güzelsiniz.”

“Kırıcı mıyım peki?”

“Geçen seferki kadar değil,” dedim.

“O kadar değil mi?”

“Hayır.”

Son sorusunu sorarken birden parlamış, ben karşılık vermez vermez de suratıma olanca gücüyle tokadı yapıştırmıştı.

“Şimdi peki?” diye sordu. “Seni küçük, adi canavar, şimdi ne düşünüyorsun hakkımda söyle bakalım.”

“Söylemeyeceğim.”

“Çünkü yukarıya çıkınca söyleyeceksin. O yüzden mi?”

“Hayır,” dedim, “o yüzden değil.”

“Neden geçen seferki gibi ağlamıyorsun seni küçük zavallı?”

“Çünkü sizin için bir daha asla ağlamayacağım,” dedim, ki bence bu gelmiş geçmiş en büyük yalan beyandı; o an bile onun uğruna için için ağlıyordum; sonrasında da bana çektiği acıları bir ben bilirim.

Bu olayın ardından yürümeye devam edip merdivenlerden yukarıya çıktık; yukarıya çıkarken, el yordamıyla yolunu bulmaya çalışarak aşağı inmekte olan bir beyefendiye rastladık.

“Misafirimiz kim?” diye sordu beyefendi durup bana bakarak.

“Çocuğun biri,” diye karşılık verdi Estella.

Had safhada esmer tenli, had safhada koca kafalı ve bunlarla orantılı olacak şekilde kocaman elleri olan, iriyarı bir adamdı. Mum ışığında yüzümü görmek için kocaman eliyle çenemi tutup yüzümü çevirdi. Tepesindeki saçlar vakitsiz

dökülmüştü ve çalıyı andıran gür siyah kaşları yatışmayıp dik dik duruyordu. Kafasının ta derinlerine gömülmüş gibi duran gözleri rahatsız edecek derecede keskin ve kuşku doluydu. Saat zinciri kalındı; (şayet bıraksa) sakal ve bıyığının çıkacağı yerlerinde sert, siyah benekler vardı. Adam o an benim için hiçbir şey ifade etmiyordu ve ileride benim için çok şey ifade edeceğine dair herhangi bir önseziye sahip değildim ama hasbelkader onu böylesine yakından gözlemleme fırsatına sahip olmuştum.

“Bu civarların çocuğusun, öyle mi?” diye sordu.

“Evet, efendim,” diye karşılık verdim.

“Nasıl oldu da buraya yolun düştü?”

“Beni Miss Havisham çağırttı efendim,” diye açıklama-da bulundum.

“Güzel! Terbiyeli ol. Erkek çocukları konusunda epey deneyimliyimdir ve ne kadar yaramaz olduğunuzu gayet iyi bilirim. Neyse, bana bak,” dedi adam, kaşlarını çatıp bana bakarken o kocaman işaretparmağının yanını kemirerek, “sakın yaramazlık yapma!”

Bu sözlerin ardından beni bırakıp –ki bu duruma çok sevinmiştim zira eli parfümlü sabun kokuyordu– merdivenlerden inmeye devam etti. Acaba doktor olabilir mi, diye geçirdim içimden; fakat hayır, doktor olamazdı, doktor olsa daha sakın ve güven telkin eden bir tavrı olurdu. Konuyu uzun uzadıya düşünecek vakit kalmamıştı çünkü çok geçmeden Miss Havisham’ın odasına varmıştık. Miss Havisham’ın odası, Miss Havisham da dâhil olmak üzere her şeyiyle birlikte bıraktığım gibi duruyordu. Estella beni kapının önünde dikilir halde bıraktı; Miss Havisham tuvalet masasından kafasını kaldırıp da bana bakana kadar orada öylece dikildim.

“Evet!” dedi herhangi bir hayret ya da irkilme belirtisi göstermeden. “Günler su gibi akıp geçti demek, öyle mi?”

“Evet, hanımefendi. Bugün günlerden...”

“Tamam tamam tamam!” dedi parmaklarını sinirli sinirli hareket ettirerek. “Öğrenmek istemiyorum. Oyun oynamaya hazır mısınız?”

Bir an ne yapacağımı bilemeyip, “Zannetmiyorum efendim,” diye karşılık vermiş bulundum.

“Geçen seferki gibi kâğıt oynamaz mısınız?” diye sordu yüzünde dikkat kesilmiş bir ifadeyle.

“Evet, efendim; eğer isterseniz kâğıt oynayabilirim.”

“Bu ev sana yaşlı ve kasvetli geldiği için,” dedi Miss Havisham sinirli sinirli, “oyun oynamak istemediğine göre, çalışmak ister misin?”

Bu soruya yanıt vermek, bana diğer soruya yanıt vermekten daha kolay gelmiş ve daha yürekli bir biçimde isteğimi söylemiştim.

“O halde şu karşıdaki odaya git,” dedi Miss Havisham buruş buruş eliyle arkamdaki kapıyı işaret ederek, “ve ben gelene kadar bekle.”

Merdiven sahanlığını geçip bahsettiği odaya girdim. Gün ışığı bu odadan da tamamen izole edilmişti; odada havasızlıktan kaynaklanan ağır bir koku vardı. Eski tip, rutubetli şöminede kısa bir süre önce ateş yakılmıştı; ateş yanmaktan ziyade sönmeye meyyaldi ve odada asılı duran gönülsüz duman tıpkı bizim bataklıkların sisi gibi açık havadan daha soğuktu. Yüksek şömine rafının üzerinde hüznünlü ağaç dallarını andıran birkaç mum odayı loş bir biçimde aydınlatıyordu – ya da odanın karanlığını hafiften rahatsız ediyordu demek daha doğru olur. Büyük bir odaydı ve bir zamanlar güzel olduğunu tahmin ediyorum fakat artık gözünüzün görebileceği her şey tamamen küf ve tozla kaplıydı, üstelik her şey lime lime dökülmeye başlamıştı. Göze en çok çarpan nesne, üzerine örtü serilmiş uzun bir yemek masasıydı; sanki saatlerle birlikte evin tamamı tümden durduğu anda evde bir ziyafet hazırlığı varmış gibiydi. Örtünün orta yerinde bir tür süs tabağı ya da kâsesi duruyordu; örümcek ağıları

üzerini öylesine yoğun bir biçimde kaplamıştı ki şekli ayırt edilemiyordu; bu tabağın, üzerinden siyah bir mantar misali dışarıya doğru büyüyormuş gibi göründüğünü hatırladığım o sarı alana baktığımda, alacalı gövdeli, lekeli bacaklı örümceklerin, mesken belledikleri o yere, sanki örümcekler âleminde büyük önemi haiz bir toplumsal olay vuku bulmuşçasına telaşla girip çıktıklarını gördüm.

Lambrilerin arkasında tıkır tıkır sesler çıkaran fareleri de duydum; bu olay, onlar açısından da önem arz ediyormuş gibi görünüyordu. Karafatmalarsa bu telaşı hiç umursamaksızın, sanki gözleri iyi görmüyor, kulakları iyi işitmiyor ve birbirleriyle pek anlaşıyorlarmış gibi, yaşlılara has o hantal hareketlerle, şömineyi el yordamıyla bulmaya çalışıyorlardı.

Etrafta sürünerek gezinen bu yaratıklar âdeta beni büyülemişti; onları uzaktan izlemeye dalmıştım ki Miss Havisham elini omzuma koydu. Diğer elinde, yaslanmakta olduğu koltuk değneğine benzeyen bir baston vardı ve bu haliyle o mekânın cadısı gibi görünüyordu.

Bastonuyla uzun masayı işaret ederek, “Burası,” dedi, “öldüğüm zaman yatırılacağım yer. İnsanlar buraya gelip bana bakacaklar.”

O an masanın üzerine yatıp orada can verecek, panayırda gördüğüm o korkunç balmumunun vücut bulmuş haline dönüşecek diye belli belirsiz bir korkuya kapılmıştım; yaşlı kadının eli omzumda, öylece büzüşüp kaldım.

“Şu nedir sence?” diye sordu bastonuyla yeniden bir şeyi işaret ederek, “Şu üzerinde örümcek ağları olan şey?”

“Tahmin edemiyorum efendim.”

“Kocaman bir pasta. Bir düğün pastası. Benim düğün pastam!”

Çakmak çakmak yanan gözlerini odanın etrafında gezdirip titreyen elleriyle omzuma tutunarak, “Haydi, haydi! Yürüt beni, yürüt!” dedi.

Bu sözlerden, yapmam gereken işin Miss Havisham'ı odanın içinde dolaştırmak olduğu sonucunu çıkardım. Bunun üzerine hemen işe koyuldum; Miss Havisham omzuma yaslanıyordu ve birlikte (daha önce bu çatı altında aklıma gelen ilk fikre istinaden) Mr. Pumblechook'un gezinti arabasına öykünen bir hızda yürüyorduk.

Miss Havisham fiziksel olarak güçlü değildi, çok geçmeden, "Biraz daha yavaş," dedi. Yine de tez canlı bir biçimde, ara ara değişiklik gösteren bir hızla dolaşmaya devam ettik; dolaşırken titreyen elini omzuma yaslıyor ve boyuna çenesini çalıştırmaya devam ediyordu ve düşünceleri çok hızlı aktığı için hızlı gittiğimiz izlenimine kapılmıştım. Bir süre sonra, "Estella'yı çağır," dedi bana; ben de tıpkı geçen sefer yapmış olduğum gibi sahanlığa çıkıp Estella'nın ismini haykırdım. Estella'nın taşıdığı mum görünür hale geldiğinde Miss Havisham'ın yanına döndüm ve odanın içinde yeniden turlamaya başladık.

Yapmakta olduğumuz eylemi seyretmeye yalnızca Estella gelmiş olsaydı bile yeterince rahatsız hissedecektim kendimi fakat bu da yetmezmiş gibi, aşağıda gördüğüm üç hanımefendiyle beyefendiyi de yanında getirdiğinden, ne yapacağımı bilmez haldeydim. Nezaketsizlik olmaması açısından durmaya yeltendiysem de Miss Havisham gergin bir biçimde omzumu sıkınca –kendi adıma konuşmam gerekirse, tüm bunların benim başımın altından çıktığını düşünecekler diye utancımından yüzüm kıpkırmızı kesilerek– yürümeye devam ettik.

"Sevgili Miss Havisham," dedi Miss Sarah Pocket. "Ne kadar iyi görünüyorsunuz!"

"Hayır, görünmüyorum," diye karşılık verdi Miss Havisham. "Sapsarı bir kemik torbasıyım."

Miss Pocket bu ters karşılığı aldığı anda Camilla'nın yüzü sevinçle aydınlandı ve Miss Havisham'ı kederli bir ifadeyle süzerek, "Ah zavallı!" diye mırıldandı. "Zavallı, nasıl iyi görünebilir ki. Olacak şey değil!"

Camilla'ya, "Peki siz nasılsınız Camilla?" diye sordu Miss Havisham. O esnada Camilla'ya yakın olduğumuzdan, durmaya yeltendiysem de Miss Havisham durmadı. Hızla yürümeye devam ederken Camilla'ya karşı son derece büyük bir saygısızlık yaptığımızı düşünmeden edemedim.

"Teşekkür ederim Miss Havisham," diye karşılık verdi, "mevcut koşullar altında elimden geldiğince iyi olmaya çalışıyorum."

"Neden? Ne oldu ki?" diye sordu Miss Havisham son derece sert bir tonlamayla.

"Sözünü etmeye degecek bir şey değil," diye karşılık verdi Camilla. "Ben duygularımı belli etmeyi pek sevmem ama son zamanlarda geceleri sizi o kadar çok düşünüyorum ki artık bu durumu kaldıramaz oldum."

"O zaman siz de beni düşünmeyin," diye karşılık verdi Miss Havisham ters ters.

"Söylemesi kolay," dedi Camilla hıçkırığını zarif bir hareketle bastırmaya çalışarak; bu sırada üst dudağı titremeye ve gözlerinden yaşlar boşanmaya başlamıştı. "Raymond şahittir geceleri ne zencefiller, amonyaklar¹⁷ kokladığıma. Raymond şahittir bacaklarımın kaskatı kesilmesine. Ama tüm bu nefes alamamalar, sinirden kaskatı kesilmeler falan benim alışkın olmadığım şeyler değil; bunlar sevdiğim insanlar için endişelendiğimde hep başıma gelir. Keşke daha az sevgi dolu ve daha duyarsız bir insan olsaydım, o zaman sindirim sistemim daha sağlıklı, sinirlerimse çelik gibi olurdu. Keşke öyle olabilseydim. Fakat geceleri sizi düşünmemek – olacak şey değil!" Bu sözün ardından hıçkırıklara boğuldu.

Raymond diye bahsedilen kişinin odadaki beyefendi olduğunu, beyefendinin de Mr. Camilla olduğunu anlamıştım. Beyefendi tam o sırada imdada yetişerek, teskin edici, sevgi dolu bir sesle, "Camilla, canım, ailene duyduğun sevgi yü-

17 Zencefilli amonyum karbonat. 19. yüzyılda, bayılmayı önlemek veya ayılmayı kolaylaştırmak için kullanılan bir tür koklama tuzu. (ç.n.)

zünden sağlığının bozulduğunu, hatta bir bacağının diğerinden kısa kaldığını herkes biliyor,” dedi.

Sesini yalnızca bir kez duymuş olduğum vakur görünüm-lü hanımefendi, “Birini düşünüyor olmanın o insan üzerinde hak iddia edebileceğin anlamına geldiğini hiç bilmezdim canım,” dedi.

O an, kıvrım kıvrım kahverengi saçlı, suratı ceviz kabuklarından yapılmışa benzeyen, tıpkı bir kedi gibi kocaman ağızlı, –yalnızca bıyıkları eksikti– ufak tefek yaşlı bir kadın olduğunu fark ettiğim Miss Sarah Pocket, “Ben de bilmezdim canım. Hiç hem de,” diyerek bu argümanı destekledi.

“Düşünmek zor bir şey değil ki,” dedi vakur görünümlü hanımefendi.

Miss Sarah Pocket, “Ondan kolay ne var ki?” diyerek onunla hemfikir olduğunu belirtti.

“Ah, evet, elbette!” diye haykırdı, mayalanıp kabaran duyguları bacaklarından göğsüne doğru yükseliyormuş gibi görünen Camilla. “Söylediklerinizin hepsi çok doğru! Bu kadar sevgi dolu olmak bir zaaf, fakat elimde değil. Başka türlü olsaydım sağlığım çok daha iyi olurdu ama yine de bu mizacıma hiçbir şeye değişmem. Gece uyandığımda çok acı çekmeme sebep olsa da böyle bir mizaca sahip olduğumu bilmek bana huzur veriyor.” Bu sözün ardından bir kez daha hıçkırıklara boğuldu.

Bu sırada Miss Havisham’la ben hiç ara vermeksizin odanın içinde dönüp durmaya devam ettik; kâh misafirlerin eteklerine değiyor kâh kasvetli odanın en uzak köşesine gidiyorduk.

“Mesela Matthew,” dedi Camilla. “Akrabalarıyla asla görüşmez, Miss Havisham’ın nasıl olduğunu görmek için buraya asla gelmez! Bir keresinde bayılmıştım, beni kanepeye götürmüşlerdi, üç saat yatmıştım; korsemin bağlarını kesmek zorunda kalmışlardı, saçım başım darmadağınık, kafam bir yerde, ayaklarım kimbilir nerede...”

(“Ayakların kafandan daha yüksek bir yerdeydi canım,” dedi Mr. Camilla.)

“Matthew’un bu tuhaf, anlaşılmaz davranışları yüzünden kendimden geçip o halde saatlerce yatmıştım ve hiç kimse bunun için bana bir teşekkür etmedi.”

“Doğrusu bunun için teşekkür etmek aklımın ucundan bile geçmedi!” diye araya girdi vakur görünümlü hanımefendi.

“Demek istediğim şu canım,” dedi mülayim görünüşünün altında habis bir kişilik yatan Miss Sarah Pocket, “bence kendine kimden teşekkür beklediğini sormalısın.”

“Teşekkür ya da minnet beklemeden öylece saatlerce yattığım çok olmuştur,” dedi Camilla, “Raymond şahittir neredeyse boğulacak kadar tıkanığıma, zencefilin zerre kadar kâr etmediğine; sesimi ta sokağın karşısındaki piyano akortçusundan duymuşlar da zavallı çocuklar uzaktan kumru ötüşü zannetmişler. Şimdi de siz kalkmış bana...” Camilla elini boğazına götürüp boğazında teşekkür etmiş olan bu yeni durumun hayli tıbbi bir açıklamasını yapmaya girişti.

Matthew’un adı bir kez daha geçtiğinde Miss Havisham durmuş, beni de durdurmuştu; öylece durup, konuşan kişinin yüzüne bakmıştı. Bu durum, Camilla’nın tıbbi açıklamalarının aniden son bulmasında müthiş etkili olmuştu.

“Matthew eninde sonunda buraya gelip beni görecektir. Ben bu masaya yattığımda,” dedi Miss Havisham sert bir ifadeyle. “İşte şurası onun yeri olacak,” diye devam etti bastonuyla masaya vurarak, “tam başucum! Senin yerinde şurası olacak! Kocaninki de şurası! Sarah Pocket’ın yeri şurası! Georgiana’nınki de şurası! Leş kargaları gibi ölmüş bedenimle ziyafet çekmeye geldiğinizde nerede duracağınızı biliyorsunuz artık! Haydi gidin şimdi!”

Her bir ismi sayarken bastonuyla masanın başka bir yerine vurmuştu. Sonra bana, “Haydi yürüt beni, yürüt, yürüt!” dedi ve yeniden yürümeye başladık.

“Sanırım emre itaat edip gitmekten başka yapacak bir şey yok,” dedi Camilla. “Kısacık olsa bile şurada geçirilen zaman insanın sevdiği ve sorumluluk duyduğu insana karşı vazifesi olarak görülmelidir. Gece uyandığımda kederli bir iç huzuruyla hatırlayacağım bu olayı. Matthew’un da bu vicdan rahatlığını yaşamasını dilerdim fakat o, ısrarla buna direniyor. Duygularımı dışa vurmak istemiyorum ama insana, –sanki devmişim¹⁸ gibi– bir akrabasının bedeniyle ziyafet çekmek istediğinin söylenmesi, ‘Haydi gidin artık,’ denmesi çok ağır geliyor. Hiç olacak şey değil!”

Mrs. Camilla elini hızla inip kalkan göğsüne götürdüğünde Mr. Camilla hemen müdahale etti; bunun üzerine Mrs. Camilla inanılmaz derecede metanetli bir tavır takınıp –ki ben bunu, başka bir yerde tikanıp bayılma niyetinin bir göstergesi olarak yorumlamıştım– kendi elini öpmek suretiyle Miss Havisham’a öpücük göndererek kocasının eşliğinde dışarı çıkarıldı. Sarah Pocket’la Georgiana en sona kimin kalması gerektiği konusunda bir süre tartıştıysalar da Sarah böylesi bir ayakoyunuyla ekarte edilemeyecek kadar görmüş geçirmişti; öyle ustaca bir kurnazlıkla salına salına oyalandı ki Georgiana odadan daha önce çıkmak durumunda kaldı. Böylelikle Sarah Pocket, ceviz kabuğundan suratında diğerlerinin zayıflıklarına acıyan yüce gönüllü bir gülümsemeyle, “Tanrı sizi korusun Miss Havisham’cığım!” deyip onunla özel olarak vedalaşarak oradan ayrıldı.

Estella onlara mumuyla eşlik ederek aşağıya indirirken Miss Havisham eli omzumda yürümeye devam etti, fakat hızı gitgide azalıyordu. En sonunda ateşin başında durdu; birkaç saniye ateşe bakıp kendi kendine mırıldandıktan sonra, “Bugün benim doğum günüm Pip,” dedi.

Tam ona nice mutlu yıllar dilemek üzereydim ki bastonunu havaya kaldırdı.

---

18 Masallardaki insan yiyen devler. (ç.n.)

“Doğum günümden bahsedilmesine hiç tahammül edemem. Ne az önce burada olanların ne de herhangi başka birinin ondan bahsetmesine tahammülüm yoktur. Doğum günümde buraya gelirler ama adını hiç anmazlar.”

Bunun üzerine elbette *ben* de doğum gününden bahsetme teşebbüsünde bulunmadım.

“Sen doğmadan çok uzun zaman önce bugün, bu çürümüşlük abidesi buraya getirilmişti,” dedi bastonuyla masanın üzerindeki örümcek yuvasını dokunmadan işaret ederek. “İkimiz beraberce çürüyüp gittik. Onu fareler kemirdi; beni kemiren dişlerse farelerinkilerden çok daha keskindi.”

Miss Havisham öylece durup masaya bakarken bastonunun topuzunu kalbine yaslamıştı; bir zamanlar beyaz olan elbisesinin içinde sapsarı ve buruş buruştu; bir zamanlar beyaz olan masa örtüsü sapsarı ve buruş buruştu; etraftaki her şey tek bir dokunuşla dağılıp gidiverecekmiş gibiydi.

“Bu çürüme nihayete erdiğinde,” dedi beti benzi atmış suratıyla, “ölü bedenimi, üzerimde gelinliğimle buraya, bu gelin masasına yatırdıklarında... ki bu gerçekleşecek ve bu da benim ona ettiğim son beddua olacak. Keşke o olay bugün olsa!”

Öylece durup sanki orada kendi bedeninin yattığını görür gibi masaya baktı. Hiç sesimi çıkarmadan durdum. Estella geri geldi; o da hiç sesini çıkarmadan durdu. Uzun bir süre öylece durmuşuz gibi geldi bana. Odanın o ağır havasının ve en kuytu köşelere dahi sinip kuluçkaya yatmış o asık suratlı, kasvetli karanlığın etkisiyle, Estella’yla ben de çürümeye başlamış olabiliriz diye ürkütücü bir fikre kapılmıştım.

Aklının başında olmadığı o ruh halinden aşama aşama değil de aniden çıkan Miss Havisham, “İkiniz kâğıt oynayın da seyredeyim. Neden hâlâ başlamadınız?” dedi. Bu sözün üzerine yeniden Miss Havisham’ın odasına gidip geçen seferki gibi oturduk; yine geçen sefer olduğu gibi Miss Havisham, bizi tüm oyun boyunca seyretti; ara ara

dikkatimi Estella'nın güzelliğine çekiyor, mücevherlerini Estella'nın göğsüne ve saçlarına tutarak bu güzelliğin iyice altını çiziyordu.

Estella ise bana eskisi gibi davranıyordu; tek farkla, bu sefer benimle konuşmaya gönül indirmiyordu. Yaklaşık altı el oynadıktan sonra bir dahaki gelişim için gün belirlendi, sonra aşağıya indirildim ve tıpkı geçen sefer olduğu gibi, sanki bir köpekmişim gibi beslendim. Sonra da yine gönümce dolaşayım diye serbest bırakıldım.

Geçen sefer tırmanıp üzerinden baktığım bahçe duvarındaki kapının açık mı yoksa kapalı mı olduğunun bir önemi yok, zira geçen sefer orada bir kapı olduğunu fark etmemiştim, oysa bu sefer fark ettim. Kapı açık duruyordu; elinde anahtarlarla dönmüş olduğundan Estella'nın misafirleri yolcu etmiş olduğunu biliyordum, bu yüzden de kapıdan geçip bahçeye girdim ve etrafta gezindim. Bahçe hayli bakımsızdı; içinde, yaşamlarının son demlerinde tepkisel olarak cılız büyüme hamlelerinde bulunmuş ve mahsul olarak da eski birtakım şapkalar ve çizmeler vermiş gibi görünen, eskiden kalma salatalık ve kavun bitkileri vardı; bu bitkiler yer yer yabani otlarla karışık, yamulmuş tencereleri andıran garip birtakım sürgünler vermişti.

Bahçeyi ve içinde devrilmiş bir asma kütüğüyle birkaç şişeden başka bir şey olmayan serayı gezip bitirdikten sonra kendimi, camdan dışarıya bakarken görmüş olduğum o kasvetli köşede buldum. Evin boş olduğundan bir an olsun şüphe etmediğimden, başka bir pencereden içeriye bakıp da kendimi, kırmızı gözkapakları kızarmış, sarı saçlı ve açık tenli genç bir beyefendiyle göz göze bulunca çok şaşırdım.

Açık tenli genç beyefendi aniden gözden kaybolup yanımda bitiverdi. Pencereden baktığımda kitaplarının başındaydı herhalde, yanıma geldiğinde üstünün başının mürekkep lekesi içinde olduğunu gördüm.

“Selam genç dostum!” dedi.

“Selam” aynı şekilde mukabele edilmesinin en doğrusu olduğunu düşündüğüm genel bir selamlama ifadesiydi, ben de “genç dostum” ibaresini nazikçe devre dışı bırakarak, “Selam,” dedim.

“Seni içeriye kim aldı?” diye sordu.

“Miss Estella.”

“Sana burada böyle sinsi sinsi dolaşma iznini kim verdi peki?”

“Miss Estella.”

“Gel de dövüşelim!” dedi açık tenli genç beyefendi.

Onun peşinden gitmek dışında ne gelirdi ki elimden? Sonraları da bu soruyu kendime sık sık sormuşumdur: Ne gelirdi ki elimden? Genç beyefendinin tavırları öylesine kendinden emin, bense öylesine şaşkındım ki efsunlanmışçasına onu takip ettim.

Henüz birkaç adım gitmiştik ki topuklarının üzerinde dönerek, “Ama dur bir dakika!” dedi. “Sana dövüşmek için bir sebep vermem gerekiyor. Al sana sebep!” Son derece sinir bozucu bir biçimde ellerini birbirine vurup bir bacağını zarifçe arkaya alarak saçımı çekti, sonra ellerini yine birbirine vurarak kafasını aşağıya eğdi ve mideme kafa attı.

Az önce bahsi geçen boğa saldırısını anımsatan hareket, tartışmasız biçimde küstahlık olarak nitelendirilecek olmanın yanı sıra, etle ekmeğin üzerine bilhassa rahatsızlık verici bir hareketti. Bu yüzden ona bir yumruk attım, tam bir yumruk daha atıyordum ki, “Yaa! Demek öyle,” dedi ve şu sınırlı hayat deneyimimde hiç rastlamadığım türden ileri geri dans hareketleri yapmaya başladı.

“Oyunun kuralları böyle!” dedi genç beyefendi. Sonra sol ayağını kaldırmak suretiyle sağ ayağının üzerine sıçradı. “Usulüne uygun oynayalım!” Sonra sağ ayağını kaldırmak suretiyle sol ayağının üzerine sıçradı. “Buraya gel ve ön şartları yerine getir!” Sonra ben onu çaresizce seyrederken sağa sola sıçramaya ve türlü türlü şeyler yapmaya başladı.

Böylesine maharetli olduğunu görünce ondan gizliden gizliye korkmaya başlamıştım; yine de fiziksel ve ahlaki olarak onun o sarı kafasının karnımın orta yerinde işinin olmadığına ve davetsiz bir biçimde alanıma girmiş olan bu kafayı dikkate almama hakkına sahip olduğuma tüm kalbimle inanıyordum. Böylelikle onu takip ettim ve birlikte bahçenin iki duvarın kesiştiği bir noktasında yer alan, bir çöp yığınının perdelediği kuytu bir köşeye gittik. Orayı beğenip beğenmediğimi sorması üzerine evet diye karşılık verdim; bir yere kadar gitmek için nazıkçe izin istedi ve kısa bir süre sonra elinde bir şişe su ve sirkeye batırılmış bir süngerle geri geldi. Elindekileri duvara yaslayarak, “İkimiz de kullanabiliriz,” dedi. Sonra da üzerindeki çıkarmaya girişti; neşeli, profesyonel ve kana susamış bir edayla, yalnızca ceketini ve yeleğini değil, gömleğini de çıkardı.

Genç beyefendi, her ne kadar pek sağlıklı görünmüyorsa da –yüzünde ve ağzının kenarında sivilceler vardı– bu ürkütücü hazırlıklar beni dehşete sokmuştu. Benimle yaşıt olduğunu tahmin ediyordum fakat benden çok daha uzundu ve kendi etrafında dönme şekli tam seyirlikti. Bunun haricinde, (savaşmak için üstünü çıkarmadığı zamanlarda) gri takım elbiseli, dirsekleri, dizleri, bilekleri ve topukları, bedeninin geri kalan kısımlarından daha erken gelişmiş genç bir beyefendiydi.

Teknik bir ustalıkla beni tepeden tırnağa süzüşünü ve sanki kıracağı kemiği dikkatle seçiyormuşçasına tüm anatomimi inceleyişini gördüğümde neredeyse kalbim duracaktı. Bu nedenle ben daha ilk yumruğumu atar atmaz sırtüstü yere serildiğini, yüzü normalden daha küçük görünecek şekilde, burnundan kanlar akar halde oradan bana baktığını görmek hayatımda yaşadığım en büyük şaşkınlık olmuştu.

Fakat hemencecik ayağa kalkarak büyük bir maharetle kendisini süngerle sildikten sonra beni tepeden tırnağa süzmeye devam etti. Hayatımda yaşadığım ikinci büyük şaşkın-

lık, onu sırtüstü yerde, morarmış bir gözle bana bakarken görmek oldu.

Cesareti bende büyük saygı uyandırmıştı. Neredeyse hiç gücü yok gibiydi, bana bir kere bile sert bir biçimde vurmamıştı, her seferinde yere seriliyordu fakat yine de hemen-cecik yeniden ayağa kalkıyor, şişeden su içiyor ya da kendisini süngerle siliyor ve yeniden başlamak için büyük bir hevesle kendi kendini teşvik ederek öyle bir eda ve cakayla üzerime saldırıyordu ki en sonunda hakkımdan geleceğine inandırıyordu beni. Fena yaralanmıştı, zira utanarak belirtmeliyim ki ona her seferinde daha sert vuruyordum; fakat o her seferinde tekrar, tekrar, tekrar ayağa kalkıyordu, ta ki en sonunda sırtüstü kötü bir şekilde düşüp kafasının arkasını duvara vurana kadar. Münasebetimizdeki bu kritik andan sonra bile ayağa kalkıp, nerede olduğumu kestiremeden, sersemlemiş bir biçimde kendi etrafında birkaç kez döndü fakat en sonunda dizlerinin üzerinde gidip süngerini alıp havaya fırlatarak, nefes nefese kalmış bir halde, “Bu da demek oluyor ki, sen kazandın!” dedi.

Öylesine masum ve yürekli bir görünüşü vardı ki kavga etmeyi teklif eden kişi ben olmadığım halde kazanmış olmaktan dolayı ancak buruk bir mutluluk duymuştum. Hatta öyle ki kıyafetlerimi giyerken kendimi vahşi bir genç kurt ya da ona benzer vahşi bir hayvan olarak gördüğüme inanmak istiyorum. Her neyse, kana bulanmış suratımı ara ara silerek giyindim; ona, “Yardım edeyim mi?” diye sordum, o da bana, “Hayır, sağ ol,” diye karşılık verdi. Sonra ona, “İyi günler,” dedim, o da bana, “Sana da,” diye karşılık verdi.

Avluya gittiğimde Estella’yı elinde anahtarlarla bekler halde buldum. Bana nerelere kaybolduğumu ya da neden onu beklettiğimi sormadı; sanki onu keyiflendiren bir şey olmuş gibi yüzüne pırıltılı bir pembelik gelmişti. Doğruca kapıya gitmek yerine içerideki koridora girip beni çağırdı.

“Gel buraya! İstersen beni öpebilirsin.”

Uzattığı yanağına bir öpücük kondurdum. Öyle sanıyorum ki onu yanağından öpebilmek için her türlü zorluğa katlanırdım. Fakat o anki öpücüğün, basit bir çocuğa sanki sadaka verirmiş gibi verildiğini, bu yüzden de hiçbir şey ifade etmediğini hissediyordum.

Doğum günü için gelmiş olan ziyaretçilerden, kâğıt oyunundan ve tutuştüğüm kavgadan ötürü orada kaldığım süre o kadar uzamıştı ki eve yaklaştığımda, bataklığın ilerisindeki kum tepesinde bulunan fenerin ışığı kapkara gökyüzüne vuruyor, Joe'nun ocağıysa yolun üzerine ateşten bir çizgi halinde yansiyordu.

XII. Bölüm

Açık tenli beyefendi meselesi zihnimi ziyadesiyle kurcalamaya başlamıştı. Kavgamızı düşündükçe aklıma, şişmiş ve kıpkırmızı suratıyla pek çok sefer sırtüstü yere serilmiş olan açık tenli genç beyefendi geliyor ve başıma bu yüzden kesinlikle bir şey gelecekmiş gibi hissediyordum. Elime açık tenli genç beyefendinin kanının bulaşmış olduğunu ve yasaların bunun intikamını benden alacağını hissediyordum. Çarptırılacağım cezaları tam olarak tahmin edemiyor olsam da köylü çocukların, ağır cezalar almaksızın, kasabada öyle azametle gezinip kibar insanların evlerini talan edemeyeceklerini ve çalışkan İngiliz gençlerini pataklamayacaklarını biliyordum. Birkaç gün boyunca evin yakınlarından uzaklaşmadım; ufak tefek işleri halletmek için bir yerlere gitmeden önce, idari bölge hapishanesinden görevliler gelip beni yakalayacaklar diye büyük bir dikkatle ve korkudan titreyerek mutfak kapısından bakıyordum. Açık tenli genç beyefendinin burnundan akan kan pantolonumu lekelemişti; işlediğim kabahatin kanıtını gecenin kör karanlığında temizleyip yok etmeye çalıştım. Açık tenli genç beyefendinin dişleri parmak eklemlerime isabet etmiş ve ellerim kanamıştı; yakalanıp zorla yargıçların karşısına çıkarıldığımda hayalgücümü şekilden şekle sokarak, bu melun olayı gerekçelendirecek, akla hayale gelmeyecek açıklamalar buluyordum.

Şiddet eylemini gerçekleştirmiş olduğum suç mahalline dönme vaktim geldiğinde dehşetim doruğa ulaşmıştı. Ya Londra'dan özel olarak gönderilen mahkeme mübaşirleri kapının arkasında pusu kurmuş bekliyorlarsa? Ya Miss Havisham evinde meydana gelmiş olan bu rezalet için bizzat intikam almayı tercih ederek o mezarlık elbisesiyle çıkagelip tabancasını çektiği gibi beni öldürürse? Ya rüşvetle kandırılmış birtakım erkek çocukları –paralı askerlerden oluşan bir çete– beni bira fabrikasının orada sıkıştırıp dayaktan geber-tirlerse? Açık tenli genç beyefendiyi, bu tür misillemelerin herhangi birine tevessül ederken hayal edemiyordum ki bu da yüce gönüllülüğüne, yürekliliğine duyduğum inancın başlıca kanıtıydı; tüm bunlar yüzünün halini gören ve yüzündeki aileye has özellikler bozulduğu için içerleyen düşüncesiz akrabalarının eylemleri olarak geliyordu aklıma.

Ne var ki Miss Havisham'a gitmem gerekiyordu, ben de gittim. Ve sıkı durun! Geçen seferki o kavgayla ilgili hiçbir şey olmadı! Ne herhangi bir biçimde o olaydan bahseden vardı ne de açık tenli genç beyefendi ortalarda görünüyordu. Geçen seferki o kapıyı yine açık bulmuş, yine bahçede gezinmiş, hatta müstakil evin pencerelerinden içeriye bakmıştım; ne var ki manzaram, içeriden kapatılan panjurlarla aniden kesintiye uğramıştı ve yine etrafta yaşama dair herhangi bir belirti kalmamıştı. Yalnızca dövuştüğümüz köşede genç beyefendinin varlığına dair bir kanıt rastlayabildim. Orada onun pıhtılaşmış kanı vardı; kanın üzerini bahçenin yosunlu toprağıyla örtterek hiç kimsenin göremeyeceğı şekilde gizledim.

Miss Havisham'ın kendi odasıyla uzun masanın bulunduğu odanın arasındaki geniş sahanlıkta bir bahçe sandalyesinin olduğunu gördüm – arkadan itilen, hafif bir tekerlekli sandalyeydi bu. Oraya geçen seferki ziyaretimden sonra konmuştu; ben de o günden itibaren, eli omzumda yürümekten yorulduğunda, Miss Havisham'ı düzenli olarak sandalyeye oturtup arkasından iterek odanın içinde, sahan-

lık boyunca ve diğer odada dolaştırma görevimi ifa etmeye başladım. Odanın içindeki bu gezintilerimizi üst üste defalarca, defalarca, defalarca yapıyorduk, öyle ki bazen aralıksız üç saat dolaşıyorduk. Farkında olmadan bu gezintilerden çoğul olarak bahsetmeye başladım zira bu amaç için oraya gınaşırı, öğlen vakti gelmem kararlaştırılmıştı; bu nedenle şimdi size sekiz, on aylık bir zaman dilimini özetleyeceğim.

Birbirimize alıştıkça Miss Havisham benimle daha fazla konuşmaya ve bana neler öğrendiğim, ileride ne olacağım ile ilgili sorular sormaya başladı. Ben de ona Joe'nun yanında çırak olarak çalışmaya başlayacağımı düşündüğümü söyledim; arzu ettiğim bu hedefe ulaşmama bir şekilde yardımcı olmayı teklif edeceği umuduyla, ona hiçbir şey bilmediğimi, her şeyi öğrenmek istediğimi uzun uzadıya anlatıyordum. Ne var ki böyle bir teklifte bulunmamıştı; bilakis, benim cahil kalmamı tercih ediyormuş gibi görünüyordu. Bana hizmetlerimin karşılığında hiç para vermediği gibi, –aslına bakılırsa yemek dışında hiçbir şey vermemişti– bunun bahsini bile etmedi.

Estella hep yakınlarımızda oluyor, gelirken beni kapıdan buyur edip giderken yolcu ediyordu fakat istersem onu öpebileceğimi bir daha hiç söylemedi. Kimi zaman varlığıma soğuk bir tavırla tahammül ediyor, kimi zaman beni hakir görüyor, kimi zamansa büyük bir coşkuyla benden nefret ettiğini söylüyordu bana. Miss Havisham, Estella yanımdayken –ya da ikimiz baş başayken– fısıldayarak, “Her geçen gün daha da güzelleşiyor, değil mi Pip?” diye soruyordu. “Evet,” diye karşılık verdiğimde, (gerçekten de her geçen gün daha da güzelleşiyordu) Miss Havisham bundan harisçe bir zevk alıyordu. Ayrıca biz kâğıt oynarken Estella'nın –tam olarak tanımlayamadığım– inişli çıkışlı ruh hallerini de harisçe bir hazla seyrediyordu. Bazen Estella'nın değişen ruh halleri öylesine çeşitlilik gösteriyor ve öylesine çelişkili oluyordu ki ne yapacağımı, ne söyleyeceğimi bilemez oluyor-

dum; işte o anlarda Miss Havisham, bol keseden, hesapsızca dağıttığı bir sevecenlikle Estella'nın kulağına, "Sen benim onurum ve umudumsun; kalplerini kır onların, kalplerini kır, hiç acıma!" gibi bir şeyler söylüyordu.

Joe'nun demirci ocağında ara ara mırıldandığı, içinde çokça "Yaşlı Clem"¹⁹ geçen bir şarkı vardı. Bu şarkı, mesleğin piri bir azize hürmet gösterip onu onurlandırmanın en iyi şekli değildi belki ama sanırım bir şekilde demircilerle ilişkiydi. Demiri dövmenin ritmini taklit eden bir şarkıydı; ya da belki de Yaşlı Clem'in kutsal ismini basitçe anmanın lirik bir bahanesinden ibaretti sadece.

Vur çekici, duysun oğlanlar, Yaşlı Clem!

Döv demiri, çınlasın, Yaşlı Clem!

Vur demire, dümdüz et, Yaşlı Clem!

Körükle ateşi, harlansın, Yaşlı Clem!

Gürül gürül yansın, yükseldikçe yükselsin, yaşlı Clem!

Tekerlekli sandalyenin ortaya çıkışından kısa bir süre sonra bir gün Miss Havisham parmaklarını sinirli sinirli hareket ettirerek, "Haydi, haydi, şarkı söyle bana!" dedi. Bir yandan sandalyesini iterken, bir yandan da bu kısacık şarkıyı mırıldanmaya başlayıvermişim. Şarkı Miss Havisham'ın hoşuna gitmiş olmalıydı ki sanki rüyasında şarkı söylüyormuş gibi alçak, fersiz bir ses tonuyla eşlik etmeye başlamıştı. O günden tezi yok, gezinirken o şarkıyı söylemeyi âdet edinmiştik; çoğu kez Estella da bize katılıyordu, ne var ki üçümüz birden söylediğimizde bile sesimiz öyle alçaktı ki o asık suratlı eski evde küçücük bir rüzgârdan dahi daha az duyuluyordu.

Böyle bir ortamda nasıl biri haline gelecektim? Karakterim onlardan etkilenmeksizin olduğu gibi kalabilir miydi?

---

19 Aziz Clement, demircilerin piri kabul edilen ve 23 Kasım'da anılan bir Ortaçağ Katolik aziz ve bilginidir. (ç.n.)

Bu puslu, sarı odalardan gün ışığına çıktığımda tıpkı gözlerim gibi düşüncelerimin de kamaşacak olmasında şaşılacak bir şey var mıydı?

Daha öncesinde uydurduğum devasa yalanları Joe'ya itiraf etmiş olmasaydım ona açık tenli genç beyefendiyi anlatırdım belki. Mevcut şartlar altında Joe'nun, açık tenli genç beyefendiyi siyah kadife kaplı at arabasının yolcularından biri sanacağını hissettiğimden onun hakkında hiçbir şey söylemedim. Ayrıca içimde, Miss Havisham'la Estella'dan bahsetme yönünde en başından beri var olan o isteksizlik giderek şiddetleniyordu. Biddy dışında hiç kimseye tam anlamıyla güvenip içimi açamıyor, zavallı Biddy'ye ise her şeyi anlatıyordum. Neden içimden öyle yapmak geldiğini ve neden Biddy'nin anlattığım her şeye derin bir ilgi duyduğunu o zaman anlamıyor olsam da sanırım şimdi anlıyorum.

Bu arada tüm bunlar olurken, evdeki mutfağımızda zavallı bezgin ruhumun kaldırmakta zorlandığı gerginlikte birtakım konseyler toplanmaya devam ediyordu. Pumblechook denen adi herif, beni bekleyen fırsatlar hakkında ahlamlarla konuşmak üzere akşamları sık sık damlıyordu; bu eller, onun gezinti arabasından bir dingil çivisini sökebilecek olsa (bu tür duygular beslediğim için bugün bile zerre kadar nedamet duymuyorum) bunu muhakkak yapardı gibi geliyor bana. Bu mendebur herif, öylesine duyarsızlığa hapsolmuş zihniyette bir adamdı ki gelecekte beni bekleyen fırsatları, yanında ben olmaksızın tartışamıyordu; sanki üzerinde ameliyat yapacakmış gibi beni, bir köşede sessizce oturduğum tabureden (genellikle yakamdan tutmak suretiyle) kaldırıp, pişirilecekmişim gibi çekiştirerek ocağın önüne getirir ve, "İşte, çocuk burada hanımefendi! İşte ellerinizle büyüttüğünüz çocuk. Başını dik tut ve seni elleriyle büyütenlere sonsuza dek minnettar ol, çocuk. Şimdi hanımefendi, şu bizim çocukla ilgili meseleye gelecek olursak..." diye konuşmaya başladılar. Sonra saçlarımı ters yöne doğru karıştırıp

darmadağın eder –ki bu, daha önce belirttiğim gibi, kendimi bildim bileli, hiçbir âdemoğluna yapma hakkını kesinlikle vermediğim bir hareketti– ve beni elbisemin kolundan tutarak kendine doğru çekerdi – ki bu da, ancak ondan beklenecek kadar eblehçe bir hareketti.

Sonra ablamla birlikte, Miss Havisham’la ilgili ve onun, benim için ve bana yapacaklarına ilişkin öylesine saçma sapan birtakım spekülasyonlarda bulunurlardı ki o an hüngür hüngür ağlamak ve Pumblechook’un üzerine atlayıp onu bir güzel dövmek geçerdi içimden. Bu konuşmalar esnasında ablamın benden her bahsedışı, bende, sanki kerpetenle bir dişimi söküyormuş gibi bir duygu uyandırırды; kendini hamim ilan etmiş olan Mr. Pumblechook ise bu sırada beni, sanki servetimin mimarı kendisiymiş de bu iş onun açısından hiç kârlı değilmiş gibi, kusur bulmaya çalışan eleştirel bakışlarla süzerdi.

Joe bu konuşmalara hiç dâhil olmazdı. Ne var ki konuşmanın ilerleyen aşamalarında Joe’ya sıklıkla hitap edilirdi zira Mrs. Joe, Joe’nun benim demirci ocağından alınmamdan hoşlanmadığını fark etmişti. Artık Joe’nun yanına çıracak olarak girecek yaşa gelmiştim ve Joe ne zaman, bacaklarının arasından sarkıttığı demir çubukla dalgın dalgın ocağın alt kısmındaki demirlerin arasından külleri karıştıracak olsa ablam bu masumane hareketi yanlış yorumlayarak muhalefet addeder ve Joe’nun üzerine atılıp demir çubuğu elinden alır, onu omzundan tutarak sarsardı. Konuşmaların her biri, olabilecek en sınıır bozucu şekilde sona ererdi. Ablam durduk yere, birdenbire esnemeye başlayarak konuşmasını yarıda keser ve o sırada gözü tesadüfen bana takılmış gibi yaparak, “Haydi bakalım! Sana bu kadar katlandığımız yeter! Doğruca yatağına gidiyorsun! Bana bu gecelik çektirdiğin eziyet yeter!” derdi. Sanki hayatıma musallat olmaları için onlara ben yalvarmışım gibi.

Bu halimiz uzun süre bu şekilde devam etti; daha da uzun süre devam edeceğı benziyordu ki bir gün Miss Havisham,

eli omzumda yürürken kısa bir süreliğine duraklayıp biraz memnuniyetsiz bir ifadeyle şöyle dedi:

“Boyun uzuyor Pip!”

Bu durumun elimde olmayan birtakım koşullardan kaynaklanıyor olabileceğini dalgın bir bakışla anlatmaya çalışmanın en iyisi olacağına kanaat getirdim.

Miss Havisham o an başka bir şey demediyse de yürüyüşümüz esnasında bir kez daha durup bana baktı, sonra durup bir kez daha baktı; ondan sonra yüzü asıldı ve aksi bir ruh haline büründü. Oraya bir dahaki gidişimde rutin egzersizimiz sona erip de onu tuvalet masasına bıraktığımda parmaklarını sinirli sinirli hareket ettirerek durdurdu beni:

“Şu senin demircinin adını söylesene bana.”

“Joe Gargery efendim.”

“Yanına çırak olarak gireceğin usta o, değil mi?”

“Evet, Miss Havisham.”

“Bir an önce çıraklığa başlasan iyi olur. Gargery seninle buraya gelip belgelerini getirir mi acaba?”

Hiç şüphesiz, kendisinden böyle bir şey istenmesinden onur duyacağını ifade ettim.

“Gelsin o halde.”

“Ne zaman gelsin, Miss Havisham?”

“Bırak şimdi zamanı. Zaman falan bilmem ben. Bu yakınlarda gelsin, gelirken yanında seni de getirsin.”

Akşam eve gidip Joe’ya gönderilen mesajı iletteğimde ablam daha önce hiç olmadığı kadar tehlikeli boyutlarda “heyheylendi”. Joe’yla benim, onu ayağımızın altındaki paspas mı zannettiğimizi, onu bu şekilde kullanmaya nasıl cüret edebildiğimizi ve onu ne tür insanlarla görüşmeye layık bulduğumuzu sordu. Sağanak halindeki bu soruları sormaktan bitap düştüğünde Joe’nun kafasına bir şamdan fırlatıp hayli yüksek sesle hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı; sonra eline faraşı aldı, –ki bu daima çok kötüye alametti– kaba kumaştan yapılmış önlüğünü taktı ve harıl harıl

temizlik yapmaya başladı. Kuru kuru temizlik yapmak onu kesmeyince bir kovayla ovma fırçası alıp bizi de sanki pislikmişiz gibi dışarıya süpürmek suretiyle evi temizledi; bu yüzden de Joe'yla arka bahçede tir tir titreyerek beklemek durumunda kaldık. Eve gizlice girmeye cüret edebildiğimizde saat gecenin onu olmuştu; bu sefer de ablam Joe'ya, neden vakti zamanında bir zenci köleyle evlenmediğini sormuştu. Zavallı dostum Joe karşılık vermemişti; favorilerini sıvazlayarak, öyle yapmış olsa daha iyi olacağını ima edercesine, üzgün üzgün bana bakıyordu.

XIII. Bölüm

İki gün sonra Joe’yu, Miss Havisham’a giderken bana eşlik etmek üzere pazar kıyafetlerini giymiş halde görünce içime dert olmuştu. Ne var ki Joe böyle bir durumda takım elbise giymenin daha uygun düşeceğini düşündüğünden iş kıyafetlerinin ona daha çok yakıştığını söylemek bana düşmezdi; hele ki sırf benim için kendini korkunç rahatsız bir duruma soktuğunu ve gömleğinin yakasını arkadan havaya kaldırarak kafasının tepesindeki saçları, âdeta bir kuş tüyü demeti gibi havaya dikmiş olduğunu gördükten sonra.

Kahvaltıda ablam bizimle birlikte kasabaya gelip Mr. Pumblechook’un orada inmeyi istediğini ve “kibar hanımefendilerimizle işimiz bittiğinde” gelip onu oradan alabileceğimizi söyledi – ki Joe, onun bu ifade şeklini en kötüye yormaya meyyaldi. Demirci ocağı o gün için kapalıydı; Joe, (işinin başında olmadığı çok nadir durumlarda âdeti olduğu üzere) tebeşirle kapıya “KAPALI” yazıp yanına da sözüm ona gittiği yönü işaret eden bir ok çizdi.

Kasabaya yürüyerek gittik; ablam kocaman, kunduz kürklü şapkası, içinde İngiliz Kraliyet Mührü varmış gibi taşıdığı hasır sepeti, ayakkabısına taktığı tahta ayakkabı koruyucuları, yedek şalı ve hava güneşli olmasına rağmen yanına aldığı şemsiyesiyle önden gidiyordu. Tüm bu eşyaları, bir şeylerin kefaretni ödemek için mi yoksa gösteriş olsun diye

mi taşıdığını tam olarak kestiremiyordum; fakat sanırım daha ziyade –tıpkı Kleopatra’nın ya da heyheylenmiş soylu bir hanımefendinin bir tören alayında ya da resmigeçitte zenginliğini sergilemesi gibi– ne çok eşyası olduğunu teşhir etmek için yapılan bir şeydi.

Pumblechooklar’a geldiğimizde ablam hemen içeriye dalarak bizden ayrıldı. Vakit neredeyse öğlen olduğundan Joe’yla ben doğruca Miss Havisham’ın evine gittik. Kapıyı her zamanki gibi Estella açtı; Estella kapıda belirir belirmez Joe, şapkasını çıkarıp –sanki şapkanın tam olarak üç buçuk gram geldiğinden emin olmasını gerektiren çok önemli bir durum varmış gibi– iki eliyle birden tartmaya başladı.

Estella, ikimizi de zerre kadar umursamaksızın önümüze düşüp benim çok iyi bildiğim yolda bize rehberlik etti. Ben Estella’nın arkasıdaydım, Joe ise en arkada. Uzun koridor-da arkamı dönüp de baktığımda şapkasını hâlâ büyük bir titizlikle tartmaya devam ettiğini ve ayaklarının ucuna basarak, uzun adımlarla arkamızdan geldiğini gördüm.

Estella bana odaya ikimizin birden gireceğini söyledi; bunun üzerine Joe’yu paltosunun manşetinden tutarak Miss Havisham’ın huzuruna çıkardım. Miss Havisham tuvalet masasının başında oturuyordu; biz içeriye girer girmez hemen dönüp bize baktı.

“Ah!” dedi Joe’ya. “Siz bu çocuğun ablasının kocasısınız demek.”

Bizim zavallı Joe’yu böyle, kendinden fersah fersah uzak haliyle, nadir rastlanan bir kuşu andıran şekilde göreceğime asla inanmazdım; kafasındaki kuş tüyü demeti darmadağın olmuş halde, tek kelime etmeksizin, sanki solucan bekliyormuş gibi ağzı açık, öylece duruyordu.

“Siz bu çocuğun ablasının kocasısınız, öyle mi?” diye sordu Miss Havisham bir kez daha.

Son derece sinir bozucu bir durumdu; Joe tüm konuşma süresince Miss Havisham yerine bana bakarak ve beni muhatap alarak konuşmakta ısrar etti.

“Yani şöyle ki Pip,” dedi Joe aynı anda hem cesaretle görüşünü savunuyormuş hem büyük bir sırrı paylaşıyormuş hem de müthiş bir nezaket sergiliyormuş gibi bir edayla, “gidip de ablanla evlendiğime ve o zamana kadar da (senin de bildiğin gibi) bekâr bir adam olduğuma göre...”

“Tamam, anladım,” dedi Miss Havisham. “Bu çocuğu yanınıza çıracı almak niyetiyle yetiştirdiniz, öyle mi Mr. Gargery?”

“Biliyorsun ki Pip,” diye karşılık verdi Joe, “seninle ben oldum olası dostuz ve senin yanıma çıracı olarak girmen, yapacağımız şakaları, muziplikleri hayal ederek dört gözle beklediğimiz bir şeydi. Ancak senin bu işe herhangi bir itirazın olmuş olsaydı –bu iş kir pas içinde kalınan pis bir iş olduğundan– mutlaka bir hal çaresini düşünürdük, anlıyorsun değil mi?”

“Çocuğun herhangi bir itirazı oldu mu?” diye sordu Miss Havisham. “Bu işi seviyor mu?”

“Senin de gayet iyi bildiğin gibi Pip,” diye karşılık verdi Joe az önceki savunma, sır paylaşımı ve nezaket kombinasyonunun dozunu daha da artırarak, “sen de yanımda çıracı olarak çalışmayı canıgönülünden istiyordun.” (Sözlerine devam etmeden önce yüzünde, aniden aklına, babasının mezar taşı için yazdığı yazıyı bu duruma uyarlamasının geldiğini gördüm.) “Senin bu işe bir itirazın yoktu Pip, bu işte çalışmayı canıgönülünden istiyordun!”

Miss Havisham’a bakarak konuşmasının daha akıllıca olduğunu anlatmaya çalışsam da nafileydi. Ben ona kaç göz hareketleri ve işaretler yaptıkça, takındığı o tavrın –hem görüşünü savunan hem büyük bir sırrı paylaşıyormuş gibi görünen hem de müthiş nazık– dozunu daha da artırıyor ve Miss Havisham yerine benimle konuşmakta ısrar ediyordu.

“Çocuğun belgeleri yanınızda mı?” diye sordu Miss Havisham.

“Şimdi şöyle Pip,” dedi Joe, sanki bu soruyu bir parça mantıksız bulmuşçasına, “onları şapkamın içine koyduğu-

mu kendi gözlerinle gördün, o yüzden de yanımda olduğunu biliyorsun.” Bunun üzerine, belgeleri çıkarıp onları Miss Havisham’a değil de bana verdi. O an, Estella’nın Miss Havisham’ın sandalyesinin arkasında durduğunu ve gözlerinin fesatlıkla parıldadığını gördüğümde korkarım ki iyi yürekli, sevgili dostumdan utanmıştım – o an ondan utandığımı *biliyordum*. Belgeleri Joe’nun elinden alıp Miss Havisham’a verdim.

“Çocuktan sermaye koymasını istemiyorsunuz, öyle mi?” diye sordu Miss Havisham belgeleri inceledikten sonra.

“Joe!” diye haykırdım sitemkâr bir ifadeyle çünkü Joe soruya cevap vermemişti. “Joe, neden bir şey...”

Joe kırılmışçasına sözümü keserek, “Pip,” diye karşılık verdi, “demek istediğim şudur ki, sizinle aramızda böyle bir meselenin lafı olmaz; sorunun cevabının ‘Hayır’ olduğunu gayet iyi biliyorsun. Cevabın ‘Hayır’ olduğunu biliyorsun Pip, ben daha ne söyleyeyim?”

Miss Havisham, Joe’ya manidar bir bakış attı; sanki onun özünde nasıl biri olduğunu tahminimden çok daha iyi anlamış, kim olduğunu gayet iyi görüyormuş gibiydi; sonra da yanındaki masadan küçük bir kese aldı.

“Pip burada çalıştığı sürede sermaye olacak kadar para kazandı,” dedi, “para burada işte. Bu kesenin içinde yirmi beş gine²⁰ var. Bunu ustana ver Pip.”

Bu tuhaf oda ve tuhaf şahsın onda uyandırdığı şaşkınlıktan tamamen aklı başından gitmişe benzeyen Joe bu noktada bile bana hitap ederek konuşmaya devam etti.

“Çok cömertsin Pip,” dedi Joe, “senden de başka birinden de böyle bir şey beklemediğim halde bu yaptığın gerçekten çok makbule geçti, parayı büyük bir şükran ve minnetle kabul ediyorum. Şimdi, eski dostum,” dedi Joe, –bir an Joe’nun, çok aşına olduğum bu hitabı Miss Havisham için kullandığını düşünerek önce tüm bedenime ateş bas-

---

20 Bir sterlin, bir şilin değerinde altın para. (ç.n.)

tı, ardından da tepeden tırnağa buz kestim– “artık işimizi yapabiliriz eski dostum! Sen ve ben, birlikte, omuz omuza, görevimizi yapacağız... ve bize bu cömert hediye takdim edenlerin... içleri rahat olsun... çünkü biz asla...” Joe konuşurken korkunç bir batağa saplanmıştı ve sözlerini bir türlü toparlayamıyordu, derken en sonunda muzaffer bir edayla, “Böyle şeyler benden ırak olsun!” diyerek toparlayıp kendini kurtardı. Bu son söyledikleri kulağına öylesine hoş tınılı ve tatminkâr gelmişti ki, iki kez üst üste tekrar etmişti.

“Güle güle Pip,” dedi Miss Havisham, “Estella, onları yolcu et.”

“Yine gelecek miyim Miss Havisham?” diye sordum.

“Hayır. Bundan böyle ustan Gargery. Gargery, size söyleyeceğim bir şey var!”

Böylelikle Miss Havisham, ben kapıdan çıkarken Joe’yu çağırırdı; ona vurgulu bir ses tonuyla, bastıra bastıra şöyle dediğini duydum: “Çocuk burada bulunduğu zaman zarfında gayet terbiyeli ve uyumlu davrandı; bu da onun mükâfatı. Elbette sizin de namuslu bir adam olarak, bunun ötesinde ve bundan fazla bir şey beklemeyeceğinizi biliyorum.”

Joe’nun odadan nasıl çıktığını hiçbir zaman tam olarak bilemeyeceğim; tek bildiğim, çıktığında merdivenlerden aşağıya inmek yerine doğruca yukarı çıkmaya başladığı ve ben arkasından gidip kolundan tutana kadar tüm serzenişlerimi duymazlıktan geldiğiydi. Bir dakika sonra kendimizi kapının dışında bulduk; kapı kilitlenmiş, Estella ise gözden kaybolmuştu.

İkimiz gün ışığında yeniden baş başa kaldığımızda Joe sırtını bir duvara yaslayıp bana dönerek, “İnanılmaz!” dedi. Orada öyle uzun bir süre durup düzenli aralıklarla o kadar çok “İnanılmaz!” dedi ki akli melekelerinin bir daha asla yerine gelmeyeceğini düşünmeye başladım. Bir süre sonra, söylemekte olduğu sözü uzatıp genişleterek, “Pip, inan bana, i-na-nıl-maz bir şey bu!” demeye başladı; böylece ya-

vaş yavaş, kademeli olarak dili çözülüp tekrar konuşabilir hale geldi ve biz de oradan ayrılabilirdik.

Başından geçen bu olay sayesinde Joe'nun idrak kabiliyetinin keskinleşmiş olduğuna, hatta Pumblechook'a giderken karmaşık ve kurnazca bir plan yaptığını inanıyorum. Bu inancımın nereden kaynaklandığını anlamak için Mr. Pumblechook'un salonunda olup bitenlere bakmak gerekir: İçeri girdiğimizde ablam o iğrenç zahireciyle oturmuş sohbet ediyordu.

Ablam, Joe'yla beni görür görmez bize dönerek, "Kimleri görüyorum!" diye haykırdı. "Hangi dağda kurt öldü de biz zavallı fânilerin arasına dönmeye gönül indirdiniz acaba?"

"Miss Havisham," dedi Joe bir şey hatırlamak istermişçesine gözlerini bana dikip, "ısrarla istedi şeyi iletmemizi – saygılarını mı iletecektik yoksa selamlarını mı Pip?"

"Selamlarını," diye karşılık verdim.

"Ben de öyle hatırlıyorum," diye teyit etti Joe, "Mrs. J. Gargery'ye selamlarını..."

"Selamlarının bana ne faydası olacaksa!" dedi ablam fakat içten içe koltukları kabarmıştı.

"Ayrıca şöyle dedi Miss Havisham," dedi Joe bir şey daha hatırlamak istercesine gözlerini tekrar bana dikip, "eğer sağlık durumu elverse... ne yapmayı arzu edermiş Pip?"

"Şey yapma zevkine nail olmayı," diye ekleme yaptım.

"Hanımefendilerin toplantısına katılma zevkine nail olmayı arzu edermiş," dedi Joe. Sonrasında derin bir nefes aldı.

"Eh!" dedi ablam, heyheyleti yatışmış bir halde Mr. Pumblechook'a bir bakış atarak. "Önce bu mesajı iletseymiş daha iyi olurmuş ama neyse, geç olsun da güç olmasın. Peki Miss Havisham ne verdi bizim delibozuğa?"

"Ona," dedi Joe, "hiçbir şey vermedi."

Mrs. Joe tam ağzını açmış patlamak üzereydi ki Joe konuşmasına devam etti.

“Miss Havisham vereceği şeyi,” dedi, “onun dostlarına verdi. ‘Dostları’ derken, ‘ablası Mrs. J. Gargery’yi kastettiğini belirtti. Aynen böyle dedi: ‘Mrs. J. Gargery’. İsmimin Joe mu yoksa Jorge mu olduğunu bilmiyor olabilir,” diye ilave etti Joe, düşünceli bir ifadeyle.

Ablam, Pumblechook’a baktı; Pumblechook da sanki tüm bunları önceden biliyormuş gibi, tahta koltuğunun kolçağını okşayıp ablama ve ateşe doğru bakarak manidar bir biçimde kafasını salladı.

“Kaç paran var peki?” diye sordu ablam gülerek. Resmen kahkaha atıyordu.

“Mesela on sterlin desem ne dersiniz acaba?” diye sordu Joe.

Ablam, “Gayet iyi deriz,” diye karşılık verdi. “Çok büyük bir miktar olmasa da gayet iyi.”

“O zaman bundan daha fazla olduğunu söyleyeyim,” dedi Joe.

Pumblechook denen o korkunç sahtekâr hemen başıyla onayladı ve koltuğunun kolçaklarını okşayarak, “Bundan daha fazla hanımefendi,” dedi.

Ablam, “Yani...” diyerek lafına başlayacak oldu.

“Evet, aynen öyle hanımefendi,” dedi Pumblechook, “ama biraz sabredin. Devam et Joseph. Aferin sana, devam et!”

“Peki, yirmi sterlin desem ne dersiniz acaba?” diye devam etti Joe.

“Şahane deriz,” diye karşılık verdi ablam.

“O halde şöyle söyleyeyim,” dedi Joe, “yirmi sterlinden daha fazla.”

Pumblechook denen o ikiyüzlü iğrenç yaratık yine başını salladı ve bir patron edasıyla gülerek, “Bundan daha fazla hanımefendi. Aferin sana! Devam et Joseph!”

“O halde oyunu sonlandırmak için şöyle diyeyim,” dedi Joe, keseyi büyük bir keyifle ablama uzatarak, “burada yirmi beş sterlin var.”

Pumblechook denen o en adi madrabaz, “Yirmi beş sterlin hanımefendi,” diye tekrar etti ablamın elini sıkmak için ayaklanarak, “ki (bana fikrim sorulduğunda da aynı şeyi söyledim) bu para, asla sizin emeklerinizin karşılığı olamaz. Güle güle harcayın!”

O alçak herif bu kadarını söylemekle yetinmiş olsaydı bile durum yeteri kadar kötüydü; fakat o, durumu daha da ileri götürüp daha önceki tüm kötülüklerini gölgede bırakan bir şey yaptı: Beni, sanki hamımmış gibi derdest edip önüne aldı.

“Joseph ve sevgili eşi,” dedi Pumblechook beni dirseğimin üst kısmından tutarak, “sizin de bildiğiniz gibi ben, başladığı işin sonunu muhakkak getiren insanlardanımdır. Bu çocuğun çıraklık sözleşmesi hemen imzalanıp başı bağlanmalı. *Benim* tarzım budur. Derhal başı bağlanmalı.”

“Tanrı biliyor ya Pumblechook Amca,” dedi ablam, (parayı sımsıkı kavrayarak) “sana derinden minnettarız.”

“Siz beni boş verin hanımefendi,” dedi mısır tüccarı olacak o iblis. “Dünyanın neresine giderseniz gidin, iyilik iyiliktir ve iyilik yapmak büyük bir zevktir. Fakat siz de biliyorsunuz ki bu çocuk derhal bir işe konup başı bağlanmalı; doğrusu bu.”

Hemen yakınlarımızdaki belediye binasına gidip hep beraber mahkeme üyelerinin karşısına çıktık; böylelikle hâkimlerin yüce huzurunda benim Joe’nun yanına resmen çırak olarak girmeme karar verildi. “Hep beraber” ifadesini kullandım ama aslında Pumblechook beni oraya, sanki az önce yankesicilik yapmışım ya da saman yığınlarını ateşe vermişim gibi itekleyerek götürmüştü; mahkemenin edindiği genel izlenim suçüstü yakalanmış olduğum yönündeydi zira Pumblechook beni kalabalığın arasında itip kakarken insanların, “Ne yapmış?”, “Yaşı küçük ama kötü bir çocuk olduğu belli, değil mi?” gibi şeyler söylediklerini duydum. Hatta son derece mülayim ve müşfik görünümlü biri bana, üzerinde HÜCREMDE OKUYACAKLARIM yazan bir dinî

risale verdi; risalenin üzerindeki gravürde, ayağına kasaplardaki sosisler gibi boğum boğum zincirler vurulmuş, kötücül görünümlü bir genç vardı.

Belediye tuhaf bir yer, diye geçirdim içimden; oturmak için konulan banklar kilisedekilerden daha yüksekti –insanlar bunların üzerinden sarkarak bakmaya çalışıyorlardı– ve yüce hâkimler (ki içlerinden bir tanesinin saçları pudralıydı) ya kollarını göğüslerinde kavuşturup arkalarına yaslanarak oturuyor, ya enfiye çekiyor, ya uyukluyor, ya gazete okuyor ya da bir şeyler yazıyorlardı; duvarlarda birtakım parlak siyah tablolar vardı ki bunlar, benim estetik beğeniden yoksun gözlerime, bademli pestil ve yara bandından yapılmış gibi görünüyordu. Salonun bir köşesinde, belgelerim usulüne uygun şekilde imzalanıp tasdiklendi ve böylelikle “işe konmuş oldum”; tüm bu süre zarfında Mr. Pumblechook elini üzerimden bir an olsun çekmemişti; sanki darağacına gidiyorduk da bu türden ufak tefek birtakım işleri halletmek için buraya uğramıştık.

Dışarı çıktığımızda benim ibretiâlem için herkesin önünde işkence göreceğimi umut ederek heyecanlanan çocukları başımızdan def ettik; çocuklar, etrafımda toplanan kalabalığın bana destek olmak için orada bulunan yakınlarım olduğunu anladıklarında büyük hayal kırıklığına uğramışlardı. Sonra yine hep beraber Pumblechook’a gittik. Bu arada, yirmi beş gine ablamı öylesine heyecanlandırmıştı ki başlarına ansızın konan bu talih kuşunun bir miktarıyla illa Mavi Domuz Hanı’nda yemek yiyelim, bunun için de Pumblechook gezinti arabasıyla gidip Hubblelar’ı ve Mr. Wopsle’ı alsın diye tutturmuştu.

Ablamın isteğinin yerine getirilmesine karar verilmişti; böylelikle ben de hayatımın en bedbaht günlerinden birini geçirmek durumunda kalmıştım. Öncelikle sebebini anlayamadığım bir şekilde oradakiler tarafından, eğlenceye limon sıkılan bir fazlalık gibi görülüyor gibiydim. Daha kötüsü, ara

ara –özetle, yapacak başka bir şey bulamadıklarında– bana neden eğlenmediğimi sorup durdular. Öyle bir durumda elimden ne gelirdi ki eğlenmediğim halde *eğlendiğimi* söylemekten başka?

Ne var ki onlar kocaman insanlardı, kendilerine göre türlü türlü huyları vardı ve kendi meşreplerine göre eğlenmeye çalışıyorlardı. Pumblechook denen o dolandırıcı, ortamın iyiliksever mimarı mertebesine yükselmiş ve masanın başköşesine oturmuştu; benim işe konmuş olmamla ilgili fikri sorulduğunda onlara, şayet kâğıt oynarsam, sert içkiler içersem, kötü arkadaşlar edinip geç saatlere kadar dışarılarda kalırsam ya da başka türlü sapkın davranışlarda bulunursam hapse atılabileceğimi müjdeliyordu şeytani bir ifadeyle; öyle ki sanki belgelerimde yazanlara göre tüm bu davranışlarda bulunmam kaçınılmaz sanırdınız; bu arada Pumblechook, söylediklerini daha iyi tasvir edebilmek için beni yanındaki sandalyenin üzerine çıkarıp ayağa dikmişti.

Bu büyük ziyafetten hatırladığım tek diğer şey uyuma izin vermemiş olmalarıdır; ne vakit kafam önüme düşüp uyumaya başlasam beni hemen uyandırıp eğlenmemi emrettiler. Bir de gecenin ilerleyen saatlerinde Mr. Wopsle bize Collins’in *İnsan Tutkularına Övgü* adlı şiirini okuyup kanlı kılıcını öyle bir haykırarak fırlattı ki garson gelip, “Aşağıdaki müşteriler selamlarını gönderiyorlar ve buranın akrobasi gösterileri yapılan bir meyhane olmadığını söylüyorlar,” demek durumunda kaldı. Eve dönerken hepsinin keyfi müthiş yerindeydi; hep bir ağızdan *O Lady Fair*²¹ şarkısını söylediler. Mr. Wopsle şarkıyı pesten söylüyor, o muazzam gür sesiyle, (olabilecek en münasebetsiz şekilde herkesin hayatına karışıp en özel meselelerini öğrenmek isteyen, şarkının ana kısmını söyleyen o sinir bozucu herife

---

21 İrlandalı şair ve besteci Thomas Moore’un (1779-1852) o dönem popüler bir şarkısı. Şarkıda gece yolculuk yapmakta olan hacılardan bahsedilir. (ç.n.)

cevaben) şarkıda geçen o beyaz bukleleri uçuşan adamın, hac yolculuğu esnasında en zayıf düşenin kendisi olduğunu söylüyordu.

Nihayet kendimi küçük yatak odama attığımda bitap düşmüş olduğumu ve içimde, Joe'nun mesleğini hiçbir zaman sevmeyeceğime dair güçlü bir his olduğunu hatırlıyorum. Bir zamanlar sevmiştim fakat artık bu zaman, o zaman değildi.

XIV. Bölüm

İnsanın evinden utanması feci bir şeydir. En koyusundan bir kadir kıymet bilmezliği barındırıyor ve bu yüzden de olabilecek en ağır biçimde cezalandırılmayı hak ediyor olabilir; fakat gerçekten feci bir duygudur, buna şahitlik edebilirim.

Ablamın siniri yüzünden ev, benim açımdan hiçbir zaman keyifli bir yer olmamıştı. Fakat Joe evi kutsardı, ben de evin kutsal olduğuna inanırdım. Misafir odamızın dünyanın en şık salonu olduğuna, ön kapımızın, Muhteşem Tapınak'ın, ilk açılışında kızarmış hindiler sunulmuş gizemli ana kapısı olduğuna, mutfağımızınsa dünyanın en güzel odası değilse de temiz ve bereketli bir yer olduğuna; demirci ocağının da erkekliğe ve bağımsızlığa uzanan aydınlık bir yol olduğuna inanırdım. Oysa bir yıl içerisinde tüm bu inandıklarım değişmişti. Artık her şey gözüme kaba ve basit görünüyordu; Miss Havisham'la Estella'nın bunları görmelerini hiçbir şekilde istemezdim.

İçinde bulunduğum bu nahoş ruh halinin ne kadarının benim suçum olduğunun, ne kadarının Miss Havisham'dan, ne kadarının ablamdan kaynaklandığının artık ne benim için bir önemi var ne de bir başkası için. İçimde bir şeyler değişmişti ve artık olan olmuştu. Doğru ya da yanlış, mazur görülebilir ya da görülemez, olan olmuştu artık.

Bir zamanlar en sonunda kollarımı sıvayıp da Joe'nun çırağı olarak demirci ocağına girdiğimde kendimi seçkin ve mutlu hissedeceğimi zannederdim. Oysa artık o hayal gerçek olmuştu ve benim tek düşündüğüm, kömür kırıntısı tozundan üstümün başımın toz olduğuydu; bir de geçmişe dair günbegün hatırladıklarımın ağırlığının yanında örsün kuş tüyü gibi hafif kaldığı. Ömrümün ilerleyen dönemlerinde öyle zamanlar oldu ki (sanırım böyle zamanlar çoğu kişinin başına gelmiştir) sanki yaşamımın üzerine, beni tüm heveslerimden, uğraşlarımdan ve maceralarımdan uzaklaştıran ve kayıtsız bir razı oluş hali dışında hiçbir duyguya imkân tanımayan kalın bir perde indi. Ömrüm boyunca yaşamıma inen hiçbir perde, Joe'nun çırağı olarak yeni girmiş olduğum o yolda önüme çıkan perde kadar kalın ve simsiyah olmamıştır.

Bitsin diye gün saydığım çıraklığımın ileriki zamanlarında, pazar akşamları karanlık bastırırken kilisenin avlusundaki mezarlıkta durup kendi izdüşümümle rüzgârlı bataklığın görüntüsünü karşılaştırdığımı ve ikisinin de ne denli dümdüz ve alçak olduğunu, ikisinin de bilinmezlikten gelip karanlık sislerin, daha sonra da denizin içinde yitip gittiğini düşündüğümü hatırlarım. İlk çıraklık günümde de o gün olduğu gibi hayli kederliydim; yine de çıraklık sürem dolana kadar Joe'ya bundan hiç bahsetmemiş olduğumu bilmek beni mutlu ediyor. Bu konuda kendime dair, mutluluk duyduğum tek şey de budur.

Bundan sonra anlatacaklarım, Joe'nun meziyetleriyle ilgili; aslına bakılırsa bundan sonra anlatacağım tüm meziyetler Joe'ya aittir. Oradan kaçıp da bir asker ya da denizci olmadıysam bu, benim vefalı oluşumdan değil; Joe'nun vefalı oluşundandır. İçimden gelmemesine rağmen gayretle çalıştıysam bu, benim sağlam bir iş ahlakına sahip oluşumdan değil, Joe'nun sağlam bir iş ahlakına sahip olmasındandır. Dost canlısı, dürüst ve vazifeşinas bir adamın dünya üzerin-

deki etkisinin ne denli geniş kapsamlı olacağını kestirebilmek mümkün olmasa da böyle bir insanın, bir başka insanın üzerindeki etkisinin ne yönde olacağını şahsen gayet iyi biliyorum; çıraklığım süresince iyiye, güzele dair yaptığım her şey, gösterişsiz ve kanaatkâr bir insan olan Joe'nun sayesinde gerçekleşmiştir; devamlı bir arayış halinde, tatminsiz bir insan olan benim sayemde değil.

Ne istiyordum acaba? Oldum olası ne istediğimi bilmezken bu soruya nasıl yanıt verebilirim ki? En büyük korkum, talihsiz bir anda en kirli ve basit halimle çalışırken, başımı kaldırıp da Estella'nın bana demirci ocağının ahşap pencerelerinden baktığını görmektir. Eninde sonunda Estella'nın beni kapkara olmuş yüzüm ve ellerimle, işimin en kaba kısmını yaparken görüp de sevinçten havalara uçacağına ve beni hakir göreceğine dair hissettiğim korku âdeta bir karabasan gibi çökerdi üzerime. Çoğu zaman, karanlık bastırdığında ben Joe'ya yardım etmek için ateşi körüklerken ve ikimiz birlikte Yaşlı Clem'i söylerken aklıma bu şarkıyı Miss Havisham'ın evinde söyleyişimiz gelir ve sanki alevlerin içinde, güzel saçları rüzgârda savrulan ve gözleri beni küçümseyen Estella'nın yüzünü görür gibi olurdum – işte o anlarda, günün o saatlerinde duvarda kapkara gece parçaları gibi görünen ahşap pencerelere bakar, ben bakıyorum diye Estella'nın yüzünü diğer tarafa çevirdiğini gördüğümü hayal eder ve en sonunda geldi işte, diye geçirirdim içimden.

Böyle akşamlarda yemek yemek için eve gittiğimizde hem evimiz hem de yemeklerimiz gözüme her zamankinden daha sönük ve basit görünür ve kıymet bilmez kalbimde evimizden her zamankinden daha fazla utanırdım.

XV. Bölüm

Mr. Wopsle'in büyük teyzesinin odası için fazla büyüdüğümden o akıllara ziyan kadının eşliğindeki eğitimim sona erdi. Yine de Bidy, o ana kadar küçük fiyat katalogundan tutun da bir zamanlar yarım peniye almış olduğu resimli şarkı kitabının içindekilere kadar, bildiği her şeyi bana aktarmıştı. Aslına bakılırsa, bu müstesna edebi eserin anlamlı tek bölümü, şu giriş kısmıydı:

*Londra'ya gittiğimde beyler,
Ah yandım ki ne yandım
Ah yandım ki ne yandım
Dolandırdılar beni, kandım
Ah yandım ki ne yandım
Ah yandım ki ne yandım.*

Yine de bilgili, görgülü olma arzusuyla, şarkıyı büyük bir ciddiyetle baştan sona ezberledim; "Ah yandım ki ne yandım" ifadesinin şarkıda gereğinden fazla geçtiğini düşünmek dışında (ki hâlâ öyle düşünüyorum) şarkının hikmetinden sual eylediğimi hatırlamıyorum. Bilgiye duyduğum o büyük açlıkla, bana bilgi kırıntıları bahşetsin diye Mr. Wopsle'a bile ricacı olmuşum – o da büyük nezaket göstererek ricamı ye-

rine getirmişti. Ne var ki Mr. Wopsle'ın beni sadece teatral gösterilerinde –çatışıp kavga etmek, kucaklaşmak, omzunda ağlamak, zorbalık etmek, sımsıkı sarılmak, bıçaklamak ve türlü türlü biçimlerde dövmek gibi– çeşitli şekillerde kullanabileceği bir konu mankeni olarak istediği anlaşılınca çok geçmeden bu eğitim yöntemini terk ettim; gerçi bu arada Mr. Wopsle, o coşkulu şiirsel öfkesiyle beni çoktan bir hayli hırpalamıştı.

Öğrendiğim her şeyi Joe'ya aktarmaya çalışıyordum. Bu şekilde ifade edildiğinde bu cümle kulağa fazlaca iyi niyetli geliyor, bu yüzden de açıklama yapmadan geçmeme vicdanım razı gelmeyecek. Joe'yu daha az cahil ve basit biri haline getirmek istiyordum; böylece benimle ahbablık etmeye daha layık ve Estella'nın aşığılamalarına daha az açık olacaktı.

Bataklığın oradaki eski tabya çalışma alanımızdı; kırık bir yazı tahtasıyla küçücük kalmış bir kalem, eğitim araç gereçlerimizdi – Joe bunların yanına daima bir de pipo ilave ederdi. Joe'nun bir pazardan diğerine herhangi bir şeyi aklında tutabildiğini ya da teke tek derslerim esnasında herhangi bir bilgi kırıntısını öğrenebildiğini hatırlamam. Tabyada, sanki büyük ilerleme katettiğine inanıyormuş gibi, başka hiçbir yerde olmadığı kadar bilge –ve hatta eğitilmiş– bir edayla pipo içerdi. Sevgili dostum, buna gerçekten inandığını umarım.

Hendeklerin ötesindeki nehirden gelip geçen yelkenlileriyle sessiz ve huzurlu bir yerdi burası ve bazen sular alçaldığında bu yelkenler, suyun dibinde hâlâ yüzmekte olan batık gemilere aitmiş gibi görünürdü. Ne vakit gemilerin beyaz yelkenlerini fora edip denize açıldıklarını görsem bir şekilde Miss Havisham'la Estella gelirdi aklıma; ne vakit eğik gelen güneş ışınları uzaktaki bir buluta, bir yelkene, yeşil bir yamaca ya da suyun üzerindeki ufuk çizgisine vuracak olsa yine aynı şey olurdu; âdeta bir tablo gibi güzel olan her şeyde, Miss Havisham'a, Estella'ya, o tuhaf eve ve o tuhaf yaşama dair bir şeyler vardı sanki.

Bir pazar günü Joe piposunun keyfini çıkarırken, “çok fena aptal” olmakla o kadar çok övünmüştü ki o günlük onu kendi haline bırakarak elim çenemde, bir süre hendeğe uzanmıştım; gökyüzünde, suyun üzerinde, nereye baksam Miss Havisham’la Estella’yı hatırlatan izler görüyordum; en sonunda onlarla ilgili nicedir zihnimi kurcalayan bir düşünciyi Joe’ya açmaya karar verdim.

“Joe,” dedim, “sence de Miss Havisham’ı ziyaret etmem gerekmez mi?”

“Yani, bilemiyorum ki Pip,” diye karşılık verdi Joe derin derin düşünerek. “Ne maksatla?”

“Ne maksatla mı Joe? İnsanlar birbirlerini ne maksatla ziyaret eder?”

“Öyle ziyaretler vardır ki,” dedi Joe, “maksatları daima tartışmaya açıktır Pip. Fakat Miss Havisham’ı ziyaret etmeyi konuşacak olursak; senin ondan bir şey istediğini ya da beklediğini zannedebilir.”

“Ondan bir şey istemediğimi söyleyemez miyim Joe?”

“Söyleyebilirsin tabii ki eski dostum,” dedi Joe. “Ve o da buna inanabilir. Ama inanmayabilir de.”

Joe son derece can alıcı bir noktaya işaret ettiğine inanıyordu –ki ben de öyle olduğuna inanıyordum– ve bu yüzden de tekrar ederek sözlerinin etkisini azaltmamak için piposundan derin bir nefes çekti.

Söz konusu tehlikeyi atlatır atlatmaz, “Bak Pip,” diye devam etti Joe, “Miss Havisham sana çok hoş bir hareket yaptı. Sana o hoş hareketi yaptıktan sonra da beni tekrar yanına çağırıp yapacaklarının bu kadardan ibaret olduğunu söyledi.”

“Biliyorum Joe. Onu duydum.”

“Bu kadardan ibaret,” diye tekrarladı Joe üstüne basa basa.

“Evet Joe, dedim ya, onu duydum.”

“Yani, demek istiyorum ki Pip, Miss Havisham belki de şöyle demek istemiştir: Bu iş burada sona ersin, siz sağ ben selamet, herkes kendi yoluna!”

Böyle bir şey olabileceği benim de aklıma gelmişti fakat düşündüklerimin doğru olma ihtimalini artırdığından Joe'nun da böyle düşündüğünü öğrenmek hoşuma gitmemişti.

“Ama Joe.”

“Söyle eski dostum.”

“Çıraklığımın ilk senesi bitmek üzere ve başladığımdan beri Miss Havisham'a ne bir teşekkür ettim ne halini hatırlını sordum ne de onu unutmamış olduğumu gösterecek herhangi bir şey yaptım.”

“Haklısın Pip; ama onun için dörtlü bir nal seti yapmaldıktan sonra teşekkür neye yarar – gerçi dörtlü bir nal seti yapsan bile atın yokluğunda hediye yerine geçmez ya, neyse.”

“Ben böyle bir hatıradan bahsetmiyorum Joe, bir hediye vermekten bahsetmiyorum.”

Gelgelelim hediye fikri bir kere düşmüştü Joe'nun aklına ve sürekli, ısrarla o konudan bahsediyordu. “Hatta,” dedi, “sen de yardım etsen de ikimiz Miss Havisham'ın ön kapısına yeni bir zincir yapsak; ya da mesela, her zaman kullanabileceği birkaç yüz tane yuvarlak başlı vida; ya da kek yaparken kullanabileceği kızartma çatalı gibi hafif, şık bir şey; ya da balık falan kızartırken kullanabileceği bir ızgara...”

“Ben hediye bahsetmiyorum Joe,” dedim araya girerek.

Joe sanki hediye konusunda ısrarcı olan benmişim gibi, “Açıkçası Pip, ben senin yerinde olsam hediye götürmezdim. Hayır, *kesinlikle* götürmezdim. Kapısında her daim zincir olan birinin zincire neden ihtiyacı olsun ki? Ayrıca yuvarlak başlı vida yanlış anlaşılmaya son derece müsait. Kızartma çatalına gelince, pirinçten yapmak zorunda kalacağından yaptığın iş pek kendini göstermez. En maharetli usta bile döküm ızgarada maharetini sergileyemez; sonuçta döküm ızgara, döküm ızgaradır,” dedi. Beni saplandığım bir sabit fikirden kurtarmak istercesine sürekli bir şeyler söyleyerek etkilemeye çalışıyor gibiydi. “Nasıl bir şey yapmaya çalışırsan

çalış, sonuç olarak ortaya çıkacak olan şey döküm ızgara olacaktır; ne kadar çabalarsan çabala, ne yaparsan yap...”

Sabırım tükenmiş bir biçimde ceketine yapışarak, “Sevgili Joe!” diye haykırdım. “Lütfen artık o konudan bahsetme. Miss Havisham’a hediye falan götürmeyi hiç düşünmüyorum.”

“Haklısın Pip,” diye onayladı Joe, sanki en başından beri benimle hemfikir olmuş gibi, “benim de dediğim buydu; kesinlikle haklısın Pip.”

“Evet, Joe, aslında söylemek istediğim şuydu; şu sıra işlerimiz epey rahat olduğu için eğer yarın bana yarım gün izin verirsen kasabaya gidip Miss Est-Havisham’ı ziyaret edebilirim.”

“Onun ismi Est-Havisham değil yalnız Pip,” dedi Joe ciddi bir ifadeyle, “sonradan bir kez daha vaftiz olup yeni bir isim alıyorsa başka tabii.”

“Biliyorum Joe, biliyorum. Dilim sürçtü. Ne diyorsun peki Joe?”

Kısacası Joe, eğer ben böyle bir şeyi uygun görüyorsam kendisinin de uygun gördüğünü ifade etti. Ancak bir konunun özellikle altını çizdi; şayet oraya gittiğimde sıcak bir biçimde karşılanıp buyur edilmezsem ya da herhangi bir çıkar gözetmeden yapılan, sadece bana yapılan bir iyilik karşısında duyduğum minnetten kaynaklanan bu ziyaretimin tekrarlanması hususunda yüreklendirilmezsem o zaman bu deneme amaçlı ziyaretim bir daha asla tekrarlanmayacaktı. Bu şartlara uyacağıma söz verdim.

Joe’nun haftalık maaş vererek çalıştırdığı Orlick isminde bir kalfası vardı. Adam vaftiz isminin Dolge olduğunu iddia ederdi ki böyle bir şey kesinlikle mümkün değildi;²² ama öylesine domuz gibi bir mizaca sahipti ki bu türden bir ton-gaya düşeceğine ihtimal vermiyor, bu ismi, köyümüzün id-

22 Bu dönemde vaftiz adları çok büyük çoğunlukla İncil’de geçen adlardı. “Dolge” bu kritere uymuyor. (e.n.)

rak yeteneğine hakaret etmek için özellikle seçtiğini tahmin ediyordum. Ellerini kollarını fazlaca hareket ettiren, hiçbir zaman acelesi olmayan ve daima kambur duran, kara yağz, geniş omuzlu, güçlü kuvvetli bir adamdı. İşe geldiğinde hiçbir zaman oraya çalışma amacıyla, isteyerek gelmiş gibi davranmaz, sanki tesadüfen, öylesine gelmiş gibi, ayağını sürüyerek, bezgin bezgin girerdi içeriye. Yemeğini yemek için Şen Kayıkçı'ya giderken ya da gece geç vakit oradan çıkarken, Kabil²³ ya da yurtsuz Yahudi²⁴ gibi, nereye gittiğinden bihabermiş, bir daha asla dönmeye niyeti yokmuşçasına ayaklarını sürüye sürüye, bezgin bezgin yürürdü. Bataklık-taki bir kanal bekçisinin evinde kalırdı; hafta içi, işbaşı yaptığı günlerde inziva yerinden çıkıp, gevşek bir çıkın halinde boynuna asmış olduğu yemeği sırtından sarkarak, elleri ceplerinde, bezgin adımlarla işe gelirdi. Pazar günleriye bütün gün bent kapaklarının üzerinde yatar ya da saman yığınlarına ve ahır kapılarına yaslanarak öylece boş boş dururdu. Her daim yere bakarak, âdeta bir lokomotif gibi, bezgin adımlarla, ağır ağır yürürdü; birisi yanına yaklaştığında ya da herhangi başka bir sebeple bakışlarını yerden kaldırması gerektiğindeyse sanki ezelden beri aklında, hiç düşünmeyişinin tuhaf ve zararlı olduğuna dair bir düşünce dışında hiçbir şey yokmuşçasına, kafasını kaldırıp yarı şaşkın yarı içerlemiş bir ifadeyle bakardı.

Bu somurtkan kalfa benden hiç hazzetmezdi. Ben küçük ve ürkek bir çocukken bana Şeytan'ın, demirci ocağının karanlık, kuytu bir köşesinde yaşadığını ve kendisinin de o zebaniyi çok iyi tanıdığını söylerdi; bununla da yetinmez, ocakta yedi yılda bir kanlı canlı bir erkek çocuğunun yakılması gerektiğini ve yakılacak o şeyin ben olacağımı ifade ederdi. Joe'nun çırağı olarak çalışmaya başladığımda

23 Âdem'in, kardeşi Habil'i öldüren büyük oğlu. (ç.n.)

24 Hz. İsa'ya hakaret ettiği için ilelebet avare avare dolaşmaya mahkûm edilen Yahudi. (ç.n.)

belki de onun yerini alacağıma dair şüpheleri doğrulanmış olduğundan beni daha da az sever oldu. Husumetini ifade edecek herhangi bir şey söylemediği ve buna yönelik bariz bir davranışta bulunmadığı halde ateşini daima bana doğru körüklediğini ve ben ne vakit Yaşlı Clem'i söylesem şarkıya yanlış bir sestten girip kafamı karıştırdığını fark ediyordum.

Ertesi gün Joe'ya yarım günlük iznimi hatırlattığımda Dolge Orlick de orada, yanı başımızdaydı. Joe'yla ortalarına aldıkları kızgın bir demiri dövmekte olduklarından, bense körüğün başında olduğumdan Orlick o an hiçbir şey söylemedi; fakat neden sonra, çekicine yaslanarak şöyle dedi:

“Bana bak şimdi usta! İkimizden birini kayırıp kıyak geçmeyeceksindir diye düşünüyorum. Eğer genç Pip'in yarım gün izni olacaksa ihtiyar Orlick'in de olmalı.” Sanırım yirmi beş yaş civarlarındaydı fakat kendisinden çok yaşlı biriymiş gibi bahsediyordu.

“Neden? Yarım gün izin versem ne yapacaksın ki?” diye sordu Joe.

“Ne yapacaksam onu yapacağım. Hem, o ne yapacak ki? O ne yapacaksa ben de onu yaparım,” diye karşılık verdi Orlick.

“Pip'ten bahsediyorsan kasabaya gidecek o,” dedi Joe.

Bunun üzerine, o pek kıymetli şahsiyet, “Tamam o zaman, ihtiyar Orlick'ten bahsediyorsan o da kasabaya gidecek,” diye karşılık verdi sinirli sinirli. “İkisi birden gidebilirler kasabaya. Ne yani, sadece bir tanesi mi layık kasabaya gitmeye?”

“Öfkene hâkim ol,” dedi Joe.

“Canım nasıl istiyorsa öyle yaparım!” diye homurdandı Orlick. “Bazılarımız kasabaya gidecekmiş, öyle mi? Bana bak usta! Bu dükkânda hiç kimseye kıyak geçilmeyecek. Adam ol, adam!”

Joe, kalfa sakinleşinceye kadar bu konuyu konuşmayı reddettiğini söyleyince Orlick ocağa eğilip kızgın bir çubuk

çıkardı; elindeki çubukla, sanki bedenimi delip geçecekmiş gibi üzerime yürüyüp çubuğu kafamın üstünde dolaştırdıktan sonra örsün üzerine koyup çekiciyle var gücüyle dövme-ye başladı –çubuktan çıkan kıvılcımlar sanki benim fışkıran kanlarımıymış gibi gelmişti bana– ve en sonunda, demir soğuyup tavına gelince, kendisi de demiri dövmekten kıpkırmızı olunca yine çekicine yaslanarak şöyle dedi:

“Evet, seni dinliyorum usta!”

“Sakinleştin mi?” diye sordu Joe.

“Evet, sakinleştim,” dedi huysuz ihtiyar Orlick.

“O halde, çoğu kişiyle karşılaştırıldığında genellikle gayet iyi çalıştığınıza göre,” dedi Joe, “herkese yarım gün izin veriyorum.”

Bu sırada bahçede sessizce dikilip bizi dinlemekte olan ablam, –ki kendisi, her yolun mübah olduğunu düşünen son derece ilkesiz bir casus ve dinleyicidir– bu sözü duyar duymaz kafasını pencerelerden birinden içeriye uzattı.

“Beğendin mi yaptığını, seni sersem!” dedi Joe’ya. “Şimdi de bunun gibi işe yaramaz serserilere izin mi veriyorsun? Boş yere haftalık verip paranı çarçur ettiğine göre bayağı zengin olmalısın. Ah, onun ustası *ben* olacaktım ki!”

“Eğer yüreğin yetseydi, herkesin ustası olurdun sen,” diye karşılık verdi Orlick pis pis sırtarak.

(Joe, “Bulaşma ona,” dedi.)

“Tüm serserilere ve budalalara yeterim ben,” dedi iyiden iyiye zıvanadan çıkmak üzere olan ablam. “Budalaları adam etmek için önce ustandan başlamam gerekir çünkü kendisi budalaların kalın kafalı kralıdır. Serserileri adam etmeyeysel önce senden başlamam gerekir çünkü buradan Fransa’ya kadar senden daha pejmürde ve iğrenç bir serseri bulunamaz. Haydi, git şimdi işine!”

“Sen çok ağzı bozuk ve şirret bir kadınsın Gargery Anne,” dedi kalfa homurdanarak. “Serserilerden anlayacak biri lazımsa senden âlâsı bulunmaz.”

(Joe, “Bulaşma ona lütfen,” dedi.)

“Ne dedin sen?” dedi ablam çığlık atmaya başlayarak. “Ne dedin sen? Bu Orlick denen adam bana ne dedi Pip? Kocam olacak o herif orada öylece dururken ne dedi bana? Ay! Ay! Ayy!” Bu ünlemlerin her biri tiz birer çığlıktı. Ablama dair bir tespitte bulunmam gerekirse; (ki bu, tanıdığım tüm hiddetli kadınlar için de geçerlidir) öfke, onun açısından bir mazeret değildi çünkü ablam öfkeye yenik düşüp onun etkisi altına girmek yerine, kasıtlı ve bilinçli bir biçimde, büyük bir emek harcayarak öfkelenir ve öfkesinin düzeyini kademeli olarak artırarak en sonunda öfkeden gözü hiçbir şey görmez hale gelirdi. “Ne dedi o herif bana, beni koruyacağına hayatı üzerine yemin etmiş kocam olacak o alçağın yanında? Ay! Fena oluyorum, tutun beni. Ay!”

“Aaah ahh!” dedi Orlick hırlayarak. “Benim karım olacaktın, o zaman nasıl tutardım seni. Tulumbanın altında tutar, boğuverirdim seni.”

(Joe, “Bulaşma ona dedim sana,” dedi.)

“Ah! Ne söylüyor duyun!” diye bağırdı ablam ellerini çırpıp bir yandan da çığlıklar atarak (ki bu da onun öfkesinin ikinci kademesiydi). “Bana söylediklerini duyun! Orlick denen o herif! Hem de benim evimde! Hem de bana, evli barklı kadına! Kocam olacak o herif orada öylece dururken! Ay! Ay! Ayyy!” Ablam, bir el çırpma ve çığlık atma nöbetinin ardından elleriyle bağrını ve dizlerini dövdükten sonra şapkasını çıkarıp bir kenara fırlattı ve saçlarını yolarak dar-madağın etti – ki bunlar da cinnete giden yoldaki son kademelerdi. Daha sonra ablam kusursuz bir Erinye’ye²⁵ dönüşerek tam anlamıyla başarıya erişmiş olduğundan bir hışım kapıya yöneldi – neyse ki ben önceden kapıyı kilitlemişim.

Kavga esnasında araya girmek suretiyle yaptığı müdahaleler dikkate alınmamış olan zavallı Joe o an ne yapabiliirdi ki, kalfanın karşısına dikilip, “Ne hakla Mrs. Joe’yla arama

---

25 Yunan mitolojisinde acımasız cezalandırıcılardır. (e.n.)

girersin?” ya da “Erkeksen gel buraya!” demek dışında? İhtiyar Orlick, “oraya gitmek” dışında bir seçeneği olmadığını hissedip şimdiden savunmaya geçmişti bile; ikisi, alevlerden yanıp delinmiş önlüklerini bile çıkarmadan, âdeta birer dev gibi kavgaya tutuştular. Bizim bu civarlarda, Joe’nun karşısında durabilecek biri vardıysa bile, ben öyle birini tanıımıyordum. Orlick çok geçmeden sanki açık tenli genç beyefendiden bile daha kofmuşçasına kömür tozlarının arasına yığılıvermişti; yerinden kalkmaya da pek niyeti yokmuş gibiydi. Sonra Joe kapının kilidini açıp pencerenin orada baygın yatan ablamı kaldırdı, (ablamın, dövüşü seyrettikten sonra bayılmış olduğunu tahmin ediyorum) eve götürüp yatırdı ve kendine gelmesi için çabaladı; ablamsa bu sırada çırpınıyor ve Joe’nun saçlarını çekiştiriyordu. Derken ortalığa, tüm hengâmelerden sonra gelen o sükûnet çöktü; ben de bu tür sükûnet ortamlarıyla bağdaştırdığım ne idüğü belirsiz o ruh haliyle –sanki günlerden pazarmış ve birisi ölmüş gibi– üzerimi değiştirmek için yukarıya çıktım.

Tekrar aşağıya indiğimde Joe’yla Orlick’i etrafı süpürürken buldum; az önceki hengâmeye dair tek iz, Orlick’in burun deliklerinden birindeki çizikti, ki bu çizigin adamın yüzüne herhangi bir anlam kattığı ya da onu güzelleştirdiği söylenemezdi. Şen Kayıkçı’dan getirttikleri bir bardak birayı dostça paylaşarak sırayla içiyorlardı. Mevcut sükûnet ortamı Joe’nun üzerinde teskin edici ve felsefi bir etki yaratmıştı; öyle ki Joe beni uğurlamak için yola çıktığında bana iyi geleceğini düşünerek şu tespitte bulunmuştu: “Fırtına bir delirir, bir diner. Hayat böyledir işte!”

Bir kez daha Miss Havisham’a gitmek üzere yola koyulduğumda hissettiğim absürt duyguların (zira bir erkekte ciddiye aldığımız duyguların bir çocukta epey komik durduğunu düşünürüz) şu an pek bir önemi yok. Nihayet kapıyı çalmaya karar verene kadar kapının önünde kaç kez volta attığımın da pek bir önemi yok. Keza içimden kapıyı çalmadan gitmeyi

geçirmiş olmamın ya da şayet tüm zamanım bana ait olsa, o an gidip daha sonra gelecek olmamın da bir önemi yok.

Kapıyı açmak için Miss Sarah Pocket geldi. Estella görünürlerde yoktu.

“Nasıl yani? Yine mi sen?” dedi Miss Pocket. “Ne istiyorsun?”

Sadece Miss Havisham’ın nasıl olduğunu görmek için geldiğimi söylediğimde Sarah beni oradan gönderip göndermemek konusunda uzun uzun düşündü. Fakat böyle bir şeyin sorumluluğunu alıp da daha sonra bunun için suçlanmaktan çekindiği için beni içeriye aldı; bir süre sonra da Miss Havisham’ın “yukarı gelsin” dediğini haber verdi.

Evde değişen hiçbir şey yoktu ve Miss Havisham yalnızdı.

“Evet?” dedi Miss Havisham bakışlarını üzerimde sabitleyerek. “Bir şey istemiyorsundur umarım. Çünkü hiçbir şey alamazsın.”

“Hayır, Miss Havisham. Çıraklığımın çok iyi gittiğini ve size her zaman minnettar olduğumu söylemeye geldim.”

“Tamam, tamam,” dedi gergin parmaklarını yine eskisi gibi hareket ettirerek. “Böyle gel arada. Doğum gününde gel.” Sonra birdenbire, “Ah!” dedi, sandalyesiyle birlikte bana dönerek, “Estella’yı arıyorsun, değil mi? Öyle mi?”

Gerçekten de –Estella’yı görebilmek için– etrafa bakınıyordum; kekeleyerek, Estella’nın iyi olduğunu umduğumu söyledim.

“Yurt dışında,” dedi Miss Havisham; “bir hanımefendi olmak üzere eğitim görüyor; ulaşamayacağın bir yerde, her zamankinden daha güzel, her gören hayran kalıyor. Onu kaybettiğini hissediyorsun, değil mi?”

Son sözlerini söyleyişinde öyle habis bir mutluluk vardı ve öyle çirkin bir kahkaha atmıştı ki ne söyleyeceğimi bilememiştim. Neyse ki başından savmak suretiyle beni ne diyeceğimi düşünme derdinden kurtardı. Kapı suratıma, ceviz kabuğu suratlı Sarah tarafından kapatıldığı an evimden,

işimden ve her şeyden çok daha memnuniyetsiz hissettim kendimi; bu ziyaretten yanıma kalan da bu olmuştu işte.

Anacaddede avare avare gezinip, bir beyefendi olsam ne tür şeyler alacağımı düşünerek onulmaz bir kederle vitrinlere bakarken kitapçıdan Mr. Wopsle çıkmasını mı? Mr. Wopsle'in elinde, George Barnwell'in²⁶ dokunaklı trajedisi vardı; kendisi az önce bu kitaba, birlikte çay içeceği Pumblehook'un kafaşına her bir kelimesini boca etmek için altı peni vermişti. Beni görür görmez sanki ilahi bir gücün, ona kitaptan alıntılar okuyabilsin diye karşısına bir çırağı çıkardığını düşünmüş olacak ki yakama yapışıp onunla Pumblehook'un salonuna gitmem için ısrarcı oldu. Eve döndüğümde kendimi perişan hissedeceğimi, havanın erken karardığını, bu yüzden de yolların ürkütücü olduğunu, bir yol arkadaşının hiç yoktan iyi olduğunu bildiğimden pek de karşı koymadım; böylelikle caddenin ve dükkânların ışıkları bir bir yanmaya başladığı sırada Pumblehook'un dükkânından içeriye girdik.

George Barnwell'in dokunaklı trajedisinin hiçbir temsiliinde bulunmadığımdan genellikle ne kadar sürdüğünü bilmiyorum; fakat o gece dokuz buçuğa kadar sürdüğünü gayet iyi biliyorum; hatta öyle ki Mr. Wopsle, Newgate'e²⁷ girdiğinde darağacına bu dünyada gidemeyeceğini sandım; okuma temposu, utanç dolu kariyerinde hiç olmadığı kadar ağırlaşmıştı. Buna rağmen, tam en güzel yerinde, havaya girip çiçeklenmeye başladığında kısa kesip bitirmek zorunda kalmış olmaktan şikâyet etmesinin de biraz fazla olduğunu düşündüm; sanki en başından beri, yaprak yaprak ilerlerken –çiçeklenmek şöyle dursun– tohuma kaçan kendisi değilmiş

---

26 George Lillo'nun (1693-1739) *The History of George Barnwell* adlı tiyatro eseri. Oyunda, genç bir çırak olan Barnwell, âşık olduğu Sarah Millwood tarafından yoldan çıkarılarak ustasını soyar ve amcasını öldürür. Oyunun sonunda Barnwell de Millwood da asılırlar. (ç.n.)

27 Londra'da 12. yüzyıldan 20. yüzyılın başlarına kadar kullanılmış ünlü bir hapishane. (ç.n.)

gibi. Ne var ki bu, işin yalnızca uzunluk ve sıkıcılık boyutuydu. Beni asıl vuran şey, hikâyenin baştan sona, kimseye bir zararı dokunmayan, zavallı, mazlum bir insan olan benimle özdeşleştirilmesiydi. Barnwell doğru yoldan saptığında Pumblechook bana öyle kınayıcı bakışlar atmıştı ki resmen kendimi suçlu hissetmiştim. Wopsle da beni olabilecek en kötü bakış açısıyla temsil edebilmek için elinden geleni yapıyordu. Oyunda, aynı anda hem saldırgan hem de elemli bir karakter olduğumdan amcamı hiçbir hafifletici neden olmaksızın öldürüyordum; Millwood her tartışmada beni alt ediyordu; ustamın kızının bana duyduğu küçücük ilgi âdeta bir sabit fikir haline geliyordu; idam sabahındaki o nefes almaktan âciz, ağırdan alan haliminse tam da benim zayıf karakterime yaraşan türden bir tutum olduğunu söyleyebilirim. Sonunda tam da arzu edildiği gibi mutlu mesut idam edilmiş olduğum halde ve Mr. Wopsle'ın çoktan kitabı kapatmış olmasına rağmen Pumblechook oturduğu yerden, sanki parası bana kalsın diye yakın bir akrabamı öldürmeye niyetliymişim ve bu herkesçe biliniyormuş gibi, "İbret al ibret!" deyip kafasını sallayarak bana bakmaya devam etti.

Oyunun okunma faslı bitip de Mr. Wopsle'la eve yürümek üzere yola çıktığımızda ortalık zifirî karanlıktı. Kasabanın dışına çıktıktan sonra etrafa koyu bir sisin çökmüş olduğunu fark ettik; sis nemli ve yoğun. Kavşaktaki lambanın ışığı belli belirsizdi; ışık, bariz bir biçimde, her zamankinden farklı bir yere vuruyordu ve yaydığı ışık huzmesi sisin içinde katı bir maddeymiş gibi görünüyordu. Mr. Wopsle ile tüm bu gördüklerimizden bahsedip bu sisin, rüzgâr bataklığının belli bir bölümünden esince oluştuğunu konuşurken kavşaktaki gişe kulübesinin kuytu bir kenarına sinmiş, iki büküm duran bir adama rastladık.

Durup, "Selam!" diye seslendik. "Sen misin Orlick?"

"Evet," diye karşılık verdi iki büküm duran adam. "Olur da bizim oraya giden birilerine rastlarım diye bekliyordum."

“Geç vakte kalmışsın,” dedim.

Orlick pek şaşılmayacak şekilde, “Ne olmuş yani? Siz de geç vakte kalmışsınız,” diye karşılık verdi.

“Biz de kültürel bir akşam geçirerek mest olduk, Mr. Orlick,” dedi hâlâ son performansının coşkusuyla yüreğinde taşıyan Mr. Wopsle.

İhtiyar Orlick, bu konuda söyleyebileceği herhangi bir şey yokmuşçasına homurdandı, sonra hep beraber yürümeye koyulduk. Bir süre sonra Orlick’e yarım günlük iznini kasabada mı geçirdiğini sordum.

“Evet,” diye karşılık verdi, “tüm vaktimi kasabada geçirdim. Hemen arkandan kasabaya geldim. Seni görmedim ama yakınlarındaydım sanırım. Bu arada, yine top atılıyor.”

“Hapishane gemisinden mi?” diye sordum.

“Evet. Birkaç kuş uçmuş kafesten. Hava karardığından beri top atılıp duruyor. Birazdan siz de duyarsınız.”

Gerçekten de daha pek yol yürümemiştik ki benim gayet iyi hatırladığım o gümbürtü, sislerin içinde boğularak bize ulaştı; top sesi, sanki kaçakların peşine düşmüş ve onlara tehditler savuruyormuş gibi, nehir kıyısı boyunca olanca ağırlığıyla yuvarlanarak ilerliyordu.

“Kaçmak için güzel bir gece,” dedi Orlick. “Bu gece kaçan bir hapishane kuşunu kanadından tutup yakalayabilirsek şaşarım doğrusu.”

Bu mevzu, aklıma türlü türlü şeyleri getiriyordu; sessizce düşünmeye dalmıştım. Mr. Wopsle, o akşamki trajedinin, emekleri karşılığında hıyanet gören amcasını canlandırarak Camberwell’deki bahçesinde yüksek sesle düşünmeye dalmıştı.²⁸ Orlick ise elleri ceplerinde, ağır ağır, ayaklarını sürüye sürüye yürüyordu. Dört bir yanımda zifirî karanlık, ıslak ve çamurlu olduğundan yürürken etrafımıza çamurlar sıçratıyorduk. Ara ara top sesinin gümbürtüsü yine bulun-

---

28 Mr. Wopsle, *The History of George Barnwell* adlı oyundan alıntılar yapmaktadır. (ç.n.)

duğumuz yere kadar geliyor ve yine nehir boyunca asık suratlı bir biçimde yuvarlanarak ilerliyordu. Bense kendi içime dönmüş, derin düşüncelerime dalmıştım. Mr. Wopsle kâh Camberwell'de ölüyor kâh Bosworth Field'da olağanüstü kahramanlıklar sergiliyor kâh Glastonbury'de tarifsiz kederlere gark oluyordu.²⁹ Orlick arada sırada, “Vur çekici, Yaşlı Clem! Vur çekici, Yaşlı Clem! Ses ver, duysun yiğitler, Yaşlı Clem!” diye mırıldanıyordu. İçki içmiş olduğunu sanmıştım fakat sarhoş değildi.

Böylelikle köyümüze vardık. Üç Şen Kayıkçı'nın önünden geçtiğimiz sırada gördüğümüz manzara karşısında şaşkınlığa uğradık; gece saat on bir olmasına rağmen meyhanede büyük bir hareketlilik vardı, kapı ardına kadar açıktı ve o telaş içerisinde, her zamankinden çok daha fazla lamba yakılmış ve yakılan lambalar dört bir yana konmuştu. Mr. Wopsle (meyhanede bir mahkûmun yakalanmış olduğunu tahmin ederek) ne olduğunu öğrenmek için içeriye girmiş, sonra telaşla koşarak tekrar dışarı çıkmıştı.

Mr. Wopsle hiç durmaksızın koşmaya devam ederek, “Sizin orada bir olay olmuş Pip! Koşun!” dedi.

Ona yetişmeye çalışarak, “Ne olmuş?” diye sordum. Yanımdaki Orlick de aynısını sordu.

“Pek anlayamadım. Joe Gargery evde yokken birileri zorla eve girmiş sanırım. Muhtemelen mahkûmlar. Birine saldırıp yaralamışlar.”

Öyle hızlı koşuyorduk ki daha fazla bir şey söyleyemedik; bizim mutfağa girene kadar da hiç durmaksızın koştuk. Ev insan kaynıyordu; köyün tüm ahalisi ya mutfağın içinde ya da bahçedeydi; Joe vardı, bir doktor vardı, bir grup kadın vardı; hepsi de mutfağın orta yerinde, yerde oturuyorlardı. İşi gücü olmayan seyirciler beni görüp kenara çekilince çıplak tahtanın üzerinde hareketsiz ve bilinçsiz halde yatan

---

29 Mr. Wopsle, Shakespeare'in *III. Richard* adlı oyunundan alıntılar yapmaya başlamıştır. (ç.n.)

ablamı fark ettim; yüzü ocağa dönükken tanımadığı bir el tarafından başının arkasına indirilen şiddetli darbeye yere yığılmıştı – Joe’nun karısı olduğu süre boyunca bir daha asla heyheylenemeyecekti; kaderi böyle yazılmıştı.

XVI. Bölüm

Hâlâ George Barnwell'in etkisi altında olduğumdan, ilk başta, ablama yapılan saldırıda *benim de* bir parmağım varmış gibi bir duyguya kapılmıştım; her halükârda onun yakın akrabası olmam münasebetiyle ve herkesçe bilindiği gibi, onun sorumluluğu altında olduğumdan etrafımdaki pek çok kişiye nazaran çok daha makul bir şüpheliydim. Neyse ki ertesi sabah daha serinkanlı bir biçimde düşünmeye ve çevremdeki farklı bakış açılarına sahip konuşmalara kulak vermeye başlayınca meseleyi daha mantıklı bir çerçevede değerlendirmeye başladım.

Joe akşam sekizi çeyrek geçeden ona çeyrek kalaya kadar Üç Şen Kayıkçı'da oturup piposunu içmiş. Joe'nun meyhanede olduğu saatlerde ablamın mutfak kapısında durduğunu görmüşler; evine dönmekte olan bir çiftçiyle birbirlerine "İyi geceler" demişler. Adam, ablamı tam olarak saat kaçta gördüğünü kestiremiyor, (hatırlamaya çalıştıkça kafası daha da karışıyordu) ancak dokuzdan önce olduğunu söyleyebiliyordu. Joe ona beş kala eve geldiğinde ablamı yerde yatar halde bulmuş ve hemen yardım çağırmış. Mutfaktaki ateş hâlâ harlı bir biçimde yanmaya devam ediyormuş; mum sönmüş olduğu halde mumun fitilinin yanmış ucu pek de uzun değilmiş.

Evin hiçbir yerinden hiçbir şey alınmamış. Aynı şekilde, ablamla kapının arasındaki bir masanın üzerinde durmakta olan ve ablam yüzü ocağa dönük bir biçimde dururken arkadan darbe aldığı anda arka tarafında kalan mumun sönmüş olması dışında, (ayrıca ablamın düşerken devirdikleri ve akan kanı dışında) mutfağın her zamanki düzeninde de herhangi bir değişiklik yokmuş. Buna rağmen, olay mahallinde çok bariz bir ipucu vardı. Ablamın kafasına ve omurgasına keskin olmayan, ağır bir şeyle vurulmuştu; sonra da ablam yerde yüzükoyun yattığı sırada üzerine sert bir biçimde ağır bir şey atılmıştı. Joe, ablamı yerden kaldırdığı sırada ablamın yattığı yerin tam yanında mahkûmların bacaklarına takılan türden, eğyle törpülenerek parçalanmış bir demir bulmuş.

Demiri, bir demirci ustasının gözüyle inceleyen Joe demirin uzun zaman önce eğlenip parçalanmış olduğunu ileri sürüyordu. Feryat figanlar ve çığlıklar ta hapishane gemisinden duyulmuş, bunun üzerine oradan birileri gelip demiri incelemiş ve böylelikle Joe'nun fikri doğrulanmıştı. Gelenler, demirin hapishane gemisinden çıkmış olduğundan kesinlikle eminlerdi fakat ne zaman çıktığına dair bir şey söyleyemiyorlardı; ancak söz konusu demir kelepçenin, geçen gece kaçmış olan iki mahkûmdan birine ait olmadığını iddia ediyorlardı. Zaten mahkûmlardan bir tanesi yakalanmış; yakalandığında da bacağına demir varmış.

Benim de kendime göre bildiğim birtakım şeyler olduğundan kendimce bir çıkarımda bulundum. Demirin, (ki bu, bataklıkta görmüş olduğum, mahkûmun eğelediğine şahit olduğum demirdi) benim mahkûma ait olduğuna inanıyordum. Ne var ki demirin kullanıldığı bu son olayda, benim mahkûmun suçlu olduğuna bir türlü aklım yatmıyordu. İki kişiden birinin demiri ele geçirip bu vahşi ve menfur saldırıyı gerçekleştirmiş olduğuna inanıyordum; ya Orlick ya da meyhanede bana eğeyi göstermiş olan o yabancı.

Orlick'ten bahsedecek olursak; kavşağın orada bize kattığında söylediği gibi, tüm akşamını kasabada geçirmişti; onu meyhanelerde ve başka birtakım yerlerde farklı farklı insanlarla birlikte görenler olmuştu. Sonra da benimle ve Mr. Wopsle'la birlikte köye dönmüştü. Ablamla ettikleri kavga dışında onun aleyhinde olabilecek herhangi bir durum yoktu; ablam onunla kavga etmişti etmesine ama ablam zaten tanıdığı herkesle binlerce kez kavga etmiş biriydi. Yabancı adama gelecek olursak; eğer iki banknotunu istemek için buraya gelmişse bu konuda herhangi bir sorun çıkmazdı zira ablam onları geri vermeye dünden hazırды. Ayrıca şiddetli bir itiş kakış mevzu bahis değildi; saldırgan öylesine sessizce ve ansızın içeri girmişti ki ablam arkasını dönüp bakmaya fırsat bulamadan yere serilmişti.

Her ne kadar kasıtlı olmasa da suç aletini benim temin etmiş olduğumu bilmek çok korkunçtu ama başka türlü sünnü düşünmek gelmiyordu elimden. Bunca zamandan sonra çocukluğumun büyüsünü bozup Joe'ya tüm hikâyeyi anlatmam mı yoksa anlatmasam mı diye yaşadığım ikilem beni tarrifi mümkün olmayan acılara gark ediyordu. Aylar boyunca kendi kendime yönelttiğim soruya uzun uzun düşünüp taşındıktan sonra olumsuz yönde cevap verip, ertesi sabah meseleyi sil baştan düşünmeye başlıyordum. Her şey dönüp dolaşıp en sonunda şu fikre varıyordu: Bu sır artık öylesine eskiyip benliğimin bir parçası haline gelmişti ki onu içimden söküp atamıyordum. Bu sırrın, bunca belaya yol açtığı yetmezmiş gibi, bir de –şayet buna inanırsa– Joe'yu benden uzaklaştıracak olduğundan korkuyordum; elimi kolumu bağlayan bir diğer korkuysa Joe'nun anlattığım şeye inanmayıp bunun da tıpkı o muhteşem köpekler ve dana pırzolarıyla ilgili uydurduğum hikâye gibi devasa bir yalan olduğunu sanacak olmasıydı. Diğer yandan kendimle bir şekilde uzlaşmanın bir yolunu bulmuştum elbette; –zaten doğruyla yanlış arasında bocaladığımda hep böyle yapmamış mıydım?– saldırganın kimliği-

nin tespit edilmesine yardımcı olacak yeni bir durum oluştuğunu görecekti olursam her şeyi anlatmaya karar vermiştim.

Londra'daki Bow Caddesi'nden gelen dedektif ve müfettişler, –zira, artık göremediğimiz o kırmızı yelekli polislerin zamanıydı– bir iki hafta boyunca evimize gelip gittiler; okuduğum ve duyduğum kadarıyla, yetkililerin diğer durumlarında yaptıklarına benzer şeyleri yaptılar. Yanlış kişi oldukları aşikâr pek çok kişiyi gözaltına aldılar, kafalarının dikine giderek çok yanlış birtakım fikirlere tosladılar ve mevcut durumdan yola çıkarak bir hükme varmak yerine, durumu kafalarındaki hükme uygun hale getirmeye çalışmakta ısrarcı oldular. Ayrıca Şen Kayıkçı'nın kapısının önünde durup, tüm köyü kendilerine hayran bırakan o gizemli bakışlarıyla ve bilen gözleriyle etraflarına bakındılar; içkilerini içerken takındıkları o esrarengiz tavırları izlemek, en az suçluyu yakalayışlarını seyretmek kadar keyifliydi. Gerçi tam olarak böyle olduğu söylenemezdi çünkü suçluyu hiçbir zaman yakalayamadılar.

Ablam, sağlığı bozulup da bünyesi zayıfladıktan sonra çok uzun bir süre hasta yattı. Görme yetisi zarar gördüğünden nesneleri birden fazla görüyor, gerçek çay fincanı ya da şarap kadehi yerine gerçekte var olmayanı almaya çalışıyordu; duyma yetisi de çokça zarar görmüştü; hafızası da zayıflamıştı; ayrıca konuşması da anlaşılmıyordu. Nihayet yarım alarak merdivenlerden inebilecek duruma geldiğinde konuşarak ifade edemediği şeyleri belki yazarak ifade edebilir diye yazı tahtasını daima onun yakınlarında bulundurmam gerekiyordu. Ablam (çok kötü bir el yazısına sahip olmasının yanı sıra) kelimeleri pek de doğru yazamayan biriydi; Joe da pek iyi okuyamadığından aralarında her zaman rastlanamayacak türden yanlış anlaşılmalara vuku buluyordu ki bu yanlış anlaşılmaları çözmek için hep beni çağırıyorlardı. “İlaç”ı “inanç”, “Joe”yu “jöle”, “fırıncı”yı “karınca” şeklinde okumaksa benim yaptığım hataların en hafiflerindendi.

Diğer yandan ablamın öfkesi epey düzelmiş ve sabırlı bir insan haline gelmişti. Kollarını ve bacaklarını hareket ettirirken yaşadığı o titrek güvensizlik hali, gündelik yaşamının olağan bir parçası haline gelmişti. Daha sonraları, iki üç ayda bir, her biri yaklaşık bir hafta süren, başını ellerinin arasına alıp öylece durduğu, akli dengesinin yerinde olmadığı, karamsar bir ruh haline büründüğü dönemler oluyordu. Ona bakabilecek uygun birini bir türlü bulamıyorduk; derken o sırada oluşan bir durum sorunumuzu kolaylıkla çözüverdi. Mr. Wopsle'ın büyük teyzesi, yaşamaya inatla devam etme bağımlılığını nihayet yendi ve böylelikle Biddy evimizin bir parçası haline geldi.

Ablamın yeniden mutfakta arziendam etmeye başlamasının üzerinden yaklaşık bir ay geçtikten sonra Biddy, bu dünyada ne kadar eşyası varsa küçük, benekli bir kutuya koymuş halde, âdeta ilahi bir lütuf gibi geldi evimize. Varlığı herkesten çok Joe için bir lütuf olmuştu; zavallı eski dostum, sürekli karısının enkaza dönmüş halini düşünmekten perişan haldeydi; çoğu kez, akşamları karısıyla ilgilenirken ara ara bana dönüp, mavi gözleri yaşararak, “Eskiden nasıl da güçlü kuvvetli bir kadındı Pip!” diyordu. Biddy, sanki bebekliğinden beri ona aşınaymış gibi, ablamın bakımını son derece büyük bir maharetle üstlenince Joe, yaşamında oluşan bu huzur ve sükûnetin tadını çıkarmaya, ara sıra değişiklik olsun diye Şen Kayıkçı'ya gitmeye başladı ve bu da ona çok iyi geldi. Polisler, mesleki deneyimlerinden ötürü (o bunu asla bilmesede) kısmen Joe'dan şüphelenmişlerdi ve onun, şimdiye dek karşılarna çıkan en sinsi ve kurnaz ruh olduğu konusunda hemfikirlerdi.

Biddy'nin yeni görevindeki ilk zaferi, beni tümenden bozguna uğratmış bir sorunu çözmek olmuştu. Bu sorunu çözmek için var gücümle çabalamış fakat başarılı olamamıştım. Sorun şuydu:

Ablam sürekli yazı tahtasının üzerine garip bir T harfini andıran bir şey çiziyor ve sanki özellikle çok istediği bir

şeymiş gibi, büyük bir çabayla dikkatimizi o şeye çekmeye çalışıyordu. Nafile bir çabayla, “tost”tan tutun da “tas”a kadar, T harfiyle başlayan ne varsa denemiştım. En sonunda o şeklin çekice benzediğı gelmişti aklıma; bunun üzerine, bu kelimeyi ablamın kulağına yüksek sesle söylediğimde ablam, masanın üzerine sanki çekiçle vurur gibi vurup başını sallayarak onayladığını ifade etmişti. Bunun üzerine, tüm çekiçlerimizi birbiri ardına getirmiştım ancak bu da fayda etmemiştı. Daha sonra hemen hemen aynı şekle sahip olan koltuk değneğı gelmişti aklıma; köyden bir yerden bir koltuk değneğı ödünç alıp gayet kendimden emin bir biçimde ablama gösterdim. Fakat ablam, koltuk değneğini gördüğünde kafasını hayır anlamına gelecek şekilde iki yana doğru öylesine şiddetle salladı ki bu zayıf ve bitkin haliyle bir de boynunu yerinden çıkaracak diye ödümüz koptu.

Ablam, Biddy’nin onu kolaylıkla anlayabildiğini fark edince yazı tahtasının üzerindeki o esrarengiz şekil yeniden belirdi. Biddy düşünceli bir biçimde tahtadaki şekle baktı, benim yaptığım açıklamaları dinledi, düşünceli bir biçimde ablama baktı, yine düşünceli bir biçimde, yazı tahtasında daima isminin ilk harfiyle temsil edilen Joe’ya baktı ve demirci ocağına koştu; Joe’yla ben de onun peşinden gittik.

“Ah, tabii yaa!” diye haykırdı Biddy yüzü sevinçle aydınlanarak. “Anlamıyor musunuz? Bunu yapan o’ydu!”

Hiç şüphesiz, Orlick’ti! Ablam, onun ismini unutmuştu; onu ancak çekicini çizerek anlatabiliyordu. Orlick’e kendisini neden mutfağı çağırıldığımızı anlattık; yavaşça çekicini yere indirdi, koluyla alındaki teri silip alnını önlüğüyle tekrar kuruladı ve sonra dizlerini, şahsına münhasır o iki büküm, avare haliyle kırıp, ayaklarını sürüye sürüye dışarı çıktı.

İtiraf etmeliyim ki ablamın onu suçlayacağını umduğumdan, sonucun diğer türlü olması beni hayal kırıklığına uğratmıştı. Ablam, son derece endişeli bir biçimde, onunla arasını iyi tutmak istediğini ifade etmişti; en sonunda onu

getirdiğimiz için memnun olduğu anlaşılıyordu ve işaret ederek ona içecek bir şey getirmemizi söyledi. Ablam, Orlick'in bu karşılaşmadan memnun kalmasını özellikle çok istermiş gibi, gözünün içine bakıyordu; dostluğunu kazanmak için elinden gelen her şeyi yapıyordu ve tüm hareketlerine, bir çocuğun sert bir ustaya karşı takındığı o dalkavukça gönül alma edası hâkimdi. O günden sonra ablamın yazı tahtasına çekiç çizmediği, Orlick'inse, –tıpkı benim gibi, bu durumu neye yoracağını bilmez bir halde– ayaklarını sürüye sürüye gelip ablamın karşısında sabırla durmadığı gün nadirdi.

XVII. Bölüm

Artık çıraklık yaşamının o tekdüze rutinine kendimi iyiden iyiye kaptırmıştım; bu rutin içerisindeki tek çeşitlilik, doğum günüm vesilesiyle tekrar Miss Havisham'ı ziyaret etmek için köyün ve bataklığın sınırlarının dışına çıkmış olmamdı. Miss Sarah Pocket'ı yine kapıda bekler halde buldum; Miss Havisham da aynen bıraktığım gibiydi ve Estella'dan, bire bir aynı kelimeleri kullanmamış olsa da tıpkı geçen sefer olduğu gibi bahsetti. Konuşmamız birkaç dakika sürdü ve oradan ayrılırken bana bir gine verip bir sonraki doğum günümde yine gelmemi söyledi. Bu noktada hemen, bunun yılda bir tekrarlanan bir gelenek haline geldiğini belirtmeliyim. İlk başta verdiği gineyi geri çevirmeye yeltendiysem de bu hareketim onu kızdırmaktan ve daha fazlasını mı istediğimi sormasına neden olmaktan başka işe yaramadı. Bunun üzerine parayı aldım – sonraki yıllarda da almaya devam ettim.

O kasvetli eski ev, karartılmış odadaki o sarı ışık, tuvalet masası aynasının karşısındaki sandalyede oturan o solgun hayalet öylesine aynıydı ki o gizemli yerde, saatlerin durmasıyla birlikte zaman da durmuş gibi geliyordu bana; ben ve evin dışındaki her şey yaş alırken o öylece donup kalmıştı. Bu eve hiç gün ışığı girmemişti; keza, evle ilgili düşüncelerime ve anılarıma da hiç gün ışığı vurmamıştı. Bu ev beni

şaşkına çeviriyor ve bende yarattığı duyguların etkisiyle içten içe mesleğimden nefret edip evimden utanmaya devam etmeme sebep oluyordu.

Diğer yandan, Biddy’de belli belirsiz bir değişikliğin ayır-dına varmaya başlamıştım. Ayakkabılarının ökçeleri yüksel-mişti, saçları artık ıslıl ıslıl ve derli topluydu, elleri de her daim tertemizdi. Güzel değildi; –basit bir kızdı, Estella gibi olması mümkün değildi– ama yine de cana yakın, güçlü kuvvetli ve iyi huyluydu. Bize geleli ancak bir yıl olmuştu ki (yas süre-cinden daha yeni yeni çıktığı zamanlardı) bir gece, Biddy’nin ne denli anlayışlı ve yumuşacık bakan gözlere sahip olduğ-u nu fark ettim; çok güzel ve çok içtendi bu gözler.

Bunu fark edişim, o sırada ilgilendiğim şeyden –aynı anda iki becerimi birden geliştirebilmek için, okuduğum ki-taptan bazı pasajları defterime yazıyordum– kafamı kaldırıp da Biddy’nin beni seyretmekte olduğunu gördüğüm o anda gerçekleşti. Kalemimi elimden bıraktım; Biddy de –elinden bırakmadan– dikişine ara verdi.

“Biddy,” dedim, “nasıl başarabiliyorsun? Ya ben çok ap-talım ya da sen çok zekisin.”

“Neyi nasıl başarıyorum? Neden bahsettiğini bilmiyo-rum ki,” diye karşılık verdi Biddy gülümseyerek.

Tüm evi çekip çevirebiliyordu, hem de mükemmel bir bi-çimde; fakat aslında benim bahsettiğim bu değildi – gerçi bu, asıl bahsetmek istediğim şeyi çok daha şaşılasi hale getiriyordu.

“Benim öğrendiğim her şeyi öğrenip daima bana yetiş-meyi,” dedim, “nasıl başarıyorsun Biddy?” Öğrendiklerim-den dolayı kendimle gurur duymaya başlamıştım; doğum günlerimde aldığım ginelere ve cep harçlığımın büyük bölü-münü yine bu türden şeylere harcıyordum; gerçi şimdi düşü-nünce, öğrendiğim azıcık şeyin bana fazlasıyla pahalıya mal olduğunu anlıyorum.

“Aynı soruyu ben de sana sorabilirim,” dedi Biddy. “Sen nasıl başarıyorsun?”

“Yok, hayır; senin de gördüğün gibi, akşamları demirci ocağından geldiğimde hemen çalışmaya başlıyorum. Oysa sen hiç çalışmıyorsun Biddy.”

Biddy sakince, “Senden kapıyor olmalıyım – nezle falan gibi,” dedi ve sonra dikişine devam etti.

Kafamda bu fikirlerle, tahta sandalyemde arkama yaslanıp başını yana eğmiş dikiş diken Biddy’yi seyrederken onun ne denli olağanüstü bir kız olduğunu düşünmeye başladım. Şimdi düşünüyorum da bizim mesleğin inceliklerine de aynı ölçüde hâkimdi; yaptığımız türlü türlü işlerin, kullandığımız türlü türlü araç gerecin ismine vâkıftı. Özetle, benim bildiğim her şeyi Biddy de biliyordu. Teoride en az benim kadar iyi bir demirciydi; hatta benden daha bile iyiydi.

“Sen, sana sunulan her türlü imkândan sonuna kadar faydalanan o özel insanlardansın Biddy,” dedim. “Buraya gelmeden önce hiç böyle bir fırsatın olmamıştı, oysa geldiğinden beri nasıl da geliştirdin kendini!”

Biddy bana bir an için bir bakış atıp dikişini dikmeye devam etti. “Ama sonuçta senin ilk öğretmenin bendim, öyle değil mi?” dedi dikiş dikmeyi sürdürerek.

Şaşkınlık içinde, “Biddy!” diye haykırdım. “Ağlıyor musun yoksa!”

Biddy, “Hayır, ağlamıyorum,” dedi, bana bakıp gülümseyerek. “Ağladığımı nereden çıkardın?”

Ağladığını, elindeki dikişin üzerine damlayan o bir damla gözyaşının pırıltısından çıkarmıştım. Sessizce oturup Biddy’nin, Mr. Wopsle’in büyük teyzesi yaşamaya inatla devam etme bağımlılığını –ki bu, bazı insanların yenmesi dört gözle beklenen türden bir bağımlılıktır– yenmeden önce nasıl da bir köle gibi çalıştığını anımsadım. O küçücük, sefil dükkânda ve o küçücük, sefil akşam okulunda, ne denli iflah olmaz koşullarla mücadele etmek zorunda kaldığını ve ta eskilerden kalan o sefil imkânsızlık yığınının sürükleyip sırtlamak durumunda kaldığını hatırladım. O talihsiz zamanlarda bile

Biddy'nin içinde, artık gelişip serpilmeye başlayan o özelliklerin gizli bir biçimde var olduğunu düşündüm; tevekkeli değil, kendimi ilk rahatsız ve tedirgin hissedişimde yardım istemek amacıyla sezgisel olarak ona gitmiştim. Biddy sessizce oturmuş –artık gözyaşı dökmeksizin– dikiş dikiyordu; onu seyrederek tüm bunları düşünürken belki de ona olan minnetimi yeteri kadar ifade edememiş olabileceğim geldi aklıma. Belki de ona karşı haddinden fazla mesafeli davranmıştım; belki de ona iç dünyamı daha fazla açıp, onu daha çok koruyup desteklemeliydim (düşünürken aklımdan geçen kelimeler tam olarak bunlar değildiyse de düşüncelerim bu minvaldeydi).

Kafamda soruyu iyice ölçüp biçtikten sonra, “Evet, Biddy,” diye karşılık verdim, “sen benim ilk öğretmenimdin ve o zamanlar, bir gün bu mutfakta bu şekilde oturuyor olacağımız asla gelmezdi aklımıza.”

“Ah zavallım!” diye karşılık verdi Biddy. Böyle zamanlarda lafı ablama getirmek, kalkıp onunla ilgilenmek ve onu rahat ettirecek şeyler yapmak tam da Biddy'nin kendini hiçe sayan diğerkâmlığına yaraşan bir şeydi. “Çok acı, çok!”

“Neyse,” dedim, “seninle daha fazla konuşmalıyız, tıpkı eskiden olduğu gibi. Ve tıpkı eskiden olduğu gibi, sana daha fazla akıl danışmalıyım. Önümüzdeki pazar bataklığın orada güzel bir yürüyüş yapıp uzun uzun sohbet edelim.”

Artık ablamı hiç yalnız bırakamıyorduk; neyse ki Joe, o pazar öğleden sonra ablamın bakımını canıgönülünden üstlendi de Biddy'yle ben beraber dışarı çıktık. Bir yaz günüydü ve hava çok güzeldi. Köyü, kiliseyi ve kilisenin mezarlığını geçtikten sonra bataklıklara çıkıp da süzülerek yol alan gemilerin yelkenlerini görmeye başladığımızda bu manzarayı, yine her zaman olduğu gibi, Miss Havisham ve Estella'yla ilişkilendirmeye başladım. Nehre varıp kıyısına oturduğumuzda ve ayaklarımızın altında şırıldayan su, sessizliği bölmek yerine ortalığı büsbütün sessiz hale getirdiğinde Biddy'ye içimi açmanın tam yeri ve zamanı olduğuna karar verdim.

Ona konuştuklarımızın aramızda kalması için söz verdikten sonra, “Biddy,” dedim, “ben kibar bir beyefendi olmak istiyorum.”

“Ah, senin yerinde olsam böyle bir şeyi istemezdim!” diye karşılık verdi. “İşe yarayacağını zannetmiyorum.”

“Biddy,” dedim ciddi bir ifadeyle. “Kibar bir beyefendi olmak istememin bazı sebepleri var.”

“Sen daha iyi bilirsin Pip; ama şimdiki halinle daha mutlu olduğunu düşünmüyor musun?”

“Biddy!” dedim sinirli bir biçimde. “Şimdiki halimle hiç mutlu değilim. Mesleğimden de yaşamımdan da tiksiniyorum. Çırak olarak çalışmaya başladığımdan beri yaptığım işe de bir türlü ısınmadım. Saçma sapan konuşma.”

“Saçma sapan mı konuştum?” dedi Biddy sakince kaşlarını kaldırarak. “Öyleyse özür dilerim, öyle bir maksadım yoktu. Ben sadece senin iyi ve huzurlu olmanı istiyorum.”

“O halde şunu iyice anla Biddy, eğer şimdikinden çok farklı bir hayat sürmezsem asla huzurlu olmayacağım; huzurlu olmam hiçbir şekilde mümkün değil, benim açımdan perişan olmak dışında bir ihtimal söz konusu değil.”

“Çok yazık!” dedi Biddy üzgün bir biçimde kafasını iki yana sallayarak.

Ben de iç dünyamda, kendi kendimle sürekli girdiğim o münakaşada, içimden pek çok kez “Çok yazık!” diye geçirmiş olduğumdan Biddy hem kendi hislerini hem de benimkileri kelimelere döktüğü an kırınglıktan ve üzüntüden neredeyse gözyaşlarına boğulacaktım. Ona haklı olduğunu ve bunun son derece üzüntü verici bir durum olduğunu fakat yine de elimden bir şeyin gelmediğini söyledim.

“Keşke hayatımı kabullenebilseydim,” dedim Biddy’ye, bir yandan da –tıpkı bir zamanlar örselenmiş duygularımı, bira fabrikasının duvarını tekmeleyip saçlarımı yolarak boşalttığım gibi– hemen yakınımdaki kısa otları yoluyordum. “Keşke hayatımı kabullenip demirci ocağını küçükken sev-

diğimin yarısı kadar sevebilseydim; bunun benim için çok daha iyi olacağından eminim. Sen, ben ve Joe, başka bir şey istemezdik; belki çıraklık sürem dolduğunda Joe'yla ben ortak olurduk; hatta belki, sana bir yerlere giderken eşlik edecek kadar büyümüş olurdum ve belki sen ve ben güzel bir pazar günü bu nehrin kıyısında bambaşka insanlar olarak otururduk. O zaman beni beğenirdin, değil mi Biddy?"

Biddy seyir halindeki gemilere bakıp iç geçirerek, "Beğenirdim; ben öyle pek de zor beğenen biri değilimdir," diye karşılık verdi. Bu söylediği pek gurur okşayıcı sayılmazdı ama iyi niyetli olduğunu biliyordum.

"Oysa," dedim, otları yolmaya devam edip bir iki sapı ağzımda çiğneyerek, "şu halime bir bak. Hiçbir şeyden tatmin olmayan, huzursuz... Eğer bana basit ve kaba biri olduğum söylenmemiş olsaydı öyle olmamın benim için bir önemi olur muydu hiç!"

Biddy yüzünü aniden yüzüme doğru çevirdi ve bana, süzülen gemilere baktığından çok daha dikkatli bir biçimde baktı.

"Bu sözler hem doğru değil hem de son derece nezaket-siz," dedi bakışlarını yeniden gemilere yönelterek. "Kim söyledi bunu?"

Tedirgin olmuşum; lafımın nereye gideceğini düşünmeden konuşmuşum. Fakat artık geri dönemezdim, bu yüzden de, "Miss Havisham'ın evindeki genç ve güzel hanımefendi; o, dünyadaki herkesten daha güzel ve ben ona korkunç büyük bir hayranlık duyuyorum ve onun uğruna bir beyefendi olmak istiyorum," diye karşılık verdim. Bu çılgın itirafı yaptıktan sonra yolduğum otları nehre atmaya başladım – sanki otların peşi sıra kendimi de nehre atmak ister gibiydim.

Kısa bir sessizliğin ardından, "Ona nispet olsun diye mi beyefendi olmak istiyorsun yoksa onu elde edebilmek için mi?" diye sordu Biddy usulca.

"Bilmiyorum," dedim ters ters.

“Çünkü eğer ona nispet yapmak içinse,” diye devam etti Bidy, “sen daha iyi bilirsin elbette ama bence, onun sözlerini umursamazsan çok daha iyi edersin ve böylelikle çok daha bağımsız hareket edebilirsin. Eğer onu elde edebilmek içinse bence –sen daha iyi bilirsin elbette– o elde etmeye değer biri değil.”

Bunlar benim defalarca aklımdan geçirmiş olduğum düşüncelerdi. Bunun tam olarak böyle olduğunu o an bile çok net bir biçimde görebiliyordum. Fakat zavallı, sersem bir köylü çocuğu olan ben, nasıl olur da en seçkin ve bilge erkeklerin her gün içine düştükleri o muhteşem çelişkiden azade olabilirdim ki?

“Söylediklerinin hepsi doğru olabilir,” dedim Bidy’ye, “fakat ona korkunç büyük bir hayranlık duyuyorum.”

Velhasıl, bu sözü söylerken kendimi yüzükoyun yere atarak saçlarımı iki yandan sıkıca kavrayıp tüm gücümle yoldum. Deli yüreğimin had safhada divane ve ayarsız olduğunu öyle iyi biliyordum ki yüzümü, böylesi bir budalaya ait olmasından ötürü cezalandırmak için saçlarımdan tutup çakıltaşlarına vurmak geçiyordu içimden.

Biddy dünyanın en bilge kızıydı, bu yüzden de beni daha fazla ikna etmeye çalışmadı. Ellerini –ağır iş yapmaktan dolayı sertleşmiş olsa da dokunuşuyla huzur veren elleri vardı– ellerimin üstüne koyarak nazikçe önce birini, sonra diğerini saçlarımdan kurtardı. Sonra ben –tıpkı bira fabrikasının avlusunda yaptığım gibi– yüzümü koluma dayayıp biraz gözyaşı dökerken ve birilerinin ya da herkesin –hangisi olduğuna karar veremiyordum– beni suiistimal ettiğini düşünerek içimde belli belirsiz bir kırgınlık hissederken beni teskin etmek için omzumu pırpısladı.

“Bir şeyden ötürü mutluyum,” dedi Bidy, “bana güvenip, içini açabileceğini hissettin Pip. Mutluluk duyduğum bir diğer şey de sırrını saklayacağıma güvenmiş olman ki güvenine layık olmak için elimden geleni yapacağımdan emin

olabilirsin. Eğer ilk öğretmenin (Tanrım! Eğitime ihtiyacı olan zavallı bir öğretmen!) şu an hâlâ öğretmenin olsaydı sana ne ders vermesi gerektiğini bilirdi. Ama bu öğrenmesi zor bir ders olurdu; üstelik sen artık öğretmenini çoktan aştın, bu yüzden de artık ders vermenin bir faydası olmaz.” Böylelikle Biddy benim için hafifçe iç çekerek oturduğu yerden kalktı ve tazelenip yenilenmiş ve hoş bir değişim geçirmiş bir ses tonuyla, “Biraz daha yürüyelim mi, yoksa eve mi dönelim?” diye sordu.

Ağlayarak yerimden kalkıp, “Biddy,” dedim ve kolumu boynuna dolayarak onu yanağından öptüm. “Sana daima her şeyimi anlatacağım.”

“Kibar bir beyefendi olana dek,” dedi Biddy.

“Asla kibar bir beyefendi olamayacağımı biliyorsun, bu da daima böyle olacağı anlamına geliyor. Gerçi sana bir şey söylememe gerek yok çünkü geçen gece de evde söylediğim gibi, sen zaten benim bildiğim her şeyi biliyorsun.”

“Ah,” dedi Biddy usulca, neredeyse fısıldayarak, uzakteki gemilere bakarken. Sonra, az önceki gibi sesinde yeni bir neşeye bir kez daha, “Biraz daha yürüyelim mi, yoksa eve mi dönelim?” diye sordu.

Biddy’ye biraz daha yürüyebileceğimizi söyledim, böylece biraz daha yürüdük ve yaz akşamüzeri, renklerini yavaş yavaş yitirerek yaz akşamına dönüştü; her şey çok güzeldi. Saatlerin durmuş olduğu bir odada, mum ışığında “komşuyu süründür” oynayıp Estella tarafından hakir görülmektense o an, o koşullar altında, orada bulunmanın çok daha tabiatıma uygun ve sağlıklı olup olmadığını düşünmeye başladım. Estella’yı tüm o anılar ve hayallerle birlikte kafamdan tamamen çıkarıp atabilsem işime, yapmak zorunda olduğum şeyden keyif almaya kararlı bir biçimde gidebilsem, mesleğime sımsıkı sarılıp elimden gelenin en iyisini yapmaya çalışsam benim için ne güzel olur diye geçirdim içimden. O an yanımda Biddy yerine Estella olsaydı beni çok mutsuz edeceğini

bilip bilmediğimi sordum kendime. Bu sorunun yanıtını kesin bir biçimde bildiğimi kendime itiraf etmek durumunda kaldım ve “Pip, sen bir budalasın,” dedim içimden.

Yürürken epey konuştuk ve Biddy’nin söylediği her şey doğruymuş gibi geldi bana. Biddy asla hakaretamiz değildi, hercai değildi ya da bir gün öyle, bir gün böyle değildi; bana acı çektirmek ona keyif değil, üzüntü verirdi; benim yüreğimi yaralamaktansa kendi yüreğini yaralamayı tercih ederdi. Peki o halde nasıl oluyordu da onu diğerinden daha çok sevemiyordum?

“Biddy,” dedim eve doğru yürürken, “keşke beni doğru yola yönlendirebilseydin.”

“Keşke elimden gelseydi!” dedi Biddy.

“Keşke elimde olsaydı da sana âşık olabilseydim – eski bir arkadaşımın böylesine açık konuştuğum için kusuruma bakmıyorsun, değil mi?”

“Ah, hayır, hiç kusura bakmıyorum!” dedi Biddy. “Sen beni düşünme.”

“Sana âşık olabilseydim, bu benim için çok iyi bir şey olurdu.”

“Fakat sen de biliyorsun ki bana hiçbir zaman âşık olmayacaksın.”

Bu konuyu birkaç saat önce tartışmış olsaydık ben de böyle düşünürdüm fakat o akşam bana bu pek de olanaksız gelmemişti. Bu yüzden de bundan pek emin olmadığımı söyledim. Ne var ki Biddy bundan şüphesi olmadığını belirtti, üstelik bunu son derece kendinden emin bir biçimde söyledi. Kalbimin derinliklerinde bir yerlerde onun haklı olduğunu biliyordum bilmesine fakat yine de bu konuda bu kadar kendinden emin konuşması biraz ağırlığa gitmişti.

Kilisenin mezarlığına yaklaştığımızda bir toprak setin üzerinden geçip bir bent kapağının yakınında bir çitin üzerinden atlamak zorunda kalmıştık. Sonra, artık geçidin oradan mı, sazlıkların arasından mı yoksa (tıpkı onun gibi dur-

gun olan) balçıkların içinden mi çıktıysa, ihtiyar Orlick'le burun buruna geldik.

“Selam!” dedi hırlayarak. “Nereye gidiyorsunuz böyle siz ikiniz?”

Ev dışında nereye gidebilirdik ki? “O halde,” dedi, “ben de size eve kadar eşlik etmezsem feleğim şaşsın!”

Feleğinin şaşması, onun en sevdiği ceza kabilinden batıl durumdu. Bildiğim kadarıyla, o ifadeye özel bir anlam atfetmemekle beraber, tıpkı kendi kendine koyduğu vaftiz ismi gibi, bu ifadeyi de insanlığa hakaret etmek ve had safhada zararlı bir şeyi kastetmek için kullanmaya devam ederdi. Küçükken, şayet özel olarak feleğimi şaşırtacak olsa, bunu sivri ve kıvrık bir kanca marifetiyle yapacağı yönünde genel bir kanaate sahiptim.

Biddy onun bizimle gelmesini kesinlikle istemiyordu; kulağıma fısıldayarak, “Bizimle gelmesin; onu hiç sevmiyorum,” dedi. Orlick'i ben de sevmediğimden, ona teşekkür ettiğimizi fakat bize eve kadar eşlik etmesini istemediğimizi söyleme cüretinde bulundum. Orlick bu söylediğime gürültülü bir kahkahayla karşılık verdi ve bir süre arkamızda bekledi fakat sonra ayaklarını sürüye sürüye biraz gerimizden bizi takip etmeye başladı.

Biddy'nin, ablamın bize hakkında hiçbir bilgi veremediği o ölümcül saldırıda Orlick'in parmağının olduğundan şüphelenip şüphelenmediğini merak ederek ona Orlick'i neden sevmediğini sordum.

“Ah!” dedi Biddy dönüp omzunun üzerinden ayaklarını sürüye sürüye bizi takip etmekte olan Orlick'e bakarak. “Çünkü... Korkarım benden hoşlanıyor.”

“Sana hiç senden hoşlandığını söyledi mi?” diye sordum tepkili bir biçimde.

“Hayır,” dedi Biddy yine omzunun üzerinden arkaya bakarak, “bana böyle bir şey söylemedi fakat ne vakit göz göze gelsek tuhaf hareketler yaparak etrafımda fır dönmeye başlıyor.”

Bu her ne kadar alışılmadık ve tuhaf bir hoşlanma belirtisi olsa da yorumlanma biçiminin doğruluğundan şüphe etmedim. Aslına bakılırsa ihtiyar Orlick'in ondan hoşlanmaya cüret edebilmesinden ötürü çok öfkeliydim; sanki kendim bir tür saldırıya uğramışım gibi öfkeliydim.

"Fakat nasılsa bu seni ilgilendirmez," dedi Biddy sakince.

"Evet, Biddy, beni ilgilendirmez fakat yine de hoşuma gitmedi; böyle bir şeyi tasvip etmiyorum."

"Ben de etmiyorum," dedi Biddy. "Gerçi *bu* da seni ilgilendirmez."

"Elbette öyle," dedim. "Ama şunu söylemeliyim ki Biddy, şayet senin rızanla etrafında fır dönseydi, seninle ilgili kanaatim son derece olumsuz olurdu."

O gecedен sonra gözümü Orlick'ten ayırmadım; şartlar ne vakit Biddy'nin etrafında fır dönmesine müsait olsa önünü keserek bu türden bir gösteriyi sergilemesine engel oluyordum. Ablamın ona karşı aniden oluşan sevgisi yüzünden Joe'nun dükkânında iyice kök salmıştı; yoksa ne yapar ne eder onu kovdurmaya çalışırdım. Ona karşı beslediğim bu güzel duyguları gayet iyi anlıyordu ve daha sonradan fark edeceğim üzere, o da bana karşı son derece güzel duygular besliyordu.

Sanki eskiden yeteri kadar karışık değilmiş gibi, kafamı eskisinden beş bin kat karmaşık hale getirmeyi başarmıştım; ara ara Biddy'nin Estella'dan katbekat iyi olduğundan, doğduğundan beri içinde bulunduğum yoksul ama namuslu çalışma yaşamının utanılacak bir yanının olmadığından ve bu yaşam şeklinin bana yeterli derecede mutluluğu ve özsaygıyı sağladığından kesin bir biçimde emin olduğum dönemlerim oluyordu. İşte bu dönemlerde, Joe'ya ve demirci ocağına karşı hissettiğim o memnuniyetsizliğin nihai bir biçimde sona erdiğine, dürüstçe çalışarak Joe'yla ortak olacağıma ve Biddy'le arkadaşlık edeceğime kanaat getiriyordum; derken aniden, Miss Havisham'ın evinde geçirdiğim

günlerin beni tarumar eden bir anısı hain bir kurşun misali aklıma düşüyor ve kafamı yine allak bullak ediyordu. Allak bullak olmuş kafamı toplamam epey uzun zaman alıyordu; hatta çoğu kez, ben henüz kafamı toplayamamışken, belki de Miss Havisham'ın çıraklık sürem dolduktan sonra bana büyük miktarda bir para vereceği yönündeki çılgınca bir fikir düşüncelerimi yine dört bir yana dağıtıyordu.

Çıraklık sürem dolsa bile korkarım ki bu durum beni, kafa karışıklığının tam zirvesinde bırakacaktı. Ne var ki çıraklık dönemim, bilahare anlatacağım üzere, henüz tamamlanmadan sona erdi.

XVIII. Bölüm

Joe'nun yanında çıraklığımın dördüncü senesinde bir cumartesi gecesi idi. Üç Şen Kayıkçı'da bir grup ateşin etrafında toplanmış, Mr. Wopsle'in yüksek sesle gazete okuyuşunu dinliyordu. Gruptakilerden biri de bendim.

Herkesçe bilinen ve konuşulan bir cinayet işlenmişti ve Mr. Wopsle âdeta kaşlarına kadar kana bulanmış haldeydi. Cinayetin tasvirinde kullanılan her bir nefret sıfatından şeytani bir haz alıyor ve kendini mahkemede dinlenen her bir görgü tanığının yerine koyuyordu. Kâh maktul olup, “Bittim ben!” diye usulca inliyor kâh katil olup “Al sana!” diye hiddetle bağıırıyordu. Adli tıp raporunu, bizim köyün hekimini dokunaklı bir biçimde taklit ederek okuyordu; boğuşma seslerini duymuş olan yaşlı kavşak bekçisini taklit ederken âdeta bir felçli gibi öylesine tiz bir sesle konuşup titriyordu ki görseniz, söz konusu tanığın akli yeterliliğinden şüphe ederdiniz. Sorgu hâkimi, Mr. Wopsle'in elinde Atinalı Timon'a³⁰ dönüşmüştü; mübaşir ise Coriolanus'a.³¹ Mr. Wopsle müthiş eğleniyordu; biz de eğleniyorduk, rahatımız ve keyfimiz yerindeydi. Böylesine huzurlu bir ruh hali içeri-

---

30 William Shakespeare'in Antik Yunan'da cimriliğiyle tanınan Timon hakkındaki oyunu. (ç.n.)

31 William Shakespeare'in kibirli bir komutan olan Coriolanus hakkındaki oyunu. (ç.n.)

sindeyken hep beraber bunun bir taammüden adam öldürme suçu olduğuna hükmettik.

Tam o sırada, karşımdaki bankın arkasında durmuş bizi seyreden yabancı bir beyefendi dikkatimi çekti. Yüzünde bir küçümseme ifadesi vardı, gruptakilerin suratlarını inceleyen bir yandan da kocaman işaretparmağının kenarını kemiriyordu. Yabancı, okuması bittikten sonra Mr. Wopsle'a, "Evet, sanırım olayı kendi kafanıza göre bir çözüme kavuşturdunuz," dedi.

Sanki katil oymuş gibi, herkes irkilerek yabancı beyefendiye baktı. Yabancı, gruptakileri buz gibi ve alaycı gözlerle süzdü.

"Elbette suçlu olduğuna kanaat getirdiniz, değil mi?" diye sordu. "Haydi, söyleyin aklınızdan geçenleri!"

"Beyefendi," dedi Mr. Wopsle, "her ne kadar sizinle tanışma şerefine nail olamamışsam da ben suçlu olduğunu düşünüyorum." Bunun üzerine, bizler de tasdik eder gibisinden, hep bir ağızdan homurdanma cesaretini gösterebildik.

"Biliyorum," dedi yabancı. "Onu suçlu bulacağınızı biliyordum. Öyle demiştim zaten. Fakat şimdi size bir soru soracağım. İngiliz yasalarının, suçu kanıtlanana kadar –bakın, kanıtlanana kadar diyorum– herkesi masum kabul ettiğini biliyor musunuz, bilmiyor musunuz?"

"Efendim," diye söze girdi Mr. Wopsle, "bir İngiliz olarak ben de..."

"Haydi ama!" dedi yabancı, Mr. Wopsle'a bakarken işaretparmağını kemirmeye devam ederek. "Kaçamak yanıt vermeyin. Biliyor musunuz, bilmiyor musunuz? Hangisi?"

Zorbaca sorguya çeker gibi, gövdesi bir yana, kafası diğer yana eğilmiş halde, sanki onu mimlercesine, işaretparmağını –tekrar kemirmeye başlamadan önce– Mr. Wopsle'a doğrulttu.

"Söyleyin!" dedi. "Biliyor musunuz, bilmiyor musunuz?"

"Tabii ki biliyorum," dedi Mr. Wopsle.

“Tabii ki biliyorsunuz. Peki bunu neden az önce söylemediniz? Şimdi size bir soru daha soracağım;” dedi yabancı, sanki ona böyle bir şey yapmaya hakkı varmış gibi Mr. Wopsle’ı esir alarak. “Bu tanıklardan hiçbirinin henüz çapraz sorguya çekilmediğini biliyor musunuz?”

Mr. Wopsle, “Şunu ifade edebilirim ki, “diye başlayacak olmuştı ki yabancı lafı ağzına tıktı.

“Ne oldu? Soruya evet ya da hayır şeklinde bir yanıt vermeyecek misiniz? Peki, sizi bir kez daha imtihan edeceğim.” Parmağını yeniden Mr. Wopsle’a doğrulttu. “Beni dinleyin. Bu tanıkların hiçbirinin henüz çapraz sorguya çekilmediğinin farkında mısınız, değil misiniz? Haydi ama, tek bir kelimeyle yanıtlamanızı istiyorum. Evet mi, hayır mı?”

Mr. Wopsle bir an duraksadı; hepimizin gözünden düşmeye başlamıştı.

“Peki o halde!” dedi yabancı. “Ben size yardım edeyim. Yardımı hak etmiyorsunuz ama ben size yardım edeceğim. Elinizdeki kâğıda bakın. Nedir o?”

Mr. Wopsle elindeki kâğıda bakıp, ne yapacağını bilmez bir halde, “Nedir?” diyerek az önceki soruyu tekrarladi.

“Az önce okuduğunuz gazete olmasın?” diye sordu yabancı, olabilecek en alaycı ve şüphe dolu tavırla.

“Şüphesiz.”

“Şüphesiz. Şimdi gazeteyi açın ve bana söyleyin bakalım, gazetede mahkûmun, hukuk danışmanlarının kendisine savunmasını sona saklamasını söylediğini ifade ettiği açık seçik yazıyor mu?”

“Evet, az önce de okuduğum gibi,” dedi Mr. Wopsle, kendini mahkemede savunur gibi.

“Az önce okuduğunuzu boş verin, beyefendi; size az önce ne okuduğunuzu sormuyorum. İsterseniz Göklerdeki Babamız duasını tersten okuyun – hatta belki daha önce okumuşsunuzdur. Açın gazeteyi. Hayır, hayır, hayır, dostum; sütunun üst kısmına değil, alt kısmına bakın; hiç öyle anla-

mazdan gelmeyin.” (Hepimiz Mr. Wopsle’in üçkâğıtçı olduğunu düşünmeye başladık.) “Evet? Buldunuz mu?”

“İşte burada,” dedi Mr. Wopsle.

“Şimdi o bölümü içinizden okuyun ve söyleyin bakalım, mahkûmun hukuk danışmanlarının kendisine savunmasını sona saklamasını söylediğini ifade ettiği yazıyor mu? Evet, söyleyin bakalım! Buna ne diyorsunuz?”

“Tam olarak bu kelimeler kullanılmamış,” dedi Mr. Wopsle.

“Tam olarak bu kelimeler kullanılmamış!” diye tekrar etti beyefendi sertçe. “Ana fikir tam olarak benim söylediğim gibi mi peki?”

“Evet,” diye karşılık verdi Mr. Wopsle.

“Evet,” diye tekrar etti yabancı, sağ elini tanık Wopsle’a doğru uzatıp grubun geri kalan üyelerini süzerek. “Peki, şimdi sorarım size; yazı gözünün önünde dururken, bir insanın vicdanı nasıl elverir de daha savunmasını bile yapmamış bir kardeşini suçlu ilan eder? Bunu yapan biri başını yastığa nasıl koyar?”

Hepimiz Mr. Wopsle’in düşündüğümüz gibi biri olmadığını, onun iç yüzünü yeni yeni öğrenmeye başladığımızı düşünmeye başladık.

“Bir de şu var, unutmayın ki aynı kişi,” diye devam etti yabancı, parmağını sertçe Mr. Wopsle’a doğru sallayarak, “bu davada jüri üyesi seçilebilir ve kendisini büyük bir şevkle görevine adayabilir; Yüce Majesteleri Kralımızla, yargılanan mahkûm arasındaki sorunu kanunlara uygun bir biçimde ve layıkıyla muhakeme edip kanıtlara dayanarak Tanrı’nın yardımıyla doğru bir hüküm vereceğine kendi iradesiyle yemin ettikten sonra sıcacık yuvasına, ailesinin bağrına dönüp başını yastığa rahatça koyabilir mi?”

Hepimiz talihsiz Wopsle’ın çok ileri gitmiş olduğuna ve henüz yol yakinken bu pervasız gidişata bir son vermesi gerektiğine iyiden iyiye inanır olmuştuk.

Yabancı beyefendi, müzakereye imkân tanımayan bir birlikişi edasıyla ve sanki her birimizin bir açığını biliyormuş gibi –ve açığımızı ifşa etmeye karar verirse hepimizi mahvedebileceğini ima eden– bir tavırla arkadaki banktan kalkıp ateşin önünde, iki bankın arasındaki boşlukta dikildi; sol eli cebindeydi, sağ elinin işaretparmağını kemirmeye devam ediyordu.

“Edindiğim bilgiye göre,” dedi, karşısında sinip kalan bizlere bakarak, “aranızda Joseph –ya da Joe– Gargery diye bir demirci olmalı. Hanginiz?”

“Aradığınız adam burada,” dedi Joe.

Yabancı, Joe’yu el işaretiyle yanına çağırdı, Joe da gitti.

“Pip diye bilinen bir çırağın varmış,” diye devam etti yabancı. “Burada mı o?”

“Buradayım!” diye haykırdım.

Yabancı beni tanımadı fakat ben onu hatırladım; Miss Havisham’ın evini ikinci ziyaret edişimde merdivenlerin orada karşılaştığım beyefendiydi. Onu, bankın arkasından bize bakarken görür görmez tanımıştım ve o an, eli omzumda, yüz yüze bakacak şekilde karşısında dikilirken o kocaman kafasını, esmer tenini, kafasının ta derinlerine gömülmüş gibi duran gözlerini, kalın saat zincirini, sakal ve bıyıklarının çıkacağı yerlerindeki sert, siyah beneklerini, hatta kocaman ellerindeki sabun kokusunu bir kez daha detaylı bir biçimde gözlemleyip teyit etme fırsatını buldum.

Yabancı, beni hiç acele etmeksizin tepeden tırnağa süzüp etraflıca inceledikten sonra, “İkinizle özel olarak görüşmek istiyorum,” dedi. “Konuşma uzun sürecektir. O yüzden belki de evinize gitsek daha iyi olur. Konuşmamı burada yapmamayı tercih ederim; sonradan dostlarınızla bu konuşmanın istediğiniz kadarını paylaşırsınız; ben orasına karışamam.”

Üçümüz şaşkınlık dolu bir sessizlikle Şen Kayıkçı’dan çıkıp şaşkınlık dolu bir sessizlikle eve yürüdük. Yürürken yabancı ara ara bana bakıyor, ara ara da parmağının kenarını

kemiriyordu. Eve yaklaştığımızda durumun unutulmaz ve törensel bir an olduğunu az biraz idrak etmiş olan Joe normalde kullanmadığımız ön kapıyı açtı. Görüşmemiz, tek bir mumla loş bir biçimde aydınlatılmış misafir salonumuzda gerçekleşti.

Görüşme, yabancı beyefendinin masaya oturup mumu önüne çekmesiyle ve not defterindeki birtakım yazıların üzerinden geçmesiyle başladı. Sonra not defterini kaldırıp mumu biraz kenara itti; karanlıkta hangimizin hangimiz olduğundan emin olmak için Joe'yla bana dikkatlice baktı.

“Benim adım Jagers; Londra’da avukatlık yapıyorum,” dedi. “Epey tanınan biriymdir. Sizinle halletmem gereken ender rastlanan türden bir işim var ve bu fikrin benden kaynaklanmadığını söyleyerek başlayayım. Bana önceden danışılmış olsaydı şu anda burada olmazdım. Fakat danışılmadı, o yüzden şu an karşınızdayım. Ben, birinin vekili ve mutemedi olarak üzerime düşen neyse onu yaparım. Ne daha azını ne de daha fazlasını.”

Oturduğu yerden bizi pek iyi göremediğine karar vererek ayağa kalktı, bir ayağını sandalyenin arkasına koyup öne doğru abandı; böylelikle bir ayağı sandalyenin oturma yerinde, diğer ayağıysa yerdeydi.

“Bak şimdi, Joseph Gargery, sana, bu gencin çıraklığını sonlandırma teklifini iletiyorum. Onun onayıyla ve onun iyiliği için sözleşmesini iptal etmeye itiraz etmezsin diye düşünüyorum, haksız mıyım? Bunun karşılığında bir şey istemezsin, değil mi?”

“Pip’in geleceğine engel olmamak karşılığında bir şey istemek mi? Tanrı böyle bir şeyi yazdıysa bozsun,” dedi Joe, gözleri dalarak.

“‘Tanrı yazdıysa bozsun’ demek dindarlık göstergesidir fakat maksadını net bir biçimde ifade etmiyor. Soru şu: Karşılığında bir şey ister miydin? Bir şey ister misin?”

“Cevap şu,” diye karşılık verdi Joe kararlı bir biçimde, “hayır.”

Mr. Jagers'ın Joe'ya, sanki karşılık beklemeyen bu tavrından ötürü aptal olduğunu düşünüyormuş gibi bir bakış attığını hissettim. Ancak soluğumu kesen bir merak ve şaşkınlık duygusuyla öylesine afallamış bir haldeydim ki bundan tam olarak emin olamadım.

“Çok güzel,” dedi Mr. Jagers. “Bu sözünü aklında tut ve sakın biraz sonra caymaya falan kalkışma.”

“Kim kalkışmış ki?” dedi Joe ters ters.

“Kimsenin kalkıştığını söylemedim. Köpeğin var mı?”

“Evet, köpeğim var.”

“O halde şunu unutma; susan köpek, havlayan köpekten yeğdir. Bunu hiç aklından çıkarma, olur mu?” dedi Mr. Jagers Joe'ya, sanki bir kabahatini bağışlarmış gibi gözlemini yumup başını sallayarak. “Şimdi gelelim bu delikanlıya. Onunla ilgili size söyleyeceğim şey şudur ki onu büyük umutlarla dolu bir gelecek bekliyor.”

Joe'yla ben şaşkınlıktan nefesimiz kesilmiş bir halde birbirimize bakakaldık.

Mr. Jagers parmağını bana doğru sallayarak, “Benden şunu iletmem istendi: Bu delikanlı, büyük bir servetin vârisi olacak. İkincisi, bu servetin şimdiki sahibi, bu delikanlının şu an yaşadığı yerden ve mevcut çevresinden derhal koparılıp bir beyefendi olarak –diğer bir deyişle, geleceğe dair büyük umutları olan bir genç olarak– yetiştirilmesini istiyor.”

Hayallerim gerçek olmuştu; somut gerçeklik, en çılgın fantezilerimin bile ötesine geçmişti; Miss Havisham, başıma devasa bir talih kuşu konduracaktı.

“Şimdi beni dinle, Mr. Pip,” diye devam etti avukat, “bundan sonra söyleyeceğim sözler sanadır. Öncelikle, talimat aldığım kişinin ricası, senin hep Pip adını kullanmandır. Büyük umutlarla dolu bir geleceğe sahip olmanın, yerine getirilmesi böylesine kolay bir koşula bağlı olmasına bir itirazının olmayacağını tahmin ediyorum fakat şayet bir itirazın varsa bunu hemen şu an söylemelisin.”

Kalbim öylesine çarpıyor, kulaklarım öylesine uğulduyordu ki kekeleyerek bir itirazımın olmadığını söylemekte bile güçlük çektim.

“Ben de olmayacağını tahmin ediyordum! İkincisi, Mr. Pip, cömert haminin ismi kendisi kimliğini açıklayana dek gizli tutulacak. O kişinin, bunu sana bizzat kendisinin açıklamak istediğini söylemeye yetkiliyim. Bunun nerede ve ne zaman olacağını bilmiyorum; hiç kimse bilmiyor. Belki de seneler sonra olur. Şunu kesinlikle bilmelisin ki bu kişiyle ilgili herhangi bir araştırma yapman, benimle kurduğun herhangi bir iletişimde, o kişinin kim olduğuna dair herhangi bir imada ya da göndermede bulunman kesinlikle yasak. Kalbinin derinliklerinde herhangi bir tahminin varsa bırak kalbinin derinliklerinde kalsın. Bu yasağın gerekçeleri hiç mühim değil; bu gerekçeler son derece sağlam ve ciddi olabileceği gibi salt kapristen ibaret de olabilir. Bu tür şeyleri kurcalamak sana düşmez. Koşullar bu şekilde. Talimat aldığım –ve kendisine karşı başka bir sorumluluğum bulunmayan– kişiden aktarmakla yükümlü olduğum son koşul, senin bu koşulları kabul ettiğini söylemen ve sonrasında sözünde durmandır. Bu kişi, senin geleceğe dair büyük umutlarını gerçekleştirecek olan kişidir; kim olduğuyorsa onunla benim aramda bir sırdır. Aynı şekilde, böyle bir servetin yanında bu koşulun lafı dahi olmaz fakat şayet bir itirazın varsa bunu hemen şu an söylemelisin. Varsa söyle.”

Bir kez daha güçlkle kekeleyerek bir itirazımın olmadığını söyledim.

“Ben de olmayacağını tahmin ediyordum! Evet, Mr. Pip, koşullar konusunu kapatıyorum.” Her ne kadar bana Mr. Pip diye hitap etmeye ve bir parça yüzüme gülmeye başladıysa da zorbaca sorguya çeken o tavrını hâlâ üzerinden atamamıştı; benimle konuşurken hâlâ, sanki bir konuşacak olsa itibarımı iki paralık edecek her türlü bilgiye sahipmiş gibi, ara ara gözlerini kapatıp parmağını bana doğru sallıyordu.

“Şimdi gelelim anlaştmanın detaylarına. ‘Umutlar’ ifadesini birden fazla kez kullanmış olduğum halde sana bahsedilen şey yalnızca umutlar değil. Arzu edilen eğitimi alıp yaşamını idame ettirmene fazlasıyla yetecek kadar bir para bana emanet edildi. Lütfen beni vasin olarak düşün.” Kendisine teşekkür etmek üzere olduğumu fark eden Jaggers, “Ah! Hayır,” dedi, “sana peşinen söyleyeyim, bu hizmetlerimin karşılığında para alıyorum, yoksa yapmazdım. Değişen konumuna uygun düşecek şekilde daha iyi bir eğitim alman bekleniyor; ayrıca bu avantajdan derhal yararlanmaya başlamanın öneminin ve gerekliliğinin de ayırdında olman umut ediliyor.”

Hayatım boyunca bunun özlemiyle yanıp tutuşmuş olduğumu söyledim.

“Boş ver şimdi hayatın boyunca özlemiyle yanıp tutuştuklarını Mr. Pip,” dedi Jaggers ters ters. “Konuyu dağıtmayalım. Şu an böyle bir şeyin özlemiyle yanıp tutuşuyorsan, bu bize yeter. Yani, özel bir öğretmenle derhal çalışmaya başlamaya hazır olduğunu mu söylüyorsun? Öyle mi demek istiyorsun?”

Kekeleyerek öyle demek istediğimi söyledim.

“Güzel. Bu konuda senin tercihlerin dikkate alınacak. Bence mantıklı olan bu değil ancak aldığım talimat bu yönde. Bildiğin, duyduğun, özellikle tercih edeceğin bir özel öğretmen var mı?”

Biddy ve Mr. Wopsle’ın büyük teyzesi dışında öğretmen tanımadığım için soruya olumsuz yanıt verdim.

“Bildiğim ve işimize yarayabileceğini düşündüğüm bir öğretmen var,” dedi Mr. Jaggers. “Yalnız dikkatini çekerim, onu sana tavsiye ediyor falan değilim; ben hiçbir zaman hiç kimseyi birilerine tavsiye etmem. Sözünü ettiğim beyefendi Mr. Matthew Pocket.”

Ah! Soyadından hemen yakalamıştım. Miss Havisham’ın akrabasıydı. Mr. ve Mrs. Camilla’nın bahsettikleri Matthew’du. Miss Havisham öldüğünde cansız bedenini, üzerinde gelinli-

giyle gelin masasına yatırdıklarında başucunda duracak olan Matthew.

Mr. Jaggers bana kurnazca bir bakış atarak, “Bu ismi duymuş muydun?” diye sordu ve sonra yanıt beklerken gözlerini yumdu.

O ismi duymuş olduğumu söyledim.

“Ah!” dedi. “Demek ismi duydun. Fakat asıl mesele şu: Bu konudaki fikrin nedir?”

Tavsiyesinden ötürü ona minnettar olduğumu söyledim –ya da söylemeye çalıştım– fakat Mr. Jaggers, “Hayır, genç dostum,” diye sözümü kesip o kocaman kafasını yavaşça sallayarak, “az önce söylediğim şeyi hatırlayarak cümledeki yanlış düzelt!” dedi.

Cümledeki yanlış düzeltmeksizin bir kez daha tavsiyesinden ötürü ona minnettar olduğumu söylemeye yeltendim.

“Hayır, genç dostum,” diye sözümü kesti başını sallayarak ve aynı anda hem gülümseyip hem kaş çatarak; “hayır, hayır, hayır; iyi denemeydi fakat olmaz; sen daha çok gençsin, bu şekilde bu işin sorumluluğunu bana yükleyebileceğini sanıyorsan yanılıyorsun; ‘tavsiye’ doğru kelime değil Mr. Pip. Başka bir kelime dene.”

Cümledeki yanlış düzelterek, bana Mr. Matthew Pocket’tan bahsettiği için ona minnettar olduğumu söyledim.

“Bu çok daha iyi!” dedi Mr. Jaggers.

Ayrıca o beyefendiyi denemekten büyük mutluluk duyacağımı da ilave ettim.

“Güzel. Onu beyefendinin kendi evinde denersen daha iyi olur. Bunun için gereken hazırlıklar yapılacaktır; önce Mr. Pocket’ın Londra’daki oğluyla tanışırsın. Londra’ya ne zaman geleceksin?”

Hiç kımıldamaksızın öylece durmuş bizi seyretmekte olan Joe’ya bakarak hemen gelebileceğimi düşündüğümü söyledim.

“Öncelikle,” dedi Mr. Jaggers, “Londra’ya gelebilmen için yeni kıyafetlerinin olması gerekiyor; iş kıyafetleri olmaz.

! İftaya bugün diyelim. Paraya ihtiyacın olacak. Sana yirmigine bıraksam olur mu?”

Mr. Jagers müthiş bir soğukkanlılıkla çift cepli büyük bir cüzdan çıkarak paraları sayıp masanın üzerine koydu ve bana doğru itirdi. Sandalyeye koyduğu ayağını ancak o an indirmişti. Parayı bana doğru itirdikten sonra sandalyeye atabiner gibi oturmuş, cüzdanını sallayarak Joe’ya bakıyordu.

“Evet, Joseph Gargery? Şaşkınlıktan küçük dilini yutmuş gibi bir halin var.”

“Öyle!” dedi Joe tereddüde yer bırakmayan bir biçimde.

“Kendin için bir şey istemediğin konusunda uzlaşmaya varıldı. Bunu unutma, olur mu?”

“Uzlaşmaya varıldı,” dedi Joe. “Uzlaşıldı. Ve bu durum sonsuza dek geçerli olacak.”

“Peki ya,” dedi Mr. Jagers cüzdanını sallayarak, “bana verilen talimatlarda, telafi amacıyla sana da bir hediye vermem belirtilmişse?”

“Neyin telafisi?” diye sordu Joe.

“Pip’in hizmetinden faydalanamayacak olmandan kaynaklanan zararının.”

Joe bir kadınınkini andıran bir dokunuşla elini omzuma koydu. Daha sonraları Joe’yu, bünyesinde barındırdığı bu güç ve yumuşaklık kombinasyonundan ötürü, bir adamı hurdahaş edebileceği gibi, bir yumurtaya kırmadan yumuşak dokunuşlarda bulunabilen buharlı çekiçlere benzetmişimdir. “Pip’in özgürce gidip şerefe ve servete kavuşmasını canıgönülden isterim; bunu o kadar çok isterim ki kelimelerle ifade etmem mümkün değil. Fakat bu küçük çocuğun yokluğunu parayla telafi edebileceğinizi düşünüyorsanız... Demirci ocağına geldiği ilk günden beri biz birbirimizin en iyi dostuyuz!”

Ah, vefasızca bırakıp gitmeye dünden hazır olduğum, sevgili iyi yürekli Joe, şu an yine gözümün önüne geldin; o adaleli demirci kolunu ağlayan gözlerine dayamışsın, o geniş

göğsün bir inip bir kalkıyor, sesin boğulup duyulmaz oluyor. Ah sevgili vefakâr, şefkatli, iyi yürekli Joe, kolumdaki sevgi dolu elinin titreyişini, sanki bir meleğin kanadının kıpırtısıymışçasına, bugün bile hâlâ hissedebiliyorum!

Ne var ki, ben Joe'yu parayı alması için yüreklendirdim. Önümde uzanan parlak geleceğin labirentlerinde öylesine kaybolmuştum ki, Joe'yla beraber yürüdüğümüz o tali yolları hatırlayıp izini sürmekte zorluk çekiyordum. Joe'yu teselli edecek bu parayı alması için ona yalvardım; ne de olsa (onun ifadesiyle) biz her zaman birbirimizin en iyi dostu olmuştuk ve (benim ifademle) bu, sonsuza dek böyle olacaktı. Joe boştaki elinin bileğiyle, sanki gözünü çıkarmaya azmetmiş gibi gözlerini ovuşturdu ama tek kelime daha etmedi.

Mr. Jaggers'ın bu sahneyi izlerken Joe'yu köyün delisi, beni ise onun bakıcısı olarak gördüğü belliydi. Sahne sona erdikten sonra sallamaktan vazgeçtiği cüzdanını elinde tartarak şöyle dedi:

“Dinle beni Joseph Gargery, seni uyarıyorum, bu senin son şansın. Sana vermekle yükümlü olduğum hediye almayı niyetin varsa söyle vereyim. Eğer böyle bir niyetin yoksa...” Mr. Jaggers büyük bir şaşkınlık içerisinde konuşmasına son verdi; zira Joe, her halinden belli olduğu üzere, onu amansızca yumruklamak için etrafında dönmeye başlamıştı.

“Diyeceğim şudur ki,” diye haykırdı Joe, “eğer evime, beni tahrik edip sinirlendirmek için geldiysen çık karşıma da görelim! Diyeceğim şudur ki erkeksen çık karşıma! Diyeceğim şudur ki ben diyeceğimi dedim ve ölsem bile sözümünden dönmem!”

Joe'yu tutup geriye çektim, o da hemen sakinleşiverdi; bana, son derece yumuşak bir biçimde, hani bir daha böyle bir şeye yeltenecek biri olursa diye, nazık bir uyarı mahiyetinde, kendi evinde hiç kimsenin onu tahrik edip sinirlendiremeyeceğini söyledi. Joe gövde gösterisinde bulunduğu anda, Mr. Jaggers ayağa kalkıp geri geri giderek kapıya yanaşmış-

tı. Bir daha içeri girmeye niyetinin olmadığını açıkça belli ederek veda sözlerini söyledi. Sözleri şunlardı:

“Evet, Mr. Pip, mademki bir beyefendi olacaksın, buradan ne kadar erken ayrılırsan o kadar iyi olur. Önümüzdeki hafta bugün diyelim; bu arada sana adresimi de yazılı olarak gönderirim. Londra’da posta arabalarının durduğu yerde bir payton kiralar, doğruca bana gelirsin. Şunu unutma; üzerine almış olduğum bu görevle ilgili olumlu ya da olumsuz herhangi bir fikir beyan etmiyorum. Paramı alıyor, karşılığında da işimi yapıyorum. Bunu iyice anla. İyice anla!”

Parmağını ikimize doğru sallıyordu; aslında muhtemelen daha da devam ederdi fakat Joe’nun tehlikeli olduğunu anlamış olacak ki çekip gitti.

Mr. Jaggers gittikten sonra aklıma bir şey geldiği için arkasından koştum; kiralık arabasının beklediği Şen Kayıkçı’ya giderken onu yakaladım.

“Affedersiniz,, Mr. Jaggers.”

Yüzünü bana dönerek, “Hayırdır? Ne oldu?” dedi.

“Talimatlarınızı harfiyen yerine getirmek istiyorum, Mr. Jaggers, bu yüzden de sormamın daha iyi olacağını düşündüm. Buradan ayrılmadan önce tanıdıklarım ile vedalaşmamın bir sakıncası var mı acaba?”

“Hayır,” dedi söylediklerime pek bir anlam veremiyormuş gibi bir ifadeyle.

“Sadece köydekilerden bahsetmiyorum; kasabada da tanıdıklarım var.”

“Hayır,” diye karşılık verdi. “Hiçbir sakıncası yok.”

Ona teşekkür edip koşarak eve döndüm; Joe çoktan ön kapıyı kilitlemiş ve misafir odasını boşaltmıştı; elleri dizlerinde mutfaktaki ocağın önüne oturmuş, yanan kömürü büyük bir dikkatle seyrediyordu. Ben de ateşin önüne oturup kömürlere baktım; uzunca bir süre tek kelime konuşulmadı.

Ablam köşedeki minderli koltuğundaydı; Biddy elinde nakışıyla ateşin önündeydi; Joe, Biddy’nin yanında oturu-

yordu; bense Joe'nun yanında, ablamın karşısındaydım. Kora dönen kömürlere baktıkça Joe'ya bakmam daha da güçleşiyordu; sessizlik uzadıkça kendimde konuşacak gücü daha az bulabiliyordum.

En sonunda, "Joe, Biddy'ye söyledin mi?" diye sormayı başarabildim.

"Hayır, Pip," dedi Joe ateşe bakmaya devam ederek ve –sanki bir yere gideceklerine dair gizli bir bilgisi varmış gibi– dizlerini sımsıkı tutarak, "sen söylersin diye düşündüm Pip."

"Senin söylemeni tercih ederim Joe."

"Peki, söyleyeyim o halde; Pip zengin bir beyefendi oluyor," dedi Joe, "Tanrı onu korusun!"

Biddy elindeki nakışı bırakmış bana bakıyordu. Joe dizlerini tutmuş bana bakıyordu. Ben de onlara baktım. Kısa bir sessizliğin ardından ikisi de beni canıgönülden tebrik etti; ancak tebrikleri bir miktar hüznün de barındırıyordu ki bu da beni üzmüştü.

Arkadaşlarımın da bu ciddi sorumluluktan haberdar olmaları gerektiğini düşünerek Biddy'nin (ve Biddy aracılığıyla Joe'nun) zihnine, beni bu büyük servete kavuşturan kişinin kimliğiyle ilgili hiçbir şey öğrenilmeye çalışılmaması ve bu kişiyle ilgili hiçbir şekilde konuşulmaması gerektiğini nakşetmeye çalıştım. Bunun, zamanı geldiğinde açığa çıkacağını ve o zamana kadar da bana bununla ilgili –gizemli bir haminin beni büyük umutlarla dolu bir geleceğe kavuşturacağı dışında– hiçbir şey söylenmeyeceğini ilave ettim. Biddy nakışını tekrar eline alıp ateşe bakarak düşünceli bir biçimde kafasını salladı ve bu konuda son derece dikkatli olacağını söyledi; Joe da dizlerini tutmaya devam ederek, "Ben de onun kadar dikkatli olacağım Pip," dedi ve beni bir kez daha tebrik ederek bir beyefendi olmamla ilgili öylesine abartılı bir şaşkınlık gösterisinde bulunmaya başladı ki açıkçası hiç hoşuma gitmedi.

Biddy olan bitenin en azından bir kısmını ablama anlatabilmek için büyük gayret sarf etti. Bana kalırsa bu gay-

retlerin tümü boşa gitti. Ablam sürekli gülüp kafasını sallıyor ve Biddy'nin ardından, "Pip" ve "mülk" kelimelerini tekrar ediyordu. Ne var ki ablamın zihninde bu kelimelerin bir seçim sloganının ötesinde bir anlama sahip olduğunu zannetmiyorum; ablamın zihninin ne durumda olduğunu betimleyebilmek için bundan daha karanlık bir portre çizebileceğimi de zannetmiyorum.

Eğer bizzat yaşamamış olsaydım böyle bir şeyin olabileceğine ihtimal vermezdim fakat Joe'yla Biddy o rahat ve neşeli hallerine döndükçe ben daha da kasvetli bir ruh haline bürünüyordum. Başıma konmuş olan o devasa talih kuşundan ötürü bir memnuniyetsizlik duymam elbette söz konusu değildi fakat belki de bilinçsiz bir şekilde, kendime karşı bir memnuniyetsizlik duyuyordum.

Her neyse, onlar benim gidişimi, bensiz ne yapacaklarını ve buna benzer konuları konuşurlarken ben dirseğimi dizime, yüzümü elime yaslamış halde oturup ateşi seyrettim. İkisinden birinin bana bakışlarını yakaladığımda –ki bana sık sık bakıyorlardı; özellikle de Biddy– bu bakışlar her ne kadar sevgi dolu olsa da ben yine de içerliyordum: Sanki bana güvensizliklerini ifade ediyorlarmış gibi geliyordu. Oysa Tanrı biliyor ya sözleriyle de hareketleriyle de böyle bir şeyi ima ettikleri yoktu.

İşte bu anlarda oturduğum yerden kalkıp kapıdan dışarıya bakıyordum; mutfak kapımız akşam olur olmaz açılır ve yaz akşamları da içeriye hava girsin diye açık tutulurdu. Korkarım ki o an kafamı yukarı kaldırıp baktığım yıldızlar bile tüm yaşamımı aralarında geçirdiğim köye ait nesnelerin üzerinde parıldadıkları için bana zavallı ve iddiasız yıldızlarmış gibi geliyordu.

Peynir, ekmek ve biradan oluşan akşam yemeğimizin başına oturduğumuzda, "Şu an cumartesi akşamı," dedim, "beş gün daha geçtikten sonra yola çıkacağım günün arifesi olacak. Günler çabucak geçiverir."

“Evet, Pip,” dedi Joe, bira bardağında boğulup boşluktan geliyormuş gibi çıkan sesiyle. “Günler çabucak geçiverir.”

“Bir de bakmışsın gideceğin gün gelivermiş,” dedi Bidy.

“Düşünüyorum da Joe, pazartesi günü kasabaya gidip yeni kıyafetlerimi sipariş ettiğimde terziye söyleyeyim de kıyafetleri gidip orada giyeyim ya da onları Mr. Pumblechook’un dükkânına göndersin. Herkesin beni o kıyafetlerle görüp seyretmesi pek yakışık almaz.”

“Mr. ve Mrs. Hubble da seni o yeni beyefendi halinle görmek isteyebilirler,” dedi Joe; bir yandan sol avucunun içinde tuttuğu, üzerine peynir sürülü ekmeğini büyük bir özenle kesiyor, bir yandan da ekmeklerimizi birbirimize gösterip karşılıklı nispet yaptığımız zamanları düşünür gibi benim hiç dokunulmamış akşam yemeğine bakıyordu. “Wopsle da seni o halinle görmek isteyebilir. Şen Kayıkçı da seni o şekilde görmekten onur duyacaktır.”

“Benim istemediğim şey de tam olarak bu, Joe. Bu işi öylesine dallandırıp budaklandırır, öylesine basit ve avam bir mesele haline getirirler ki kendime tahammül edemeyecek hale gelirim.”

“Ah, öyle mi, Pip?” dedi Joe. “Kendine tahammül edemeyecek hale geleceksen...”

O sırada ablamın tabağını tutarak oturan Bidy araya girerek, “Kendini o kıyafetleri giymiş halinle Mr. Gargery’ye, ablana ve bana ne zaman göstereceğini düşündün mü?” diye sordu. “Kendini bize göstereceksin, değil mi?”

“Bidy,” diye karşılık verdim bir parça içerleyerek, “öyle acelecisin ki sana ayak uydurmak mümkün değil.”

(“Oldum olası acelecidir o,” dedi Joe.)

“Bidy, bir dakika daha sabredebilmiş olsaydın bir akşam –muhtemelen gitmeden önceki akşam– kıyafetlerimi bir bohçayla buraya getireceğimi duyardın.”

Bidy bunun üzerine başka bir şey söylemedi. Onu, bana yaraşır bir yüce gönüllülükle affettim, sonra da onunla ve

Joe'yla sevgi dolu bir biçimde birbirimize karşılıklı iyi geceler diledikten sonra yatmak için yukarıya çıktım. Küçük odama gittiğimde oturup odama, pek yakında çok daha üst mertebede yerlere gitmek üzere çıkıp gideceğim, basit, alelade odama uzun uzun baktım. Yine de bu oda çocukluğuma dair taze-cik anılarla doluydu; hatta daha şimdiden bu odayla bundan sonra kalacağım çok daha güzel odaların arasında kalıp ikileme düşmüştüm – tıpkı demirci ocağıyla Miss Havisham'ın evi ve Biddy'yle Estella arasında kalıp ikileme düştüğüm gibi.

Güneş tüm gün tavan arasındaki odamın çatısına vurduğu için odam sıcacıktı. Pencereyi açıp dışarıya baktığımda, Joe'nun aşağıdaki karanlık kapıdan dışarı çıkıp açık havada bir iki kez gidip geldiğini gördüm; sonra Biddy gelip yanında getirmiş olduğu piposunu onun için yaktı. Joe hiç bu kadar geç saatte pipo içmezdi; bir nedenle teselli bulmaya çalışıyor olduğunu düşündüm.

Kısa bir süre sonra, Joe piposuyla pencerenin hemen altındaki kapının önünde durdu; Biddy de gelip ona alçak sesle bir şeyler söylemeye başladı; benden bahsettiklerini biliyordum çünkü ikisinin de sevecen bir ses tonuyla birden çok kez adımları söylediklerini duymuştum. Her ne kadar konuşmanın geri kalanını duyabilecek durumda olsam da onları daha fazla dinlemek istemiyordum; pencerenin önünden çekilip yatağımın yanı başındaki sandalyeye oturdum; parlak geleceğimin ilk gecesinin aynı zamanda hayatımın en yalnız gecesi olmasından ötürü kendimi son derece tuhaf ve üzgün hissediyordum.

Açık duran pencereye baktığımda Joe'nun piposundan yükselen açık renkli halkaları gördüm ve onları Joe'nun bana gönderdiği dualar olarak hayal ettim – halkalar, davetsizce alanımı işgal etmeksizin ya da gözümün önümde gösteriş yapmaksızın, paylaşmakta olduğumuz havayı usulca dolduruyordu. Işığımı söndürüp yatağıma girdim; yatağım artık rahatsız bir yataktı, içinde bir daha asla o eski derin uykularımı uyuyamayacaktım.

XIX. Bölüm

Sabah, hayata dair genel bakışımda bariz bir değişim hasıl olmuştu; hayat öylesine parıltılı hal almıştı ki sanki o eski hayat değildi. Zihnimdeki en büyük mesele, gideceğim günle aramda altı günlük bir zaman diliminin oluşuydu; sanki bu sırada Londra'nın başına bir iş gelecekti ve ben oraya gittiğimde şehir bir hayli bozulmuş olacaktı ya da tümünden yok olup gidecekti.

Joe'yla Biddy yaklaşan ayrılığımızdan bahsettiğimde son derece hoş ve dostane bir tavır sergiliyorlardı; yine de ben açmadıkça konuyu açmıyorlardı. Kahvaltıdan sonra Joe salondaki dolapta duran sözleşmemi getirdi, sonra kâğıtları ateşe attık ve ben o an tamamen özgür olduğumu hissettim. Yüreğimdeki o yepyeni özgürlük hissiyle Joe'yla birlikte kiliseye gittim; eğer vaiz tüm bu olanları bilseydi zengin adam ve Cennetin Krallığı³² ile ilgili bölümünü okumazdı diye geçirdim içimden.

Erken yediğimiz akşam yemeğinden sonra bir an önce bataklıktaki işimi halledip bitirmek niyetiyle tek başıma yürüyüşe çıktım. Kilisenin önünden geçerken ömür boyu

---

32 “Yine de şunu söyleyeyim ki, devenin iğne deliğinden geçmesi, zenginin Tanrı Egemenliği’ne girmesinden daha kolaydır.” *Yeni Ahit, Matta, 19:24.* (ç.n.)

Tanrı'nın her pazar günü oraya gitmeye ve en nihayetinde de o alçak yeşil tümseklerin arasında adsız sansız yatmaya yazgılı o zavallılara karşı (tıpkı sabahki vaazda hissettiğim türden) soylu bir şefkat duygusu hissettim yüreğimde. Günün birinde onlar için bir şeyler yapmaya kendi kendime söz verdim; köydeki herkese biftek, erikli puding ve koca bir bardak biradan oluşan bir akşam yemeğiyle bolca güzel söz lütfedecek şekilde bir plan taslağı oluşturdum.

Bir zamanlar bu mezarların arasında topallayarak gezinirken görmüş olduğum kaçakla münasebetimi daha önce de sıklıkla utanca yakın bir duyguyla hatırlardım; o pazar günü onu o üstü başı paramparça, perişan ve titrer haliyle ve ayağında o suçlu demiri ve yaka armasıyla hatırladığım andaki duygularımı artık siz hayal edin. Tek tesellim olayın üzerinden çok uzun zaman geçmiş olmasıydı; mahkûm çok uzaklara gönderilmiş olmalıydı, benim için zaten ölüydü, belki de gerçekten ölmüştü.

Bundan böyle bu alçak ve ıslak bataklıklar yoktu, hendekler ve setler yoktu, şu otlayan sığırlar yoktu – gerçi o an, o alık halleriyle çok daha saygın bir havaya bürünmüş gibiydiler; geleceğe dair bu denli büyük umutları olan bu kişiyi doyasya seyredebilmek için yüzlerini bana doğru çevirmişlerdi sanki. Elveda, çocukluğumun hiç değişmeyen o tanıdık bildik simaları; benim yerim o demirci ocağı ve sizin yanınız değil; ben Londra'ya ve tüm o ihtişama aitim! Mutlu mesut bir biçimde eski tabyaya gittim; orada uzanıp Miss Havisham'ın beni Estella'yla evlendirme niyetinde olup olmadığını düşünürken uyuyakalmışım.

Uyandığımda Joe'yu yanı başımda oturmuş pipo içerken görünce çok şaşırdım. Gözlerimi açar açmaz Joe beni neşeli bir gülümsemeyle selamlayıp şöyle dedi:

“Son pazarımız olduğu için ben de geleyim dedim.”

“İyi ki geldin Joe.”

“Sağ ol Pip.”

El sıkıştıktan sonra, “Sevgili Joe, seni hiçbir zaman unutmayacağım’dan emin olabilirsin,” diye devam ettim sözlerime.

“Ama bunu söylemene hiç gerek yok ki Pip!” dedi Joe rahat bir tavırla. “Bunu zaten biliyorum. Ah, eski dostum! Tanrı iyiliğini versin; insanın bir şeyden emin olabilmesi için o şeyi iyice sindirip kabullenmesi gerekiyor. Fakat değişim öylesine ani oldu ki kabullenmek biraz zaman aldı, öyle değil mi?”

Joe’nun benden yana bu denli emin olması pek de hoşuma gitmemişti. Duygularını belli etmesini ya da “Bu güzel sözlerin için sağ ol Pip, eksik olma” minvalinde bir şeyler söylemesini isterdim. Bu yüzden de Joe’nun sözlerinin ilk bölümüne ilişkin hiçbir yorum yapmayıp, ikinci kısmıyla ilgili bir şeyler söyledim ve haberin gerçekten de hiç beklenmedik bir anda ansızın geldiğini fakat benim eskiden beri bir beyefendi olmayı istediğimi ve çoğu kez zihnimde, bir beyefendi olsam neler yapacağımı tasarladığımı ifade ettim.

“Gerçekten mi?” dedi Joe. “İnanılmaz!”

“Burada yaptığımız derslerde biraz daha ilerleme katetmiş olsaydın ne iyi olurdu, öyle değil mi Joe?” dedim.

“Yani, bilmiyorum ki,” diye karşılık verdi Joe. “Öyle aptalım, öyle aptalım ki. Ben sadece kendi mesleğimde ustayımdır. Kendimi bildim bileli bu denli aptal olduğum için hayıflanmışımdır fakat şu an bunun için bir yıl öncesinden daha fazla hayıflanmamı gerektirecek bir durum yok. Anlıyor musun beni?”

Demek istediğim şuydu; servetime kavuşup Joe için bir şeyler yapabilecek duruma geldiğimde Joe’nun daha iyi niteliklere sahip olması, toplumsal konumunu yükseltebilmesi açısından çok iyi olurdu. Ne var ki Joe kastettiğim şeyi anlamaktan öylesine uzaktı ki bu konuyu Biddy’yle konuşmanın daha iyi olacağına karar verdim.

Böylelikle eve dönüp çayımızı içtikten sonra Biddy’yi yolun kenarındaki küçük bahçemize götürüp, gönlünü okşamak amacıyla onu hiçbir zaman unutmayacağımı söyledikten sonra ondan benim için bir şey yapmasını istedim.

“Biddy,” dedim, “senden istediğim şey, elinden gelen yardımı Joe’dan esirgememen.”

“Ona hangi konuda yardım edeceğim?” diye sordu Biddy sabit olarak nitelendirilebilecek bir bakışla bana bakarak.

“Şöyle ki, bildiğin gibi, Joe çok iyi kalpli biridir –hatta bence dünyanın en iyi kalpli insanıdır– fakat bazı konularda biraz geridir. Mesela, Biddy, eğitim ve görgü kuralları konusunda.”

Konuşurken Biddy’ye baktığım halde (ve o da ben konuşurken gözlerini kocaman açtığı halde) o bana bakmıyordu.

“Görgü kuralları demek! Onun yeteri kadar görgülü olmadığını mı düşünüyorsun?” diye sordu Biddy bir kuşüzümü yaprağı kopararak.

“Sevgili Biddy, görgüsü burası için gayet yeterli ama...”

“Ah! Demek görgüsü burası için gayet yeterli, öyle mi?” diyerek sözümü kesti Biddy elindeki yaprağı dikkatle inceleyerek.

“Beni dinlesene; günün birinde Joe’yu daha kibar çevrelere sokacak olsam –ki, servetime tam olarak sahip olduğumda öyle yapmayı düşünüyorum– bu haliyle ona hak ettiği değeri vermezler.”

“Onun bunu bilmediğini mi zannediyorsun?” diye sordu Biddy.

Bu öylesine tahrik edici bir soruydu ki (zira o ana kadar böyle bir şey aklımın ucundan bile geçmemişti) ona sert bir biçimde, “Ne demek istiyorsun?” diye sordum.

Biddy yaprağı ellerinin arasında ufaladıktan sonra –ki kuşüzümü yaprağının kokusu o gün bugündür bana yolun kenarındaki küçük bahçede geçirdiğimiz o akşamı hatırlattır– “Onun da bir gururunun olabileceğini hiç düşündün mü?” diye sordu.

“Gururu mu?” dedim kelimeyi küçümser bir biçimde vurgulayarak.

“Ah! Gururun türleri vardır,” dedi Biddy gözlerimin içine bakıp kafasını iki yana sallayarak. “Gururun tek bir çeşidi yoktur ki...”

“Evet? Niye durdun?” diye sordum.

“Tek bir çeşidi yoktur ki,” diye devam etti Biddy. “Belki de böylesine layıkıyla doldurduğu o konumdan –ki orayı hakkıyla ve saygın bir biçimde dolduruyor– kimsenin onu çekip uzaklaştırmasına izin vermeyecek kadar gururludur. Açıkçası ben onun bu açıdan son derece gururlu olduğunu düşünüyorum; gerçi bunu benim söylemem hadsizlik olabilir zira sen onu benden çok daha iyi tanıyorsun.”

“Biddy,” dedim, “senin şu duruma düştüğünü gördüğüm için çok üzgünüm. Bunu senden hiç beklemezdim. Kıskanç ve hasetsin Biddy. Başıma talih kuşunun konmuş olmasını çekemiyorsun ve bunu da saklayamıyorsun.”

“Böyle bir şeyi söylemeye vicdanın elveriyorsa söyle, içinde tutma,” dedi Biddy. “Şayet vicdanın elveriyorsa söyle söyleyebildiğin kadar, içinde kalmasın.”

“Asıl senin vicdanın böyle biri olmaya elveriyorsa aynen böyle devam et Biddy,” dedim erdemli bir edayla ve üst perdeden konuşarak, “fakat kendi ayıbını bana yamamaya çalışma. Böyle bir şeyi gördüğüm için gerçekten çok üzgünüm; bu da insan doğasının karanlık tarafı. Amacım, ben gittikten sonra sevgili Joe’nun ilerleme katedebilmesi için senden ona yardım etmeni istemektir. Fakat şu tavrından sonra senden hiçbir şey istemiyorum. Seni şu halde gördüğüm için öyle üzgünüm ki anlatamam Biddy,” dedim tekrar. “İşte bu da insan doğasının karanlık tarafı.”

“Sen beni ister öv ister yer,” dedi zavallı Biddy, “burada her zaman elimden geleni yapmaya çalışacağımdan emin olabilirsiniz. Ve giderken bana dair istediğin duyguyu götür yanında, ben yine de seni o eski Pip olarak hatırlayacağım. Fakat şunu da unutma ki hakkaniyetsiz olmak bir beyefendiye yakışmaz,” dedi Biddy ve kafasını diğer yöne çevirdi.

Bir kez daha bunun, insan doğasının karanlık tarafı olduğunu söyleyip (ileride bu görüşümün ne denli isabetli olduğunu anlayacak olsam da Biddy hakkındaki iddiamdan vazgeçecektim) Biddy'den ayrılarak dar yolda yürümeye başladım; Biddy de eve döndü. Sonra bahçe kapısından dışarı çıkıp akşam yemeği saatine kadar etrafta kederli kederli dolandım; parlak geleceğimin ikinci gecesinin de tıpkı ilki gibi yalnız ve mutsuz olmasından ötürü kendimi bir kez daha son derece tuhaf ve üzgün hissettim.

Neyse ki sabah olduğunda dünyaya bakışım yine aydınlık bir hal aldı; Biddy'ye onu bağışladığımı söyledim ve böylelikle konuyu kapattık. En güzel kıyafetlerimi giyerek dükkânların açık olacağını düşündüğüm en erken saatte kasabaya gittim ve kendimi terzi Mr. Trabb'e takdim ettim; dükkânın arka tarafındaki odada kahvaltısını yapmakta olan terzi benim için dışarıya çıkmaya tenezzül etmeyerek beni yanına çağırdı.

"Pekâlâ!" dedi Mr. Trabb arkadaş canlısı bir tavrıyla. "Nasılsın ve senin için ne yapabilirim?"

Mr. Trabb, sıcak somununu kuş tüyü yatağa bölmüştü ve battaniyelerin arasından her bir parçanın üzerine tereyağı sürüp, üzerlerini örtmekle meşguldü. Yaşlı ve varlıklı bir bekârdı; açık duran penceresi, küçük, varlıklı bir bahçeyle meyvelige bakıyordu ve şöminesinin yanındaki duvarda varlıklı bir demir kasa gömülüydü; balya balya varlığını da çuvalarla bu kasanın içinde sakladığından hiç şüphem yoktu.

"Mr. Trabb," dedim, "belki böyle bir şeyden bahsetmek hoş değil, böbürlenmek gibi olacak ama büyük bir servetin sahibi olmak üzereyim."

Mr. Trabb'in hal ve tavrında bir değişiklik hasıl oldu. Tereyağını yataкта unutup yatağın kenarından kalktı ve elini masa örtüsüne silerek, "Üstüme iyilik sağlık!" diye haykırdı.

"Londra'daki vasimin yanına gidiyorum," dedim cebimden rasgele birkaç gine çıkarıp onlara bakarak, "ve oraya

giderken giymek için modaya uygun bir takım elbise diktirmek istiyorum.” Aksi takdirde diyecekmiş gibi yapıp beni başından savabileceğini düşünerek, “Parasını da peşin ödemek istiyorum,” diye ekledim.

Mr. Trabb, “Sevgili beyefendi,” diyerek saygıyla eğilip kollarını iki yana açtı ve elleriyle dirseklerime dokunma cüretinde bulundu, “lütfen böyle söyleyerek beni rencide etmeyiniz. Sizi tebrik etme şerefine nail olabilir miyim acaba? Zahmet olmazsa dükkâna buyurur musunuz acaba?”

Mr. Trabb’in çırağı bizim oraların en gözükara çocuğuydu. Ben içeriye girdiğimde dükkânı süpürüyordu; tozları üzerime süpürerek kendisine büyük eğlence çıkarmıştı. Mr. Trabb’le birlikte arka odadan çıkıp dükkâna girdiğimizde çocuk hâlâ süpürmeye devam ediyordu; bizi görünce süpürgeyi sağa sola, çarpabileceği ne kadar yer varsa çarpmaya başladı; (anladığım kadarıyla) bir demirciye, ölü ya da diri, her koşulda denk olduğunu göstermeye çalışıyordu.

“Kes şu gürültüyü,” dedi Mr. Trabb son derece sert bir biçimde, “yoksa kafanı koparırım! Lütfen oturun beyefendi. Bu, elimde gördüğünüz,” diye devam etti bir top kumaşı alıp tezgâhın üzerine dalga dalga olacak şekilde serdikten sonra parıltısını göstermek için elini kumaşın altında gezdirerek, “çok güzel bir parçadır. Bunu size rahatlıkla tavsiye edebilirim efendim çünkü gerçekten çok kalitelidir. Size başka kumaşlar da göstereceğim.” Sonra, “Hey sen, oradan bana dört numarayı getir!” diyerek çocuğa seslendi. (Çocuğun, kumaş topunu bana çarpacağından ya da başka bir rezillik yapacağından çekinirmiş gibi, çocuğa son derece sert bir şekilde bakıyordu.)

Mr. Trabb, çocuk dört numarayı tezgâhın üzerine bırakıp güvenli bir mesafeye çekilinceye kadar sert bakışlarını bir an olsun üzerinden ayırmadı. Sonra beş numarayla sekiz numarayı da getirmesini söyledi. “Sakın o şaklabanlıklarını falan yapmaya kalkma,” dedi Mr. Trabb, “yoksa seni buna

pişman ederim, seni küçük üçkâğıtçı, hayatının en uzun günü olur.”

Mr. Trabb daha sonra dört numaranın üzerine eğilerek, saygıda kusur etmeyen bir yakınlıkla bu kumaşı bana, yazlık kıyafete uygun hafif bir kumaş ve soylularla üst tabaka arasında son derece revaçta olan bir parça olarak tavsiye etti; kendisinin de saygıdeğer bir hemşerisinin (şayet müsaade edersem beni bu şekilde tanımlamak istiyordu) giymesinden onur duyacağı türden bir kumaştı bu. “Beş numarayla se-kiz numarayı getiriyor musun seni küçük serseri,” dedi Mr. Trabb çocuğa, “yoksa seni bir tekmeyle dükkândan atıp kendim mi getireyim?”

Mr. Trabb’ın tavsiyelerini de dikkate alarak takım elbise-min kumaşını seçtim ve ölçümün alınması için tekrar arka taraftaki odaya geçtik. Aslında Mr. Trabb’de ölçüm zaten vardı ve kendisi, daha önce herhangi bir sorun olduğunu düşünmeksizin o ölçüleri pek çok defa kullanmıştı fakat bu sefer özür diler gibi bir tavırla, “Bu koşullar altında o ölçüleri kullanamayız efendim; o ölçüler hiçbir işimize yaramaz,” dedi. Böylelikle Mr. Trabb arka kısımdaki odada beni iyice ölçüp biçti; sanki ben bir arsaydım, o da en titizinden, işinin ehli bir ölçüm uzmanıydı; beni ölçüp biçerken öylesine büyük emek harcamıştı ki hiçbir takım elbise ücretinin bu zahmete değmeyeceğini geçirdim içimden. Nihayet ölçüm işini bitirip takımı perşembe akşamı Mr. Pumblechook’un dükkânına göndereceğini söyledikten sonra elini odanın kapı tokmağına koyarak şöyle dedi: “Sizin de bildiğiniz gibi efendim, genel kaide olarak, Londralı beyefendilerin taşra esnafına iş yaptırmayı düşünülemez fakat hemşeriniz olmam sebebiyle ara sıra bana bir şeyler diktirirseniz bundan büyük memnuniyet duyarım. İyi günler efendim, ayaklarınıza sağlık, beni ihya ettiniz... Kapıyı aç!”

Bu son sözler yanında çalışan oğlana söylenmişti fakat oğlan kapı açma mefhumundan bihaber gibiydi. Ne var ki

patronunun karşımda el pençe divan durduğunu gören çocuğun da karşımda iki büküm olduğunu gördüm ve böylelikle, paranın o muazzam gücünü ilk kez o an –manevi ağırlığıyla Trabb’in çırağının eğilip bükülmesine neden olduğunu gördüğüm o an– deneyimlemiş oldum.

Bu unutulmaz olayın ardından şapkacıya, kunduracıya ve çorapçıya gittim ve kendimi Hubbard Anne’nin, tepeden tırnağa giydirilmesi türlü türlü zanaatkârın hizmetlerini gerektiren köpeği³³ gibi hissettim. Ayrıca posta arabalarının yazıhanesine gidip cumartesi sabahı saat yedi için yerimi ayırttım. Gittiğim her yerde büyük bir servetin sahibi olacağımı açıklamama gerek yoktu fakat ne zaman bunu ima edecek bir şey söylesem karşımdaki esnaf, penceresinden anacaddeyi seyretme işine son verip tüm dikkatini bana yönlendiriyordu. İstedğim her şeyi sipariş ettikten sonra Pumblechook’un dükkânına doğru yola koyuldum ve beyefendinin işyerine yaklaştığımda onun kapıda durduğunu gördüm.

Büyük bir sabırsızlıkla beni bekliyordu. Sabah erkenden gezinti arabasıyla çıkmış, demirci ocağına uğramış ve havadisleri almıştı. Barnwell’in salonunda benim için aperitifler hazırlatmıştı. O da kutsal varlığımın oradan rahatça geçebilmesi için kalfasına, “Yolu açalım,” diye buyurdu.

Ben, o ve aperitifler baş başa kaldığımızda Mr. Pumblechook iki elimi birden tutarak, “Sevgili dostum,” dedi, “başına konan talih kuşundan ötürü seni tebrik ederim. Bu senin fazlasıyla hak ettiğin bir şeydi, fazlasıyla!”

Nihayet sadede gelmiş ve kendisini makul bir biçimde ifade etmeye başlamıştı.

Birkaç dakika boyunca homurdanmak suretiyle bana olan hayranlığını ifade ettikten sonra, “Bu olayın gerçekleşmesindeki naçizane katkımı düşününce,” dedi, “müthiş gururlanıyor ve mutlu oluyorum.”

33 Sarah Catherine Martin’in (1768-1826) tekerleme formundaki çocuk şiiri. (ç.n.)

Mr. Pumblechook'tan, bu konuda hiçbir şeyin söylenmesi ya da herhangi bir imada bulunulmaması gerektiğini unutmamasını rica ettim.

“Sevgili genç dostum,” dedi Mr. Pumblechook, “eğer sana bu şekilde hitap etmeme izin verirsen...”

Mırıldanarak, “Elbette,” dedim; bunun üzerine Mr. Pumblechook tekrar iki elimi birden tutarak, duygusal bir hareket yapmak istercesine, yeleşinin üzerine bir yerlere bastırarak, (gerçi ellerimi koyduğu yer, kalbinin epey aşağısında kalıyordu) “Sevgili genç dostum, sen burada yokken kendimce, elimden gelen her türlü şeyi yapacağım dan emin olabilirsin; yani, Joseph’in durumunu düşünecek olursak... Ah Joseph! Ah!” dedi Mr. Pumblechook sözümona şefkat dolu bir haykırısla. “Ah Joseph!! Joseph!!!” diyerek, sanki ondaki bir noksanlığı ifade etmek istermiş gibi iki yana salladığı kafasına hafifçe vurdu.

“Fakat sevgili genç dostum,” dedi Mr. Pumblechook, “senin karnın acıkmıştır, yorulmuşsundur. Geç, otur şöyle. Bak, burada Mavi Domuz’dan getirttiğim tavuk var, sonra Mavi Domuz’dan getirttiğim dil var, sonra yine Mavi Domuz’dan getirttiğim bir iki şey daha var; sana layık değil ama umarım beğenirsin.” “Fakat ben hâlâ inanamıyorum,” dedi Mr. Pumblechook yerine oturur oturmaz yeniden ayağa fırlayarak, “mutlu çocukluk günlerinde oyunlar oynatıp eğlendirdiğim çocuğun şu an karşımda durduğuna! Bana izin verir misin? – Lütfen izin ver bana...”

İzin verir misin derken kastettiği, elimi sıkabilir miydi acaba? İzin verir vermez yine pek coşkulu samimiyet gösterilerinde bulundu ve sonra tekrar yerine oturdu.

“Şarabımız da var,” dedi Mr. Pumblechook. “İçelim ve Kader’e teşekkür edelim, gözdelelerini seçerken hep böyle isabetli davranmasını dileyelim! Yine de hâlâ inanamıyorum,” dedi Mr. Pumblechook tekrar ayağa kalkarak, “o gözdelelerden birini karşımda gördüğüme! O gözdelelerden birinin şe-

refine içtiğime! Kendimi ifade etmekte zorlanıyorum. Bana izin verir misin? – Lütfen izin ver bana...”

İzin verdim, o da yine ellerimi sıktı; sonra bardağını boşaltıp başaşağı çevirerek masanın üzerine koydu. Ben de onun yaptığını yaptım; içmeden önce kendimi başaşağı çevirseydim, şarap ancak bu kadar doğrudan beynime gidebilirdi.

Mr. Pumblechook bana tavuğun ciğeriyle dilin en güzel kısımlarını verdi; (domuzun kenarda köşede kalmış, akla hayale gelmeyecek, tuhaf yerlerini yemek yoktu artık) bana gösterdiği ihtimamla kıyaslandığında kendisine neredeyse hiç özen göstermiyordu. “Ah! Zavallı tavuğum benim!” dedi Mr. Pumblechook tabağındaki tavuğa seslenerek, “küçük bir civcivken kaderinde neyin yazılı olduğunu nereden bilebilirdin ki? Bu fakirhanenin çatısı altında böyle birinin midesine ineceğini nereden bilebilirdin ki? Dilersen bu tavırımı zayıflık addet,” dedi Mr. Pumblechook yeniden ayağa kalkarak. “Bana izin verir misin? – Lütfen izin ver bana...”

Artık izin verdiğimi tekrar tekrar söylemem gereksiz bir hal almıştı; Mr. Pumblechook yapacağını kaşla göz arasında yaptı. Yalnız bu işi üst üste, elimdeki bıçakla kendini yaralamaksızın nasıl yapmayı başardığına hâlâ akıl sır erdiremiyorum.

Mr. Pumblechook bir süre nefes almadan yemek yedikten sonra, “Ve elbette seni elleriyle büyütme onuruna nail olan o ablan!” dedi. “Artık bu onuru tam olarak idrak edemeyecek durumda olduğunu düşünmek ne hazin. Bana izin verir misin?..”

Yine üzerime doğru bir hamle yapacağını düşünerek ona engel oldum.

“O halde ablamın sağlığına içelim,” dedim.

“Ah!” dedi Mr. Pumblechook hayranlıkla gevşeyip koltuğunun arkasına yaslanarak. “Buradan anlaşılır işte efendim.” (Efendinin kim olduğunu bilmiyorum fakat benim olmadığım kesindi ve odada üçüncü bir kişi de yoktu.) “İn-

sanın asil ruhlusu buradan anlaşılır efendim! Her daim affedici ve lütufkâr. Belki de,” dedi yaltakçı Pumblechook, hiç içilmemiş bardağını telaşla masanın üzerine bırakıp tekrar ayağa kalkarak, “bu tavrım sıradan insanlara abartılı gelebilir ama... Bana izin verir misin?”

Yapacağını yine yaptıktan sonra tekrar yerine oturup ablamın sağlığına içti. “Ablanın öfke problemini görmezden gelmeyelim elbette,” dedi Mr. Pumblechook, “fakat yine de iyi niyetli olduğunu umalım.”

Tam bu esnada Mr. Pumblechook’un yüzünün giderek kızardığını fark ettim; bana gelince, safi surat kesilmiş gibiydim; sanki tüm suratım şaraba batırılmıştı ve sızım sızım sızılıyordu.

Mr. Pumblechook’a yeni kıyafetlerimin onun evine gönderilmesini istediğimi söyledim; o da onu seçtiğim için sevinçten âdeta kendinden geçti. Köyde o şekilde görülmek istemeyişimin sebebinden bahsettiğimde bu bakış açımı göklere çıkardı. Onun dışında güvenime layık olabilecek hiç kimsenin olmadığını ima etti ve sonra –lafı uzatmadan anlatmak gerekirse– yine izin istedi. Sonra sevgi dolu bir ifadeyle çocukça oynadığımız toplama oyunlarımızı hatırlayıp hatırlamadığımı sordu; nasıl da resmen çırak olarak işe başlamam için hep beraber mahkemeye gitmiştik; sözün özü, o benim en nadide ve seçkin dostumdu. O gün içtiğim şarabın on katını içmiş olsaydım bile benimle bu türden bir münasebeti olmadığını bilmeli ve kalbimin derinliklerinde bir yerlerde bu fikre şiddetle karşı çıkmalıyım. Oysa o an, hakkında yanılmış olduğumu ve özünde makul, akliselim sahibi, pratik zekâlı, iyi kalpli ve kıymetli bir arkadaş olduğunu düşündüğümü hatırlıyorum.

Mr. Pumblechook giderek bana öylesine büyük bir güven duymaya başladı ki benden kendi işleriyle ilgili tavsiye istedi. O bölgede, mısır ve tohum ticaretinde çok büyük bir şirketleşme ve tekelleşme fırsatının bulunduğu ve eğer

işler büyütülürse daha önce ne o civarda ne de başka bir yerde görülmüş bir başarının yakalanabileceğinden bahsetti. Bunun gerçekleşebilmesi için gereken tek şey büyük bir miktarda paraydı – onun deyişiyle “daha fazla sermaye”. Meselenin özü bu üç küçük kelimeden ibaretti: “daha fazla sermaye”. Ona öyle geliyordu ki bu sermaye, yönetime karışmayan pasif bir ortak tarafından konabilirdi –bu pasif ortağın yapacağı tek şey yılda iki kez teşrif buyurup, ya da dilediğinde vekilini gönderip, kayıtları incelemek ve yüzde elli oranındaki kârını cebine koymaktı– ve bu, parası olan cecur ve girişimci bir genç için dikkate almaya değer, son derece iyi bir başlangıç fırsatı olabilirdi. Fakat acaba ben bu konuda ne düşünüyordum? Benim fikrim onun için çok önemliydi; bu konudaki fikrim neydi? Fikrimi şu şekilde ifade ettim: “Biraz bekleyin, acele etmeyin!” Bu fikrin aynı anda hem son derece sarıh hem de muazzam derinlikli oluşu onu öylesine etkilemişti ki bu sefer elimi tutmak için benden izin dahi istemedi; bunu mutlaka yapması gerektiğini söyledi ve nitekim yapacağını da yaptı.

Tüm şarabı içip bitirdik; bu sırada Mr. Pumblechook, Joseph'i olabildiğince yola getirmeye çalışacağına (bunun ne tür bir yol olduğuna dair fikrim yoktu) ve bana devamlı surette, iyi bir hizmet sunacağına (bunun ne tür bir hizmet olduğuna dair fikrim yoktu) yeminler etti. Ayrıca benimle, hayatımda ilk kez o an duyduğum, bunca zaman son derece büyük bir gizlilikle sakladığı bir sırrını paylaşarak, benim için her zaman, “Bu çocuk sıradan bir çocuk değil; bakın, şuraya yazıyorum, geleceği de sıradan olmayacak,” dediğini söyledi. Ağlamaklı bir gülümsemeyle, bunu şimdi düşünmenin çok tuhaf bir şey olduğunu söyledi; ben de onunla aynı fikirde olduğumu ifade ettim. En sonunda dışarı çıktığımda güneşin parlamışında bir tuhafılık olduğunu hayal meyal fark ederek, o çakırkeyif halimle hangi yola saptığımı anlayamadan yol ayrımına varmışım bile.

Orada Mr. Pumblechook'un arkamdan seslenmesiyle kendime geldim. Mr. Pumblechook güneş vuran caddenin epey aşağısındaydı ve durmam için bana birtakım hareketler yapıyordu. Durdum, o da nefes nefese yanıma geldi.

Soluklanıp tekrar konuşabilecek hale gelince, "Yok, hayatta olmaz sevgili dostum," dedi. "Böyle bir şeye kesinlikle izin veremem. Eğer bu nezaketi göstermezsen seni hayatta bırakmam. İyi niyetli ve eski bir dostun olarak, bana izin verir misin?"

Böylelikle en azından yüzüncü kez el sıkıştık ve Mr. Pumblechook büyük bir öfkeyle önümdeki genç arabacıya çekilmesini söyledi. Sonra bana hayır duaları edip, ben dönemeçten dönene kadar durup arkamdan el salladı. Bir tarlaya sapıp, küçük bir çalılığın altında uzun bir uyku çektikten sonra evin yolunu tuttum.

Londra'ya götürülecek fazla bir valizim yoktu zira sahip olduğum eşyaların pek azı yeni durumuma uygun nitelikteydi. Yine de o gün öğleden sonra hazırlanmaya başlayıp, ertesi sabah yanımda olmasını isteyeceğim şeyleri sanki kaybedecek bir dakika bile yokmuşçasına, çıldırmış gibi valize doldurdum.

Salı, çarşamba ve perşembe böylelikle geçip gitti; cuma sabahı yeni kıyafetlerimi giymek, sonrasında da Miss Havisham'ı ziyaret etmek üzere Mr. Pumblechook'un yanına gittim. Mr. Pumblechook, giyinmem için bana kendi odasını verdi; odaya, -belli ki o özel durum için- tertemiz havlular konmuştu. Kıyafetlerim bende bir miktar hayal kırıklığı yaratmıştı elbette. Muhtemelen kıyafetler icat edildiğinden beri, dört gözle beklendikten sonra denenen tüm kıyafetler giyen kişiyi bir miktar hayal kırıklığına uğratmıştır. Yine de yarım saat kadar uğraşıp Mr. Pumblechook'un son derece kısıtlı aynasında nafile bir çabayla bacaklarımın tamamını görebilmek için türlü türlü şekle girdikten sonra takım elbise üzerimde daha iyi durdu gibi geldi bana. O sabah, on beş kilometre uzaktaki bir komşu kasabada pazar kurulduğun-

dan, Mr. Pumblechook evde yoktu. Ona tam olarak kaçta gideceğimi söylemediğimden gitmeden önce büyük ihtimalle bir kez daha el sıkışmayacaktık. Her şey tam da olması gerektiği gibi oldu ve ben yeni kıyafetlerimle dışarı çıktım; kalfanın önünden geçmek zorunda oluşumdan ötürü korkuyla karışık bir utanç duyuyordum ve kıyafetin –tıpkı Joe’nun pazar kıyafetlerini giydiği zamanlardaki gibi– aleyhime olabileceğine dair bir şüphe vardı içimde.

Arka yollardan dolanıp yolu uzatarak Miss Havisham’ın evine gittim; eldivenimin sert ve bana uzun gelen parmaklarından ötürü kapının zilini güçlkle çaldım. Kapıya Sarah Pocket geldi; bu denli değişmiş olduğumu görünce âdeta geriye doğru sendeledi; o ceviz kabuğunu andıran suratı da kahverengiden yeşile ve sarıya döndü.

“Bu sen misin?” dedi. “Aman Tanrım, demek sensin ha! Ne istiyorsun?”

“Londra’ya gidiyorum Miss Pocket,” dedim, “Miss Havisham’a hoşça kal demek istemiştım.”

Miss Havisham’ın geleceğimden haberi yoktu, bu yüzden de Miss Pocket beni avluya kilitleyip içeri buyur edilip edilmeyeceğimi sormaya gitti. Kısa bir bekleyişin ardından Miss Pocket geri gelip beni aldı ve Miss Havisham’ın odasına gidene kadar yol boyunca beni seyredip durdu.

Miss Havisham uzun ziyafet masasının bulunduğu odada, koltuk değneğini andıran bastonuna yaslanarak egzersiz yapmaktaydı. Oda tıpkı eskisi gibi aydınlatılmıştı; Miss Havisham odaya girdiğimizi duyup durdu ve bize döndü. O sırada tam düğün pastasıyla aynı hizadaydı.

Miss Havisham, “Gitme Sarah,” dedi. “Evet, Pip?”

Kelimelerimi büyük bir dikkatle seçerek, “Yarın Londra’ya gidiyorum Miss Havisham,” dedim, “ve sizinle vedalaşmama izin verme nezaketini göstereceğinizi düşündüm.”

“Pek de havalı olmuşsun Pip,” dedi Miss Havisham, sanki beni sihir yaparak değiştiren iyilik perimmiş de o an bana son bir hediye bahşediyormuş gibi bastonunu etrafımda gezdirdi.

“Sizi son görüşümden sonra başıma öylesine büyük bir talih kuşu kondu ki Miss Havisham,” diye mırıldandım. “Ve ben bunun için öylesine minnettarım ki Miss Havisham!”

“Anlaşıldı anlaşıldı!” dedi Miss Havisham, kıskançlığından mosmor olmuş Sarah’ya büyük bir keyifle bakarak. “Mr. Jaggers’ı gördüm. Haberi aldım Pip. Demek yarın gidiyorsun, öyle mi?”

“Evet, Miss Havisham.”

“Çok zengin birinin vârisi olmuşsun, öyle mi?”

“Evet, Miss Havisham.”

“Bu kişinin ismi bilinmiyor, öyle mi?”

“Bilinmiyor, Miss Havisham.”

“Mr. Jaggers da vasin olmuş, öyle mi?”

“Evet, Miss Havisham.”

Sarah Pocket’ın kıskançlıktan kaynaklanan üzüntüsünü görmek o kadar hoşuna gitmişti ki Miss Havisham bu soru cevap silsilesini iyice uzattı. “Pekâlâ!” diye devam etti Miss Havisham, “Önünde umut vadeden bir kariyer var. İyi bir insan ol –sana verilen bu fırsatı hak et– ve Mr. Jaggers’ın sözünden çıkma.” Miss Havisham önce bana, sonra Sarah’ya baktı; Sarah, o sürekli tetikte olan suratını buruşturup kendini zorlayarak zalimce gülümsedi. “Güle güle Pip! Her zaman Pip ismini kullanacağını biliyorsun, değil mi?”

“Evet, Miss Havisham.”

“Güle güle Pip!”

Miss Havisham bana elini uzattı, ben de tek dizimin üzerine çökerek elini dudaklarıma götürdüm. Onunla ne şekilde vedalaşacağımı önceden düşünüp planlamamıştım; o an içimden o şekilde davranmak gelmişti. Miss Havisham, o tuhaf gözlerinde zafer kazanmış gibi bir ifadeyle Sarah Pocket’a baktı; böylelikle iyilik perimden ayrıldım; onu orada, örümcek ağlarıyla kaplı, küflenmiş düğün pastasının yanı başında, loş bir biçimde aydınlatılmış odasının orta yerinde iki eliyle bastonunu tutmuş, ayakta durur halde bıraktım.

Sarah Pocket, beni sanki evin dışına çıkarılması gereken bir hayaletmişim gibi aşağıya indirdi. Bu yeni görünüşüm karşısında yaşadığı şoku hâlâ üzerinden atamamıştı ve had safhada şaşkındı. “Hoşça kalın Miss Pocket,” dedim fakat o bana ifadesiz gözlerle bakmakla yetindi; kafası öylesine dağınıktı ki o an konuştuğumu fark edebildiğinden bile emin değildim. Ev gözden kaybolduğunda koşa koşa Mr. Pumblechook’un evine gittim, yeni kıyafetlerimi çıkarıp bir bohçaya koydum ve eski kıyafetlerimle eve döndüm; doğruyu söylemek gerekirse, elimde bir bohça taşımak zorunda olmama rağmen bu şekilde kendimi çok daha rahat hissediyordum.

Böylelikle bir türlü geçmeyecekmiş gibi gelen o altı gün, göz açıp kapayana dek geçip gitmişti ve nihayet gelip çatan o “yarın”, benim ona bakabildiğimden çok daha rahat ve gözlerini kaçırmadan bakıyordu yüzüme. O son altı akşam giderek eriyip beşe, dörde, üçe ve ikiye indikçe, Joe’yla Biddy’nin yarenliğinden daha bir haz alır olmuştum. Son akşam sevinisinler diye yeni kıyafetlerimi giydim ve yatana kadar da tüm o ihtişamımla oturdum. Özel bir akşam olduğundan o tür günlerin vazgeçilmezi kızarmış tavukla taçlandırılmış sıcak yemekler yedik ve üzerine flip³⁴ içtik. Ne var ki hiçbirimizin keyfi yoktu ve mutluymuş gibi davranmak keyfimizi yerine getirmiyordu.

Küçük el valizimle köyden sabah beşte çıkacaktım; Joe’ya yalnız yürümek istediğimi söylemiştim. Utanarak –çok ama çok utanarak– söylemeliyim ki bunun sebebi, arabanın kalkacağı yere Joe’yla birlikte gittiğimiz takdirde onun kıyafetleriyle benimkilerin büyük bir tezat oluşturacağını düşünmemdi. Bu planımın ardında böyle bir utanç lekesinin olmadığına kendimi inandırmaya çalıştım; fakat o son gece üst kattaki küçük odama çıktığımda sebebin bu

34 Sıcak ya da soğuk içilebilen, bira, rom, şeker ve yumurtayla hazırlanan bir içki. (ç.n.)

olabileceğini kendime itiraf etmek zorunda kaldım ve aşağıya inip Joe'ya ertesi sabah benimle kasabaya yürümesi için yalvarmak geçti içimden. Ne var ki bunu yapmadım.

Gece boyunca bölük pörçük uykumda gördüğüm rüyalarım hep posta arabaları vardı; arabalar Londra yerine yanlış yerlere gidiyordu, koşum kayışlarındaysa kâh köpek kâh kedi kâh domuz kâh insan oluyor fakat asla at olmuyordu. Şafak söküp kuşlar şakımaya başlayana dek hedefime bir türlü varmayı başaramadığım fantastik yolculuklara çıktım durdum. Sonra kalktım ve yarı çıplak halde etrafa son bir kez bakmak için pencerenin önüne oturdum; o sırada uyuyakalmışım.

Biddy kahvaltımı hazırlamak için erkenden kalkmıştı; hatta öyle ki pencerenin önünde bir saat bile uyumadığım halde mutfakta yanan ateşin kokusu burnuma gelince öğlen olduğunu ve çok geç kaldığımı düşünerek korkuyla yerimden sıçrayarak uyandım. Fakat bunun üzerinden ve çay fincanlarının şingirtisini duyuşumun üzerinden uzun zaman geçtikten sonra bile aşağıya inecek gücü bir türlü kendimde bulamadım. Böylelikle küçük valizimin kilidini bir açıp bir kapatarak, kayışlarını bir çözüp bir bağlayarak odamda durmaya devam ettim, ta ki Biddy bana seslenip geç kaldığımı söyleyene kadar.

Alalecele ettiğim kahvaltıdan hiç tat almadım. Sofradan kalkıp, sanki o an aklıma gelmiş gibi ve enerjik bir biçimde, “Evet! Ben de artık gideyim!” dedim; sonra her zaman oturduğu koltuğunda oturmuş başını sallayıp titreyerek gülmekte olan ablamı ve Biddy'yi öptüm, sonra da kollarımı Joe'nun boynuna doladım. Daha sonra da küçük valizimi alıp kapıdan dışarıya çıktım. Onları en son, bir ayak sesi duyup arkama baktığımda gördüm; Joe arkamdan eski bir ayakkabı³⁵ fırlatıyordu, Biddy de arkamdan başka bir eski ayakkabıyı fırlatıyordu. Onları o halde görünce durdum ve onlara şap-

35 Şans getirdiğine inanılan bir âdet. (ç.n.)

kamı salladım; sevgili dostum Joe o güçlü sağ kolunu başının üzerine kaldırarak el salladı ve boğuk bir sesle, “Güle güle!” diye bağırdı, Biddy’ye önlüğünü yüzüne kapattı.

Hızlı adımlarla uzaklaşırken onlardan ayrılmanın düşündüğümünden daha kolay olduğunu düşündüm ve kasabadaki anacaddede herkes durmuş bize bakarken arabanın arkasından eski bir ayakkabının fırlatılmasının hiç hoş olmayacağını geçirdim içimden. Sanki oradan ayrılıyor olmak hiç umurumda değilmişçesine ıslık çalmaya başladım. Gelgelelim, köy o saatte öylesine sessiz ve huzurluydu, hafif sis bulutları, sanki dünyayı gözlerimin önüne sermek istermiş gibi öylesine büyük bir ihtişamla yükselmekteydi, ben o an, oracıkta öylesine küçük ve masumdum ve köyün ardındaki tüm o dünya öylesine büyük ve bilinmezdi ki birden hıçkırıklara boğulup içimi çeke çeke ağlamaya başladım. Köyün bitimindeki işaret tabelasına geldiğimde elimi üzerine koyup, “Hoşça kal sevgili dostum!” dedim.

Tanrı biliyor ya, gözyaşlarımızdan utanmamıza hiç gerek yoktur; gözyaşları, katılaşmış yüreklerimizi kaplayan kirin pasın üzerine yağın bir yağmurdur. Ağladıktan sonra daha iyi bir insana dönüşmüştüm – daha nadim, vefasızlığımın daha farkında ve daha hassas. Şayet daha önce ağlamış olsaydım Joe o an yanımda olurdu.

Sabahki o sessiz yürüyüşüm sırasında gözlerimden durup durup boşanan o gözyaşları beni öylesine mahzunlaştırmıştı ki ben arabaya bindikten, kasaba gözden kaybolduktan sonra içim sızlayarak, atları değiştirmek için durduğumuzda eve yürüyerek geri dönsem, orada bir gece daha geçirsem ve onlara daha güzel bir biçimde veda etsem nasıl olur diye düşünüp durdum. Atları değiştirmek için durduk fakat ben bir türlü kararımı verememiştim; atları değiştirmek için tekrar durduğumuzda içimi rahatlatmak için hâlâ arabadan inip yürüyerek eve dönülebileceğini düşünüyordum. Zihnim bu tür fikirlerle meşgulken, yolun karşısından bize doğru gelen

bir adamı tıpatıp Joe'ya benzetince kalbim küt küt atmaya başlıyordu. Sanki Joe orada olabilirmiş gibi!

Atları değiştirmek için bir kez daha durduk, sonra bir kez daha; artık vakit dönemeyeceğim kadar geç olmuştu, köyle aramdaki mesafe de geri dönemeyeceğim kadar açılmıştı, böylelikle yola devam ettim. Bu arada sis bulutları büyük bir ihtişamla yükselmişti ve dünya gözlerimin önünde sere serpe uzanıyordu.³⁶

PIP'İN BÜYÜK UMUTLARININ İLK AŞAMASI BURADA SONA ERMEKTEDİR.

---

³⁶ John Milton'ın *Kayıp Cennet* adlı eserinin, Âdem'le Havva'nın Cennet'ten ayrılışlarını anlatan bölümüne gönderme yapılıyor. (ç.n.)

İKİNCİ CİLT

I. Bölüm

Kasabadan metropole yolculuk yaklaşık beş saat sürmüştü. Yolcuları arasında bulunduğum dört atlı posta arabası Londra'nın Cheapside bölgesindeki Wood Caddesi'nde bulunan Cross Keys¹ yakınlarındaki trafik keşmekeşine girdiğinde vakit öğleni biraz geçiyordu.

Biz İngilizler o zamanlar dünyanın en iyisi olduğumuza ve dünyadaki her şeyin en iyisine sahip olduğumuza dair en ufak şüphe duymayı hainlik addederdik; eğer öyle olmasaydı Londra'nın devasa büyüklüğünden korkmuş olmamın yanı sıra, şehrin epey çirkin, kargacık burgacık, sıkış tıkış ve leş gibi olduğunu düşünebilirdim.

Mr. Jagers bana söz verdiği gibi adresini göndermişti; yeri, Little Britain diye bir bölgedeydi ve kartın üzerindeki adresin hemen altına, “Smithfield'den² çıkınca, posta arabalarının durduğu yerin yakınında” yazmıştı. Yine de sırtındaki o yağlı paltosunun üzerinde yaşı kadar pelerini varmış gibi görünen bir arabacı beni arabasına aldı, sonra da sanki seksen kilometre yol gidecekmişim gibi, katlanan, çingiraklı basmağını içeriye katlayarak beni arabanın içine hapsetti. Kendi

---

¹ Londra ile İngiltere'nin güneydoğusu arasında işleyen arabaların son durağı. (ç.n.)

² Londra'nın ünlü et pazarının kurulduğu yer. (ç.n.)

bölmesine –hatırladığım kadarıyla bu bölme, hava şartlarından ötürü yıpranıp lekelenmiş ve güve yeniğinden paçavraya dönmüş açık yeşil bir kumaşla kaplıydı– geçip oturması epey zaman aldı. Muhteşem bir arabaydı bu; dış kısmında altı tane büyük taç, arka kısmında, sayısını bilmediğim kadar uşağın tutunarak durması için yapılmış, lime lime olmuş tutacaklar, alt kısmındaysa, yeniyetme uşaklar şeytana uyup da sarkmaların diye konmuş, tırmığı andıran demirler vardı.

Arabayla yolculuk etmenin tadını çıkarmaya başlayıp, arabanın hem ahıra hem de eskici dükkânına benzediğini düşünür, bir yandan da atların yem torbalarının neden içeride olduğunu merak ederken, arabacının sanki birazdan duracakmışız gibi, aşağıya inmeye yeltendiğini fark ettim. Nitekim çok geçmeden iç karartıcı bir sokakta, açık kapısının üzerinde MR. JAGGERS yazan bir yazıhanenin önünde durduk.

Arabacıya, “Kaç para?” diye sordum.

“Bir şilin,” diye karşılık verdi arabacı, “tabii daha fazla vermek istersen, o başka.”

Ben de gayet anlaşılır bir biçimde, öyle bir isteğimin olmadığını söyledim.

“O halde bir şilin,” dedi arabacı. “Başımı belaya sokmak istemem. *Onu* tanıyorum ben!” Arabacı, Mr. Jagers’ın isminin yazılı olduğu kapıya bakıp kuşkuyla tek gözünü kapatarak kafasını iki yana salladı.

Arabacı şilinini alıp bölmesine çıktıktan ve uzaklaştıktan sonra (ki oradan uzaklaştığı için epey rahatlamış görünüyordu) elimde küçük valizimle girişteki odaya girdim ve Mr. Jagers’ın orada olup olmadığını sordum.

“Kendisi burada değil,” diye karşılık verdi kâtip. “Şu an mahkemede. Mr. Pip’le mi görüşüyorum acaba?”

Kâtibe Mr. Pip’le görüşüğünü belirttim.

“Mr. Jagers kendisini odasında bekleyebileceğinizi söyledi. Bir duruşması olduğundan tam olarak kaçta geleceğini söyleyemedi. Fakat kendisinin vakti kıymetli olduğu için

orada gereğinden fazla kalmayacağından ve olabildiğince erken geleceğinden emin olabilirsiniz.”

Kâtip bu sözlerin ardından bir kapıyı açıp beni arka taraftaki özel odalardan birine aldı. Odada, kısa pantolonla pamuklu kadife bir takım giymiş tek gözlü bir beyefendi vardı, gazete okuması yarıda kesilince kıyafetinin koluna burnunu sildi.

“Gidip dışarıda bekle Mike,” dedi kâtip.

Tam “Umarım rahatsız etmiyorumdur,” diyecek olmuştum ki kâtip, nezaket kurallarını hiç görmediğim raddede hiçe sayan bir tavırla beyefendiyi odadan dışarıya itip kürk şapkasını da arkasından fırlattıktan sonra beni odada bir başıma bıraktı.

Mr. Jagers’ın odası yalnızca tavan penceresinden ışık alan, kasvetli bir odaydı; tavan penceresinin camları, kırılmış bir kafayı andıracak şekilde bir araya getirilmiş parçalardan oluşuyordu; bu pencereden yamru yumru görünen bitişikteki evlerse beni dikizlemek için pencereye doğru eğilmişlerdi sanki. Etrafta beklediğim kadar çok kâğıt yoktu, buna karşılık, eski bir paslı tabanca, kınında duran bir kılıç, pek çok tuhaf görünümlü kutuyla paket ve rafta duran, tuhaf, şiş suratlı ve burun kısımları seğiriyormuş gibi görünen iki korkunç maske gibi, görmeyi hiç beklemediğim birtakım nesneler vardı. Mr. Jagers’ın yüksek arkalıklı sandalyesi kapkara at kılından yapılmış ve kenarlarına, tıpkı bir tabut gibi, sıra halinde pirinç çiviler çakılmıştı; Mr. Jagers’ın bu sandalyede arkasına yaslanıp müşterilerine bakarak işaret-parmağını kemirdiğini hayal edebiliyordum. Odanın küçüklüğü sebebiyle müvekkillerin geri geri gidip duvara yapışmak gibi bir alışkanlığı olmalıydı zira duvar, özellikle de Mr. Jagers’ın sandalyesinin karşısında kalan kısım, omuz temasından yağlanıp parlamıştı. İstemedenden de olsa odadan dışarı atılmasına sebep olduğumda o tek gözlü beyefendinin de duvara sürtünmüş olduğunu hatırladım.

Mr. Jaggers'ın sandalyesinin karşısına yerleştirilmiş müvekkil sandalyesine oturduğumda odanın kasvetli havası beni iyiden iyiye etkisi altına aldı. Kâtibin de tıpkı patronu gibi, herkesin aleyhinde kullanabileceği bir şeylerini biliyor-muş gibi bir tavrının olduğunu düşündüm. Yukarıda kaç kâtip daha olduğunu merak ettim; acaba bu kâtip gibi, on-lar da insanların aleyhinde kullanabilecekleri benzer türden zararlı malumata sahip miydi? Odadaki tüm o tuhaf çer-çöpün tarihçesini ve oraya nasıl gelmiş olabileceğini merak ettim. O iki şiş suratın Mr. Jaggers'ın ailesinden birilerinin yüzleri olup olmadığını ve şayet Mr. Jaggers'ın bu denli kötü görünümlü akrabalara sahip olmak gibi bir talihsizliği varsa o maskeleri evde saklamak yerine ne demeye rafa koyup da kara böceklerin ve sineklerin tozlu yuvası haline getirdiğini merak ettim. Elbette Londra'da bir yaz gününün nasıl ol-duğuna dair hiçbir deneyime sahip değildim; sıcak ve basık hava ve her şeyin üstünü kaplayan is ve toz tabakası ruhumu daraltmış olabilir. Yine de Mr. Jaggers'ın o daracık odasında oturup beklemeye ve bir yandan da merak ederek düşünme-ye devam ettim; fakat en sonunda Mr. Jaggers'ın sandalyesi-nin tepesindeki rafta duran o iki maskeye tahammül edemez hale gelince oturduğum yerden kalkıp dışarı çıktım.

Kâtibe, beklerken biraz dolaşıp hava almak istediğimi söyleyince bana köşeden dönüp Smithfield'a çıkmamı tavsi-ye etti. Böylelikle Smithfield'a gittim ve o utanç verici yerin tüm o leş gibi kiri, yağı, kanı ve köpüğü üzerime yapıştı san-ki. Üzerime yapışan bu pislikten bir an önce kurtulabilmek için olanca hızımla bir ara sokağa sapınca karşıma, arkasın-dan Saint Paul Katedrali'nin³ devasa siyah kubbesi görünen meşum taş bir bina çıktı, oradan geçen biri, bunun Newgate Hapishanesi⁴ olduğunu söyledi. Hapishanenin duvarları bo-

3 Londra'da bulunan ünlü Anglikan Katedrali ve Londra Piskoposluğu'nun merkezi. (ç.n.)

4 12. yüzyılda inşa edilmiş, 1904'te yıkılmış, ismi pek çok romanda da geçen ünlü hapishane. (ç.n.)

yunca yürümeye başlayınca yoldan geçen araçların gürültüsünü azaltmak için yola saman dökülmüş olduğunu gördüm; bundan ve orada dikilen –leş gibi bira ve alkol kokan– güruhtan, duruşmaların hâlâ devam ettiği çıkarımında bulundum.

Orada durmuş etrafıma bakınırken üstü başı leş gibi ve hafiften çakırkeyif bir adliye görevlisi bana, içeri girip bir duruşma izlemek isteyip istemediğimi sordu; yarım krona⁵ Yargıtay Başkanı’nı –bu heybetli şahsiyetten öyle bir bahsedışı vardı ki sanki sözkonusu balmumu bir heykeldi– perüğü ve cübbesiyle net bir biçimde görebileceğim önlerden bir yere sahip olabilirmişim; biraz sonra da onu, indirimli fiyattan on sekiz peniye göstermeyi teklif etti. Bir randevum olduğu bahanesiyle teklifini geri çevirdiğimde, beni avluya alıp darağaçlarının bulunduğu ve insanların ibretiâlem için herkesin gözü önünde kamçılандığı yeri göstermek gibi bir iyilikte bulundu; sonra bana suçluların asılmak üzere çıkarılıp avluya getirildiği Borçlular Kapısı’nı gösterdi; bu korkunç kapıya dikkatimi daha da fazla çekmek için yarından sonraki gün sabah sekizde “dört tanesinin daha” peş peşe öldürölmek üzere bu kapıdan geçirilip avluya getirileceğini söyledi. Bu korkunç bir şeydi ve Londra’ya dair ilk hissiyatımın mide bulantısı olmasına sebebiyet vermişti; Yargıtay Başkanı’nı kullanma hakkına sahipmiş gibi hareket eden adliye görevlisinin üzerindeki –ona ait olmadığı aşikâr olan ve bir cellattan ucuza satın aldığı tahmin ettiğim– tüm o küflenmiş kıyafetler (şapkasından tutun ayakkabılarına ve mendiline varana kadar her şey) midemin bulantısını daha da şiddetlendiriyordu. Hal böyleyken, bir şilin verip onu başımdan def etmenin iyi olacağını düşündüm.

Yazıhaneye gidip Mr. Jagger’sın gelip gelmediğini sordum; gelmemiş olduğunu öğrenince dışarı çıkıp gezinmeye devam ettim. Bu kez Little Britain’ın etrafında bir tur atıp Bartholomew Çıkmazı’na saptım ve tıpkı benim gibi başka-

5 5 şilinlik eski gümüş para. (ç.n.)

larının da Mr. Jaggers'ı beklediğini fark ettim. Bartholomew Çıkmazı'nda aylak aylak gezinen gizemli görünümlü iki adam vardı; adamlar konuşarak yürürlerken yüzlerinde düşünceli bir ifadeyle ayaklarını kaldırımdaki çatlakların içine sokmaya çalışıyorlardı; yanımdan ilk geçişlerinde adamlardan biri diğerine, "Yapılması gerekiyorsa Jaggers mutlaka yapar," dedi. Bir köşede üç erkekle iki kadın kümelenmişti ve kadınlardan biri kirli şalını yüzüne kapatmış ağlıyordu, diğer kadınsa kendi şalını onun omzuna sarıp, "Amelia, Jaggers onun yanında ya, daha ne istiyorsun?" diyerek onu tesselli ediyordu. Ben orada öylece boş boş gezinirken çıkmaza kızarmış gözlü, ufak tefek bir Yahudi geldi; adamın yanında ufak tefek bir Yahudi daha vardı ve ilki, ikincisini bir şeyler yapması için bir yerlere gönderdi; ikincisi gittikten sonra son derece heyecanlı bir tabiata sahip olan ilk Yahudi'nin bir sokak lambasının altında, gerginlikten zıp zıp zıplayarak, "Ah! Jaggerth, Jaggerth!⁶ Diğerlerinin hepsi çöp, sen bana Jaggerth'ı ver!" dediğini fark ettim. Vasimin popülerliğini gösteren tüm bu beyanlar beni derinden etkilemiş ve ona eskisinden daha da büyük bir hayranlık duyup onu daha da fazla merak etmeme sebep olmuştu.

En sonunda, Bartholomew Çıkmazı'nın demir parmaklıklarından Little Britain'a bakarken Mr. Jaggers'ın yolun karşısından bana doğru geldiğini gördüm. Bekleyenlerin hepsi onu benimle aynı anda gördü ve Mr. Jaggers küçük çaplı bir saldırıya maruz kaldı. Mr. Jaggers, elini omzuma koyup bana hiçbir şey söylemeksizin yanımda yürürken diğer bekleyenleriyle konuşmaya başladı.

Önce gizemli görünümlü iki adamdan başladı.

"Size söyleyecek bir şeyim yok," dedi Mr. Jaggers onlara doğru parmağını sallayarak. "Şu an bildiklerim yeterli; daha fazlasını öğrenmek istemiyorum. Sonuca gelince; tam bir yazı tura durumu, yani tamamen şansa kalmış. Bunun

---

6 Jaggers'ı yanlış telaffuz ediyor. (ç.n.)

böyle olduğunu size en başından söylemiştim. Wemmick'e ödeme yaptınız mı?"

Adamlardan biri ezilip büzülerek, "Parayı ancak bu sabah toparlayabildik efendim," dedi, bu sırada diğeri büyük bir dikkatle Mr. Jaggers'ın suratını tetkik ediyordu.

"Size parayı ne zaman toparladığınızı, nerede toparladığınızı ya da toparlayıp toparlamadığınızı sormuyorum. Para şu an Wemmick'te mi?"

İki adam hep bir ağızdan, "Evet, efendim," dediler.

"Çok güzel, o halde gidebilirsiniz." Sonra Mr. Jaggers, arkasından gelmelerine engel olacak şekilde onlara doğru elini sallayarak, "Hayır, böyle bir şeyi kabul etmiyorum!" dedi. "Tek bir söz daha ederseniz davayı bırakırım."

"Mr. Jaggers, biz düşünmüştük ki..." dedi adamlardan biri şapkasını çıkararak.

"Size yapmamanızı söylediğim şey tam da buydu işte!" dedi Mr. Jaggers. "Düşündünüz, öyle mi? Ben sizin yerinize düşünüyorum, o kadarı sizin için yeterli. Sizi istediğim zaman nerede bulacağımı biliyorum, sizin beni bulmanızı istemiyorum. Hayır, böyle bir şeyi kabul etmiyorum. Tek bir kelime dahi duymak istemiyorum."

Mr. Jaggers arkasından gelmelerine engel olacak şekilde onlara doğru elini sallarken iki adam birbirlerine baktılar, sonra da söz dinleyerek geri çekildiler ve hiç seslerini çıkarmadılar.

"Evet, şimdi gelelim size!" dedi Mr. Jaggers aniden durup, üç adamın yanlarından süklüm püklüm ayrıldığı iki şallı kadına doğru dönerek. "Ah! Amelia'ydı, değil mi?"

"Evet, Mr. Jaggers."

"Ben olmasam şu an burada olmayacağını, olamayacağını hiç unutmuyorsun, değil mi?" diye sordu Mr. Jaggers ters ters.

İki kadın birden, "Ah! Hayır, efendim, unutmuyoruz!" diye haykırdılar. "Tanrı sizi korusun efendim, bunu hiçbir zaman unutmuyoruz!"

“O halde ne demeye geldiniz buraya?” diye sordu Mr. Jaggers.

“Bill'im için, efendim!” diye yalvardı ağlayan kadın.

“Bakın, söylüyorum size,” dedi Mr. Jaggers. “Bu son anlatışım. Bill'in emin ellerde olduğunu siz bilmiyorsanız bile ben biliyorum. Bir daha buraya gelip Bill'iniz için beni rahatsız ederseniz ibretiâlem için sizi de Bill'i de bırakırım. Wemmick'e ödeme yaptınız mı?”

“Evet, efendim! Hem de son kuruşuna kadar.”

“Çok güzel. O halde yapmanız gereken her şeyi yapmışsınız. Bundan sonra tek kelime daha ederseniz –bakın, tek bir kelime– Wemmick tüm paranızı iade edecek.”

Bu korkunç gözdağı iki kadının anında geri çekilmesine sebep oldu. Etrafta, Mr. Jaggers'ın paltosunun eteklerini öpmek için pek çok kez dudaklarına götürmüş olan heyecanlı Yahudi'den başka hiç kimse kalmamıştı.

“Bu adamı tanımıyorum!” dedi Mr. Jaggers aynı o tahripkâr gerginliğiyle. “Ne istiyor bu adam?”

“Sefgili Bağy Jaggerth. Ben Habraham Lathaturth'un kaldeşiyim!”

“O da kim?” dedi Mr. Jaggers. “Bırak paltomu.”

Ricacı adam paltonun eteğini bırakmadan önce son bir kez daha öperek, “Habraham Latharuth, hani gümüş tabak hılsızlığı şüphesiyle yalğılanan.”

“Geç kaldın,” dedi Mr. Jaggers. “Savcının tarafına geçtim.”

“Aman Tanrım! Bağy Jaggerth!” diye haykırdı heyecanlı arkadaşı, suratı bembeyaz kesilerek. “Sakin Habraham Latharuth'a kalşı olduğunuzu söylemeyin!”

“Öyleyim,” dedi Mr. Jaggers, “ve konu kapanmıştır. Çekil önümden.”

“Bağy Jaggerth! Bil dakika! Şu ağn kuzenim Bağy Wemmick'in yanında, ona her koşula lağzı olduğumu söylüyor. Bağy Jaggerth! Bil dakika! Kalşı talaftan ne kadal aldıysanız biz daha fazlasını veliliz – palanın lafı olmaz! Bağy Jaggerth, lüğtfen! Bağy Jaggerth!”

Vasim, yalvarıp yakaranını müthiş bir kayıtsızlıkla kenara ittirdi; adam sanki kaldırım alev alev yanıyormuş gibi hoplayıp zıplıyordu. Daha fazla rahatsız edilmeksizin yazıhanenin girişindeki odaya vardık; kâtiple pamuklu kadife takım elbiseli ve kürk şapkalı adam buradaydı.

“Mike burada,” dedi kâtip sandalyesinden kalkıp sanki gizli bir şey söylemiş gibi Mr. Jagers’a yanaşarak.

“Aaa!” dedi Mr. Jagers, tıpkı Cock Robin’deki⁷ çanın ipini çeken ispinoz gibi alnındaki bir tutam saç çekmekte olan adama dönerek. “Seninki öğleden sonra geliyor. Evet?”

“Evet, Mr. Jagers,” dedi Mike, devamlı gripten mustarip olanlara özgü bir sesle, “büyük uğraşlardan sonra nihayet işimize yarayabilecek birini buldum efendim.”

“Hangi konuda yemin edecek?”

“Şöyle ki Mr. Jagers,” dedi Mike, bu defa burnunu kürk şapkasına silerek, “genel olarak her konuda.”

Mr. Jagers aniden hiddetlendi. “Seni daha önce uyar-
mıştım,” dedi parmağını dehşet içindeki müvekkiline doğru sallayarak, “burada bu şekilde konuşmaya cüret edersen seni ibretiâlem olsun diye cezalandırırım. Seni üçkâğıtçı iblis, böyle bir şeyi bana söylemeye nasıl cüret edersin?”

Müvekkil korkmuş görünüyordu ama bir yandan da sanki kabahatinin ne olduğundan bihabermiş gibi sersemlemiş bir hali vardı.

Kâtip, Mike’ı dirseğiyle dürtüp alçak sesle, “Sersem!” dedi. “Mankafa! Bunu böyle pat diye söylemesen olmaz mıydı?”

“Şimdi sana bir kez daha soruyorum, bir daha da sormayacağım, beceriksiz aptal,” dedi vasim son derece sert bir biçimde, “buraya getirdiğin adam hangi konuda yemin edecek?”

Mike, vasimin suratına, sanki bir ders çıkarmaya çalışıyormuş gibi dikkatle baktıktan sonra yavaşça, “Sanığın karakteri konusunda ya da o gece onun yanında olduğu ve yanından hiç ayrılmadığı konusunda,” diye karşılık verdi.

---

7 Ünlü bir ninni. (ç.n.)

“Şimdi, iyice düşünerek cevap ver. Kimin nesidir bu adam?”

Mike gergin bir biçimde karşılık vermeye başlamadan önce şapkasına baktı, yere baktı, tavana baktı, kâtibe baktı, hatta bana bile baktı ve sonra şöyle dedi: “Onu şey gibi giydirdik...”

Bunun üzerine vasım hiddetle bağırdı: “Ne? Yine mi! Yine mi!”

(Kâtip adamı yine dirseğiyle dürtüp ona “Sersem!” dedi.)

Bir müddet çaresizce etrafına bakındıktan sonra Mike’ın gözleri parladı ve tekrar konuşmaya başladı:

“Turta yapan saygın bir adam gibi giyindi. Bir nevi pastacı gibi.”

“Şu an burada mı o?” diye sordu vasım.

“Onu dönemecin öbür tarafında bıraktım,” dedi Mike, “bir binanın giriş merdivenlerinde oturuyor.”

“Onu şu pencerenin önünden geçir de göreyim.”

İşaret ettiği pencere yazıhanenin penceresiydi. Üçümüz de pencerenin önüne gidip panjurun arkasında durduk; kısa bir süre sonra müvekkilin, sanki oradan öylesine geçiyormuş gibi yürüdüğünü gördük; yanında beyaz ketenden kısa bir takım giymiş, başına kâğıttan bir kukuleta takmış, uzun boylu, katil kılıklı bir adam vardı. Bu namuslu pastacı kesinlikle ayık değildi; adamın tek gözündeki iyileşmeye yüz tutup yeşile dönmeye başlamış morluğun üzerine görünmesin diye boya sürülmüştü.

Vasım, “Söyle ona, tanığını da alıp hemen def olsun,” dedi kâtibe büyük bir tiksintiyle. “Bir de sor bakalım, acaba hangi akla uyup da böyle bir herifi buraya getirmiş.”

Sonra vasım beni odasına götürdü; bir kutudan çıkardığı sandviçini ayakta yiyip (bu esnada sandviçini bile zorbaca tehdit ediyormuş gibi bir hali vardı) yassı bir cep şişesinden şerisini içerek, benimle ilgili yaptığı hazırlıklara dair bilgi veriyordu. Mr. Pocket’ın oğlunun yanına, Barnard’s Inn’e⁸ gi-

8 Ortaçağ’dan kalma, daha çok avukatların ve hukuk öğrencilerinin kaldığı, Dickens’ın da bir dönem kalmış olduğu bir han. (ç.n.)

decek –oraya benim için de bir yatak koyulmuştu– ve pazartesiye kadar onunla kalacaktım; pazartesi günü, oğluyla birlikte Mr. Pocket’ın evini ziyaret edecek ve böylelikle onunla ders yapmaktan hoşlanıp hoşlanmadığımı test edecektim. Ayrıca vasım, harçlığımın ne kadar olacağını söyledi –ki bu epey yüklü bir miktardı– ve sonra da bana çekmecesinden çıkardığı birtakım kartlar verdi, kıyafetlerim ve makul sınırlar içerisinde isteyebileceğim diğer şeyler için gidebileceğim birtakım mağazaların ve zanaatkârların kartlarıydı bunlar. “Harcama yaparken kredinin epey sağlam olduğunu göreceksin, Mr. Pip,” dedi cep şişesinden içtiği şeri sanki bir fıçı dolusuymuşçasına koku yayan vasım, “fakat ben bu şekilde faturalarını inceleyip ayağını yorganına göre uzatmadığında sana müdahale etme fırsatına sahip olacağım. Elbette birtakım yanlışlar da yapacaksın fakat bunlar benden kaynaklanan durumlar olmayacak.”

Bu yüreklendirici cümle üzerinde kısa bir süre düşündükten sonra Mr. Jaggers’a araba çağırabilir miyim diye sordum. O da gideceğim yere kısa bir mesafe olduğu için araba çağırmaya değmeyeceğini, eğer istersem Wemmick’in benimle yürüyebileceğini söyledi.

Wemmick’in yan odadaki kâtip olduğunu o an anladım. O dışarıdayken kendisine vekâlet etmek üzere yukarıdan başka bir kâtip çağırıldı; vasimle el sıkıştıktan sonra Wemmick’le birlikte caddeye çıktım. Dışarı çıktığımızda başka insanlardan oluşan bir güruhun beklediğini gördük fakat Wemmick sakın ama kararlı bir ifadeyle, “Bakın, bunun hiçbir işe yaramayacağını söylüyorum size; hiçbirinize tek kelime dahi söylemeyecek,” diyerek onlardan kurtulmayı başardı ve yan yana yürümeye koyulduk.

II. Bölüm

Yolda, gün ışığında nasıl göründüğünü anlayabilmek için ara ara Mr. Wemmick'e baktığımda onun kara kuru, hafiften kısa boylu bir adam olduğunu fark ettim; ucu küt bir heykeltıraş keskişiyle gelişigüzel yontulmuş gibi görünen, tahtadanmış izlenimi veren kare şeklinde bir suratı vardı. Şayet malzeme daha yumuşak, alet daha ince olsaydı gamze olarak adlandırılabiliriz çukurlar vardı yüzünde; oysa bu çukurlar bu halleriyle birer çentikten ibaretti. Keski, burnu güzelleştirmek için üç dört girişimde bulunmuşsa da darbe izlerini düzeltme gereği dahi duymadan bu niyetinden caymıştı. Elbisesinin keteninin eprimiş oluşundan yola çıkarak adamın bekâr olduğu sonucuna vardım; ayrıca adamın epey yakınını kaybetmiş gibi bir hali vardı zira yakasındaki broşun (broşta, üzerinde ayaklı bir vazo olan bir mezarın başında duran bir kadınla bir salkımsöğüt tasvir edilmişti) yanı sıra parmaklarında en az dört tane yas yüzüğü vardı. Saatinin zincirinde de pek çok yüzükle mührün takılı olduğunu fark ettim; sanki bu dünyadan göçüp giden dostlarının anısını her daim yanında taşıyormuş gibiydi. Parıl parıl parlayan, küçük, keskin, kara gözleriyle incecik, geniş, alacalı dudakları vardı. Tahminime göre, bu gözlerle dudaklar kırk elli yıldır onunla birlikteydi.

“Demek Londra’ya ilk gelişiniz,” dedi Mr. Wemmick bana.

“Evet,” dedim.

“Ben de bir zamanlar yabancısıydım bu řehrin,” dedi Mr. Wemmick. “řimdi dűřünüyorum da řok acayip geliyor!”

“Artık şehri şok iyi biliyorsunuzdur, değil mi?”

“Evet, tabii,” dedi Mr. Wemmick. “Tűm oyunlarını bili-rim ben bu řehrin.”

“Çok kötü bir yer midir?” diye sordum, bilgi edinmek-ten ziyade laf olsun diye.

“Londra’da dolandırılabilir, soyulabilir, öldürülebilir-siniz. Fakat bunları yapacak kişilere her yerde rastlamak mümkün.”

“Eğer aranızda husumet varsa,” dedim dediklerini biraz yumuşatmak için.

“Husumeti falan bilmem ben,” diye karşılık verdi Mr. Wemmick; “bu işlerin husumetle falan bir alakası yoktur. Karşılığında bir şey elde edeceklerse yaparlar.”

“Bu daha da kötü.”

“Öyle mi dűřünüyorsunuz?” dedi Mr. Wemmick. “Ben-ce ikisi de bir.”

Mr. Wemmick şapkasını kafasının gerisine itmiş, doğru-ca karşısına bakarak, sanki sokaklarda bakmaya değer hiç-bir şey yokmuş gibi, son derece kendinden emin bir biçimde yürüyordu. Ağzı, hangar misali, öylesine kocaman bir ağızdı ki, gülümsemediğinde bile gülümsüyormuş gibi görünüyor-du. Mr. Wemmick’in aslında gülümsemediğini, bunun aç-zının anatomisiyle ilgili bir sorun olduğunu fark ettiğimde Holborn Hill’in tepesine çıkmıştık bile.

“Mr. Matthew Pocket’in nerede oturduğunu biliyor mu-sunuz?” diye sordum Mr. Wemmick’e.

“Evet,” dedi kafasıyla o yönü işaret ederek. “Londra’nın batısında, Hammersmith’te.”

“Buraya uzak mı?”

“Yani. Yaklaşık sekiz kilometre diyelim.”

“Onu tanıyor musunuz?”

“Tam da bir çapraz sorgulama memuruymuşsunuz!” dedi Mr. Wemmick onaylar gibi bir ifadeyle bana bakarak. “Evet, onu tanıyorum. Onu bayağı iyi tanıyorum!”

Bu sözleri söylerken öylesine yüce gönüllü bir hoş görme hali ve küçük gören bir tavrı vardı ki moralim bozulmuştu; belki beni yüreklendirecek bir işaret görürüm umuduyla yandan ağaç kütüğünü andıran yüzüne bakmaya devam ediyordum ki Barnard’s Inn’e geldiğimizi söyledi. Bu cümle moralimi düzeltmemişti çünkü Barnard’s Inn’in Mr. Barnard tarafından işletilen, otel olarak da kullanılan bir işletme olduğunu ve burasıyla kıyaslandığında bizim kasabadaki Mavi Domuz’un basit bir meyhane kalacağını zannetmiştim. Oysa o an anlamıştım ki Mr. Barnard, bedenini terk etmiş bir ruhtan, bir hayal ürününden ibaretti ve sahip olduğu han da erkek kedilerin toplandıkları bir kulüp işlevi görsün diye iğrenç ve leş kokulu bir köşede sıkıştırılıp bir araya getirilmiş eski püskü ve izbe binalardan oluşuyordu.

Bu barınağa küçük bir kapıdan geçerek girdik; içeri girdiğimiz an bizi içine çekip yutuveren bir koridor bizi, dümdüz bir mezarlığı andıran küçük, kasvetli bir avluya çıkardı. Hayatımda gördüğüm en kederli ağaçlar, en kederli serçeler, en kederli kediler ve en kederli evler (sayıları yarım düzine kaddı) bu avludakilermiş gibi gelmişti bana. Birkaç odadan oluşan dairelere bölünmüş olan bu evlerin her katının pencerelerinde, harap durumda panjurlar ve perdeler, kırılmış çiçek saksıları, çatlamış camlar, toz toprak içinde bir çürümüşlük ve sefil bir derme çatmalık vardı; bir yandan da KİRALIK KİRALIK KİRALIK yazan tabelalar, boş odalardan bana bakıyorlardı, sanki buraya artık yeni garibanlar gelmiyordu ve Barnard’ın intikamcı ruhu, halihazırda burada kalanların ağır ağır intihar etmesiyle ve bu çakıl yığınlarının altına dini ritüellere aykırı bir biçimde gömülmeleriyle yatışıp

huzur buluyordu. İs ve duman kaplı, küf kokulu bir matem havası âdeta bir elbise gibi sarıp sarmalamıştı Barnard'ın bu perişan eserini, kafasından aşağıya küller serpiştirmişti; bu perperişan binalar, en nihayetinde basit bir toz yuvasına dönüşmüş olmanın utancını çekip kefareтини ödüyordu. Bunlar benim görüş alanıma girenlerdi; bir yandan da kuru küf kokusu, rutubetli küf kokusu ve (sıçan, fare, haşerat ve yakınlardaki ahırlardan gelen kokuların yanı sıra) terk edilip kendi haline bırakılmış tavan aralarıyla kilerlerde sessizce çürümekte olan şeylerin küf kokusu hafiften burnuma geliyordu ve tüm bu kokular inleyerek, "Barnard'ın karışımını dene," diyorlardı âdeta bana.

Büyük umutlarımın bu ilk tezahürü mükemmellikten öylesine uzaktı ki büyük bir hayal kırıklığı içinde Mr. Wemmick'in suratına bakakalmıştım. "Ah!" dedi Mr. Wemmick beni yanlış anlayarak; "bu sükûnet size köyünüzü hatırlattı tabii. Bana da köyümü hatırlatıyor."

Mr. Wemmick beni bir köşeye götürüp merdivenlerden çıkardı -bu merdivenler yavaş yavaş ufalanıp talaşa dönüşüyormuş da üst katlarda oturanlar bir gün kapılarını açıp baktıklarında aşağıya inebilecekleri bir merdivenin kalmamış olduğunu göreceklermiş gibi gelmişti bana- ve böylelikle üst kattaki dairelerden birine geldik. Kapının üzerine boyayla "GENÇ MR. POCKET" yazılmıştı; posta kutusuna da "Birazdan döneceğim" şeklinde bir not iliştilmişti.

"Bu kadar erken geleceğinizi tahmin etmiyordu," diye açıklamada bulundu Mr. Wemmick. "Bana ihtiyacınız var mı?"

"Hayır, teşekkür ederim," dedim.

"Paralar bende durduğuna göre," dedi Mr. Wemmick, "bundan sonra sık sık görüşeceğimizi tahmin ediyorum. İyi günler."

"İyi günler."

Elimi uzattım; Mr. Wemmick bir şey istediğimi düşünüyormuş gibi elime baktı. Sonra da yüzüme bakıp hatasını düzeltti:

“Tabii ya! Elbette. Sizin el sıkışmak gibi bir âdetiniz var, değil mi?”

Londra’da bu âdetin tedavülden kalkmış olduğunu düşünerek şaşırmıştım. Sorusuna evet diye karşılık verdim.

“Ben artık hiç el sıkışmıyorum!” dedi Mr. Wemmick. “Elveda demek dışında elbette. Tanıştığımıza gerçekten çok memnun oldum. İyi günler!”

Biz el sıkıştıktan ve Mr. Wemmick oradan ayrıldıktan sonra merdivenlerin oradaki pencereyi açtım ve neredeyse kellemi uçuruyordum; pencerenin pervazları öylesine çürümüştü ki pencere âdeta giyotin gibi aşağıya inivermişti. Neyse ki bu olay ben henüz kafamı dışarı çıkarmadan olup bitmişti. Böylelikle canımı kıl payı kurtardıktan sonra, kalın bir kir tabakasıyla kaplı camın ardından görebildiğim puslu han manzarasına razı oldum; orada öylece dikilmiş efkârlı efkârlı dışarıya bakarken Londra’nın hiç de öyle abartıldığı kadar muhteşem bir yer olmadığını geçirdim içimden.

Genç Mr. Pocket’ın “birazdan” mefhumu benimkine uymuyordu; belki yarım saat boyunca pencereden dışarıya bakıp, tozla kaplı cam levhaların her birinin üzerine parmağım la defalarca adımı yazmaktan neredeyse çıldırmak üzereydim ki merdivenlerde ayak sesleri duydum. Sırasıyla bir şapka, bir kafa, bir atkı, bir yelek, bir pantolon ve çizmeler belirdi gözümün önünde; tüm bunlar, aşağı yukarı benim toplumsal konumumda birine aitti. Genç adam iki kolunun altına birer kese kâğıdı sıkıştırmıştı, bir elinde küçük bir çilek sepeti taşıyordu ve nefes nefeseydi.

“Mr. Pip?” dedi.

“Mr. Pocket?” dedim.

“Şu işe bak!” dedi. “Çok özür dilerim; sizin oralardan öğlen bir posta arabasının geldiğini biliyordum; onunla gelirsiniz diye düşünmüştüm. Doğruyu söylemek gerekirse, —bu bir mazeret değil elbette ama— dışarıya sizin için çıkmıştım; şehir dışından geldiğiniz için akşam yemeğinden sonra

biraz meyve yemek istersiniz diye düşündüm, meyvelerin iyisini almak için de Covent Garden pazarına gittim.”

Yalnızca benim bildiğim bir sebepten ötürü, o an gözlerim neredeyse yuvalarından fırlayacakmış gibi hissettim. Anlamsız bir şeyler geveleyerek ona teşekkür ettikten sonra tüm bunların bir rüyadan ibaret olduğunu düşünmeye başladım.

“Şu işe bak!” dedi genç Mr. Pocket. “Bu kapı da hep böyle takılır!”

Kese kâğıtları koltuğunun altında kapıyla boğuşup meyveleri âdeta marmelat haline getirirken tutmam için kese kâğıtlarını bana vermesini rica ettim. Onları tatlı bir gülümsemeyle bana verdikten sonra sanki yabani bir hayvanmış gibi kapıyla boğuşmaya devam etti. En sonunda kapı öylesine birdenbire açıldı ki genç adam arkaya, üzerime doğru sendeledi; ben de arkaya, karşı kapıya doğru sendeledim, sonra ikimiz birden gülmeye başladık. Fakat ben hâlâ gözlerim yuvalarından fırlayacakmış gibi hissediyor ve tüm bunların bir rüyadan ibaret olduğunu düşünüyordum.

“İçeri gelin lütfen,” dedi genç Mr. Pocket. “Böyle buyurun, sizi gezdireyim. Ev şu an tamtakır; umarım pazar-tesiye kadar dayanabilirsiniz. Babam yarına kadarki vak-tinizi onunla değil de benimle geçirmeyi isteyebileceğinizi ve Londra’yı yürüyerek gezmenin hoşunuza gideceğini düşündü. Size Londra’yı gezdirmekten büyük mutluluk duyacağım. Sofra meselesine gelince, yemekleri beğeneceğinizi umut ediyorum çünkü buradaki kafeden getirteceğiz ve şunu da hemen belirtmeliyim ki yemeklerin ücretini siz ödeyeceksiniz; Mr. Jagers’ın talimatı bu yönde. Kaldığımız yere gelince, burası elbette muhteşem bir yer değil çünkü ben çalışarak ekmeğimi kazanmak zorundayım; babamın bana verebileceği bir şeyi yok, gerçi olsa da ben ondan bir şey almak istemezdim. Burası oturma odamız; bunlar da masa, sandalyeler, halı vesaire; gördüğünüz gibi buradaki

eşyalar, bizimkilerin evden gönderdiklerinden ibaret. Masa örtüsü, kaşıklar ve tuzlukların bana ait olduğunu düşünüp de beni takdir etmeyin çünkü bunlar sizin için özel olarak kafeden geldi. Burası da benim küçük yatak odam; biraz küf kokar fakat yapılacak bir şey yok çünkü Barnard küf kokan bir yer. Burası da sizin yatak odanız; mobilyaları siz geleceksiniz diye kiraladık; işinizi görür diye düşünüyorum. Bir ihtiyacınız olursa hemen gidip getirebilirim. Gördüğünüz gibi, burası biraz تنها olduğundan ikimiz baş başa kalacağız fakat kavga etmeyiz diye düşünüyorum. Şu işe bak! Çok özür dilerim! Meyveler de sizde kaldı. Paketleri alayım. Çok utandım.”

Genç Mr. Pocket'ın karşısında durmuş, ona kese kâğıtlarının önce birini, sonra diğerini verirken, gözlerinde benim gözlerimde de olduğunu bildiğim o şaşkınlık ifadesinin belirdiğini gördüm; geriye doğru sendeleyerek:

“Aman Tanrım! Siz o etrafta gezinen çocuksunuz!” dedi.

“Siz de o açık tenli genç beyefendisiniz!” dedim.

III. Bölüm

Açık tenli genç beyefendiyle ben, Barnard's Inn'de öylece durup uzun uzun birbirimize baktıktan sonra kahkahalarla gülmeye başladık. Bana, “O sendin demek!” dedi. Ben de ona, “O sendin demek!” dedim. Sonra birbirimizi yeniden büyük bir dikkatle süzüp tekrar kahkahalarla gülmeye başladık. “Eh,” dedi açık tenli genç beyefendi, güler yüzlü bir biçimde elini bana uzatarak, “o olay artık geçmişte kaldığına göre, seni o şekilde yere sermiş olduğum için beni affetme yüce gönüllülüğünü gösterirsin umarım.”

Bu sözünden yola çıkarak Mr. Herbert Pocket'ın (açık tenli genç beyefendinin adı buydu) olmasını arzu ettiği şeyle gerçekte olanı birbirine karıştırmaya devam ettiği sonucuna vardım. Yine de ona alttan alan bir yanıt verdim ve arkadaşça el sıkıştık.

“O zamanlar o büyük servetin sahibi değildin, değil mi?” diye sordu Herbert Pocket.

“Hayır,” dedim.

“Hayır demek,” dedi. “Duyduğuma göre bu olay kısa bir süre önce gerçekleşmiş. Aslına bakılırsa, seninle ilk karşılaştığımızda ikbal peşinde koşan *bendim*.”

“Gerçekten mi?”

“Evet. Miss Havisham, benden hoşlanıp hoşlanmayacağını anlamak için beni çağırtmıştı. Fakat işte, sonuç olarak, bir şekilde benden hoşlanmadı.”

Nezaketi icabı bu duruma şaşırdığımı söylemem gerektiğini düşündüm.

“Zevksizmiş,” dedi Herbert gülerek, “fakat vaziyet bu. Evet, beni deneme ziyaretinde bulunmam için çağırttı ve eğer o denemeden başarıyla geçebilseydim sanırım geleceğim garanti altına alınmış olacaktı; ya da belki de beni –nasıl ifade etmeliyim bilmiyorum– Estella’ya şey yapacaktı.”

Birden ciddileşerek, “Nasıl yani?” diye sordum.

Biz konuşurken bir yandan da meyveleri tabağa yerleştiriyordu, bu yüzden de dikkati dağılmış ve doğru kelimeyi bulamamıştı. “Nişanlanmak,” diye izah etti, meyvelerle uğraşmaya devam ederek. “Sözlenmek. Söz kesmek. Artık adı her neyse. O tür bir şeyler.”

“Hayal kırıklığına nasıl dayandın peki?” diye sordum.

“Peh!” dedi. “Benim de böyle bir şeyde gönlüm yoktu zaten. Soğuk nevalenin teki!”

“Miss Havisham mı?”

“O da öyle ama ben Estella’yı kastetmiştim. O kız had safhada katı yürekli, kibirli ve kaprisli biri; Miss Havisham tarafından tüm erkeklerden intikam alsın diye yetiştirilmiş.”

“Miss Havisham’la akrabalıkları nedir?”

“Hiçbir akrabalıkları yok,” dedi. “Miss Havisham onu evlat edinmiş.”

“Neden bütün erkeklerden intikam alacak? Neyin intikamı?”

“Aman Tanrım! Mr. Pip! Bilmiyor musun?”

“Hayır,” dedim.

“Şu işe bak! Epey uzun bir hikâyeye; bence bu konuyu akşam yemeğine saklayalım. Peki sana bir soru sormama izin ver. Sen o gün orada ne arıyordun?”

Ona her şeyi anlattım; o da beni sonuna kadar dikkatle dinleyip tekrar kahkahalarla gülmeye başladı, sonra da bana kavgadan sonra canımın acıyıp acımadığını sordu. Ben ona canının acıyıp acımadığını sormadım zira bu konuda halihazırda bir kanaate sahiptim.

“Mr. Jagers senin vasin, değil mi?”

“Evet.”

“Onun Miss Havisham’ın avukatı olduğunu ve işlerini çekip çevirdiğini biliyor muydun? Miss Havisham şu dünyada hiç kimseye güvenmez, bir tek ona güvenir.”

Bu konu beni tehlikeli sulara yaklaştırıyordu (ya da ben öyle hissediyordum). Gizlemeye gerek dahi duymadığım bir utanıp sıkılma haliyle, kavga ettiğimiz gün Mr. Jagers’ı Miss Havisham’ın evinde gördüğümü, bunun dışında onu başka bir yerde görmediğimi ve kanımca kendisinin de beni orada gördüğünü unutmış olduğunu söyledim.

“Mr. Jagers babamı özel öğretmen olarak tavsiye etmekle ve babama böyle bir teklifte bulunmakla büyük bir incelik gösterdi. Babamı Miss Havisham vesilesiyle tanıyor. Babamla Miss Havisham kuzen; bu elbette yakın oldukları anlamına gelmiyor; babam dalkavukluk yapamaz; Miss Havisham’ın gönlünü hoş edip onu eğlemeyi beceremiyor.

Herbert Pocket’in dürüst ve samimi bir tavrı vardı; bu onu son derece cazip ve sevimli bir insan haline getiriyordu. Her bakışı, her sözü, onun yaradılış itibarıyla gizli kapaklı ve kötü şeyler yapma konusunda ne denli yeteneksiz olduğunu ortaya koyuyordu ki hayatımda, (onu tanımadan önce de onu tanıdıktan sonra da) bende bu hissiyatı ondan daha fazla uyandıran kimseye rastlamamıştım. Genel hal ve tavrına müthiş bir iyimserlik hâkimdi; yine de içimden bir ses bana, onun hiçbir zaman çok başarılı ve zengin olamayacağını fısıldıyordu. Bu hisse nereden kapıldığımı bilemiyorum. Bu his, daha onunla ilk akşam yemeğimizi yemeden önce doğmuştu içime fakat hangi şekilde geldiğini tanımlayamıyorum.

Hâlâ o açık tenli genç beyefendi. Tüm neşesine ve canlılığına rağmen yenmeye çalıştığı bir ağırkanlılığı vardı ki bu onun özünde pek de kuvvetli olmadığını gösteriyordu. Yüzü pek güzel değildi fakat güzellikten üstün hasletleri vardı: Son derece güler yüzlü ve cana yakındı. Yumruklarım ona temas

ettiğinde fark ettiğim üzere bedeni bir parça da hantaldı fakat yine de her daim genç ve neşeli kalacakmış gibi bir hali vardı. Mr. Trabb'ın taşra işi eserinin onun üzerinde daha şık durup durmayacağını bilemiyorum fakat onun o eski kıyafetlerini, benim yeni kıyafetlerimi taşıdığımdan çok daha iyi taşıdığının ayırdındaydım.

O bu denli iletişime açıkken benim ona mesafeli davranmam, yaşımıza yakışmayan, uygunsuz bir davranış biçimi olurdu. Bu sebeple ona kısacık hayat hikâyemi anlattım ve hamimin kim olduğunun araştırılmasının kesinlikle yasak olduğunu da özellikle vurguladım. Ayrıca bir köyde bir demirci tarafından büyütüldüğüm için görgü kurallarını pek bilmediğimi, bu yüzden de herhangi bir kusur işlediğimi ya da yanlış bir şey yaptığımı gördüğünde beni uyarırsa bana büyük iyilik yapmış olacağını söyledim.

“Seve seve,” dedi, “yine de bir kehanette bulunarak şunu söyleyeyim ki uyarılmaya pek ihtiyacın olmayacak. Sanıyorum ki bundan sonra birlikte çok vakit geçireceğiz, bu yüzden de aramızdaki gereksiz resmiyeti kaldıralım derim. Rica etsem bana vaftiz adımla, Herbert diye hitap eder misin?”

Ona teşekkür edip dediği gibi yapacağımı söyledim. Benim vaftiz adımın da Philip olduğunu söyledim.

“Philip'i pek sevmedim,” dedi, “okul kitaplarındaki ibretlik çocukları çağrıştırıyor; hani, çok tembel olduğu için göle düşen, çok şişman olduğu için etrafını göremeyen, çok açgözlü olduğu için pastasını dolaba kilitleyip en sonunda pastayı farelerin yemesine sebep olan, kuş yuvalarını bozmayı kafasına koyup, hikâyeyi yazan kişinin işine geldiği için oraya koyduğu aylara yem olan o çocuk. Sana ne diye hitap etmek istediğimi söyleyeyim. Biz seninle çok güzel bir ahenk yakaladık ve sen de eskiden bir demirci olduğuna göre – böyle söylediğim için kusuruma bakmıyorsun değil mi?”

“Söylediğin hiçbir şeyin kusuruna bakmam,” diye karşılık verdim, “fakat seni anlayamıyorum.”

“Biz bizeyken sana Handel desem rahatsız olur musun? Handel’in *Ahenkli Demirci*’⁹ diye harika bir eseri vardır.”

“Bana o şekilde hitap etmen çok hoşuma gider.”

“Pekâlâ sevgili Handel,” dedi Herbert tam o an açılan kapıya dönerek, “akşam yemeğimiz geldi; lütfen şöyle başköşeye geç, sonuçta yemeğin parasını sen ödüyorsun.”

Söylediğini hiç dikkate almayarak onu başköşeye oturttum, ben de karşısına geçtim. Güzel ve mütevazı bir sofraydı –gerçi o an bana bir ziyafet sofrası gibi gelmişti– ve o an orada, Londra’nın göbeğinde, etrafımızda büyükler olmaksızın kendi başımıza yiyor olmak da yemeklere ayrı bir lezzet katıyordu. Soframızın çingenelere yaraşır derme çatmalığı aldığımız lezzeti daha da bir perçinliyordu; sofradaki yemeklerin tamamı kafeden getirilmiş olduğundan Mr. Pumblechook’un “zevk ve sefanın doruğu” olarak nitelendirileceği türdendi; ne var ki oturma odamızın geri kalanı nispeten daracık ve darmadağınktı; bize servis yapan garson da bu düzensizliğe ayak uydurarak servis tabaklarının kapaklarını yere, (ki onlara takılıp üzerlerine kapaklanmıştı) eritilmiş tereyağını koltuğun üzerine, ekmeği kitap rafına, peyniri kömür kovaşına, haşlanmış tavuğuysa yan odadaki yatağıma koymaya başlamıştı –hatta gece yatmaya gittiğimde yatağımın üzerinde donmuş tereyağı ve maydanoz parçaları olduğunu görmüştüm. Tüm bunlar yemeği doyumsuz bir lezzet şölenine dönüştürmüştü; hele ki garson da oradan ayrıldığında ve böylelikle etrafta beni izleyen hiç kimse kalmadığında keyfime limon sıkacak hiçbir şey kalmamıştı.

Bir süre yiyip içtikten sonra Herbert’a Miss Havisham’ın hikâyesini anlatma sözünü hatırlattım.

“Doğru, haklısın,” dedi. “Sözümü hemen yerine getireyim. Öncelikle Handel, izin verirsen şunu söylemek isterim; Londra’da yemek yerken –bir kaza olmasın diye– bıçak ağza

⁹ Alman besteci G. F. Händel’in 5 Numaralı Klavsen Süiti, *The Harmonious Blacksmith* adlı eseri. (ç.n.)

götürülmez; yemeği ağza götürme işi çatalla yapılır fakat o da ağza gereğinden fazla sokulmaz. Gerçi bahsini etmeye degecek kadar önemli bir mesele değil ama bu işi diğer insanların yaptığı gibi yapmakta fayda var. Ayrıca kaşık üstten değil aşağıdan tutulur. Bunun iki avantajı vardır; öncelikle, kaşığı ağzına daha kolay götürürsün (ki nihai hedef budur) ayrıca istiridye kabuklarını açarken sağ dirseğini daha az zorlamış olursun.”

Bu dostane uyarıları yaparken öylesine neşeli bir tavırdı ki ikimiz birden gülmeye başladık, yüzüm de pek kızmadı.

“Evet,” dedi Herbert, “şimdi gelelim Miss Havisham’a. Öncelikle şunu söylemeliyim ki Miss Havisham el bebek gül bebek büyütülüp şımartılmış. Annesi o daha bebekken ölmüş, babası da hiçbir şeyini eksik etmemiş. Babası sizin kasabanın oralardan bir beyefendiymiş ve bira imalatçısıymış. Bira imal etmenin nesinin saygın olduğunu bilemiyorum; ekmek yaptığında soylu olamıyorsun da bira imal ettiğinde olabiliyorsun. Etrafına dikkatle bakarsan bu tür şeylere her gün rastlayabilirsin.”

“Yine de bir beyefendi birahane işletemez, değil mi?” diye sordum.

“Kesinlikle hayır,” diye karşılık verdi Herbert; “ama bir beyefendi birahaneye gidebilir. Her neyse! Mr. Havisham çok zengin ve çok kibirliymiş. Kızı da aynen onun gibiymiş.”

“Miss Havisham tek çocukmuş, öyle mi?” diye bir tahminde bulundum.

“Dur bir dakika, şimdi oraya geliyorum. Hayır, tek çocuk değilmiş; başka bir anneden bir erkek kardeşi varmış. Babası başka biriyle, gizlice yeniden evlenmiş – sanırım aşçısıyla.”

“Adam hani kibirliydi?” diye sordum.

“Evet, sevgili Handel, öyleymiş. İkinci karısıyla gizlice evlenmesinin sebebi de kibirli olması zaten. Sonra günün birinde ikinci karısı da ölmüş. Anladığım kadarıyla Mr. Ha-

visham ancak ikinci karısı öldükten sonra anlatmış kızına yaptıklarını; sonra da ikinci karısından olma oğlu ailenin bir ferdi haline gelerek senin de aşına olduğun o evde yaşamaya başlamış. Çocuk büyüyüp de delikanlılık çağına geldiğinde isyankâr, har vurup harman savuran, laftan sözden anlamaz birine dönüşmüş; yani tümünden beş para etmez biri olup çıkmış. Sonunda babası onu evlatlıktan reddetmiş fakat ölüm döşeginde yumuşayıp ona da mirasından –Miss Havisham’ınki kadar büyük bir miktar olmasa da– pay vermiş. Bir kadeh şarap daha al; yalnız kusura bakmazsan sana şunu da söylemeliyim: Toplum bizden sineğin yağını çıkaracak kadar tutumlu olup kadehteki şarabı son damlasına kadar içmemizi falan beklemiyor, yani kadehi kafana dikip burnunu kadehin içine sokmana gerek yok.”

Herbert’in anlattığı hikâyeye kendimi fazlasıyla kaptırdığımdan kadehi kafama dikip burnumu kadehin içine sokuyormuşum meğer; teşekkür edip özür diledim. O da, “Hiç önemi yok,” diyerek hikâyesine kaldığı yerden devam etti.

“Miss Havisham böylesine büyük bir servetin vârisi olduğundan senin de tahmin edebileceğin gibi, pek çok talibi çıkmış. Erkek kardeşinin de artık yeteri kadar parası varmış fakat o, bir yandan borçlar bir yandan yeni yeni çılgınlıklar, maceralar derken parasını yine har vurup harman savurmuş. Genç adamın Miss Havisham’la arasındaki husumet, babasıyla olandan katbekat fazlaymış, bu yüzden de genç adamın, babasını ona karşı kıskırttığı gerekçesiyle Miss Havisham’a derin ve ölümcül bir garezinin olduğu tahmin ediliyor. Şimdi hikâyenin en acı bölümüne geliyoruz – fakat sevgili Handel, bir parantez açarak, o peçetenin o bardağa konulmayacağını ifade etmek isterim.”

O an neden peçetemi bardağa sokmaya çalıştığıma dair en küçük bir fikrim yok. Tek bildiğim, çok daha önemli davalara harcanması gereken büyük bir azimle peçeteyi o sınırların içine sığdırmaya çalıştığımды. Herbert’a bir kez daha

teşekkür edip ondan özür diledim ve o da en şen şakrak haliyle bir kez daha, “Hiç önemi yok!” diyerek hikâyesine kaldığı yerden devam etti.

“Derken sahneye –at yarışlarında, balolarda ya da bolumum yerde– Miss Havisham’a kur yapmaya başlayan biri çıkıyor. Bu olay yirmi beş sene önce olduğundan (sen ve ben henüz doğmamıştık, Handel) ben o adamı hiç görmedim, babam, adamın tam da bu amaca uygun biçimde, son derece fiyakalı biri olduğunu söylüyor. Fakat babam ısrarla adamın, bilgisizlikten ya da peşin hükümlülükten ötürü kesinlikle beyefendi zannedilmemesi gerektiğini söylüyor çünkü onun görüşüne göre, dünya var olalı beri, ruhu gerçek bir beyefendi olmayan bir insanın, bir beyefendi gibi davranmasına imkân yoktur. Babam der ki ne kadar vernik sürersen sür, ağacın damarlarını saklayamazsın; vernik sürdükçe damarlar daha da belirgin hale gelir. Her neyse! Bu adam, Miss Havisham’ı gittiği her yerde takip ediyor ve ona ne denli gönülden bağlı olduğunu söyleyip duruyormuş. Sanırım Miss Havisham o güne dek yüreğinde bu tür duyguların var olabileceğini hiç belli etmemiş fakat en sonunda içindeki tüm gizli duygular açığa çıkmış ve ona çılgınca bir tutkuyla âşık olmuş. Adamı âdeta taparcasına sevdiği, onu yerlere göklere sığdıramadığı her halinden belliymiş. Fakat adam onun bu sevgisini gayet bilinçli ve planlı bir biçimde sömürüyormuş ve ondan büyük meblağlarda para koparmayı başarmış; en sonunda da ileride kocası olduğunda her şeyi kendisinin idare etmesi gerekeceğini ileri sürerek Miss Havisham’a, erkek kardeşinin bira fabrikasındaki hissesini (ki babası tarafından son anda bırakılmış küçük bir hisseydi bu) son derece yüksek bir fiyattan satın aldırılmış. O zamanlar senin vasin, Miss Havisham’ın vekili değilmiş henüz, ayrıca Miss Havisham öyle mağrur ve öyle âşıkmiş ki hiç kimseden akıl alabilecek durumda değilmiş. Babam dışında tüm akrabaları yoksul ve entrikacı insanlarmış; aslına ba-

kılırsa babam da yoksulmuş ama fırsatçı ve haset bir insan değilmiş. Babam akrabaları içinde özgürce fikrini söyleyebilen tek kişi olarak, bu adam için haddinden fazla fedakârlık ettiği, kendini ona koşulsuzca teslim ettiği konusunda Miss Havisham'ı uyarmış. Bunun üzerine Miss Havisham ilk fırsatta, hem de adamın önünde babamı evinden kovmuş, babam da o günden sonra onunla hiç görüşmemiş.”

Miss Havisham'ın, “Eninde sonunda, ölmüş bedenimi şu masaya yatırdıklarında Matthew buraya gelip beni görecektir,” dediğini anımsadım ve Herbert'a babasının Miss Havisham'a beslediği kinin neden böylesine müzminleşmiş olduğunu sordum.

“Tam olarak öyle değil,” dedi Herbert, “Miss Havisham müstakbel kocasının önünde, babama ikbal kaygısı içinde kendisine yaltaklanmaya çalıştığını, başaramayınca da hayal kırıklığına uğradığını söyleyerek onu çok ağır biçimde itham etmiş; babam şimdi Miss Havisham'a giderse hem kendisi hem de Miss Havisham bu ithamın doğru olduğunu düşünecek. Neyse, o adama dönüp onunla ilgili bölümü bitirelim. Düğün tarihi belirlenmiş, gelinlik, damatlık alınmış, balayı planlanmış, düğün davetiyeleri davetlilere gönderilmiş. Düğün günü gelip çatmış fakat damat ortalarda yokmuş. Miss Havisham'a bir mektup yazıp göndermiş...”

Araya girerek, “O da o mektubu düğün için giyinirken almış, değil mi? Dokuza yirmi kala?” dedim.

“Dakikası dakikasına,” dedi Herbert başıyla onaylayarak, “evdeki tüm saatleri tam o anda durdurmuş. Nişanlısı o mektupta, olabilecek en acımasız şekilde evlilikten vazgeçtiğini haber vermek dışında ne yazmıştı, bilmiyorum. Miss Havisham yakalandığı ağır hastalığı atlattıktan sonra evi senin de görmüş olduğun gibi âdeta bir viraneye çevirmiş ve o günden sonra bir daha asla gün ışığına çıkmamış.

Bir süre düşündükten sonra, “Hikâyenin hepsi bu kadar mı?” diye sordum.

“Bildiğim kadarıyla bu kadar; aslına bakılırsa bu hikâyeyi de kendi kendime parçaları birleştirerek oluşturdum çünkü babam bu konu hakkında konuşmaktan imtina eder, hatta Miss Havisham beni evine davet ettiğinde bile babam bana gerçekten bilmem gerekenler dışında hiçbir şey söylemedi. Fakat bir şeyi atladım. Miss Havisham’ı yarı yolda bırakan adamın başından itibaren Miss Havisham’ın erkek kardeşiyle işbirliği yaptığı tahmin ediliyor; birlikte bir tezgâh kurduklarına ve elde ettikleri kârı bölüştüklerine inanılıyor.”

“Adamın Miss Havisham’la evlenerek servetin tamamını elde etmeye çalışmamış olmasına şaşırdım,” dedim.

“Adam belki de evliydi ya da Miss Havisham’ı böyle acımasızca rezil etmek kardeşinin planının bir parçasıydı,” dedi Herbert. “Tekrar hatırlatırım, bu konuyla ilgili bir şey bilmiyorum.”

Yine bir süre düşündükten sonra, “O iki adama ne oldu peki?” diye sordum.

“Alçaklığın, –bundan daha fazla alçalmak mümkünse tabii– utancın ve sefaletin dibini boylamışlar.”

“Hâlâ hayattalar mı?”

“Bilmiyorum.”

“Az önce Estella’nın Miss Havisham’ın akrabası olmadığını, Miss Havisham’ın onu evlat edindiğini söyledin. Ne zaman evlat edinmiş?”

Herbert omzunu silkti. “Miss Havisham’ın ismini ilk duyduğum andan beri Estella da hep vardı. Başka da bir şey bilmiyorum. Evet, Handel,” dedi hikâyeyi bu şekilde bitirip nihayet ondan kurtulmuşçasına, “artık gizli saklı bir şey kalmadı. Benim Miss Havisham’la ilgili bildiğim her şeyi artık sen de biliyorsun.”

“Sen de benim bildiğim her şeyi biliyorsun,” diye karşılık verdim.

“Bundan hiç şüphem yok. Bu yüzden de aramızda herhangi bir rekabet ya da kafa karışıklığı mevzubahis olamaz.

Senin şu konuma yükselmene karşılık ileri sürülmüş olan koşula gelince, –yani bunu borçlu olduğun kişinin kimliğini araştırmaman ya da bu konuda konuşmaman gerektiği hususu– benim ya da etrafımdaki herhangi birinin bu konuyu sinsice kurcalamayacağından, hatta bu konunun bahsini dahi açmayacağından emin olabilirsin.”

Doğruyu söylemek gerekirse Herbert bunu öylesine ince-likli bir biçimde söylemişti ki önümüzdeki yıllarda babasının çatısı altında yaşayacak olmama rağmen bu meselenin bir daha açılmamak üzere kapandığına ikna olmuşum. Diğer yandan, söyledikleri öylesine manidardı ki onun da –tıpkı benim gibi– hamimin Miss Havisham olduğundan emin olduğu sonucuna varmıştım.

O an Herbert’ın bu konuyu, tam olarak açıklığa kavuşturup gündemimizden çıkarmak için açtığını anlayamamıştım fakat konuyu konuşup hallettikten sonra ikimiz de öylesine ferahlayıp hafiflemiştik ki şimdi düşününce maksadının bu olduğunu anlıyorum. Son derece keyifliydik ve tatlı tatlı sohbet ediyorduk; bir ara ona tam olarak ne iş yaptığını sordum. “Sermayedarım,” dedi, “gemi sigortacısıyım.” Benim etrafıma bakınarak odada gemilere ya da paraya ilişkin bir ipucu aradığımı görmüş olacak ki, “Şehrin merkezinde çalışıyorum,” diye ilave etti.

Şehrin merkezinde çalışan gemi sigortacılarının itibarını ve zenginliğini kafamda öylesine yüksek bir mertebeye yerleştirmiştim ki bir zamanlar genç bir sigortacıyı sırtüstü yere yatırmış olduğumu, onun o müteşebbis gözünü morartmış olduğumu, o sorumluluk sahibi kafasını yarmış olduğumu düşündükçe hayretler içerisinde kalıyordum. Fakat sonra aklıma yine Herbert Pocket’ın hiçbir zaman çok başarılı ya da zengin olamayacağına dair o tuhaf önsezim geliyordu.

“Sermayemi yalnızca gemileri sigortalamaya yatırmakla yetinmeyeceğim. Kârlı hayat sigortası hisseleri de satın alacağım, böylece zor kısmı aşacağım. Biraz da madencilik işine

girmek istiyorum. Bu saydığım işlerin hiçbiri kendi adıma birkaç tonluk gemi kiralamama engel değil. Öyle sanıyorum ki,” dedi arkasına yaslanarak, “Doğu Hint Adaları’yla ipek, şal, baharat, boya, ilaç ve kıymetli kereste ticareti yaparım. Bu ilginç bir ticaret alanı.”

“Kâr oranları yüksek mi peki?” diye sordum.

“İnanılmaz!” diye karşılık verdi.

Kafam yine allak bullak olmuştu; onun geleceğe dair umutlarının benimkilerden daha büyük olduğunu düşünmeye başlamıştım.

“Ayrıca,” dedi başparmaklarını yeleşinin ceplerine takarak, “Batı Hint Adaları’yla da şeker, tütün ve rom ticareti yapacağım sanırım. Seylan’la da ticaret yapacağım, özellikle fildişi ticareti.”

“Çok sayıda gemiye ihtiyacın olacak,” dedim.

“Bir filoya.”

Tüm bu ticari işlemlerin devasa hacmi karşısında nutkum tutulmuş bir halde ona, sigortaladığı gemilerin daha ziyade nerelerle ticaret yaptığını sordum.

“Daha sigorta yapmaya başlamadım,” diye karşılık verdi. “Etrafıma bakınip gözlem yapıyorum.”

Etrafa bakınip gözlem yapma eylemi Barnard’s Inn’e daha uygunmuş gibiydi. İkna olmuş gibi bir tavırla, “Haa, anladım,” dedim.

“Evet, bir muhasebe bürosunda çalışıyorum ve bu arada etrafıma bakınip gözlem yapıyorum”

“Muhasebe bürosu kârlı mı peki?”

“Büroda çalışan gençler açısından mı soruyorsun?”

“Evet, senin açımdan.”

“Hayır, benim açımdan kârlı değil.” Bunu, kafasında dikkatlice ölçüp biçtikten sonra bir sonuca varmış gibi bir edayla söylemişti. “Doğrudan kârlı olduğunu söyleyemem. Yani, bana pek bir getirisi olmuyor ve senin de bildiğin gibi, benim kendi paramı kazanıp... hayatımı idame ettirmem gerekiyor.”

Bu iş hiç de kârlı gibi görünmüyordu; böyle bir gelirle sermaye birikimi elde etmenin zor olduğunu ima etmek istercesine kafamı iki yana salladım.

“Fakat asıl mesele,” dedi Herbert Pocket, “etrafına bakınıp gözlem yapabilmek. Olayın esprisi de *bu* zaten! Düşünsene, bir muhasebe bürosunda çalışıyorsun, konuya hâkimsin ve etrafına bakınıp gözlem yapıyorsun.”

Bu söylediğinden, şayet bir muhasebe bürosunda çalışmıyorsan konuya hâkim olman ve etrafına bakınıp gözlem yapman mümkün değilmiş gibi son derece garibime giden bir sonuç çıkıyordu; yine de onun engin deneyimine saygı duyup sesimi çıkarmadım.

“Sonra bir an gelir,” dedi Herbert, “beklediğin fırsat karşına çıkar. Sen de yakaladığın bu fırsatın üzerine atlar, sermayeni koyup yatırımını yaparsın; işte hepsi bu. Sermayeni koyup yatırımını yaptıktan sonra da tek yapman gereken onu yönetmek.”

Bu tarif ettiği şey, bizim bahçedeki karşılaşmamızı yönetme şekline benziyordu; hem de çok benziyordu. Yoksulluğunu kabullenme biçimi de o gün oradaki yenilgisini kabullenme biçime denkti. Bana öyle geliyordu ki o gün benden gelen tüm o yumruk ve tokatları nasıl kabullenmişse, hayatın tüm sillelerini de aynı şekilde sineye çekiyordu. En temel ihtiyaçlara yönelik birtakım eşyalar dışında hiçbir şeyinin olmadığını fark etmiştim zira hakkında yorum yaptığım her şeyin benim için özel olarak kafeden ya da başka bir yerden getirilmiş olduğunu öğreniyordum.

Yine de kafasında tahayyül edip sahip olduğunu varsaydığı servetine ilişkin öylesine mütevazıydı ki bununla böbürlenip büyüklenmediği için ona hafiften minnet duyuyordum. Bu, sevimli tabiatına daha da bir sevimlilik katıyordu; onunla çok iyi anlaşmıştık. Akşam dışarı çıkıp caddelerde dolaştık, yarı fiyattan¹⁰ tiyatro izledik; ertesi gün Westminter Abbey

10 O dönem iki oyundan oluşan programın ikinci oyunu yarı fiyattan izleniliyordu. (ç.n.)

Kilisesi'ne gittik, öğleden sonra da parklarda gezindik; bu parklardaki tüm o atların nallarını kim yapıyor acaba, diye düşündüm ve keşke Joe yapsaydı, diye geçirdim içimden.

O pazar kafamda kabaca bir hesap yaptığımda, sanki Joe'yla Biddy'den ayrılalı aylar geçmiş gibi geldi bana. Sanki onlarla aramdaki mesafe, geçen zamanla doğru orantılı bir biçimde giderek artıyor ve bataklıkta köyümüz çok ama çok uzaklara düşüyordu. Dönüp bakınca, köydeki o son pazar günümde, eski pazar kıyafetlerimle o eski kilisemize gitmiş olmam, hem coğrafi hem de toplumsal açıdan, hem ay hem de güneş takvimlerine göre bir dizi imkânsızlık demetinden ibaretmiş gibi geliyordu bana. Yine de insan kaynayan ve akşamın alacakaranlığında pırıl pırıl aydınlatılmış Londra sokakları, evimizdeki o eski ve zavallı mutfağın bu denli uzağına düşmüş olduğum için bana inceden inceye serzenişte bulunup beni hüzünlere salıyordu; geceleriye kör karanlıkta Barnard's Inn'in avlusunda güya etrafı kolaçan edip bekçilik yapan kifayetsiz bir üçkâğıtçının gezinirken çıkardığı ayak sesleri, kalbimin dipsiz kuyularında yankılanıyordu.

Herbert pazartesi sabahı dokuza çeyrek kala işbaşı yapmak için –sanırım aynı zamanda da etrafına bakınıp gözlem yapmak için– muhasebe bürosuna gitti; ben de ona eşlik ettim. Bir iki saat sonra işten çıkıp beni Hammersmith'e götürecekti, ben de bu arada etrafta gezinip oyalanarak onu bekleyecektim. Genç sigortacıların içinden çıktığı yumurtaları, tıpkı devekuşu yumurtaları gibi, tozlu ve sıcak yerlerde kuluçkaya yatırıyorlarmış gibi gelmişti bana; o pazartesi sabahı geleceğin devlerinin bulundukları yere bakarak böyle bir kaniya varmışım. Herbert'in asistan olarak çalıştığı muhasebe bürosu da “etrafa bakınıp gözlem yapmaya” pek de uygun bir yer değilmiş gibi gelmişti bana; büro, her zerresinden toz fışkıran bir binanın, arka taraftaki avludan çıkılan ikinci katındaydı ve sokağa değil, başka bir binanın ikinci katına bakıyordu.

Öğlene kadar bekledim ve sonra da Borsa'ya bakmaya gittim; orada, denizcilikle ilgili birtakım hesapların asılı olduğu yerin altında oturan soluk benizli birtakım adamlar gördüm; büyük tüccarlar olduğunu tahmin ettiğim bu adamların bu denli keyifsiz olmalarına bir anlam veremedim. Herbert gelince ünlü bir lokantaya gidip öğlen yemeği yedik; o zaman o lokantayı gözümde çok büyüt müştüm fakat şu an düşününce oranın tüm Avrupa'nın en abartılmış balonu olduğuna inanıyorum zira o zaman bile masa örtülerinin, bıçakların ve garsonların kıyafetlerinin üzerinde, bifteklerin üzerindeki çok daha fazla sos olduğu gözümünden kaçmamıştı. Makul fiyata (yağdan para almadıkları düşünülünce fiyat makuldü) yediğimiz bu hafif yemeğin ardından Barnard's Inn'e gidip küçük valizimi aldık ve bir arabaya binip Hammersmith'e gittik. Oraya vardığımızda saat öğleden sonra iki üç civarlarıydı; arabadan inip kısa bir yürüyüşün ardından Mr. Pocket'ın evine ulaştık. Kapının mandalını kaldırınca kendimizi nehre bakan küçük bir bahçede bulduk; bahçede Mr. Pocket'ın çocukları oyun oynuyordu. Şayet beni hiçbir şekilde ilgilendirmeyen bu hususta kendimi kandırmıyorsam gördüğüm kadarıyla, Mr. ve Mrs. Pocket'ın çocukları birileri tarafından büyütülmekten ziyade kendi kendilerine, düşe yuvarlana büyüyorlardı.

Mrs. Pocket bir ağacın altında bir bahçe sandalyesine oturmuş, ayaklarını bir diğer bahçe sandalyesine uzatmış kitap okumaktaydı; iki dadıysa çocuklar oynarken onlara göz kulak oluyordu. "Anne," dedi Herbert, "bu, genç Mr. Pip." Bunun üzerine Mrs. Pocket beni dostane bir vakarla selamladı.

"Master Alick, Miss Jane," diye haykırdı çocukların daddılarından biri, "eğer o çalıların üzerinden atlamaya devam ederseniz nehre düşüp boğulursunuz. Babanız ne der sonra!"

Dadı bir yandan da Mrs. Pocket'ın yere düşmüş mendilini kaldırarak, "Bu altıncı düşürüşünüz hanımefendi!" dedi.

Bunun üzerine Mrs. Pocket gülerek, “Teşekkürler Flopson,” dedi, sonra da uzattığı ayaklarını toplayıp tek bir sandalyeye yerleşerek kitabını okumaya devam etti. O an yüzünde sanki kitabı bir haftadır aralıksız okuyormuş gibi dikkat kesilmiş ve çatık kaşlı bir ifade belirdi, oysa o süre zarfında ancak birkaç satır okumuş olabilirdi; derken aniden gözlerini bana dikip, “Anneniz iyidir umarım,” diye sordu. Bu beklenmedik soru beni öylesine müşkül bir durumda bırakmıştı ki mümkün olabilecek en saçma şekilde, “Şayet böyle biri yaşasaydı tahmin ediyorum ki iyi olurdu ve ilginize minnettar kalarak size selamlarını gönderirdi” minvalinde bir şeyler geveledim; neyse ki tam o sırada dadı imdadıma yetişti.

Dadı yerden mendili kaldırarak, “Alın işte!” diye haykırdı. “Bununla birlikte yedi oldu! Bugün sizin neyiniz var acaba hanımefendi!” Mrs. Pocket kendisine ait olan bu nesneyi sanki ilk defa görüyormuşçasına, şaşkınlıktan âdeta dili tutularak aldı ve mendili o an hatırlamış gibi gülerek, “Sağ ol Flopson,” dedi, sonra da beni unutup kitabını okumaya devam etti.

O arada oluşan bir boşluktan faydalanarak bahçedeki çocukları saydım; düşe yuvarlana büyümenin çeşitli aşamalarından geçmekte olan, ne bir eksik ne bir fazla, tam tamına altı küçük Pocket vardı. Ben tam bu toplam rakama ulaşmıştım ki yukarıdan bir yerlerden bir yedincisinin acı acı ağlayan sesi geldi.

“Bebegin sesi değil mi bu?” dedi Flopson; şaşırmış gibi bir hali vardı. “Yukarı koş Millers!”

Öteki dadı Millers eve girdi, teskin edilen çocuğun ağlaması da azalarak kesildi; çocuğun sesini duyan da onun, ağzında bir şey taşıyan küçük bir vantrilok olduğunu sanırdı. Mrs. Pocket tüm bu zaman zarfında kitabını okumaya devam etmişti; okuduğu kitabın ne olduğunu merak etmiştim.

Yanılmıyorsam Mr. Pocket’ın yanımıza gelmesini bekliyorduk; her halükârda orada öylece durmuş bekliyorduk

ki bu esnada o aileye özgü tuhaf bir durumu gözlemleme fırsatını yakalamıştım; çocuklardan herhangi biri ne vakit Mrs. Pocket'ın yakınlarına gelse illaki ayakları takılıp annelerinin üzerine yuvarlanıyorlardı – Mrs. Pocket bu duruma her seferinde anlık bir şaşkınlıkla karşılık verirken çocukların tepkisi her defasında uzun uzun ağlamak şeklinde tezahür ediyordu. Bu ilginç duruma bir türlü akıl sır erdiremiyor ve kendimi bu konuda tahminlerde bulunmaktan alamıyordum ki kucağında bebekle Millers geldi; daha sonra bebek Flopson'un kucağına verildi; Flopson da bebeği tam Mrs. Pocket'ın kucağına verecekti ki kucağında bebekle tepetaklak Mrs. Pocket'ın üzerine yuvarlandı; Herbert'la ben hemen atılıp bebeği yakaladık.

“Üstüme iyilik sağlık Flopson!” dedi Mrs. Pocket bir an için kafasını kitabından kaldırarak. “Bugün de herkes yuvarlanıyor!”

“Gerçekten de üzerinize iyilik sağlık hanımefendi!” diye karşılık verdi Flopson yüzü kıpkırmızı olarak. “Siz oraya ne koydunuz acaba?”

“Nereye ne koydum, Flopson?” diye sordu Mrs. Pocket.

“Aman Tanrım! Taburenizmiş!” diye bağırdı Flopson. “Eteğinizin altına saklarsanız elbette herkes takılıp yuvarlanır! Alın! Hanımefendi, kitabınızı bana verin de şu bebeği birazcık tutun.”

Mrs. Pocket kendisine söyleneni yaparak beceriksizce bebeği kucağında azıcık hoplatıp zıplattı, bu sırada diğer çocuklar bebeğin etrafında oynadılar. Bu durum epey kısa sürdü zira Mrs. Pocket bir süre sonra tüm çocukların derhal eve götürülüp uyutulması emrini verdi. Böylelikle onları bu ilk görüşümde o aileye dair ikinci bir gerçeği daha öğrenmiştim; küçük Pocketlar doğaları gereği ya devamlı bir düşüp yuvarlanma halindeydiler ya da devamlı surette yatıyorlardı.

Böylelikle Flopson'la Millers, çocukları âdeta küçük bir koyun sürüsü gibi eve götördüler ve Mr. Pocket, benim-

le tanışmak üzere yanımıza geldi; bu koşullar altında Mr. Pocket'ın, sanki hayatındaki hiçbir şeyi bir düzene sokamıyormuş gibi, yüzünde şaşkın bir ifade olan, hepten grileşmiş saçları darmadağınık bir beyefendi olduğunu görmek beni pek de şaşırtmadı.

IV. Bölüm

Mr. Pocket beni gördüğüne sevindiğini, benim onu görmekten dolayı üzgün olmadığımı umut ettiğini söyledi. Yüzünde tıpkı oğlununkini andıran bir gülümsemeyle, “Pek de ürkütücü bir kişilik sayılmam,” diye ilave etti. Tüm o kafa bulanıklığına ve hepten grileşmiş saçlarına rağmen genç görünümlü bir adamdı; hal ve tavırlarıysa son derece doğaldı. “Doğal” kelimesini yapmacık olmayan anlamında kullanıyorum; o şaşkın hallerinde insana komik gelen bir şeyler vardı; kendisinin de bu durumun farkında olması onu düpedüz gülünç duruma düşmekten kurtarıyordu. Benimle bir süre konuştuktan sonra kalın ve biçimli kaşlarını endişeli bir tavırla çatarak Mrs. Pocket’a, “Belinda, umarım Mr. Pip’e hoş geldin demişsindir,” dedi. Mrs. Pocket kafasını kitabından kaldırarak, “Evet,” diye karşılık verdi. Sonra bana, o akıllı bir karış havada tavırla gülümseyerek portakal çiçeği şurubunu beğenip beğenmediğimi sordu. Sorduğu sorunun daha önceki ya da sonraki konuşmalarımızla yakından ya da uzaktan bir ilişkisi bulunmadığından bu sorunun da tıpkı daha önceki konuşma teşebbüsleri gibi, laf olsun diye, konuşmuş olmak maksadıyla, sanki konuşma lütfunu bahşedercesine ortaya atıldığını düşünüyorum.

Birkaç saat içinde Mrs. Pocket'la ilgili öğrendiklerimi hemen şu an anlatabilirim sanırım: Mrs. Pocket tesadüfen şövalye¹¹ unvanına kavuşmuş merhum bir asilzadenin tek kızıymış; babası, kendi merhum babasının aslında baronet olacakken birilerinin –kim olduğunu unuttum; kral, başbakan, lordlar kamarası başkanı, Canterbury başpiskoposu ya da öyle birileri olabilir– tamamen kişisel nedenlerden kaynaklanan ısrarlı muhalefeti sebebiyle olamadığına inanıyormuş ve gerçekliği olmayan bu inançtan aldığı yetkiyle kendi kendini yeryüzünün soylularına dâhil etmiş. Öyle sanıyorum ki şövalyeliğe yükselmesi de umutsuz bir halde bir parşömen üzerine resmî bir dilekçe kaleme aldığı sırada İngilizce yazım kurallarını ihlâl ettiği bir anda gerçekleşmişti; ya da bir binanın temeli atılırken ilk taşı koyan bir soyluya, malayı ya da harcı uzatmış olmasından ötürü. Her neyse, babası Mrs. Pocket'ın ileride doğal olarak bir unvan sahibiyle evlenmesi gerektiğini düşündüğünden kundaktan itibaren buna göre yetiştirilmesi ve avam tabakasına özgü o ev işlerini öğrenmekten mümkün mertebe uzak tutulması gerektiğine inanıyormuş. Böylelikle, bu makul ve mantıklı baba, kızının etrafına bekçiler ve gözcüler dikmek suretiyle onu öylesine başarılı bir biçimde göz hapsinde tutmuş ki kız büyüyünce biçare ve kimseye bir faydası dokunmayan bir süs eşyası olup çıkmış. Kişiliği böyle mutlu bir ortamda gelişen Mrs. Pocket gençliğinin baharında, tıpkı kendisi gibi gençliğinin baharını sürmekte olan, Lordlar Kamarası'na mı yükselsin yoksa piskoposluk mertebesine çıkıp taç mı taksın bir türlü karar veremeyen Mr. Pocket'la karşılaşmış. Bunlardan birine karar vermek yalnızca bir zaman meselesi olduğundan Mr. Pocket Zaman'ı perçeminden kısıkvrak yakalayıp¹² (ki görünüşe bakılırsa perçem epey uzunmuş ve bu yüzden de

11 İngiliz asalet unvanları en yüksekten en aşağıya doğru şunlardır: Dük/Düşes, Marki/Markiz, Kont/Kontes, Vikont/Vikontes, Baron/Barones, Baronet, Şövalye. (ç.n.)

12 Fırsattan tam zamanında istifade etmek anlamına gelen bir deyim. (ç.n.)

kesilmesi gerekiyormuş) makul ve mantıklı babanın haberi olmaksızın Mrs. Pocket'la evlenivermiş. Hayır duası dışında kızına bahşedebileceği ya da ondan esirgeyebileceği hiçbir şeyi olmayan makul ve mantıklı baba, kısa bir çatışmanın ardından bu çeyizi yüce gönüllülükle yeni evli çiftte bağışlamış ve Mr. Pocket'a, karısının, "prenslere layık bir hazine" olduğunu söylemiş. Mr. Pocket o gün bu gündür hazinesine dünyevi anlamda yatırım yapmaya devam ediyormuş fakat bundan pek de büyük bir kârının olduğu söylenemezmiş. Yine de Mrs. Pocket, unvan sahibi biriyle evlenmediği için genel olarak çevresindeki insanlarda saygıyla karışık tuhaf bir acıma duygusu yaratırken Mr. Pocket, hiçbir zaman unvan sahibi olmadığı için, hoşgörüyle karışık tuhaf bir ayıplamanın hedefi haline geliyormuş.

Mr. Pocket beni eve alarak odamı gösterdi; burası, rahatlıkla şahsi oturma odam olarak kullanabileceğim şekilde döşenmiş hoş bir odaydı. Mr. Pocket daha sonra benimkine benzeyen iki odanın daha kapısını çalıp beni o odalarda kalan Drummle ve Startop isimli iki kişiyle tanıştırdı. İri yapılı ve yaşlı görünümlü bir genç olan Drummle ısıklık çalmaktaydı. Yaşça da görünüş itibarıyla da ondan küçük olan Startop ise kitap okuyordu; sanki yoğun bilgi akışından ötürü infilak etmesinden korkuyormuş gibi kafasını iki eliyle sıkı sıkı tutmuştu.

Hem Mr. hem de Mrs. Pocket'ın öylesine bariz bir biçimde kendilerini başkalarına teslim etmiş gibi bir halleri vardı ki evin gerçekte kime ait olduğunu ve burada yaşamalarına kimin müsaade ettiğini merak ettim; sonradan bu bilinmeyen gücün hizmetçiler olduğunu anladım. Bunun sorunsuzca işleyen, pürüz çıkarmayan bir sistem olduğu aşikârdı; ancak görünüşe göre bu sistem pahalıya mal oluyordu zira hizmetçiler, iyi yiyip içmeyi ve alt katta misafir ağırlamayı âdeta görev addediyorlardı. Mr. ve Mrs. Pocket'ın yiyip içmesi konusunda da epey cömerttiler fakat yine de bana öyle

geliyordu ki evin, misafir olarak kalınabilecek en güzel yeri mutfaktı – gerçi burada kalan kişinin kendini savunabilecek durumda olması gerekirdi çünkü oraya gideli daha bir hafta olmamışken Pocket ailesinin bizzat tanışmadığı bir komşu hanımdan, Millers'ı bebeğe vururken gördüğünü bildiren bir mektup gelmişti. Mrs. Pocket mektubu aldığı anda çok üzülmüş ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamış, sonra da komşuların neden başkalarının işlerine karıştığını bir türlü anlayamadığını söylemişti.

Zamanla ve daha ziyade Herbert'ın anlattıkları sayesinde, Mr. Pocket'ın Harrow ve Cambridge Üniversiteleri'nde eğitim aldığını ve oralarda sivrilişip kendini gösteren parlak bir öğrenci olduğunu ancak çok genç bir yaşta Mrs. Pocket'la evlenme mutluluğuna nail olunca kendisini bekleyen büyük fırsatları teperek, "Bileyici"¹³ olarak nam salmasına sebep olan özel öğretmenlik mesleğini icra etmeye başladığını öğrendim. Mr. Pocket pek çok kör bıçağı biledikten sonra –ki bu öğrencilerin babaları arasında nüfuz sahibi olanlar Mr. Pocket'a daha iyi bir iş bulmasına yardım edeceklerini söylüyorlar fakat bıçaklar "bileğitaşı"ndan ayrıldıktan sonra verdikleri sözleri unutuyorlarmış– kendisine pek de para kazandırmayan bu işten bıkip Londra'ya gelmiş. Londra'da gerçekleştirmeyi umduğu çok daha büyük gayeleri de en nihayetinde hüsrarla sonuçlanınca, okumaya fırsat bulamamış ya da bu fırsatı iyi değerlendirememiş tembel kişilere ders vermiş; pek çok öğrenciyi özel birtakım durumlar ve sınavlar için çalıştırıp parlatmış; bilgi ve becerisini edebiyat derlemelerinin hazırlanmasında ve edebi eserlerin editörlüğünde kullanmış ve bu yollardan kazandığı parayı, son derece sınırlı miktardaki özel geliriyle birleştirerek evini –benim de bildiğim o evi– geçindirmeye devam ediyormuş.

Mr. ve Mrs. Pocket'ın yaltakçı bir komşuları vardı; bu komşu, herkese anlayışla yaklaşan, nabza göre şerbet verip

---

13 Öğrencileri çok çalıştırıp çok zorladığı için bu lakabı almış. (ç.n.)

herkesi haklı bulan, herkese hayır duaları eden ve duruma göre herkesle gülüp herkesle gözyaşı döken dul bir hanımefendiydi. Bu hanımefendinin adı Mrs. Coiler'dı ve daha eve yerleştiğim ilk gün, akşam yemeğine giderken kolumu ona uzatma şerefi bana düştü. Merdivenlerden inerken bana, çok sevgili Mr. Pocket'ın ders vermek için genç erkekleri evinde misafir etmek zorunda kalmasının çok sevgili Mrs. Pocket'ı çok üzdüğünü söyledi. Tanışmamızın üzerinden beş dakika bile geçmemiş olduğu halde, büyük bir sevgi ve güven selini üzerime boca ederek, bu durumun benim için geçerli olmadığını, şayet evde kalan öğrencilerin hepsi benim gibi olsa işlerin çok daha farklı olacağını söyledi.

“Fakat çok sevgili Mrs. Pocket'ın,” dedi Mrs. Coiler, “erken yaşta hüsrana uğramış bir kadın olarak (ki bunda çok sevgili Mr. Pocket'ın bir suçu yok) lükse ve zarafete öylesine ihtiyacı var ki...”

Onu durdurmak için, “Evet, anlıyorum hanımefendi,” dedim zira ağlamaya başlamasından korkuyordum.

“Doğuştan öylesine aristokrat ruhlu bir kadındır ki...”

Yine ağlamasından korkup onu durdurmak için bir kez daha, “Evet, anlıyorum hanımefendi,” dedim.

“Çok sevgili Mr. Pocket'ın tüm zamanını ve ilgisini çok sevgili Mrs. Pocket'a vakfedemiyor olması öyle acı ki,” dedi Mrs. Coiler.

İçimden, şayet zamanını ve ilgisini Mrs. Pocket'a vakfedemeyen kişi mesela kasap olsaydı bu çok daha acı olurdu, diye geçirdiysem de hiçbir şey söylemedim; zaten çekingen bir biçimde etrafımı gözlemleyerek topluluk içinde riayet etmem gereken görgü kurallarını aklımda tutmaya çalışmak beni yeteri kadar zorluyordu.

Bir yandan bıçak, çatal, kaşık, bardaklar gibi kendime zarar verebileceğim araçlara dikkat kesilmişken, bir yandan da Mrs. Pocket'la Drummle arasında geçen konuşmadan öğreniyordum ki vaftiz adı Bentley olan Drummle, aslında

bir baronetin ikinci dereceden mirasçısıymış. Ayrıca Mrs. Pocket'ın bahçede okuduğu kitabın unvanlarla ilgili olduğunu öğrenmiştim; Mrs. Pocket şayet büyükbabası bu kitaba girmiş olsa bunun tam olarak hangi tarihte gerçekleşeceğini günü gününe biliyormuş. Drummle pek fazla şey söylemiyordu, (suratsız, ketum bir insan gibi gelmişti bana) nadiren ağzını açtığında da seçkin ve soylu insanlardan biri olarak konuşuyordu ve Mrs. Pocket'ı kendi dengi bir kadın ve kız kardeş olarak gördüğü belli oluyordu. Konuşmanın bu kısmına kendileri ve yaltakçı komşu Mrs. Coiler dışında hiç kimse ilgi göstermiyordu ve Herbert'in müthiş sıkıldığını anlıyordum; konuşmanın sonu hiç gelmeyecek gibiydi ki uşak evle ilgili bir felaketi haber vermek üzere içeriye girdi. Mesele şuydu ki aşçı bifteği bulamıyordu. O an Mr. Pocket'ın kendini sakinleştirmek için orada bulunan kimseyi şaşırtmayan ama bana çok tuhaf gelen bir şey yaptığını görüp –ki kısa bir süre sonra ben de diğerleri gibi onun bu hareketine alışacaktım– tarifsiz bir şaşkınlık yaşadım. Mr. Pocket elindeki et bıçağını ve çatalı bıraktı, –o an et kesmekle meşguldü– iki eliyle o darmadağınık saçlarını tutup, olağanüstü bir efor sarf ederek sanki kendini havaya kaldırmak istermiş gibi bir hareket yaptı. Bu hareketi yaptıktan ve kendini zerre kadar havaya kaldıramadıktan sonra az önce olduğu gibi sessiz sedasız yemeğini yemeye devam etti.

Daha sonra Mrs. Coiler konuyu değiştirip beni methetmeye başladı. Bu durum ilk birkaç dakika hoşuma gittiyse de bu yağlayıp ballama işi öylesine abartılı bir hal aldı ki işin tadı kaçtı. Geldiğim yerleri ve arkadaşlarımı çok merak ediyormuş numarası yaparken bana öylesine yılan gibi bir yanaşması vardı ki onun gerçekten de bir yılan, dilinin de çatalı olabileceğini düşünmeye başladım; arada sırada Startop'a (ki onunla çok az konuşuyordu) ya da Drummle'a (ki onunla Startop'tan bile az konuşuyordu) laf atıyordu ki masanın karşı tarafında oturdukları için onlara imrenmeye başlamıştım.

Akşam yemeğinden sonra çocukları getirdiklerinde Mrs. Coiler onların gözlerine, burunlarına, bacaklarına hayran hayran methiyeler düzdü – çocukların zihinsel gelişimleri açısından ne kadar da akıllıca bir yöntemdi bu! Dört küçük kız, iki küçük erkek çocuğu, bir de hem kıza hem erkeğe benzeyen bir bebek vardı; yoldakinin cinsiyeti ise henüz belli değildi. Çocukları, Flopson’la Millers getirmişti; bu hallerini gören onları, çocukları askere yazdırdıktan sonra toparlayıp buraya getiren iki astsubay zannederdi. Mrs. Pocket, soy-lu olmaları gerekirken olamamış bu küçüklerle sanki onları daha önce görme şerefine nail olmuş fakat tam olarak kim olduklarını çıkaramıyormuş gibi bir ifadeyle bakıyordu.

“Çatalınızı bana verip bebeği kucağınıza alın hanımefendi,” dedi Flopson. “Öyle tutmayın, kafasını masanın altına çarpar.”

Mrs. Pocket, bu tavsiyeyi dikkate alarak bebeği diğer türlü tuttu ve bebek kafasını masanın üst kısmına çarptı; öyle şiddetli çarptı ki hepimiz sesi duyduk.

“Aman Tanrım! Siz onu bana verin hanımefendi,” dedi Flopson. “Miss Jane, gelin de bebek için azıcık oynayın.”

Küçük kızlardan biri –ki vaktinden önce diğerlerinin sorumluluğunu üstlenmiş gibi görünen ufacık tefecik bir şeydi–yanımda oturduğu yerinden öne çıkıp, bebek ağlamayı kesip gülmeye başlayana dek dans eder gibi bebeğin etrafında bir ileri bir geri hareketler yaptı. Sonra bütün çocuklar gülmeye başladı; (o ana dek iki kez saçlarından tutarak kendini havaya kaldırmaya çalışmış olan) Mr. Pocket da gülmeye başladı; sonra hepimiz gülmeye başladık, keyfimiz yerindeydi.

Flopson, bebeği âdeta bir Flemenk bebeği¹⁴ gibi eklem yerlerinden bükerek güvenli bir biçimde Mrs. Pocket’ın kucağına oturtup eline de oynaması için ceviz kıracağı tutuşturdu; bu sırada Mrs. Pocket’ı, “Dikkat edin, ceviz kıracağı bebeğin gözüne girmesin,” diye uyardı; aynı uyarıyı gayet

¹⁴ Almanya’dan gelen, eklem yerleri hareket eden ahşap bebekler. (ç.n.)

sert bir ses tonuyla Miss Jane'e de yineledi. Daha sonra iki dadı odadan dışarı çıktı; merdivenlerde, akşam yemeğinde bize hizmet eden, kumar masasında yeleğinin düğmelerinin-yarısını kaybettiği anlaşılan hovarda uşakla aralarında hararetli bir itiş kakış yaşandı.

Mrs. Pocket'ın bir yandan şeker ve şaraba yatırılmış portakal dilimlerini yerken bir yandan da Drummle'la iki baronetlikle ilgili bir konuşmaya dalıp kucağındaki bebeği – ki bebek o sırada elindeki ceviz kıracağıyla son derece dehşet verici birtakım hareketler yapıyordu– tamamen unuttuğunu gördükçe huzursuzluğa kapılıyordum. En sonunda Jane, bebeğin tazecik beyninin tehlike altında olduğunu fark ederek usulca yerinden kalktı ve ufak tefek oyunlarla bebeği kandırıp tehlikeli silahı elinden aldı. Tam o sırada portakalını bitirmiş olan Mrs. Pocket bu davranışı hiç tasvip etmeyerek Jane'e şöyle dedi: “Seni yaramaz çocuk seni, böyle bir şeye nasıl cüret edersin? Hemen gidip yerine otur!”

“Ama anneciğim,” dedi küçük kız peltek peltek, “bebeğin gözü çıkabilirdi.”

Annesi, “Ne cüretle bana böyle bir şey söylersin?” diyerek onu azarladı. “Derhal gidip yerine otur!”

Mrs. Pocket'ın o soylu vakarı öylesine eziciydi ki sanki yanlış bir şey yaparak onu tahrik eden benmişim gibi mahcup olmuş, ezilip büzülmüştüm.

Mr. Pocket masanın öteki ucundan, “Belinda, neden böyle mantıksız davranıyorsun?” diye itiraz etti. “Jane bebeği korumak için müdahale etti.”

“Hiç kimsenin müdahale etmesine izin vermem,” dedi Mrs. Pocket. “Sana da hayret ediyorum Matthew; nasıl müsaade edebiliyorsun işime karışıp beni rencide etmelerine?”

“Aman Tanrım!” diye haykırdı Mr. Pocket, çaresizliğin ortasında bir başına kalmışçasına. “Bebekler ceviz kıracağıyla oynarken ölüp gidecekler ve hiç kimse onları kurtarmayacak, öyle mi?”

Mrs. Pocket tüm ihtişamıyla masum kabahatliye bir bakış fırlatarak, “Jane bana müdahale edemez,” dedi. “Ben, zavallı büyükbabamın sahip olduğu konumun bilincindeyim! Jane de kim oluyormuş!”

Mr. Pocket yine iki eliyle saçlarını tuttu; bu kez kendisini oturduğu yerden birkaç santimetre havaya kaldırmayı başarmıştı. “Duyun bunları!” diye çaresizce haykırdı Mr. Pocket tabiattaki dört elemente. “Bebekler ceviz kıracağıyla oynarken öleceklermiş; sırf insanların zavallı büyükbabalarının sahip olduğu statü yüzünden hiç kimse bu duruma müdahale etmeyecekmiş!” Mr. Pocket daha sonra saçlarını bırakıp eski haline döndü ve sessizliğe büründü.

Tüm bunlar olurken ne yapacağımızı bilemez bir halde öylece durmuş hepimiz masa örtüsüne bakıyorduk. Sonra bir sessizlik oldu; bu sırada içinden geldiği gibi hareket eden, zapt edilmesi zor bebek, çığlıklar atarak aile üyeleri içinde (hizmetçileri saymazsak) aşına olduğu tek kişi olan Jane’e doğru atılıyordu.

“Mr. Drummle,” dedi Mrs. Pocket, “çingırağı çalıp Flopson’u çağırır mısınız? Jane, seni saygısız çocuk, hemen gidip yatıyorsun. Bebeğim, sen de anneyle gel bakalım!”

Bebek onurlu bir ruha sahipti ve annesinin onu götürme girişimine var gücüyle karşı koydu. Annesinin kucığında bize o yumuşacık yüzünü göstermek yerine örgü patiklerini ve gamzeli dizlerini göstererek kendini geriye doğru attı, sonra da var gücüyle isyan eder halde odadan dışarıya çıkarıldı. Bebek en sonunda dediğini yaptırmıştı; beş dakika sonra pencereden dışarı baktığımda onu küçük Jane’in kucığında gördüm.

Flopson özel bir işiyle meşgul olduğundan ve ondan başka hiç kimse de onları umursamadığından diğer beş çocuk yemek masasında kalmışlardı. Böylelikle Mr. Pocket’la çocukların arasındaki etkileşimi gözlemleme fırsatı buldum. Aralarında geçenleri şu örneklerle anlatabilirim. Mr. Pocket,

yüzünde o her zamanki şaşkın ifadesiyle ve darmadağınık saçlarıyla onlara birkaç dakika baktı; sanki nasıl olup da bu müessesede kalmaya ve orada yiyip içmeye başladıklarını ve Doğa'nın neden onları başka birinin evine yerleştirmediğini merak edermiş gibi bir hali vardı. Sonra sanki resmî bir görevliymiş gibi, mesafeli bir tavırla onlara birtakım sorular yöneltti: "Küçük Joe'nun farbası neden delik?" – "Flopson vakit bulduğunda diyecek baba." "Küçük Fanny'nin parmağı neden dolama olmuş?" – "Millers unutmazsa üzerine lapa koyacak baba." Sonra Mr. Pocket'ın baba yüreği yumuşayıverdi ve her birine birer şilin vererek onlara dışarı çıkıp oynamalarını söyledi; çocuklar dışarı çıkarken saçlarından tutup kendini havaya kaldırmak için muazzam bir efor sarf ettiyse de bu en başından başarısızlığa mahkûm girişimden vazgeçti.

Akşamüzeri nehirde kürek çektik. Drummle'ın da Startop'ın da birer kayığı vardı. Ben de kendime bir kayak ayarlayıp havalarını söndürmeye karar verdim. Taşralı çocukların mahir olduğu pek çok spor dalında iyiydim, ne var ki Thames Nehri'nde –ya da diğer sularda– kürek çekebilecek incelikli stilden yoksun olduğumun farkındaydım, bu yüzden de yeni arkadaşlarımla beni tanıştırdığı, bizim iskenin merdivenlerine yanaşan ödül kazanmış bir kürekçiyi özel öğretmen olarak tuttum. Kendi alanında son derece deneyimli bir bilirkişi olan bu öğretmen, bana bir demircinin kollarına sahip olduğumu söyleyince neye uğradığımı şaşırdım. Bunun onu bir özel öğrenci kaybetmeye ne kadar yaklaştırdığını bilseydi o iltifatı etmezdi diye düşünüyorum.

Akşam eve gittiğimizde tepsiyle getirilmiş akşam yemeğimiz bizi bekliyordu; hepimiz afiyetle yemeğimizi yiyecektik ki evde bir sorun çıktı. Mr. Pocket'ın da keyfi gayet yerindeydi, derken hizmetçilerden biri içeriye girerek, "Müsaitseniz sizinle konuşmak istiyordum efendim," dedi.

Gururu bir kez daha incinen Mrs. Pocket, "Efendinizle konuşmak istiyorsunuz demek, öyle mi?" dedi. "Böyle bir

şeyi nasıl düşünebilirsiniz? Gidip Flopson’la konuşun. Ya da –başka bir zaman– gelip benimle konuşun.”

“Özür dilerim hanımefendi,” diye karşılık verdi hizmetçi, “hemen şimdi konuşmak istiyorum, ayrıca beyefendiyle konuşmak istiyorum.”

Bunun üzerine Mr. Pocket odadan dışarı çıktı; biz de o dönene dek olabildiğince iyi vakit geçirmeye çalıştık.

Yüzünde umutsuz ve kederli bir ifadeyle geri dönen Mr. Pocket, “Durum bayağı ciddi Belinda!” dedi. “Aşçı içip içip sızmış, mutfağın orta yerine kendinden geçmiş halde yatıyor; dolapta da satılmak üzere hazırlanmış koca bir topak taze tereyağı var!”

Mrs. Pocket yine o çok “sevimli” tepkilerinden birini vererek, “Bunlar hep o iğrenç Sophia’nın marifetleri!” dedi.

“Ne demek istiyorsun Belinda?” diye sordu Mr. Pocket.

“Bunları sana anlatan Sophia,” dedi Mrs. Pocket. “Onun daha biraz önce bu odaya gelip seninle konuşmak istediğini gözlerimle görüp kulaklarımla işittim, öyle değil mi?”

“Fakat kadın beni aşağıya indirip yerde yatan kadını ve tereyağı topağını gösterdi, öyle değil mi?” diye karşılık verdi Mr. Pocket.

“O böyle fesatlıklar yapıyor, sen de onu koruyorsun, öyle mi?” dedi Mrs. Pocket.

Kederli kederli of çekti Mr. Pocket.

“Ben ki öyle bir büyükbabanın torunuyum, bu evde hükmüm geçmeyecek, öyle mi?” dedi Mrs. Pocket. “Üstelik, aşçı son derece iyi niyetli ve saygılı bir kadındır; daha iş görüşmesine geldiği gün son derece büyük bir içtenlikle, benim düşes olmak için yaratıldığımı hissettiğini söylemişti.”

Mr. Pocket’ın ayakta durduğu yerin hemen yanı başında bir koltuk vardı; zavallı adam kendisini âdeta Ölen Galyalı¹⁵

---

15 *Galata Morente*. MÖ 230-220 yılları arasında Pergamon Kralı I. Attalos tarafından yaptırılan heykelin Roma döneminde yapılan kopyasına verilen isim. (ç.n.)

heykelini andıracak şekilde koltuğa bırakıverdi. Onu orada öylece bırakıp yatmaya gitmenin daha doğru olacağını düşünerek ona iyi geceler dileyince duruşunu hiç bozmaksızın bir kuyunun derinliklerinden geliyormuşçasına yankılanan bir sesle, “İyi geceler Mr. Pip,” dedi.

V. Bölüm

İki üç gün içinde odama iyice yerleştikten ve Londra'ya birkaç kez gidip gelerek alışveriş yaptığım tüccar ve esnaflara ihtiyacım olan her şeyi sipariş ettikten sonra Mr. Pocket'la uzun uzun konuştuk. Mr. Pocket benim gelecekteki mesleğime ilişkin benden çok daha fazla şey biliyordu; Mr. Jaggers'ın kendisine, benim ileride belli bir mesleğe sahip olmayacağını, zengin gençlerin arasında “varlığımı sürdürüp konumumu muhafaza edebilecek kadar” bir eğitime sahip olmamın yeterli olacağını söylediğini ifade etti. Başka tür-lüsünün nasıl olabileceğini bilmediğimden haliyle bu plana razı geldim.

Mr. Pocket temel toplumsal kurallara ilişkin eksiklerimi giderebilmem açısından Londra'da birtakım mekânlara gitmemi tavsiye etti; ayrıca benden, kendisine tüm çalışmalarımı baştan sona detaylı bir biçimde izah edip yönetme yetkisi vermemi istedi. Beni akıllıca yönlendirebilecek birilerinin yardımıyla cesaretimi kırarak pek de fazla durumla karşılaşmayacağımı ve çok geçmeden yalnızca kendisinin yardımıyla idare edebilecek duruma gelebileceğimi umduğunu söyledi. Bunu söylerken –az önce ifade etmiş olduğu amacına da uygun düşecek biçimde– kendini benim nezdinde öylesine güvenilir bir konuma yerleştirmeyi başarmıştı ki ona hayranlık duymamak mümkün değildi; benimle yaptığı anlaşmanın

gereklerini yerine getirirken her zaman öyle gayretli ve onurluydu ki beni de anlaşmamızın gereklerini yerine getirirken aynı şekilde gayretli ve onurlu davranmaya teşvik ediyordu. şayet o, öğretmen olarak umursamaz davranmış olsaydı ben de öğrenci olarak aynı şekilde karşılık verirdim; bana asla böyle bir gerekçe vermedi ve ikimiz de karşılıklı olarak anlaşmamıza riayet ederek birbirimize hakkaniyetli davrandık. Aynı şekilde, bana ders verdiği zaman zarfında Mr. Pocket'ın hiçbir davranışı bana gülünç gelmedi – bana göre davranışlarında yalnızca ciddiyet, dürüstlük ve iyi niyet vardı.

Mr. Pocket'la bu hususlarda anlaşmaya vardıktan ve ben de ciddi bir biçimde çalışmaya başladıktan sonra şayet Barnard's Inn'deki odamı boşaltmazsam hayatımın –arzu edildiği gibi– çok daha renkli olabileceğine karar verdim; hem Herbert'la arkadaşlık etmemin de görgü kurallarını daha iyi öğrenmeme faydası olacaktı. Mr. Pocket bu düşünceye itiraz etmediyse de bu doğrultuda herhangi bir adım atmadan önce vasimle görüşmem gerektiğini önemle vurguladı. Öyle sanıyorum ki Mr. Pocket'ın gösterdiği hassasiyetin sebebi, bu planın Herbert'ı birtakım giderlerden kurtaracak olmasıydı; böylelikle Little Britain'a gidip dileğimi Mr. Jaggers'a bildirdim.

“Eğer benim için kiralanan mobilyaları ve onların dışında bir iki küçük şeyi satın alabilirsem kendimi orada rahat hissedebilirim.”

“Öyle yap o zaman!” dedi Mr. Jaggers kısa bir kahkahayla. “İyi anlaşacağınızı söylemiştim sana. Kaç para istiyorsun?”

Ne kadara ihtiyacım olduğunu bilmediğimi söyledim.

“Söyle haydi!” dedi Mr. Jaggers. “Ne kadar? Elli sterlin?”

“O kadara gerek yok.”

“Beş sterlin?”

Paranın miktarı birdenbire o kadar düşmüştü ki bir parça bozularak, “Beş sterlinden fazla olsun,” dedim.

Mr. Jaggers elleri ceplerinde, başını yana eğmiş, gözlerini arkamdaki duvara dikmiş bir halde, sanki bana pusu kurmuş gibi bekliyordu. “Beş sterlinden fazla, öyle mi?” dedi. “Ne kadar fazla?”

Çekinerek, “Bir rakam belirlemek o kadar zor ki,” dedim.

“Haydi ama!” dedi Mr. Jaggers. “Bir şey söyle. Beşin iki katı mı olsun? Beşin üç katı mı olsun? Beşin dört katı mı olsun?”

Bu miktarın gayet yeterli olacağını söyledim.

“Beşin dört katı, öyle mi?” dedi Mr. Jaggers kaşlarını çatarak. “Söyle bakalım, beş kere dört ne eder?”

“Ne mi eder?”

“Haa,” dedi Mr. Jaggers; “yani kaç yapar?”

“Sanırım bana yirmi sterlin vereceksiniz,” dedim gülümseyerek.

“Benim sana ne kadar vereceğimi bırak şimdi arkadaşım,” dedi Mr. Jaggers itiraz edercesine kafasını bilmiş bilmiş sallayarak. “Ben sana kaç ettiğini soruyorum.”

“Yirmi sterlin eder elbette.”

Mr. Jaggers odasının kapısını açarak, “Wemmick!” diye seslendi. “Mr. Pip’in yazılı dilekçesini al ve ona yirmi sterlinlik ödeme yap.”

Bu şahsına münhasır iş yapma biçimi beni derinden etkilemişti fakat bunun arzu edilen türden bir etki olduğunu söyleyemeyeceğim. Mr. Jaggers hiç gülmüyordu ama kocaman, pırıl pırıl parlayan, gıcır gıcır ses çıkaran çizmeleri vardı; koca kafasını önüne eğmiş ve kaşlarını çatmak suretiyle birleştirmiş, sorduğu bir soruya yanıt beklerken bu çizmelerin üzerinde yaylanırdı ve bu sırada bazen çizmeleri öylesine gıcırdardı ki onların, insanda şüphe uyandıracak bir şekilde, samimiyetsizce güldüğünü sanırdınız. Mr. Jaggers benim işimi hallettikten sonra dışarıya çıktığından gayet neşeli ve konuşkan bir tavır sergileyen Wemmick’e, Mr. Jaggers’ın davranışlarına pek anlam veremediğimi söyledim.

“Bunu ona söylerseniz iltifat kabul eder,” dedi Wemmick, “zira onun istediği şey de davranışlarına anlam verememeniz.” Şaşırdığını görünce, “Ah,” dedi, “bu, kişisel değil, mesleki bir şey – salt mesleki.”

Wemmick masasında oturmuş öğlen yemeğini yiyordu; daha doğrusu sert bir bisküviyi katır kutur kemiriyordu; ara ara bisküvi parçacıklarını o kocaman ağzına sanki posta kutusuna atar gibi atıyordu.

“Bana hep,” dedi Wemmick, “insanlara tuzak kurup onları izliyormuş gibi gelir. Bir de bakmışsın, hop, tuzağına düşüvermişsin.”

Tuzakların hayatın güzelliklerinden sayılmayacağını ifade etmeksizin onun bu işte son derece yetenekli olduğunu tahmin ettiğimi söyledim.

“Onun bu işte derya deniz bir yeteneği vardır,” dedi Wemmick, “âdeta Avustralya gibidir o.” Avustralya’nın yerkürenin diğer yarısında, diplerde yer aldığını anlatmak için kalemiyle odanın zeminini işaret etti. “Avustralya’dan daha derinlerde bir şey varsa şayet,” diye ekledi Wemmick kalemini kâğıdının üzerine koyarak, “o da Mr. Jaggers’tır.”

Wemmick’e, Mr. Jaggers’ın işlerinin iyi olduğunu tahmin ettiğimi söyledim; o da “Mü-kem-mel!” diye karşılık verdi. Sonra orada çok sayıda kâtibin çalışıp çalışmadığını sordum; o da şöyle karşılık verdi:

“Burada pek fazla kâtip yoktur; bir tane Jaggers vardır ve insanlar onun ikamesini istemezler. Biz burada dört kâtibiz. Onlarla tanışmak ister misiniz? Siz de artık yabancı sayılmazsınız.”

Teklifini kabul ettim. Wemmick bisküvinin tamamını posta kutusunu andıran ağzının içine atıp bana kasada bulunan nakit kutusundan ödeme yaptıktan sonra –kasanın anahtarını sırtında saklıyordu; anahtarı, demirden bir saç örgüsüymüş gibi paltosunun yakasından çekip çıkarmıştı– birlikte üst kata çıktık. Bina karanlık ve köhneydi; Mr.

Jaggers'ın odasında izlerini bırakmış olan o yağlı omuzların senelerdir o merdivenlerden inip çıktığı belli oluyordu. Birinci katın hemen girişindeki odada vergi tahsildarıyla fare avcısı arasında bir görünüme sahip olan –iriyarı, soluk benizli, her tarafı şiş– bir kâtip, pejmürde kılıklı üç dört kişiyle ilgilenmekteydi; kâtip, o insanlara karşı son derece nezaketsizdi ki bu da Mr. Jaggers'ın kendisine para veren tüm o insanlara davranış şekliyle örtüşüyordu. “Bailey¹⁶ için kanıt topluyorlar,” dedi Wemmick odadan çıkarken. Bu odanın ilerisindeki bir odada sürekli sallanıp duran saçlarıyla lapacı, küçük bir teriyer köpeğini andıran (ki tüyleri en son yavruyken kırpılmış, ondan beridir de tıraş edilmemiş gibi görünüyordu) bir kâtip vardı; tıpkı diğer odadaki kâtip gibi, yalvaran gözlerle kendisine bakmakta olan bir adamla haşır neşirdi; Wemmick bana, adamın bir kalıcı¹⁷ olduğunu, eritme kazanının her daim kaynadığını ve dilediğim her şeyi eritebileceğini söyledi; zavallı adam sanki mesleğini kendi üzerinde icra ediyormuş gibi boncuk boncuk terliyordu. Arka taraftaki bir odada dişi ağrıdığı için suratını kirli bir bezle sarmış kalkık omuzlu bir adam –ki adamın eski püskü siyah elbiseleri üzerine balmumu sürülmüş gibi kaskatı görünüyordu– iki büklüm eğilmiş, diğer iki kâtinin notlarını Mr. Jaggers için temize çekiyordu.

Müessesenin tamamı bundan ibaretti. Tekrar alt kata indiğimizde Wemmick, beni vasimin odasına götürüp, “Burayı zaten görmüştünüz,” dedi.

Gözüm yine o seçiriyormuş gibi görünen, kem bakışlı iki korkunç maskeye takılarak, “Tanrı aşkına,” dedim, “kimin maskesi bunlar?”

“Bunlar mı?” diye sordu Wemmick, sonra da bir sandalyenin üzerine çıktı ve o korkunç kafaların üzerindeki tozu üfleyerek temizleyip onları aşağıya indirdi. “Bunlar

16 Old Bailey olarak da bilinen Londra Ağır Ceza Mahkemesi. (ç.n.)

17 Eski sırmaları eriterek gümüş ya da altın külçesi haline getiren kişi. (ç.n.)

çok ünlü kişilerdir. Bize müthiş bir tanınırlık kazandıran iki ünlü müvekkilimiz. Bu arkadaş, (seni ihtiyar zampara seni, gece aşağıya inip mürekkep hokkasıyla mı oynadın ki kaşların mürekkep olmuş?) ustasını öldürmüş; mahkeme-
de aleyhinde delil sunulamadığına göre yaptığı plan pek de kötü olmasa gerek.”

“Maske ona benziyor mu bari?” diye sordum bir an o iğrenç caniden korkup irkilerek; bu sırada Wemmick mas-
kenin kaşına tükürmüş, onu kıyafetinin koluyla silerek te-
mizlemekle meşguldü.

“Benzemek mi? Birebir aynısı. Maskenin kalıbı, New-
gate Hapishanesi’nde darağacından indirildiğinde alınmış.
Seni ihtiyar tilki seni, beni çok severdin, değil mi?” dedi
Wemmick. Sonra da üzerinde ayaklı bir vazo olan bir me-
zarın başında duran bir kadınla bir salkımsöğüdün olduğu
broşuna dokunarak sevgi dolu bir ses tonuyla, “Sevgisini
ifade etmek için bana bunu yapmıştı!” dedi.

“Oradaki hanımefendi gerçekte olan biri mi?” diye sordum.

“Hayır,” diye karşılık verdi Wemmick. “Bu onun yaptığı
bir şaka. (Şaka yapmayı nasıl da severdin, seni hıncır tilki
seni!) Şu kör talihin işine bak ki onun hayatında hanımefen-
di falan yoktu Mr. Pip, – gerçi bir hanımefendi vardı ama o
broştaki gibi incecik değildi; ayrıca onun hayatındaki hani-
mefendiyi, içinde içecek bir şeyler olmadığı takdirde mezarın
üzerindeki vazoya bakarken göremezdiniz.” Dikkati dağılıp
maskesine yönelmiş olan Wemmick, elindeki maskeyi bıra-
kıp bu defa mendiliyle broşunu parlatmaya koyuldu.

“Diğer yaratığın akıbeti de aynı mı oldu?” diye sordum.
“Yüzündeki ifade diğeriyle aynı.”

“Haklısınız,” dedi Wemmick; “bu tiplerin yüzünde tam
da böyle bir ifade olur. Sanki burun deliklerinden biri, ucu-
na kıl solucan iliştirilmiş bir balık kancasına takılmış gibi.
Evet, onun da akıbeti aynı oldu; emin olun bu tipler açı-
sından başka türlü mümkün değil. Bu delikanlı sahte va-

siyetnameler hazırlardı; vasiyet sahiplerini ebedi uykularına yatırdığı da rivayet edilirdi.” (Wemmick yine o sevgi dolu ses tonuyla maskeyle konuşmaya başladı.) “Seni gören de kibar bir beyefendi zannederdi; Yunanca okuyup yazabildiğini söyledin. Seni palavracı seni! Ne büyük bir yalancıydın sen. Hayatımda senin kadar yalancısını görmedim!” Wemmick, merhum dostunu tekrar rafına koyup yas yüzüklerinin en büyüğünü okşayarak, “Ölmeden bir gün önce birini gönderip benim için bunu aldırması,” dedi.

Diğer maskeyi de yerine koyduktan sonra sandalyeden inerken Wemmick’in tüm mücevherlerinin benzer kaynaklardan edinilmiş olabileceği geçti aklımdan. Wemmick bu konuda herhangi bir çekingenlik sergilememiş olduğundan karşımda ellerini temizlerken ona bu soruyu sorma cüretini gösterdim.

“Evet,” diye karşılık verdi, “bunların hepsi o türden hediyelerdir. Sizin de bildiğiniz gibi, biri diğerini çeker; bu işler hep böyledir. Ben de bu tür hediyeleri kabul ederim. Bunlar nadir bulunan türden şeyler. Mülk olarak da belli bir maddi değerleri var. Çok para etmeyebilirler belki ama sonuçta bunlar, taşınabilir mülklerdir. O pırıl pırıl geleceğinizle sizin için bir şey ifade etmeyebilir ama benim açımdan düşünecek olursak kılavuz yıldızım bana her daim şöyle der: ‘Taşınabilir mülk edin.’”

Ben hayatına yön veren bu ışığa saygılarımı sunduktan sonra Wemmick dostane bir tavırla konuşmaya devam etti:

“Günün birinde, hani yapacak daha iyi bir işiniz olmaz da Walworth’a beni ziyarete gelerseniz çok sevinirim; gece yatıya da kalabilirsiniz, bundan şeref duyarım. Size gösterebileceğim pek de fazla bir şeyim yok ama yine de buna benzer iki üç parça eşyayı görmek hoşunuza gidebilir diye tahmin ediyorum. Çardağımla küçük bahçemi çok severim.”

Ona bu misafirperver teklifini büyük bir memnuniyetle kabul ettiğimi söyledim.

“Teşekkür ederim,” dedi, “O halde müsait olduğunuzda bekliyorum. Mr. Jaggers sizi akşam yemeğine davet etti mi?”

“Hayır, henüz etmedi.”

“Size şarap ikram edecektir – kaliteli bir şarap. Ben size punç¹⁸ ikram edeceğim – puncum fena değildir hani. Size bir şey söyleyeyim; Mr. Jaggers’ın evine gittiğinizde kâhyaya dikkat edin.”

“Çok mu sıradışı biri?”

“Açıkkçası,” dedi Wemmick, “karşınızda ehlileştirilmiş bir vahşi hayvan göreceksiniz. Şimdi bana bunun sıradışı bir şey olmadığını söyleyeceksiniz. Ben de size şöyle diyeceğim: Sıradışı olma meselesi, hayvanın vahşiliğine ve ehlileştirilme derecesine bağlıdır. Gördüğünüz şey, Mr. Jaggers’ın sahip olduğu güce ilişkin hayranlığınızı azaltmayacaktır. Kâhyayı dikkatle inceleyin.”

Ön hazırlık mahiyetinde söylediği bu sözlerin bende uyandırdığı merak ve ilgiyle onu dikkatle inceleyeceğimi söyledim. Tam gitmeye hazırlanıyordum ki Wemmick beş dakikamı ayırıp Mr. Jaggers’ı “iş üzerinde” görmek isteyip istemediğini sordu.

Pek çok sebeple –özellikle de Mr. Jaggers’ı hangi “iş üzerinde” göreceğimi bilmeyişimden ötürü– soruya olumlu yanıt verdim. Şehrin göbeğine dalarak kalabalık bir sulh mahkemesine vardık; görülmekte olan duruşmada fantezi broşları seven merhum dostumuzun bir akrabası (cinayet söz konusu olduğundan aralarında kan bağı olduğu söylenebilirdi) sanık kürsüsünde durmuş tedirgin bir tavırla bir şeyler çiğnemekteydi; vasim ise bir kadını sorguya ya da çapraz sorguya –hangisi olduğundan emin değilim– çekerek kadının, kürsüdekilerin ve orada bulunan herkesin yüreğine korku salıyordu. Hangi kademedен olursa olsun herhangi birisi tasvip etmediği bir kelime edecek olsa vasim hemen bunun “kayıtlara geçmesini” istiyordu. Şayet

---

18 Bir tür alkollü meyve kokteyli. (ç.n.)

biri suçunu itiraf etmeyecek olsa, “Ben seni konuşturmayı bilirim!” diyordu; şayet biri suçunu itiraf edecek olsa, “İşte şimdi düştün avucuma!” diyordu. Parmağını kemirmeye görsün, sulh hâkimi korkudan tir tir titriyordu. Hırsızlarla onları yakalayanlar, vasimin ağzından çıkacak sözleri dehşet içinde, sanki çıldırmalarına ramak kalmış gibi bekliyor, kaşlarının bir teli kendilerine dönecek olsa oldukları yerde ezilip büzülüyorlardı. Onun hangi taraftan olduğuna karar veremiyordum zira bir değirmen taşı misali oradaki herkesi un ufak ediyordu; yalnızca, parmaklarımın ucunda oradan sıvışmaya çalışırken kürsüdekilerin tarafından olmadığını çıkarabilmişim zira vasim, onun İngiliz yasalarının ve adaletinin temsilcisi olarak mahkemeyi idare etme biçimini yerden yere vururken kürsüdeki yaşlı beyefendinin dizleri masanın altında zangır zangır titriyordu.

VI. Bölüm

Bentley Drummle öylesine suratsız biriydi ki bir kitaba bile başlarken sanki yazarı kendisine karşı bir kusur işlemiş gibi bir tavır takınırdı; böyle birinin bir arkadaşlığa başlarken her zamankinden daha dostane bir tavır takınmasını bekleyemezdik elbette. Hem bedenem hem hareketleri itibarıyla hem de zihinsel olarak hantal biri olmanın yanı sıra –mıymıntı ifadeli bir suratu vardı ve nasıl ki kendisi odanın içinde avare avare geziniyorsa o kocaman tuhaf dili de ağzının içinde aynı şekilde gezinip duruyordu– tembel, kibirli, pinti, ketum ve şüpheli biriydi. Somersetshireli zengin bir ailenin çocuğuydu; ailesi, tüm bu özelliklerin bir toplamından ibaret olan bu çocuğu yıllarca besleyip büyüttükten sonra fark etmişti ki çocuk reşit olduğu halde hâlâ mankafanın tekiydi. Böylelikle Bentley Drummle, Mr. Pocket’a gönderilmişti; geldiğinde Mr. Pocket’tan bir kafa uzun, oradaki genç beyefendilerdense çok daha kalın kafalıydı.

Startup ise zayıf karakterli annesi tarafından şımartılarak büyütülmüş ve okula gitmesi gerekirken eve kapatılmış biriydi; ne var ki annesine yürekten bağlıydı ve ona sonsuz bir hayranlık duyuyordu. Yüz hatları bir kadının zarafetine sahipti ve kendisi de tıpkı annesine benziyordu. (“Her ne kadar annesini hiç görmemiş olsak da onun tıpkı annesine

benzediği gün gibi aşikâr,” demişti Herbert onun için.) Ona Drummle’den daha büyük sempati beslemem son derece doğaldı; kürek çektiğimiz o ilk akşamlarda bile, Bentley Drummle bir başına, suya eğilen dalların ve sazlıkların arasından bizi takip ederken biz Startop’la kayıklarımızı aynı hizaya getirir, kayıktan kayığa sohbet ederek eve doğru kürek çekerdik. Drummle, sular yükseldiğinde ivme kazanabileceği halde tedirgin bir amfibik yaratık gibi kıyıdan kıyıdan, âdeta sinsice sürünür gibi yol alırdı; bizim kayıklarımız nehrin orta yerinde mehtabı ya da gurubu yarararak giderken Drummle’in hep peşimiz sıra karanlık kuytularda ya da nehrin durgun kısmında ilerlediğini düşünürdüm.

Herbert benim can yoldaşım ve dostumdu. Kayığımı onunla paylaştığımdan, sıklıkla Hammersmith’e geliyordu; ben de onun dairesini paylaştığımdan sıklıkla Londra’ya gidiyordum. Saat kaç olursa olsun kafamıza estiğinde Hammersmith-Londra arasındaki yolu yürüyerek birbirimizi görmeye gidiyorduk. Artık eskisi kadar güzel olmasa da o yolun kalbimde, dış etkilere açık ve toy olduğumuz o ümitvar gençlik dönemlerinden kalma özel bir yeri vardır.

Mr. Pocket’ın ailesinin yaşadığı evde kalmaya başlayalı henüz bir ya da iki ay olmuştu ki bir gün Mr. ve Mrs. Camilla ziyarete geldiler. Camilla, Mr. Pocket’ın kız kardeşiydi. Miss Havisham’ın evinde aynı gün karşılaşmış olduğum Georgiana da onlarla birlikte gelmişti. Georgiana kuzenleri oluyordu; bağnazlığını “dindarlık”, ‘sofu yaşam tarzını ise “sevgi” olarak nitelendiren, hazımsız ve hiç evlenmemiş bir kadındı. Bu insanlar bana karşı, tamahkâr ve hüsrana uğramış insanlara has o nefret duygusunu besliyordu. Bu yüzden tam da kendilerinden beklenecek şekilde, sahip olduğum servet sebebiyle bana akla hayale gelebilecek en aşağılık biçimde yaltaklık ediyorlardı. Gözlemlediğim kadarıyla, Mr. Pocket’a karşı takındıkları tavır, kendi çıkarını kollamaktan aciz büyücek bir çocuğa gösterebilecekleri türden, üst perde-

den bir hoş görme haliydi. Mrs. Pocket'ı ise bariz biçimde hakir görüyorlardı; yine de onun, vakti zamanında hayata dair büyük hüsrana uğramış zavallı bir ruh olduğunu kabul ediyorlardı çünkü onun bu durumu, kendi durumlarını biraz da olsa düşünmelerine neden oluyordu.

İşte bu türden insanların arasında yaşıyor ve eğitimimi sürdürüyordum. Çok geçmeden pahalı alışkanlıklar edindim ve birkaç ay içinde daha önceleri hayal bile edemeyeceğim miktarda paralar harcamaya başladım; yine de iyi şeyler yaptığımda da kötü şeyler yaptığımda da kitaplarıma sımsıkı sarılıp var gücümle çalışmaktan asla vazgeçmedim. Buradan kendime çıkarabileceğim tek paye, eksiklerimi fark edebilme yetisine sahip oluşumdur. Mr. Pocket ve Herbert'la birlikte hayli hızlı ilerleme kaydediyordum; ikisini de her daim dirsek mesafemde buluyordum ve ikisi de tam da ihtiyaç duyduğum şekilde beni teşvik edip önümdeki engelleri kaldırmak için ellerinden geleni yapıyorlardı; hal böyleyken, bundan daha yavaş ilerlemek için Drummle gibi koca bir alık olmam gerekirdi.

Mr. Wemmick'i kaç haftadır görmüyordum; ona bir not yazarak bir akşam onu evinde ziyaret etmek istediğimi belirttim. O da yazdığım nota cevaben, bundan büyük mutluluk duyacağını ve beni saat altıda yazıhanede beklediğini belirten bir not gönderdi. Böylelikle oraya gittim; gittiğimde Mr. Wemmick oradaydı; saat altıyı vururken kasanın anahtarını sırtından aşağıya sarkıtıyordu.

"Walworth'a yürüyerek gitmeyi ister miydiniz?" diye sordu.

"Elbette," dedim. "Siz de isterseniz."

"Çok isterim," diye karşılık verdi Wemmick, "bacaklarım bütün gün masanın altındaydı, onları biraz esnetip açmak iyi olur. Şimdi, size akşam yemeğinde ne ikram edeceğimi söyleyeyim Mr. Pip. Evde hazırlanmış güveçte biftekle lokantadan aldığım soğuk kızarmış tavuk var. Tavuğun yu-

muşak olacağını tahmin ediyorum çünkü lokantanın sahibi, bizim geçenlerdeki bir davada jüri üyesiydi ve ona epey insafli davrandık. Tavuğu alırken ona bunu hatırlatarak şöyle dedim: ‘Şöyle iyilerinden seç, sevgili Britanyalı; istesek seni rahatlıkla bir iki gün daha tutabilirdik jüri üyelerinin oturduğu o bölümde.’ O da buna karşılık, ‘İzin verirseniz size dükkândaki en iyi tavuğu takdim etmek isterim,’ dedi. Tabii ki izin verdim. Sonuç olarak o da taşınabilir mülk sayılır bir yerde. İhtiyar bir baba sizi rahatsız etmez umarım.”

Ben tavuktan bahsettiğini sanmıştım ki, “Çünkü evde ihtiyar bir babam var,” diye ilave etti. Ben de buna karşılık nezaket gereği ne söylemek gerekiyorsa onu söyledim.

Yürümeye başladığımızda, “Demek henüz Mr. Jaggers’ın evinde yemek yemediniz?” diye sordu.

“Hayır, henüz yemedim.”

“Bugün öğleden sonra sizin geleceğinizi duyunca o da öyle dedi. Yarın bir davet alırsınız diye düşünüyorum. Arkadaşlarınızı da davet edecek. Üç kişiler, değil mi?”

Her ne kadar Drummle’ı yakın arkadaşım olarak kabul etmesem de, “Evet,” diye karşılık verdim.

“Anlayacağınız, sizin çetenin tamamını davet edecek;” (“çete” kelimesini kullanmış olmasının gururumu okşadığını söyleyemeyeceğim) “ve size her ne ikram ederse etsin muhakkak en kalitelisinden olacaktır. Sofrada çok fazla çeşit olmayabilir fakat ikram ettiği şeylerin kusursuz olacağından emin olabilirsiniz.” Wemmick bir an için durakladıktan sonra kâhyayla ilgili söylemiş olduğu sözlerle atıfta bulunarak, “Mr. Jaggers’ın evinde tuhaf bir şey daha vardır;” dedi, “gece kapıların ya da pencerelerin kapatılmasına asla izin vermez.”

“Evine hırsız girmiyor mu peki?”

“İşin ilginç yanı da bu ya zaten!” dedi Wemmick. “Herkesin içinde sürekli ‘Benim evimi soyacak hırsız çıksın karşıma da göreyim,’ diyerek meydan okuyup durur. Tanrı

sizi inandırır, bizim öndeki odaya gelen kasa hırsızlarına ‘Nerede oturduğumu biliyorsun; kapılarda pencerelerde kilit yoktur; neden gelip de evimde şansını denemiyorsun? Haydi, bir gece şeytana uy da gel!’ dediğini belki de yüz kere duymuşumdur. Daha tek bir babayiğidin böyle bir şeye cüret edebildiğini görmedim efendim, ne hırsızlık aşkına ne de para sevgisi yüzünden.”

“Bu kadar mı korkuyorlar ondan?”

“Korkmak ne kelime,” dedi Wemmick. “İnanın, ondan ödleri kopar. Onlara böylesine meydan okuduğuna aldanmayın; o ne cin fikirlidir, o ne kurnazdır o. Evinde tek bir gümüş eşya bulamazsınız efendim. Kaşıklarına varana dek her şeyi gümüş görünümlü tenekedir.”

“O zaman,” dedim, “evine girmeye cesaret etseler bile pek de fazla...”

“Fakat Mr. Jagers’ın bundan kazancı büyük olur,” dedi Wemmick sözümü keserek, “ve onlar da bunun farkında. Mr. Jagers canlarını alır onların, tek tek her birinin canını alır. Neleri var neleri yok alır. Kafasına koyduğu takdirde elde edemeyeceği şey yoktur onun.”

Vasimin ne denli muhteşem ve kudretli bir insan olduğunu düşünmeye dalmıştım ki Wemmick şöyle dedi:

“Evde gümüş bulundurmamasına gelince, bu onun ne denli derinlikli bir kişiliğe sahip olduğunun göstergesidir. Nasıl ki nehirlerin belli bir derinliği varsa onun da kendine özgü bir derinliği var. Saatinin zincirine bakın; işte o sahici.”

“Epey ağır bir zincir,” dedim.

“Ağır mı dediniz?” dedi Wemmick. “Çok ağır hem de. Çalar cep saati de altındır ve nereden baksanız yüz sterlin değerindedir. Mr. Pip, nereden baksanız bu şehirde o saatten haberdar olan yedi yüz hırsız vardır; çoluk çocuk, kadın, erkek, hepsi o zincirin her bir halkasını ezbere bilir fakat yine de şeytana uyup da ona dokunacak olsalar sanki kor alevdenmiş gibi yere fırlatırlar.”

Mr. Wemmick'le önce bu tür konular hakkında daha sonra da dünyaya dair daha genel mevzular hakkında sohbet ede ede yürürken zamanın nasıl geçtiğini anlayamadık; derken Mr. Wemmick bana Walworth'a gelmiş olduğumuzu söyledi.

Daracık patikalardan, hendeklerden, küçük bahçelerden oluşan bir yerdı burası; bir parça da sıkıcı bir görünümü olan تنها bir inziva köşesiydi. Wemmick'in evi, bakımlı bir bahçenin ortasında yer alan ahşap bir sayfiye eviydi; evin tepesi, toplanla donatılmış bir kale burcu görünümü verilecek şekilde biçimlendirilip boyanmıştı.

"Ben yaptım," dedi Wemmick. "Güzel görünüyor, değil mi?"

Eve methiyeler düzdüm. Zannediyorum ki bu, hayatımda gördüğüm en küçük evdi; evin son derece tuhaf gotik pencereleri (ki pencerelerin çoğu gerçek pencere bile değildi) ve zar zor geçebildiğimiz tuhaf bir gotik kapısı vardı.

"Şu gördüğünüz gerçek bir bayrak direğidir," dedi Wemmick, "pazar günleri gerçek bayrak çekerim. Şuraya bakın. Köprüden geçip içeriye girdikten sonra köprüyü kaldırıp dünyayla olan tüm bağlantımı keserim."

Köprü yaklaşık bir metre genişliğinde, altmış santimetre derinliğinde bir hendeğin üzerine yerleştirilmiş bir tahta parçasıydı. Fakat Wemmick'in köprüyü havaya kaldırıp sabitlerken ona gururla bakışını izlemek çok keyifliydi doğrusu; bu işi mekanik bir biçimde yapmıyordu; haz alarak, gülümseyerek yapıyordu.

"Her gece Greenwich'e göre saat dokuzda top patlar," dedi Wemmick. "Bakın, işte orada! Patladığını duyduğunuzda onun nasıl bir canavar olduğunu göreceksiniz."

Sözünü ettiği teçhizat, kalenin ayrı bir bölümünde, bir kafesin içinde duruyordu. Yağmurdan ve güneşten zarar görmemesi için üzerine küçük, şemsiye biçiminde, gemicilerin kullandığı türden bir koruyucu konmuştu ki doğrusu bu çok iyi bir fikirdi.

“Arka bahçede de,” dedi Wemmick, “mevcut kale görüntüsünü bozmamak için görünmeyen bir yerde – ki bu benim için bir önceliktir; bilmem siz ne düşünürsünüz ama şahsen ben bir fikirle yola çıktıysanız ona mümkün mertebe bağlı kalmalısınız diye düşünüyorum...”

Ona kesinlikle katıldığımı söyledim.

“Arka tarafta bir domuz, tavuklar ve tavşanlar var; ayrıca bizzat yaptığım küçük bir serada salatalık yetiştiriyorum; akşam yemeğinde salatamı yerken yetiştirdiğim salatalıkların nasıl olduğuna kendiniz karar verirsiniz. İşte böyle efendim,” dedi Wemmick, gülümsemesine rağmen ciddi bir tavırla kafasını sallayarak, “şayet bir gün bu küçük yerimizin etrafı kuşatılacak olsa mevcut erzakımızla uzun süre idare edebiliriz.”

Daha sonra beni yaklaşık on metre ötedeki bir çardağa götürdü; fakat buraya giden yol öylesine kurnazca kıvrımlı ve dolambaçlı hale getirilmişti ki oraya varmamız epey zaman aldı; bu sessiz ve huzurlu köşeye vardığımızda içki kadehlerimiz bizi bekliyordu. Punç, çardağın hemen yanı başındaki süs göletinde soğumaya bırakılmıştı. Bu süs göleti (ki ortasında akşam yemeğinde yiyeceğimiz salata olabileceğini tahmin ettiğim bir adacık vardı) daire şeklindeydi ve Wemmick, göletin içine bir de fıskiye koymuştu; değirmenini döndürüp borusunun mantar tıpasını çıkardığınızda fıskiye öylesine büyük bir şiddetle fışkırmaya başlıyordu ki eliniz ıslanıyordu.

İltifatlarıma karşılık, “Bu evin mühendisi de marangozu da, tesisatçısı da bahçıvanı da benim; kısacası elimden her iş gelir,” dedi Wemmick. “Aslında böylesi iyi de oluyor. Bu işlerle uğraşarak hem Newgate’in örümcek ağlarını, kirini pasını üzerimden temizlemiş hem de bizim ihtiyarı mutlu etmiş oluyorum. Sizi hemen şimdi bizim ihtiyar babayla tanıştırmamın bir sakıncası yoktur, değil mi? Rahatsız olmazsınız, değil mi?”

Onunla tanışmaya hazır olduğumu belirttim ve Wemmick'le birlikte kalenin içine girdik. Burada, pamuklu kumaştan ceketiyle ateşin başında oturan çok yaşlı bir adam gördük; adam neşeli ve rahat tavırları olan, tertemiz ve bakımlı biriydi, ne var ki duvar gibi sağırdı.

"Evet, ihtiyar babamız," dedi Wemmick onunla içten ve neşeli bir biçimde el sıkışarak, "Nasılız bakalım?"

"İyiym, John, iyiym!" diye karşılık verdi ihtiyar adam.

"İhtiyar babamız, bak bu da Mr. Pip," dedi Wemmick. "Adını duyabilmişsinizdir umarım. Ona başınızı sallayın Mr. Pip, hoşuna gider. Sanki gözünüzü kırptıyormuş gibi sürekli başınızı sallayabilirsiniz."

Ben var gücümle başımı sallarken ihtiyar adam bağırarak, "Oğlumun evi güzel, değil mi?" dedi. "Burası âdeta bir eğlence yeridir efendim. Burası ve buradaki tüm bu güzel şeyler, oğlum öldükten sonra insanlar gelip burada eğlenebilsinler diye devlet tarafından koruma altına alınmalı."

"Sen de evimizle gurur duyuyorsun, değil mi ihtiyar?" dedi Wemmick; yaşlı adama bakarken o sert ifadeli yüzü yumuşayıvermişti. "Al bak, başımı sallıyorum sana," dedi ona hızla başını sallayarak; "al bak, bir daha sallıyorum;" dedi bu kez daha hızlı sallayarak; "çok hoşuna gidiyor, değil mi? Eğer yorulmadıysanız –biliyorum, yabancılar için yorucu oluyor– ona bir kez daha başınızı sallama lütfunda bulunur musunuz? Bunun onun ne kadar mutlu ettiğini bilemezsiniz."

Üst üste pek çok kez başımı salladım; ihtiyar adam mest olmuştu. Sonra tavuklara yem vermeye gitmek için yerinden kalktı, biz de çardakta bıraktığımız punçlarımızın başına geçtik; Wemmick bir yandan piposunu içerken bir yandan da bana, evi bu mükemmel haline getirmesinin uzun yıllarını aldığını anlattı.

"Ev size mi ait Mr. Wemmick?"

"Evet," dedi Wemmick. "Biraz zorlanarak da olsa taksit taksit satın aldım. Tanrı'ya şükür ki mülkiyet hakkı benim!"

“Öyle mi? Ne güzel! Mr. Jagers da seviyordur burayı diye tahmin ediyordum.”

“Burayı hiç görmedi,” dedi Wemmick. “Buranın varlığından bile haberdar değil. Bizim ihtiyarı da hiç görmedi. Onun varlığından da haberdar değil. İş yaşamıyla özel yaşam birbirinden farklı şeylerdir. Yazıhaneye gittiğimde kaleyi arkamda bırakırım; kaleye geldiğimdeyse yazıhaneyi arkamda bırakırım. Eğer sizin açınızdan bir sakıncası yoksa sizden de aynı şeyi yapmanızı rica edeceğim. İş ortamında buradan bahsedilmesini istemiyorum.”

Bu ricasına riayet edilmesinin son derece önemli olduğuna inandığımı ifade ettim. Punç çok güzeldi; orada neredeyse dokuza kadar oturup, içki içip sohbet ettik. Saat dokuza yaklaştığında Wemmick, piposunu bırakıp, “Top vakti geliyor,” dedi, “haydi, ihtiyarı sevindirelim.”

Tekrar kaleye girdiğimizde ihtiyar, muhteşem gece seremonisine hazırlık yapmak için gözleri sevinçten ıslı ıslı parlayarak demir çubuğu ısıtıyordu. Wemmick, saati elinde bekliyordu; vakit gelince ihtiyardan kızgın demir çubuğu alıp topun yanına gidecekti. Vakit geldi, Wemmick demir çubuğu kaptığı gibi soluğu topun yanında aldı; çok geçmeden Canavar öylesine büyük bir şiddetle patladı ki tuhaf bir kutucuğu andıran o ev tuzla buz olup yıkılacak sandım; etrafta ne kadar cam kap kakak, fincan varsa çın çın öttü. Bunun üzerine, ihtiyar (ki oturduğu koltuğun kollarına sımsıkı tutunmamış olsa havaya uçardı diye tahmin ediyorum) sevinçten âdeta havalara uçarak, “Patladı! Duydum onu!” diye haykırdı; ben de bunun üzerine ihtiyar beyefendiye öylesine şiddetle başımı salladım ki bir süre sonra onu göremez oldum desem sanırım mübalağa etmiş olmam.

Topun atılmasıyla akşam yemeği arasında kalan zamanda Wemmick bana nadir bulunan parçalardan oluşan koleksiyonunu gösterdi. Bu parçaların çoğu, bir zamanlar suçlulara ait olan parçalardı; ünlü bir sahte belgenin yazıldığı

kalem, seçkin birtakım canilere ait bir iki ustura, birkaç saç buklesi, hapsedildikten sonra kaleme alınan pek çok yazılı itiraf – ki Mr. Wemmick bunlara özel bir önem atfediyor, onlar için, “Hepsi külliye yalandır efendim,” diyordu. Tüm bu eşyalar, küçük cam ve porselen parçaların arasında duruyordu; içlerinde müze sahibinin bizzat yapmış olduğu çeşitli ıvır zıvır süs eşyasıyla ihtiyarın ahşaptan oyarak yapmış olduğu pipo karıştırıcıları da vardı. Tüm bu eşyalar, kaleye resmen kabul edildiğim an girdiğim odada sergileniyordu ki ızgaranın üzerinde duran tavadan ve şöminenin üzerindeki süslü bir halkaya asılmış olan kızartma şişlerinden, bu odanın yalnızca oturma odası olmadığı, aynı zamanda mutfak olarak da kullanıldığı anlaşıyordu.

Gündüzleri ihtiyara bakan küçük, derli toplu bir kız vardı. Kız, akşam yemeği için masayı hazırladıktan sonra dışarıya çıkabilsin diye köprü indirildi; böylelikle kız ertesi gün yeniden gelmek üzere gecenin karanlığına karışarak oradan uzaklaştı. Akşam yemeği harikaydı; gerçi kale, âdeta çürümüş bir ceviz gibi kuru küf kokuyordu, ayrıca domuz daha uzakta olsa çok daha iyi olabilirdi fakat yine de beni orada ağırlayışlarından çok memnun kalmıştım. Yatmak üzere kalenin burcundaki küçücük yatak odama çekildiğimde karşılaştığım tek sorun, bayrak direğiyle aramdaki tavanın çok ince olmasından ötürü gece boyunca, devrilmesin diye direği alnımda dengede tutmam gerektiğini hissetmemdi.

Wemmick sabah erkenden kalktı. Çizmelerimi temizlediğini duyup mahcup oldum. Daha sonra bahçeyle ilgilenmeye başladı; gotik penceremden baktığımda Wemmick’in, ihtiyarı sözüm ona çalıştırıyormuş gibi yaptığını ve ona büyük bir sevgi ve bağlılıkla başını salladığını gördüm. Kahvaltımız da en az akşam yemeği kadar güzeldi; daha sonra saat tam sekiz buçukta Little Britain’a gitmek üzere yola koyulduk. Hedefimize yaklaştıkça Wemmick kademeli ola-

rak sertleşip katılaşıyordu; ağzı yine eskisi gibi gerilmiş ve bir posta kutusunu andırmaya başlamıştı. Nihayet işyerine vardığımızda ve paltosunun yakasından anahtarını çekip çıkardığında Walworth evinden tümünden bihabermiş gibi görünüyordu; sanki Canavar'ın o son patlayışıyla birlikte kale, köprü, çardak, gölet, çeşme ve ihtiyar, hepsi birden havaya uçmuş gibiydi.

VII. Bölüm

Wemmick'in olacağını öngördüğü şey gerçekleşti ve çok geçmeden vasimin evini, onun veznedarı ve kâtibi Wemmick'in eviyle karşılaştırma fırsatını yakaladım. Walworth'tan yazıhaneye gittiğimde vasim odasında kokulu sabunuyla ellerini yıkıyordu; tıpkı Wemmick'in bana önceden söylediği gibi, beni yanına çağırıp arkadaşlarımla birlikte evine davet etti. "Seremoniye gerek yok," diye şart koştu; "smokine de gerek yok; yarın akşam diyelim." Nerede oturduğuna dair en ufak bir fikrim olmadığından ona nereye geleceğimizi sordum; sanırım genel prensip olarak herhangi bir konuda karşı tarafa bilgi vermeyi doğru bulmadığından, "Buraya gelin, eve birlikte gideriz," diye karşılık verdi. Bu arada şunu belirtmeliyim ki Mr. Jagers, tıpkı bir cerrah ya da bir dişçinin hastalarıyla temas ettikten sonra yaptığı gibi, müvekkilleriyle görüştüktan sonra ellerini yıkayarak kendini onlardan temizleyip arındırırdı. Odasında bu amaç için kullandığı kokulu sabunlar yüzünden âdeta bir parfüm dükkânı gibi buram buram kokan bir bölme vardı. Kapının arkasındaki havlulukta kocaman bir havlu asılı olurdu; bir müvekkili odasından savdıktan ya da sulh mahkemesinden geldikten sonra ellerini yıkayıp bu havluyla kuruları. Ertesi gün altıda arkadaşlarımla birlikte yanına gittiğimizde,

Mr. Jaggers'ı kafasını lavaboya daldırmış, yalnızca ellerini değil, yüzünü de yıkayıp gargara yapar halde bulduk; görünüşe göre her zamankilerden çok daha karanlık bir vakayla haşır neşir olmuş olmalıydı. Tüm bu işlemleri yapıp ellerini havluyla kuruladıktan sonra bile tatmin olmamış, ancak cep çakısını çıkarıp o pis davanın kalıntılarını tırnaklarından kazıyarak temizledikten sonra ceketini giymişti.

Caddeye çıktığımızda yine her zamanki gibi, Mr. Jaggers'la konuşmaya can atan ve ona sinsice yanaşmaya çalışan insanlarla karşılaştık; fakat varlığını âdeta kutsal bir hale gibi çevreleyen o kokulu sabun rahiyasında öylesine kati bir şeyler vardı ki insanlar onunla konuşabilme umudundan o gün için vazgeçtiler. Batıya doğru yürürken caddelerin kalabalığında, ara ara, her zaman olduğu gibi onu tanıyıp onunla konuşmaya çalışan insanlara denk geliyorduk; böylesi anlarda vasım benimle çok daha yüksek sesle konuşuyordu fakat onun dışında hiç kimseyi tanıımıyormuş, hiç kimse de onu tanıımıyormuş gibi davranıyordu.

Bizi Soho'daki Gerrard Caddesi'nde, caddenin güney tarafında kalan bir eve götürdü. Kendi tarzında epey ihtişamlı bir evdi ancak boyası dökülmüştü (ki bu da ona kederli bir hava veriyordu) ve pencereleri kirliydi. Mr. Jaggers anahtarını çıkarıp kapıyı açtı; zemini taş döşenmiş, pek kullanılmadığı belli olan, boş ve kasvetli bir salona girdik. Kahverengi, karanlık merdivenlerden yukarıya çıkarak birinci katta bulunan ve birbirine açılan üç koyu kahverengi odadan geçtik. Ahşap kaplama duvarların üzerinde oyularak yapılmış çelenkler vardı; Mr. Jaggers bu çelenklerin arasında durmuş bize hoş geldin derken bu çelenklerin darağacı ilmeğine benzediğini geçirdim içimden.

Yemek masası bu odaların en güzeline kurulmuştu; ikinci oda onun giyinme odası, üçüncüyse yatak odasıydı. Bize, evin tamamının kendisine ait olduğunu fakat ancak bizim gördüğümüz kadarını kullandığını söyledi. Çeşit çeşit yi-

yecekler olan, zengin bir masaydı –yemek takımları elbette gümüş değildi– ve Mr. Jagers’ın sandalyesinin hemen yanı başında, üzerinde çeşitli şişeler, şarap karafları ve (tatlı olarak ikram etmek üzere) dört meyve tabağı olan bir servis masası vardı. Mr. Jagers’ın yemek süresince her şeyi elinin altında bulundurduğunu ve her şeyi kendisinin pay edip servis yaptığını fark ettim.

Odada bir kitaplık vardı; kitap sırtlarından gördüğüm kadarıyla bunlar, kanıtlar, ceza hukuku, suçluların yaşam öyküleri, duruşmalar, parlamento kararları ve buna benzer konularla ilgili kitaplardı. Mobilyalar –tıpkı saatinin zinciri gibi– son derece ağır ve kaliteliydi. Odanın genel olarak ciddi bir havası vardı; etrafta salt süs diye oraya konmuş herhangi bir eşya yoktu. Odanın bir köşesinde, üzerinde birtakım kâğıtlarla abajurlu bir lambanın bulunduğu küçük bir masa vardı; görünüşe göre Mr. Jagers eve iş getiriyor, akşamları da bu kâğıtlara gömülüp davaların üzerinden tekrar tekrar geçiyordu.

Yolda ikimiz yan yana yürüdüğümüzden Mr. Jagers henüz yanımdaki üç arkadaşıma alıcı gözle bakma fırsatını bulamamıştı; şöminenin önündeki halının üzerinde durup hizmetçiyi çağırmak üzere çingırağı çaldıktan sonra onları büyük bir dikkatle süzdü. Sadece Drummle’la ilgilendiğini söylemek doğru olmasa da en çok onunla ilgilenmiş olması beni şaşırtmıştı.

Mr. Jagers o kocaman elini omzuma koyup beni pencerenin önüne götürerek, “Onları ayırt edemiyorum Pip. Örümeğe benzeyenin adı ne?” diye sordu.

“Örümcek mi?” dedim.

“Hani şu çok yer kaplayan, alacalı bulacalı, suratsız arkadaş.”

“O Bentley Drummle,” diye karşılık verdim; “narin yüzlü olan da Startop.”

Mr. Jagers, “Narin yüzlü olanı” zerre kadar dikkate almaksızın şöyle dedi: “Demek adı Bentley Drummle? Yüzündeki ifadeyi sevdim.”

Mr. Jagers hemen Drummle'la sohbet etmeye başladı; Drummle'in cevap verirkenki o ağırkanlı ketumluğu Mr. Jagers'in cesaretini kırmıyor, bilakis ondan zorla laf alabilmek için daha fazla çaba göstermesine sebep oluyordu. Öylece durmuş o ikisini seyrediyordum ki ilk yemeği masaya getiren kâhya aramızdan geçti.

Tahminime göre kâhya kırk yaşlarında bir kadındı fakat onu olduğundan daha genç sanmış olabilirim. Uzunca boy-
lu, hareketleri kıvrak, eline çabuk, son derece soluk benizli, donuk bakışlı kocaman gözleri ve uzun, gür saçları olan bir kadındı. Artık bir tür kalp rahatsızlığından mı mustarıptı, bilemiyorum fakat dudakları, sanki hep nefes nefeseymiş gibi sürekli aralık duruyordu, yüzünde de sanki her daim telaşlı ve heyecanlıymış gibi tuhaf bir ifade vardı; birkaç gece önce tiyatroda *Macbeth*'i¹⁹ izlemiştim ve kâhyanın yüzü, cadıların kazanından yükselen buharların arasından görünen yüzlere çok benziyormuş gibi gelmişti bana.

Kâhya tabağı masaya bıraktı, yemeğin hazır olduğunu haber vermek için vasimin koluna parmağıyla hafifçe dokunup gözden kayboldu. Yuvarlak masanın etrafındaki yerlerimizi aldık; vasim, Drummle'ı bir yanına, Startop'ı diğer yanına oturtmuştu. Kâhyanın masaya getirmiş olduğu balık gerçekten de muhteşemdi; sonrasında aynı derecede lezzetli bir koyun buduyla yine aynı derecede lezzetli bir av kuşunu afiyetle yedik. Ev sahibimiz, sosları, şarapları ve ihtiyacımız olan her türlü şeyi –ki hepsi en kalitelisindendi– servis masasından alıp bize veriyor, masada dolaştırdıktan sonra da tekrar yerine koyuyordu. Keza, her bir yemek için temiz tabaklarla temiz çatal bıçakları bize kendisi veriyor, kullanılmış olanlarıysa sandalyesinin hemen yanı başında, yerde duran iki sepetin içine koyuyordu. Kâhya dışında hiçbir çalışanı göremedik. Yemekleri her seferinde o getiriyordu ve ben her

19 Ünlü İngiliz şair William Shakespeare'in (1564-1616) tiyatro eseri. Bahsedilen cadı kazanlı bölüm 4. Perde 1. Sahnede geçmektedir. (ç.n.)

selerinde onun yüzünde, cadı kazanından yükselen o yüzü görüyordum. Yıllar sonra karanlık bir odada oturduğum sırada, elinde yanan bir ispirto kâsesiyle önümden geçen bir kadının yüzünü, upuzun saçları dışında hiçbir benzerliği olmamasına rağmen bu kâhyanın yüzüne benzetecektim.

Hem kadının dikkat çekici görünümü yüzünden hem de Wemmick beni oraya gitmeden önce hazırlamış olduğu için odaya girdiğinde kâhyayı dikkatle gözlemliyordum; odada bulunduğu süre boyunca gözlerini vasimden bir an olsun ayırmıyordu; tedirgin bir biçimde vasimin önüne bir tabak koyduğunda sanki onu tekrar çağıracağından korkuyormuş gibi, elini hemen çekmiyor ve şayet bir şey söylemek isterse o oralardayken söylesin diye oyalanıyordu. Vasimin, kâhyanın bu davranış biçiminin farkında olduğunu ve onu kasıtlı olarak bu şekilde diken üstünde tuttuğunu hissettim.

Yemek güzel geçiyordu, keyfimiz gayet yerindeydi fakat yine de vasim yeni konu açmak yerine bizim konularımıza katılıyordu ve ben onun bunu, kişiliklerimizin en zayıf yanlarını bulup ortaya çıkarmak için yaptığını biliyordum. Kendi adıma konuşacak olursam ağızımı her açışında farkında olmadan çok fazla para harcamaya ve Herbert'a tepeden bakmaya meyyal oluşumdan dem vuruyor ya da parlak geleceğimle hava atıyordum. Hepimiz aynı durumda olmakla birlikte bu en çok Drummle açısından geçerliydi; o kindar ve şüpheli tavırlarıyla bizimle alay etme huyu daha tabağımızdaki balıklar bitmeden su yüzüne çıkmıştı.

Peynirlerimizi yerken konu, kürek çekmekteki başarılarımıza gelmişti; geceleri, amfibik canlıları andıran o ağırkanlı halleriyle arkamızdan bizi takip ettiğinden bahsederek Drummle'la dalga geçiyorduk. Bunun üzerine Drummle, ev sahibimize dönerek bunu özellikle yaptığını zira yokluğumuzu varlığımıza tercih ettiğini, yetenek açısından hepimizin ustası sayılabileceğini, güç açınsansa, hepimizi un ufak edebilecek kadar güçlü olduğunu söyledi. Vasim, gö-

rünmez bir güç kullanarak Drummle'ı öylesine kışkırtmıştı ki Drummle'ın içinden neredeyse bir canavar çıkmıştı; hatta öyle ki ne denli kaslı olduğunu göstermek için kolunu açıp kol kasını karışlayarak ölçmeye kalkıştı; bunun üzerine biz de son derece gülünç bir biçimde kollarımızı açıp kaslarımızı karışlayarak ölçmeye giriştik.

Bunlar olurken kâhya masayı topluyordu; vasım, onu zerre kadar dikkate almıyordu; kafasını diğer yana çevirmiş, sandalyesinin arkasına yaslanmış, işaretparmağının kenarını kemirerek anlam veremediğim bir biçimde Drummle'la ilgileniyordu. Sonra kâhyanın elini masaya uzattığı bir anda, birdenbire o kocaman eliyle kâhyanın elini bir kapan gibi kapıverdi. Bu hareketi öylesine büyük bir hızla ve maharetle yaptı ki hepimiz aramızdaki o saçma iddialaşmayı yarıda kesmek durumunda kaldık.

“Madem güçten bahsediyoruz,” dedi Mr. Jagers, “size bir bilek göstereyim de görün. Molly, onlara bileğini göster.”

Kâhyanın kısıkvırak yakalanmış eli masanın üzerindeydi fakat diğer elini, belinin arkasına saklamıştı. “Efendim,” dedi kadın yalvaran gözlerini Mr. Jagers'inkilere dikerek. “Yapmayın!”

Mr. Jagers bir kez daha, “Size bir bilek göstereyim de görün,” dedi, bileği göstermeye kesin kararlıydı, vazgeçmeye hiç niyeti yoktu. “Molly, onlara bileğini göster.”

Kadın yine mırıldanarak, “Efendim,” dedi, “lütfen!”

Mr. Jagers ona bakmayıp ısrarla odanın diğer tarafına bakarak, “Molly,” dedi, “onlara iki bileğini de göster. Göster onlara. Haydi!”

Mr. Jagers elini kadının elinden çekti, sonra kadının bileğini, iç kısmı yukarıya bakacak şekilde masanın üzerine koydu. Kadın da arkasına saklamış olduğu elini getirip diğer bileğinin yanına koydu; iki bileği masanın üzerinde yan yana duruyordu. Masaya sonradan koyduğu bileği bayağı kötü haldeydi; bileğinin iç kısmı boydan boya derin yara ve dikiş

izleriyle doluydu. Kâhya, ellerini masaya uzattığında bakışlarını Mr. Jagers'tan çekti ve büyük bir dikkatle teker teker bızlara baktı.

“İşte güç burada,” dedi Mr. Jagers, büyük bir serinkanlılıkla işaretparmağının kadının kas kirişlerinde gezdirerek. “Bu kadının sahip olduğu güç pek az erkekte vardır. Bu ellerin sahip olduğu kavrama gücü bile başlı başına hayranlık uyandıracak türdendir. Hayatım boyunca pek çok eli inceleme fırsatım oldu fakat kavrama kuvveti açısından ne bir kadında ne de bir erkekte bu ellerden daha güçlüsüne rastladım.”

Mr. Jagers bu sözleri gayet lakayt ve eleştirel bir tavırla söylüyordu ve bu sırada kadın, oturduğumuz sırayla, tek tek bizi süzüyordu. Mr. Jagers sözlerini bitirdiğinde kadın tekrar ona baktı. “Bu kadarı yeterli Molly,” dedi Mr. Jagers ona hafifçe kafasını sallayarak, “herkesi kendine hayran bıraktın; artık gidebilirsin.” Kadın ellerini masadan çekip odadan dışarı çıktı; Mr. Jagers da servis masasından şarap karafını alıp kadehine şarap koyduktan sonra karafı bize uzattı.

“Beyler, “dedi, “saat dokuz buçukta yemeği sonlandırmamız gerekiyor. Lütfen vaktinizi iyi değerlendirin. Hepinizle tanıştığıma çok memnun oldum. Mr. Drummle, kadehimi size kaldırıyorum.”

Şayet Drummle'ı seçmekteki amacı, onun en zayıf yönlerini açığa çıkarmaksa amacına ulaşmıştı. Drummle zafer kazanmış gibi bir edayla, o asık suratıyla, bizleri öylesine hakir görmeye ve öylesine hakaretamız bir tavırla değersizleştirmeye başlamıştı ki artık tahammül edilemez bir hal almıştı. Mr. Jagers, Drummle'daki bu dönüşümün tüm aşamalarını, aynı garip ilgiyle izliyordu. Drummle, Mr. Jagers'ın şarabına eşlik eden bir haz nesnesi haline gelmişti âdeta.

Delikanlılara has o ölçüsüzlüğümüzle korkarım ki içkiyi fazla kaçırmıştık; gereğinden fazla konuşmuş olduğumuzdan hiç şüphem yok. Drummle, son derece kaba saba bir üslupla

bize paramızı çarçur ettiğimizi söylediğinde çok öfkelendik. Bunun üzerine, bir an coşup kendime engel olamayarak, daha bir hafta önce gözümün önünde Startop'tan borç alan birinin böyle bir şeyi söylemesinin hiç yakışık almadığını ifade ettim.

“Olabilir,” dedi Drummle ters ters, “ona olan borcumu ödeyeceğim.”

“Ben de ödemeyeceğini söylemiyorum zaten,” dedim, “yalnızca, bizden ve paramızdan bahsederken diline hâkim olman gerektiğini düşünüyorum.”

“Düşünüyormuş!” dedi Drummle. “Bak sen!”

Tartışmayı iyiden iyiye sertleştirerek, “Bana öyle geliyor ki,” dedim, “herhangi birimiz senden borç isteyecek olsak, vermezsin.”

“Haklısın,” dedi Drummle. “Size tek kuruş borç vermem. Hiç kimseye tek kuruş borç vermem.”

“O halde, birilerinden borç alman hiç de hoş bir davranış değil, diye düşünüyorum.”

“Düşünüyormuş!” dedi Drummle tekrar. “Bak sen!”

Tartışma öylesine sinir bozucu bir hal almıştı ki –özellikle de onun o nobran mankafalılığı karşısında kendimi ifade edemiyor olmak durumu daha da beter hale getiriyordu– en sonunda Herbert’ın beni dizginleme girişimlerini hiçe sayarak şöyle dedim:

“O zaman Mr. Drummle, madem konu açıldı, sana borç aldığın sırada Herbert’la aramda geçen bir konuşmayı anlatabilirim.”

“Herbert’la aranızda geçen konuşmayı öğrenmek istemiyorum,” dedi Drummle homurdanarak. Öyle zannediyorum ki biraz daha alçak sesle homurdanarak cehennem dibine kadar yolumuzun olduğunu da ilave etti.

“Sen istesen de istemesen de anlatacağım,” dedim. “Parayı cebine koyarken öyle mutlu görünüyordun ki sana borç verecek kadar zayıf olduğu için Startop’la içten içe alay edermiş gibi bir halinin olduğunu konuştuk Herbert’la aramızda.”

Bunun üzerine Drummle, elleri ceplerinde, yuvarlak omuzlarını havaya kaldırmış bir halde suratımıza karşı alenen güldü; bu hareketiyle haklı olduğumuzu, bizi küçük görüp aptal yerine koyduğunu anlatıyordu.

Bu kez sözü Startop aldı; benden çok daha büyük bir zarafetle Drummle'ı nezakete davet etti. Startop kıpır kıpır ve zeki, Drummle ise onun tam tersi olduğundan Drummle onun karşısında daima kendini hakarete uğramış gibi hissederek ve ona gizliden gizliye içerlerdi. Drummle, Startop'ın bu sözüne kaba saba bir karşılık verdi; Startop ise hepimizi güldüren küçük bir şaka yapıp konuyu değiştirmeye çalıştı. Onun bu küçük ama başarılı hamlesi karşısında inanılmaz içerleyen Drummle, tek bir söz etmeksizin ya da öncesinde herhangi bir uyarıda bulunmaksızın ellerini ceplerinden çıkarıp o yuvarlak omuzlarını düşürdü ve küfürü basarak kocaman cam kadehi alıp hasmının kafasına fırlatmaya yeltendi; neyse ki ev sahibimiz büyük bir hünerle kadehi tam havaya kaldırıldığı sırada yakaladı.

Mr. Jagers bardağı özenli bir biçimde yerine koyup, o ağır zincirin ucundaki altın saatini çekip çıkararak, "Beyler," dedi, "çok üzülerek söylemeliyim ki saat dokuz buçuk."

Neyi ima ettiğini anlayarak hepimiz gitmek üzere ayağa kalktık. Daha sokak kapısına varmadan Startop gayet neşeli bir biçimde, sanki hiçbir şey olmamış gibi Drummle'a "eski dostum" diye hitap etmeye başladı. Ne var ki "eski dost"un karşılık vermeye niyeti yoktu; hatta Hammersmith'e giderken onunla yolun aynı tarafında bile yürümedi; Herbert'la ben şehirde kaldığımızdan arkalarından bakıp onları karşı kaldırımda yürürken gördük; Startop önden önden yürüyordu, Drummle ise tıpkı kayık çekerken yaptığı gibi, karanlıkta, evlerin gölgeleri arasında, arkadan ağır ağır yürüyordu.

Kapı henüz kapanmamıştı, Herbert'ı orada bir dakika bekletip merdivenlerden yukarıya çıkarak vasime söylemeyi unuttuğum bir şeyi söyleyebileceğimi düşündüm. Gittiğimde

vasım giyinme odasında, çizmelerinin arasındaydı; ellerini yıkamak suretiyle kendisini bizden arındırıp temizleme işine çoktan girişmişti bile.

O tatsız tartışmadan ötürü çok üzgün olduğumu söyleyip bu yüzden beni suçlamadığını umduğumu ifade ettim.

Mr. Jaggers yüzünü bol suyla yıkayarak, su damlacıklarının arasından, “Peh!” dedi. “Hiç önemli değil, Pip. Ama o örümceği sevdim.”

Bana doğru dönmüştü, kafasını sallayarak havluyla kurulanıyordu.

“Onu sevmenize sevindim, efendim,” dedim, “fakat ben onu sevmiyorum.”

“İyi, iyi,” dedi vasım, söylediğim şeyi tasvip eden bir tavırla. “Onunla çok samimi olma. Ondan mümkün mertebe uzak dur. Ama ben o çocuğu sevdim Pip; bence samimi ve olduğu gibi biri. Eğer falcı olsaydım...”

Havlunun arasından bana baktı, göz göze geldik.

“Ama falcı değilim,” dedi havluyu çelenk gibi kafasına geçirip iki kulağını birden kurulamaya girişerek, “Benim ne olduğumu sen gayet iyi biliyorsun, değil mi? İyi geceler Pip.”

“İyi geceler efendim.”

Bu konuşmadan yaklaşık bir ay sonra Mr. Pocket’la eğitim süresi dolan örümcek, temelli olarak kendi örümcek yuvasına döndü; o gidince Mrs. Pocket dışında evdeki herkes çok rahatladı.

VIII. Bölüm

“Sevgili Mr. Pip,

Size bu mektubu Mr. Gargery’nin isteği üzerine yazıyorum; kendisi Mr. Wopsle’la birlikte Londra’ya gelecek ve eğer müsait olursanız sizi görmekten büyük mutluluk duyacak. Salı sabahı saat dokuzda Barnard’s Hotel’e sizi ziyarete gelecek; o gün o saatte müsait değilseniz lütfen haber verin. Zavallı ablanız hâlâ bıraktığınız gibi. Her gece mutfakta sizden bahsediyoruz; neler yaptığınızı, neler konuştuğunuzu merak ediyoruz. Her ne kadar bu hareketlerimiz şu an saygısızlık gibi görünse de eski günlerimizin hatırına bizi mazur görün. Mektubumu burada noktalıyorum sevgili Mr. Pip.

Sizi her daim seven
sadık kulunuz,
Biddy

Not: Mr. Gargery özellikle ‘*Keyifler ne âlemde?*’ diye sormamı istiyor. Siz anlarmışsınız, öyle diyor. Siz artık bir beyefendi olsanız da onunla görüşeceğinizi umuyorum; bundan hiç şüphem yok çünkü siz oldum olası altın gibi bir kalbe sahiptiniz ve o da çok ama çok kıymetli bir adam. Ona tüm mektubu baştan sona okudum; yalnızca bir önceki o küçücük cümleyi okumadım. Benden ısrarla, tekrar tekrar ‘*Keyifler ne âlemde?*’ diye sormamı istedi.”

Bu mektubu pazartesi günü almıştım; Joe'yla ertesi gün görüşecektik. Müsaade ederseniz Joe'nun gelmesini beklerken tam olarak ne tür duygular içerisinde olduğumu itiraf etmek isterim.

Ona yürekten bağlı olmama rağmen Joe'yu büyük bir mutlulukla beklediğimi söyleyemem; onun buraya gelmesinin bende uyandırdığı duygular şunlardı: hatırı sayılır bir rahatsızlık, bir miktar küçük düşme korkusu ve son derece aşikâr bir biçimde onu bulduğum ortama yakıştıramama hali. Şayet para vererek onu buradan uzak tutmam mümkün olsaydı o parayı vermekten kesinlikle imtina etmezdim. En büyük tesellim Hammersmith'e değil de Barnard's Inn'e gelecek olması ve böylece Bentley Drummle'ın karşısına çıkmayacak olmasıydı. Herbert'in ya da babasının Joe'yu görececek olmalarına bir itirazım yoktu zira ikisine de büyük saygım vardı; fakat Drummle'ın onu görmesi hususunda son derece tedirgindim zira ondan nefret ediyordum. Zaten yaşamımız boyunca en büyük zaaflarımız, en nefret ettiğimiz insanlar yüzünden açığa çıkar, keza yaptığımız en büyük kötülöklere onlar vesile olur.

Son zamanlarda kaldığımız daireyi son derece lüzumsuzca ve oraya hiç de uygun olmayan bir tarzda dekore etmeye başlamıştım; Barnard'ın odalarıyla giriştiğim bu mücadele bana epey pahalıya patlıyordu. Odalar, onları ilk gördüğüm zamanki hallerine göre çok değişmişti ve ben de yakınlarımızdaki bir döşemecinin alacak defterindeki birkaç önemli sayfayı işgal etme şerefine nail olmuşum. Son zamanlarda bu işleri öylesine abartmıştım ki kendime –en pahalısından– bir hizmetçi çocuk bile tutmuşum ve günlerimi ona kölelik ederek geçirdiğim söylenebilirdi. Onu çamaşırcı kadının ailesinin istenmeyenleri arasından alıp kendi ellerimle bir canavar yaratmış, sonra da onu, mavi palto, açık sarı yelek, beyaz kravat, krem rengi pantolon ve en pahalısından çizmelerle tepeden tırnağa donatmıştım; ona yapacak çok

az iş ve buna karşılık bolca yemek vermiştim; çocuk, bana çıkardığı bu korkunç masraflarla âdeta bir karabasan gibi üzerime çöküyordu.

Benden intikam alsın diye gönderilmiş olan bu hayaletle salı sabahı, saat sekizde dairemizin girişinde (döşemeciye halı kaplattığımızda çıkan faturadan dairemizin girişinin yarım metre eninde ve yarım metre boyunda olduğunu öğrenmiş-tik) olmasını söylemiştim; Herbert kahvaltı için Joe'nun seveceğini tahmin ettiği bir şeyler sipariş etmişti. Ona bu denli ilgili ve düşünceli olduğu için teşekkür ettiysem de içimde ona karşı hafiften öfkeyle karışık tuhaf bir şüphe hissi oluşmuştu; şayet Joe, beni değil de *onu* görmeye geliyor olsaydı bu denli hevesli olmayacağını düşünüyordum.

Her neyse, Joe'yu karşılayabilmek için pazartesi gecesinden şehre indim; ertesi sabah erkenden kalkıp oturma odasını ve kahvaltı masasını göz kamaştıracak biçimde süsledim. Ne yazık ki hafiften yağmur çiseliyordu ve Barnard'ın, pencerenin dışında, sulu gözlü, dev gibi bir baca temizleyicisi misali isli gözyaşları döktüğünü bir melek dahi gizleyemezdi.

Vakit yaklaşıyordu ve benim içimden kaçıp gitmek geliyordu, ne var ki intikamcı hayalet, verilen emre uygun biçimde dairemizin girişinde beklemekteydi; biraz sonra da merdivenlerde Joe'nun ayak sesini duydum. Gelen Joe'ydu; sarsak adımlarıyla merdivenlerden çıkışından, –bayramlık ayakkabıları oldum olası ona büyük gelirdi– bir de merdivenleri çıkarken, alt kattaki kapılarda yazan isimleri okuyabilmek için bu denli oyalanmasından tanımıştım onu. Nihayet bizim kapıya geldiğinde parmağını, boyayla yazılmış olan isminin üzerinde dolaştırdığını duyabiliyordum; sonrasında da anahtar deliğinden nefes alıp verdiğini gayet net bir biçimde duydum. Joe en sonunda kapıyı hafifçe, tek bir defa tıklattı ve o an Pepper²⁰ –intikamcı çocuğun ismi buydu ve kendisi son derece ismiyle müsemma bir şahsiyetti– “Mr.

20 (İng.) Biber. (ç.n.)

Gargery!” diye bağırarak bize haber verdi. Joe’nun ayaklarını paspasa silişi hiç bitmeyecek sandım, onu paspastan çekerek ayırmamın gerekeceğini düşünmeye başlamıştım ki nihayet içeriye girdi.

“Joe, nasılsın Joe?”

“Pip, sen de iyisinizdir umarım Pip.”

Joe şapkasını yere, aramızdaki boşluğa bıraktı; o güzel, içten yüzü sevinçle parıldayarak iki elimi birden tutup öyle hızlı hızlı indirip kaldırmaya başladı ki o an beni görseniz son model bir tulumba sanırdınız.

“Seni gördüğüme çok sevindim Joe. Şapkanı bana versene.”

Ne var ki Joe şapkayı yerden almış, onu iki eliyle, sanki içinde yumurta olan bir kuş yuvası gibi tutuyor ve ondan zinhar ayrılmak istemiyordu; ayrıca ağzını şapkanın arkasına saklayarak konuşmakta ısrar ediyordu, ki bu da son derece rahatsız edici bir durumdu.

“Öyle bir büyümüşsünüz ki,” dedi Joe, “öyle bir kabarmış, öyle bir beyefendilemişsiniz ki,” (Joe, bu son kelimeyi uydurmadan önce biraz düşünmüştü), “âdeta kralımız ve ülkemiz için bir onur kaynağı olmuştunuz.”

“Sen de çok iyi görünüyorsun Joe.”

“Tanrı’ya şükür,” dedi Joe, “halim pek çoklarından iyi. Ablanız da bıraktığınızdan daha kötü değil. Biddy de her zamanki gibi güçlü kuvvetli, çalışkan ve becerikli. Arkadaşlarımıza gelince; hepsi bildiğiniz gibi; ne uzuyorlar ne kısalıyorlar. Wopsle’ın dışında; onun hali pek iyi değil.”

Joe tüm bunları anlatırken (kuş yuvasını büyük bir ihtimamla iki eliyle tutmaya devam ederek) gözlerini odanın etrafında ve çiçek desenli sabahlığımda gezdirip duruyordu.

“Hali nasıl iyi değil Joe?”

“Şöyle ki,” dedi Joe sesini alçaltarak, “kilisedeki görevinden ayrılip tiyatro oyunculuğuna başladı. İşte bu tiyatro oyunculuğu onu Londra’ya getirdi; gelirken yanına beni

de aldı. Benden de,” dedi Joe, (kuş yuvasını bir an için sol kolunun altına sıkıştırıp sağ elini, sanki yumurta ararmış gibi içinde gezdirerek) “eğer kusura bakmazsanız bunu size iletmemi istedi.”

Joe’nun bana uzatmış olduğu şeyi alınca bunun, küçük bir şehir tiyatrosu topluluğunun o hafta sahneye konulacak ilk gösterisinin buruşturulmuş bir ilanı olduğunu gördüm. İlanda, “Millî Ozanımızın²¹ tragedyalarını eşsiz bir performansla sahneye koyup yerel tiyatro çevrelerinde sansasyon yaratan, Roscius’a²² denk bir şöhrete sahip taşralı bir amatör oyuncu”dan bahsediliyordu.

“Onu hiç sahnede izledin mi Joe?” diye sordum.

“*Elbette* izledim,” dedi Joe ciddi bir ses tonuyla ve ilk kelimeyi vurgulayarak.

“Gerçekten büyük sansasyon yarattı mı peki?”

“Yani şöyle ki,” dedi Joe, “evet, sahneye hatırı sayılır miktarda portakal kabuğu fırlatıldı. Özellikle de babasının hayaletini gördüğü sırada.²³ Kendinizi onun yerine koyun efendim, siz hayaletle konuşurken insanlar sürekli araya girip ‘Amin!’ deseler, kendinizi tüm benliğinizle oyuna verip rolünüzü layıkıyla oynayabilir misiniz? Bir insan talihsizlik sonucu bir dönem kilisede çalışmış olabilir,” dedi Joe, doku-naklı ve ikna etmeye çalışan üslubuna uygun düşecek şekilde sesini alçaltarak, “fakat yine de bu insanı öyle bir anda taciz etmenin ne lüzumu var? İnsan öyle bir anda dikkatini babasının hayaletine veremeyecekse, neye verecek? Haksız mıyım efendim? Hele ki matem şapkasını ufacık yapmışlarsa, üzerindeki siyah kuş tüylerinin ağırlığıyla şapka yere düşüp duruyorsa, ne yapsın o insan?”

Tam o an Joe’nun yüzünde hayalet görmüş gibi bir ifade belirince Herbert’in içeriye girmiş olduğunu anladım. Joe’yu

21 William Shakespeare’e verilen unvan. (ç.n.)

22 Quintus Roscius Gallus (MÖ 126-62) ünlü bir Romalı oyuncu. (ç.n.)

23 William Shakespeare’in *Hamlet* adlı oyununda yer alan bir sahne. (ç.n.)

Herbert'a takdim ettim; Herbert ona elini uzattıysa da Joe kuş yuvasına sımsıkı sarılarak geri çekildi.

"Saygılar efendim," dedi Joe, "umarım Pip'in ve sizin..." (Joe'nun gözü, o an masaya kızarmış ekmek koymakta olan intikamcı çocuğa takıldı; Joe'nun ona aileden biri muamelesi yapacağını fark ettiğinden uyarı mahiyetinde kaşımı çatarak Joe'nun kafasının büsbütün allak bullak olmasına sebep oldum.) "Yani, demek istediğim, umarım ikinizin sağlığı bu küçük ve havasız yerde bozulmuyordur. Burası Londra koşullarında gayet iyi bir han sayılabilir," dedi Joe, gizli bir bilgi veriyormuş gibi bir tavırla, "düzgün insanların kaldığı bir yer olduğundan da eminim fakat bana kalsa, şahsen ben burada domuz bile beslemem – yani, şayet domuzun iyice semirmesini ve etinin lezzetli olmasını istiyorsam."

Joe, kaldığımız yerin meziyetlerine ilişkin bu iltifatı ettikten ve konuşmaları sırasında bana ara ara "efendim" diye hitap ettikten sonra masaya buyur edilince, sanki yalnızca doğada nadir bulunan birtakım maddelerin üzerinde dinlenebilen bir canlıymış gibi şapkasını koyabileceği uygun bir yer bulmak için etrafına bakındı; en sonunda onu, şömine tablasının en ucuna koydu ve şapka buradan düşüp durdu.

Herbert, "Çay mı alırsınız, kahve mi Mr. Gargery?" diye sordu; kahvaltı masalarında ev sahipliğini daima o yapardı.

"Çok teşekkürler efendim," dedi Joe, tepeden tırnağa kaskatı kesilmiş bir halde, "sizin için hangisi kolaysa onu alırım."

"Kahveye ne dersiniz?"

"Çok teşekkürler efendim," dedi Joe; teklifin onu hayal kırıklığına uğrattığı belliydi, "mademki siz kahveyi tercih etme inceliğini göstermişsiniz, takdirinize karşı gelecek değilim. Fakat kahve içtiğinizde sizi de birazcık ateş basıyor mu?"

Herbert, "Çay olsun o halde," diyerek çayları koydu.

Bu sırada Joe'nun şapkası şömine rafından yere düştü; Joe sandalyesinden kalkarak şapkasını yerden alıp yine

aynı yere yerleştirdi. Sanki nezaket kuralları gereği, şapkayı tekrar düşeceği bir noktaya koyması gerekiyormuş gibi davranıyordu.

“Şehre ne zaman geldiniz Mr. Gargery?”

“Dün öğleden sonraydı sanırım,” dedi ve eliyle ağzını kapatarak öksürdü; sanki şehre geldikten sonra boğmacaya yakalanmış gibi bir hali vardı. “Yok, değildi. Evet, evet, öyleydi. Evet. Dün öğleden sonraydı.” (Bu sözleri söylerken mutlak bir tarafsızlıkla karışık bir bilgelik ve rahatlama hâkimdi tavırlarına.)

“Londra’yı gezme fırsatı bulabildiniz mi?”

“Evet, efendim,” dedi Joe, “Wopsle’la birlikte Blacking Warehouse’a²⁴ gittik. Fakat orayı hiç de o dükkânların kapılarına yapıştırdıkları kırmızı ilanlardaki resimlere benzetemedik. Yani demek istediğim,” diyerek açıklamaya çalıştı Joe, “fabrika o resimlerde çok *mimaaari* görünüyor.”

Bir ara Joe’nun “mimari” kelimesini, sanki bir koroda şarkı söylüyormuşçasına sonsuza dek uzatacağını zannettim; (ki bu, aşına olduğum birtakım mimari tarzları anımsattı bana) neyse ki o an hasbelkader şapkası yine yere düştü de dikkati oraya kaydı. Aslına bakılırsa tıpkı bir kriket oyununda topu yakalamaya çalışan bir oyuncu gibi, Joe’nun ilgisinin sürekli şapkanın üzerinde olması ve gelişmiş bir elgöz koordinasyonuna sahip olması gerekiyordu. Şapkayla müthiş bir oyun çıkarıyor ve olağanüstü bir yetenek sergiliyordu; şapkayı kâh yere düştüğünde fırlayıp alıyor kâh yere düşmeden, daha havadayken yakalıyordu; şayet şapka herhangi bir yere değmişse onu odanın çeşitli yerlerinde gezdirip duvar kâğıdının farklı desenli bölümlerine vurarak temizliyor, sonra da tekrar yerine koyuyordu; en sonunda şapkayı bulaşık leğeninin içine düşürünce duruma müdahale edip şapkaya el koyma gereğini duydum.

24 Ayakkabı boyası fabrikası. Dickens da çocukken bir dönem bir ayakkabı boyası fabrikasında çalışmıştır. (ç.n.)

Joe'nun gömleğinin ve paltosunun yakasına gelince, ikisi de insanın kafasını allak bullak eden çözümsüz birer muammaydı. İnsan güzel giyineceğim, şık olacağım diye neden kendisini neredeyse boğulacak kadar sıkardı ki? Bu bayramlık kıyafetleri giymek suretiyle kendine eziyet ederek ruhunu arındırması şart mıydı? Üstüne üstlük Joe durduk yere, son derece anlaşılmaz bir biçimde çatalını tabağından ağzına götürürken derin düşüncelere dalıyordu; gözleri hiç olmayacak yerlere kayıyordu; ara ara şiddetli öksürük nöbetlerine tutuluyordu; masadan uzakta oturup ağzına götürdüğünden çok fazlasını yere döküp sonra da bunu yapan kendisi değilmiş gibi davranıyordu; öyle ki Herbert şehre gitmek üzere yanımızdan ayrıldığında büyük bir rahatlama hissedip mutlu oldum.

O zamanlar tüm bunların benim suçum olduğunu idrak edebilecek zihinsel olgunluğa da duygusal olgunluğa da sahip değildim; şayet ben Joe'nun yanında daha rahat davranmış olsaydım o da daha rahat hareket edecek, bu denli heyecanlanmayacaktı. Ona karşı tahammülsüzdüm, âdeta patlamaya hazır bir bomba gibiydim; onun davranışları da içimde gürül gürül yanan bu harlı ateşe kömür taşıyordu âdeta.

“Hazır ikimiz baş başa kalmışken efendim...” diye söze girdi Joe.

Sözünü keserek, “Joe,” dedim sinirli sinirli, “bana nasıl efendim diye hitap edersin?”

Joe kısacık bir bakış fırlattı bana; bakışında belli belirsiz bir sitemkârlık vardı. Her ne kadar kravatı ve yakaları had safhada gülünç olsa da bu bakışındaki onuru fark etmemek mümkün değildi.

Joe, “Hazır ikimiz baş başa kalmışken,” diyerek yarım kalan cümlesine devam etti, “benim de burada daha fazla kalmaya zamanım ve niyetim olmadığından buraya gelme onurunu kendi kendime neden bahşettiğimi söyleyerek kapanışı yapayım – ya da en azından kapanış kısmına başla-

yayım. Şayet,” dedi Joe, her zamanki o kolay anlaşılır üslu-
buyla konuşmaya devam ederek, “buraya size faydalı olmak
dışında bir niyetle gelmiş olsaydım siz beyefendilerin masa-
sına oturup onlarla aynı yemeği yeme şerefine nail olmayı
aklımdan bile geçirmezdim.”

O bakışı tekrar görmeyi istemediğimden bu defa onun
konuşma şekline itiraz etmedim.

“Evet, efendim,” diye devam etti Joe, “durumlar böyle
işte. Geçen gece Şen Kayıkçı’daydım Pip;” bana olan sevgisi
kabardığında bana Pip diyor, nazik olma isteği ağır bastı-
ğındaysa “efendim” diye hitap ediyordu; “gezinti arabasıyla
Pumblechook çıkageldi. Bazen bu adam,” dedi Joe, bu kez
farklı bir konuşma üslubuna geçerek, “benim bütün sinirle-
rimi zıplattıyor; kasabada her yerde seninle çocukluk arkada-
şı olduğunu, senin de onu en sevdiğin oyun arkadaşın olarak
gördüğünü falan anlatıp duruyormuş herkese.”

“Çok saçma! Çocukluk arkadaşım ve en sevdiğim oyun
arkadaşım sendin Joe.”

“Bunun böyle olduğuna tüm kalbimle inanıyorum Pip,”
dedi Joe hafifçe kafasını sallayarak, “gerçi bunun artık pek
bir öneminin olduğunu sanmıyorum efendim. Her neyse Pip;
bahsini ettiğimiz bu yükseklerden atan, ortalıkta kibirli ki-
birli gezinen adam Şen Kayıkçı’da (ki böyle arada bir, aşırıya
kaçmadan biraz pipo tütürüp bir kupa bira içmek bizim gibi
işçi takımına öyle iyi gelir ki efendim) yanıma gelip, ‘Joseph,
Miss Havisham seninle konuşmak istiyor,’ dedi bana.”

“Miss Havisham mı, Joe?”

“Pumblechook, ‘Seninle konuşmak istiyor,’ dedi bana.”
Joe öylece oturmuş tavana bakıyordu.

“Evet, Joe? Devam et lütfen.”

“Ertesi gün efendim,” dedi Joe, (sanki çok uzaklarda bir
yerlerdeymiş gibi bakıyordu bana) “güzelce yıkanıp paklan-
dım ve Miss H.’yi görmeye gittim.”

“Miss H. mi, Joe? Miss Havisham mı yani?”

“Evet, efendim,” dedi Joe, üzerinde sanki vasiyetini yazdırıyormuş gibi resmî bir hava vardı, “Miss H. namıdiğer Havisham. Kendisi bana şöyle dedi, ‘Mr. Gargery, Mr. Pip’le irtibat halinde misiniz?’ Senden bir mektup almış olduğumdan, kendisine ‘Evet,’ diye yanıt vermekte bir sakınca görmedim. (Ablanızla evlenirken kilisede ‘Evet’ diye yanıt vermiştim efendim; arkadaşına da aynı şekilde ‘Evet’ diye yanıt verdim Pip.) O da bana dedi ki, ‘O zaman ona söyleyin, Estella eve döndü ve kendisini görmekten mutluluk duyacak.’”

Joe’ya bakarken yüzümün alev alev yandığını hissettim. Onun buraya böyle bir maksatla gelmiş olduğunu bilseydim ona daha yakın davranır ve konuşması için daha fazla yüreklendirirdim; sanırım yüzümün kızarması biraz da yaptığım bu yanlıştan dolayıldı.

“Eve gidip Biddy’ye sana bir mektup yazıp bu mesajı iletmesini istediğimde Biddy biraz isteksiz davrandı,” diye devam etti Joe. “Biddy, ‘Bence Pip bu haberi senin ağzından duysa çok mutlu olur; zaten onu görmek istiyordun, hazır tatilken bence oraya git!’ dedi bana. Evet, söyleyeceklerim bu kadar efendim,” dedi Joe oturduğu sandalyeden kalkarak, “ve Pip, senin daima çok iyi olmanı ve bundan çok daha iyi yerlere gelmeni tüm kalbimle diliyorum.”

“Hemen gitmiyorsun, değil mi Joe?”

“Gidiyorum,” dedi Joe.

“Ama akşam yemeğine geleceksin, değil mi Joe?”

“Hayır, gelmeyeceğim,” dedi Joe.

Gözlerimiz buluştu; Joe o dürüst ve mert yüreğindeki tüm “efendim”ler eriyip giderken bana elini uzattı.

“Pip eski dostum, yaşam dediğin şey pek çok vedanın birbirine lehimlenmesinden oluşur. İnsanlar da türlü türlüdür; kimisi demircidir, kimisi kalaycı, kimisi kuyumcu, kimisi de bakırcı. Bu insanların arasında bir ayrımın olması kaçınılmazdır; bunu bu şekilde kabul etmek gerekir. Şayet bugün burada bir kusur işlenmişse, o kusur bana aittir. Se-

ninle ben Londra'da bir arada olamayız; ancak baş başa, ikimizin de bildiği bir yerde ya da dostlarımızla beraberken bir araya gelebiliriz. Beni bir daha asla bu kıyafetlerin içinde görmeyeceksin; inan gururum incindiği için değil, doğru olanı yapmak istediğim için. Bu kıyafetler bana göre değil. Demirci ocağının, bizim mutfağın ya da köyümüzün bataklığının ötesindeki yerler bana göre değil. Beni demirci kıyafetimle, elimde çekicimle hatta pipomla hayal ettiğinde eminim kusurlarımın çoğunu mazur görürsün. Şayet bir gün beni görmek istersen gelip demirci ocağının penceresinden içeri bak; orada, o eski örsün başında, üzerinde eski, yanık önlüğüyle her zamanki gibi işini yapan demirci Joe'yu göreceksin; işte belki o zaman kusurlarımı mazur görürsün. Ben korkunç aptalımdır, dünyanın en aptal insanıyım fakat nihayet kedi olalı bir fare tuttum da bu konuda doğru yolu buldum sanırım. Tanrı seni korusun sevgili dostum Pip, Tanrı seni korusun!”

Joe'nun yüreğinde gösterişsiz bir onur barındırdığına dair o hissimde yanılmamıştım. Bu sözleri söylerken üzerindeki kıyafetler önemini yitirmişti, Cennet'te olsa bu kadar önemsiz olabilirlerdi ancak. Alnıma hafifçe dokundu ve çıkıp gitti. Güçlkle kendime gelebildiğimde arkasından koşup civarlardaki sokaklarda onu aradım fakat çoktan gitmişti.

IX. Bölüm

Ertesi gün köye gitmem gerektiği aşikârdı; olay henüz çok tazeyken ve çektiğim vicdan azabı sel olmuş akarken Joe'nun evinde kalmam gerektiği de aynı derecede aşikârdı. Ne var ki ertesi günkü posta arabasında yerimi ayırttıktan ve Mr. Pocket'ın evine gidip geldikten sonra Joe'nun evinde kalma konusunda kararsızlığa düşmeye ve Mavi Domuz'da kalmamın daha doğru olacağına ilişkin gerekçeler üretmeye başladım. Joe'nun evinde kalacak olursam onlara rahatsızlık verecektim; haberleri olmadığı için yatağım hazırlanmamış olacaktı; Miss Havisham'ın evinden uzak olacaktım, Miss Havisham huysuz ve titiz bir insan olduğundan bu durumdan hoşlanmayabilirdi. Dünyanın en mahir üçkâğıtçıları, kendilerini kandıranların yanında solda sıfır kalırdı; işte ben de bu türden bahanelerle kendimi kandırmıştım. Bu gerçekten de çok tuhaf bir şeydi. Başkasının yaptığı sahte kronu gayet masumane bir biçimde sahici zannetmem bir derece kabul edilebilirdi; peki kendi üretmiş olduğum sahte parayı, kalp olduğunu bile bile sahici zannetmeme ne demeliydi! Farz edelim ki güya benim iyiliğimi düşünen bir yabancı, paralarımı nasıl daha güvenli bir biçimde saklayabileceğimi gösterme bahanesiyle para kesemi alıp el çabukluğuyla yerine fındık kabuğu dolduruyor; benim kendi keseme fındık kabuğu doldurup sonra da onları gerçek para zannetmemin

yanında, o yabancının üçkâğıdının esamesi okunmaz!

Mavi Domuz'da kalmam gerektiğine karar verdikten sonra bu kez bambaşka bir konuda bir ikilem –giderken yanımda intikamcı çocuğu götürüp götürmeme konusu– zihnimi meşgul etmeye başlamıştı. Bana son derece pahalıya patlayan bu paragöz uyanığın, o pahalı çizmeleriyle Mavi Domuz'un avlusunda havalı havalı boy gösterecek olması fikri çok cazipti; onu sanki öylesine, önceden planlamadan terzi Trabb'in dükkânına götürüp, yanında çalışan o saygısız çocuğu bozma fikri de bana muhteşem geliyordu. Diğer yandan, Trabb'in çırağı benimkine yanaşıp onunla samimiyet kurarak ona benimle ilgili birtakım şeyler anlatabilirdi; ya da çocuk, pervasızca her şeyi yapabilecek alçak bir serseri olduğundan, anacaddenin orta yerinde, herkesin içinde benimkiyle dalga geçip arkasından bağırabilirdi. Ayrıca, bir hizmetçi tutmuş olduğum, hamimin, Miss Havisham'ın kulağına gidebilirdi ve o böyle bir şeyi tasvip etmeyebilirdi. Hülasa, intikamcı çocuğu Londra'da bırakmaya karar verdim.

Öğleden sonraki arabada yerimi ayırtmıştım; artık kış geldiğinden kasabaya ancak hava karardıktan iki üç saat sonra varabilecektim. Cross Keys'den hareket ettiğimizde saat öğleden sonra ikiydi. Hareket saatinden on beş dakika önce oraya gitmiştim; yanıma intikamcı çocuğu da almıştım – şunu büyük bir açık yüreklilikle söyleyebilirim ki şayet elinde olsa bana kesinlikle oraya kadar eşlik etmezdi.

O zamanlar mahkûmları rıhtıma posta arabalarıyla taşırlardı. Onların yolcularla karışmayacak şekilde, arabaların dış kısmında oturduklarını çok kereler duyduğumdan ve birkaç kez, arabanın üst kısmında, prangalı bacaklarını aşağıya sarkıtarak oturduklarını gördüğümünden beni yolcu etmeye gelen Herbert, iki mahkûmun benimle birlikte seyahat edeceğini söylediğinde şaşırmadım. Ama artık çok geçmişte kalan bir sebepten ötürü ne vakit “mahkûm” kelimesini duysam istisnasız ürperiyordum.

“Onlardan rahatsız olmazsın, değil mi Handel?”

“Yo, hayır!”

“Onları görünce rahatsız olmuşsun gibi geldi de bana.”

“Onlara bayıldığımı söyleyemeyeceğim, zannediyorum ki genelde pek bayılan da yoktur. Ama beni rahatsız etmiyorlar.”

“Bak! İşte oradalar!” dedi Herbert. “Meyhaneden çıkıyorlar. Ne kadar onur kırıcı ve çirkin bir görüntü!”

Mahkûmların başında bir gardiyan vardı; mahkûmlar gardiyanlarına bir şeyler ısmarlamış olmalıydılar zira meyhaneden çıkarken üçü birden elleriyle ağızlarını siliyorlardı. İki mahkûm aynı kelepçeyle kelepçelenmişti; bacaklarına da şeklini çok iyi bildiğim demirler takılmıştı. Yine son derece iyi bildiğim kıyafetler vardı üzerlerinde. Başlarındaki gardiyanın kemerinde bir tabanca asılıydı; kolunun altınaysa kocaman topuzlu bir sopa sıkıştırmıştı; fakat görünüşe göre gardiyanın mahkûmlarla arası gayet iyiydi; atların arabaya koşulmasını hep beraber öyle bir seyredişleri vardı ki mahkûmların henüz resmen açılmamış ilginç bir sergi olduğunu, gardiyanınsa serginin küratörü olduğunu zannederdiniz. Mahkûmlardan biri diğerinden daha uzun ve daha yapılıydı fakat ne var ki hem mahkûmların hem de özgür insanların dünyasında yürürlükte olan o anlaşılmaz kurallar gereği, yapılı adama diğerinkinden çok daha ufak kıyafetler giydirilmişti. Kolları ve bacakları kocaman iğne yastıklarını çağrıştırıyordu; üzerindeki kıyafet gülünçleştirip tanınmaz hale getirmiş olsa da onu o kısık gözünden hemen tanıdım. Bir cumartesi gecesı Üç Şen Kayıkçı’da bir bankta otururken gördüğüm, beni görünmez silahıyla vuran adamdı bu!

Onun beni hiç hatırlamadığını anlamak zor değildi. Adamın bir an için bana takılmış olan gözü saatimin zincirine yaklaşık bir değer biçti; sonra adam yere tükürdü ve öteki mahkûma bir şeyler söyledi, bunun üzerine güldüler ve ikisini birbirine bağlayan kelepçelerini şingirdatarak başka

bir yana dönüp bu defa orayı seyretmeye başladılar. Sırtlarında sokak kapılarının üzerindikileri çağrıştıran kocaman sayılar vardı; uyuz, kaba saba ve hırpani görünümleriyle aşâğılık hayvanları andırıyorlardı; bacaklarına, utandıkları için etrafına mendillerini sardıkları demirler takılıydı; orada bulunan herkes onları hem merak ediyor hem de onlardan uzak duruyordu; işte tüm bunların sonucunda (Herbert'in da dediği gibi) ortaya son derece onur kırıcı ve nahoş bir manzara çıkıyordu.

Fakat bunlar, daha sonra olacakların yanında hiçbir şeydi. Arabanın arka kısmını Londra'dan taşınmakta olan bir aile işgal etmişti; bu sebeple iki mahkûma, ön tarafta, arabacının hemen arkasındaki koltuğa oturmak dışında bir seçene kalmıyordu. Bunun üzerine, o koltuktaki dört numarayı satın almış asabi bir beyefendi öfkeden küplere binerek kendisini bu canilerle aynı sıraya oturtmanın büyük bir sözleşme ihlali sayılacağını ve bunun son derece iğrenç, tehlikeli, rezil ve utanç verici (şu an hatırlayamadığım bir sürü benzer sıfatı art arda sıraladı) olduğunu söyledi. Bu arada araba hazırды; arabacı hareket etmek için sabırsızlanıyor, bizlerse arabaya yerleşiyorduk; tam o sırada mahkûmlar, başlarında gardiyanlarıyla ve mahkûmlara has o ekmek lapası, çuha, halat ve toz toprak²⁵ kokularıyla çıkageldiler.

Gardiyan, öfkeli yolcuyu sakinleştirmeye çalışarak, “Bunu bu kadar büyütmeyin beyefendi,” dedi. “Sizin yanınıza ben otururum. Onları diğer tarafa oturturum. Sizi hiç rahatsız etmezler efendim. Orada olduklarını bile fark etmezsiniz.”

Tanıdığım mahkûm, “*Benim* bunda ne suçum var ki,” dedi homurdanarak. “Gitmek isteyen ben değilim ki. İzin verseler seve seve burada kalırım. Yerime de kim isterse o otursun, hiç umurumda değil.”

25 Mahkûmlar o dönem rıhtımlarda taş kırmak gibi ağır işlerde çalıştırılıyorlardı. (ç.n.)

“Benim yerime de kim istiyorsa oturabilir,” dedi diğer mahkûm boğuk sesiyle. “Bana kalsa ben de hiç kimseyi rahatsız etmezdim.” Daha sonra ikisi de güldüler ve ceviz kırarak kabuklarını yere tükürmeye koyuldular. Aslında onların yerinde olsam ve insanlar beni böylesine hakir görseler sanırım ben de onların yaptığını yapardım.

Sonunda öfkeli beyefendi için yapılabilecek bir şey olmadığına karar verildi; ya bahtına düşen yol arkadaşlarıyla seyahat edecek ya da yolculuktan vazgeçip orada kalacaktı. Böylelikle öfkeli beyefendi söylenmeye devam ederek yerine oturdu, gardiyan onun yanına geçti, mahkûmlar da kendilerini güçlkle yukarı çekerek arabaya bindiler; tanıdığım mahkûm tam arkama oturmuştu, nefesini ensemdede hissedebiliyordum.

Araba hareket ettiğinde Herbert, “Güle güle Handel!” diye seslendi. Bana Pip dışında bir isim takmış olmasının büyük şans olduğunu geçirdim içimden.

Mahkûmun nefesini yalnızca ensemdede hissetmekle kalmıyor, omurgamın tamamında öylesine yoğun bir biçimde hissediyordum ki anlatamam! Sanki her yere nüfuz eden asidik bir madde iliklerime işliyordu ve beni gerdikçe geriyordu. Mahkûmun ortalama bir insandan daha fazla soluk alıp veriyormuş ve bunu yaparken daha fazla ses çıkarıyormuş gibi bir hali vardı; kendimi ondan koruyabilmek için öylesine büzüşmüştüm ki bir tarafımın iyiden iyiye kambur olduğunu hissedebiliyordum.

Hava alabildiğine ayazdı; iki mahkûm soğuğa sövüp lanet ettiler. Çok geçmeden soğuk hepimizi uyuşturmuştu ve Halfway House’u²⁶ geçtikten sonra hepimiz sessizliğe bürünmüştük; devamlı surette içimiz geçip uyukluyor, sonra da irkilerek uyanıyorduk. Ben de arabadan inmeden arkadaki yaratığa birkaç sterlin versem mi, şayet vereceksem bunu

26 Yolun yarısında bulunan, yolcuların yemek yiyip dinlenebileceği bir han. (e.n.)

yapmanın en uygun yolu nedir, diye düşünürken uyuyakalmışım. Sanki kafa üstü atların içine dalacakmışım gibi öne doğru fırlayınca korkuyla uyanıp yine az önceki mevzuyu düşünmeye başladım.

Düşündüğümünden çok daha uzun süre uyumuş olmalıyım zira uyandığımda etraf karanlıktı; her ne kadar arabamızın titrek ve fersiz ışığıyla lambaların gölgeleri dışında bir şey göremiyor olsam da bize doğru esen soğuk ve rutubetli rüzgârdan köyümüzün bataklıklarına varmış olduğumuzu anladım. Mahkûmlar ısınabilmek ve rüzgâra karşı beni kendilerine siper edebilmek için öne doğru eğilmişler ve böylelikle bana daha da yaklaşmışlardı. Kendime geldikten sonra aralarında konuştukları ilk kelimelerin benim aklımdan geçen kelimeler olduğunu fark ettim: “Birer sterlinlik iki banknot.”

“Nereden bulmuş onları?” diye sordu daha önce hiç görmediğim mahkûm.

“Nereden bileyim?” diye karşılık verdi diğeri. “Bir şekilde ele geçirip saklamış işte. Arkadaşları vermiştir herhalde.”

“Keşke benim de olsaydı,” dedi tanımadığım mahkûm soğuğa okkalı bir küfür savurarak.

“Birer sterlinlik iki banknot mu yoksa arkadaşlar mı?”

“Birer sterlinlik iki banknot. Bir tanesine gelmiş geçmiş tüm arkadaşlarımı satarım ve bunu da çok kârlı bir alışveriş sayarım. Evet? Adam sonra ne dedi?..”

“Sonra,” diye anlatmaya devam etti tanıdığım mahkûm, “her şey rıhtımda, kütüklerin arkasında, kaşla göz arasında oluverdi, ‘Tahliye mi oluyorsun?’ diye sordu bana. Ben de evet diye cevap verdim. Ona yiyecek getiren ve onu ele vermeyen çocuğu bulup ona birer sterlinlik iki banknot verip vermeyeceğimi sordu. Ben de vereceğimi söyledim ve verdim de.”

“Salaklığına doyma,” diye homurdandı diğeri. “Ben olsam o parayla bir güzel yer içerdim. Adam da epey safmış. Seni hiç tanımıyordu, değil mi?”

“Hiç tanıımıyordu. Farklı ekiplerde ve farklı gemilerdeydik. Hapisten kaçtığı için yeniden yargılanıp müebbetle mahkûm edilmişti.”

“Senin bu taraflarda çalışma şerefine (ne büyük şeref ama!) ilk nail oluşun muydu peki?”

“Evet, ilk.”

“Sence burası nasıl bir yer?”

“İğrenç bir yer; hayvan bağlasan durmaz. Varsa yoksa çamur, sis, bataklık, çalışma; boyuna çalışma, bataklık, sis, çamur.”

İkisi de buraları son derece sert bir dille lanetleyip yerin dibine soktu; konuşacak bir şeyleri kalmayınca da homurdanmaları kesildi.

Bu konuşmaya kulak misafiri olduktan sonra içimden yolda inip karanlığın ve ıssızlığın ortasında kaybolmak geçtiyse de adamın beni tanımadığından emin olduğumdan böyle bir şey yapmadım. Aslına bakılırsa, beni gördüğünden beri öylesine değişmişim, kılık kıyafetim ve maddi durumum öylesine farklılaşmıştı ki adamın beni tanıması gerçekten çok küçük bir ihtimaldi. Yine de aynı arabaya binmiş olmamız öylesine garip bir tesadüftü ki her an başka bir tesadüf daha gerçekleşecek, adam ismimi duyup bu isimle beni bağlantılandıracak diye aklım çıkıyordu. Bu sebeple de kasabaya varıp arabadan iner inmez adamın işitme mesafesinden olabildiğince uzaklaşmaya karar verdim ve bu kararımı da başarılı bir biçimde hayata geçirdim. Küçük valizim, ayaklarımın altındaki gizli bagajda duruyordu; onu oradan alabilmek için çengeli kaldırmam yetiyordu; çengeli kaldırıp valizimi kaptığım gibi arabadan aşağıya fırlattım, ardından arabadan indim; kasabanın girişindeki ilk sokak lambasının altındaki kaldırımda duruyordum. Mahkûmlara gelince, onlar arabayla yola devam ettiler; tam olarak hangi noktada arabadan indirilip gizlice nehir kenarına götürüleceklerini ve sonra da gözden kaybolacaklarını gayet iyi biliyordum. Tek-

nenin vıcık vıcık çamurlu merdivenlerinde durmuş onları bekleyen mahkûmlardan oluşan mürettebat canlandı gözü-mün önünde; sanki köpeklere emir verirmiş gibi, “Küreklere asılın!” diye hoyratça haykıran o kaba sesi duyar gibi oldum yine; karanlık suların üzerinde yüzen o günahkâr Nuh’un gemisini görür gibi oldum bir kez daha.

Tam olarak neden korktuğumu bilmiyordum zira korkum tanımsız ve müphemdi fakat yine de içimde çok büyük bir korku vardı. İçimdeki bu korku –ki bu korku, mahkûmun beni tanıma ihtimalinden kaynaklanan o tatsız ve sancılı endişe halini fersah fersah aşırıyordu– otele doğru yürüdüğüm sırada beni tepeden tırnağa titretiyordu. İçimdeki bu korkunun belli bir eşkâlinin olmadığını ve bu korkunun, çocukluğumda yaşamış olduğum dehşetin birkaç dakikalığına yeniden tezahür etmiş hali olduğunu biliyordum.

Mavi Domuz’daki kahve salonu boştu; garson beni tanıyana kadar çoktan masaya oturmuş ve akşam yemeğimi sipariş etmişim bile. Garson, hafızasının zayıflığından ötürü özür diledikten sonra “Yardımcı çocuğu gönderip Mr. Pumblechook’a geldiğinizi haber vereyim mi?” diye sordu.

“Kesinlikle hayır,” diye karşılık verdim.

Resmen çırak olmam için belgelerimin onaylandığı o gün lokantada diğer müşterilerin şikâyetlerini bize iletmış olan garson bir hayli şaşırmış görünüyordu; adam ne yapması gerektiğine karar veremeyerek, yerel bir gazetenin kirli bir kopyasını önüme koydu; gazeteyi elime alıp şu paragrafı okudum:

“Okurlarımız, bölgemizde demircilikle uğraşan genç bir zanaatkârın başına son derece romantik bir biçimde talih kuşu konduğundan (bu arada, bu konu tam da gazetemizin sütunlarının şairi, kasabamızın ünü henüz dünyaya yayılmamış yazarı TOOBY’nin o büyülü kalemine göre değil mi?) ve bu gencin en eski hamisi, can yoldaşı, dostu olan saygın mısır ve tohum tüccarından (ki kendisinin ulaşımı kolay ve

büyük dükkânı anacaddeye yaklaşık bir buçuk kilometre mesafededir) haberdardırlar diye düşünüyorum. Kasabamız eşrafından bu saygın tüccarımızın, genç Telemakhos'un²⁷ Mentor'u²⁸ olduğunu söylemek duygularımızı okşamakta ve gururumuzu kabartmaktadır zira bu gencimizin muhteşem talihinin mimarının kasabamızdan biri olduğunu bilmek bizleri son derece mutlu etmektedir. Bu satırları okurken kasabamızın bilge kişileri, içlerinden 'Kim bu talihli genç?' diye geçirerek kaşlarını çatmış, kasabamızın dilberleriye bu gencin kim olduğunu merak ederek güzel gözlerini hülyalı hülyalı süzüyor olmalılar. Biz deriz ki, Quintin Matsys²⁹ de bir zamanlar Antwerplü bir demirciydi. VERB. SAP.³⁰"

Engin deneyimlerim sonucu oluşmuş bir kanaatimi şu an sizinle paylaşmak isterim: Talihimin son derece yaver gittiği o günlerde Kuzey Kutbu'na dahi gitsem karşıma birileri çıkar (bu kişi bir Eskimo ya da medeni bir insan olabilir) ve bana mutlaka en eski hamimin ve servetimin mimarının Mr. Pumblechook olduğunu söylerdi!

---

27 Yunan mitolojisinde İthaki'nin mitolojik kralı, Odysseus ile Penelope'nin oğlu. (ç.n.)

28 Telemakhos babasını aramaya çıktığında, bu uzun yolculuğunda kendisine, babasının arkadaşı Mentor eşlik eder. "Akıl hocası" anlamına gelen bu kelime buradan gelmektedir. (ç.n.)

29 Quentin Matsys (1465-1530). Ressamlığa başlamadan önce demircilikle uğraşan Flemenk ressam. (ç.n.)

30 "Arif olan anlar" anlamına gelen Latince deyiş *verbum satis sapienti*'nin kısaltılmış hali. (ç.n.)

X. Bölüm

Ertesi sabah erkenden kalkıp dışarı çıktım. Miss Havisham'a gitmek için çok erkendi, bu sebeple Miss Havisham'ın evinin civarlarında hamimi düşünerek ve onun geleceğimle ilgili tasarladığı o muhteşem planlarına ilişkin hayaller kurarak gezindim; burası Joe'nun evine ters bir yerdedi; onu gidip ertesi gün görebilirdim.

Miss Havisham, Estella'yı evlat edinmişti; beni de evlat edinmiş sayılırdı; bu durumda niyeti ikimizi bir araya getirmek olmalıydı. O ıssız evi yeniden canlandırıp eski haline getirmek, karanlık odalarını gün ışığıyla doldurmak, durmuş saatlerini yeniden çalışır hale getirmek, soğuk şöminelerinde gürül gürül ateşler yakmak, örümcek ağlarını parçalayıp tüm o böcekleri yok etmek için beni seçmiş olmalıydı; kısacası, tıpkı romantik bir şövalye gibi tüm bu olağanüstü ve zorlu görevleri yerine getirdikten sonra prensesle evlenecektim. Önünden geçerken durup eve baktım; rengi solmuş o kırmızı tuğlalar, üzerleri kapatılmış, hiç açılmayan o pencereler, yaşlı kolları andıran dalları ve sürgünleriyle evin bacalarına varana dek her yerini sarıp sarmalamış o heybetli yeşil sarmaşık, eve müthiş gizemli ve çekici bir hava veriyordu ve bu büyü-lü yerin kahramanı ben olacaktım. Bu maceranın esin perisi Estella'ydı elbette; maceranın tam merkezinde, kalbinde de o vardı. Fakat benliğimi bu denli ele geçirmiş olduğu halde,

tüm umutlarım ve hayallerimi onun üzerine bina etmiş olmama rağmen, çocukluk yaşantım ve karakterim üzerinde müthiş bir etkisi olduğu halde, böylesi romantik duygularla dolup taşıtığım o sabah saatlerinde bile ona, sahip olduklarından farklı özellikler atfetmeye, onu olduğundan daha farklı biri gibi görmeye çalışmıyordum. Şu an bundan bahsetmemin sebebi bu gerçeği zihnimde iyice sabitlemek istememdir; bu gerçeğin, zavallı labirentimde peşimden gelmek için takip edilmesi gereken yegâne ipucu olmasındandır. Deneyimlerime göre, bildiğimiz o geleneksel âşık tiplmesi her zaman için geçerli değildir. İşin aslı şudur ki benim Estella'ya âşık olmamın yegâne sebebi ona karşı koyamamamdır. Bu noktada şunu kesin bir biçimde ifade etmeliyim: Her zaman olmasa da çoğu zaman acı çekerek ayırdına varıyordum ki onu sevmem akla, umuda, iç huzuruna, mutluluğa aykırı bir şeydi; böyle bir şeyin kesinlikle mümkünü yoktu; bu sevgide, umudumu, şevkimi kıracak, hevesimi kursağımda bırakacak her türlü zorluk mevcuttu. Şunu da kesin bir biçimde ifade etmeliyim ki tüm bunların farkında olmam, ona olan sevgimi zerre kadar azaltmıyordu; onun kusursuz bir insan olduğuna yürekten inansam duygularımı ancak bu denli doludizgin ve sakınımsız yaşırdım sanırım.

Yürüyüşümü her zamanki saatte köşkün kapısında olacağım şekilde planlamıştım. Titreyen elimle çingırağı çaldıktan sonra kapıya arkamı dönerek nefes alıp verişimi biraz olsun düzene sokmaya, kalbimin çarpıntısını yatıştırmaya çalıştım. Yan taraftaki kapının açıldığını ve avludan gelen ayak seslerini duydum, fakat duymamış gibi yaptım, hatta giriş kapısı paslı menteşelerinin üzerinde döndüğünde bile duymazdan gelmeye devam ettim.

En sonunda bir el omzuma dokununca irkilerek döndüm. Karşımda koyu gri takım elbiseli bir adam görünce haliyle bir kez daha irkildim. Bu adam Miss Havisham'ın evinde kapı görevlisi olarak görmeyi bekleyeceğim son kişiydi.

“Orlick!”

“Ah, genç beyefendi, değişen yalnızca senin hayatın değişmiş demek. Haydi gir içeri, haydi. Bana kapıyı açık tutmamamı emrettiler.”

Ben içeri girince Orlick kapıyı kapatıp kilitledi ve anahtarı kapının üzerinden aldı. Eve doğru giderken ısrarla birkaç adım önümden yürüyordu, sonra bir ara arkasına dönüp yüzüme bakarak, “Evet,” dedi, “gördüğün gibi ben de artık buradayım.”

“Nasıl geldin buraya?”

“Nasıl geleceğim ki,” dedi ters ters, “yürüyerek geldim elbette. Sandığımı da el arabasıyla yanımda getirdim.”

“Temelli mi geldin peki? Buraya namusunla çalışıp faydalı olmak için geldin, öyle mi?”

“Buraya birilerine zarar vermek için gelmiş olamam, öyle değil mi beyefendi?”

İşte bundan pek emin değildim. Orlick o baygın bakışlarını kaldırımdan bana doğru çevirip bacaklarımdan başlayıp kollarıma ve suratıma baktığı sırada, bana vermiş olduğu yanıtı zihnimde iyice tartma fırsatı bulmuştum.

“Demirci ocağından ayrıldın o halde?” dedim.

“Buranın demirci ocağına benzer bir hali var mı?” diye karşılık verdi Orlick, hafiften rencide olmuş gibi bir tavırla etrafına bakınarak. “Söyle bana, demirci ocağına benziyor mu burası?”

Ona Gargery’nin demirci ocağından ayrılalı ne kadar olduğunu sordum.

“Burada bütün günler birbirine benziyor,” dedi, “oturup tek tek hesap etmem lazım. Ama buraya sen ayrıldıktan sonra geldiğimi biliyorum.”

“Onu ben de tahmin edebilirdim Orlick.”

“Ah, tabii ya!” dedi alaycı bir tavırla. “Artık âlim sayılırsın.”

Bu arada eve varmıştık; eve girdiğimizde Orlick’in odasının, yan kapının hemen bitişiğinde, küçücük penceresi av-

luya bakan bir oda olduğunu gördüm. Küçüklüğü itibarıyla Paris'teki kapı görevlilerine ayrılmış yerleri andırıyordu. Duvarda birtakım anahtarlar asılıydı, Orlick dış kapının anahtarını da onların yanına astı; üzerinde yama işi yatak örtüsü olan yatağı, küçük bir girinti ya da niş olarak tabir edilebilecek bir yerdeydi. Oda, tüm o basık, derme çatma ve miskin haliyle bir odadan ziyade bir fındık faresinin yuvasını andırıyordu; hantal ve karanlık bir gölge gibi pencerenin kenarında durmakta olan Orlick ise insandan ziyade o yuvada yaşayan insan görünümlü bir fındık faresine benziyordu – ki haddizatında öyleydi de.

“Bu odayı daha önce görmemiştim,” dedim, “ama zaten eskiden burada kapı görevlisi de yoktu.”

“Evet, yoktu;” dedi, “mahkûmlarla başıboş serseriler etrafta gezinmeye başlayınca evin korunmadığı ve bu durumun tehlikeli olabileceği geldi akıllarına. O zaman burada çalışmam için beni tavsiye etmişler; benim için, vurduğu yerden ses gelir demişler; ben de işi kabul ettim. Sonuçta ateş körükleyip çekiç sallamaktan daha kolay bir iş. O gördüğün doludur bu arada.”

Gözüm şöminenin üzerinde asılı duran pirinç kakmalı tüfeğe takılmış, Orlick de tüfeği gördüğümü fark etmişti.

Lafı daha fazla uzatmak istemediğimden, “Neyse,” dedim, “artık Miss Havisham’ın yanına çıksam iyi olur, değil mi?”

Önce gerinip sonra da şöyle bir silkelendikten sonra, “Biliyorsam ateşlerde yanayım,” dedi Orlick, “bana verilen emir burada bitiyor beyefendi. Şu çekiçe şu zile hafifçe bir dokunurum, sen de koridorda biri karşına çıkana kadar yürümeye devam edersin.”

“Geleceğimden haberleri var, değil mi?”

“Biliyorsam iki kez ateşlerde yanayım!” dedi Orlick.

Bunun üzerine Orlick zilini çaldı ve ben yıllar önce ilk kez kaba çizmelerimle yürümüş olduğum o uzun koridor boyunca yürümeye koyuldum. Koridorun sonuna geldiğim-

de (ki zilin sesi hâlâ yankılanmaya devam ediyordu) karşıma Sarah Pocket çıktı; beni görünce kadının suratı hepten sarımsı, yeşilimtirak bir renk almıştı.

“Ah!” dedi. “Sizsiniz demek Mr. Pip?”

“Evet, benim Miss Pocket. Mr. Pocket’ın ve ailesinin iyi olduklarını söylemekten mutluluk duyarım.”

“Biraz akıllanmışlar mı peki?” diye sordu Miss Pocket kafasını hüznle sallayarak; “akıllı olmaları, iyi olmalarından evladır. Ah Matthew, Matthew! Yolu biliyor musunuz beyefendi?”

Karanlıkta o merdivenlerden pek çok kez çıkmış olduğumdan, yolu epey iyi biliyordum. Bu defa, eskisinden çok daha hafif ve ince çizmelerle çıkıyordum merdivenleri; Miss Havisham’ın odasına geldiğimde kapısını tıpkı eskiden yaptığım gibi tıklattım. Miss Havisham’ın, “Pip’in kapı tıklatması bu,” dediğini duydum; hemen ardından, “İçeri gel Pip,” dedi.

Üzerinde yine o eski gelinliğiyle, iki elini çaprazlama bastonuna koymuş, çenesini ellerine dayamış, gözlerini ateşe dikmiş halde o eski masasının başındaki sandalyede oturuyordu. Yanında daha önce hiç görmediğim şık bir hanımefendi oturuyordu; hanımefendi, hiç giyilmemiş olan o ayak-kabı tekini eline almış, başını eğmiş bakıyordu.

Miss Havisham kafasını kaldırmaksızın ve etrafına bakınmaksızın, “İçeri gel Pip,” dedi mırıldanarak; “gel bakalım Pip, nasılsın? Âdeta bir kraliçeymişim gibi elimi öpüyorsun demek, öyle mi? Hayırdır? Ne var?”

Ansızın yalnızca gözlerini yukarıya kaldırarak bana baktı ve hem alaycı hem de buruk bir tavırla sorusunu yineledi:

“Hayırdır? Ne var?”

Ne diyeceğimi bilemez bir halde, “Miss Havisham, duydum ki büyük bir nezaket göstererek buraya sizi görmeye gelmemi istemişsiniz,” dedim, “ben de hemen geldim.”

“Evet, devam et.”

Daha önce hiç görmediğim hanımefendi gözlerini kaldırıp alaycı bakışlarla bana baktı; o an o gözlerin Estella'ya ait olduğunu fark ettim. Estella öyle çok değişmiş, öyle kadınsılaşmış ve hayranlık duyulacak bir biçimde her açıdan öylesine gelişmişti ki yanında kendimi zerrece ilerleme katedememiş, yerimde saymış gibi hissettim. Sanki ona her bakışında çaresizce aşağı çekiliyor, yine o basit, köylü çocuk oluyordum. O an üzerime çöken o uzaklık ve denk olmama duygusunu ve ondaki o ulaşılamazlığı anlatmama imkân ihtimal yok!

Estella bana elini uzattı. Seni gördüğüme sevindim, bu anı çok, çok uzun zamandır iple çekiyordum minvalinde bir şeyler geveledim kekeleyerek.

“Nasıl buldun onu? Çok değişmiş mi, Pip?” diye sordu Miss Havisham o açgözlü bakışıyla, sonra da bastonuyla ikisinin arasında duran sandalyeyi işaret ederek oraya oturmamı söyledi.

“Miss Havisham, odaya ilk girdiğimde ne sima olarak ne de boy bos açısından onu Estella'ya hiç benzetememiştim fakat şimdi her şey yerli yerine oturdu; o tıpkı o eski...”

“Ne? O eski Estella demeyeceksin, değil mi?” dedi Miss Havisham sözümü keserek. “O eski Estella kibirli ve kırıcı biriydi ve sen ondan kaçıp uzaklaşmak istemiştin. Hatırlamıyor musun?”

Ne diyeceğimi şaşırarak tüm bunların üzerinden çok uzun zaman geçtiğini, o zamanlar şimdiki kadar çok şey bilmediğimi ve buna benzer birtakım şeyler söyledim. Estella son derece soğukkanlı bir biçimde gülümseyerek bana hak verdiğini, o zamanlar son derece huysuz ve geçimsiz biri olduğunu söyledi.

Miss Havisham, Estella'ya, “O değişmiş mi peki?” diye sordu.

“Çok değişmiş hem de,” dedi Estella beni süzerek.

“Artık eskisi kadar basit ve kaba değil yani, öyle mi?” diye sordu Miss Havisham Estella'nın saçlarıyla oynayarak.

Estella gülerek elindeki ayakkabı tekine baktı, sonra tekrar gülerek bana baktı ve ayakkabıyı elinden bıraktı. Bana hâlâ çocukmuşum gibi davranıyor olsa da bir yandan da beni tıpkı bir av hayvanı gibi cezbedip kendisine çekmeye çalışıyormuş gibi bir hali vardı.

O gerçeklikten kopuk, masalsı odada, içimden hiç çıkmayan o eski tuhaf anıların arasında oturduk; sohbetimiz esnasında Estella'nın Fransa'dan kısa bir süre önce gelmiş olduğunu ve Londra'ya gideceğini öğrendim. Hâlâ eskisi gibi kibirli ve dik başlıydı fakat bu özelliklerini güzelliğine öylesine tabi kılmıştı ki onları güzelliğinden ayrı düşünmek hem imkânsızdı hem de eşyanın tabiatına aykırıydı – en azından ben öyle düşünüyordum. Onun varlığını, çocukluk yıllarımı mahvetmiş olan paraya ve beyefendiliğe duyduğum o acınası özleminden –daha en başından itibaren evimden ve Joe'dan utanmama neden olan o hastalıklı arzu – ayrı düşünmek de mümkün değildi; keza, yanan ateşi seyrederken alevlerin arasından yükselen, örsün üzerindeki demirde ansızın beliriveren, gece demirci ocağının ahşap penceresinde kuş misali bir görünüp bir kaybolan o güzel yüzden de ayrı düşünemezdim onun varlığını. Kısacası, onu ne geçmişte ne de şu anda, yaşamımın ve benliğimin özünden ayrı düşünmem imkânsızdı.

Günü orada geçirip akşam otele dönmeme, ertesi gün de Londra'ya gitmeme karar verildi. Bir süre sohbet ettikten sonra Miss Havisham Estella'yla beni o bakımsız bahçede dolaşmaya gönderdi; geri geldiğimizde kendisini tıpkı eskiden olduğu gibi tekerlekli sandalyesiyle dolaştırmamı istiyordu.

Böylelikle Estella'yla birlikte, açık tenli beyefendiyle – yani Herbert'la– karşılaştığım o gün öylesine başıboş gezinirken geçtiğim kapıdan geçerek bahçeye çıktık; içim titriyordu, eteklerine kapanıp yüzümü sürmek, ona olan aşkı, bağlılığımı göstermek istiyordum; oysa o gayet soğukkan-

lıydı, eteklerime kapanıp yüzünü sürmeyi falan istemediği de aşikârdı. Herbert'la kavga ettiğimiz yere yaklaştığımızda durup şöyle dedi:

“Ne küçük ve tuhaf bir yaratıkmışım eskiden; gizlenip kavganızı seyretmişim; üstelik seyrederken çok da büyük bir keyif almıştım.”

“O gün bana büyük bir ödül vermişsiniz.”

“Öyle miydi?” dedi Estella sanki önemsiz bir olaymış gibi geçiştirerek. “Onu buraya getirip başıma bela ettikleri için rakibinize çok ters davrandığımı hatırlıyorum.”

“Şimdi onunla çok yakın arkadaşız,” dedim.

“Öyle mi? Yanlış hatırlamıyorsam babasından ders alıyordunuz, öyle değil mi?”

“Evet.”

Ders aldığım için Estella'nın beni çocuk gibi göreceğinden çekindiğimden, “evet” yanıtı gönülsüzce çıkmıştı ağızımdan çünkü halihazırda bana yeteri kadar çocuk muamelesi yapıyordu.

“Maddi durumunuz ve gelecek tahayyülleriniz değişince dostlarınız da değişmiş.”

“Haliyle,” diye karşılık verdim.

“Zaten böyle de olması gerekirdi,” diye ilave etti mağrur bir edayla; “bir zamanlar size uygun olan arkadaşlarınız artık size uygun olmayacaktır.”

İçimde gidip Joe'yu görmeye dair zerre kadar bir isteğin kalıp kalmadığından emin değildim; içimde azıcık bir istek varsa bile onun bu sözleriyle havalanıp gitmişti.

Estella, Herbert'la kavga ettiğimiz o günleri kastettiğini ima edecek şekilde elini havada hafifçe savurarak, “O günlerde sizi büyük bir servetin beklediğinden haberiniz yok muydu?” diye sordu.

“Hayır, hiç haberim yoktu.”

Yanımda yürürken üzerindeki o noksansızlık ve üstünlük havasıyla benim onun yanında yürürkenki toyluğum

ve itaatkârlığının oluşturduğu o keskin tezadı bariz bir biçimde hissedebiliyordum. Şayet kendimi, onunla evlenmek üzere seçilmiş biri olarak görmeseydim bu tezat canımı çok daha fazla yakar, içime çok daha fazla dert olurdu diye tahmin ediyorum.

Bahçedeki bitkiler öylesine büyümüş ve gürleşmişlerdi ki rahat rahat yürüyemiyorduk; bahçenin etrafında iki üç tur attıktan sonra tekrar bira fabrikasının avlusuna çıktık. Hoşluk olsun diye ona çok uzun zaman önce, bu eve ilk geldiğim gün onu bu fiçilerin üzerinde yürürken gördüğümü söyledim; bunun üzerine o da o tarafa doğru soğuk ve ilgisiz bir bakış atarak, “Öyle mi?” dedi; evden çıkarak bana etle içecek bir şeyler vermiş olduğunu hatırlattığımdaysa, “Hatırlamıyorum,” dedi. “Beni ağlattığınızı da hatırlamıyor musunuz?” diye sordum. Kafasını iki yana sallayarak “Hayır,” dedi ve etrafına bakınmaya devam etti. Hiçbir şeyi hatırlamayarak ve beni zerre kadar umursamayarak beni bir kez daha ağlatmıştı; bu kez hıçkırığa hıçkırığa değil için için ağlamıştım ki bu, ağlayışların en hazinidir.

“Şunu bilmelisiniz ki,” dedi Estella, genç ve güzel bir kadına yaraşır şekilde bana tepeden bakarak, “ben kalpsiz bir insanım – unutkanlığım da bununla alakalıdır belki.”

Anlaşılmaz birtakım sözler geveleyerek öyle olamayacağını düşünme cüretinde bulunduğumu söyledim. Benim bu konudaki fikrim kesinlikle çok daha güvenilirdi. Şayet kalpsiz olsa bu denli güzel olabilir miydi?

“Ah! Bıçaklanacak ya da kurşunlanacak bir kalbimin olduğundan hiç şüphem yok,” dedi Estella, “ve elbette şayet kalbim duracak olsa benim de varlığım ebediyen sona erer. Ne demek istediğimi anladığınızı düşünüyorum. Kalbimin içinde zerre kadar yumuşaklık yok, duygu yok, duygudaşlık yok, yani bu tür anlamsız şeylerin hiçbiri yok.”

Bu şekilde kımıldamadan durup dikkatle bana baktığı sırada aklımdan geçen neydi? Onda, Miss Havisham’da

görmüş olduğum bir şeyleri mi görüyordum? Hayır. Bazı hareketlerinde ve bakışlarında Miss Havisham'ı anımsatan bir şeyler vardı ki bu tür benzerliklerin olması normaldi; çocuklar büyürken birlikte çok vakit geçirdikleri ve kapalı bir ortamda çokça baş başa kaldıkları yetişkinlerden birtakım özellikleri alabilirlerdi ve büyüdüklerinde de aslında temelde birbirinden son derece farklı olan bu yüzler arasında çarpıcı bir ifade benzerliği oluşabilirdi. Ne var ki o an Estella'da dikkatimi çeken şey bana Miss Havisham'ı anımsatan bir şey değildi. Ona tekrar baktığımda bakışları hâlâ üzerimdeydi ve kafama takılan o ifade çoktan uçup gitmişti.

Neydi kafama takılan o şey?

“Çok ciddiym,” dedi Estella; her ne kadar kaşlarını çatmamış olsa da –alını kırışmamıştı– yüzüne bir bulut çökmüştü; “eğer bizi daha sık bir araya getireceklerse, buna bir an önce inanmaya başlasanız iyi edersiniz.” Tam konuşmak için ağzımı açtığım sırada emir verircesine, “Hayır!” diyerek susturdu beni. “Sevgimi başka birine bahşetmiş değilim. Bahşedecek öyle bir şeyim yok benim.”

Birkaç dakika sonra uzun yıllardır kullanılmayan bira fabrikasının içine girdik; Estella, yine aynı gün onu görmüş olduğum yüksek balkonlu işaret etti ve benim ona aşağıdan korku dolu gözlerle baktığımı hatırladığını söyledi. Gözlerim onun beyaz elini takip ettiği sırada aklıma yine az önceki, bir türlü anlam veremediğim o şey takıldı. Ben farkında olmadan irkilince elini koluma koydu. Hayalet yine geçti, yitip gitti.

Neydi bu?

“Ne oldu?” diye sordu Estella. “Yine mi korktunuz?”

“Az önce söylediğiniz şeye inansam korkardım,” diye karşılık verdim konuyu kapatmak için.

“İnanmıyorsunuz, öyle mi? Pekâlâ. Ben söylemiş olayım da. Miss Havisham o eski tekerlekli sandalyenin başında sizi bekliyordur; gerçi artık o da diğer tüm eski eşyalarla birlikte bir kenara kaldırılmalı. Bahçede bir tur daha atıp içeri gi-

relim. Haydi! Bugün zalimlik yaparak ağlatmayacağım sizi; uşağım olacaksınız; şöyle omzunuza tutunayım.”

Güzel elbisesinin etekleri yerlere sürünmüştü. Şimdi yürürken bir eliyle elbisesinin eteğini tutuyor, diğer eliyle de hafifçe omzuma dokunuyordu. İki ya da üç tur daha attıktan sonra o harap bahçe gözümde çiçekler açan, yemyeşil bir yere dönüşmüştü. Eski duvarın çatlaklarından fışkıran sarı ve yeşil yabani otlar, dünyanın en nadide çiçekleri olsa anılarımı böyle süsleyemezlerdi.

Aramızda Estella’yı benden uzaklaştıracak kadar bir yaş farkı yoktu; her ne kadar o benden daha büyük görünüyor olsa da hemen hemen aynı yaştaydık; yine de Estella’nın güzelliğinden ve tavırlarından kaynaklanan o ulaşılmaz havası, o an yaşadığım tüm o mutluluğa ve hamimizin bizi birbirimiz için seçmiş olduğuna duyduğum tüm o inanca rağmen bana korkunç bir azap veriyordu. Zavallı çocuk!

En sonunda eve döndük; bu arada vasimin Miss Havisham’la işle ilgili bir konuyu görüşmek için gelip gittiğini ve akşam yemeği için tekrar geleceğini öğrenince epey şaşırdım. Biz dışarıdayken, çürüyen masanın bulunduğu odadaki kolları kasvetli çıplak dalları andıran o eski şamdanlar yakılmıştı, Miss Havisham da sandalyesine oturmuş, beni bekliyordu.

Düğün sofrasının küllerinin etrafında tıpkı eskiden olduğu gibi ağır ağır gezinmeye başladığımızda sanki sandalyeyi zamanda geriye doğru itiyormuşum gibi bir hisse kapılmıştım. Yine de Estella bu cenaze odasında, âdeta bir cenazeyi andıran o kadın sandalyesinde oturup arkasına yaslanmış, gözlerini dikmiş ona baktığı halde her zamankinden daha güzel ve ısl ıslıdı; bense onun büyüüne her zamankinden daha fazla kapılmış gibiydim.

Zaman hızla akıp gitti, erken saatte yiyeceğimiz akşam yemeğimizin vakti geldi; Estella hazırlanmak için yanımızdan ayrıldı. Uzun masanın ortasına geldiğimizde Miss Ha-

visham o buruş buruş titrek kollarından birini uzatıp âdeta bir pençeyi andıran elini sararmış masa örtüsünün üzerine koydu. Estella kapıdan çıkarken bir an için dönüp omzunun üzerinden arkaya baktığında Miss Havisham, masaya koyduğu elini gözü dönmüşçesine öperek ona öpücük gönderdi; öpücüğün şiddeti karşısında dehşete kapılmıştım.

Daha sonra, Estella gidip de ikimiz baş başa kaldığımızda Miss Havisham bana dönüp fısıldayarak şöyle dedi:

“İyice büyüyüp serpilmiş, çok güzel ve çok zarif olmuş, değil mi? Ona hayransın, değil mi?”

“Onu gören herkes ona hayran kalıyordur bence Miss Havisham.”

Oturduğu yerden kolunu boynuma dolayıp başımı kendisinininkine yaklaştırdı. “Sev onu, sev onu, sev onu! Sana nasıl davranıyor?”

Ben daha karşılık veremedim (zaten böylesine zor bir soruya nasıl karşılık verebilirdim ki?) az önce söylediğini yineledi, “Sev onu, sev onu, sev onu! Sana iyi davranırsa da sev onu, seni incitse de. Kalbini paramparça etse de –ki kalbin büyüyüp güçlendikçe canın daha çok yanacak– sev onu, sev onu, sev onu!”

Bu sözleri söylerken öyle bir hali vardı ki hayatımda hiç kimsenin hiçbir şeyi bu denli büyük bir tutkuyla istediğini görmemiştim. Boynuma doladığı incecik kolundaki kasların, yüreğini saran o tutkunun ateşiyle kabardığını hissedebiliyordum.

“Dinle beni Pip! Ben onu sevilsin diye evlat edindim. Ben onu sevilsin diye büyütüp yetiştirdim. Ben onu sevilsin diye şu anki bu muhteşem haline getirdim. Sev onu!”

Miss Havisham “sevmek” kelimesini öyle çok tekrar etmişti ki kastettiğinin gerçekten de bu olduğundan emindim fakat yine de “sevmek” kelimesinin yerine sürekli “nefret”, “intikam”, “amansız ölüm” kelimelerini kullansaydı ancak bu denli bedduayı andırırdı dudaklarından dökülenler.

Miss Havisham yine o telaşlı ve tutkulu fısıltısıyla, “Sana gerçek sevginin ne olduğunu söyleyeyim,” dedi. “Gerçek sevgi, koşulsuz bir adanmışlıktır, hakir görülmeyi önemsememektir, sorgusuz sualsiz itaat etmektir, kendi aklına ve tüm dünyaya karşı gelerek tüm kalbini ve ruhunu celladına vermektir – tıpkı benim yaptığım gibi!”

Miss Havisham bu sözlerin ardından var gücüyle, çıldırmışçasına bağırды; hemen beline sarılıp tuttum onu çünkü kefeni andıran o elbisesiyle sandalyesinden kalkmış, kendini, sanki duvara çarpıp öldürmek istercesine boşluğa savuruyordu.

Tüm bunlar saniyeler içerisinde olup bitmişti. Onu tekrar sandalyesine oturturken burnuma tanıdık bir koku geldi; dönüp baktığımda vasimin içeri girmiş olduğunu gördüm.

Bundan daha önce bahsetmemiş olabilirim; Mr. Jaggers yanında daima pahalı ipekten, etkileyici boyutlara sahip bir mendil taşırdı ki bu mendil mesleği itibarıyla onun açısından son derece değerliydi. Mr. Jaggers’ın pek çok kez âdeta bir seremoni havasıyla mendilini açıp sümkürecekmiş gibi yaptığını fakat (müvekkillerin ya da tanıkların, onun sümkürmesine vakit kalmadan hemen gerçeği itiraf edeceklerini düşünerek) beklediğini, bu sırada da müvekkillerin ya da tanıkların korkarak kendiliklerinden itirafta bulunduklarına şahit olmuşum. Onu gördüğümde o ihtişamlı mendilini iki eliyle tutmuş bize bakıyordu. Göz göze geldiğimizde bir anlık sessizliğin ve hareketsizliğin ardından, “Şu işe bak! Çok tuhaf!” dedi ve sonra da mendilini –müthiş bir gürültü çıkarmak suretiyle– asıl amacına uygun olarak kullandı.

Miss Havisham da onu benimle aynı anda görmüştü; herkes gibi onun da Mr. Jaggers’tan korktuğu anlaşılıyordu. Miss Havisham kendini toplamak için büyük bir çaba harcadıktan sonra ona her zamanki gibi dakik olduğunu söyledi.

Mr. Jaggers, “Her zamanki gibi dakiğim,” diyerek onun sözlerini yineledi ve yanımıza geldi. “(Nasılsın, Pip? Miss

Havisham, sizi biraz da ben dolaştırayım mı? Bir tur?) Demek buradasın, Pip?”

Mr. Jaggers’a ne zaman geldiğimi söyledim; Miss Havisham’ın Estella’yı görmeye gelmemi istediğini anlattım. Bunun üzerine Mr. Jaggers, “Ah! Çok güzel bir genç hanımefendi!” diye karşılık verdi. Sonra o kocaman eliyle Miss Havisham’ın sandalyesini ittirmeye başladı; diğer elini de – sanki cebi sırlarla doluymuş gibi – cebine koymuştu.

Mr. Jaggers sandalyeyi ittirmeyi bıraktıktan sonra, “Ee Pip! Miss Estella’yı daha önce kaç kez görmüştün?”

“Kaç kez mi?”

“Yani kaç kere gördün? On bin kere mi?”

“Hayır, o kadar çok görmedim.”

“İki kere mi?”

Bu arada Miss Havisham araya girerek beni kurtardı, “Jaggers,” dedi, “Pip’i rahat bırak, ikiniz gidip beraber yemeğinizi yiyin.”

Mr. Jaggers, Miss Havisham’ın isteğine uydu; el yordamıyla yolumuzu bulmaya çalışarak karanlık merdivenlerden aşağıya indik. Arkadaki, zemini taş döşeli avlunun karşı tarafında bulunan bölüme giderken Mr. Jaggers bana Miss Havisham’ı kaç kez bir şeyler yiyip içerken gördüğümü sordu ve her zamanki gibi seçenek sunarak birle yüz arasında bir sayı söylememi istedi.

Biraz düşündükten sonra, “Hiç görmedim,” diye yanıt verdim.

“Hiçbir zaman da göremeyeceksin Pip,” dedi Mr. Jaggers çatık kaşlı bir gülümsemeyle. “Şu anki bu münzevi hayatını yaşamaya başladığından beri hiç kimsenin onu bir şeyler yiyip içerken görmesine izin vermiyor. Geceleri evin içinde gezinip bulduğu yiyeceği yiyor.”

“Size bir şey sorabilir miyim efendim?” dedim.

“Sorabilirsin elbette,” dedi, “ancak ben cevap vermeyi reddedebilirim. Sorunu sor.”

“Estella’nın soyadı Havisham mı, yoksa?..” Söyleyebileceğim başka bir isim yoktu.

“Yoksa ne?” diye sordu Mr. Jaggers.

“Soyadı Havisham mı?”

“Evet, Havisham.”

Bu arada yemek masasına gelmiştik; Estella’yla Sarah Pocket bizi bekliyorlardı. Mr. Jaggers başköşeye geçti; Estella onun karşısına oturdu, sarı yeşilli arkadaşımınla ben de karşılıklı oturduk. Yemekler çok güzeldi; bize, buraya bunca kez gelip gitmiş olmama rağmen hiç görmediğim bir kadın hizmet etti; hizmetçi muhtemelen tüm bu zaman zarfında hep bu gizemli evdeydi. Yemeğin ardından vasimin önüne çok özel, yıllanmış bir Porto şarabı koydular, (ki kendisinin kaliteli şaraptan anladığı belli oluyordu) sonra da iki hanımefendi yanımızdan ayrıldı.

Bu çatının altındayken Mr. Jaggers öyle ketum birine dönüşüyordu ki ömrühayatımda böyle bir ketumluğu ne Mr. Jaggers’ta ne de başka birinde görmüştüm. Yemek boyunca bakışlarını bile kendisine saklarmış gibi bir hali vardı; Estella’nın yüzüne doğru düzgün bir kere bile bakmadı. Estella ona bir şey söylediğinde Mr. Jaggers dinliyor, gerektiği zaman, gerektiği şekilde karşılık veriyor fakat gördüğüm kadarıyla ona hiç bakmıyordu. Buna karşın Estella, ona büyük bir merak ve ilgiyle –hatta belki güvensizlikle– bakıyordu fakat Mr. Jaggers’ın yüzünde bu durumun farkında olduğuna dair en küçük bir iz yoktu. Yemek boyunca benimle geleceğe dair büyük umutlarımdan ve servetimden konuşarak Sarah Pocket’ın suratının daha da bir sararıp yeşermesine sebebiyet veriyor ve bundan da kötücül bir haz alıyordu; yine sanki hiç farkında değilmiş gibi davranarak, nasıl olduğunu anlamadığım bir şekilde ağızımdan almak suretiyle bu konudaki sözleri (hiçbir şeyin farkında olmayan) benim söylememi sağlıyordu.

İkimiz baş başa kaldığımızda Mr. Jaggers, öğrendiğim takdirde bana çok ağır gelecek bir bilgiye sahipmiş gibi bir

tavır takınmaya başladı. O an elinin altında başka biri olmadığından şarabı çapraz sorguya çekmeye koyuldu. Bardağını şamdanın önüne tutup rengine baktı, sonra şarabından bir yudum alıp ağzında dolaştırdı ve yuttu; sonra bardağını tekrar inceledi, şarabı kokladı, ağzında dolaştırdı, içti ve bardağı tekrar doldurup çapraz sorguya çekti; bu hareketleri öyle çok tekrarlardı ki şarabın benim aleyhimde bir şeyler anlatacağı hissine kapılarak gergin bir ruh haline büründüm. Üç ya da dört kez ürkekçe sohbet başlatma teşebbüsünde bulunduysam da Mr. Jaggers her seferinde, kendisine soru soracağımı anladığında, “Şu an sana cevap veremeyeceğim, boşuna uğraşma,” dercesine elindeki şarap kadehiyle bana baktı ve sonra da şarabı ağzında dolaştırdı.

Miss Pocket beni sürekli görmenin onu delirmenin eşğine getirmek gibi bir tehlike arz ettiğini anlamıştı sanırım; hatta öyle ki belki de en sonunda dayanamayıp başlığını yere fırlatacak (başlığı muslinden bir yer bezini andıran çok çirkin bir şeydi) ve saçları (“peruğundan kopan saçları” demek daha doğru olur zira kafasında hiç saçı olmadığı aşikârdı) yerlere saçılacaktı. Miss Pocket daha sonra Miss Havisham’ın odasına gidip dördümüz iskambil oynadığımızda da ortarlarda görünmedi. Bu arada, Miss Havisham tuvalet masasının üzerindeki takıların en güzellerini Estella’nın saçlarına, kollarına ve göğsüne takmıştı ki ortaya çıkan bu muhteşem manzaraya hayran kalmamak mümkün değildi, vasım bile o kalın kaşlarının altından Estella’nın rengârenk ve pırıltılı taşlarla bezenmiş güzelliğine bakmaktan kendini alamadı.

Mr. Jaggers’ın oyun sırasında tüm kozlarımızı elimizden alışına, oyun sonundaysa elinde, bizim itibarı yerle bir olmuş papaz ve kızlarımıza karşılık küçücük kartların kalmış olmasına dair hiçbir şey söylemeyeceğim; bizleri, çoktan çözdüğü, çözümünü son derece kolay zavallı birer bilmece olarak görmesine de değinmeyeceğim. Bana acı veren, onun o duygulardan azade, buz gibi varlığıyla benim Estella’ya

karşı hissettiklerim arasındaki o müthiş tezattı. Sorun, onun yanında Estella'dan bahsetmeye asla cüret edemeyeceğimin farkında olmam değildi; sorun, Estella'ya çizmelerini gıcırdatmasını duymaya asla tahammül edemeyecek olmam ya da kendini âdeta Estella'dan arındırıp temizliyormuşçasına ellerini yıkadığını görmeye tahammül edemeyecek olmam da değildi; asıl sorun, benim tüm bu duygularımı ve hayranlığımı onun hemen yanı başında –onunla aynı ortamdayken– yaşıyor olmamdı; bana asıl katlanılmaz gelen, beni asıl kahreden buydu işte.

Saat dokuza kadar iskambil oynadık. Bu arada, Estella Londra'ya geleceği zaman bana önceden haber verilmesine ve benim de onu arabadan indiği yerde karşılamama karar verildi; daha sonra da eline hafifçe dokunarak Estella'ya veda ettim ve oradan ayrıldım.

Vasim, Mavi Domuz'daki odamın hemen yanındaki odada kalıyordu. Miss Havisham'ın sözleri gecenin geç saatlerine dek kulağımda çınlayıp durdu: “Sev onu, sev onu, sev onu!” Ben de onun sözlerinden ilham alarak, belki yüz kez şu sözleri söyledim yastığıma: “Onu seviyorum, onu seviyorum, onu seviyorum!” Sonra aniden bir minnettarlık kapladı içimi; Estella, bir zamanlar basit bir demirci çırağı olan benimle birlikte olmaya yazgılıydı. Fakat korkarım ki Estella henüz kaderine şükretmekten fersah fersah uzaktı; acaba ne zaman başlayacaktı bana ilgi göstermeye? O suskun ve dilsiz yüreğini ne zaman uyandırıp canlandırabilecektim acaba?

Ah zavallı ben! Tüm bunların son derece asil ve ulvi duygular olduğunu zannediyordum! Diğer yandan Estella onu hakir görür korkusuyla Joe'dan uzak duruşumda zerre kadar bir yanlışlık ya da kusur olduğunu düşünmüyordum. Joe'nun söyledikleriyle gözlerimi yaşartmasının üzerinden henüz bir gün geçmiş olmasına rağmen –Tanrı beni affetsin– gözümdeki yaşlar çoktan kuruyuvermişti.

XI. Bölüm

Ertesi sabah Mavi Domuz'daki odamda giyinirken etraflica düşünüp taşındıktan sonra vasime, Orlick'in Miss Havisham'a bekçilik yapabilecek türden güvenilir biri olduğundan şüphe duyduğumu söylemeye karar verdim. Vasim meseleye çok daha geniş bir perspektiften bakarak, "Bence Orlick bu iş için biçilmiş kaftan Pip," dedi, "çünkü zaten bu tür güvenlik işlerinde çalışanlar hiçbir zaman doğru düzgün ve güvenilir insanlar olmazlar." Orlick'in bu işe özellikle hiç uygun olmadığını öğrenmek Mr. Jaggers'ı keyiflendirmişe benziyordu; ona Orlick'le ilgili bildiklerimi anlatırken beni sanki duydukları hoşuna gidiyormuş gibi bir tavırla dinledi. Sözlerimi bitirdiğimde, "Pekâlâ, Pip," dedi, "birazdan oraya gider, ücretini ödeyerek arkadaşımızı işten çıkarırım." Bense bu denli hızlı hareket etmektense biraz bekleme taraf-tarıydım; üstü kapalı bir biçimde ona, arkadaşımızın sorun çıkarabileceğini anlatmaya çalıştım. "Hayır, sorun çıkarmayacaktır," dedi vasim son derece kendinden emin bir biçimde âdeta bir silah gibi kullandığı mendilini çıkararak. "Bu konuda *benimle* tartışmaya kalkacak öyle mi? Alnını karışlarım."

İkimiz de öğlen arabasıyla Londra'ya dönecektik; Pumblechook'a yakalanacağım korkusuyla kahvaltıda yediğimden hiçbir şey anlamamış, elimin titremesinden çay

fincanımı bile doğru düzgün tutamamıştım; bu sebeple Mr. Jaggers'a biraz yürümek istediğimi söyledim; o işlerini hallederken ben de Londra'ya doğru yürümeye başlayacaktım; ondan bunu arabacıya söylemesini ve beni yoldan almalarını rica ettim. Böylelikle kahvaltının hemen ardından Mavi Domuz'dan kaçmayı başarmıştım. Pumblechook'un dükkânının arkasından dolanarak kırlarda birkaç kilometre yürüdükten sonra tekrar anacaddeye çıktım; (arka taraflardan dolaşmak suretiyle) tehlikeli bölgeyi atlattıktan sonra kendimi nispeten daha güvende hissetmiştim.

Yine o eski, huzurlu kasabamızda olmak ilginç bir duyguydu; ara ara birilerinin beni tanıyıp seyretmesi de gururumu okşamıyor değildi hani. Hatta esnaflardan birkaç tanesi dükkânlarından dışarıya fırlamış, cadde boyunca önümden gitmiş, sonra da sanki bir şey unutmuş gibi yapıp geri dönerek yüzümü görebilecekleri şekilde bana doğru yürümüşlerdi – hangimizinki daha büyük sahtekârlıktı bilmiyorum, onların beni yakından görebilmek için bu tür numaralar yapmaları mı, yoksa benim bu durumu görmezden, anlamazdan gelmem mi? Yine de ayrıcalıklı bir konumda bulunduğumun farkındaydım ve bu durumdan hiç de şikâyetçi değildim; ne var ki Kader ağlarını örmüş ve ansızın karşıma Trabb'in o vicdansız çırağını çıkarmıştı.

Caddede yürürken bir ara ileriye baktığımda Trabb'in çırağının, elindeki boş mavi çuvalı kendine vura vura bana doğru geldiğini gördüm. Benim konumumdaki birine en çok yakışacak hareketin serinkanlı bir tavırla onu görmezden gelmek olduğunu, ayrıca bunun, onun o türlü türlü şeytanlıklarla dolu zihnini alt edip etkisiz hale getireceğini düşünerek ifadesiz bir yüzle yürümeye devam ettim; bu başarımdan ötürü kendimi tebrik etmek üzereydim ki Trabb'in çırağı birdenbire dizlerini birbirine vurmaya başladı; sanki saçları kordudan havaya dikilmiş gibi şapkası yere düşmüştü; kolları ve bacakları şiddetle titreyen çocuk sendeleyeni adımlarla yolun

orta yerine gelip, benim o asil ve vakur tutumum karşısında âdeta bir korku ve pişmanlık nöbetine tutulmuş numarası yaparak oradakilere, “Tutun beni! Korkudan ölüyorum!” diye seslendi. Yanından geçtiğim sırada son derece utanç verici bir biçimde yüzükoyun yere, tozun toprağın üzerine kapandı; dişlerinin birbirine vurduğunu görebiliyordum.

Tüm bu olanlar yenilip yutulacak gibi değildi fakat daha sonra olacakların yanında hiç sayılırdı. İki yüz metrelik bir mesafeyi ancak yürümüştüm ki tarifi mümkün olamayan bir şaşkınlık, korku ve öfkeyle Trabb’in çırağının tekrar bana doğru geldiğini fark ettim. Anacaddeye çıkan dar bir ara so-kağın köşesinden dönmekteydi. Mavi çuvalını sırtına asmış, gözleri dürüst ve namuslu bir biçimde çalışma arzusuyla pırıl pırıl parıldayarak sanki bir an önce Trabb’in dükkânına varmak istermiş gibi canlı ve neşeli adımlarla yürüyordu. O an beni görünce âdeta hayalet görmüşe döndü ve tıpkı az önceki gibi bir titreme nöbetine tutuldu fakat bu defa da-iresel hareketler yapıyor, geçen seferkinden çok daha kötü görünen dizleriyle ve af dilemek için havaya kaldırdığı elle-riyle etrafımda hiç durmaksızın dönüp duruyordu. Onun bu –güya– acı çeken halleri, orada onu seyretmek amacıyla top-lanan güruhta büyük bir coşkuya ve mutluluğa sebep olmuş-tu; bense şaşkınlıktan ne yapacağımı bilmez bir haldeydim.

Olabildiğince istifimi bozmadan cadde boyunca yürüme-ye devam ediyordum ki daha postaneye bile varmamışken Trabb’in çırağı tekrar çıktı karşıma; yolun arka tarafından dolaşmıştı ve hızla bana doğru geliyordu. Bu defa bambaşka biri gibi görünüyordu. Mavi çuvalını, benim paltomu an-dıracak şekilde sırtına geçirmiş, karşı kaldırımından büyük bir kurumla, salına salına yürüyordu; çevresindeyse çok eğ-leniyormuş gibi görünen birtakım genç arkadaşlar vardı ki Trabb’in çırağı ara ara elini havada savurarak onlara, “Sizi tanımıyorum!” diyordu. Çocuğun tam yanımdan geçerken yakasını havaya kaldırıp sakalını burması, zoraki sırtarak

ellerini beline koyması ve tepeden tırnağa tüm vücudunu âdeta bir yılan gibi kıvrıp gerdan kırarak yapmacık bir ifadeyle, “Sizi tanımıyorum; Tanrı şahidimdir ki sizi tanımıyorum!” demesi beni ne denli kızdırdı, gururumu ne denli incitti, anlatamam. Yaptığı rezillikler bununla da kalmadı; tıpkı bir horoz gibi –beni demircilik yaptığım günlerden beri tanıyan kederli bir horoz gibi– öterek köprüyü geçene dek peşimden geldi; böylelikle büyük bir utanç içinde kasabadan ayrılmış, daha doğrusu kasabadan kovulmuş ve kırlara sığınmak zorunda kalmıştım.

O an orada Trabb’in çırağının canını alamayacağıma göre olan biteni sineye çekmek dışında bir seçeneğim var mıydı ki? Onunla caddenin orta yerinde kavga etmek ya da onu cezalandırmak (işî kalbini deşip kanını dökmeye vardırmadığım surette) hiçbir işe yaramayacağı gibi benim konumumdaki birine yakışmazdı. Dahası bu çocuk âdeta dokuz canlıydı; ona zarar vermek hiçbir babayiğidin harcı değildi; köşeye sıkıştırıldığında onu yakalayan kişinin bacaklarının arasından sıvışıp kaçiverecek, sonra da sanki alay ediyormuş gibi ciyaklayacak türden, yakalanması mümkün olmayan kurnaz bir yıldı o. Yine de ertesi gün Mr. Trabb’e bir mektup yazmaktan geri durmadım; kendisine, Mr. Pip’in, saygın insanların nefret ettiği bir çocuğu yanında çalıştırarak içinde yaşadığı topluma karşı sorumluluklarını göz ardı eden biriyle bundan sonra çalışmayacağını bildirdim.

İçinde Mr. Jaggers’ın da olduğu araba tam vaktinde geldi, böylelikle arabaya binip Londra’ya döndüm – ne var ki “sağ salim” ve “tek parça halinde” döndüğümü söyleyemeyeceğim, zira kalbimi orada bırakmıştım. Arabadan iner inmez Joe’ya –ziyaretine gidemediğim için özür mahiyetinde– morina balığıyla bir kutu istiridye gönderdim ve sonra Barnard’s Inn’e gittim.

Gittiğimde Herbert soğuk etle karnını doyuruyordu, beni sevinçle karşıladı. Bizim intikamcı çocuğu akşam yeme-

ği için ilave bir şeyler almaya gönderdim; o akşam dostum ve ev arkadaşım Herbert'a içimi açabileceğimi düşünüyordum. İntikamcı çocuk girişte beklediği sürece gizli bir konuşma yapmak mevzubahis olamayacağından, (ki evin giriş kısmı, çocuğun anahtar deliğinden sürekli içeriye gözetlediği küçük bir oda olarak düşünülebilirdi) onu tiyatroya gönderdim. Bu da güya işvereni olduğum bu efendinin ne denli boyunduruğu altına girdiğimin kanıtıydı; ne utanç verici bir durumdu ki ona yapacak iş bulabilmek için sürekli ciddi bir mesai harcamak durumunda kalıyordum. Hatta iş öyle bir raddeye varmıştı ki saatin kaç olduğunu öğrensin diye arada onu Hyde Park'a gönderiyordum.

Akşam yemeğimizi yemiş, ayaklarımızı şöminenin parmaklığına dayamış oturuyorduk ki Herbert'a, "Sevgili Herbert, seninle konuşmak istediğim çok özel bir konu var," dedim.

"Sevgili Handel," diye karşılık verdi Herbert, "özel meselelerini bana açman benim için bir onurdur; konuştuklarımızın aramızda kalacağından da emin olabilirsin."

"Konu benimle ve bir başka kişiyle alakalı Herbert," dedim.

Herbert bacak bacak üstüne atıp başını yana eğerek bir süre ateşi seyretti ve –nafile– konuşmaya devam etmemi bekledi; ben söze girmeyince tekrar bana baktı.

"Herbert," dedim ellerimi dizlerine koyarak, "Estella'ya âşığım, onu taparcasına seviyorum."

Herbert donakalacağı yerde sanki çok sıradan bir şey söylemişim gibi, "Tamam. Peki sonra?" diye karşılık verdi.

"Peki sonra mı, Herbert? Bütün söyleyeceğin bu mu yani? Peki sonra?"

"Ben sonrasını öğrenmek istiyorum," dedi Herbert. "Onu zaten biliyorum."

"Nereden biliyorsun?" diye sordum.

"Nereden mi biliyorum, Handel? Senden tabii ki."

"Ama ben sana böyle bir şey söylemedim ki."

“Kelimelere ne hacet! Saçını kestirdiğini de bana söylemedin ama ben bunu anlayabilecek idrak yetisine sahibim. Senin Estella’yı taparcasına sevdiğini seni gördüğüm ilk günden beri biliyorum. Ona duyduğun o büyük aşkı, o küçük valizinle birlikte buraya getirdin. Kelimelere ne hacet! Bana bunu sürekli, her gün, her dakika söylüyorsun. Bana hayat hikâyenı anlattığında aslında ona daha küçücük bir çocukken ilk görüşte âşık olduğunu da anlatmış oldun.”

Bu o ana kadar hiç farkında olmadığım bir şeydi; açıkçası öyle olduğunu öğrenmek hoşuma gitmişti. “Öyle işte,” dedim, “sonra da onu taparcasına sevmekten bir an olsun vazgeçmedim. Bu arada Estella geri dönmüş; dünyanın en güzel, en zarif varlığına dönüşmüş. Onu dün gördüm. Eskiden onu taparcasına seviyordum, şimdiyse iki kat tapıyorum ona.”

“Öyleyse ne mutlu sana Handel,” dedi Herbert, “onun eşi olarak seçildiğin için çok şanslısın. Burada biz bizyken, sakıncalı mevzulara girmemeye özen göstererek ikimizin de bu konuda herhangi bir şüphesinin olmadığını söyleyebiliriz, değil mi? Estella’nın bu taparcasına sevme meselesi hakkında ne düşündüğünü biliyor musun?”

Başımı kederli bir ifadeyle iki yana salladım. “Ah! Estella benden binlerce kilometre uzaklarda gibi sanki,” dedim.

“Sabırlı ol sevgili Handel; zamanı gelince her şey hallo-lur. Bana söylemek istediğin bir şey daha var sanırım.”

“Söylemeye utanıyorum,” dedim, “fakat aklımdan geçirmeye utanmıyorsam söylemeye de utanmamalıyım. Bana şanslı olduğumu söylüyorsun. Şanslıyım elbette. Daha düne kadar bir demirci çırağıydım; bugün neyim peki – kendimi ne olarak tanımlayacağım?”

“İlla bir tanım istiyorsan, iyi bir insan olarak tanımlayabilirsin kendini,” dedi Herbert gülümseyip elime vurarak. “Fevrilikle tedirginliğin, cesaretle mahcubiyetin, eylemlilikle hayalperestliğin tuhaf bir karışımını benliğinde barındıran iyi bir insan.”

Bir an durup karakterimde gerçekten de bu tür bir karışımın olup olmadığını düşündüm. Genel itibarıyla onun bu karakter tahlilini pek isabetli bulmasam da üzerinde durmaya gerek duymadım.

“Herbert, sana bugün ne olduğumu sorarak aslında aklımdan geçenleri dışa vurmuş oluyorum,” diye devam ettim. “Bana şanslı olduğumu söylüyorsun. Hayatta yükselebilmek için hiçbir şey yapmamış olduğumun, talihimin beni bu mertebelere getirdiğinin farkındayım ki bu da çok büyük şanstır. Yine de Estella’yı düşündüğüm zaman...”

(“Estella’yı düşünmediğin bir zaman var mı ki?” diyerek araya girdi Herbert ateşe bakarak; o an onun son derece halden anlayan ve iyi kalpli bir insan olduğunu geçirdim içimden.)

“Sevgili Herbert, onu düşündüğüm zaman kendimi öylesine başkasına muhtaç, öylesine güvensiz hissediyorum ki anlatamam; sanki başıma kontrolümde olmayan yüzlerce şey gelebilirmiş gibi geliyor bana. Az önce senin de dediğin gibi, sakıncalı konulara girmemeye özen göstererek şunu söyleyebilirim ki, geleceğe dair tüm umutlarım, (ismi lazım değil) tek bir kişinin sözünde durmasına bağlı. İyimser olup sözünde duracağını düşünsek bile, gelecekte beni bekleyen şeylerin bu denli muğlak olması beni öylesine tedirgin ediyor, kendimi öylesine diken üstünde hissediyorum ki anlatamam!” Böylelikle uzun zamandır, özellikle de bir önceki günden beri zihnimi kurcalayanları anlatıp rahatlamış oldum.

“Şimdi, Handel,” dedi Herbert her zamanki neşeli ümitvarlığıyla, “artık aşkın şiddetinden kaynaklanan o bedbinlikten midir nedir, âdeta pireyi deve yapıyor, sorunlarımızı gerçekte olduğundan çok daha büyük görüyoruz. Üstelik, meseleyi tüm detaylarıyla inceleyeceğiz derken en iyi yanlarını gözden geçiriyoruz. Vasin Mr. Jagers daha en başından, sana bahşedilenlerin yalnızca geleceğe dair umutlardan ibaret olmadığını, sana belli bir miktar paranın da verileceğini söy-

lemedi mi? Mr. Jaggers sana böyle bir şey söylememiş olsaydı bile –“bile”yi özellikle vurguluyorum– böyle olacağından şüphe etmemelisin, zira şu koca Londra’da yaş tahtaya basmayacak tek bir insan varsa o da Mr. Jaggers’tır ve sağlam bir dayanağı olmasa seninle çalışmayı kesinlikle kabul etmezdi.”

Herbert’in argümanının gayet sağlam olduğunu yadsıyacak değildim. Bu tür durumlarda çoğu insanın yaptığı gibi, aslında haklılığını yadsımak istiyormuşum da adalet ve hakikat karşısında boynum kıldan inceymiş gibi bir tavırla, bir parça gönülsüzce de olsa ona haklı olduğunu söyledim.

“Evet, ben de bunun gayet sağlam bir argüman olduğunu düşünüyorum,” dedi Herbert, “ayrıca bundan daha sağlam bir argüman bulabileceğini de zannetmiyorum. Sonrasına gelince, vasinden bilgi almak için sabırla uygun zamanı beklemelisin, o da müvekkilinden bilgi almak için uygun zamanı beklemeli. Göz açıp kapayana dek yirmi bir yaşına gireceksin; o zaman sana bu konuda daha fazla açıklama yapabilirler. Her halükârda bilgiye yaklaşmış olacaksın, zaten eninde sonunda sana her şeyi anlatmak durumunda kalacaklar.”

“Ne kadar iyimser bir mizacın var!” dedim onun bu etrafına neşe saçan tavrına hayranlık ve minnet duyarak.

“İyimser olmak zorundayım,” dedi Herbert, “çünkü bu hayatta tutunacak pek de fazla bir şeyim yok. Bu arada, yeri gelmişken söyleyeyim; az önce ileri sürdüğüm argüman bana değil, babama ait. Senin hikâyenle ilgili babamın tek bir şey söylediğini duydum, o da şuydu: ‘Bu iş sağlam ve güvenli bir iş olmasa, Mr. Jaggers hayatta kabul etmezdi.’ Şimdi babamı ve babamın oğlunu bir kenara bırakalım; nasıl ki sen bana güvenip sırrını açtın, ben de sana güvenerek bir şey söylemek istiyorum fakat seni önceden uyarayım; sana söyleyeceğim şey beni son derece sevimsiz bir insan haline getirecek ve bunu söylediğim için benden kelimenin tam anlamıyla tiksineceksin.”

“Böyle bir şey kesinlikle mümkün değil,” dedim.

“Evet, mümkün!” dedi. “Bir, iki, üç, işte söylüyorum. Handel, sevgili dostum,” dedi Herbert –her zamanki şakacı tavrıyla konuşuyor olsa da gayet ciddi olduğu belliydi– “ayaklarımızı şöminenin parmaklığına dayayıp konuşmaya başladığımızdan beri düşünüyorum da vasin ondan hiç bahsetmediğine göre Estella devralacağın mirasın koşullarından biri olamaz. Anlattıklarını doğru mu anlıyorum? Vasin, Estella’dan doğrudan ya da dolaylı olarak hiç bahsetmedi, değil mi? Haminin senin evlenmen konusundaki görüşlerine dair herhangi bir imada da bulunmadı, değil mi?”

“Hiç.”

“Dinle beni, Handel, sana şerefim üzerine yemin ederim ki uzanamadığım ciğere murdar diyor falan değilim! Onunla aranda resmî bir bağ olmadığına göre ondan uzaklaşamaz mısın? Sevimsiz olacağımı söylemiştim sana.”

Kafamı diğer yana çevirdim; denizden gelen bir rüzgâr –tıpkı o eski günlerde bizim bataklıklarda estiği gibi– ansızın deli deli esmiş, ne var ne yoksa süpürüp götürmüştü; demirci ocağından ayrıldığım o sabah sisler ağır ağır yükselirken elimi köyün girişindeki işaret direğine koyduğum andakine benzer bir duygu çökmüştü yüreğime; içim ezilmişti. Kısa bir sessizlik oldu; ikimiz de hiçbir şey söylemedik.

“Evet, sevgili Handel,” diye devam etti Herbert, sanki az önce bir sessizlik olmamış da konuşmaya devam etmişiz gibi, “hem mizacının hem de koşulların etkisiyle bu denli romantik birine dönüşmüş bir çocuğun yüreğinde böylesine güçlü duyguların kök salmış olması işleri iyice çetrefilli bir hale getiriyor. Estella’nın yetiştirilme şeklini düşün, Miss Havisham’ı düşün. Estella’nın nasıl biri olduğunu düşün. (İşte şimdi son derece itici bir insana dönüştüm; benden nefret ediyorsun, değil mi?) Tüm bunlar büyük mutsuzluklara sebep olabilir.”

“Biliyorum, Herbert,” dedim diğer yana bakmaya devam ederek, “fakat elimde değil.”

“Ondan uzaklaşamazsın, öyle mi?”

“Hayır. Böyle bir şey mümkün değil!”

“Biraz çaba göstersen, Handel?”

“Hayır. Böyle bir şey mümkün değil!”

“Peki,” dedi Herbert uykudan uyanırmış gibi bir tavırla silkinip ateşe bakmaya devam ederek, “ben yine o sevimli halime döneyim o halde.”

Bunun üzerine odanın içinde gezinip perdeleri düzeltmeye, sandalyeleri yerlerine koymaya, etrafa dağılmış kitapları ve diğer şeyleri toparlamaya başladı; sonra evin girişine bakıp mektup kutusunu kolaçan etti, kapıyı kapatıp tekrar ateşin başındaki sandalyesine oturdu ve iki koluyla sol bacağına sarıldı.

“Handel, sana babamla ve babamın oğluyla ilgili söylemek istediğim birkaç şey var. Babamın oğlu olarak üzülerək belirtmeliyim ki babamın evi pek de düzenli işleyen, parlak bir müessese değil.”

“Fakat eve her daim bir bolluk ve bereket hâkim,” dedim yüreklendirici bir şeyler söylemiş olmak için.

“Ah, evet! Çöpçü de aynen senin gibi düşünüyor; arka sokaktaki ikinci el dükkânının sahibi de. Ne var ki senin de gayet iyi bildiğin üzere vaziyet ciddi. Eskiden babam eve daha bir hâkimdi diye tahmin ediyorum fakat şayet öyleyse bile o günlerin üzerinden çok zaman geçti. Bu arada sana bir şey sorabilir miyim? Uyumsuz çiftlerin evliliklerinden doğan çocuklar genellikle evlenmeye pek hevesli oluyorlar; sizin oralarda böyle bir şey dikkatini çekti mi?”

Bu öyle tuhaf bir soruydu ki, “Öyle mi oluyor gerçekten?” diye karşılık verdim.

“Bilmiyorum,” dedi Herbert. “Öğrenmek istediğim şey de bu zaten. Bizim ailede durumlar tam olarak böyle. Benim bir küçüğüm olan ve henüz on dördüne gelmeden ölen zavallı kız kardeşim Charlotte bunun çarpıcı bir örneğiydi. Keza küçük Jane de öyle. Evlenip yuva kurmak için bu denli yanıp tutuştuğunu gören de onun o kısacık ömrünün her gü-

nünü mutlu bir aile ortamında geçirdiğini zanneder. Henüz entari giyecek kadar küçük olan Alick bile Kew'da tanıştığı bir genç hanımefendiyle evlenmek için şimdiden hazırlıklara başlamış. Aslına bakılırsa, bebek dışında hepimiz sözlüüz.”

“Sen de sözlüsün yani, öyle mi?” diye sordum.

“Evet,” dedi Herbert, “ama şu an için bunu gizli tutuyoruz.”

Bana detayları anlatması için, bunu bir sır olarak saklayıp kimseye anlatmayacağıma dair yeminler ederek ona yalvardım. Herbert benim zaaflarımla ilgili konuşurken öylesine hassas ve duyarlı bir yaklaşım sergilemişti ki ben de onun güçlü yanlarını öğrenmek istiyordum.

“Adını öğrenebilir miyim?”

“Adı Clara,” dedi Herbert.

“Londra’da mı yaşıyor?”

“Evet,” dedi bu ilginç konuyu konuşmaya başladığımızdan beri tuhaf bir biçimde mahzunlaşıp hüzünlenen Herbert, “sanırım şu aşamada sana bundan bahsetsem iyi olacak; Clara, annemin saçma sapan ailevi kriterlerine göre benden daha aşağı seviyedeymiş. Babası bir zamanlar yolcu gemilerine erzak tedarik ediyormuş; gemi veznedarı gibi bir şeymiş.”

“Şu an ne iş yapıyor peki?”

“Hasta olduğu için çalışmıyor,” dedi Herbert.

“Nasıl yaşıyor?..”

“Birinci katta yaşıyor,” dedi Herbert. Oysa ben nasıl geçindiğini sormak istemiştim. “Onu hiç görmedim çünkü biz Clara’yla tanıştığımızdan beri üst kattaki odasından hiç çıkmadı. Ama sürekli sesini duyuyorum. Çok gürültü yapıyor, korkunç bir aletle yere vurup kükremeye benzer sesler çıkarıyor.” Herbert bana bakıp içten bir kahkahayla gülmeye başladı, eski neşesine tekrar kavuşmuş gibiydi.

“Onu görmeyi düşünmüyor musun?” diye sordum.

“Aslında her an onu görebilirmişim gibi hissediyorum,” diye karşılık verdi Herbert, “çünkü sesini her duyuşumda

tavanla birlikte aşağıya incekmiş gibi geliyor bana. Kirişler daha ne kadar dayanır, bilemiyorum.”

Herbert az öncekinden de içten bir kahkaha patlattı ve sonra yine mahzunlaşarak sermaye birikimini gerçekleştirmeye başladığı zaman bu genç hanımefendiyle evlenmeye niyetli olduğunu söyledi. Sonra da insanın tüm cesaretini yerle yeksan eden şu cümleyi ilave etti: “Fakat insan etrafına bakınıp gözlem yaparken evlenemez ki!” Bu öyle bir cümleydi ki ispata ihtiyacı yoktu, kendiliğinden apaçık ortadaydı.

Ateşi seyrederek derin düşüncelere dalmıştık; bu sermaye birikimi denen şeyin kimi zaman ne denli zor olabildiğini düşünürken ellerimi ceplerime sokmuştum. Ceplerimin birinde katlanmış bir kâğıt parçasının olduğunu fark ettim; Joe’nun bana verdiği, Roscius’a denk bir şöhrete sahip taşralı amatör oyuncuya ait tiyatro ilanıydı bu. Gayriihtiyari, “Aman Tanrım!” dedim yüksek sesle, “bu geceymiş!”

Böylelikle gündemimiz anında değişiverdi ve hemen hazırlanıp tiyatroya gitmeye karar verdik. Herbert’a gönül meselelerinde elimden gelen –ya da gelmeyen– her türlü yardım ve desteği sunacağımı söyledim; o da bana, Clara’nın beni gıyaben tanıdığını, yakında da bizi resmen tanıştıracığını söyledi; birbirimizle paylaştığımız sırları imlercesine dostça el sıkıştıktan sonra şamdanları söndürdük, şömine-mizi odunla besledik, kapımızı kilitledik ve Mr. Wopsle’la Danimarka’nın³¹ izini sürmek üzere yola koyulduk.

---

31 Mr. Wopsle, William Shakespeare’in *Hamlet* adlı oyununda Danimarka Prensi Hamlet’i canlandırmaktadır. (ç.n.)

XII. Bölüm

Danimarka'ya vardığımızda ülkenin kralıyla kraliçesini bir mutfak masasının üzerine konarak yükseltilmiş iki koltukta otururken bulduk; maiyetlerini kabul etmekteydiler. Danimarka'nın tüm soyluları oradaydı, ki bu soylular, iriyarı, dev gibi bir akrabasından kendisine kalan güderi çizmeleri giymiş soylu bir genç, unvanını hayatının çok geç bir döneminde elde etmiş gibi görünen kirli yüzlü bir asilzade ve beyaz ipek çorapları ve saçına taktığı tarakla son derece feminen görünümlü Danimarkalı bir şövalyeden ibaretti. Yetenekli hemşerimse kollarını göğsünde kavuşturmuş, mahzun bir yüz ifadesiyle herkesten ayrı bir yerde tek başına ayakta duruyordu; o bukle bukle saçlarıyla kaşları bu kadar yapay görünmeseymiş keşke, diye geçirdim içimden.

Hikâye ilerledikçe önemsiz ve tuhaf birtakım olaylar baş göstermeye başladı. Görünüşe göre ülkenin müteveffa kralı, hayattayken mustarip olduğu öksürüğünü mezara götürmüş, hayalet olarak geri döndüğünde de beraberinde getirmişti. Bu asil hayalet, elinde, اساسına sarmış olduğu bir kâğıdı taşımakta ve ara ara bu kâğıda bakmaktaydı; bunu yaparken öylesine telaşlı bir hali vardı ve kaldığı yeri öylesine sıklıkla kaybetme eğilimindeydi ki bu halleriyle bir hayaletten ziyade bir fâniyi çağırıyordu. Anladığım kadarıyla,

tam da bu sebepten ötürü locadaki seyirciler hayaletle “say-fayı çevir!” şeklinde bir tavsiyede bulunmuşlardı ki hayalet bu duruma fena halde içerlemişti. Bu ruhani varlığın dikkat çeken bir diğer özelliği de sanki çok uzaklardan gelmiş, çok uzun yol yürümüş gibi bir algı yaratmaya çalışmasıydı, oysa hemen bitişikteki duvarın oradan geldiğini herkes görmüştü. Bu da onun korku salacağı yerde gülünç duruma düşmesine neden oluyordu. Seyirciler, son derece iri göğüslü bir hanımefendi olan Danimarka Kraliçesi’nin –hoppalığı bilinse de– çok fazla takıp takıştırdığı görüşündeydiler; çenesinin altından geçen kalın pirinç şerit kafasındaki taca tutturulmuştu ki bu haliyle korkunç bir diş ağrısından mustaripmiş gibi bir izlenim yaratıyordu; belini saran pirinç kemerin yanı sıra kollarının her birinde de pirinç bilezikler vardı ki salondaki seyirciler ondan alenen “dümbelek”³² diye söz ediyorlardı. Atalarından kalma çizmeleri giymiş soylu gençse son derece tutarsız ve güvenilmez biriydi; kaşla göz arasında kılıktan kılığa girerek sahnede cevval bir bahriyeli, gezgin bir tiyatrocu, bir mezar kazıcısı, bir papaz ve sarayda yapılan eskrim müsabakalarında sözü geçen önemli bir otorite olarak (hatta öyle ki bu müsabakalardaki hamleler onun o deneyimli ve hassas bakışına göre değerlendiriliyordu) arziendam etmişti. Sürekli kılıktan kılığa girmesi en nihayetinde seyircilerin ondan bıkmasına sebep olmuştu; hatta öyle ki cenaze törenini yönetmeyi reddeden o muhterem papazın da kendisi olduğu anlaşıldığında seyirciler öfkelerini ona fındık fıstık atarak göstermişlerdi. Son olarak, Ophelia uzun müzikler eşliğinde öylesine yavaş yavaş delirmişti ki en sonunda beyaz pamuklu eşarbını çıkarıp katlayarak toprağa gömdüğü zaman burnunu locanın demirine dayamış asık suratlı adam, “Evet, bebeği yatırdık, haydi artık yemek yiyelim!” demişti homurdanarak ki bu, en hafif tabirle oyunun ruhuna aykırıydı.

32 Bakır veya pirinçten kazan biçimindeki kasnağa gerilmiş deriden ibaret orkestra davulu. (ç.n.)

Yaşanan tüm bu olumsuzluklar –bir tür komedi efekti yaratarak– benim talihsiz hemşerimin başına patlamıştı. Kararsız prens ne vakit retorik bir soru soracak olsa ya da kararsızlığını dile getirse seyirciler cevap vermek suretiyle bu zor durumdan çıkması için ona yardım ediyorlardı. Bir örnek vermek gerekirse; prens, insanın duygularını dışa vurmaktansa içten içe acı çekmesinin daha asil bir davranış olup olmadığını sorduğunda salon âdeti bir münazara kulübüne dönüşmüş, seyircilerin bir kısmı “Evet!”, bir kısmı “Hayır!” diye bağırarak, bazılarıysa iki görüş arasında kararsız kalarak, “Yazı tura at!” demişlerdi. Kendisi gibi yaratıkların dünyayla cennet arasında sürünüp durmalarının anlamını sorguladıdaysa, “Bravo! Doğru yoldasın!” diye bağırarak onu yüreklendirmişlerdi. Sahneye çorabı sıyrılmış halde çıktığında (ki bu çorabın sıyrıldığı, âdetten olduğu üzere, üst tarafı çok düzgün bir şekilde, sanırım ütü bastırılıp katlanarak gösterilmişti) bacağının beyazlığını gören locadaki seyirciler “Acaba hayalet gördüğü için mi böyle bembeyaz olmuş?” şeklinde yorumlarda bulunmuşlardı. Eline flavtayı aldığıdaysa –ki bu flavta, az önce orkestranın çalmış olduğu, daha sonra da kapıdan Hamlet’e uzatılan küçük siyah flüte çok benziyordu– seyirciler hep bir ağızdan istek yapıp ondan *Rule Britannia*³³ marşını çalmasını rica etmişlerdi. Hamlet, tiyatro oyuncusuna abartılı el kol hareketleri yapmamasını tavsiye ettiğindeyse asık suratlı adam, “Sen kendine bak asıl! Sen ondan çok daha betersin!” diye bağırmişti. Üzülerken belirtmeliyim ki bu olayların her birinde seyirciler kahkahalarla gülmüşlerdi Mr. Wopsle’a.

Fakat asıl büyük sınavını mezarlıkta vermişti Mr. Wopsle; mezarlık ilkel çağlardan kalma bir ormanı andırıyordu, bir yanında kiliseye ait küçük bir çamaşırhane, diğer yanıdaysa bir geçidi andıran bir kapı vardı. Kocaman siyah bir pelerine sarınmış olan Mr. Wopsle’ın bu kapıdan geçtiğini gören se-

33 1740 yılında bestelenen ünlü bir İngiliz marşı. (ç.n.)

yirciler, mezar kazıcıya, “Dikkat et! Cenaze levazımatçısı geliyor; nasıl çalıştığını denetleyecek!” diye seslenerek gayet iyi niyetli bir biçimde onu uyarmışlardı. Anayasayla yönetilen bir hukuk devletinde yaşayan herkes Mr. Wopsle’ın, eline alıp üzerine uzun bir ahlaki nutuk çektiği kafatasını geri koymadan önce muhakkak göğsünden çıkardığı beyaz bir mendille ellerini temizlemesi gerektiğini biliyordur diye tahmin ediyordum; buna rağmen Mr. Wopsle’ın sahnede yaptığı bu masum ve zaruri hareket seyircilerin tepkisini çekmiş, “Hey garson!” diye bağırarak seslenmelerine yol açmıştı. Defnedilecek cenazenin (kapağı düşüp duran siyah, boş bir kutunun içinde) getirilmesi seyirciler nezdinde genel bir neşe yaratmış, cenazeyi taşıyanların arasında kılıktan kılığa girmesiyle nam salmış birinin de bulunduğu anlaşılmaması neşeyi daha da katmerli hale getirmişti. Bu genel neşe hali Mr. Wopsle’ın, orkestranın bulunduğu yerle mezar çukuru arasında kalan alanda Laertes’le boğuşması sırasında da devam etmişti; ancak Mr. Wopsle, kralı mutfak masasından devirdikten, kendisi de can çekişerek öldükten sonra sona ermişti seyircilerin neşesi.

Herbert’la ben oyunun başında Mr. Wopsle’ı alkışlamak için cılız birkaç teşebbüste bulunmuş olsak da alkışlama eylemini ısrarla devam ettirmenin pek de bir anlamı yoktu. Her ne kadar öylece oturmuş Mr. Wopsle’ı izlerken onun için içten içe üzülüyor olsak da bir yandan da ağız dolusu gülmekten alamıyorduk kendimizi; özellikle ben, kendime hâkim olmak için büyük bir gayret sarf etmeme rağmen oyun boyunca gülmüştüm; her şey öyle komikti ki. Diğer yandan, içten içe Mr. Wopsle’ın sahnedeki hitabet şeklinin gayet iyi olduğunu da hissediyordum; böyle düşünmeme sebep olan şey çok eskilere dayanan hukukumuz değildi; böyle düşünmemin sebebi, Mr. Wopsle’ın konuşma şeklinin gerçek yaşamda (ya da ölümle ilgili bir durumda) herhangi bir karşılığı olamayacak kadar ağır, hüznü ve inişli çıkışlı olmasıydı. Trajedi sona erip Mr. Wopsle yuhalandığında

Herbert'a dönerek, "Hemen gidelim yoksa onunla karşılaşabiliriz," dedim.

Olabildiğince hızla merdivenlerden aşağıya indik fakat ne yazık ki çok geç kalmıştık. Kapıda, kaşları son derece yapay bir biçimde boyanmış bir Yahudi duruyordu; kapıya doğru yürüdüğümüz sırada bakışlarımı yakalayıp şöyle dedi:

"Mr. Pip'le arkadaşı, değil mi?"

Mr. Pip'le arkadaşı kimliklerini teyit etmek durumunda kalmışlardı.

"Mr. Waldengarver sizinle görüşmekten onur duyacaktır," dedi adam.

"Waldengarver mı?" dedim – o sırada Herbert kulağıma, "Muhtemelen Wopsle'dan bahsediyor," dedi.

"Ha," dedim. "Elbette. Sizi mi takip edelim?"

"Evet lütfen, birkaç adım yürüyeceğiz." Yan taraftaki dar koridora saptığımızda bize dönüp, "Sahne kıyafeti nasıldı? *Ben* giydirdim onu," dedi.

Mr. Wopsle'ın sahnede neye benzediğine bir türlü karar veremiyordum; açıkçası yürüyen cenaze dışında pek de bir şeye benzetememiştim onu; bir de boynuna asılmış o kocaman Danimarka güneşiyle ya da Danimarka yıldızıyla, var olmayan bir itfaiye şirketi tarafından sigortalanmış³⁴ gibi görünüyordu. Yine de Mr. Wopsle'ın sahne kıyafetinin gayet güzel olduğunu söyledim.

"Mezarlığa geldiğinde pelerini muhteşem görünüyordu," dedi refakatçimiz. "Fakat kenardan gördüğüm kadarıyla, kraliçenin odasında hayaleti gördüğü sahnede çorabına biraz daha özen gösterse daha iyi olurmuş."

Mütevazı bir tavırla kendisiyle aynı fikirde olduğumu ifade ettim. Üçümüz birden küçük, kirli bir kanatlı kapıdan geçerek eşya sandığını andıran, küçücük ve çok sıcak bir

34 Londra'da şehir itfaiyesi kurulmadan önce şehirde yangın sigortası yapan her şirketin kendi itfaiye ekipleri vardı, ekipler hangi yangınlara müdahale edeceklerini bilsinler diye binalara şirket logosu koyulurdu. (e.n.)

odaya girdik. Mr. Wopsle üzerindeki Danimarka kıyafetlerini çıkarıyordu; eşya sandığını andıran oda o kadar küçüktü ki ancak kapıyı ardına kadar açıp birbirimizin omzunun üzerinden bakarak görebiliyorduk onu.

“Beyler,” dedi Mr. Wopsle, “sizi burada görmekten onur duydum. Mr. Pip, haber gönderip sizi buraya çağırdığım için beni bağışlarsınız umarım. Sizi eskilerden beri tanıyor olmanın mutluluğunu yaşıyorum; en eski çağlardan bu yana tiyatro, zenginlerin ve soyluların destekleyip teveccüh gösterdikleri bir sanat dalı olmuştur.”

Mr. Waldengarver bu sırada boncuk boncuk terleyerek üzerindeki soylu matem kıyafetlerini çıkarmaya çalışıyordu.

“Önce çoraplarınızı çıkarın Mr. Waldengarver,” dedi kıyafetlerin sahibi, “yoksa yırtacaksınız. Yırtarsanız otuz beş şilini sokağa atmış olursunuz. Hiçbir Shakespeare oyununda böylesine kaliteli çoraplar giyilmemiştir. Siz hiç hareket etmeden oturun, bırakın ben çıkarayım çoraplarınızı.”

Adam dizlerinin üzerine çömelerek sanki derisini yüzermiş gibi kurbanının çoraplarını çıkarmaya girişti; ilk çorap çıkarılırken Mr. Waldengarver neredeyse sandalyesiyle birlikte sırt üstü devrilecekti, gelgelelim odada devrilebileceği bir alan yoktu.

O ana kadar oyunla ilgili herhangi bir yorum yapmaktan imtina etmiştim. Ne var ki Mr. Waldengarver bize dönüp gayet kendinden hoşnut bir tavırla şöyle dedi:

“Beyler, oyunu en önden izlediniz; nasıldı sizce?”

Herbert beni dürterek arkamdan, “Harikuladeydi,” diye sufle verdi. Bunun üzerine ben de, “Harikuladeydi,” dedim.

“Hamlet’i yorumlayışımı beğendiniz mi, beyler?” diye sordu Mr. Waldengarver çok bariz olmasa da hafiften patronluk taslayan bir edayla.

Herbert yine beni dürterek arkamdan, “Son derece güçlü ve şahsına münhasır bir oyunculuktu,” diye sufle verdi. Bunun üzerine ben de sanki kendi fikrimmiş gibi son derece

kendimden emin bir tavırla üzerine basa basa, “Son derece güçlü ve şahsına münhasır bir oyunculuktu,” dedim.

Mr. Waldengarver duvara yapışmış olmasına ve sandalyesine sıkı sıkı tutunmak zorunda kalmasına rağmen muhafaza ettiği o vakur duruşuyla, “İltifatınıza mazhar olmaktan dolayı büyük mutluluk duyuyorum beyler,” dedi.

“Yine de şunu belirtmeliyim ki Mr. Waldengarver,” dedi dizlerinin üzerinde durmaya devam eden adam, “Hamlet’i yorumlayışınızda bir kusur vardı. Sözlerime kulak verin; başkaları öyle düşünmüyor olabilir ama ben size doğrusunu söylüyorum. Bacaklarınızı seyirciye profilden gösterdiğinizde Hamlet’i yorumlayışınıza gölge düşüyor. Bundan önce giydirdiğim Hamlet de provalar sırasında aynı hatayı yapıyordu, bu yüzden baldırlarına kocaman, kırmızı mühürler koydurdum, sonra da son provada orkestranın hemen arkasındaki sıraya oturup, ne vakit bacaklarını profilden gösterecek olsa ‘Mühürleri göreyim!’ diye seslendim ona. Elbette o akşam sahnede harika bir oyunculuk sergiledi.”

Mr. Waldengarver, “Sadık bir çalışanımdır, hadsizliğini mazur görüyorum,” dercesine gülümsedi bana, sonra da yüksek sesle, “Benim bakış açım buradakilere göre bir parça incelikli ve klasik kaçıyor fakat zamanla kendilerini geliştireceklerdir diye düşünüyorum,” dedi.

Herbert’la bir ağızdan, “Ah, elbette. Zamanla kendilerini geliştireceklerdir,” dedik.

“Beyler,” dedi Mr. Waldengarver, “locadaki, cenaze töreniyle –yani cenaze töreni sahnesiyle– alay ederek beni küçük düşürmeye yeltenen adamı fark ettiniz mi?”

Utana sıkıla böyle birini fark etmiş olabileceğimizi söyledik. “Adamın sarhoş olduğundan hiç şüphem yok,” diye ilave ettim.

“Hayır efendim, kesinlikle sarhoş değildi,” dedi Mr. Wopsle, “Patronu bu tür konularda çok dikkatlidir. Sarhoş olmasına kesinlikle müsaade etmez.”

“Patronunu tanıyor musunuz?” diye sordum.

Mr. Wopsle âdeta bir tören havasıyla gözlerini ağır ağır kapatıp sonra yeniden ağır ağır açtı. “Beyler,” dedi, “o bet sesli, içinin irini yüzüne vurmuş cahil ve küstah herifi fark etmiş olmalısınız; hani Fransızların deyişiyle Danimarka Kralı Claudius rôle’ünü oynayan – gerçi ‘oynayan’ demeye bin şahit lazım, en iyisi ‘satır satır okuyan’ diyeyim. Locadaki adamın patronu oydu. Bu meslek böyledir işte!”

Odaya girdiğimde Mr. Wopsle’ı derin bir keder içerisinde bulmuş olsam onun için daha mı fazla üzülürdüm, bilemiyorum fakat onun o anki hali beni öylesine üzmüştü ki pantolon askısını takmak için arkasına döndüğü, böylelikle bizi de odadan dışarıya ittirdiği sırada fırsattan istifade Herbert’a, “Onu yemeğe davet edelim mi?” diye sordum. Herbert’ın bunun ince bir davranış olacağını söylemesi üzerine Mr. Wopsle’ı yemeğe davet ettim; yalnızca gözleri açıkta kalacak şekilde tepeden tırnağa sarınmış olan Mr. Wopsle’ı da yanımıza alarak Barnard’s Inn’e gittik. Onu elimizden geldiğince ağırlamaya çalıştık; gecenin ikisine kadar oturup mevcut başarılarını gözden geçirdi ve geleceğe yönelik bir takım yeni planlar yaptı. Bunların ne tür planlar olduğunu şu an tam olarak hatırlayamıyorum fakat aklımda kaldığı kadarıyla planlarının arasında işe öncelikle tiyatro sanatını yeniden canlandırmakla başlayıp en sonunda da bu sanatı yerle bir etmek vardı zira vadesi dolup da bu dünyadan göçüp gittiğinde tiyatro sanatı büsbütün yetim kalacak, tüm gelişme imkân ve umudunu yitirecekti.

Tüm bu konuşmalardan sonra yatağıma yattığımda çok mutsuzdum; efkârlı efkârlı Estella’yı düşündüm; sonra da sıkıntılı rüyalarımda geleceğe dair tüm umutlarımın yok olup gittiğini, Herbert’ın Clara’sıyla nişanlandığını ve yirmi satırını dahi bilmediğim Hamlet oyununu yirmi bin kişinin karşısında Miss Havisham’ın hayaletiyle birlikte oynadığımı gördüm.

XIII. Bölüm

Günlerden bir gün Mr. Pocket'la birlikte kitaplarıma gömülmüş çalışırken postadan bana bir mektup geldi; zarfı görür görmez kalbim çarpmaya başlamıştı zira zarfın üzerindeki el yazısını daha önce hiç görmemiş olsam da kime ait olduğunu hemen anlamıştım. Mektubun başında herhangi bir hitap yoktu; “Sevgili Mr. Pip”, “Sevgili Pip”, “Sevgili Beyefendi” ya da “Sevgili Bilmem kim” şeklinde bir başlangıcı olmayan mektupta şöyle diyordu:

“Yarından sonraki gün öğlen arabasıyla Londra’ya geliyorum. Beni karşılamana karar verilmişti diye hatırlıyorum. Miss Havisham’ın aklında öyle kalmış, ben de bu mektubu kendisinin isteği üzerine yazıyorum. Size selamlarını gönderiyor.

Selamlar,
Estella.”

Zamanım olsaydı Estella geliyor diye bir sürü takım elbise diktirirdim sanıyorum fakat zamanım yoktu, bu yüzden de elimdekilerle yetinmek zorundaydım. İştahım bıçak gibi kesildi; o gün gelene kadar ne doğru düzgün uyku uyuyabildim ne de ruhum bir an olsun huzur bulabildi. O gün geldiğinde de ruhumun huzura erdiği zannedilmesin; bilakis o gün halim eskisinden de beterdi; araba daha bizim kasaba-

daki Mavi Domuz'dan hareket etmeden posta arabalarının yazıhanesinin bulunduğu Cheapside'daki Wood Sokağı'nın kaldırımlarını aşındırmaya başlamıştım. Arabanın henüz hareket etmemiş olduğunu gayet iyi bilmeme rağmen yazıhaneden beş dakika olsun ayrılamıyordum; bir tür akıl tutulması içerisinde dört beş saatlik nöbetimin ilk yarım saatini tamamlamıştım ki birden Wemmick çıktı karşıma.

“Merhaba Mr. Pip,” dedi Wemmick; “nasılsınız? Sizin buralara geleceğinizi hiç düşünmezdim doğrusu.”

Posta arabasıyla gelecek birini karşılamaya geldiğimi söyleyip kale ile ihtiyarın nasıl olduklarını sordum.

“Sağ olun, ikisi de gayet iyi,” dedi Wemmick, “hele ihtiyar dipçik gibi. Önümüzdeki doğum gününde seksen ikisine girecek. Seksen iki pare top atışı yapmayı düşünüyorum; komşular kabul ederlerse ve bizim top da bu kadarına dayanabilirse elbette. Her neyse, bunlar Londra'da konuşulacak konular değil. Bakalım nereye gittiğimi tahmin edebilecek misiniz?”

“Yazıhaneye mi?” dedim çünkü o tarafa doğru gidiyordu.

“Orası da yazıhanemizin bir parçası sayılır,” dedi Wemmick, “Newgate'e gidiyorum. Şu anda bir banka soygunu davasına bakıyoruz; az önce gidip olay mahalline şöyle bir baktım, şimdi de gidip bu konuda müvekkilimizle konuşmam gerekiyor.”

“Soygunu yapan müvekkiliniz mi?” diye sordum.

“Üstüme iyilik sağlık, elbette hayır,” diye karşılık verdi Wemmick gayet soğuk bir tavırla. “Ne var ki hırsızlıkla suçlanıyor. Herkesin başına gelebilecek bir şey bu; sizin de benim de. İkimiz de her an böyle bir şeyle suçlanabiliriz.”

“Ama ikimiz için de böyle bir şey söz konusu değil.”

“Öyle!” dedi Wemmick işaret parmağıyla göğsüme dokunarak. “Siz de epey zeki birisiniz Mr. Pip! Newgate'i şöyle bir dolaşmak ister misiniz? Vaktiniz var mı?”

Vaktim öyle boldu ki bu teklif, gözümü posta arabalarının yazıhanesinden bir an olsun ayırmamaya yönelik o gizli

isteğimle çelişiyor olmasına rağmen beni çok mutlu etmişti. Zamanımın olup olmadığını öğreneyim, şeklinde bir şeyler geveleyerek yazıhaneye girdim ve arabanın en erken kaçta gelebileceğini türlü türlü şekillerde defalarca sormak suretiyle orada çalışan kâtibin sabrını sınadım – ki arabanın en erken kaçta gelebileceğini ben de gayet iyi biliyordum. Daha sonra Wemmick’in yanına gittim ve saatime bakıp kâtipten aldığım bilgiye şaşırmış gibi yaparak onunla Newgate’e gitmeyi kabul ettim.

Birkaç dakika sonra Newgate’e vardık; nöbetçi kulübele-
rinin önünden geçip hapishanenin içine doğru yürürken boş duvarlarda hapishane kurallarının yanında asılı prangaları gördük. O dönemlerde hapishaneler görmezden gelinen, son derece bakımsız yerlerdi; devletin yaptığı haksızlıkların –ki bu haksızlıklar çoğu kez haddinden uzun ve ağır hapis cezaları şeklinde tezahür ediyordu– abartılı tepkilere yol açtığı zamanlar henüz uzaktaydı. Bu yüzden de o zamanlar hapishanedeki mahkûmlar (yoksullardan bahsetmiyorum bile) şimdi olduğu gibi askerlerden daha iyi beslenmiyorlar, çorbalarının tadını güzelleştirmek gibi hoşgörülebilir amaçlarla hapishanede yangın çıkarmaya falan kalkışmıyorlardı.³⁵ Wemmick beni içeriye soktuğu zaman mahkûmların görüş saatiydi; bir garson elindeki biralarla ortalıkta geziniyor, parmaklıkların ardındaki mahkûmlar bira alıp ziyaretçileriyle laflıyorlardı; içerisi leş gibi kokuyordu, ortama müthiş bir düzensizlik hâkimdi ve manzara son derece iç karartıcı ve çirkindi.

Wemmick’in mahkûmların arasında gezinirken tıpkı bitkilerinin arasında gezinen bir bahçıvanı andırdığını fark etmiştim. Bir önceki gece oraya getirilmiş bir mahkûma sanki sürgün vermiş bir bitki görmüşçesine, “Hayırdır, Yüzbaşı Tom?

35 Şubat 1861’de Chatham Hapishanesi’nde mahkûmlar yemekleri beğenmedikleri için ayaklanmışlardı. Bu olayın ardından hapishane reformunda fazla ileri gidilmiş olabileceği yönünde görüşler ortaya atılmıştı. (ç.n.)

Sen de mi buradasın? Şu işe bak!” deyişini gördüğümde fark etmiştim bu benzerliği. Sonra da bir başka mahkûma dönüp, “Şu sarnıcın arkasındaki Kara Bill mi yoksa? İki aydır seni görmemişim. Keyifler nasıl?” dediğinde. O kocaman, posta kutusunu andıran ağzını hiç kımıldatmaksızın parmaklıkların önünde durup, fısıldayarak kendisine bir şeyler anlatanları sırayla, teker teker dinleyişinde, onlarla konuşurken suratlarına bakışında aynı tavrı görmek mümkündü; sanki içinden “Acaba onları son gördüğümünden beri ne kadar büyüyüp serpildiler? Acaba mahkemeye çıktıklarında tamamen çiçek açmış olacaklar mı?” gibi şeyler geçiyormuş gibi bir hali vardı.

Mahkûmlar nezdinde son derece popülerdi; Mr. Jagers’ın yaptığı işin sevilen yüzünü temsil ediyordu fakat yine de Mr. Jagers’ın duruşundaki bir şeyler ona da sırayet etmişti ve insanlar ona ancak belli bir mesafeye kadar yaklaşabiliyorlardı. Tanıdığı müvekkillerine rastladıkça onlara başıyla selam veriyor, şapkasını iki eliyle birazcık düzeltiyor, sonra da o posta kutusunu andıran ağzını sımsıkı kapatarak ellerini ceplerine koyuyordu. Birkaç müvekkille aralarında ödeme konusunda tartışma yaşandı; Mr. Wemmick her defasında kendisine uzatılan eksik paradan uzak durmaya çalışırcasına geriye doğru çekilerek şöyle diyordu onlara: “Olmaz diyorum arkadaşım. Sonuçta ben bir emir kuluyum. Eksik ücret kabul edemem. Böyle bir konuda bir emir kuluyla tartışmaya girme. Arkadaşım, paranı denkleştiremiyorsan yetkiliye git. Bizim meslekte bir sürü yetkili var; birinin tenezzül etmediğine bir başkası tenezzül eder; bir emir kulu olarak benim sana tavsiyem budur. İşe yaramayacak yöntemlere başvurma. Niye yaparsın böyle şeyleri hiç anlamıyorum ki? Evet, sıradaki kim?”

Böylelikle Wemmick’in serasını boydan boya gezdik, sonra bir ara bana dönerek, “Birazdan el sıkışacağım adama dikkat et,” dedi. Bana böyle bir şey söylememiş olsa bile dikkat ederdim çünkü o ana kadar hiç kimseyle el sıkışmamıştı.

Wemmick lafını bitirir bitirmez dimdik duruşlu iriyarı bir adam (bunları yazarken bile gözümün önüne geliyor) parmaklıkların kenarına geldi ve elini, donmuş bir çorbanın yüzeyini andıran yağlı ve yapış yapış şapkasına götürerek yarı şaka yarı ciddi bir asker selamı verdi; adamın üzerinde yıpranıp eprimiş zeytin yeşili bir redingot vardı; yüzünün kırmızılığının üzerine tuhaf bir sarılık bulaşmış gibiydi; gözlerini ne denli sabitlemeye çalışırsa çalışsın bakışları sağa sola kayıp duruyordu.

“Albayım, siz de buradasınız demek!” dedi Wemmick; “Nasılsınız Albayım?”

“İdare ediyorum Mr. Wemmick.”

“Sizin için elimizden geleni yaptık fakat kanıtlar çok güçlüydü Albayım.”

“Evet, kanıtlar çok güçlüydü efendim fakat umurumda değil.”

“Elbette,” dedi Wemmick serinkanlı bir tavırla, “umurunuzda olmaz tabii.” Sonra bana dönerek, “Bu adam Majestelerine yıllarca hizmet etti. Orduda askerdi, sonradan tazminatını ödeyerek ayrıldı.”

“Öyle mi?” dedim. Adam önce yüzüme baktı, sonra kafamın üstüne, sonra da sağıma soluma bakıp elini dudaklarının önünden geçirerek güldü.

“Bu pazartesi buradan çıkarım diye tahmin ediyorum efendim,” dedi Wemmick’e.

“Mümkündür,” diye karşılık verdi dostum, “ama yine de belli olmaz tabii.”

“Sizinle vedalaşma fırsatını yakalayabildiğim için mutluyum Mr. Wemmick,” dedi adam elini parmaklıkların arasından uzatarak.

Wemmick adamın elini sıkarak, “Teşekkür ederim,” dedi. “Ben de öyle Albayım.”

“Şayet beni tutukladıklarında üzerimde buldukları şey gerçek olsaydı,” dedi adam Wemmick’in elini bırakmak iste-

meyerek, “dostluğumuzun hatırına bir yüzük de benim için takmanızı rica ederdim sizden.”

“Düşünmeniz yeter,” dedi Wemmick. “Bu arada, siz güvercin seviyordunuz, değil mi?” Adam kafasını kaldırıp gökyüzüne baktı. “Çok iyi cins taklacı güvercinleriniz varmış diye duydum. Eğer onları başka birine vermeyi düşünmüyorsanız bir arkadaşınızdan bana bir çift getirmesini rica edebilir misiniz?”

“İsteğiniz yerine getirilecektir efendim.”

“Çok güzel,” dedi Wemmick, “onlara çok iyi bakılacağından emin olabilirsiniz. İyi günler, Albayım. Hoşça kalın!” Bir kez daha el sıkıştılar. Oradan uzaklaştığımız sırada Wemmick bana, “Kendisi kalpazandır; işinde çok ustadır. Yargıç kararı bugün imzalayacak; Albay’ın pazartesi günü idam edileceği kesin. Her neyse, sonuç olarak bir çift güvercin de taşınabilir mülk sayılır.” Wemmick bu sözün ardından arkasını dönüp ölmüş bitkisini başıyla selamladı, avluya doğru yürürken yerine hangi saksıyı koymanın daha iyi olacağını düşünür gibi etrafına bakınıyordu.

Nöbetçi kulübesinin önünden geçerek hapishaneden dışarı çıktığımızda en az içerideki mahkûmlar kadar oradaki gardiyanların da vasım Mr. Jagger’s’ın ne denli önemli bir insan olduğunu bildiklerini fark ettim. “Mr. Wemmick,” dedi bizi üzerleri çivili ve sivri demirli iki kapının arasında bekletip kapılardan birini dikkatle kilitledikten sonra diğerini açan gardiyan, “Mr. Jagger şu nehir kıyısında işlenen cinayetle ilgili ne yapmayı planlıyor? Taksirle adam öldürme mi olduğunu söyleyecek yoksa olayı başka şekilde mi yorumlayacak?”

“Neden kendisine sormuyorsunuz?” diye karşılık verdi Wemmick.

“Nerede bende o yürek!” dedi gardiyan.

“Bunlar böyledir işte Mr. Pip,” dedi Wemmick posta kutusuna benzeyen ağzını gerip daha da genişleterek, “ben

emir kuluyum diye kafalarına eseni soruyorlar fakat patronuma tek bir soru sormuşlukları vaki değildir.”

“Bu genç beyefendi yanınızda staj mı yapıyor yoksa sözleşmeli çalışanlardan biri mi?” diye sordu gardiyan Mr. Wemmick’in şakacı tavrı karşısında pişmiş kelle gibi sırılarak.

“İşte yine başladık!” diye haykırdı Wemmick. “Ben demedim mi size? Emir kulunu bulmuş ya, daha ilk sorunun üzerinden dakika geçmeden ikincisini soruyor! Farz edelim ki Mr. Pip sözleşmeli çalışıyor, ne olacak?”

Gardiyan yine pişmiş kelle gibi sırılarak, “O halde,” dedi, “Mr. Jaggers’ın nasıl biri olduğunu biliyordur.”

“Hadi oradan,” dedi Wemmick gardiyana şaka yollu vurarak, “iş bizim patronu anlamaya gelince elindeki şu anahardan bir farkın yok senin; nato kafa, nato mermer. Hadi ihtiyar tilki, şimdi bırak bizi de gidelim, yoksa bizim patrona söylerim, sana haksız tutuklamadan dava açar.”

Gardiyan gülerek bize iyi günler diledi; biz merdivenlerden inip caddeye çıktığımızda hâlâ çivili kapının üzerinden bize bakıp gülmeye devam ediyordu.

“Size bir şey söyleyeyim mi Mr. Pip,” dedi Wemmick sanki çok gizli bir şey söylüyormuş gibi büyük bir ciddiyetle kolumu tutup kulağıma eğilerek, “bence Mr. Jaggers’ın yaptığı en iyi şey kendisini bu denli ulaşılmaz bir yerde konumlandırmasıdır. Her zaman ulaşılmaz bir havası vardır. Bu denli yükseklerde olmasının üstün yetenekleriyle de ilişkisi vardır elbette. O Albay, Mr. Jaggers’la sohbet edip vedalaşma cesaretini kendisinde bulabilir miydi acaba? Ya da gardiyan, ona bir davayla ilgili ne yapmayı düşündüğünü sormaya cüret edebilir miydi? Kendisini konumlandığı o yüksek yerle onların arasına bir emir kulunu koyuyor –ne yaptığını anlıyorsunuz değil mi?– böylelikle onları hem ruhen hem de bedenen kısıkvırak ele geçirip hâkimiyeti altına alıyor.”

Vasimin kurnazlığına ve keskin zekâsına bir kez daha hayran kalmıştım. Doğruyu söylemek gerekirse, kimbilir

kaç kez içimden keşke vasım daha az yetenekli, daha vasat biri olsaydı, diye geçirmiştim.

Little Britain'daki yazıhanenin oraya geldiğimizde Mr. Wemmick'ten ayrıldım; ricacıları, her zaman olduğu gibi Mr. Jaggers'ı görebilmek için bekleyip duruyorlardı. Posta arabalarının yazıhanesinin oradaki nöbetime döndüm; üç saatim daha vardı. Nöbetim süresince, kaderimin bana oynadığı garip oyunları düşünüp durdum; yaşamımın hapishanelerle ve suçlularla çepeçevre kuşatılmış olması, tüm bunları bir utanç lekesi gibi yüreğimde taşıyor olmam ne tuhaftı; bu utanç lekesi ilkin çocukluğumda, bir kış akşamı, o ıssız bataklıklarda çalınmıştı yüreğime; tıpkı solmaya yüz tutsa bile asla kaybolmayan bir leke gibi daha sonra iki kez daha belirmişti; başıma böylesi bir talih kuşu konmuşken, hayatta bu denli ilerleme kat etmişken yüreğime çalınan bu utanç lekesinin yaşamıma gölge düşürmeye devam etmesi ne garipti. Bir yandan bunları düşünürken bir yandan da genç ve güzel Estella'nın bana doğru gelişini hayal ediyordum; nasıl da mağrurdu, nasıl da saf ve temizdi; önce zindanları düşündüm, sonra da onu ve aradaki keskin tezat içimi bulandırdı. Keşke Wemmick'le karşılaşmamış olsaydım ya da onunla oraya gitmeye razı olmasaydım da böyle bir günde Newgate'in kokusu sinmeseydi nefesime, kıyafetlerime, diye geçirdim içimden. Bir aşağı bir yukarı volta atarken ayak-kabılarımdaki hapishane tozunu silkelemek için ayağımı yere vuruyor, kıyafetlerimdeki tozları silkelemeye çalışıyor, akciğerlerime dolmuş havayı temizlemek istercesine nefesimi uzun uzun dışarıya veriyordum. Yollarını gözlemekte olduğum kişiyi düşündükçe kendimi öylesine zehirlenmiş hissediyordum ki ben daha Mr. Wemmick'in o melun serasının kirinden zihnimi arındırmaya fırsat bulamadan araba hemencecik gelivermişti sanki; arabanın penceresinde onun o güzel yüzünü ve bana doğru salladığı elini gördüm.

O an o tuhaf his yine çöktü yüreğime; bir an vurup sonra yine kaybolan o isimsiz karaltı neyin nesiydi?

XIV. Bölüm

O kürklü seyahat elbisesiyle Estella, –benim gözüme bile– her zamankinden çok daha zarif ve güzel görünüyordu. Bana karşı tavırları da eskisinden çok daha cana yakındı; bu değişiklikte Miss Havisham’ın etkisi varmış gibi gelmişti bana.

Hanın avlusunda öylece durduğumuz sırada Estella bana valizini işaret etti; valizi aldığımızda, Estella’nın dışındaki her şeyi tamamen unutmuş olan ben, onun nereye gideceğini bilmediğimi fark ettim.

“Richmond’a gidiyorum,” dedi Estella. “Yalnız dikkatli olmamızı tembihlediler; iki tane Richmond varmış; biri Surrey’de, diğeri de Yorkshire’daymış; benim gideceğim Richmond, Surrey’dekiymiş ve buraya on beş kilometre uzaklıktaymış. Bir arabaya binecekmişim, siz de bana eşlik edecekmışsiniz. Para kesemi alın, ücreti buradan ödeyin. Hayır, olmaz, keseyi almanız gerekiyor! Sizin de benim de seçme şansımız yok; bize söylenenleri yapmak zorundayız. Siz de ben de içimizden geldiği gibi davranma serbestisine sahip değiliz.”

Keseyi bana uzatıp gözlerimin içine baktığı sırada içten içe sözlerinin gizli bir anlamının olmasını umut ettim. Bu sözleri söylerken hafiften burun kıvıran bir tavrı vardı fakat halinden şikâyetçiymiş gibi görünmüyordu.

“Araba çağırmak gerekiyor Estella. Burada biraz dinlenir misiniz?”

“Ben burada biraz dinlenecekmişim, çay içecekmişim, siz de bu sırada bana göz kulak olacaksınız.”

Estella sanki yapması tembihlenenlerden biri de buymuş gibi koluna girdi; ben de sanki ömrühayatında hiç böyle bir şey görmemiş gibi arabaya bakan garsonu çağırıp bizi özel bekleme salonuna götürmesini söyledim. Bunun üzerine garson, peçetesini çıkardı —o peçete garsonun üst kata çıkıp salonun yolunu bulabilmesi için kullandığı sihirli bir ipucuydu sanki— ve bizi karanlık bir ağaç kovuğunu andıran bir odaya götürdü; odada her şeyi olduğundan küçük gösteren bir ayna, —ki odanın küçüklüğü düşünülürse böyle bir şeye hiç gerek yoktu— bir ançüez sosu şişesi ve bir de kime ait olduğu belli olmayan takunyalar vardı. Ben bu gözlerden uzak, kuytu köşeyi beğenmeyince garson bizi otuz kişilik bir yemek masası bulunan bir başka odaya aldı; şöminedeki kömür küllerinin altında yanmış bir defter sayfası vardı. Garson sönmüş ateşe bakıp kafasını iki yana salladıktan sonra siparişimizi aldı; tüm siparişimiz “hanımefendi için çay”dan ibaret olduğundan bir hayli canı sıkılarak odadan dışarıya çıktı.

Salona et suyuyla ahır kokusunun bileşiminden oluşan ağır bir koku hâkimdi ki o kokuyu şu an bile hissedebiliyorum; öyle ki insan, araba bölümünde işlerin iyi gitmediğini, bu yüzden de han sahibinin lokanta bölümünde kullanılmak üzere atları kaydattırdığını düşünmeden edemiyordu. Yine de Estella oradaydı ya, salonun nasıl olduğu zerre kadar umurumda değildi. Orada onunla ömür billah mutlu mesut yaşayabileceğimi düşündüm. (Oysa o an hiç de mutlu olmadığımı gayet iyi biliyordum.)

Estella’ya, “Richmond’da nereye gideceksiniz?” diye sordum.

“Karşılığında büyük miktarda bir para ödeyerek bir hanımefendinin yanında kalacağım,” dedi Estella. “Bu hanı-

mefendinin çevresi epey genişmiş, –ya da kendisi öyle olduğunu iddia ediyor– beni farklı çevrelere sokup farklı insanlarla tanıştıracabilirmiş.”

“Farklı insanlarla tanışmaktan ve onların hayranlığını kazanmaktan keyif alırsınız diye tahmin ediyorum.”

“Evet, sanırım.”

Öylesine umursamaz ve baştan savan bir tavırla cevap vermişti ki, “Kendinizden bahsederken başka birinden bahsediyormuş gibi konuşuyorsunuz,” dedim.

“Başkalarından nasıl bahsettiğimi nereden biliyorsunuz ki? Geçin bunları,” dedi Estella tatlı tatlı gülümseyerek. “Bana ders vermeye kalkışmayın; bırakın istediğim gibi konuşayım. Mr. Pocket’la dersleriniz nasıl gidiyor? Memnun musunuz?”

“Orada kaldığım için mutlu sayılırım; yani ne kadar mutlu olunabilirse...” Elime bir fırsat geçtiğini ve bunu kaybettiğimi düşündüm.

“‘Ne kadar mutlu olunabilirse’ derken?” diyesordu Estella.

“Sizden uzakta ne kadar mutlu olunabilirse o kadar mutluyum.”

Estella serinkanlı duruşunu muhafaza ederek, “Sersem çocuk,” dedi, “ne saçma sapan sözler bunlar! Arkadaşınız Mr. Matthew ailesinin diğer üyelerinden çok daha üstün özelliklere sahipmiş, öyle mi?”

“Gerçekten de onlardan çok daha üstün. Hiç kimseye bir zararı yok, tek...”

“Tek zararı kendine demeyin sakın,” diye araya girdi Estella. “O tür erkeklerden nefret ederim. Gerçekten anlatıkları gibi biri mi? Küçük hesaplar peşinde koşmayan, basit kıskançlıkları ve fesatlıkları olmayan biri mi gerçekten?”

“Tam da öyle biri olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim.”

“Bence ailenin diğer üyeleri için böyle bir şeyi rahatlıkla söyleyemezsiniz,” dedi Estella hem ciddi hem de alaycı bir ifadeyle kafasını sallayarak. “Miss Havisham’a hiç ra-

hat vermiyorlar; sürekli sizi şikâyet edip yaptığınız her şeyi ona ispiyonluyorlar. Gözleri sürekli üzerinizde; sizi Miss Havisham'a kötü göstermeye çalışıyorlar, ona sizinle ilgili (çoğu zaman isimsiz) mektuplar yazıyorlar; hayatlarındaki yegâne meşgale, aynı zamanda da ıstırap kaynağı sizsiniz; işleri güçleri sizinle uğraşmak. Bu insanların sizden ne denli nefret ettiklerini tahmin bile edemezsiniz.”

“Bana zarar vermeyi başaramıyorlardır diye umut ediyorum,” dedim.

Estella bir şey söylemek yerine bir kahkaha patlattı. Benim için bu öyle alışılmadık bir şeydi ki hayretler içinde suratına bakakaldım. Öylesine bir gülüş değildi bu, gerçekten keyif aldığı belliydi. Gülmesi bittiğinde ona karşı her zaman takındığım o mahcup tavrımla şöyle dedim:

“Bana zarar verecek olsalar bundan mutluluk duymayacağınızı umut etmek istiyorum.”

“Hayır, hayır, böyle bir şey olmayacağına dair sizi temin ederim,” dedi Estella. “Başarıya ulaşamadıkları için güldüğünden emin olun. Ah, o Miss Havisham'ın etrafındaki insanlar yok mu, ne çileler çekiyorlar bir bilerseniz!” Sonra tekrar güldü; bana neden güldüğünü söylemiş olduğu halde, bunun içten bir gülüş olduğundan şüphe etmediğim halde, yine de gülüşü bu durum için biraz abartılı gibiydi. Benim bilmediğim bir şeyler olmalı, diye geçirdim içimden; Estella sanki aklımdan geçeni okumuş gibi yanıt verdi.

“Bu insanların çabalarının boşa çıktığını görmenin beni nasıl mutlu ettiğini, gülünç duruma düşmelerinin beni nasıl eğlendirdiğini anlamanız çok zor. Sonuçta bebeklikten itibaren o tuhaf evde büyüyen siz değildiniz, bendim. Daha küçücük, savunmasız ve bastırılmış bir çocukken, o insanların şefkat ve acıma maskesi altında, sözümona sizi teskin ve teselli ediyormuş gibi yaparak arkanızdan entrikalar çevirdiklerini fark etmeye başlayınca o küçücük zihni bilenip keskinleşen siz değildiniz, bendim. Kadın kisvesi altındaki o

sahtekârın gece uyandığında aklını kaçırmamak için bütün gün iç huzuru biriktirdiğini keşfederek o küçücük gözleri açılan siz değildiniz, bendim.”

Estella artık gülmüyordu; tüm bu anıları çok derinlerden çıkarıp getiriyormuş gibi bir hali vardı. Onunla mutlu bir gelecek tahayyül ederken, geleceğe dair umutlarım onun etrafında şekillenirken, o an yüzündeki o ifadenin sebebi ben olamazdım, olmamalıydım.

“Size iki şeyi gönül rahatlığıyla söyleyebilirim,” dedi Estella. “Öncelikle, her ne kadar ‘azimli fare dağları delermiş’ diye bir atasözü olsa da bu insanların hiçbir zaman –yüz yıl uğraşsalar bile– Miss Havisham’ın gözündeki değerinizi zerre kadar düşüremeyecekleri konusunda müsterih olun. İkincisi, onların bu şekilde beyhude çabalayıp meşgul olmalarını sağladığınız için size müteşekkirim; uzatın elinizi, el sıkışalım.”

Estella’nın az önceki karamsar ruh hali geçip gitmişti, gülerek elini uzattı, ben de elini alıp dudaklarıma götürdüm. “Seni ahmak çocuk,” dedi, “hiç laftan anlamaz mısın sen? Bir zamanlar yanağımı öptüğün niyetle mi öptün elimi?”

“Neymiş o niyet?” diye sordum.

“Biraz düşüneyim. Fesatçılara, fitne fücurlara nispet olsun diye.”

“Öyle olduğunu söylersem yanağını yine öpebilir miyim?”

“Elimi öpmeden önce izin istemen gerekirdi ama evet, istiyorsan öpebilirsin.”

Eğildim; sakın yüzü bir heykeli andırıyordu. Estella, dudağımı yanağına değdirir değdirmez geri çekilerek, “Şimdi çayımı getirteceksin, sonra da beni Richmond’a götüreceksin,” dedi.

Yine eskisi gibi konuşmaya başlaması, sanki başkalarının talimatıyla bir araya gelmiş basit birer kuklaymışız gibi davranması canımı acıtmıştı; aslında onunla münasebetimizin her anı canımı acıtıyordu. Benimle konuşma şekli nasıl olursa olsun ona güvenemiyor, umudumu bağlayamıyordum;

yine de tüm umutsuzluğuma ve güvenemeyişime rağmen onu sevmeye devam ediyordum. Aynı şeyi bin kere söylemenin ne anlamı vardı ki? Bu hep böyle olmamış mıydı zaten?

Çayı getirmeleri için zili çaldım; garson, elinde sihirli ipucuyla içeriye pek çok kez girip çıkmış, belki elli parça şey getirmişti fakat çay görünürlerde yoktu. Çay tepsisi, fincanlar, fincan altlıkları, tabaklar, (et bıçakları ve çatalları dâhil olmak üzere) türlü türlü çatal bıçak, (her boydan) kaşıklar, tuzluklar, ağır bir demir kapağın altında saklanan, büyük güvenlik önlemleriyle koruma altına alınmış küçük, mütevazı bir kek, sazların arasındaki bebek Musa'yı çağrıştıracak şekilde maydanozların arasına saklanmış, erimeye yüz tutmuş bir tereyağı parçası, üzeri una bulanmış küçük bir ekmek somunu, mutfaktaki ızgaraların izlerini üzerlerinde âdeta suç kanıtı gibi taşıyan üçgen kesilmiş ekmek dilimleri ve nihayet garsonun sendeleyerek, yüzünde acı çekiyormuş gibi bir ifadeyle getirdiği kocaman, aile boyu, doyumluk bir çaydanlık. Bir süre ortalarda görünmeyen garson neden sonra elinde çok değerli bir şeymiş gibi taşıdığı bir kutuyla çıkageldi; kutunun içinde ince çay dalları vardı. Bu dalları sıcak suya daldırıp birtakım işlemlerden geçirdikten sonra nihayet Estella'nın içmesi için bir fincan çay –ya da çaya benzer bir şey– elde etmeyi başardım.

Hesabı ödeyip garsona bahşişini verdikten, seyisi görüp oda hizmetçisini hatırladıktan sonra –kısacası aralarında herhangi bir kıskançlığa ya da husumete sebebiyet vermeyecek şekilde orada bulunan herkese rüşvet dağıttıktan, böylelikle de Estella'nın para kesesini epey bir boşalttıktan sonra– arabamıza binip yola koyulduk. Cheapside'a dönüp tangirtungur Newgate'in sokağına saptığımız zaman beni müthiş utandıran o hapishane duvarlarına vardık.

“Burası neresi?” diye sordu Estella.

Son derece saçma bir biçimde önce sanki oranın neresi olduğunu bilmiyormuş gibi yaptım, sonradan söyledim.

Estella hapishaneye bakarken irkilerek, “Alçaklar!” diye mırıldandı. Daha bu sabah orayı ziyaret etmiş olduğumu mümkünü yok söyleyemezdim.

“Mr. Jagers o sefil yerin sırrına en çok ermiş kişi olarak nam salmış Londra’da,” dedim duyduğum utancı bir başkasına yüklemek için.

“Bence onun bu dünyada sırrını bilmediği bir yer yoktur,” dedi Estella fısıldayarak.

“Onu sık görüyorsunuz diye tahmin ediyorum.”

“Kendimi bildim bileli onu belli aralıklarla görürüm. Küçüklüğümde, yarım yamalak konuşabildiğim zamanlarda onu ne kadar tanıyorsam şimdi de o kadar tanıyorum. Senin onunla aran nasıl? Onunla samimiyet kurabildin mi?”

“Kuşkucu ve sürekli sorgulayan tavrına alıştıktan sonra onunla gayet iyi bir ilişki kurmayı başardım,” dedim.

“Yakın mısınız onunla?”

“Bir kere evinde akşam yemeği yedim.”

“Eminim çok garip bir yerdir,” dedi Estella hafiften ürperip büzüşerek.

“Sahiden de çok garip bir yer.”

Bana kalsa Gerrard Caddesi’nde yediğimiz o akşam yemeğini tüm detaylarıyla ona anlatırdım ama konuştuğum Estella dahi olsa vasimden bahsederken temkinli olmalıydım. Tam o sırada sokak lambalarının parlak ışığına çıktık; bu ışık, daha önce hissettiğim, adını koyamadığım o duyuyu harlayıp alevlendirmişti sanki; birkaç dakikalığına şimşeğe bakmışım gibi gözlerim kamaşmış, etrafımı göremez olmuştum.

Sonra başka konulardan konuşmaya başladık; ekseriyetle de yolumuzdan ve Londra’nın hangi bölgelerinin yolun bu tarafında, hangi bölgelerinin diğer tarafta kaldığından bahsettik. Estella bu koca şehrin kendisine neredeyse yabancı olduğunu söyledi; Fransa’ya gidene kadar Miss Havisham’ın kasabasından hiç çıkmamış, Londra’yı da sadece oraya gi-

dip oradan dönerken görmüş. Ona Londra'da kaldığı sürece Mr. Jaggers'ın ona da vasilik edip etmeyeceğini sorduğumda üstüne basa basa, "Tanrı korusun," demiş, başka da bir şey söylememişti.

Beni cezbetmeye çalıştığını, bu sebeple de bana sempatik ve cana yakın davrandığını, beni elde etmek zor bir şey olsa dahi eninde sonunda bunu başaracağını görmemek imkânsızdı. Yine de bu durum beni mutlu etmiyordu; hal ve hareketleriyle ve konuşma şekliyle bana, başkalarının isteği üzerine bir araya geldiğimizi hissettirmemiş olsaydı bile kalbimi, bana olan sevgisinden ötürü değil de sırf paramparça edip sonra da fırlatıp atmak için elde etmek istediğini düşünürdüm.

Hammersmith'ten geçerken ona Mr. Pocket'ın oturduğu yeri gösterip Richmond'a yakın olduğunu söyledim; ara sıra onu görebilmeyi umut ettiğimi ifade ettim.

"Ah, elbette, ara sıra beni görmeye geleceksin; müsait olduğunda geleceksin; evdekilere senden bahsedilecek, hatta çoktan bahsedildi bile."

Kalacağı evin kalabalık olup olmadığını sordum.

"Hayır, kalabalık değil, sadece iki kişiler; bir anneyle bir kız. Anne toplumda belli bir yeri olan bir hanımefendi fakat yine de gelirini artırma fikri ona cazip gelmiş olmalı diye düşünüyorum."

"Daha yeni dönmüştün Fransa'dan; Miss Havisham senden nasıl bu kadar çabuk ayrılabilirdi?"

"Bu, Miss Havisham'ın bana dair planlarının bir parçası, Pip," dedi Estella, sanki yorulmuş gibi iç çekerek. "Ona sürekli mektup yazacağım; belli aralıklarla onu görmeye gideceğim; durumumuza –benim ve mücevherlerin durumundan bahsediyorum, ki artık hepsi benim oldu sayılır– ilişkin rapor vereceğim ona."

Bana ilk kez ilk isimle hitap etmişti; bunu da gayet bilinçli bir biçimde, önceden tasarlayarak yapmıştı; ne denli mutlu olacağımı, sevinçten havalara uçacağımı biliyordu.

Richmond'a hemencecik gelivermiştik; gideceğimiz yer karşımızda duruyordu; yeşillikler içinde bir evdi – tarlatanlı elbiselerin, pudralı saçların, makyajlı yüzlerin, işlemeli ceketlerin, kıvrılmış çorapların, fırfırlı yakaların ve kılıçların bir dönem saltanat sürdüğü vakur bir ev. Evin önündeki o asırlık ağaçlar, hâlâ tarlatanlı elbiseler, peruklar ve kolalı etekler kadar gösterişli ve yapay şekillerde budanmışlardı ama ağaçların o devasa ölümler kafilesine katılacakları günler pek de uzakta değildi; yakında o kafiye katılacak ve tıpkı kafiledaki diğer ölümler gibi sessizliğe bürüneceklerdi.

Ay ışığında eski bir zilin hüznünlü hüznünlü çalışı duyuldu –öyle sanıyorum ki o zil vaktizamanında eve, “Yeşil, kabarık etek geldi”, “Elmas kabızalı kılıç geldi”, “Kırmızı topuklu ayakkabılarla mavi boyunbağı geldi” diye haberler vermişti– ve vişneçürüğü elbise giymiş iki hizmetçi kız sevinçle koşuşturarak Estella'yı karşılamaya geldiler. Kapı, Estella'nın valizlerini âdeta yutuvermişti; Estella bana elini uzatıp gülümseyerek iyi geceler diledi, sonra kapı aynı şekilde Estella'yı da yutuverdi. Bense orada öylece durmuş eve bakıyor, orada Estella'yla yaşasam ne denli mutlu olacağımı düşünüyordum; oysa içten içe onunlayken hiçbir zaman mutlu olmadığımı, kendimi onun yanında hep çok mutsuz hissettiğimi gayet iyi biliyordum.

Hammersmith'e dönmek için arabaya bindim; arabaya binerken hissettiğim şiddetli kalp ağrısı arabadan inerken daha da beter şiddetlenmişti. Evimizin kapısına geldiğimde küçük Jane Pocket'ı küçük sevgilisinin eşliğinde küçük bir davetten dönerken gördüm; Flopson'a maruz kalacak olmasına rağmen küçük sevgiliyi kısındım.

Mr. Pocket bir yerlerde ders vermeye gitmişti; ev ekonomisi üzerine verdiği keyifli derslerle nam salmıştı; çocukların ve hizmetçilerin idaresi üzerine yazdığı incelemeler, bu alanda yazılmış en iyi referans kitapları olarak kabul görüyordu. Mrs. Pocket ise evdeydi; küçük bir sorun yaşa-

maktaydı zira dadı Millers (piyade eri olan bir akrabasıyla birlikte) haber vermeden ortadan kaybolmuş, Mrs. Pocket onun yokluğunda oyalanıp sessiz durması için de bebeğin eline bir iğne kutusu tutuşturmuştu. İğnelerin çoğu kayıptı ve o yaşta bir çocuğun bu miktarda iğneyi harici olarak kullanması ya da kuvvet şurubu niyetine içmesi pek de sağlıklı addedilemezdi elbette.

Mr. Pocket son derece isabetli ve makul öğütler vermesiyle, feraset sahibi oluşuyla ve olayları sarıh bir biçimde görebilmesiyle öylesine haklı bir üne sahipti ki kalbim bu denli ağrırken, derdimi dinlemesi için ona yalvarmayı düşündüm bir an için. Fakat sonra gözüm, bebeği yatmaya gönderdikten sonra –ki ona göre bebeği yatmaya göndermek her derde deva bir reçeteydi– soylular kitabını okumaya dalmış olan Mrs. Pocket’a takıldı ve “Aman, ne lüzumu var?” diyerek az önceki fikrimden vazgeçtim.

XV. Bölüm

Geleceğe dair büyük umutları olan bir genç olduğum fikrine alıştıkça, bu durumun hem kendim hem de çevremdeki insanların üzerindeki etkisini yavaş yavaş fark etmeye başlamıştım. Bu durumun karakterim üzerindeki etkisini olabildiğince görmezden gelmeye çalışsam da bunun hiç de olumlu bir değişim olmadığının ayırdındaydım. Joe'ya karşı davranışımдан ötürü artık iyiden iyiye kronik bir hal almış bir vicdan azabı taşıyordum yüreğimde. Biddy konusunda da vicdanım hiç rahat değildi. Gecenin bir yarısı –tıpkı Camilla gibi– uyandığımda şayet Miss Havisham'ın yüzünü hiç görmemiş olsaydım, erkekliğe adım attığım o yıllarda o eski demirci ocağında namusumla çalışıp Joe'yla ortak olsaydım daha mı mutlu olurdum, halim şimdikinden daha mı iyi olurdu acaba, diye düşünüyordum ruhum daralarak. Kaç gece bir başıma oturup ateşi seyretmiş, şu dünyadaki hiçbir ateşin demirci ocağındaki ateşe ve eski evimizin mutfakta yanan ateşine benzeyemeyeceğini düşünmüştüm.

Diğer yandan, Estella da tüm bu huzursuzluğumun ve zihinsel karmaşamın öylesine ayrılmaz bir parçasıydı ki mevcut ruh halimin ne kadarının kendi hezeyanlarımın bir tezahürü olduğunu bilemiyordum. Yani demek istediğim, geleceğe dair hiçbir umudum olmasa bile, Estella'yı böylesine gece gündüz düşünürken, şimdikinden daha mutlu bir insan olabi-

leceğime ikna edemiyordum kendimi. Mevcut durumumun başkaları üzerindeki etkisine gelince, bu konuda bir hükme varmakta pek de zorlanmıyordum; her zaman çok net bir biçimde olmasa da hiç kimseye, özellikle de Herbert'a bir faydamın dokunmadığını görebiliyordum. Paramı hesapsızca harcama alışkanlığım onun o uyumlu ve yumuşak kişiliğini de etkilemiş, altından kalkamayacağı harcamalar yapmasına sebep olmuştu; bu yüzden de o eski sade yaşamı allak bullak olmuş, eski iç huzuru yerini kaygılara ve pişmanlıklara bırakmıştı. Pocket ailesinin diğer üyelerini –farkında olmadan da olsa– etkileyip onların görgüsüzce harcamalar yapmalarına sebebiyet verdiğim için zerre kadar pişmanlığım yoktu zira bu tür basitlikler onların mayasında vardı ve ben onların o uyuşuk ve pinekleyen hallerine hiçbir şekilde müdahale etmemiş olsaydım bile kolaylıkla bir başkasının etkisi altında kalabilirlerdi. Gelgelelim Herbert'ın durumu bambaşkaydı; neredeyse bomboş sayılabilecek dairesini, oranın tarzına hiç de uygun olmayacak biçimde dayayıp döşeyerek ve kanarya sarısı yelekli intikamcı çocuğu emrine vererek ona kötülük ettiğimi düşündükçe içim sızlıyordu.

Üstüne üstlük, insanların borç parayla lüks içinde yaşadıkları o zamanın ruhuna uygun olarak hatırı sayılır miktarda borcun altına girmiştım. Ben yaparım da Herbert eksik kalır mı; çok geçmeden o da aynı yola sapmıştı. Startop'ın önerisi üzerine Meyve Bahçesindeki İspinozlar diye bir kulübün üyesi olmak üzere adaylık başvurusunda bulunmuş-tuk, ki bu kulübün ne tür amaca hizmet ettiğini bir türlü tam olarak anlayamamışımdır; gördüğüm kadarıyla üyeler iki haftada bir toplanıp pahalı bir akşam yemeği yiyorlar, yemekten sonra kendi aralarında olabildiğince hararetili bir biçimde tartışıyorlar ve altı garsonun içip içip merdivenlerde sızmasına sebep oluyorlardı. Bu ulvi toplumsal amaçlara istisnasız her toplantıda ulaşıyor olmalıydılar zira Herbert'la ben katıldığımız ilk toplantıda, ayakta kadeh kaldırdığımız

sırada yapılan konuşmadan bunun dışında herhangi bir sonuç çıkaramamıştık. Bahsi geçen konuşma şu şekildeydi: “Beyler, Meyve Bahçesindeki İspinozlar üyeleri arasında var olan dostluk bağı ilelebet payidar kalsın.”

İspinozlar akılsızca para harcıyorlardı (yemek yediğimiz otel Covent Garden’daydı). Meyve Bahçesi’ne katılma şerefine nail olduğumda karşıma çıkan ilk İspinoz Bentley Drummle’dı, ki o zamanlar kendisi özel arabasıyla şehirde fink atıyor ve bu arada da caddelerin köşelerindeki direklere bir hayli zarar veriyordu. Kimi zaman da arabasının tepesinden kafaüstü fırlatarak çıkıyordu; hatta bir defasında Meyve Bahçesi’nin kapısının önüne kendisini –istemsizce– tıpkı kömür boşaltırmış gibi boşalttığına şahit olmuştum. Antrparantez, daha o zamanlar bir İspinoz olmadığımı belirtmiş olayım, zira kulübün kutsal yasaları gereğince reşit olmadan İspinoz olunamıyordu.

Maddi kaynaklarıma öylesine güveniyordum ki bana kalsa Herbert’in harcamalarını da seve seve karşılardım; ne var ki Herbert son derece gururlu bir insandı ve ben ona böyle bir şeyi teklif dahi edemezdim. Bu yüzden her açıdan zora girmişti; bir yandan da etrafına bakınıp gözlem yapmaya devam ediyordu. Gece geç saatlere kadar gezmelere, gece toplantılarına katılmalara başlamıştık; böyle gecelerin sabahında Herbert’in kahvaltı saatinde etrafına umutsuz gözlerle bakındığını gözlemliyordum; öğlene doğru etrafına biraz daha umutlu gözlerle bakmaya başlıyor fakat akşam yemeği saatinde yine çöküyordu; akşam yemeğinden sonra arayıp durduğu o sermayeyi sanki çok uzaklardaymış gibi hayal meyal görüyor, gece yarısına doğruysa sermayeyi elde etmesine ramak kalmış gibi hissediyordu kendini; derken gece iki gibi yine öylesine ümitsiz bir ruh haline bürünüyordu ki bir tüfek alıp Amerika’ya gitmekten, bizonları silah zoruyla dize getirip sermaye yapmaktan bahsediyordu.

Haftanın hemen hemen yarısını Hammersmith’te geçiriyordum ve orada kaldığımda sık sık Richmond’a gidi-

yordum, ki bu ziyaretlerimden ileride ayrıca bahsedeceğim. Hammersmith'te kaldığım günlerde çoğunlukla Herbert da gelirdi; o günlerde babası, onun sürekli arayıp durduğu büyük fırsatın henüz ortada görünmediğini anlıyordu sanırım. Ama ev halkının o genel düşme ve yuvarlanma haline bakılırsa Herbert'ın hayatta düşe kalka yolunu bulması da günün birinde gerçekleşecek bir meseleydi elbet. Bütün bunlar olup bitedursun, Mr. Pocket'ın saçları iyice ağarıyor, bir yandan da saçlarından çekiştirmek suretiyle kendini havaya kaldırma teşebbüsleri giderek sıklaşıyordu. Mrs. Pocket ise bu sırada taburesiyle tüm aile üyelerini düşürüyor, soylular kitabını okuyor, mendilini kaybedip duruyor, bizlere büyük-babasını anlatıyor ve evdeki minikleri her gördüğünde hızla yatağa göndermek suretiyle onlara yaşamda hızlı hareket etmenin önemini öğretiyordu.

Sonraki dönemleri anlatmaya başlamadan önce önümü daha net görebilmek için yaşamımın bir dönemine ilişkin tüm detayları özetlemeye çalışıyorum; bunu yapmanın en iyi yolunun da Barnard's Inn'deki günlük yaşantımızı ve alışkanlıklarımızı ayrıntılı bir biçimde anlatmak olduğunu düşünüyorum.

Harcayabildiğimiz en yüksek miktarda parayı harcayıp karşılığında insanların gönlünden koptuğu kadarını alabiliyorduk. Ekseriyetle çok mutsuzduk, etrafımızdaki insanların çoğu da aynı durumdaydı. Sürekli eğlendiğimiz zannı içerisindeydik fakat çıplak gerçek şuydu ki aslında hiç de eğlenmiyorduk. İçinde bulunduğumuz bu durumun sık rastlanan bir durum olduğuna inanıyorum.

Herbert her sabah –sanki yeni bir şey yapıyormuş gibi– etrafına bakıp gözlem yapmak için şehre giderdi. Sıklıkla onu ziyarete giderdim; gittiğimde arka tarafa bakan o karanlık odasında bir mürekkep şişesi, bir şapka askısı, bir kömür kovası, bir ip kutusu, bir almanak, bir masa, bir tabure ve de bir cetvelle hasbıhal ederken bulurdum onu; etrafına bakıp

gözlem yapmak dışında tek bir şey yaptığını hatırlamam. Şayet hepimiz sorumluluğunu yüklendiğimiz işleri Herbert'inki gibi bir inanç ve adanmışlıkla yapıyor olsaydık bir Erdem Cumhuriyeti'nde yaşıyor olabilirdik. Zavallı çocuğun her gün öğleden sonra belli bir saatte –sanıyorum ki müdürünü görmek amacıyla– âdeta bir seremoni havasında Lloyd'a³⁶ gitmek dışında bir işi yoktu, ki öğrenebildiğim kadarıyla Lloyd'a şöyle bir girip etrafına bakınıyor, sonra da çıkıp geri geliyordu. Durumunun gerçekten de çok vahim olduğunu ve mutlaka bir çıkar yol bulması gerektiğini hissettiğindeyse kalabalık bir saatte Borsa'ya gidiyor, orada toplanmış olan kodamanların arasında âdeta kederli bir halk dansı oynarcasına bir aşağı bir yukarı yürüyüp duruyordu. Bu özel gezilerden birinden akşam yemeği için eve geldiğinde şöyle demişti bana, “Deneyimlerim sonucunda şunu öğrendim, Handel, fırsat sana gelmez, sen fırsata gideceksin – ben de aynen öyle yapıyorum.”

Birbirimize bu denli muhabbetle bağlı olmasaydık her sabah birbirimize girerdik diye düşünüyorum. Derin bir pişmanlığa gömüldüğüm o sabah saatlerinde dairemizden ölümüne nefret ettiğim gibi intikamcı çocuğun varlığına da tahammül edemiyordum; o saatlerde o pahalı hizmetçi elbiseleriyle günün geri kalan saatlerine göre çok daha masraflı ve külfetli görünüyordu gözüme. Borç batağına battıkça kahvaltılarımızdan da bir tat alamaz olmuştuk; hatta bir sabah bizi yasal işlem başlatmakla tehdit eden bir mektup almış –bizim yerel gazete muhtemelen bu durumu “mücevher işiyle ilgili olduğu düşünülen bir mesele” diye ifade ederdi– ve bizim intikamcı çocuğu, kahvaltıda katmer istediğimizi zannetmesini bahane ederek o mavi yakasından tutup havaya kaldırmıştım; öyle ki çocuk çizmeli bir Eros³⁷ misali öylece havada kalakalmıştı.

36 Gemiler için sigorta satan bir şirket. (e.n.)

37 Yunan mitolojisinde okuyla insanları birbirine âşık eden aşk ve şehvet tanrısı. (ç.n.)

Bazen de (tamamen ruh halimize bağılı olduğundan bu durumların ne zaman olacağını öngöremiyorduk) Herbert'a sanki muazzam bir şey keşfetmişim gibi şöyle diyordum:

"Sevgili Herbert, durumumuz gerçekten çok kötü."

"Sevgili Handel," diyordu Herbert tüm içtenliğiyle, "inan lafı ağzımdan aldın; ne garip tesadüftür ki ben de tam aynı şeyi söylemek üzereydim."

Bunun üzerine ben de ona, "O zaman Herbert, şu hesaplarımızı bir gözden geçirelim," diyordum.

Bu iş için bir zaman belirlemek bize müthiş bir haz veriyordu. İş yapmanın tam da böyle bir şey olduğunu, sorunlarla tam da böyle başa çıkılabileceğini, düşmanı kısıkıvrak yakalayıp alt etmenin yolunun bu olduğunu düşünüyordum. Herbert'ın da benimle aynı fikirde olduğunu biliyordum.

Böyle zamanlarda zihnimiz açılsın da hesabımızı kitabımızı güzelce yapabilelim diye akşam yemeği için özel yemekler getirtirdik, yemeklerin yanına da yine özel günlere yaraşacak türden bir şişe. Yemekten sonra bir deste kalem, bolca mürekkep, gözümüzü doyuracak kadar yazı kâğıdıyla kurutma kâğıdını önümüze koyardık. Bu denli çok kırtasiye malzemesine sahip olmanın bizi teselli edip rahatlatan bir yanı vardı sanki.

Sonra önüme bir kâğıt alıp kâğıdın üst kısmına okunaklı bir el yazısıyla "Pip'in borçlarının dökümü" diye başlık atar, başlığın hemen altına da "Barnard's Inn" diye not düşüp tarih atardım. Herbert da aynı şekilde önüne bir kâğıt alır ve üzerine "Herbert'in borçlarının dökümü" yazardı.

Sonra ikimiz birden yanı başımızda karman çorman yığınlar halinde duran, çekmecelere tıkıştırılmış, ceplerde yıpranıp delinmiş, mum yakmak için kullanıldığından yarısı yanmış, haftalarca aynanın çerçevesine sıkıştırılmış durmaktan ve buna benzer başka sebeplerden ötürü hasar görmüş kâğıtları incelemeye girişirdik. Kalemimizin yazarken çıkardığı ses bizi öylesine canlandırıp mutlu ederdi ki borçları-

mızı gözden geçirmekle gerçekten ödemeyi birbirinden ayırt edemez hale geldik. Saygıdeğerlik açısından değerlendirildiğinde bu iki iş birbirine denkmiş gibi gelirdi bize.

Bu şekilde bir süre yazdıktan sonra nasıl gittiğini sorardım Herbert'a. Giderek artan rakamlar karşısında kederli kederli kafasını kaşırdı Herbert.

"Giderek artıyorlar Handel," derdi, "öyle bir artıyorlar ki anlatamam."

"Yılgınlığa kapılma Herbert," derdim ona, müthiş bir gayretkeşlikle yazmaya devam ederek. "Düşmanın gözünün içine bak. Borçlarının gözünün içine bak. Sen onların gözünün içine baktıkça bakışlarını kaçırdıklarını göreceksin."

"Öyle yapıyorum Handel fakat ne yazık ki bakışlarını kaçırmıyorlar; gözümün içine içine bakıyorlar."

Yine de benim kararlı tavrım etkisini gösterir, Herbert yeniden çalışmaya koyulurdu. Sonra Cobbs'un, Lobbs'un ya da Nobbs'un faturasının onda olmadığını bahane ederek yine bırakırdı kalemi elinden.

"Faturan yoksa tahmini bir rakam yaz Herbert, şöyle yaklaşık bir rakam yaz."

Arkadaşım büyük bir hayranlıkla, "Çözüm üretme yeteneğin muhteşem!" diye karşılık verirdi. "Ticarete öyle büyük bir yeteneğin var ki hayran olmamak elde değil."

Bu konuda onunla hemfikir idim. Böyle zamanlarda kendimi birinci sınıf bir işadımı olarak görürdüm – doğru zamanda harekete geçebilen, kararlı, enerjik, olayları sarıh bir biçimde görebilen, serinkanlı. Yapmam gereken tüm ödemeleri bir liste halinde yazdıktan sonra listeyi elimdeki faturalarla karşılaştırır ve karşılığı olanların yanına birer mim koyardım. Mim koyma işim bittikten sonra tüm faturalarımı düzgünce katlayıp her birinin arkasına bir işaret koyar ve onları boy sırasına göre dizip güzelce bağlardım. Daha sonra aynı işlemleri (bende bulunan yönetici dehasına sahip olmadığını büyük bir tevazuyla itiraf eden) Herbert için de

tekrarlardım; böylelikle onun işlerini de belli bir düzene koymuş olduğumu düşünürdüm.

İş yaparken izlediğim bir başka parlak yöntem daha vardı ki ben buna “marj bırakmak” adını veriyordum. Mesela, Herbert’ın yüz altmış dört sterlin, dört peni, altı sent borcunun olduğunu düşünelim, “Marj bırak ve iki yüz sterlin yaz,” diyordum ona. Ya da benim bunun dört misli borcumun olduğunu düşünelim, marj bırakıp yedi yüz sterlin yazıyordum. O zamanlar bu marj bırakma yönteminin son derece faydalı olduğuna inanıyordum fakat şimdi geri dönüp baktığımda bu yöntemin bize epey pahalıya patladığını anlıyorum zira bu yöntemin bize verdiği rehavet duygusuyla ödeme gücümüzün olduğu zannına kapılarak hemen yeni borçların altına girip sınırlarımızı aşıyorduk.

Yine de hesaplarımızı bu şekilde gözden geçirdikten sonra üzerime çöken o huzur, sükûnet ve vicdan rahatlığı o an kendi kendimle gurur duymama sebep olurdu. Bunca çaba harcamış, özel birtakım yöntemler kullanmış ve Herbert’tan bir sürü iltifat işitmiş olmak ruhumu teskin ederdi; önümde boy sırasına göre dizilmiş faturalarımla ve kırtasiye malzemelerimle şahsıma ait çalışma masamda otururken kendimi özel bir kişiden ziyade bir banka gibi hissederdim.

Bu kutsal merasimi andıran çalışma saatlerimizde rahatsız edilmemek için dış kapıyı kapatırdık. Yine bir akşam çalışma sonrası üzerime dinginlik çökmüştü ki kapının aralığından atılan bir mektubun yere düştüğünü duyduk. “Mektup sana,” dedi kapıya gidip elinde mektupla dönen Handel, “umarım kötü bir şey değildir.” Böyle söylemesinin sebebi zarfın üzerindeki siyah kenarlıkla kocaman, ağır, kara mühürdü.

Trabb ve Ortakları imzasıyla gönderilen mektupta kısaca benim saygın bir beyefendi olduğum ve Mrs. J. Gargery’nin geçtiğimiz pazartesi günü akşam altıyı yirmi geçe ebediyete intikal etmiş olduğu belirtiliyor ve benden önümüzdeki pazartesi günü öğleden sonra saat üçte yapılacak cenaze törenine katılmam isteniyordu.

XVI. Bölüm

Yaşam yolculuğumda ilk kez bir mezarın kazılışına şahit oluyordum ve bu mezarın yürüdüğüm o engebesiz yolda açmış olduğu gedik akıllara durgunluk verecek kadar büyüktü. Ablamın mutfakta yanan ateşin önündeki sandalyesinde oturuşu gece gündüz gözümün önünden gitmiyordu. O evin onsuz nasıl var olabileceğini aklım bir türlü almıyordu; son zamanlarda onu çok nadiren düşünmüş, hatta hiç düşünmemiş olsam da yolda yürürken karşıdan bana doğru geliverecekmiş ya da birazdan kapıyı çaliverecekmiş gibi geliyordu bana. Her ne kadar Londra'da kaldığım daireyle ablamın hiçbir bağlantısı olmasa da sanki bir zamanlar buralarda yaşamışçasına –hatta hâlâ buralarda yaşamaya devam ediyormuşçasına– ölümünün ardından bıraktığı o boşluğu hissedebiliyor, sesini duyup yüzünü, silüetini görür gibi oluyordum.

Başıma talih kuşu konduğunda da kaderim beni yerden yere vurduğunda da ablamı hiçbir zaman sevgiyle andığımı hatırlamam. Yine de öyle zannediyorum ki sevginin bulunmadığı durumlarda bile insan vicdan azabından kaynaklanan bir tür şok geçirebiliyor. Yaşadığım bu vicdan azabının etkisiyle (belki de sevgi ve şefkat gibi daha yumuşak duyguların eksikliğini telafi etmek için) ablama bunca acılar çek-tiren o saldırgana karşı içimde müthiş bir öfke oluşmuştu; öyle sanıyorum ki yeterli kanıtla sahip olsam Orlick'in –ya

da saldırgan her kimse onun– peşine düşüp ondan intikamımı sonuna kadar alırdım.

Joe'ya başsağlığı dileyen ve cenazeye geleceğimi belirten bir mektup yazıp gönderdikten sonra yola çıkana kadarki günlerimi az önce bahsettiğim tuhaf ruh hali içinde geçirdim. O gün sabah erkenden kasabaya giden arabaya binip Mavi Domuz'un önünde indim; bol bol zamanım olduğundan demirci ocağına yürüyebilirdim.

Yine bir yaz günüydü ve hava çok güzeldi; yolda yürürken ablamın gözümün yaşına bakmadığı, küçücük ve çaresiz bir çocuk olduğum o günler sanki dünmüş gibi canlandı gözümde. Fakat bu anılar eskisinden çok daha yumuşak tonlara sahipti, hatta gıdıklama sopasının ucu bile sivriliğini yitirmişti sanki. Bir gün aynı güneşin altında yürüyen başkalarının da bana dair anılarının yumuşayıp güzelleşeceğini fısıldadı yüreğime fasulyelerle yoncalar.

Nihayet evimiz göründü; Trabb ve Ortakları'nın cenaze törenini organize etmek suretiyle evi sahiplenmiş olduklarını fark ettim. Ön kapıya, insanın içini karartacak kadar gülünç görünümlü, şaklaban kılıklı iki kişiyi dikmişlerdi – ikisinin de ellerinde siyah kumaşa sarılmış birer değnek vardı ve sanki herhangi birini teselli edebilecekmiş gibi havalı havalı taşıyorlardı bu değnekleri. İçlerinden birini tanımıştım; çok içkili olduğu bir sabah eysersiz bindiği atını, çıplak ellerini hayvanın boynuna dolamak suretiyle sürüp yeni evli balayı çiftini bıçkı çukuruna düşürdüğü için Mavi Domuz'dan kovulan arabacı çocuğu bu. Köyün tüm çocuklarıyla kadınlarının çoğu hayran hayran bu iki matem muhafızıyla evin ve demirci ocağının sımsıkı kapatılmış pencerelerini seyrediyorlardı. Eve yaklaştığım sırada bu iki muhafızdan biri (arabacı çocuk) kapıyı tıklattı – kederimden bitkin düşmüş olduğumdan kapıyı çalacak mecalimin olmadığını ima ediyor olmalıydı.

Öteki matem muhafızı (vaktizamanında iddia üzerine iki kazı mideye indirmiş olan marangoz) kapıyı açıp beni

misafir salonuna aldı. Salona girdiğimde Mr. Trabb'in en iyi masaya kurulmuş olduğunu gördüm; masanın kanatlarını açmış, bir sürü siyah yaka iğnesini dizdiği masada âdeta bir matem pazarı kurmuştu. İçeri girdiğimde birinin şapkasına uzun, siyah kumaşlar takıyordu; adam o haliyle Afrikalı bir bebeği andırıyordu. Beni gördüğünde şapkama uzandı fakat kafam allak bullak olduğundan niyetini yanlış yorumlayıp ona elimi uzattım ve güzel duygularımın bir nişanesi olarak onunla dostça el sıkıştım.

Zavallı, iyi yürekli Joe, çenesinin altında koca bir fiyonkla bağlanmış küçük, siyah bir pelerine sarılmış halde, odanın bir köşesinde herkesten ayrı oturmaktaydı; oraya “cenaze sahibi” sıfatıyla Trabb tarafından konuşlandırılmış olduğu belliydi. Ona doğru eğilerek, “Sevgili Joe, nasılsın?” diye sordum. O da, “Pip, eski dostum, sen onun hükümet gibi olduğu günleri hatırlarsın...” diyerek elimi sıktı ve başka da bir şey söylemedi.

Siyah elbisesiyle son derece derli toplu ve gösterişsiz görünen Biddy sessizce etrafta koşuşturuyor, her işin ucundan tutup herkese yardım ediyordu. Biddy'yle selamlaştıktan sonra uzun uzadıya sohbet etmenin sırası olmadığını düşünerek gidip Joe'nun yanına oturdum; şeyin, cenazenin –ablamın– evin neresinde olduğunu merak ediyordum. Salonu belli belirsiz bir pasta kokusu sarınca içeceklerin olduğu masayı görebilmek için etrafıma bakındım; odanın o loşluğunda ilk etapta göremesem de gözlerim karanlığa alışınca masayı seçebildim; masanın üzerinde dilimlenmiş bir erikli pasta, dilimlenmiş portakallar, sandviçler, bisküviler ve süs eşyası olarak bildiğim ve kullanıldıklarına hiç denk gelmediğim iki sürahi vardı; sürahilerden birinin içinde porto şarabı, diğerindeyse şeri vardı. Masanın önünde durduğum sırada siyah bir pelerin giymiş ve şapkasına metrelerce uzunlukta bir kurdele takmış aşağılık Pumblechook'u gördüm; bir yandan nefes almamacasına tıknırken bir yandan da dikkatimi

çekebilmek için olanca yalakallığıyla şekilden şekle giriyordu. Nihayet dikkatimi çekmeyi başarinca yanıma geldi (nefesi şeri ve ekmek kokuyordu) ve usulca, “Bana izin verir misiniz?” deyip yine yapacağını yaptı. Sonra Mr. ve Mrs. Hubble’ı gördüm; Mrs. Hubble bir köşede sessizce, cenazenin vakarına uygun biçimde üzüntüden katılıp kalmıştı. Hepimiz “takip edecektik” ve Trabb her birimizi kumaşlara dolayıp gülünç birer bohçaya döndürmekteydi.

Sanki asık suratlı, kasvetli bir dansa hazırlanıyormuşuz gibi salonun orta yerinde (Mr. Trabb’in deyişiyle) “ikişerli sıraya girdiğimizde” Joe kulağıma eğilerek, “Demek istediğim şu Pip,” dedi fısıldayarak; “yani şöyle ki efendim, onu kilisenin mezarlığına kendim taşımak isterdim; yanımıza da orada olmayı canıgönülden isteyen, bize yardım edecek üç dört dostumuzu alırdık fakat bana bunun saygısızlık addedileceğini, konu komşunun böyle bir şeye burun kıvracağını söylediler.”

Tam o sırada Mr. Trabb, “Herkes mendillerini çıkarsın!” diye seslendi o ciddi, profesyonel işadamı sesiyle. “Mendiller çıksın! Gidiyoruz!”

Böylelikle hepimiz ikişerli sıraya girip sanki burunlarımız kanıyormuş gibi mendillerimizle yüzlerimizi kapattık; Joe’yla ben, Biddy’yle Pumblechook, Mr. Hubble’la Mrs. Hubble. Defin seremonisi gereğince cenazeyi taşıyan altı kişinin, o korkunç, beyaz saçaklı siyah kadife örtünün altında kalıp görünmez olmaları gerekiyordu; bu yüzden de zavallı ablamın cenazesi, iki muhafızın –arabacı çocukla arkadaş– önderliğinde, güçlkle, sendeleyerek yürüyebilen on iki insan bacaklı kör bir canavar tarafından taşınarak mutfak kapısından dışarıya çıkarıldı.

Ne var ki konu komşu tüm bu organizasyondan pek memnun kalmıştı; köyün içinden geçtiğimiz sırada hayran hayran bizi seyrediyorlardı; daha genç ve heyecanlı olanlar hızla koşup önümüze çıkıyor ya da belli gözlem noktalarında pusuya yatıp aniden yolumuzu kesiyorlardı. Böyle zamanlar-

da en hevesliler, köşeden dönüp gelişimizi görünce heyecanla, “İşte geliyorlar! İşte geliyorlar!” diye bağıyorlardı, anlayacağınız bir tezahürat yapmadıkları kalıyordu. Arkamdaki Pumblechook denen o iğrenç herif tüm yürüyüş boyunca büyük bir özenle şapkamın kurdelesini ve pelerinimi düzeltip durarak beni sinir etti. Bu arada Mr. ve Mrs. Hubble’ın o kibirli halleri de beni çok rahatsız etmişti; böylesine seçkin bir cenaze kafilesinin saygın birer üyesi olmaktan gurur duyarcasına büyük bir kurumla, gerine gerine yürüyorlardı.

Bir süre sonra önümüzde upuzun uzanan bataklıkları gördük; nehirde süzülen gemilerin yelkenleri, bataklıkta biten bitkileri andırıyordu. En sonunda kilise mezarlığından içeri girmiş, hiç görmediğim annemle babamın, “Bir zamanlar bu kilisenin cemaatine mensup olan Philip Pirip ve Georgiana, yukarıda adı geçen şahsın karısı”nın mezarına yaklaşmıştık. Tarlakuşlarının şakımaları eşliğinde, hafiften bir meltem eserken, bulutların ve ağaçların güzel gölgelerinin düştüğü o yerde ablamı sessizce toprağın koynuna bıraktık.

Bu sırada akıllı dünyevi işlerle meşgul olan Pumblechook’tan daha fazla bahsetmek istemiyorum; yalnızca yaptığı her şeyi bana yaranmak için, gözüme girmek için yaptığını söylemekle yetineceğim; hatta insanoğlunun bu dünyaya çıplak geldiğinin, bu dünyadan bir gölge gibi süzülerek gideceğinin ve giderken de yanında hiçbir şey götüremeyeceğinin anlatıldığı o kutsal pasaj okunurken bile bana doğru bakarak öksürdüğünü gördüm – bu hareketiyle büyük bir mirasa konmuş genç bir beyefendiyi tenzih edermiş gibi bir hali vardı. Eve döndüğümüzde, “Keşke ablan ona böylesi bir şerefi bahşetmiş olduğunu görebilseydi,” deme cüretinde bulundu, hatta daha da ileri giderek, üstü kapalı bir biçimde, “Ablan şu anı görebilmek için canını bile verirdi,” minvalinde bir şeyler geveledi. Sonra kalan şerinin hepsini bir güzel içti; Mr. Hubble da porto şarabını içti ve ikisi (cenaze törenlerinde muttat olduğu üzere) sanki ölen

kişiden çok farklı bir türe mensuplarmış ve ölümsüzlermiş gibi konuşmaya başladılar. Pumblechook en sonunda Mr. ve Mrs. Hubble'la birlikte gitti – o akşam Şen Kayıkçı'da herkese en eski hamim ve servetimin mimarı olduğunu anlatacağından adım gibi emindim.

Herkes gittikten ve Mr. Trabb'le adamları –çırağı ortalarda yoktu, özellikle bakınmış ama görememiştım– o saçma sapan eşyalarını çantalarına koyup oradan ayrıldıktan sonra ev yine o eski evimiz olmuştu. Bididy, Joe ve ben soğuk bir şeyler atıştırdık fakat bu işi eski mutfağımızda değil, misafir salonunda yaptık; Joe çatalını, bıçağını, tuzluğu vesaire kullanırken öyle dikkatliydi ki Bididy de ben de müthiş gerilmiştik. Yemekten sonra eline piposunu verip demirci ocağına götürdüm onu; kapının önündeki kocaman taşın üzerine oturduğumuzda ikimiz de gevşeyip rahatlamıştık. Joe'nun cenazeden hemen sonra kıyafetlerini değiştirdiğini, iş kıyafetleriyle pazar kıyafetleri arasında bir şeyler giydiğini fark ettim; sevgili dostum o haliyle tam da kendisi gibiydi; tanıdığım, bildiğim o Joe'ydu.

Eski küçük odamda uyuyup uyuyamayacağımı sordüğümde çok mutlu oldu; ben de böyle bir şeyi sormuş olmaktan ötürü çok mutluydum zira çok önemli bir şey yapmış, çok büyük bir lütufta bulunmuş gibi hissediyordum kendimi. Akşamın gölgeleri çökmeye başlayınca bir fırsatını bulup Bididy'yle konuşmak için bahçeye çıktım.

“Bididy, bana mektup yazıp beni bu acı olaydan haberdar edebilirdin diye düşünüyorum.”

“Öyle mi düşünüyorsunuz Mr. Pip?” dedi Bididy. “Aklima gelmiş olsaydı muhakkak yazardım.”

“Seni üzmem Bididy fakat böyle bir şeyi akıl edebilmeliydin diye düşünüyorum.”

“Öyle mi düşünüyorsunuz Mr. Pip?”

Öyle sessiz sakın, mazbut, tatlı ve iyi kalpliydi ki onu yine ağlatmak istemiyordum. Başını önüne eğmiş yanımda yürürken ona şöyle bir bakınca konuyu kapatmaya karar verdim.

“Sevgili Biddy, bundan sonra burada kalman zor olacaktır, değil mi?”

“Artık burada kalamam Mr. Pip,” dedi Biddy hem üzgün hem de kendinden emin bir edayla. “Mrs. Hubble’la görüştüm, yarın onlara gidiyorum. Umarım birlikte Mr. Gargery’ye göz kulak olabiliriz, en azından bu duruma alışınca kadar.”

“Peki nasıl geçineceksin Biddy? Paraya ihtiyacın...”

“Nasıl mı geçineceğim?” diyerek sözümü kesti Biddy, yüzü kıpkırmızı olmuştu. “Anlatayım Mr. Pip. Yapımı neredeyse tamamlanmak üzere olan okulda öğretmen olarak işe girmeye çalışacağım. Bütün köy beni destekliyor; umarım çalışkan ve sabırlı bir öğretmen olabilir ve çocuklara ders verirken bir yandan kendimi de geliştirebilirim. Sizin de bildiğiniz gibi Mr. Pip,” diye devam etti Biddy gözlerini yerden kaldırıp yüzüne bakarak ve gülümseyerek, “yeni okullar, o eski okullar gibi değil ama siz bana okul günlerimizden sonra çok şey öğrettiniz ve ben de daha sonra kendimi epey geliştirme fırsatı buldum.”

“Biddy, sen zaten her koşulda kendini geliştirecek biriydin.”

“Ah, evet! Bir de o karanlık taraflarım olmasa!” diye mırıldandı Biddy.

Bunu bana serzenişte bulunmak amacıyla söylememişti; sesli düşünürken ağzından dökülüvermişti bu sözler. Her neyse! Bu konuyu da kapatmalıyım, diye geçirdim içimden. Onunla bir süre daha yürüdük; tek kelime etmeksizin yere bakarak yürüyüşünü seyrettim.

“Ablamın nasıl öldüğünü kimse anlatmadı bana Biddy.”

“Zavallı, öyle aniden gidiverdi ki anlatılacak pek de bir şey yok aslında. Her ne kadar son zamanlarda epey toparlamış olsa da son dört günü kötüydü; en son gün çay saatinde bir parça kendine gelerek gayet anlaşılır bir biçimde ‘Joe’ dedi. Uzunca bir süredir tek kelime etmemiş olduğundan hemen demirci ocağına koşup Mr. Gargery’yi getirdim. El kol hareketleri yaparak Mr. Gargery’nin yanına oturmasını

istediğini anlattı; benden kollarını Mr. Gargery'nin boynuna dolamamı istiyordu. Ablanızın kollarını Mr. Gargery'nin boynuna doladım; başını kocasının omzuna yasladı; yüzünde gayet mutlu ve huzurlu bir ifade vardı. Sonra tekrar 'Joe' dedi; bir kere 'Affet', bir kere de 'Pip' kelimesi çıktı ağzından. Kafasını kocasının omzundan hiç kaldırmadan öylece durdu; bir saat sonra öldüğünü anlayıp yatağına yatırdık onu."

Biddy ağlıyordu; kararmaya başlayan bahçe, bahçe yolu, yeni yeni belirmekte olan yıldızlar benim görüşümde de bulanıklaşmaya başladı.

"Ona saldıranın kimliğiyle ilgili hiçbir şey bulunamadı, değil mi Biddy?"

"Hiçbir şey."

"Orlick'e ne olduğunu biliyor musun?"

"Kıyafetlerinin rengine bakılacak olursa maden ocağında çalışıyor olmalı."

"Bu arada onu gördün demek? Neden sürekli yolun karanlık tarafındaki o ağaca bakıyorsun Biddy?"

"Ablanızın öldüğü gece onu orada gördüm."

"Onu ondan sonra da gördün, değil mi Biddy?"

"Evet, bugün burada gezinmeye çıktığımızda da gördüm onu. Durduk yere," dedi Biddy, sonra da elini kolumun üzerine koydu çünkü koşmaya yeltenmişim, "size yalan söyleyecek değilim; bir an orada göründü, sonra da kayboldu."

O adamın hâlâ Biddy'nin peşinde olduğunu öğrenmek beni öfkeden deliye döndürmüştü; ona olan nefretimden giderek müzminleşmeye başladığını fark ettim. Biddy'ye de bahsettim bu duygularımdan; onu bu köyden göndermek için kaç para gerekiyorsa vermeye hazır olduğumu, bu uğurda her şeyi göze alabileceğimi söyledim. Biddy başka konular açarak yavaş yavaş sakinleştirdi beni; Joe'nun beni ne kadar çok sevdiğini, hiçbir şeyden (benden bahsetmesine gerek yoktu; Biddy'nin ne demek istediğini çok iyi anlamıştım) asla şikâyet etmediğini, yaşamın ona yüklediği

tüm sorumlulukları mükemmelen yerine getirdiğini anlattı bana; sessiz sedasız, güçlü kuvvetli ve altın kalpli bir adam olduğunu söyledi.

“Joe’yu ne kadar övsem azdır,” dedim. “Biddy, seninle bu tür şeyleri sık sık konuşmalıyız; artık buralara daha sık geleceğim. Zavallı Joe’yu yalnız bırakmayacağım.”

Biddy cevap vermemiştii.

“Biddy, beni duymuyor musun?”

“Duyuyorum Mr. Pip.”

“Şu an bu konunun üzerinde durmak istemiyorum ama bana ‘Mr. Pip’ diye hitap etmekteki maksadın nedir? Böyle bir şeyi sana hiç yakıştıramıyorum doğrusu.”

“Maksadım mı nedir?” dedi Biddy ürkekçe.

“Biddy,” dedim haklılığımı zorla kabul ettirmeye çalışan bir tavırla, “böyle yapmaktaki amacının ne olduğunu öğrenmek istiyorum.”

“Böyle yapmaktaki mi?”

“Söylediklerimi tekrar etmesene!” dedim sertçe. “Eskiden hiç böyle huyların yoktu senin Biddy.”

“Eskiden yoktu, öyle mi?” dedi Biddy. “Ah, Mr. Pip! Eskiden demek!”

Bu konuyu da burada kapatmalıyım, diye geçirdim içimden. Bahçede sessiz bir tur daha attıktan sonra asıl konumuzu yeniden açtım.

“Biddy,” dedim, “Joe’yu görmek için buraya sık sık geleceğimi söylediğimde bunu manidar bir sessizlikle karşıladın. Lütfen bana bunun nedenini söyleme inceliğinde bulunur musun?”

“Onu görmek için buraya sık sık geleceğinizden emin misiniz?” diye sordu Biddy daracık bahçe yolunda durup parıldayan yıldızların altında o içten ve berrak bakışlarıyla bana bakarak.

“Peki, öyle olsun!” dedim Biddy’yle tartışmaya devam etmenin bir sonuç vermeyeceğini anlamış gibi. “İşte bu da

insan doğasının karanlık tarafı! Lütfen başka bir şey söyleme Biddy! Bu sözün beni öyle incitti ki anlatamam.”

Son derece haklı olduğuna inandığım sebeplerden ötürü yemek sırasında Biddy'ye soğuk davrandım; o eski küçük odama çıkarken ona iyi geceler dilediğim zaman da –o günkü cenazeyi hesaba katarak davranışının bir parça mazur görülebilir olduğunu düşünmekle birlikte– ona karşı yine epey mesafeliydim. Geceyi son derece huzursuz geçirmiş, bölük pörçük uyuyabilmiştim; yaklaşık on beş dakikada bir uyanıp Biddy'nin bana ne denli hoyrat davrandığını, beni ne denli incittiğini ve bana ne büyük haksızlık ettiğini düşünmüştüm.

Ertesi sabah erkenden yola çıkacaktım. Sabah erkenden uyanıp dışarı çıktım ve kimselere görünmeden demirci ocağının ahşap pencerelerinin birinden içeriye baktım. Orada dakikalarca durup Joe'yu seyrettim; sabahın o erken saatinde işbaşı yapmıştı ve çalışırken yüzünde beliren o sağlıklı parıltı ve güçlü ifade, yaşamın ona sunacağı o güzel, güneşli günlerin bir işaretiydi âdeta.

“Hoşça kal, sevgili Joe! Hayır, ellerini silme; Tanrı aşkına o kapkara olmuş elini uzat bana. Bundan böyle sık sık geleceğim.”

“Ne zaman isterseniz buyurun efendim, sizi görmekten her zaman mutluluk duyarım,” dedi Joe. “Ne zaman gelersen çık gel Pip, başımın üstünde yerin var!”

Biddy elinde bir fincan taze süt ve bir parça kuru ekmekle mutfak kapısının önünde beni bekliyordu. “Biddy,” dedim veda etmek için ona elimi uzatırken, “sana kızgın değilim ama çok üzüldüm.”

“Üzülmeyin,” dedi Biddy dokunaklı bir ses tonuyla; “sizi üzdüysem bu benim ayıbımdır; bu durumda asıl üzülmesi gereken benim.”

Yine sisler yükseliyordu ve ben yine yürüyerek köyden uzaklaşıyordum. Sisler, Biddy'nin haklı olduğunu, köye bir daha gelmeyeceğimi yüzüme vuruyorlardı sanki – ne söyleyebilirdim ki? Haklıydılar.

XVII. Bölüm

Herbert’la ben –sürekli yeni borçların altına girdikçe, hesap dökümümüzü çıkardıkça, marj bıraktıkça ve buna benzer birtakım işlemler yaptıkça– battıkça batıyorduk; Zaman her zaman olduğu gibi hiçbir şeye aldırmaksızın akıp gidiyordu; bu arada tıpkı Herbert’ın daha önceden öngörmüş olduğu gibi göz açıp kapayana dek yirmi bir yaşına girmiş, reşit olmuşum.

Herbert benden sekiz ay önce reşit olmuştu. Yirmi bir yaşına girmek, artık yetişkin kabul edilecek olmak dışında ona herhangi bir şey kazandırmayacağından bu olayın Barnard’s Inn’de büyük bir sansasyona sebep olduğu söylenemez. Diğer yandan, Herbert da ben de yirmi birinci doğum günümü iple çekiyorduk; türlü türlü spekülasyonlarda bulunup tahminler yürütüyorduk çünkü ikimiz de vasimin böyle özel bir günde açıklama yapmaktan imtina etmeyeceğine inanıyorduk.

Little Britain’dakilerin doğum günümün ne zaman olduğunu öğrenmeleri için elimden geleni ardıma koymamıştım. Doğum günümünden bir gün önce Wemmick’ten resmî bir mektup aldım; mektupta Mr. Jaggers’ın bu kutlu günde, akşamüzeri saat beşte, yazıhanede beni görmekten mutluluk duyacağı ifade ediliyordu. Bu mektup bizi muazzam şeylerin olacağına inandırmıştı; o gün tam saatinde vasimin yazıhanesine gittiğimde kalbim hiç olmadığı kadar hızlı çarpıyordu.

Wemmick yazıhanenin girişinde doğum günümü kutladı; bu arada katlanmış bir kâğıt parçasıyla burnunun yan tarafını kaşıyordu ki kâğıdın görünümü çok hoşuma gitmişti. Kâğıda dair bir şey söylemeden beni başıyla vasimin odasına yönlendirdi. Aylardan kasımdı; vasim sırtını şömineye vermiş, ellerini ceketinin kuyruk kısmının altına saklamıştı.

“Evet, Pip,” dedi, “bugünden itibaren sana Mr. Pip demek gerekiyor. Doğum gününüz kutlu olsun Mr. Pip.”

El sıkıştık –vasim öyle uzun uzadıya el sıkışan biri değildi– ve kendisine teşekkür ettim.

“Oturun Mr. Pip,” dedi vasim.

Ben otururken o kaşlarını çatmış ayakkabılarına bakarak ayakta duruyordu ki bu da onun karşısında kendimi zayıf hissetmememe sebep olmuştu; bu durum birilerinin beni zorla mezar taşının üzerine oturttuğu günü hatırlatmıştı bana. Rafın üzerinde duran o iki korkunç maske ondan pek de uzakta değildi; sanki konuşmamıza katılmak gibi saçma bir teşebbüste bulunmak istiyorlarmış gibi bir ifade vardı yüzlerinde.

“Şimdi, genç dostum,” diye söze girdi vasim, sanki mahkemedeki bir tanıklmışım gibi, “seninle kısa bir konuşma yapmam gerekiyor.”

“Tabii, efendim.”

Mr. Jaggers önce öne doğru eğilip yere, ardından da başını geriye doğru atarak tavana baktı. “Sence,” dedi, “kaç parayla geçiniyorsundur?”

“Kaç parayla mı, efendim?”

“Evet,” dedi Mr. Jaggers tavana bakmaya devam ederek, “kaç parayla?” Sonra gözlerini odanın etrafında gezdirip mendilini eline aldı ve tam burnuna götüreceksen durup bekledi.

Hesaplarımı üst üste öyle çok gözden geçirmiştim ki bir zamanlar gelir ve giderime dair ufacık bir fikrim varsa bile artık yoktu. İstemeyerek de olsa bu soruya yanıt vereme-

yeceğimi itiraf etmek durumunda kalmıştım. Bu cevap Mr. Jagers'ın hoşuna gitmiş olacak ki, "Ben de öyle tahmin etmiştim," dedi ve büyük bir memnuniyetle gibi burnunu sildi.

"Evet, *ben* sana bir soru sordum sevgili dostum," dedi Mr. Jagers. "*Senin* bana sormak istediğin bir şey var mı?"

"Elbette size sormak istediğim pek çok soru var, efendim fakat aklıma yasağınız geldiği için sormaya çekiniyorum."

"Sor bir tanesini," dedi Mr. Jagers.

"Hamimin kim olduğunu bugün öğrenebilecek miyim?"

"Hayır. Bir tane daha sor."

"Peki bana bu bilgi yakın bir gelecekte verilecek mi?"

"Bunu şimdilik geçelim," dedi Mr. Jagers, "bir tane daha sor."

Etrafıma bakındım, bu durumdan kurtulamayacağımı fark ederek, "Bugün bir şey alacak mıyım, efendim?" diye sordum. Bunun üzerine Mr. Jagers muzaffer bir edayla, "Buraya geleceğimizi biliyordum!" dedi, sonra da Wemmick'i çağırıp ondan elinde tuttuğu o kâğıdı istedi. Wemmick geldi, kâğıdı verdi ve gitti.

"Evet, Mr. Pip," dedi Mr. Jagers, "lütfen beni çok dikkatli dinle. Buradan istediğin zaman, istediğin kadar para çekiyorsun, Wemmick'in nakit defterinde sıklıkla adın geçiyor fakat buna rağmen borç içindesin, öyle değil mi?"

"Üzülerek evet demek zorundayım efendim."

"Evet demek zorunda olduğunu biliyorsun, değil mi?" diye sordu Mr. Jagers.

"Evet, efendim."

"Sana ne kadar borcun olduğunu sormayacağım çünkü sen de bilmiyorsun. Zaten bilsen de bana tam miktarı söylemezdin; daha azını söyledin." İtiraz etmeye yeltendiğimi gören Mr. Jagers, "Öyle, öyle, sevgili dostum!" diye haykırarak işaret parmağını bana doğru salladı; "Bu konuda yalan söylemeyeceğini zannediyor olabilirsin fakat ben söyleyeceğini biliyorum. Kusura bakma ama ben bu işleri senden

daha iyi bilirim. Şimdi al bu kâğıdı. Aldın mı? Çok güzel. Şimdi kâğıdı açıp bana onun ne olduğunu söyle.”

“Beş yüz sterlinlik bir banknot,” dedim.

“Bu, beş yüz sterlinlik bir banknot,” diye yineledi Mr. Jaggers. “Bence bayağı iyi bir para. Sence de öyle değil mi?”

“Aksini söylemek ne mümkün!”

“Sen soruya cevap ver,” dedi Mr. Jaggers.

“Kesinlikle!”

“Sen de bunun kesinlikle bayağı iyi bir para olduğunu düşünüyorsun. Evet, Pip, artık bu para senin. Bu para sana bugünün hediyesi olarak verildi; gelecekte seni bekleyen büyük umutların bir göstergesi olarak düşün bunu. Bundan böyle, hamin ortaya çıkana kadar yıllık harcaman ‘bayağı iyi bir para’ olarak nitelendirdiğin bu miktarı geçmeyecek. Bu demektir ki bundan böyle para işlerinin idaresi tamamen sende; üç ayda bir Wemmick’ten yüz yirmi beş sterlin alacaksın; bu durum, aracıyla değil de çeşmenin başındaki kişiyle doğrudan iletişime geçene kadar böyle devam edecek. Daha önce belirttiğim gibi, ben yalnızca bir aracıyım. Bana verilen talimatları yerine getirir, karşılığında da paramı alırım. Bu kişinin yaptıklarının son derece mantıksız olduğunu düşünüyorum fakat sonuçta insanlar, yapıp ettikleri konusunda fikir beyan edeyim diye para ödemiyorlar bana.”

Bana karşı bu denli cömert olduğu için hamime duyduğum minnettarlığı ifade etmeye başlamıştım ki Mr. Jaggers beni susturdu. “Bana, senin sözlerini başkalarına aktarayım diye para ödenmiyor Pip,” dedi serinkanlı bir ifadeyle. Sonra da sanki konuyu toparlayıp kapatmak istercesine ceketinin kuyruklarını düzeltti ve kendisine karşı bir komplo kurduklarından şüphe edermiş gibi kaşlarını çatarak çizmelerine baktı.

Kısa bir sessizliğin ardından ona az önce sormuş olduğum soruyu hatırlattım:

“‘Şimdilik geçelim’ dediğiniz bir soru vardı Mr. Jaggers. O soruyu tekrar sorsam saygısızlık yapmış olmam, değil mi?”

“Neydi o soru?”

İşimi hiçbir şekilde kolaylaştırmayacağını tahmin etmek zor olmasa da soruyu sanki yeni bir soru gibi yeniden sormak zorunda kalınca bocaladım. Tereddüt ederek, “Acaba,” dedim, “çeşmenin başındaki kişi olarak tanımladığınız hamim yakın bir zamanda...” Bu kadarının yeterli olacağını, daha fazlasını söylemenin nezaketsizlik olabileceğini düşünerek durdum.

“Yakın bir zamanda ne?” diye sordu Mr. Jagers. “Senin de takdir edeceğin üzere bu bir soru değil.”

“Londra’ya gelecek mi?” dedim uygun ifadeyi bulmak için epey bir kıvranarak. “Ya da beni bir yerlere çağıracak mı?”

Kafasının ta derinlerine gömülmüş gibi duran siyah gözlerini geldiğimden beri ilk kez bana diken Mr. Jagers, “Bu noktada,” dedi, “sizin köyde seninle ilk görüştüğümüz o akşamı hatırlayalım. Sana o akşam ne demiştin Pip?”

“Bana bu kişinin belki de yıllarca ortaya çıkmayacağını söylemişsiniz Mr. Jagers.”

“Aynen öyle,” dedi Mr. Jagers. “Bu soruya verebileceğim yanıt bu.”

Birbirimizin gözlerinin içine baktığımız sırada, onun ağzından bir şeyler daha alabilme arzusuyla nefesimin sıklaştığını hissedebiliyordum. Nefesimin sıklaştığını ve onun da bunu fark ettiğini hissettikçe onun ağzından laf alabilme ihtimalinin her zamankinden daha zayıf hale geldiğini anlıyordum.

“Sizce hamimin ortaya çıkması uzun yıllar mı alacaktır, Mr. Jagers?”

Mr. Jagers başını iki yana salladı – bu hareketi soruya olumsuz yanıt vermek için değil, onun ağzından laf almaya çalışmanın beyhudeliğini işaret etmek için yapmıştı. O sırada, seğiriyormuş gibi görünen o iki korkunç maskeye gözüm takıldı; hapşırmaq üzere olduklarından bu konuya daha fazla odaklanamayacakmış gibi bir halleri vardı.

“Beni dinle şimdi,” dedi Mr. Jagers şöminede ısıtmış olduğu elleriyle bacaklarının arkasını ısıtarak, “seninle açık

konusacağım sevgili dostum Pip. Böyle bir soruyu bana sormamalısın. Bunun *beni* müşkül durumda bırakacak bir soru olduğunu söylersem belki beni daha iyi anlarsın. Ama neyse, biraz daha ileri gidip sana bir şey daha söyleyeyim.”

Kaşlarını çatarak çizmelerine bakmak için öyle çok eğilmişti ki bu arada ısıtma amacıyla baldırlarını da ovalayabilmişti.

“O kişi ortaya çıktığında,” dedi Mr. Jaggers yeniden doğrularak, “ikiniz meselelerinizi kendi aranızda halledebileceksiniz. O kişi ortaya çıktığında benim bu olaydaki dahlim de sona ermiş olacak. O kişi ortaya çıktığında benim artık bu konuya ilişkin bir şey bilmeme gerek kalmayacak. Bu konuda söyleyeceklerim bundan ibaret.”

Bir süre öylece durup birbirimize baktık, sonra gözlerimi kaçırıp dalgın dalgın yere bakmaya başladım. Mr. Jaggers’ın bu son sözlerinden, Miss Havisham’ın bir sebepten ötürü beni Estella’yla evlendirme niyetini onunla paylaşmamış olduğunu, Mr. Jaggers’ın da bu duruma içerleyip bozulduğu sonucunu çıkarmıştım; ya da belki de bu fikre karşıydı, böyle bir şeyin olmasını kesinlikle istemiyordu. Bakışlarımı yerden kaldırdığımda onun o cin gibi bakışlarıyla deminden beri bana bakmakta olduğunu fark ettim.

“Eğer söyleyecekleriniz bundan ibaretse, efendim,” dedim, “bana da söyleyecek bir şey kalmıyor.”

Mr. Jaggers başıyla onayladı, sonra da hırsızların korkulu rüyası olan o saatini çıkarıp yemeği nerede yiyeceğimi sordu. Handa, Herbert’la birlikte yiyeceğimizi söyledim. Nezaket icabı, bizimle yemek yeme lütfunda bulunup bulunmayacağını sordum, o da bu daveti hiç tereddüt etmeksizin kabul etti. Onun için fazladan bir hazırlık yapmayayım diye hana benimle birlikte yürüyerek gitmekte ısrar etti; çıkmadan önce yazılacak bir iki mektubunun olduğunu ve (elbette) ellerini yıkaması gerektiğini söyledi. Ben de bu arada diğer odaya gidip Wemmick’le sohbet edeceğimi söyledim.

İşin aslı şuydu ki o an cebimde beş yüz sterlin param olduğundan, daha önceleri sıklıkla düşündüğüm bir fikir yeniden aklıma düşmüştü; bu konuda danışılacak en uygun insanın Wemmick olduğuna karar vermiştim.

Wemmick kasasını kilitlemiş, evine gitmek üzere hazırlıklarını yapıyordu. Masasından kalkmış, çıkarken söndürmek üzere iki yağlı mumuyla fitil makasını kapının hemen yanındaki rafın üzerine koymuştu; şömineyi söndürmüş, şapkasıyla paltosunu hazırlamıştı; bütün gün çalıştıktan sonra biraz hareket olsun diye kasanın anahtarını göğsüne vurup duruyordu.

“Mr. Wemmick,” dedim, “sizden bir konuda fikir almak istiyorum. Bir arkadaşıma yardım etmek istiyorum da.”

Wemmick, posta kutusunu andıran o kocaman ağzını sımsıkı kapatarak başını iki yana salladı; bu hareketiyle bu türden insani zaafılara tümünden karşı olduğunu söylemek istermiş gibi bir hali vardı.

“Bu arkadaşım,” diye devam ettim, “ticaret yapmak istiyor fakat hiç parası yok, bu yüzden de bir türlü başlayacak cesareti kendinde bulamıyor. Başlaması için ona yardım etmek istiyorum.”

“Ona sermaye yapması için para vererek mi?” diye sordu Wemmick talaştan bile daha yavan, takır tukur bir sesle.

“Ona *bir miktar* para vererek,” dedim; evdeki o boy sırasına dizmiş olduğum faturalar aklıma gelmiş ve çok tedirgin olmuştum. “Bana gelecek olan paraya güvenerek ona bir miktar para vereceğim.”

“Mr. Pip,” dedi Wemmick, “şimdi sizinle beraber Chelsea Reach’e kadar olan köprülerimizin isimlerini parmaklarımızla teker teker sayalım. Bir, Londra Köprüsü; iki, Southwark; üç, Blackfriars; dört, Waterloo; beş, Westminster; altı, Vauxhall.” Her bir köprüyü, kasanın anahtarının tutma yerini avucunun içine vurarak sayıyordu. “Gördüğünüz gibi altı tane köprümüz var; istediğinizi seçebilirsiniz.”

“Ne demek istediğinizi anlayamadım,” dedim.

“Bir köprü seçin Mr. Pip,” dedi Wemmick, “sonra da seçtiğiniz köprünün üzerinde yürüyün; köprünün tam ortasındaki en kavisli yerine geldiğinizde paranızı Thames Nehri’ne atın; en azından bu şekilde paranızın akıbetinin ne olacağını bilirsiniz. Aslında bir arkadaşınıza yardım ettiğinizde de paranızın akıbetinin ne olacağı bellidir fakat bu, ilkinde göre çok daha sevimsiz ve zahmetli bir yöntemdir.”

Bu sözlerin ardından bir posta kutusunu andıran o ağzını yanlara doğru öyle bir açtı ki o an, o yarıktan içeriye bir gazeteyi rahatlıkla atabileceğimi düşündüm.

“Çok cesaret kırıcı bir konuşmaydı,” dedim.

“Kasıtlı olarak öyle konuştum,” dedi Wemmick.

“Yani,” dedim bir parça içerleyerek, “insan, bir arkadaşına hiçbir zaman...”

“...taşınabilir mülkünü vermemeli,” dedi Wemmick. “Kesinlikle vermemeli. Şayet o arkadaşından kurtulmak istemiyorsa – arkadaşından kurtulmak istiyorsa o zaman da şu soruyu sormalı kendine: O arkadaştan kurtulmak ne kadarlık bir taşınabilir mülkü feda etmeye değer?”

“Bu konudaki kesin fikriniz bu mudur Mr. Wemmick?”

“Yazıhanedeki kesin fikrim budur,” diye karşılık verdi Mr. Wemmick.

Orada bir boşluk olduğunu fark ederek onu sıkıştırmak amacıyla, “Demek öyle!” dedim. “Walworth’taki fikriniz ne olurdu acaba?”

“Mr. Pip,” dedi Wemmick ciddi bir tavırla, “Walworth başka bir yerdir, yazıhane bambaşka. Keza bizim ihtiyar başka bir insandır, Mr. Jaggers bambaşka. Onları karıştırmak gerekir. Walworth’taki hissiyatımı ancak Walworth’ta öğrenebilirsiniz; bu yazıhanedeyse ancak profesyonel fikirlerimi öğrenebilirsiniz.”

“Çok güzel,” dedim epey rahatlayarak, “o zaman bir gün mutlaka Walworth’a sizi görmeye geleceğim.”

“Mr. Pip,” diye karşılık verdi, “profesyonel kimliğimin ötesinde bir birey olarak var olabildiğim özel dünyamda sizi ağırlamaktan mutluluk duyarım.”

Vasimin kulaklarının ne denli iyi duyduğunu bildiğinden bu konuşmayı olabildiğince alçak sesle yapmıştık. Vasim ellerini havlusuna kurularak kapısının önünde belirince Wemmick paltosunu giyip fitil makasıyla mumlarını söndürdü. Binadan üçümüz birlikte çıktık; dış kapıya gelince Wemmick kendi yoluna gitti, Mr. Jaggers’la ben kendi yolumuza.

O akşam birkaç kez keşke Mr. Jaggers Gerrard Caddesi’nde bir İhtiyar’a, bir Canavar’a ya da herhangi birine veya herhangi bir şeye sahip olsaydı da o çatık kaşlarını bir nebze olsun yumuşatıp düzeltebilseydi, diye geçirdim içimden. Vasim öylesine tekinsiz ve sürekli teyakkuzda olmayı gerektiren bir dünya tahayyülü yaratıyordu ki böyle bir dünyada reşit olmanın, yirmi birine girmenin bir faydası olmadığını düşünüyordum. Wemmick’ten bin kat zeki ve bilgiliydi fakat yine de o akşam onun yerine Wemmick’le yemek yemeyi bin kere tercih ederdim. Mr. Jaggers yalnızca benim içimi karartmakla kalmamıştı; o gittikten sonra Herbert gözlerini ateşe dikerek, “Ağır bir suç işlemiş ve detaylarını unutmuş olmalıyım,” diyecek kadar mahzun ve suçlu hissediyordu kendini.

XVIII. Bölüm

Mr. Wemmick'in Walworth'taki hissiyatını öğrenmek için en uygun günün pazar olduğuna kanaat getirerek bir sonraki pazar öğleden sonrasını kaleyi ziyaret etmeye ayırmaya karar verdim. Mazgallı siperlerin önüne geldiğimde İngiliz bayrağının dalgalandığını, köprününse havaya kaldırılmış olduğunu gördüm; bu direniş ve meydan okuma gösterisinin cesaretimi kırmasına izin vermeksizin kapının zilini çaldım; ihtiyar, olabilecek en barışçıl tavırla beni içeriye buyur etti.

Yaşlı adam köprüyü yeniden kaldırıp güzelce sabitledikten sonra, "Oğlum sizin gelebileceğinizi tahmin ediyordu efendim; size öğleden sonra yürüyüşünü bitirir bitirmez geleceğini iletmemi istedi. Oğlum yürüyüş konusunda çok düzenlidir. Oğlum her konuda çok düzenlidir."

Tıpkı Wemmick'in yapacağı gibi başımı salladım ihtiyara. Sonra içeri girip ateşin başına geçtik.

Yaşlı adam, ellerini ateşe tutup ısıtırken o cıvıl cıvıl sesleriyle, "Sanırım oğlumla işyerinde tanıştınız, doğru mudur efendim?" diye sordu. Başımla onayladım. "Demek öyle. Oğlumun işinde son derece cevval olduğunu duydum, gerçekten öyle mi efendim?" Başımı salladım. "Evet, ben de öyle duymuştum. İş hukukla mı ilgili?" Başımı az öncekinden daha da şiddetli bir biçimde salladım. "Bu da oğlumun yetenekleri

karşısında daha büyük bir şaşkınlık duymama sebep oluyor,” dedi yaşlı adam, “çünkü kendisi hukuk eğitimi almadı; şarap fıçısı yapmak üzere eğitim aldı.”

Yaşlı adamın Mr. Jaggers’ın piyasadaki ününe ilişkin neler bildiğini merak ettiğimden yüzüne karşı kükrercesine, “Mr. Jaggers!” diye bağırdım. Yaşlı adam içten bir kahkaha atarak, “Elbette hayır; çok haklısınız,” dedi o şen şakrak sesiyle. O sözleriyle ne demek istediğini ya da söylediğim şeyin nesini komik bulduğunu hâlâ anlayamamışım.

Orada oturup devamlı başımı sallayamazdım; ilgisini çekecek, onu oyalayacak bir şeyler yapmam gerekiyordu; var gücümle bağırarak, “Sizin mesleğiniz de şarap fıçısı yapımıcılığı mı?” diye sordum ona. Mesleğin ismini gırtlığımı patlatırcasına bağırarak üst üste pek çok kez söyledikten ve kendisinden bahsettiğimi anlayabilmesi için yaşlı adamın göğsüne pek çok kez dokunduktan sonra nihayet ona ne demek istediğimi anlatmayı başardım.

“Hayır,” dedi yaşlı beyefendi, “ben depolama işinde çalışıyordum, depolama. Önce şurada çalıştım”; bacayı işaret ediyormuş gibi görünse de Liverpool’u kastettiğini anlamıştım; “sonra da burada, Londra’da. Fakat bir hastalıktan ötürü – kulağım zor işitiyor da efendim...”

Pantomim hareketleriyle ne kadar çok şaşırdığımı gösterdim.

“...Evet, kulağım zor işitiyor; bendeki bu araz ilerlemeye başlayınca oğlum hukuk sektörüne girdi ve benim bakımımı üstlendi; zaman içerisinde, peyderpey bu güzel evi inşa etti. Az önce söylediğiniz şeyi düşünüyorum da,” dedi yaşlı adam tekrar içten bir kahkaha atarak, “çok haklısınız, öyle bir şey elbette mümkün değil.”

Gerçekten çok merak ediyordum: Tüm zekâmı kullanıp inceden inceye düşünüp taşınarak bir espri yapmış olsam, o hayalî şakaya güldüğünün yarısı kadar güldürebilir miydim acaba onu? Bu sırada bacanın yanındaki duvarda aniden bir

tıkırtı duyarak irkildim, sonra üzerinde “JOHN” yazan küçük, ahşap bir kapak sanki sihirliymişçesine kendiliğinden açılıverdi. Bakışlarımı takip ederek o yöne bakan yaşlı adam muzaffer bir edayla, “Oğlum eve döndü!” diye bağırdı. Bunun üzerine birlikte açılıp kapanan köprünün oraya gittik.

Rahatlıkla el sıkışabilecek mesafedeyken Wemmick’in hendeğin diğer tarafından bana el sallayışı gerçekten de görülmeye değer bir manzaraydı doğrusu. İhtiyar, köprüyü indirmekten öyle büyük bir haz alıyordu ki ona yardım teklifinde bulunmadım; Wemmick köprüden geçip de yanındaki hanımefendiyi, “Miss Skiffins” diyerek bana takdim edene kadar bir kenarda sessizce bekledim.

Miss Skiffins’in tahtayı andıran bir görüntüsü vardı; bu açıdan bir posta kutusunu andıran kavalyesine benziyordu. Muhtemelen Wemmick’ten iki üç yaş gençti ve görüntü itibarıyla kendisinin taşınabilir mülk sahibi bir hanımefendi olduğu hükmüne varmıştım. Kıyafetinin belden yukarısının kesimi, hem önden hem de arkadan bir uçurtmayı andırmasına sebep oluyordu; ayrıca elbisesinin turuncusunun aşırı parlak, eldivenlerinin yeşilininse ziyadesiyle gözalcı olduğu söylenebilirdi. Fakat iyi yürekli birine benziyor, ihtiyara da saygıda kusur etmiyordu. Çok geçmeden kendisinin Kale’ye sık sık geldiğini öğrendim; geldiğini ihtiyara haber vermek için tasarlamış olduğu zekice düzenek için Wemmick’i tebrik ettiğimde, “Şimdi de dikkatinizi bir dakikalığına baca-
nın diğer tarafına verin lütfen,” diyerek ortadan kayboldu; kısa bir süre sonra ikinci bir tıkırtı daha duyuldu ve üzerinde “Miss Skiffins” yazan bir diğer kapak açıldı; sonra Miss Skiffins kapağı kapanıp John kapağı açıldı; en sonunda da iki kapak birden açıldı ve kapandı. Wemmick, bu mekanik düzenekleri denedikten sonra yanımıza döndüğünde ona bu düzeneğe ne denli hayran kaldığımı ifade ettim. Bunun üzerine Wemmick, “Bu tür şeyler ihtiyarın çok işine yarıyor, hem de onu oyalayıp eğlendiriyor. Ayrıca, Tanrı biliyor ya

efendim, bu kapıdan girip çıkan onca insan arasında bu düzenegin nasıl çalıştığını bizim ihtiyardan, Miss Skiffins'ten ve benden başka bilen yoktur!”

“Mr. Wemmick tüm bunları kendisi akıl edip kendi elle-riyle yaptı,” diye ilave etti Miss Skiffins.

Miss Skiffins başlığını çıkardığı zaman (ki evde misafir olduğunun somut ve gözle görünür bir işareti olarak akşam boyunca yeşil eldivenlerini hiç çıkarmayacaktı) Wemmick, adanın kışın nasıl görüldüğünü bana göstermek amacıyla evin etrafında dolaşmayı teklif etti. Onun böyle bir teklifte bulunarak bana Walworth'taki hissiyatını öğrenme fırsatını verdiğini düşünerek Kale'nin dışına çıkar çıkmaz bu fırsatı değerlendirdim.

Bu meseleyi etraflıca düşünmüş olduğumdan konuya sanki daha önce aramızda bahsi hiç geçmemiş, ilk defa konuşuyormuşuz gibi girdim. Wemmick'e Herbert Pocket için endişelendiğimi söyledim; onunla nasıl tanıştığımızı, ilk gün ettiğimiz o kavgayı anlattım ona. Herbert'ın yaşadığı yerden, karakterinden, babasından aldığı para dışında hiçbir gelirinin olmadığından, bu gelirin de son derece yetersiz ve düzensiz olduğundan bahsettim. Kaba saba ve cahil bir çocuk olarak zengin ve kibar insanların arasına girdiğimde onun arkadaşlığından epey fayda gördüğümü fakat buna karşın ona hayli zararımın dokunduğundan korktuğumu, ben ve benim o büyük umutlarım olmasa onun şimdikinden çok daha iyi durumda olacağını itiraf ettim üstü kapalı bir biçimde. Miss Havisham'la ilgili az bir bilgi verdikten sonra –Miss Havisham'ın ona sağlayabileceği imkânlar düşünüldüğünde– Herbert'a bu açıdan da zarar vermiş olabileceğimi, şansını elinden almış olabileceğimi ima ettim. Buna karşın Herbert'ın kesinlikle son derece yüce gönüllü ve iyi kalpli bir insan olduğunu, küçük ayak oyunlarından, kötü niyetli intikam planlarından ve kıskançlıklardan fersah fersah uzak olduğunu ifade ettim. Tüm bu sebeplerden ötürü, can yoldaşım ve dostum olarak onu çok sevdiğimi ve kendi

iyi talihimin ışıklarının onu da aydınlatmasını istediğimi anlattım Wemmick'e; son derece deneyimli, insanları ve dünyayı iyi tanıyan biri olarak Wemmick'ten, elimdeki parayla—ona umut ve cesaret vermek için yılda yüz sterlin diyelim—Herbert'a bir miktar gelir elde edebilmesi ve zaman içinde de küçük bir şirkette bir ortaklık satın alabilmesi için ne şekilde yardım edebileceğim konusunda akıl istedim. En sonunda da Wemmick'e bu yapacağım yardımdan Herbert'ın haberinin olmaması, böyle bir şeyden kesinlikle şüphelenmemesi gerektiğini söyleyip dünyada kendisinden başka akıl danışabilecek hiç kimsemin olmadığını ifade ettim. Elimi omzuna koyarak şu sözlerle bitirdim konuşmamı: “Başınıza iş açtığımın farkındayım ama size içimi dökmem gerekiyordu; aslında bu biraz da sizin suçunuz; beni buraya hiç getirmeyecektiniz.”

Wemmick kısa bir sessizliğin ardından hafifçe irkilerek, “Size bir şey söyleyeyim mi Mr. Pip? Siz haddinden fazla iyi bir insansınız,” dedi.

“İylilik etmeme yardım edeceğinizi söyleyin o halde,” dedim.

“Tanrı aşkına, böyle bir şey mümkün değil!” diye karşılık verdi Wemmick başını iki yana sallayarak. “Bu benim işim değil.”

“Zaten burası da işyeriniz değil,” dedim.

“Haklısınız,” diye karşılık verdi. “Lafı tam da geldiğine koydunuz. Mr. Pip, tefekkür takkemi takıp yapmak istediğiniz şeyleri düşünmeye başlayacağım; istediklerinizi peyderpey yapabileceğimizi düşünüyorum. Skiffins (Miss Skiffins'in erkek kardeşi) muhasebeci ve komisyoncudur. Onu ziyarete gidip çalışmalara başlarım.”

“Size binlerce kere teşekkür ederim.”

“Asıl ben size teşekkür ederim,” dedi Wemmick. “Her ne kadar burada profesyonel kimliğimizden soyunmuş olarak konuşuyor olsak da Newgate'in örümcek ağlarını üzerimizden temizlemek öyle pek de kolay olmuyor; bu tür şeyler oraların kirini pasını üzerimizden atmamıza yardımcı oluyor.”

Aynı konuda bir süre daha konuştuktan sonra Kale'ye döndük; Miss Skiffins çay saati için hazırlık yapıyordu. Ekmek kızartma görevi İhtiyar'a verilmişti; mümtaz yaşlı beyefendi bu işi öylesine büyük bir özen ve dikkatle yapıyordu ki sıcaktan gözleri erime tehlikesiyle karşı karşıyaymış gibi görünüyordu. Öyle eften püften bir çay sofrası değildi hazırlanan; bayağı kallavi bir yemek yiyecektik. İhtiyar kızarttıktan sonra üzerine tereyağı sürdüğü ekmekleri üst üste tezgâhtaki demir ızgaraya koyuyordu; o upuzun ekmek kulesinin arkasından onu neredeyse göremez olmuştuk; bu sırada Miss Skiffins de koca bir demlik çay demlemişti; arka taraftaki tüm bu kokuları alan domuz da heyecanlanıp sabırsızlanmaya ve belli aralıklarla bu eğlenceye katılma arzusununu ifade etmeye başlamıştı.

Tam saati geldiğinde bayrak indirilip top patlatıldı; sanki hendek dokuz on metre genişliğinde ve bir o kadar derinmiş gibi kendimi Walworth'un geri kalanından tamamen izole olmuş gibi hissediyordum ve bu bana büyük bir güven duygusu veriyordu. Ara sıra açılan "John" ve "Miss Skiffins" kapakları dışında Kale'nin sükûnetini bozan hiçbir şey yoktu; bu küçük kapaklar sanki sara hastalığından mustariplermiş gibi ara ara kasılmayı andıran hareketlerle kendiliğinden açılıveriyordu ve alışana dek bu durum beni epey rahatsız etmişti. Miss Skiffins'in hazırlıkları yaparken sergilediği sistematik yaklaşımdan onun her pazar akşamı orada çay sofrası kurduğu sonucunu çıkarmıştım; taktığı klasik broşun da –ki üzerinde uzun burunlu, alımsız bir kadınla incecik bir hilal resmi vardı– Wemmick'in hediye ettiği taşınabilir bir mülk olabileceğini tahmin ediyordum.

Kızarmış ekmeklerin hepsini yiyip bir o kadar da çay içtik; yiyip içtikten sonra her tarafımız öyle bir yağ içinde kalmıştı, öylesine gevşeyip keyiflenmiştik ki görülmeye değer bir manzaraydı doğrusu. Bilhassa da İhtiyar'ı görenler, onun vahşi bir kabilenin yeni yağlanmış yaşlı reisi sanabilirlerdi.

Görünüşe göre küçük hizmetçi kız pazar akşamları ailesinin yanına dönüp geceyi onların bağrında geçirdiğinden çay sofrasının bulaşıklarını Miss Skiffins yıkamıştı; bu işi hanımefendiliğine hanel getirmeyen bir acemilikle ve sanki yaptığı işi pek de ciddiye almıyormuş gibi bir tavırla yaptığından hiçbirimiz bu durumdan rahatsız olmamıştık. Bulaşıkları yıkadıktan sonra Miss Skiffins tekrar eldivenlerini taktı ve hepimiz ateşin başında toplandık; sonra Wemmick, “Evet, ihtiyar babamız, haydi bize biraz gazete oku,” dedi.

İhtiyar, gözlüklerini çıkarırken Wemmick bana böyle bir âdetlerinin olduğunu ve yüksek sesle gazete okumanın İhtiyar’a müthiş bir haz verdiğini söyledi. “Bunun için sizden özür dilemeye niyetim yok;” dedi Wemmick, “keyif alabildiği o kadar az şey var ki – haksız mıyım İhtiyar B.?”

Kendisine bir şey söylendiğini anlayan yaşlı adam, “Tamam John, tamam!” dedi.

“Yalnız, gözlerini kaldırıp bize baktığı zaman ona başınızı sallarsanız mutluluktan havalara uçar,” dedi Wemmick. “Hepimiz dikkatle seni dinliyoruz İhtiyar.”

“Tamam John, tamam,” dedi şen şakrak ihtiyar adam; bir şeylerle meşgulken ve keyfi yerindeyken çok sevimli oluyordu.

İhtiyar’ın gazete okuyuşu, Mr. Wopsle’in büyük teyzesinin okulundaki derslerimizi hatırlatmıştı bana; fakat bu ses anahtar deliğinden geliyormuş gibi tınılıyordu, bu nedenle de dinlemesi çok daha keyifliydi. İhtiyar mumların yakınına konmasını istediğinden ve her an saçlarını ya da gazeteyi yakma tehlikesiyle karşı karşıya olduğundan onu sanki bir barut fabrikasıymış gibi sürekli gözlem altında tutmamız gerekiyordu. Wemmick o teyakkuz halinde bile sonsuz bir sabır ve şefkat gösteriyordu babasına ve İhtiyar, oğlunun onu kaç kere yanmaktan kurtarmış olduğundan bihaber, okumaya devam ediyordu. Okumaya ara verip bize baktığında büyük bir merak ve şaşkınlık gösterisinde bulunuyor ve o tekrar okumaya başlayana kadar başımızı sallıyorduk.

Wemmick’le Miss Skiffins yan yana oturuyorlardı; ben- se loş bir köşede oturduğumdan belli etmeden onları göz- lemleyebiliyordum; bana öyle geliyordu ki Mr. Wemmick’in ağzının yavaş yavaş yayılıp genişlemesiyle kolunu yavaş yavaş Miss Skiffins’in beline dolaması arasında hayli mani- dar bir ilişki vardı. Bir süre sonra Wemmick’in elinin Miss Skiffins’in belinin diğer tarafından çıktığını gördüm; ne var ki Miss Skiffins tam o sırada yeşil eldiveniyle Wemmick’in elini yakaladı, adamın kolunu sanki elbisesinin bir aksesu- arıymış gibi belinden söküp çıkardı ve son derece ağırbaşlı bir tavırla önündeki masanın üzerine koydu. Miss Skiffins’in bu hareketi yaparkenki soğukkanlılığı hayatımda gördüğüm en muhteşem manzaralardan biriydi; şayet insanın üzerinde düşünmeksizin yapabileceği bir şey olsaydı Miss Skiffins’in bu hareketi mekanik bir biçimde, âdeta bir refleks gibi yap- tığını düşünürdüm.

Bir süre sonra Wemmick’in kolunun yine ortadan kay- bolmaya başladığını, yavaş yavaş görünmez olduğunu fark ettim. Çok geçmeden ağzı yine genişlemeye başladı. Benim açımdan bir hayli büyüleyici ve neredeyse ıstırap verecek ka- dar heyecanlı bir bekleyişin ardından Wemmick’in elinin bir kez daha Miss Skiffins’in belinin diğer tarafından çıktığını gördüm. Miss Skiffins, eli yine soğukkanlı bir boksör eda- sıyla yakalayarak tıpkı az önce yaptığı gibi âdeta bir kemer ya da kuşak gibi çıkarıp masanın üzerine koydu. Masanın “faziletin yolu”nu temsil ettiğini farz edecek olursak şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki İhtiyar’ın gazete okuduğu süre boyunca Wemmick’in kolu sürekli “faziletin yolu”ndan uzaklaşıyor, Miss Skiffins ise bıkip usanmadan onu yine o faziletli yola döndürüyordu.

İhtiyar en sonunda uyuyakaldı. Wemmick, onun uyuma- sını fırsat bilerek küçük bir ibrik, içinde bardaklar olan bir tepsi ve porselen tıpalı siyah bir şişe getirdi; şişenin üzerin- de al yanaklı bir din adamının dost meclisinde sohbet edi-

şı tasvir edilmişti. Wemmick'in getirdiklerinin yardımıyla hepimiz sıcak içkilerimizi içtik; çok geçmeden uykusundan uyanan İhtiyar da bize katıldı. İçkileri karıştırma işini Miss Skiffins yapıyordu; onun Wemmick'le aynı bardaktan içtiğini gözlemledim. Miss Skiffins'i evine bırakmayı teklif edecek kadar yol yordam bilmez değildim elbette; benim daha önce gitmemin daha uygun olacağını düşünerek kalktım; gitmeden önce çok keyifli bir akşam geçirdiğimi söyleyerek İhtiyar'la samimi bir biçimde vedalaştım.

Bunun üzerinden daha bir hafta geçmemiştiki ki Wemmick'ten, Walworth'tan gönderilmiş bir mektup aldım; özel ve kişisel yaşamlarımızla alakalı olan o mevzuda güzel bir gelişme olduğunu ve bu konuyla ilgili görüşmek üzere onu tekrar ziyarete gelirim memnun olacağını belirtiyordu. Böylelikle Walworth'a bir kez daha gittim, sonra bir kez daha, sonra bir kez daha; onunla Londra'da da pek çok kez sözleşip buluştuk fakat Little Britain'da bu konuyla ilgili tek kelime etmiyor, hatta konunun kenarından köşesinden dahi geçmiyorduk. Sonuç olarak genç ve yetenekli bir tüccar, daha doğrusu bir gemi komisyoncusu bulmuştuk; bu genç işe yeni başlamış olduğundan sermayesi yoktu, ayrıca kendisine akıllıca yardım edebilecek birine ihtiyaç duyuyordu; zaman içerisinde de kendisine sermaye sağlayıp yardım eden bu kişiyle ortak olmayı düşünüyordu. Bu genç komisyoncuyla, Herbert'ı ilgilendiren meselelerde gizli birtakım anlaşmalar imzaladık; ona beş yüz sterlinimin yarısını peşin verdim, bunun dışında da ödemelerimi aldığım tarihlere denk gelecek şekilde ona muhtelif birtakım ödemeler yapmayı kabul ettim. Anlaşmaları imzalarken bize Miss Skiffins'in kardeşi aracılık etti. Göz önünde olmamakla birlikte, tüm bu müzakereleri asıl yönlendiren kişi Wemmick'ti.

Süreç öylesine akıllıca yürütülmüştü ki Herbert bu işin arkasında benim olduğumdan zerrece şüphelenmemişti. Bir akşamüstü mutluluktan ışıldayan yüzüyle eve gelip bana o

güzel haberi verişini hiç unutmayacağım; Clarriker (genç tüccarın ismi buydu) diye biriyle tanışmıştı ve bu Clarriker ona müthiş bir yakınlık göstermişti; Herbert yıllardır beklediği o fırsatı nihayet yakaladığını düşünüyordu. Günbegün umutları daha bir yeşeriyor ve yüzü daha bir parılıyordu; onu böylesine mutlu gördüğümde sevinç gözyaşlarına hâkim olamıyordum; böyle anlarda benim onu bir arkadaş olarak giderek daha çok sevdiğimi düşünüyor olmalıydı. En sonunda işlemler tamamlanıp da Herbert, Clarriker'in şirketinde çalışmaya başladığında bütün akşam bana başarılarını ve mutluluğunu anlattı; o gece yatağıma gittiğimde büyük umutlarımın nihayet birilerine faydalı olduğunu düşünerek bu sefer gerçekten ağladım.

Bu bütün hayatımı etkileyecek büyük bir olaydı ve ben yaşamımın dönüm noktasındaydım. Bu olayın hayatımda yol açtığı büyük değişiklikleri anlatmadan önce Estella'ya bir bölüm ayırmalıyım. Bunca yıldır kalbimi bu kadar işgal eden konuya bir bölüm ayırmışım çok mu?

XIX. Bölüm

Şayet ben öldükten sonra Richmond'daki yeşillikler içindeki o eski ve vakur eve bir hayalet musallat olursa, o muhakkak benim hayaletimdir. Estella o evde kaldığı sürece kimbilir kaç gün, kaç gece oralarda gezinmiştir o huzursuz ve biçare ruhum! Bedenim nerede olursa olsun, ruhum her daim o evin civarlarında geziniyor, geziniyor, geziniyordu.

Estella'nın yanında kaldığı hanımefendinin adı Mrs. Brandley'ydi; Mrs. Brandley duldu ve Estella'dan hayli büyük bir kızı vardı. Anne genç görünüyordu, kızıysa yaşlı; annenin teni pembe beyaz, kızınınsa sarıydı; anne hoppalığa, havailiğe teşneydi, kızıysa kendini dine vermişti. Toplumda saygın denebilecek bir yere sahiptiler; gelenleri gidenleri çok olurdu, buna karşılık onlar da pek çok yere iadeiziyarete giderlerdi. Anne kızla Estella arasında karşılıklı bir duygusal yakınlık oluşmuşsa bile bu bağ gerçekten çok zayıftı; buna karşın aralarında karşılıklı bir mutabakat vardı; birbirleri için gerekli olduklarının farkındaydılar. Mrs. Brandley, Miss Havisham'ın eve kapanmadan önceki dönemden arkadaşıydı.

Mrs. Brandley'nin evinin sınırları içinde ve dışında, Estella'nın, türü ve derecesi çeşitlilik gösteren, akla hayale gelmeyecek işkencelerine maruz kalarak büyük acılar çektim. Onunla ilişkimin doğası ona bir miktar yaklaşmama

imkân tanıyorsa da onun nezdinde bana hiçbir ayrıcalık tanıımıyordu ve bu durum beni deliye döndürüyordu. Beni diğer hayranlarına nispet yapmak için kullanıyordu ve ona olan bağlılığımı her fırsatta hor görüp küçümsemek için de aramızdaki yakınlıktan faydalanıyordu. Onun sekreteri, kâhyası, üvey kardeşi, yoksul bir akrabası ya da müstakbel kocasının küçük erkek kardeşi olsaydım onun bu denli yakınındayken umutlarımın ancak bu denli uzağına düşerdim. Ona ismiyle hitap etme ayrıcalığına sahip olmam, onun da bana isimle hitap etmesi bu koşullar altında derdime dert eklemekten başka bir işe yaramıyordu; bu durumun onun diğer hayranlarını deli ettiğini tahmin edebiliyordum, beniyse tam bir divaneye döndürdüğünü gayet iyi biliyordum.

Öyle çok hayranı vardı, öyle çok hayranı vardı ki sayılarını tahmin etmek mümkün değildi. Kıskançlığımın, etrafındaki herkesin ona hayran kalmasına sebep olduğu aşikârdı; fakat böyle bir şey olmasa bile zaten yeteri kadar hayranı vardı.

Sık sık Richmond'a gidip onu görüyordum; insanların kasabada ondan epeyce bahsettiklerini duyuyordum; sık sık onu ve Brandleyler'i kayık gezintisine götürüyordum – onun peşinden pikniklere, panayırlara, tiyatrolara, operalara, konserlere, davetlere ve türlü türlü eğlencelere gidiyordum ve gittiğim her yer bana zehir oluyordu. Onun yanındayken tek bir mutlu saat geçirdiğimi hatırlamıyorum ama yine de günün yirmi dört saati, hep aynı telden çalan bir saz misali, ölene dek ona sahip olmanın ve onunla mutlu bir yaşam sürmenin hayalini kurup duruyordum.

Onunla münasebetimizin bu döneminde –ki bu dönem sona erdiğinde bana çok uzun sürmüş gibi gelecekti– Estella ara ara başkalarının isteği üzerine bir araya geldiğimizi ima eden o eski konuşma şekline dönmeyi âdet edinmişti. Bazen de bu konuşma şeklini aniden terk ediyor ve bana acıyormuş gibi görünüyordu.

Bir akşam Richmond'daki evde, giderek kararan pencerenin önünde birbirimizden uzakta otururken Estella aniden konuşma şeklini değiştirerek, "Pip, Pip," dedi, "sen hiçbir uyarıya kulak asmayacak mısın?"

"Ne uyarısı?"

"Benim uyarım."

"Sana bağlanmamam gerektiğini mi söylemek istiyorsun Estella?"

"Söylemek istemek mi? Ne söylemek istediğimi anlayamıyorsan körsün demektir."

"Aşkın gözü kördür derler," diye karşılık vermek geçti içimden fakat üzerine gitmenin haksızlık olacağını söyleyen bir duygu –ki bu duygunun da bu denli mutsuz oluşumda azımsanmayacak bir etkisi vardı– elimi kolumu bağlıyordu; onun Miss Havisham'a itaat etmekten başka çaresi yoktu ki. Estella da Miss Havisham'a itaat etmekten başka çaresinin olmadığını gayet iyi biliyordu; şayet onun üzerine gidersem bu durumu bir gurur meselesi haline getirmesinden ve benim yüzümden yüreğinde büyük isyan fırtınaları kopmasından korkuyordum.

"Her neyse," dedim, "bu kez uyarılarını dinlememiş sayılmam çünkü mektup yazıp beni buraya çağıran sendin."

"Doğru," dedi Estella her daim içimi ürperten o buz gibi, umursamaz gülümsemesiyle.

Pencereden, dışarıdaki alacakaranlığı biraz daha seyrettikten sonra, "Satis Köşkü'ne gitme zamanım gelmiş; Miss Havisham bir günlüğüne orada olmamı istiyor. Sana zahmet olmazsa beni oraya sen götürüp getirecekmişsin. Yalnız seyahat etmemi istemiyor; hizmetçimi de istemiyor çünkü o tür insanlarla muhatap olmak zorunda kalmak ona dehşet verir. Beni oraya götürebilir misin?"

"Götürebilir misin ne demek Estella!"

"Yani götürebilirsin, öyle mi? Senin için de uygunsa, yarından sonraki gün. Her şeyi para kesemden ödeyeceksin. Bu koşulu biliyorsun, değil mi?"

“Boyun eğmek zorundayım,” dedim.

Bu ziyarete ilişkin bana verilen bilgi bundan ibaretti; zaten hep böyle oluyordu: Miss Havisham bana hiçbir zaman mektup yazmıyordu, o zamana değin el yazısını bile görmüş değildim. Bir sonraki gün yola çıkıp oraya vardığımızda Miss Havisham’ı ilk gördüğüm o odada bulduk; Satis Köşkü’nde hiçbir değişiklik olmadığını söylemeye gerek olduğunu sanmıyorum.

Yalnız, onları en son bir arada gördüğümünden beri Miss Havisham’ın Estella’ya olan sevgisi korkunç artmıştı; “korkunç” kelimesini bilhassa kullanıyorum çünkü Estella’ya bakışlarında, onu kucaklayışında gerçekten de korkunç bir şeyler vardı. Estella’nın güzelliğine saplantılı bir hayranlık duyuyor, her lafını can kulağıyla dinliyor, her hareketini âdeta büyülenmiş gibi seyrediyordu; titreyen parmaklarını hareket ettirerek oturduğu yerden Estella’yı seyrederken sürekli bir şeyler mırıldanıp duruyordu; kendi yetiştirdiği o güzel yarattığı yiyip yutmak istiyormuş gibi bir hali vardı sanki.

Estella’dan sonra da o meraklı, sorgulayan gözleriyle bağrımı yırtıp yüreğimdiki yaraları deşercesine bana bakıyordu. Estella’nın duyuyor olmasına aldırış etmeksizin o cadı gibi sesiyle, “Sana nasıl davranıyor Pip? Sana nasıl davrandığını anlat bana,” diyordu. Gece olup da alevleri titreşen şöminesinin karşısına geçip oturduğumuzda görüp görebileceğim en tuhaf haline büründü Miss Havisham: Estella’nın elini kolunun altından geçirmiş ve kendi eline kenetlemişti; arada sırada ona yazdığı düzenli mektuplara atıfta bulunarak büyüleyip kendine âşık ettiği erkeklerin isimlerini ve konumlarını saydırıyordu Estella’ya teker teker; Miss Havisham diğer elini bastonuna dayamış, çenesini de elinin üzerine koymuş bir halde, ölümcül bir yara alıp sakatlanmış bir zihnin olanca keskinliğiyle, büyülenmişçesine Estella’yı dinlerken arada sırada da o pırıl pırıl parıldayan bitkin gözlerini bana çeviriyordu; bu haliyle gerçek bir hayalete benziyordu.

Kendimi aşağılanmış hissetmeme, onurumun kırılmasına ve kaderimin başkalarının insafına bağlı olduğunu hissedererek canımın yanmasına rağmen artık şunu anlamıştım ki Estella, Miss Havisham adına erkeklerden intikam almakla görevlendirilmişti ve Miss Havisham onu bana ancak bu görevi yerine getirdikten sonra verecekti. Estella'nın çok önceden benimle evlenmesine karar verilmiş olmasının da yine aynı sebepten olduğunu görebiliyordum. Miss Havisham, Estella'yı erkekleri cezbedsin, onlara işkence edip acı çektirsin diye gönderirken şeytani bir biçimde biliyordu hayranlarının onu asla elde edemeyeceklerini ve eninde sonunda onu kaybetmeye mahkûm olduklarını. Her ne kadar ödülün en sonunda verileceği kişi ben olsam da bana sapkın bir kurnazlıkla işkence edilmekte olduğunu görebiliyordum. Uzaklara gönderilmemin de vasimin son derece resmî bir tavır takınarak bu plandan haberi yokmuş gibi davranmasının da yine bu sebepten olduğunu görebiliyordum. Kısacası, tüm bunların ardında Miss Havisham'ın olduğunu görebiliyordum – hem o an gördüğüm Miss Havisham'ın hem de çocukluğumdan beri aşına olduğum o Miss Havisham'ın; tüm bunların ardında, ona güneş yüzü göstermeyen, karanlık ve sağlıksız bir evin gölgesinin olduğunu görebiliyordum.

Odanın mumları yakılıp duvar şamdanlarına yerleştirilmişti. Şamdanlar yerden yüksekteydi ve bu pek havalandırılmayan ortamda tıpkı yapay bir ışık gibi donuk ve fersiz yanıyordu. Gözlerimi odanın içinde dolaştırarak mumlara, mumların etrafındaki solgun gölgelere, durmuş saate, masanın üzerinde ve yerde duran sararıp solmuş gelinlik eşyalara, evin sahibinin o korkunç bedenine ve onun, ateşin etkisiyle büyüüp tavana ve duvara yansıyan, hayaleti andıran gölgesine baktım; gördüğüm her şey kafamda tahayyül ettiklerimin bir tezahürü gibiydi ve sanki her şey en sonunda yine bana dönüyordu. Düşüncelerim, sahanlığı geçerek düğün masasının kurulu olduğu o büyük odaya gitti; ma-

sanın ortasındaki pastayı saran örümcek ağlarında, masa örtüsünün üzerindeki örümceklerin kımıl kımıl gezinişlerinde, pıtır pıtır atan küçücük kalpleriyle duvar kaplamalarının ardında gezinen farelerin ayak izlerinde, yerdeki börtü böceğin ortalıkta kâh gezinip kâh duraklamasında yazılıydı aklımdan geçen her şey.

O ziyaret sırasında Miss Havisham'la Estella arasında sert sözlerin sarf edildiği bir tartışma yaşandı. Birbirlerine ters düştüklerine ilk kez şahit oluyordum.

Ateşin başında az önce tarif ettiğim gibi oturuyorduk. Miss Havisham, Estella'nın elini kolunun altından geçirmiş ve kendi eline kenetlemiş halde oturmaya devam ediyordu ki Estella yavaş yavaş ondan uzaklaşmaya başladı. Estella'nın şımarıkça böyle bir sevgiden sıkılıp bunaldığına ve bu tutkulu sevgiyi kabul edip ona karşılık vermek yerine gönülsüzce katlandığına birden çok kez şahit olmuştum.

"Ne o?" dedi Miss Havisham çakmak çakmak gözleriyle ona bakarak. "Benden sıkıldın mı yoksa?"

Estella kolunu kurtarıp büyük şöminenin önüne gitti ve ateşe bakarak, "Hayır, yalnızca kendimden sıkıldım biraz," dedi.

"Yalan söyleme bana, seni nankör!" diye haykırdı Miss Havisham bastonunu hırsla yere vurarak. "Benden sıkıldın işte."

Estella müthiş bir soğukkanlılıkla etrafına bakınıp sonra yine ateşe baktı. Yaşlı kadının çığırından çıkmış, ateşli öfkesine karşı Estella'nın o zarif bedeninde ve güzel yüzünde öylesine kendinden emin bir umursamazlık vardı ki bu ifadenin neredeyse zalimce olduğu söylenebilirdi.

"Taşsın sen, duvarsın!" diye haykırdı Miss Havisham. "Yüreğin buz tutmuş senin!"

Şöminenin kenarına yaslanmış olan Estella hiç istifini bozmadan, yalnızca bakışlarını kaldırarak, "Nasıl yani?" dedi. "Beni soğuk olmakla mı suçluyorsunuz? Siz?"

"Değil misin?" diye sordu Miss Havisham sertçe.

“Siz bunu benden daha iyi bilirsiniz,” dedi Estella. “Beni neye dönüştürdüyseniz ben oyum. Sevaplarım da sizindir, günahlarım da; başarılarım da sizindir, başarısızlıklarım da; kısacası ben sizin eserinizim.”

“Ah! Şuna bak, şuna bak!” diye bağırdı Miss Havisham acı dolu bir sesle. “Büyüdüğü evde, şu buz gibi, kıymet bilmez haline bak! Yüreğim aldığım darbeye paramparça olmuşken şu kanayan bağrıma bastım ben onu, el bebek gül bebek büyüttüm onu, tüm sevgimi ona verdim!”

“Her neyse, bu benim seçimim değildi; bana bu konuda fikrimi soran olmadı,” dedi Estella, “zira ben o zamanlar daha yeni yürümeye ve konuşmaya başlamış küçücük bir çocuktum. Merak ediyorum; benden ne istiyorsunuz? Bana hep çok iyi davrandınız, sahip olduğum her şeyi size borçluyum. Fakat benden ne istiyorsunuz?”

“Sevgi,” dedi beriki.

“Ben sizi seviyorum.”

“Hayır, sevmiyorsun,” dedi Miss Havisham.

“Beni evlat edinip büyüten annemsiniz siz benim,” dedi Estella; berikin aksine sesini hiç yükseltmiyor ve o zarif sükûnetini hiç bozmuyordu; ne öfkeye yenik düşüyordu ne de sevgiye. “Beni evlat edinip büyüten annemsiniz; az önce de söylediğim gibi sahip olduğum her şeyi size borçluyum. Benim her şeyim sizindir; istediğinizi alabilirsiniz. Bana vermiş olduğunuz her şeyi benden tek sözünüzle geri alabilirsiniz. Fakat bunun ötesinde bir şeyim yok. Bana vermediğiniz bir şeyi isterseniz, işte böyle bir şey mümkün değil; tüm minnettarlığım ve sorumluluk duyguma rağmen bana vermediğiniz bir şeyi size veremem.”

“Ona hiç sevgi vermedim mi?” dedi Miss Havisham delirmiş gibi bana dönerek. “Onu her zaman herkesten kıskanıp alev alev yanan bir sevgiyle içim acıya acıya sevmedim mi? Bana bir deli demediği kaldı; oldu olacak deli desin bana!”

“Size neden deli diyecekmişim ki?” diye karşılık verdi Estella. “Hem de ben? Şu dünyada sizin ne denli kararlı bir insan olduğunuzu benden daha iyi bilen biri var mıdır? Hafızanızın ne denli güçlü olduğunu, hiçbir şeyi unutmadığınızı benden daha iyi bilen biri var mıdır? Şöminenin başında, şimdi bile yanınızda duran o küçük tabureye oturur, yüzünüze bakarak bana anlattığınız tüm o dersleri dinlerdim; hem de yüzünüz bana çok tuhaf geldiği ve sizden çok korktuğum halde!”

“Nasıl da unutulmuş o günler!” diye inledi Miss Havisham. “Çoktan unutulup gitmiş o günler!”

“Hayır, unutulmadı,” dedi Estella sert bir edayla. “Unutulmadı; onları hatıralarımda bir hazine gibi saklıyorum. Ne zaman dışına çıktım bana öğrettiklerinizin? Ne zaman gördünüz bana öğrettiklerinizi dikkate almadığımı?” Sonra eliyle göğsünü işaret ederek, “Ne zaman yasakladığınız bir şeyin buradan içeri girmesine izin verdim?” diye sordu. “Bana haksızlık etmeyin.”

“Öyle kibirlisin, öyle kibirlisin ki!” diye inledi Miss Havisham iki eliyle o gri saçlarını arkaya doğru gererek.

“Kim öğretti bana kibirli olmayı?” dedi Estella. “Dersimi iyi öğrendim diye beni iltifatlara boğan kimdi?”

“Öyle katı, öyle katısin ki!” diye inledi Miss Havisham yine aynı hareketi yaparak.

“Kim öğretti bana katı olmayı?” dedi Estella. “Dersimi iyi öğrendim diye beni iltifatlara boğan kimdi?”

“Ama sen *bana* karşı kibirli ve katısin!” Miss Havisham neredeyse çılgık atarak kollarını öne doğru uzatmıştı. “Estella, Estella, Estella, *bana* karşı öyle kibirli ve katısin ki!”

Estella yaşlı kadına bir an için sakın bir şaşkınlıkla baktı; bunun dışında halinde ve duruşunda herhangi değişiklik olmamıştı; o kısacık an geçince ateşe bakmaya devam etti.

Estella kısa bir sessizliğin ardından gözlerini ateşten kaldırarak, “Uzun süre ayrı kaldıktan sonra sizi ziyarete gel-

dim. Neden böyle mantıksız davrandığınızı anlayamıyorum. Geçmişteki hatalarınızı ve bunların sebeplerini hiçbir zaman aklımdan çıkarmıyorum. Size de bana öğrettiklerinize de asla ihanet etmedim. Hiçbir zaman kendimi suçlu hissetme neden olacak bir zafiyet sergilemedim.”

“Sevgime karşılık vermek zayıflık mı?” diye haykırdı Miss Havisham. “Ona göre öyle elbette!”

Estella bir kez daha sakince şaşırdıktan sonra derin derin düşünüyormuş gibi bir ifadeyle, “Sanırım artık tüm bunların neden olduğunu anlamaya başlıyorum,” dedi. “Eğer evlat edindiğiniz bu kızı, bu karanlık odalarda bir başına büyütmüş, yüzünüzde bir kez olsun parıldadığını görmediği gün ışığının varlığını bilmesine izin vermemiş olsaydınız ve sonra bir sebeple ondan gün ışığını tanımasını, anlamasını isteseydiniz, onun bilgisizliği karşısında hayal kırıklığına uğrayıp öfkelenir miydiniz?”

Miss Havisham başını ellerinin arasına almış, sandalyesinde öne arkaya sallanarak inceden inceye inliyor fakat hiçbir şey söylemiyordu.

“Ya da,” dedi Estella, “bizim durumumuza daha uygun düşen bir örnek vermek gerekirse, akli ermeye başladığı andan itibaren ona tüm gücünüzle ve gayretinizle gün ışığı diye bir şeyin olduğunu fakat bunun onun en büyük düşmanı ve yok edicisi olduğunu öğreseydiniz; ona gün ışığından kaçınması gerektiğini çünkü bu ışığın tıpkı sizi mahvettiği gibi onu da mahvedeceğini söyleseydiniz; sonra da bir gün, bir sebepten ötürü ondan gün ışığına çıkmasını isteseydiniz ve o da bunu yapamasaydı, hayal kırıklığına uğrayıp öfkelenir miydiniz?”

Miss Havisham öylece oturmuş onu dinliyor (ya da sadece bana öyle geliyordu, çünkü yüzünü göremiyordum) fakat hiçbir şey söylemiyordu.

“Bu yüzden de,” dedi Estella, “beni neye dönüştürdüyseniz o halimle kabul etmek zorundasınız. Başarılarım da

bana ait değil, başarısızlıklarım da; ama ben bu ikisinin bileşiminden ibaretim.”

Nasıl olduğunu bilmiyorum fakat bu arada Miss Havisham yerlerdeki sararıp solmuş gelinlik eşyaların arasına yatmıştı. Tartışmanın başından beri bir fırsatını bulup oradan kaçmanın bir yolunu arıyordum; daha fazla devam etmemesi için yalvaran gözlerle Estella’ya bakarak parmağımınla Miss Havisham’ı işaret ettim. Ben odadan çıkarken Estella tartışmanın en başından beri olduğu gibi, hâlâ o kocaman şöminenin kenarına yaslanmış halde duruyordu. Miss Havisham’ın gri saçları yerde, eski püskü gelinlik eşyaların arasına yayılmıştı – öyle kederli bir manzaraydı ki bu.

Ruhum daralmış bir halde, ay ışığının altında, avluda, bira fabrikasının etrafında ve o bakımsız bahçede bir saatten fazla dolandım. Nihayet cesaretimi toplayıp odaya döndüğümde Estella’yı Miss Havisham’ın dizinin dibinde otururken buldum; o eski gelinliğin lime lime olmuş parçalarından birini dikmekteydi; o gün bu gündür ne vakit katedrallerde dalgalanan rengi solmuş, yırtık pırtık bayrakları görsem aklıma o gelinlik gelir. Daha sonra Estella’yla tıpkı eskiden olduğu gibi kâğıt oynadık; yalnız artık ikimiz de epey ustalaşmıştık ve Fransız oyunları oynuyorduk. Böylelikle akşam yitip gitti ve ben yatmaya gittim.

Avlunun karşı tarafındaki binada yattım. Satis Köşkü’nde kaldığım ilk geceydi ve uyku zinhar yakınımaya uğramıyordu. Binlerce Miss Havisham dadanmıştı geceme. Yastığımın kenarında, yastığımın üzerinde, başucumda, ayağımın dibinde, giyinme odasının aralık duran kapısının arkasında, giyinme odasında, üst kattaki odada, alt kattaki odada, kısacası her yerdeydi Miss Havisham. Vakit bir türlü geçmek bilmezken nihayet saat gecenin ikisi olduğunda artık o odada daha fazla yatmaya tahammül edemeyeceğimi, kalkmam gerektiğini hissettirdi. Kalkıp kıyafetlerimi giydim ve avludan geçerek evin taş zeminli, uzun koridoruna girdim; zihnimi bir nebze olsun

rahatlatabilmek amacıyla dışarıdaki avluya çıkıp biraz yürümek istiyordum. Ancak koridora girmemle elimdeki mumu söndürmem bir oldu çünkü Miss Havisham'ın usul usul inleyerek bir hayalet gibi koridorda yürüdüğünü gördüm. Onu biraz geriden takip ettim ve merdivenlerden yukarı çıkışını izledim. Muhtemelen odasındaki duvar şamdanlarından birinden aldığı çıplak bir mum taşıyordu elinde; mumum ışığında doğaüstü bir yaratığı andırıyordu. Merdivenlerin aşağısında durduğum yerden ziyafet sofrasının bulunduğu odanın o küflü kokusunu alabiliyordum; Miss Havisham'ın odanın kapısını açtığını görmemiş olsam da o odada gezindiğini, sonra kendi odasına gittiğini, sonra bir daha o odaya gittiğini ve tüm bu zaman zarfında bir an olsun ara vermeksizin usul usul inlemeye devam ettiğini duyabiliyordum. Bir süre sonra o zifirî karanlıkta dışarı çıkmaya ve odama dönmeye çabaladım fakat ikisini de başaramayıp, sabahın ilk ışıklarının içeri sızıp bana yolumu göstermesini beklemek durumunda kaldım. Bu arada ne vakit merdivenlerin oraya gitsem Miss Havisham'ın üst kattaki ayak seslerini duyuyor, bir ileri bir geri hareket eden mumunun ışığını görüyor ve bir an olsun ara vermeksizin usul usul inleyişini duyuyordum.

Ertesi gün yola çıkmadan önce Miss Havisham'la Estella arasında bir önceki gece yaşanan tartışmayı hatırlatacak türden bir şey yaşanmadı; sonraki ziyaretlerimizde de böyle bir şey yaşanmadı, ki hafızam beni yanıltmıyorsa Estella'yla birlikte oraya toplam dört kere gittik. Miss Havisham'ın Estella'ya davranışlarında da herhangi bir değişiklik yoktu; yalnızca eski davranışlarına korkuya benzer bir duygunun bulaşmış olduğuna inanıyorum.

Hayatımın bu yaprağını, üzerine Bentley Drummle'in adını yazmaksızın çevirmem mümkün değil; böyle bir şey mümkün olsaydı bunu büyük bir mutlulukla yapardım.

İspinozların tam kadro katıldığı ve kimsenin kimseyle aynı fikirde olmamasına rağmen her zamanki gibi güzel te-

mennilerin, dostluk duygularının su olup aktığı bir geceydi; toplantıya başkanlık eden İspinoz, herkesi sükûnete davet ederek Mr. Drummle'in henüz bir hanımefendinin şerefine kadeh kaldırmamış olduğunu hatırlattı – kulübün kutsal yasaları gereğince o gece sıra o kalas herifteydi. Şarap sürahisi elden ele dolaşırken Drummle'in bana doğru pis bir bakış attığını fark ettim; oldum olası birbirimizden hazzetmediğimizden bu hareketini garipsememiştim. Beni şoke edip cinlerimi tepeme çıkaran şeyse orada bulunanların ondan Estella'nın şerefine kadeh kaldırmasını istemeleriydi.

"Hangi Estella?" diye sordum.

"Sana ne?" diye terslendi Drummle.

"Nerede oturuyor bu Estella?" diye sordum. "Nerede oturduğunu söylemek zorundasın." Bir İspinoz olarak kulübün yasaları gereğince açıklamak mecburiyetindeydi.

"Estella, Richmond'da oturuyor beyler," dedi Drummle sanki soruyu soran ben değilmişim gibi beni dışlayıp diğerlerine bakarak, "ayrıca kendisi eşsiz bir güzelliğe sahip."

"Sanki eşsiz güzelliklerden çok anlıyor da! Acınası geri zekâlı," diye fısıldadım Herbert'ın kulağına.

Estella'nın şerefine kadeh kaldırıldıktan sonra, "O hanımefendiyi tanıyorum," dedi Herbert masanın karşı tarafından.

"Öyle mi?" dedi Drummle.

"Ben de tanıyorum," dedim kıpkırmızı suratımla.

"Öyle mi?" dedi Drummle. "Aman Tanrım! İnanamıyorum!"

Bu iri cüsseli yaratığın bildiği tek tersleme yöntemi "Aman Tanrım! İnanamıyorum!" minvalinde sözler söylemekti – tabii karşısındakinin kafasına tabak çanak ya da bardak fırlatmak dışında. Ne var ki ben, verdiği yanıt keskin bir zekânın ürünü olabilecek türden incelikli bir kinayemişçesine tahrik olup öfkelenmiştim; hemen ayağa fırlayıp Meyve Bahçesi'ne mensup saygıdeğer bir İspinoz'un herhangi bir oturumda –Meyve Bahçesi'ndeki toplantılardan bah-

sederken sanki parlamentodaymışız gibi bu tür resmî ifadeler kullanıyorduk— tanımadığı bir hanımefendinin şerefine kadeh kaldırmasını küstahlık addettiğimi ifade ettim. Bunun üzerine Mr. Drummle yerinden fırlayarak bana ne demek istediğimi sordu. Ben de bu soruya aşırıya kaçan, itidalsiz bir yanıt vererek ona şayet beni arayacak olursa adresimin belli olduğunu söyledim.

İşler bu raddeye geldikten sonra İngiltere gibi Hıristiyan bir ülkede bu işin kan dökülmeden çözülüp çözülmemeyeceği konusu İspinozları ikiye bölmüştü. Tartışma öylesine hararetili bir hal almıştı ki benden sonra en az altı saygıdeğer İspinoz, karşılarındaki altı İspinoz'a şayet kendilerini arayacak olurlarsa adreslerinin belli olduğunu söyledi. En sonunda (Meyve Bahçesi aynı zamanda bir Haysiyet Kurulu olduğundan) şuna karar verildi: şayet Mr. Drummle, bahsi geçen hanımefendiyi tanıma şerefine nail olduğuna ilişkin küçük de olsa bir kanıt getirebilirse Mr. Pip, bir İspinoz ve kibar bir beyefendi olarak, özür dileyip “öfkesine yenik düşerek maksadını aştığını” ifade edecekti. Uzun süre bekleyip de onurumuza halel gelmesin diye kanıtın hemen ertesi gün sunulmasına karar verildi; Drummle, Estella'nın elinden çıkmış, küçük ve zarif bir itiraf notunu sundu; notta Estella'nın Drummle'la pek çok kez dans etme şerefine nail olduğu yazıyordu. Bunun üzerine benim de “öfkeme yenik düşerek maksadımı aşmış olduğum” için özür dilemekten başka çarem kalmıyordu ve böylelikle “beni arayacak olursa adresimin belli olduğu” şeklindeki ultiatomum da tümünden boşa çıkmış oluyordu. Drummle'la ben yaklaşık bir saat boyunca burunlarımızdan soluyup birbirimize pis pis bakarak oturduk; bu sırada Meyve Bahçesi'ndeki İspinozlar konu ayrımı gözetmeksizin hararetili hararetili tartışmaya giriştiler; en sonunda da üyeler arasındaki kardeşlik ve dostluk duygularının muazzam bir hızla güçlendiğine ilişkin bir demeç verildi.

Bu olayı sanki önemsiz bir şeymiş gibi anlattığıma bakmayın; benim açımdan hiç de önemsiz bir mesele değildi. Estella'nın her açıdan vasatın çok altında niteliklere sahip olan o aşağılık, beceriksiz, suratsız mankafaya bir şekilde itibar ediyor olduğunu düşünmek bana ne denli büyük acı veriyordu, anlatamam. Bugün bile çektiğim bu acının Estella'ya olan o saf ve çıkarsız aşkın ateşinden kaynaklandığını düşünüyorum; bu öyle bir ateşti ki Estella'nın o adi herife tenezzül etmesi fikrine dayanamıyordum. Hiç şüphe yoktu ki Estella kime yakınlık gösterirse gösterecek çok üzülecektim fakat kendisine daha layık birine ilgi göstermiş olsa en azından çektiğim acının niteliği ve derecesi bundan çok daha farklı olacaktı.

Drummle'ın Estella'yı yakın markajı altına aldığını, Estella'nın da buna müsaade ettiğini öğrenmem zor olmamıştı – nitekim çok geçmeden öğrenmiştim. Kısa bir süre sonra Estella'yı âdeta bir gölge gibi takip eder olmuştu, bu münasebetle de onunla artık neredeyse her gün karşılaşmıştık. Estella'yı donuk zekâlılara has bir inatla takip ediyor, Estella'ysa –kâh yüreklendirip kâh cesaretini kırarak, bir iltifat edip bir aşağılayarak, kimi zaman çok iyi tanıyormuş, kimi zaman da kim olduğunu dahi hatırlamıyormuş gibi davranarak– onu sürekli etrafında tutuyordu.

Gelgelelim, Mr. Jaggers'ın deyişiyle “Örümcek”, pusuya yatıp avının ağına düşmesini beklemeye alışkındı ve kendi familyasına özgü o sabır onda da mevcuttu. Üstüne üstlük parasına ve ailesinin itibarına dangalakça bir güven duyuyordu ki bu, kimi zaman onun yararına oluyordu – bu güven neredeyse hedefe odaklanmanın ve amaca yönelik kararlılığın yerini alıyordu. Böylelikle Örümcek inatla Estella'yı gözlüyordu; onunla birlikte Estella'yı gözlemleyen nispeten parlak ve alımlı böcekler beklemekten usanıp vazgeçseler de Drummle asla vazgeçmiyordu.

Richmond'da düzenlenen ve Estella'nın salondaki tüm kadınları güzelliğiyle gölgede bıraktığı dans gecelerinden

birinde (o zamanlar çoğu yerde dans geceleri düzenlenirdi), Drummle denen o münasebetsiz, Estella'ya öyle bir askıntı oldu ve Estella da ona öyle bir yüz verdi ki en sonunda dayanamayıp Estella'yla bu konuda konuşmaya karar verdim. Bu kararımı da ilk fırsatta hayata geçirdim. Estella, çiçeklerin arasında oturmuş, eve gitmek için Mrs. Brandley'yi bekliyordu. Ben de onun yanındaydım, zira bu tür yerlere onları ben götürüp getiriyordum.

“Yoruldu mu Estella?”

“Biraz, Pip.”

“Yorgun olmaya hakkın var.”

“Yorgun olmaya hakkımın olmadığını söyleyen daha iyi olur aslında; yatmadan önce Satis Köşkü'ne mektup yazmam gerekiyor.”

“Mektubunda bu geceki zaferinden mi bahsedeceksin?” diye sordum. “Gerçi bu geceki epey küçük bir zafer sayılır.”

“Ne demek istiyorsun? Benim zafer kazandığımdan falan haberim yok.”

“Estella,” dedim, “şu köşede durmuş bizi seyreden adama baksana.”

“Niye bakacakmışım ki ona?” dedi Estella o tarafa bakmak yerine bana bakmaya devam ederek. “Senin sözlerinle ifade etmek gerekirse ‘şu köşede durmuş bizi seyreden adam’ın bakılacak nesi var ki?”

“Aslında ben de sana bu soruyu sormak istiyordum,” dedim. “Bütün gece etrafında dönüp durdu.”

Estella ona doğru bakarak, “Pervaneler ve tüm o çirkin yaratıklar yanan mumun etrafında dönüp durur,” diye karşılık verdi. “Ne gelir ki mumun elinden?”

“Hiçbir şey,” dedim; “fakat Estella'nın bu konuda yapabileceği bir şey vardır, diye düşünüyorum. Yanılıyor muyum?”

“Olabilir,” dedi Estella gülerek. “Belki. Evet. Hangi cevabı duymak istiyorsan öyle olsun.”

“Estella, beni iyi dinle lütfen. Drummle gibi herkesin nefret ettiği bir adama yüz vermen beni kahrediyor.”

“Ee?” dedi Estella.

“Sen de biliyorsun onun içinin de dışının da ne denli çirkin olduğunu. Kifayetsiz, lanet, asık suratlı ve salak herifin teki!”

“Ee?” dedi Estella.

“Parasının olması dışında hiçbir meziyeti yok; bir de gülünç ve beyinsiz insanlardan oluşan bir aileden geliyor olmak dışında. Bunların sen de farkındasın, değil mi?”

Estella bir kez daha, “Ee?” dedi; bunu her söyleyişinde o güzel gözlerini biraz daha açıyordu.

Ondan bu tek hece dışında bir cevap almakta zorlanıyordum, bu yüzden ben de o tek heceyi aynı onun gibi vurgulayarak, “Ee? Yani işte bu yüzden kahroluyorum Estella,” dedim.

Drummle’a sırf beni üzme için yüz verdiğini bilsem, bu duruma katlanmam biraz daha kolay olurdu; ne var ki Estella her zaman olduğu gibi beni meselenin öylesine dışında bırakıyordu ki böyle bir şeye inanmam mümkün değildi.

“Pip,” dedi Estella odanın karşı tarafına bir bakış fırlatarak, “bu meseleyi kendine dert edecek kadar aptal olma. Bırak başkaları dert etsinler; zaten belki de amaç budur. İnan, tartışmaya değecek bir mesele değil.”

“Bence tartışmaya değecek bir mesele,” dedim. “İnsanların, ‘Estella şu aşağılık hödüğe gönül indirerek güzelliğini ve cazibesini heba ediyor,’ demelerine tahammül edemiyorum.”

“Ben tahammül edebiliyorum.”

“Ah! Bu kadar kibirli olma Estella, bu kadar inatçı olma.”

“Şimdi de tutmuş beni kibirli ve inatçı olmakla suçluyor!” dedi Estella ellerini iki yana açarak. “Az önce de bir hödüğe gönül indirmekle suçluyordu beni.”

“Öyle yapıyorsun,” dedim telaşla, “bu gece ona bakışını ve gülümseyişini gördüm – bana hiç öyle bakıp gülümsemiyorsun.”

Estella bana doğru dönüp, öfkeli değilse de ciddi ve sabit bakışlarla bakarak, “O zaman seni kandırıp tuzağa düşürmemi istiyorsun yani?” dedi.

“Onu kandırıp tuzağa mı düşürüyorsun Estella?”

“Evet; onu da diğerlerini de – senin dışında herkesi. Mrs. Brandley geliyor. Bu konuyu burada kapatalım.”

Kalbimi bunca yıldır böylesine işgal eden, yüreğimi anbean sızım sızım sızlatan o konuya bir bölüm ayırdığıma göre beni uzun süredir tehdit eden ve hazırlık aşaması çok eskilere –benim henüz Estella’nın bu dünyadaki varlığından haberdar olmadığım ve onun o körpecik bebek zihninin Miss Havisham’ın tahripkâr ellerinde yeni yeni bozulmaya başladığı dönemlere– dayanan o olaydan bahsetmem için önümde herhangi bir engel kalmadı sanırım.

Bir doğu masalında³⁸ şehir işgal edildiğinde yenik düşen sultanın yatağına düşürülerek onu ezecek olan düz ve ağır kaya parçası yavaş yavaş yontularak taş ocağından çıkarılır; kayayı taşıyacak olan halatın geçeceği tünel ağır ağır kazılır; düz kaya parçası yavaş yavaş yukarıya kaldırılıp çatının üzerine yerleştirilir; halat kilometrelerce uzunluğundaki tünelden geçirilerek büyük demir bir halkaya bağlanır. Tüm bunlar binbir emekle yapılmıştır; beklenen vakit geldiğinde sultan gecenin kör karanlığında uyandırılır ve halatı, o büyük demir halkadan ayıracak olan o keskin balta verilir eline; sultan baltayı indirir, halat kopup âdeta bir yılan gibi yerde hızla süzülür ve çatı üzerine çöker. Benim hikâyemde de aynen böyle olmuştu işte; uzaktan ya da yakından, bir şekilde amaca hizmet eden her şey başarıyla yerine getirilmiş ve tek bir darbeye, birdenbire o çok sağlam zannettiğim çatım üzerime çöküvermişti.

---

38 *Binbir Gece Masalları*’ndan bahsediliyor. (ç.n.)

XX. Bölüm

Yirmi üç yaşındaydım. Yirmi üçüncü doğum günümün üzerinden bir hafta geçmiş fakat bana geleceğe dair büyük umutlarıma ilişkin –halihazırda bildiklerim dışında– hiçbir şey söylenmemişti. Barnard’s Inn’den taşınıp Temple’da yaşamaya başlayalı bir yıldan fazla oluyordu. Oturduğumuz daire nehir kıyısında, Garden Court’taydı.

Mr. Pocket’la aramızdaki öğretmen öğrenci ilişkisi sona ermiş olsa da dostluğumuz devam ediyordu. Herhangi bir işte karar kılıp sebat edemememe rağmen –ki bunun geleceğime ilişkin belirsizlikten ve güvensizlikten kaynaklandığını düşünmek istiyorum– okumayı çok seviyor ve her gün düzenli bir biçimde saatlerce kitap okuyordum. Herbert’ın işleri giderek ilerliyordu, benim durumumsa –her açıdan– aynen geçen bölümün sonunda anlattığım gibiydi. Herbert bir iş için Marsilya’ya gitmişti. Yalnızdım ve yalnızlıktan ötürü tüm canlılığımı ve parıltımı yitirmiş, kasvetli bir ruh haline bürünmüştüm. Uzun bir süredir durumumun ha yarın ha önümüzdeki hafta netleşeceğini umut edip sürekli hayal kırıklığına uğradığımdan keyifsiz ve endişeliydim; arkadaşımın o gülen yüzünü ve o her an sohbet etmeye hazır halini öyle çok özleyordum ki.

Hava berbattı; boyuna fırtına, boyuna yağmur; boyuna fırtına, boyuna yağmur; sokaklardan oluk oluk çamur,

çamur, çamur akıyordu. Günlerce Doğu'dan gelen devasa ve ağır bir örtü dalgalanmıştı Londra'nın üzerinde ve o devasa örtü hâlâ dalgalanmaya devam ediyordu; rüzgârların ve bulutların ebedi pınarıydı sanki Doğu. Fırtına öylesine hiddetliydi ki şehrin yüksek binalarının çatılarındaki kurşun çerçeveleri uçurmuş, taşradaki ağaçları kökünden sökmüş, yel değirmenlerinin kanatlarını koparmıştı; liman şehirlerindense batık gemi ve ölüm haberleri geliyordu peş peşe. Rüzgârın bu öfke nöbetlerine sağanak yağmur eşlik ediyordu; kitabımın başına oturduğumda sona ermekte olan gün, yaşadıklarımızın en kötüsüydü.

Temple bölgesinde o zamandan beri çeşitli düzenlemeler yapıldı; orası artık eskisi kadar تنها bir yer değil, nehrin sularına karşı da eskisi kadar korunaksız değil. Bizim evimiz caddenin en sonundaki binanın en üst katındaydı; o gece nehirden üzerimize doğru taarruza geçen rüzgâr, top atılıyormuş ya da denizden gelen devasa dalgalar dövüyormuşçasına sarsıyordu evi. Rüzgâra eşlik eden sağanak yağmur pencerelerimize çarpıyordu; zangırdayan pencerelerimize baktıkça kendimi fırtınanın ortasında kalmış, dalgaların dövdüğü bir deniz fenerindeymiş gibi hissediyordum. Ara ara incecik, titrek bir duman böyle bir gecede dışarı çıkmaya cesareti yokmuşçasına gerisingeri bacadan içeriye süzülüyordu; kapıyı açıp merdivenlerden aşağıya baktığımda merdiven boşluğundaki lambaların sönmüş olduğunu gördüm; ellerimi gözüme siper ederek kapkara pencerelerden dışarıya baktığımda (böyle bir fırtınada ve yağmurda pencereleri azıcık aralamak dahi mevzubahis olamazdı) avludaki lambaların da sönmüş olduğunu fark ettim; köprülerin üzerindeki ve nehir kıyısındaki lambalar titreşiyor, nehirdeki mavnalarda yanan kömür ateşleriye kırmızı ateş damlaları gibi rüzgâra kapılmış, yağmurda sürükleniyordu.

Saat on birde okumaya son vermeyi planladığımdan saatimi masanın üzerine koymuştum. Tam ben kitabımı kapa-

tırken Saint Paul Katedrali'nin ve şehirdeki sayısız kilisenin çanı (kimi önden gidip diğerlerine önderlik ederek, kimi eş zamanlı çalarak, kimiye diğerlerini arkadan takip ederek) on bir kez çaldı. Çan sesleri rüzgârın etkisiyle bozulup tuhallaşıyordu; öylece durmuş çan seslerini dinlerken ve rüzgârın devamlı taarruz etmek suretiyle onları bile tahrip ettiğini düşünürken merdivenlerde bir ayak sesi duydum.

Artık sinirlerim nasıl bozulduysa, duyduğum ayak sesini ölmüş ablamınkine benzeterек korkuyla sıçradım. Neyse ki korkum hemencecik geçmişti; merdivenlere yeniden kulak kabarttığımda birilerinin sendeleyerek yaklaştığını duydum. Merdivenlerdeki lambaların sönmüş olduğunu hatırlayarak okuma lambamı alıp merdivenlerin başına gittim. Aşağıdaki her kimse, lambamın ışığını görüp durmuş olmalıydı çünkü hiç ses gelmiyordu.

Aşağıya bakarak, “Orada biri mi var?” diye seslendim.

“Evet,” dedi aşağıdaki karanlığın içinden gelen bir ses.

“Hangi kata gitmek istiyordunuz?”

“En üst kata. Mr. Pip’e.”

“Benim o. Bir sorun mu vardı?”

“Hayır, bir sorun yok,” diye karşılık verdi karanlıktan gelen ses. Adam merdivenleri çıkmaya devam ediyordu.

Lambamı tırabzanlardan aşağıya sarkıtmış duruyordum; adam yavaş yavaş lambamın yaydığı ışığın alanına girdi. Kitabı aydınlatmak amacıyla kullanılan şapkalı bir lamba olduğundan etrafa pek fazla ışık yaymıyordu; o yüzden de adamın ışığın alanına girmesiyle çıkması bir olmuştu. O kısacık anda daha önce görmediğim bir yüz görmüştüm karşında; anlam veremediğim bir şekilde beni görmüş olmandan dolayı duygulanıp mutlu olmuş bir yüzdü bu.

Adamı lambamla takip ederek onun dayanıklı ama kaba saba kıyafetler giymiş olduğunu fark ettim; kıyafetleri deniz yolculuğu yapanların giydiklerini andırıyordu. Uzun, demir kırı renginde saçlarının olduğunu gördüm. Altmış

yaşlarındaydı. Kaslı bir adam olduğunu, güçlü bacaklarının olduğunu, soğuktan ve güneşten ötürü derisinin bronzlaşıp sertleşmiş olduğunu fark ettim. Son bir iki basamağı çıktığı sırada –ki bu sırada lambam ikimizi birden aydınlatıyordu– adamın iki elini birden bana doğru uzattığını fark ettim ve büyük bir şaşkınlık yaşayarak âdeta aptala döndüm.

Adama, “Lütfen beni neden aradığınızı söyler misiniz?” dedim.

Adam duraksayarak, “Neden mi arıyorum?” dedi. “Ah! Tabii ya. İzin verirseniz anlatacağım sizi neden aradığımı.”

“İçeri mi gelmek istiyorsunuz?”

“Evet,” diye karşılık verdi adam, “içeri gelmek istiyorum efendim.”

Ona bu soruyu misafirperverliğe sığmayan bir tavırla sormuştum çünkü yüzünde parıldamaya devam eden ve beni gördüğüne memnun olduğunu gösteren o ifade beni öfkelenmişti. Öfkelenmiştim çünkü benden de aynı şekilde karşılık vermeme bekliyormuş gibi bir hali vardı. Gönülsüzce de olsa onu az önce kitap okuduğum odaya buyur ettim ve lambayı masanın üzerine koyarak elimden geldiğince medeni bir biçimde beni neden aradığını açıklamasını istedim.

Adamın etrafına bakınışında çok tuhaf bir şeyler vardı – sanki görüp de hayran kaldığı tüm o şeylerde kendisinin de payı varmış gibi şaşkınlıkla karışık bir memnuniyet vardı bakışlarında. Kalın kumaştan yapılmış paltosunu ve şapkasını çıkardı; tepesinde saç olmadığını ve kafasının saban izini andıran çizgilerle dolu olduğunu fark ettim; uzun ve demir kırmızı rengindeki o saçlar kafasının yalnızca yan kısımlarından fışkırıyordu. Yine de kim olduğunu ve burada ne aradığını izah edecek en küçük bir ipucuna rastlayamadım. Kısa bir süre sonra adamın iki elini birden yine bana doğru uzattığını gördüm.

Adamın deli olduğundan bir parça kuşkulanmaya başlayarak, “Buraya gelmekteki amacınız nedir?” diye sordum.

Adam durmuş bana bakıyor, sağ eliyle de yavaş yavaş kafasının tepesini okşuyordu. “İnsan hayal kırıklığına uğruyor doğrusu,” dedi kalın ve çatallı bir sesle, “bunca sene dört gözle bu anı bekleyip bunca yol geldikten sonra; ama bunda senin bir suçun yok – ikimizin de bir suçu yok. Şimdi sana her şeyi anlatacağım. Bana bir dakika izin ver lütfen.”

Şöminenin başındaki sandalyeye oturup o kocaman, esmer, damarlı ellerini alnına dayadı. O an onu büyük bir dikkatle inceledim; hafiften içim bulanmış ve gayriihtiyari irkilmiştim fakat hayır, bu adamı kesinlikle tanıımıyordum.

“İçeride kimse yok değil mi?” diye sordu omzunun üzerinden geriye doğru bakarak.

“Nasıl olur da bir yabancı gecenin bu saatinde evime gelip bana böyle bir soru sorma cüretinde bulunabilir?” dedim.

“Epey cesur bir adamsın,” diye karşılık verdi sevgi dolu bir ifadeyle bana bakıp başını sallayarak; hem anlam veremediğim hem de beni çileden çıkaran bir ifadeydi bu. “Büyüyüp de böylesine cesur bir adam olduğun için çok mutluyum! Fakat sakın bana dokunayım deme. Sonra çok pişman olursun.”

Adamın gözlerimde gördüğü o niyetten o anda vazgeçtim çünkü onu tanımıştım! Kaşını, gözünü ya da herhangi bir yerini hatırlayamasam da onu tanıyordum! Yağmur ve rüzgâr aramıza giren tüm o yılları, aramıza giren onca şeyi silip süpürse ve bizi ilk kez farklı seviyelerde durup da –ben aşağıda, o yukarıda– yüz yüze baktığımız o kilise mezarlığına fırlatsa ancak bu denli emin olurdu şöminenin önündeki sandalyede oturanın benim mahkûm olduğundan. Onu hatırlayabilmem için cebinden bir ege çıkarıp bana göstermesine gerek yoktu; boynundaki mendili çıkarıp başına dolamasına gerek yoktu; iki koluyla kendi kendine sımsıkı sarılıp tir tir titreyerek odanın içinde bir aşağı bir yukarı gezinmesine gerek yoktu. Daha bir dakika öncesine kadar onun kim olduğuna dair en küçük bir fikrimin olmamasına

ve bana kendisini hatırlatacak en küçük bir ipucu vermemiş olmasına rağmen onu hatırlamıştım.

Yine yanıma geldi ve iki elini birden bana uzattı. Ne yapacağımı bilemez bir halde –şaşkınlıktan ötürü aklım başımda değildi– gönülsüzce ellerimi verdim ona. Adam büyük bir içtenlikle ellerime sarıldı ve dudaklarına götürüp öptü; sonrasında da ellerimi tutmaya devam etti.

“Çok asil bir davranış sergiledin oğlum,” dedi adam. “Asil, Pip! Bana yaptığın iyiliği hiçbir zaman unutmadım!”

Hareketlerindeki değişiklikten bana sarılacağını anlayarak elimi göğsüne koydum ve onu ittirdim.

“Dur!” dedim. “Uzak dur benden! Şayet küçükken sana yapmış olduğum iyilikten ötürü bana minnettarsan minnetini hayatını düzene koyarak, namuslu bir hayat yaşayarak göster. Buraya bana teşekkür etmek için geldiysen böyle bir şeye hiç gerek yoktu. Her neyse, buraya gelip beni bulduğuna göre yüreğinde seni buna yönelten iyi duygular olmalı ve ben de sana yüz çevirecek değilim. Fakat şunu kesin bir biçimde anlamalısın ki...”

Gözlerindeki o sabit bakışın tuhaflığı dikkatimi dağıtmış, sözlerimin devamını getirememiştim.

Bir kez daha yaşanan sessizliğin ardından, “Bir şeyi kesin bir biçimde anlamam gerektiğini söylüyordun,” dedi. “Nedir o kesin bir biçimde anlamam gereken şey?”

“Seninle çok uzun zaman önce tesadüfen tanışmıştık; şartlar böylesine değişmişken bu tanışıklığımızı devam ettirmek istemiyorum. Sanırım tövbe edip değişmiş, düzgün bir hayat kurmuşsun, buna sevindim. Sana bunu söyleme şansını bulabildiğim için mutluyum. Teşekkürü hak ettiğimi düşünerek buraya gelip bana teşekkür ettiğin için de mutluyum. Yine de seninle benim yollarımız ayrı. Sırılsıklam olmuşsun, yorgun görünüyorsun. Gitmeden önce bir şeyler içmek ister misin?”

Orada öylece dikilmiş, boynuna gevşekçe bağladığı mendilinin uzun kenarını ısırarak büyük bir dikkatle bana ba-

kıyordu. Mendili ağzından çekmeksizin ve bana dikkatle bakmaya devam ederek, “Sanırım,” dedi, “gitmeden önce bir şeyler içmek istiyorum. Sağ olasın.”

Yan sehpa da içki tepsisi hazır duruyordu. Tepsiyi şöminenin önündeki masaya getirip ona ne içmek istediğini sordum. Tepsie bakmadan ve tek kelime etmeden şişelerden birine dokundu; ben de ona sıcak suyla karışık bir rom hazırladım. Bu arada ellerimin titremesine hâkim olmaya çalışıyordum fakat sandalyesine yaslanmış, –muhtemelen unuttuğundan– ağzında uzun süredir ısırıldığı için sırlıklam olmuş o mendille bana bakarken ellerime hâkim olmam pek de kolay olmuyordu. En sonunda bardağını uzattığımda gözlerinin yaşlarla dolduğunu görerek şaşırdım.

O ana kadar onun bir an önce gitmesini istediğimi saklama gereği duymaksızın ayakta durmuştum. Ne var ki adamın bu duygusal tavrı karşısında ben de yumuşayıp duygusallaşmış ve bir parça da suçluluk hissetmiştim. Kendime alelacele bir bardak içki koyup masanın önüne bir sandalye çekerek, “Umarım,” dedim, “az önce söylediklerim sana ağır gelmemiştir. Seni kırmak gibi bir niyetim yoktu, kırdıysam özür dilerim. Sağlığına ve mutluluğuna içiyorum!”

Bardağımı dudağıma değdirdiğim sırada o da içkisini içmek için ağzını açmış ve o arada mendilin ağzından düşen ucuna hayretler içinde bakakalmıştı. Bana elini uzattı; ben de ona elimi verdim, sonra da içkisini içip gömleğinin manşetiyle gözlerini ve alnını sildi.

“Geçimini neyle sağlıyorsun?” diye sordum.

“Yeni Dünya’da³⁹ koyun yetiştiriciliği, büyükbaş hayvan besiciliği ve ticaret yaptım,” dedi. “Orası binlerce kilometre uzakta, fırtınalı denizlerin ötesindedir.”

“İşlerin iyi gitmiştir umarım?”

---

39 Avustralya. O dönem mahkûmlar, cezalarını açık cezaevinde çekmek üzere Avustralya’ya ve Amerika’ya sürgün ediliyorlardı. (ç.n.)

“Çok iyi gitti hem de. Oraya benimle birlikte gidenlerden başarılı olanlar var elbette ama hiçbiri benim kadar başarılı olamadı. Nam saldım oralarda.”

“Bunu duyduğuma sevindim.”

“Ben de senden bu sözleri duyduğuma çok sevindim sevgili oğlum.”

Durup da adamın söylediği sözlerin anlamını ya da sesinin bu sözleri söylerken nasıl tınladığını düşünme gereği duymadan hemen o an aklıma gelen başka bir konuya atladım.

“Bana gönderdiğin o haberciyi o günden sonra hiç gördün mü?” diye sordum.

“Bir kere bile görmedim. Görme ihtimalimin olmadığını da biliyordum zaten.”

“Adam sözünde durarak senin verdiğin birer sterlinlik iki banknotu getirip bana verdi. Senin de bildiğin gibi ben o zamanlar yoksul bir çocuktum ve o para yoksul bir çocuk için küçük çaplı bir servetti. Tıpkı senin gibi benim de sonradan şansım epey yaver gitti; izin ver, o parayı sana geri vereyim. Başka bir yoksul çocuğa verirsin.” Cüzdanımı çıkardım.

Cüzdanımı masanın üzerine koyup açtığım sırada beni seyrediyordu; cüzdanımdan birer sterlinlik iki banknot çıkardığım sırada da beni seyretmeye devam etti. Yepyeni, gıcır gıcır iki banknotu düzelterek ona uzattım. Adam gözlerini benden ayırmadan paraları boylamasına katlayıp kıvrıdı ve sonra da lambanın aleviyle tutuşturup küllerini tepsinin üzerine silkeledi.

“Haddim olmayarak bir şey sorabilir miyim acaba?” dedi gülümsemeyi andıran bir kaş çatışla ya da kaş çatmayı andıran bir gülümsemeyle. “O ıssız bataklıkta tir tir titredüğimiz günden bu yana nasıl oldu da işlerin bu denli iyi gitmeye başladı acaba?”

“Nasıl mı?”

“Hı hı.”

İçkisini kafasına dikip ayağa kalktı ve o kocaman, esmer elini şöminenin üzerine koyup ateşin başında durdu. Isıtıp kurutmak amacıyla ayağını şöminenin parmaklığına yaslayınca ıslak çizmelerinden buharlar çıkmaya başladı; ne var ki ne ateşe bakıyordu ne de çizmelerine; gözlerini bir an olsun benden ayırmıyordu. İşte o an tir tir titremeye başladım.

Dudaklarımı güçlükle aralayıp şekilden şekle soktuysam da sesim çıkmamıştı; kendimi zorlayarak –söylediklerim pek anlaşılmıyor olsa da– ona büyük bir servetin vârisi olduğumu söylemeye çalıştım.

“Benim gibi bir serseri bunun ne tür bir servet olduğunu sorabilir mi acaba?” dedi.

“Bilmiyorum,” diye kekeledim.

“Peki benim gibi bir serseri bunun kimin serveti olduğunu sorabilir mi acaba?” dedi.

Bir kez daha, “Bilmiyorum,” dedim kekeleyerek.

“Reşit olduktan sonra almaya başladığın paranın miktarıyla ilgili bir tahminde bulunayım,” dedi mahkûm. “İlk rakamı kaç olabilir acaba? Beş olabilir mi?”

Kalbim, ağır bir çekicin düzensiz vuruşları gibi çarpıyordu; ayağa kalkıp iki elimle sandalyemin arkasına tutunarak gözlerimde çıldırmış gibi bir ifadeyle ona bakmaya başladım.

“Şimdi de vasi konusundan bahsedelim,” diye devam etti. “Reşit olmadan önce bir vasinin olması gerekiyordu. Belki bir avukat. O avukatın isminin ilk harfini tahmin etmeye çalışayım. J olabilir mi acaba?”

O an içinde bulunduğum duruma ilişkin tüm gerçekler âdeta bir şimşek gibi çaktı zihnimde; bu gerçeklerin beraberinde getirdiği tüm o hayal kırıklıkları, korkular, utançlar ve diğer duygular bir olup öyle bir abandı ki üzerime, nefes almakta zorlandım.

“Belki de,” diye devam etti, “ismi J ile başlayan bu avukatın –mesela ismi Jagers olabilir– müvekkili deniz yoluyla Portsmouth’a gelmiş, orada gemiden inmiş ve seni görmek

istemiştir. Az önce ‘Beni nasıl buldun?’ diye soruyordun. Seni nasıl bulabildim acaba? Portsmouth’ta gemiden indiğimde Londra’daki bir adama mektup yazarak ona senin adresini sordum. O adamın ismi mi ne? Wemmick tabii ki.”

O an hayatım pahasına bile olsa tek kelime edemeyecek durumdaydım. Bir elim sandalyenin arkasında, bir elim göğsümde orada öylece durup çıldırmış gibi ona baktım – oda etrafımda dalgalanmaya ve dönmeye başlayınca sandalyeye sımsıkı tutunma ihtiyacı hissettim. Mahkûm beni tutup koltuğa götürdü, arkama yastıklar koydu ve önümde tek dizinin üzerine çöktü; o an o çok iyi hatırladığım ve baktıkça beni tir tir titreten yüzünü yüzüme yaklaştırmıştı.

“Evet, Pip, sevgili oğlum, seni bir beyefendiye dönüştürdüm! Bunu yapan benim! O zaman yemin etmişim ne kazanırsam kazanayım kazandığım her kuruş senin olacak diye. Olur da bir gün zengin olursam sen de benimle zengin olacaksın diye. Sen rahat yaşayasın diye ben sıkıntı çektim; sen çalışmak zorunda kalmayasın diye ben çok çalıştım. Ne oldu sevgili oğlum, niye öyle bakıyorsun? Bunları bana minnet duy diye mi anlattığımı zannediyorsun? Asla. Bunları sana şunu bil diye anlatıyorum: O gün orada ölmekten kurtardığın o çöplük köpeği, başkalarının beyefendi olmasını sağlayacak kadar büyük bir adam oldu – o beyefendi sensin işte Pip!”

Mahkûm, korkunç bir canavar olsaydı ondan ancak bu denli ikrah getirir, bu denli korkar, bu denli büyük bir tiksintiyle uzak durmak isterdim.

“Bana bak Pip. Ben senin ikinci babanı. Sen benim oğlumsun, hatta benim için oğuldan da ötesin. Sırf sen harca-yabilesin diye onca yıl çalışıp para biriktirdim. Kiralık bir çoban olarak yaşadığım o ıssız mı ıssız kulübede, koyun yüzü görmekten insan yüzünün nasıl olduğunu unuttuğum zamanlarda hep sen vardın gözümün önünde. O kulübede ne vakit öğlen ya da akşam yemeğimi yerken bıçağımı dü-

şürecek olsam, ‘Bizim oğlan yine yemek yerken beni seyrediyor!’ derdim kendi kendime. Seni orada öyle çok gördüm ki – hem de o sisli bataklıkta gibi açık ve net biçimde. Her seferinde dışarıya çıkar, o uçsuz bucaksız göklere seslenirdim, ‘Özgürlüğüme kavuşup zengin olduğumda bu çocuğu beyefendi yapmazsam yüce Tanrı canımı alsın!’ diye. En nihayetinde bunu başardım. Şu giyimine kuşamına bak sevgili oğlum! Şu oturduğun yere bak; lordlara layık! Gerçi senin yanında lord da kimmiş! Sen lordlarla aşık atacak ve onları paranla ezeceksin!”

Mahkûm, o zafer sarhoşluğunun ve harareti coşkunun etkisiyle –ayrıca, neredeyse bayılmak üzere olduğumu bildiğinden– bu sözlerin bende ne tür bir etki yarattığını anlayamamıştı. İçimi rahatlatan tek bir husus varsa o da buydu işte.

“Şunlara bak, şunlara!” diye devam etti, saatimi cebimden çıkarıp parmağımdaki yüzüğü kendisine çevirerek – ben o sırada tenime yılan değmişçesine irkilmiştim. “Altından ve çok güzel! Tam da bir beyefendiye yaraşacak türden! Pırlantanın etrafında yakutlar var; bu da tam bir beyefendiye yaraşacak türden! Gömleğinin ketenine bak; çok kaliteli ve çok güzel! Şu kıyafetlerine bak; daha iyisini hayatta bulamazsın! Hele kitapların,” dedi bakışlarını odanın içinde gezdirerek, “âdeta raflardan taşıyor; yüzlerce kitap! Kitaplarını okuyorsun, değil mi? Geldiğimde bir tanesini okuyordun. Ha ha ha! Onları bana da okuyacaksın sevgili oğlum! Yabancı dillerde yazılmış olsalar bile, hiçbir şey anlamasam bile sanki anlıyormuşum gibi gururlanacağım.”

Bir kez daha iki elimi birden tutup dudaklarına götürdü; o an içim buz kesmiş, âdeta kanım donmuştu.

Mahkûm, gömleğinin koluyla gözlerini ve alnını sildikten sonra, “Konuşmaya çalışma Pip,” dedi – o sırada boğazındaki saat zembereğini andıran, hiç aklımdan çıkmayan o tıkırtıyı duydum. Onun bu denli içten oluşu, duyduğum dehşeti ve tiksintiyi daha da şiddetlendiriyordu. “Şu an ya-

pabileceğin en iyi şey susmak sevgili oğlum. Sen benim gibi dört gözle bugünün gelmesini bekleyip kendini hazırlamadın; ben hazırlıklıydım, oysa sen hazırlıksızdın. Sahi, hiç aklına gelmedi mi o kişinin ben olabileceğim?”

“Hayır, hayır, hayır!” dedim. “Asla, asla!”

“O kişi bendim; hem de tek başıma yaptım tüm bunları. Mr. Jaggers’la benim dışımda hiç kimseyi karıştırmadım bu işe.”

“İşin içinde başka hiç kimse yok muydu gerçekten?” diye sordum.

“Hayır,” dedi mahkûm bir parça şaşırarak, “başka kim olacak ki? Ah, sevgili oğlum, ne kadar da yakışıklı olmuşsun! Senin de gönlünün aktığı ahu gözlü bir güzel vardır elbette, değil mi?”

Ah Estella, ah!

“O güzel senindir sevgili oğlum, şayet parayla hallolacak bir işse o işi şimdiden olmuş bil. Gerçi senin gibi bir beyefendinin o güzelleri elde etmek için paraya ihtiyacı yok ama arkada sırtını yaslayabileceğin dağ gibi paran var! Her neyse, izin ver de az önce anlattığım şeyi tamamlayayım. Beni o kulübeye yerleştiren ve çoban olarak çalıştıran efendim (ki o da benim gibi bir mahkûmmuş eskiden) ölünce parasını bana bıraktı; böylelikle özgürlüğümü elde edip kendi işimi yapmaya başladım. Attığım her adımı senin için attım. Ne vakit bir işe girecek olsam, ‘Eğer bu iş Pip’in hayrına olmayacaksa yüce Tanrım hemen bozsun!’ diyordum. İşlerim öyle rast gitti, öyle çok para kazandım ki! Az önce de söylediğim gibi, nam saldım oralarda. Mr. Jaggers’a mektup yazıp evine gelip seni bulmasını istediğimde sana verdiği o ilk para, o ilk birkaç senenin kazancıydı.”

Keşke Mr. Jaggers evime hiç gelmemiş, beni hiç bulmamış olsaydı! Keşke bıraksaydı da demirci ocağında kalsaydım; o zamanlar hayatımdan memnun değildim belki ama şu anla kıyaslandığında meğer ne kadar mutluymuşum!

“İşte böyle sevgili oğlum, içten içe seni bir beyefendiye dönüştürdüğümü bilmek tüm emeklerimin mükâfatı oluyordu. O sömürgecilerin lanet olası atları yanımdan geçip de beni toz toprak içinde bıraktığında içimden onlara şöyle derdim: ‘Ben öyle bir beyefendi yaratıyorum ki siz onun gibi olmayı rüyanızda bile göremezsiniz!’ İçlerinden biri diğerine benimle ilgili, ‘Bu adam birkaç sene önce mahkûmmuş; şansının böyle döndüğüne bakma, aslında cahil herifin teki,’ dediğinde şöyle derdim içimden, ‘Ben bir beyefendi olmaya-bilirim, okumamış olabilirim ama bir beyefendiye sahibim. Sizin varsa yoksa koyunlarınız, arazileriniz var; kimin var Londra’da yetişmiş bir beyefendisi?’ Ancak bu şekilde ayakta kalabiliyor, var gücümle çalışmaya devam edebiliyordum. O günlerde zihnime mih gibi kazıyıttım bir gün mutlaka Londra’ya gidip oğlumu göreceğimi, kendi yaşadığı yerde ona kendimi tanıtip kimliğimi açıklayacağımı.”

Mahkûm elini omzuma koydu. O elin bir zamanlar kana bulanmış olma ihtimalini düşünerek ürperdim.

“Benim oralardan ayrılmam kolay değildi Pip; aslına bakılırsa pek güvenli de değildi. Fakat bir kez kararımı vermiştim; engeller ne denli büyük olursa olsun bu kararımdan bir an olsun vazgeçmedim. En nihayetinde de başardım! İşte geldim sevgili oğlum, buradayım!”

Kafamı toparlamaya çalışıyordum fakat nafileydi; âdeta donakalmıştım. Tüm bu konuşma boyunca sanki dikkatimi ona değil de dışarıdaki yağmurla fırtınaya vermiştim; o an bile sesini dışarıdaki seslerden ayırt etmekte güçlük çekiyordum, oysa mahkûm susmuş, dışarıdaki seslerse iyiden iyiye şiddetlenmişti.

“Bana nereyi vereceksin?” diye sordu. “Bana bir yer göster sevgili oğlum.”

“Uyumak için mi?” diye sordum.

“Evet. Şöyle uzun ve güzel bir uyku çekeyim,” dedi; “aylardır denizlerdeyim; deniz suyuyla yıkanmaktan, bir o yana bir bu yana sallanmaktan helak oldum.”

“Dostum ve ev arkadaşım şu an burada değil,” dedim, “onun odasında yatabilirsin.”

“Hemen yarın gelmez, değil mi?”

Tüm çabalarımın rağmen kafamı toplamakta güçlük çekiyordum; neredeyse mekanik bir biçimde, “Hayır,” diye karşılık verdim, “yarın gelmez.”

Sesini alçaltıp sözleri daha etkili olsun diye o upuzun parmağını göğsüme koyarak, “Beni iyi dinle sevgili oğlum,” dedi, “tedbirli olmamız gerekiyor.”

“Ne demek istiyorsun? Ne tedbiri?”

“Tanrı aşkına! İşin ucunda ölüm var!”

“Ne ölümü?”

“Müebbet sürgün cezasıyla gönderdiler beni oraya. Oradan dönmenin cezası ölümdür. Son yıllarda pek çok kişi kaçıp buraya geliyor. Yakaladıkları an asarlar beni.”

Bir bu eksikti; bu lanet olası herifin beni senelerce lanet olası altın ve gümüş zincirlerle zincirlediği yetmezmiş gibi bir de beni görebilmek için hayatını tehlikeye atmış, sonra da tutup hayatını bana emanet etmişti. Ondan nefret etmek yerine onu seviyor olsaydım, büyük bir tiksintiyle ondan uzak durmayı istemek yerine ona güçlü bir sevgi ve hayranlıkla bağlı olsaydım durumum şimdikinden daha kötü olmazdı. Bilakis, daha iyi olurdu; en azından yürekten gelen bir sevgiyle, içimden geldiği için onu koruyup kollamak isterdim.

Aldığım ilk güvenlik önlemi, ışığımız dışarıdan görünmesin diye panjurları kapatmak olmuştu; sonra da kapıları kapatıp kilitledim. Ben bunları yaparken o masanın başında durmuş rom içip kurabiye yiyordu; onu bu şekilde görünce bataklıkta yemeğini yiyen o mahkûm canlandı gözümün önünde. Hani neredeyse birazdan eğilip ayağındaki demiri törpüleyecekmiş gibi gelmişti bana.

Herbert’in odasına giderek merdivene açılan kapıyı kapattım; artık dışarıyla tek bağlantımız, mahkûmla benim az önce konuştuğumuz odanın kapısıydı. Ona uyumak isteyip

istemediğini sordum. O da istediğini söyledi ve ertesi sabah giymek üzere “keten beyefendi gömleklerimden birini” istedi. Gömleği getirip yatacağı odaya astım. Adam iyi geceler dilemek için iki elimi birden tutunca içimin bir kez daha buz kestiğini ve kanımın donduğunu hissettim.

Nasıl yaptığımı hatırlayamıyorum ama bir yolunu bulup yanından ayrıldım; az önce beraber oturduğumuz odadaki ateşi harladım, sonra da başına geçip oturdum; yatağıma gitmeye korkuyordum. Bir saat ya da daha uzun bir süre orada öylece oturdum; sanki donakalmış ve düşünme yetimi kaybetmişim. Ne denli perişan halde olduğumu ve denizlerde yol aldığım gemimin nasıl da paramparça olduğunu nihayet kafamı toplayıp düşünmeye başladığımda idrak edebildim.

Miss Havisham’ın benimle ilgili tüm o planları bir hayalden ibaretmiş meğer; meğer Estella’nın benimle birlikte olması falan planlanmıyormuş; meğer ben Satis Köşkü’nde, gönüllerince eziyet edebilecekleri bir kukladan ibaretmişim; onlar için o haris ve kötücül akrabalarına batırabilecekleri türden kullanışlı bir iğne görevi görüyormuşum; ellerinin altında başka kalp olmadığında, üzerinde talim yapıp hünerlerini geliştirebilecekleri cansız bir kalpmiş benimkisi – o an aklıma gelip de yüreğimi sızlatan fikirler bunlardı işte. Fakat bana en çok dokunan, canımı en çok yakan, ne tür suçlar işlediğini bile bilmediğim, ben burada oturmuş düşünürken her an yaka paça götürülüp Old Bailey’nin kapısında sallandırılacak bir mahkûm için Joe’ya yüz çevirmiş olmamdı.

Artık ne Joe’ya dönebilirdim ne de Bidy’ye; öyle sanıyorum ki bunun sebebi, onlara karşı sergilemiş olduğum kıymet bilmez tavırdan ötürü duyduğum vicdan azabının diğer her şeyden daha ağır basıyor olmasıydı. Onların o yalın, sahici dostluklarında ve vefakârlıklarında bulduğum teselliyi şu dünyadaki hiçbir bilgelik veremezdi bana; ne var ki ağızla kuş tutsam telafi edemezdim onlara yaptıklarımı.

Rüzgârın her deli deli esişinde, yağmurun her bastırışında mahkûmun peşine düşen takip müfrezesinin ayak seslerini duyuyordum. Hatta iki sefer dış kapının tıklatıldığını, birilerinin kapının önünde fısıldaştığını duyduğuma yemin edebilirdim. Yüreğimi korkular bürüdükçe bir süredir mahkûmun gelişine dair gizemli birtakım uyarı işaretleri aldığımı hatırlamaya –ya da hayal etmeye– başlamıştım. Mesela haftalardır yolda yanımdan geçip giden insanların yüzünde onun yüzünü görür gibi oluyordum; gemiyle uzak denizleri aşip gelmekte olan adam bana doğru yaklaştıkça insanların yüzlerinde onun yüzünü daha sık görür olmuştum. Onun o habis ruhu bir şekilde benimkine haberciler göndermiş ve en nihayetinde de kendine verdiği sözü tutarak bu fırtınalı gecede yanıma gelmeyi başarmıştı.

Kafama üşüşen çok sayıdaki düşünceden biri de şuydu: Bu adam yıllar önce, o çocuk gözlerimle bana son derece vahşi biriymiş gibi görünmüştü; öteki mahkûm tekrar tekrar onun kendisini öldürmeye çalıştığını söyleyip durmuştu; onun, o hendeğin dibinde vahşi bir hayvan gibi dövüştüğüne, öteki mahkûmun üstünü başını parçaladığına şahit olmuştum. Ateşin başında oturduğum sırada tüm bu anılar teker teker gözümde canlanmıştı; birdenbire böylesine yalnız ve tekinsiz bir gecede onunla aynı evde baş başa kalmanın tehlikeli olabileceğine dair henüz tam olarak şekillenmemiş bir korku düştü içime. Bu korku büyüyüp genişleyerek odaya sığmaz hale gelince elime bir mum alarak içeriye gidip bana korkunç eziyetler eden, yüreğime korkular salan o tekinsiz yüke bakma gereği duydum.

Başına bir mendil dolamıştı; uyurken yüzü kaskatı ve asıktı fakat yastığının üzerinde duran tabancasına rağmen sessiz, derin ve huzurlu bir uykuya dalmıştı. Derin bir uykuya dalmış olduğundan iyice emin olduktan sonra kapısının üzerindeki anahtarı usulca alıp kapıyı üzerine kilitledim, sonra da yine ateşin başına geçip oturdum. Yavaş yavaş oturdu-

ğum koltuktan aşağı kaydım ve en sonunda yerde yatmaya başladım. Ne denli acınası bir halde olduğumu bir an olsun unutmadığım uykumdan uyandığımda şehrin doğusundaki tüm kiliselerin çanları saat beşi vuruyordu, mumlar yanıp tükenmiş, şöminenin ateşi sönmüş, yağmurla rüzgâr dışarıdaki o kalın ve kopkoyu karanlığı daha da yoğunlaştırmıştı.

PİP'İN BÜYÜK UMUTLARININ İKİNCİ AŞAMASI
BURADA SONA ERMEKTEDİR.

ÜÇÜNCÜ CİLT

I. Bölüm

Yüreğime korkular salan misafirimın güvenliği için elimden gelen tüm önlemleri almak zorunda olmam iyi bir şeydi çünkü beni uyanır uyanmaz harekete geçmeye zorlayan bu düşünce, kafamdaki tüm o karman çorman düşünceleri en azından şimdilik bir kenara itmeme imkân tanımıştı.

Onu yaşadığımız o evde saklayamayacağım aşikârdı. Böyle bir şey mümkün değildi; buna teşebbüs edersek şüpheleri üzerimize çekmemiz kaçınılmazdı. Evet, belki artık ortalıkta bana hizmet eden bir intikamcı çocuk yoktu ama işlerimi yapan, her an patlamaya hazır bir yaşlı kadınla ona yardımcı olan, yeğeni olarak tanıttığı ayaklı bir çaput bohçası vardı; evdeki odalardan birini onlardan gizli tutmaya çalışmak çok abartılı bir hareket olur ve merak uyandırırdı. İkisinin de gözleri pek iyi görmezdi ki ben bunu, iyice kronik bir hal alan kapı deliğinden bakma alışkanlıklarına bağlıyordum; ayrıca ikisi de en istemediğiniz zamanlarda dibinizde biter, ayağınıza dolaşırlardı; aslına bakılırsa, hırsızlıklarının dışında süreklilik arz eden tek özellikleri de buydu. Gizemli bir durum yaratarak merak duygularını tahrik etmemek için sabah onlara, amcamın beklenmedik bir biçimde köyden çıkageldiğini söylemeye karar verdim.

Karanlıkta el yordamıyla yakacak ışık ararken böyle bir yol izlemeye karar vermiştim. Yakacak ışık bulamayınca

evin yan tarafındaki kulübeye gidip bekçinin feneriyle beraber bize gelmesini rica etmek dışında bir seçeneğim kalmamıştı. Karanlıkta el yordamıyla merdivenlerden aşağıya inerken bir şeye takılarak yere yuvarlandım; o şey, bir köşede çömelip oturmuş bir adamdı.

Orada ne işi olduğunu sorduğumda adam cevap vermemiş, ona dokunmayayım diye olduğu yerde sessizce büzülmüştü; bunun üzerine bekçi kulübesine koşarak bekçiye hemen benimle gelmesini söyledim ve eve doğru giderken ona olan biteni anlattım. Rüzgârın şiddetinde en küçük bir azalma yoktu; fenerin rüzgârdan sönmesi riskini göze almadığımızdan merdivenlerdeki sönmüş lambaları yakmakla uğraşmadan, elimizdeki fenerle yukarıya kadar merdivenlerin her yerini didik didik aradıysak da hiç kimseyi bulamadık. O an aklıma adamın evimdeki odalardan birine girmiş olabileceği geldi; elimdeki mumu bekçinin fenerinin ateşiyle yakarak yüreğime korkular salan misafirimin uyumakta olduğu oda da dâhil olmak üzere dairemin her yerini büyük bir dikkatle gözden geçirdim. Asayiş berkemaldi; dairemde kesinlikle hiç kimse yoktu.

Sanki yılın diğer geceleri torbaya girmiş gibi tutup da o gece bir adamın merdivenlerde pusuya yatmış olması beni çok tedirgin etmişti; belki içimi ferahlatacak bir yanıt alırım diye bekçiye kapının önünde bir yudum içki verdikten sonra ona o gece dışarıda yediği yemekten dönen bir beyefendiyi içeriye alıp almadığını sordum. Bekçi, “Evet,” diye karşılık verdi; gecenin farklı saatlerinde üç kişiye kapıyı açmıştı. İçlerinden biri Fountain Court’ta, diğer ikisiyse Lane tarafında oturuyordu ve bekçi üçünün de evine girdiğini görmüştü. Benim dairemin bulunduğu evin diğer kiracısıysa birkaç haftadır taşradaydı; o gece dönmüş olması mümkün değildi zira yukarıya çıkarken kapısının hâlâ mühürlü olduğunu görmüştük.

Bekçi, bardağını geri verirken, “Gece hava öyle kötüydü ki efendim, kapıdan çok az insan girip çıktı,” dedi. “Az önce

bahsettiğim üç beyefendinin dışında başka gelen olmadı; yalnızca saat on bir gibi biri sizi sordu.”

“Amcam,” diye mırıldandım. “Evet, biliyorum.”

“Onu gördünüz, değil mi efendim?”

“Evet, evet, tabii.”

“Onun yanındaki adamı gördünüz mü peki?”

“Onun yanındaki adamı mı?” diye yineledim.

“Birlikte olduklarını düşünmüştüm,” dedi bekçi. “Amcanız bana sizi sormak için durduğunda o da durdu; amcanız bu tarafa doğru gelince, o da arkasından onu takip etti.”

“Nasıl biriydi?”

Bekçi, adama alıcı gözle bakmamıştı; adamın işçi olabileceğini tahmin ediyordu; koyu renk paltosunun altında kahverengimsi kıyafetleri vardı. Bekçi doğal olarak meseleyi benim kadar ciddiye almamıştı; benim aksime, onun bu meseleyi ciddiye alması için ortada herhangi bir sebep yoktu.

Uzun uzadıya açıklama yapmak zorunda kalmadan onu oradan göndermenin en iyisi olduğunu düşündüğümünden bekçiye başımdan savdım; bu iki olayın üst üste gelmesi beni ziyadesiyle tedirgin etmişti. Tek tek ele alındığında zararsız olarak nitelendirilebilecek ve kolaylıkla izah edilebilecek bu iki olay –örneğin, akşam yemeğini dışarıda ya da birinin evinde yemiş biri, bekçinin kulübesinin uzağından geçerek yanlışlıkla benim oturduğum binanın merdivenlerine gelmiş, orada sızıp uyuyakalmış olabilirdi, ya da isimsiz ziyaretçim beraberinde kendisine yolu gösterecek birini getirmiş olabilirdi– birlikte ele alındığında (hele ki bu son birkaç saatin beni ne denli her şeyden şüphe edip korkmaya yatkın biri haline dönüştürdüğü düşünülürse) son derece nahoş ve tehlikeli bir görüntü arz ediyordu.

Şömineyi yaktım; sabahın o saatinde, o solgun ve harsız ateşin başında uyuyakalmışım. Saatler altıyı vurup da uyanıldığımda sanki tüm gece orada uyumuş gibiydim. Günün aydınlanmasına yaklaşık bir buçuk saat olduğundan biraz daha

uyudum; kâh sonu gelmeyen, saçma sapan konuşmalar duyuyor kâh çatıdaki rüzgâr sesini yıldırım zannediyor ve sürekli yerimden sıçrayarak uyanıyordum. En sonunda içeriye sızan gün ışığı derin uykumdan irkilerek uyanmama sebep oldu.

O ana dek kendi durumumu düşünmeye fırsat bulamamıştım, henüz düşünebilecek durumda da değildim; kendimde o gücü göremiyordum. Son derece endişeli ve kederliydim ve bu duygularım son derece dağınık, tutarsız ve her yana sirayet etmiş haldeydi. O an geleceğe dair bir plan yapmak en az bir fil yaratmak kadar imkânsızdı benim için. Panjurları açıp her şeyin kurşuni renklere büründüğü o ıslak ve hiddetli sabaha bakarken, odadan odaya gezinirken, tir tir titreyerek ateşin başında oturup temizlikçi kadının gelmesini beklerken sürekli ne denli kederli olduğumu düşünüyordum; ne var ki bu kederimin sebebini de bu durumun ne zamandan beri devam ettiğini de bilemiyordum; içindeki bu kederin varlığını tam olarak hangi gün idrak ettiğimden, hatta bunu idrak eden kişinin aslında kim olduğundan bile emin değildim.

En sonunda yaşlı kadınla yeğeni –ki genç olanın saçlarını elindeki tozlu süpürgeден ayırt etmek hiç kolay değildi– geldiler; beni yanan şöminenin başında otururken görünce şaşırmışlardı. Onlara amcamın gecenin bir yarısı, ben uyurken geldiğini, kahvaltıyı ona göre hazırlamalarını söyledim. Sonra da onlar salondaki eşyaları iteleyip çekiştirerek toz kaldırırken ben yıkanıp giyindim; sanki bir uyurgezermişim ya da o an bir rüyadaymışım gibi ne yaptığımın farkında olmaksızın yine geçip şöminenin başına oturmuştum; onun kahvaltıya gelmesini bekliyordum.

Derken odasının kapısı açıldı ve o dışarı çıktı. Bir türlü cesaretimi toplayıp ona bakamıyordum; gündüz gözüyle çok daha korkunç görüneceğini düşünüyordum.

Kahvaltı masasındaki yerine otururken, “Sana hangi isimle hitap edeceğimi bile bilmiyorum,” dedim fısıldayarak. “Herkes amcam olduğunu söyledim.”

“Çok iyi etmişsin sevgili oğlum! Amca de bana.”

“Gemiye binerken kendine takma bir isim bulmuşsun-
dur diye tahmin ediyorum, yanılıyor muyum?”

“Evet, sevgili oğlum. Provis ismini aldım.”

“Bundan sonra o ismi mi kullanmayı düşünüyorsun?”

“Evet, sevgili oğlum. İsmi ne önemi var ki? Senin istedi-
ğin başka bir isim varsa onu kullanayım.”

“Gerçek ismin ne?” diye sordum fısıldayarak.

O da aynı şekilde fısıldayarak, “Magwitch,” diye karşı-
lık verdi, “vaftiz ismim de Abel.”

“Ne iş yapıyordun eskiden?”

“Serseriydim, sevgili oğlum.”

Cevap verirken tavrı gayet ciddiye; bu kelimeyi sanki bir
meslek ismiymiş gibi söylemişti.

“Dün gece Temple’a geldiğinde...” dedim ve durakladım;
bu olayın dün gece olduğuna inanasım gelmiyordu; üzerin-
den çok uzun zaman geçmiş gibiydi.

“Devam et, sevgili oğlum.”

“Kapının oraya gelip de bekçiye nerede oturduğumu sor-
duğunda yanında biri var mıydı?”

“Yanımda mı? Hayır, sevgili oğlum.”

“Ama orada biri vardı, değil mi?”

Bir an tereddüt ederek, “Buraları bilmediğimden pek
dikkat etmedim,” dedi. “Fakat benimle birlikte içeriye giren
biri vardı sanırım.”

“Londra’da seni tanıyan birileri var mı?”

İşaretparmağını, sanki gırtlığını kesermiş gibi boynunun
üzerinden geçirerek, “Umarım yoktur!” dedi; tüm bedenime
ateş basmıştı, midem bulanıyordu.

“Eskiden tanılar mıydı peki seni Londra’da?”

“Pek değil, sevgili oğlum. Daha ziyade taşradaydım.”

“Londra’da mı yargılanmıştın?”

“Hangi seferden bahsediyorsun?” diye sordu bana doğ-
ru keskin bir bakış fırlatarak.

“En son seferden.”

Başıyla onayladı. “Mr. Jaggers’la o vesileyle tanışmıştım. Jaggers savunmuştu beni.”

Hangi suçtan yargılandığını soracak olmuştum fakat adam tam o sırada elindeki bıçağı sallayarak, “Yaptığının cezasını çektim ve bedelini fazlasıyla ödedim!” dedi ve önündekileri yemeye koyuldu.

Yemek yeme şekli mide bulandırıcıydı; âdeta aç bir kurt gibi yiyordu; yaptığı her şeyi çok ses çıkararak, paldır küldür yapıyordu ve tüm davranışlarına müthiş bir kabalık ve açgözlülük hâkimdi. Onu bataklıkta yemek yerken gördüğümünden bu yana dişlerinin bir kısmı dökülmüştü, bu yüzden de arka taraftaki güçlü azı dişleriyle çiğneyebilmek için yemeğini ağzının içinde çevirip duruyor ve bu esnada da kafasını iki yana sallıyordu ki bu haliyle tıpkı aç, ihtiyar bir köpeğe benziyordu. Sofraya otururken azıcık iştahım olsaydı bile onun bu hali karşısında aynen şimdi olduğu gibi, ondan gayriihtiyari midem bulanarak ve kederli gözlerle masa örtüsüne bakarak öylece otururdum.

Yemeğini bitirdikten sonra nezaket göstererek özür dilemek istercesine, “Ben çok iştahlıyım sevgili oğlum,” dedi, “oldum olası öyleydim. Belki bu kadar iştahlı olmasaydım başım bu kadar belaya girmezdi. Aynı şekilde tütünsüz de duramam. Dünyanın öteki ucunda kiralık çoban olarak çalışmaya başladığım zamanlarda tütünüml olmasaydı o melül melül bakan akılsız koyunlara dönerdim herhalde.”

Bunları söylediği sırada masadan kalkmış, çift düğmeli gemici ceketinin iç cebinden siyah bir pipoyla zenci başı adı verilen sert, siyah tütünden bir avuç çıkarmıştı. Puposuna tütün doldurduktan sonra kalanını cebine geri koymuştu; iç cebi âdeta bir çekmece işlevi görüyordu. Şömineden maşayla yanan bir kömür parçası alıp piposunu yaktı ve şöminenin önündeki halının üzerinde arkasını dönerek sırtını ateşe verdi, daha sonra da en sevdiği hareketi yaptı; yani, iki eliyle ellerime uzandı.

Bir yandan piposunu içerken bir yandan da ellerimi sallayarak, “İşte bu da benim yarattığım beyefendi! Hem de gerçek bir beyefendi! Haza beyefendi! Sana baktıkça koltuklarım kabarıyor Pip. İzin verseler burada ömrümün sonuna kadar böyle durup sana bakarım, sevgili oğlum!”

Ellerimi ilk fırsatta ondan kurtardım; artık yavaş yavaş kendi durumumu düşünebilir hale geldiğimi hissediyordum. O çatallı sesini duydukça, oturduğum yerden o saban izini andıran çizgilerle kaplı kel kafasına, kafasının yanlarından fışkıran o demir kırır rengindeki saçlarına baktıkça ne denli ağır zincirlerle zincirlenmiş olduğumun ayırdına varıyordum.

“Benim beyefendimin çamurlu sokaklarda yürümesine asla tahammül edemem; çizmelerine çamur bulaşmamalı. Benim beyefendimin atları olmalı Pip! Binek atları, araba atları olmalı; aynı şekilde hizmetçisinin de ayrı ayrı binek atları ve araba atları olmalı. Sömürgecilerin atları olur da benim Londralı beyefendimin olmaz mı? (Tanrı aşkına, böyle bir şey mümkün mü?) Gösteririz biz onlara beyefendi nasıl olunurmuş, değil mi Pip?”

Cebinden, kâğıtlarla dolu kocaman ve şişkin bir cüzdan çıkarıp masanın üzerine fırlattı.

“Bunun içinde gönlünce harcayabileceğin kadar para var sevgili oğlum. Hepsi senindir. Sahip olduğum her şey senindir. Paradan yana hiçbir korkun olmasın. Bunlardan daha çok var. Ben eski memleketime, beyefendimin beyefendilere yaraşır şekilde para harcadığını görmeye geldim. Benim de mükâfatım bu işte! Benim mükâfatım da beyefendimin gönlünce para harcadığını görmek.” Gözlerini odanın etrafında gezdirip parmağını yüksek sesle şaklatarak hiddetle, “Hepsinin canı cehenneme!” diye bağırdı. “Peruklu yargıcından, toz kaldıran sömürgecisine, hepsinin canı cehenneme! Öyle bir beyefendi çıkaracağım ki karşılarına apışıp kalacaklar; hepsi bir araya gelse o beyefendinin tırnağı olamazlar!”

Korkumdan ve nefretimden neredeyse kendimi kaybetmiş bir halde, “Yeter!” diye bağırdım. “Seninle oturup her şeyi doğru düzgün konuşmak istiyorum. Ne yapılması gerektiğini öğrenmek istiyorum. Seni ne şekilde saklayacağımızı, burada ne kadar kalacağını, ileriye yönelik planlarını öğrenmek istiyorum.”

“Beni dinle Pip,” dedi az öncekinden çok daha farklı ve kendine çekidüzen vermiş bir tavırla elini kolumun üzerine koyarak; “önce bir beni dinle. Az önce kendimi kaybettim. Kaba saba laflar ettim; söylediğim şeyler çok kabaydı. Beni dinle Pip. Beni mazur gör, heyecanıma ver. Bir daha öyle bir kabalık yapmayacağım.”

İnlemeyi andıran bir sesle, “Öncelikle şunu düşünelim,” diye devam ettim. “Seni tanıyıp yakalamamaları için ne tür önlemler almamız gerekiyor?”

“Hayır, oğlum, hayır,” dedi az önceki ses tonuyla, “öncelik vermemiz gereken mesele bu değil. Öncelikle benim az önceki kabalığımı konuşmalıyız. Bir beyefendi yaratmak için onca yılımı boş yere sarf etmedim ben; bir beyefendinin yanında nasıl davranılması gerektiğini de bilmiyorum değilim. Beni dinle Pip. Kaba saba laflar ettim, söylediğim şeyler çok kabaydı. Beni mazur gör sevgili oğlum. Affet beni.”

Durumun saçmalığı karşısında tüylerim ürpererek gergin bir kahkaha attım ve “Çoktan affettim,” dedim. “Tanrı aşkına, sürekli aynı şeyi söyleyip durma!”

“Sen beni dinle yine de,” dedi ısrarla. “Sevgili oğlum, buralara kabalık etmek için gelmedim ben. Her neyse, devam et sevgili oğlum. Ne diyordun?”

“Seni içinde bulunduğun bu tehlikeli durumdan nasıl koruyacağız?”

“Sevgili oğlum, aslında ortada öyle çok da büyük bir tehlike yok. Beni yeniden ihbar eden biri çıkmazsa tehlikeli bir durum yok demektir. Jagers var, Wemmick var, bir de sen varsın. Başka kim ihbar edecek ki beni?”

“Sokaktaki herhangi bir insanın seni tanıyıp ihbar etme ihtimali yok mu?”

“Açıkcası pek yok,” diye karşılık verdi. “Sonuçta ben de gazetelere ‘A. M., Botany Körfezi’nden¹ döndü’ diye ilan verecek değilim. Aradan kaç yıl geçmiş, kime ne faydası olur beni ihbar etmenin? Ama beni dinle Pip. Şunu bil ki tehlike şimdikinden elli kat büyük olsaydı bile yine de seni görmek için kalkıp buraya gelirdim.”

“Peki burada ne kadar kalacaksın?”

“Ne kadar mı?” diye sordu. Siyah piposunu ağzından çıkarmıştı, çenesini sarkıtarak bana bakıyordu. “Geri dönmeyeceğim. Temelli geldim.”

“Nerede oturacaksın?” diye sordum. “Ne yapacağız seni? Senin için güvenli bir yer bulmamız gerekiyor.”

“Sevgili oğlum,” dedi, “parayı bastırıp peruklar, saç pudraları, gözlükler, siyah kıyafetler, kısa pantolonlar al, tanınmaz hale gelirsin. Bu şekilde tanınmaz hale gelip yakalanmaktan kurtulan kaç kişi var; onlar yapabildiyse başkaları da yapabilir. Nerede oturup ne iş yapacağıma gelince, bu konuda senin fikrini almak istiyorum sevgili oğlum.”

“Şu anda çok basit bir meseleymiş gibi konuşuyorsun,” dedim, “ama dün gece gayet ciddiydın; ucunda ölüm olduğuna yeminler ediyordun.”

“Hâlâ yeminler edebilirim ucunda ölüm olduğuna,” dedi piposunu tekrar ağzına alarak. “İşin ucunda asılmak var; hem de buralara yakın bir yerlerde, sokağın orta yerinde. Durumun vahametini iyice kavraman gerekiyor. Peki sonra ne yapacağız? Sonuçta geldim, artık buradayım. Geri dönmek de burada kalmak kadar kötü olur; hatta daha bile kötü olur. Ayrıca Pip, buraya geldim çünkü senelerdir sana kavuşmak için gün sayıyordum. Buna nasıl cesaret ettiğime gelince, ben ihtiyar bir kuşum; palazlanıp da uçmaya başladığım ilk günden beri tuzağın her türlüüne meydan oku-

---

1 Avustralya, Sydney yakınlarında bir körfez. (ç.n.)

muşum; şimdi bir korkuluğa tünemekten mi korkacağım? O korkuluğun içinden ölüm çıkacaksa çıksın varsın; karşısına dikilir meydan okurum ve ancak karşıma çıktığında inanırım ölümün varlığına. Şimdi müsaade et de beyefendime bir kez daha bakayım.”

Bir kez daha iki eliyle ellerimi tutarak beni, malını inceleyen bir mal sahibinin hayranlık dolu bakışlarıyla uzun uzun inceledi; bu arada da keyifli keyifli piposunu tüttürmeye devam etti.

Bana öyle geliyordu ki Herbert gelir gelmez –iki üç güne gelmesini bekliyordum– onu yakınlarımızda güvenli, sessiz sakin ve ayakaltında olmayan bir yere yerleştirmek en iyisi olacaktı. Sırrımızı Herbert’a açmak, beni müthiş rahatlatacak olması bir yana, bana göre kaçınılmaz bir gereklilikti. Ne var ki Mr. Provis –ona böyle hitap etmeye karar vermiştim– böyle düşünmüyordu; öncelikle Herbert’ı görmek ve yüz ifadesinden karakter tahlili yapmak istiyordu; ancak onunla ilgili olumlu bir kanaate sahip olursa razı gelecekti Herbert’ın planımıza dâhil olmasına. Cebinden yağlanmış, küçük, siyah ciltli, kilitli bir Kitab-ı Mukaddes çıkarıp, “O zaman bile buna el bastırıp yemin ettirmeden olmaz sevgili oğlum,” demişti.

Yüreğime korkular salan hamimin, bu küçük kara kitabı, dünyanın öteki ucundan sırf acil durumlarda insanlara el bastırıp yemin ettirmek için getirdiğini iddia etmek tam olarak emin olmadığım bir konuda fikir beyan etmek olur fakat şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki bu kitabı bunun dışında bir amaç için kullandığına hiç şahit olmadım. Kitabın bir mahkeme salonundan aşırılmış gibi bir hali vardı; belki de hamim kendi geçmiş deneyimlerine ve kendinden önce mahkemeye çıkan mahkûmların anlattıklarına dayanarak bu kitabın bir tür hukuki büyü ya da tılsım işlevi gördüğüne ve son derece etkili olduğuna inanıyordu. Kitabı cebinden ilk çıkarışında uzun zaman önce kilisenin bahçesinde bana gizlilik yemini ettirşi gelmişti aklıma; dün gece de kararlarını hep kendi kendine yemin ederek aldığından bahsetmişti.

O an üzerinde denizcilerin giydiği türden bol bir kıyafet vardı; bu kıyafetlerle ceplerinden her an birkaç papağanla bir sürü puro çıkarıverecekmiş gibi görünüyordu. Onunla konuştuğum bir diğer husus da bundan sonra ne tür kıyafetler giymesi gerektiği idi. Tanınmamak için “kısa pantolon” giymesi gerektiğine dair tuhaf bir fikre sahipti; kafasında kendisi için tasarladığı kıyafetle dışı ile başpapaz arası bir görünüme sahip olacaktı. Onu zengin bir çiftçi gibi giyinmeye güçlükle ikna ettim; saçlarını kısacık kesip pudralamasına karar verdik. Ayrıca, temizlikçi kadınla yeğeni onu henüz görmemiş olduğundan kılık kıyafetini ve genel görünümünü değiştirene kadar onlara görünmeyecekti.

Ne tür önlemlerin alınması gerektiğine karar vermek dışarıdan basit bir mesele gibi görünebilir fakat o sersemlemiş –hatta deliye dönmüş– halimle karar verebilmek öyle uzun zamanımı aldı ki onları hayata geçirebilmek için dışarıya çıkmam öğleden sonra ikiyi üçü buldu. Bu arada Mr. Provis evde kalacak ve ne olursa olsun kapıyı hiç kimseye açmayacaktı.

Essex Caddesi’nde bildiğim saygın bir pansiyon vardı; pansiyonun arka cephesi Temple’a bakıyordu, hatta penceremden seslensem rahatlıkla duyulabilecek bir mesafedeydi. Öncelikle oraya gittim; şansına ikinci katta amcam Mr. Provis’in kalabileceği bir yer ayarlayabildim. Daha sonra mağaza mağaza dolaşarak Mr. Provis’in görüntüsünü değiştirebilmesi için gerekli şeyleri satın aldım. Bu işi de hallettikten sonra Little Britain’a gitmeye karar verip o yöne saptım. Odasına girdiğimde Mr. Jaggers masasında oturuyordu fakat benim geldiğimi görür görmez ayağa kalkıp şöminesinin başına geçti.

“Evet, şimdi beni dinle Pip,” dedi. “Çok dikkatli olmanı istiyorum senden.”

“Dikkatli olacağım efendim,” diye karşılık verdim. Oraya giderken ne söyleyeceğimi uzun uzun düşünmüştüm.

“Düşünmeden konuşup kendini zor durumda bırakma,” dedi Mr. Jaggers. “Hiç kimseyi zor durumda bırakma. Hiç kimseyi diyorum, anlıyorsun değil mi? Bana hiçbir şey söyleme; hiçbir şey öğrenmek istemiyorum; hiç merak etmiyorum.”

Mr. Jaggers’ın, Mr. Provis’in döndüğünden haberdar olduğunu o an anlamıştım.

“Mr. Jaggers,” dedim, “sadece bana anlatılanların doğru olup olmadığını öğrenmek istiyorum. Bana anlatılanların yalan olabileceğine dair bir umut yok içimde ama yine de teyit etmek istiyorum.”

Mr. Jaggers başını salladı. Başını yana eğerek, “‘Bana anlatılanlar’ mı dedin yoksa ‘edindiğim bilgi’ mi dedin?” diye sordu; bana bakmıyor, dikkat kesilmiş bir biçimde yere bakıyordu. “‘Anlatılanlar’ ifadesi sözlü bir iletişimin varlığına işaret eder. Yeni Güney Galler’de² bulunan bir adamla sözlü bir iletişim gerçekleştirmiş olamazsın.”

“O halde ‘edindiğim bilgi’ ifadesini kullanayım Mr. Jaggers.”

“Güzel.”

“Abel Magwitch adında birinden edindiğim bilgiye göre kendisi adını bilmediğim hamimmiş.”

“Yeni Güney Galler’deki adam odur,” dedi Mr. Jaggers.

“Sadece o mu? Ondan başka hamim yok mu?” diye sordum.

“Evet, sadece o,” dedi Mr. Jaggers.

“Kendi hatalarım ve yanlış çıkarımlarım için sizi suçlayacak kadar mantıksız bir insan değilim efendim fakat en başından itibaren hamimin Miss Havisham olduğunu düşünmüştüm.”

Mr. Jaggers bana doğru soğuk bir bakış atıp işaretparmağının kenarını kemirerek, “Senin de dediğin gibi Pip,” dedi, “benim bunda hiçbir suçum yok.”

---

2 Avustralya’nın güneydoğusunda, başkenti Sydney olan eyalet. Ceza kolonisi olarak kurulmuştur. (ç.n.)

İçim sızlayarak yalvarır gibi bir ses tonuyla, “Dışarıdan bakınca hamim Miss Havisham’mış gibi görünüyordu efendim,” dedim.

“Öyle olduğunu düşünmeni gerektirecek en küçük bir kanıtın yoktu Pip,” dedi Mr. Jaggers kafasını iki yana sallayıp ceketinin eteklerini toplayarak. “Sen sen ol görünüşe aldanma; daima kanıt bulmaya çalış. Bildiğim en geçerli kural budur.”

Bir süre sessiz kaldıktan sonra içimi çekerek, “Söyleyecek başka sözüm yok,” dedim. “Edindiğim bilgiyi teyit ettim ve benim için bu konu kapandı.”

“Magwitch –hani şu Yeni Güney Galler’deki adam– en sonunda kimliğini açıkladığına göre, seninle olan iletişimimde gerçeklerden hiçbir şekilde sapmadığımı, daima gerçeklere sıkı sıkıya bağlı kaldığımı anlarsın diye düşünüyorum Pip. Gerçeklerden katiyen sapmadım. Bunun farkındasın, değil mi?”

“Evet, efendim.”

“Magwitch –hani şu Yeni Güney Galler’deki adam– benimle ilk irtibata geçtiğinde –bana Yeni Güney Galler’den mektup yazdığında– hiçbir şekilde gerçeklerden sapmamı benden beklememesi hususunda uyardım onu. Onu ayrıca Londra’ya geri dönme hususunda da uyardım ve ona bu konuyu bir daha asla duymak istemediğimi söyledim. Oraya ömür boyu sürgüne gönderildiğini, affedilmesi gibi bir ihtimalin bulunmadığını, ülkesine geri dönmesinin ağır bir suç kabul edileceğini ve yasalara göre en ağır şekilde cezalandırılacağını belirttim. Yeni Güney Galler’e mektup yazıp Magwitch’i bu hususlarda uyardım,” dedi Mr. Jaggers bana ters ters bakarak. “Bu uyarılara uygun hareket ettiğinden hiç şüphem yok.”

“Benim de hiç şüphem yok,” dedim.

Mr. Jaggers bana ters ters bakmaya devam ederek, “Wemmick’ten duyduğuma göre,” diye devam etti, “Portsmouth damgalı bir mektup almış; gönderen kişi kolonide yaşayan biriymiş, ismi de Purvis ya da...”

“Provis olabilir mi?” diye tahminde bulundum.

“Evet, Provis olabilir – teşekkürler Pip. Belki de ismi Provis’tir. Belki de sen isminin Provis olduğunu biliyorsundur.”

“Biliyorum,” dedim.

“İsminin Provis olduğunu biliyorsun. Kolonide yaşayan Provis isminde biri Portsmouth’tan Magwitch adına bir mektup gönderip senin adresini sormuş. Wemmick de ona mektupla senin adresini bildirdi. Yeni Güney Galler’de yaşayan Magwitch’le ilgili detayları Provis’ten öğrenmiş olmalısın.”

“Evet, Provis’ten öğrendim,” diye karşılık verdim.

“Sana iyi günler Pip,” dedi Mr. Jaggers elini uzatarak, “seni gördüğüme memnun oldum. Yeni Güney Galler’de yaşayan Magwitch’e mektup yazacak olursan ya da ona Provis aracılığıyla haber gönderecek olursan lütfen ona, seninle ilgili senelerdir tuttuğumuz bütün hesapların detaylarını ve makbuzlarını, kalan parayla birlikte –elimizde hâlâ bir miktar para var– sana vereceğimizi ilet. İyi günler Pip.”

El sıkıştık; Mr. Jaggers ben görüş alanından çıkana kadar bana ters ters bakmaya devam etti. Odanın kapısına geldiğimde arkamı dönüp baktım, bana ters ters bakmaya devam ediyordu; rafta duran o iki iğrenç maskeyse gözkapaklarını aralamaya çalışıyor ve o şiş boğazlarını zorlayarak, “Ne muhteşem bir adam!” demeye çalışıyorlardı sanki.

Wemmick dışarıdaydı; zaten masasının başında olsaydı bile o an benim için yapabileceği hiçbir şey yoktu. Doğruca Temple’a gittim; eve vardığımda korkunç Provis’i sağ salim budum; suyla karışık romunu içip siyah tütününü tütürüyordu.

Ertesi gün sipariş ettiğim kıyafetlerin hepsi eve geldi; Provis kıyafetleri giydi. Öylesine karamsar bir ruh hali içerisindeydim ki üzerine giydiği her şey birbirinden kötü duruyormuş gibi geliyordu bana. Bana kalırsa onun üzerinde öyle bir hava vardı ki onu tanınmaz hale getirmeye çalışmak beyhude bir çabaydı. Ben onu güzel kıyafetlerle donattıkça,

bataklıklarda ayaklarını sürüyerek gezinen o kaçağa daha da bir benziyordu. Şüphesiz ki bu denli evhamlı oluşum biraz da onun o yaşlı yüzüne ve tavırlarına giderek alışıyormamdan kaynaklanıyordu; fakat yine de bacaklarından birini sanki hâlâ demir takılıymışçasına sürüklüyormuş gibi geliyordu bana; sanki mahkûm olmak tepeden tırnağa tüm hücrelerine işlemişti.

O ıssız kulübede bir başına yaşamış olmanın etkilerini hâlâ taşıyordu ve bu da ona hiçbir kıyafetin ehlileştiremeyeceği türden bir yabanilik katıyordu; buna bir de insanların arasında damgalı bir adam olarak yaşamamanın izleri ekleniyordu; en kötüsü de artık herkesten kaçıp saklanmak zorunda olduğunun bilincindeydi ve bunun ağırlığını taşıyordu yüreğinde. Oturup kalkmasında, yiyip içmesinde, omuzlarını kaldırıp arpacı kumrusu gibi düşünerek ortalıkta keyifsiz keyifsiz gezinmesinde, sapı boynuzdan yapılmış kocaman sustalı çakısını cebinden çıkarıp pantolonuna silerek temizledikten sonra yiyeceğini parçalara ayırmasında, incecik bardak ve fincanları sanki ağır çanaklarmış gibi kaldırıp dudaklarına götürmesinde, ekmeğinin köşesini kesip tabağındaki et suyunu ekmeğiyle sıyıra sıyıra son damlasına kadar temizlemesinde, sonra da parmaklarını ekmeğine silip ekmeğini yutmasında – tüm bu hareketlerinde ve gün boyunca yaptığı binlerce ufak tefek şeyde açık seçik görülebiliyordu Mahkûm, Suçlu ve Tutsak.

Saçını pudralamak onun fikriydi; onu kısa pantolondan vazgeçirebilmiş olsam da pudrayı kabul etmek durumunda kalmıştım. Pudranın duruşunu ancak şöyle bir kıyaslama yaparak tasvir edebilirim; bir ölüye allık sürsek ortaya çıkan sonuç ancak böyle bir şey olurdu; onda saklamaya çalıştığımız ne varsa o incecik yapay tabakanın altından, kafasının tepesinden fışkırmış ve ortaya korkunç bir görüntü çıkmıştı. Pudrayı dener denemez vazgeçtik, onun yerine Provis kırılmış saçlarını kısacık kesti.

Provis benim açımdan öylesine dehşet verici bir muammaydı ki anlatmaya kalksam kelimeler kifayetsiz kalır. Akşamları yumuşak koltukta, damarlı elleri koltuğun iki yanına sımsıkı tutunmuş, dövme-yi andıran derin kırışıklarla kaplı kel kafası göğsüne düşmüş halde uyuyakaldığında oturduğum yerden onu seyrederdim; ne suç işlediğini tahmin etmeye çalışır, Takvim'de³ yer alan tüm suçları ona isnat etmeye başlardım; ta ki üzerime çöken ani bir hisle yerimden fırlayıp ondan kaçmak isteği duyana kadar. Ona duyduğum tiksinti her geçen saat daha da artıyordu; hat-ta öyle ki Herbert'ın pek yakında geleceğini bilmesem bu adamın benim için yapmış olduğu onca şeye rağmen üzeri-me bir karabasan gibi çökmesinin ıstırabına dayanamayıp daha en başında kaçır giderdim. Bir keresinde gecenin bir yarısı yataktan fırlayıp en kötü kıyafetlerimi üzerime geçir-meye başlamıştım; niyetim neyim var neyim yok ona bira-karak en kısa süre içerisinde oradan ayrılmak ve er olarak Hindistan'a gitmekti.

İpissiz odalarda geçirdiğim, yağmurun bardaktan boşanır-casına yağdığı, rüzgârın çıldırdığı o upuzun akşamlar-da ve gecelerde eve bir hayalet dadanmış olsaydı bu denli büyük bir dehşete kapılmazdım sanırım. Bir hayaletin be-nim yüzümden yakalanıp asılması söz konusu değildi, oysa Provis yakalanıp asılabilirdi ve bunun bir gün olmasından duyduğum korku, içimdeki dehşeti daha da artırıyor-du. Uykuda olmadığında ya da yırtık pırtık oyun kâğıtlarıyla Sabır⁴ oynamadığında; –kazandığını, sustalı çakısını masaya saplamak suretiyle gösterdiği bu oyunu daha önce hiç gör-memiştim; ondan sonra da oynayana hiç rastlamadım– yani bu ikisinden birini yapmadığında benden yüksek sesle ki-tap okumamı isterdi – “Yabancı dilde olsun, sevgili oğlum!”

3 Newgate Takvimi: Newgate Hapishanesi'nde yatan ünlü mahkûmların bi-yografilerinin yer aldığı yayın. (ç.n.)

4 Solitaire olarak da bilinen tek kişilik bir kâğıt oyunu. (ç.n.)

Ben arzusunu yerine getirirken o, şöminenin önünde durur, eserini sergileyen insanlara has bir edayla tepeden tırnağa beni süzerdi; yüzüme siper ettiğim parmaklarımın arasından onun, pantomim hareketlerine başvurarak hünerimi odadaki eşyaların dikkatine ve takdirine sunduğunu görürdüm. Tanrı'ya karşı gelerek şekilsiz bir canavar yaratan, sonra da kendisini adım adım takip eden o canavardan kaçmaya çalışan hayal ürünü öğrencinin⁵ durumu benden daha kötü olamazdı; ondan farklı olarak ben, beni yaratan canavardan kaçmaya çalışıyordum; o bana hayranlık duyup beni sevdikçe ona duyduğum tiksinti artıyor ve ondan kaçmaya yönelik daha büyük bir istek duyuyordum içimde.

Bu dönemi bir yıl sürmüş gibi anlattığımın farkındayım fakat aslında yaklaşık beş gün sürmüştü. Herbert'in her an gelebileceğini düşündüğümünden dışarı çıkmaya cesaret edemiyor, ancak hava karardıktan sonra Provis'i hava alması için dışarı çıkarıyordum. En sonunda bir akşam, yemekten sonra bitkin düşmüş bir halde uyuyakaldığım sırada –zira geceleri kendimi diken üzerinde hissediyor ve gördüğüm kâbuslar yüzünden ancak bölük pörçük uyuyabiliyordum– merdivenlerde nicedir beklediğim o ayak sesini duyarak yerimden kalktım. O sırada uyumakta olan Provis de benim sesime uyanmış ve sendeleyerek ayağa kalkmıştı; bir an gözüme elinde tuttuğu sustalı çakısının parıltısı ilişti.

“Sakin ol! Gelen Herbert!” dedim. Herbert neşeyle içeriye daldı; dokuz yüz altmış beş kilometre ötedeki Fransa'nın o havai tazeliği vardı üzerinde.

“Handel, sevgili dostum, nasılsın? Neler yapıyorsun? Nasıl gidiyor? Sanki bir senedir uzaklardaymışım gibi geliyor! Yoksa sahiden bir sene mi oldu? Süzölmüşsün, rengin solmuş! Handel, sevgili... Ah! Çok özür dilerim.”

Herbert, Provis'i görür görmez yarıda kesti elimi sıkarken sürdürdüğü şen şakrak konuşmasını. Gözlerini dikmiş

---

5 Mary Shelley'nin *Frankenstein* adlı eserine gönderme yapıyor. (ç.n.)

Herbert'a bakmakta olan Provis bir yandan sustalı çakısını yerine koyarken bir yandan da öbür cebinde bir şeyler aranıyordu.

Herbert öylece durmuş ne olduğunu anlamaya çalışırken, ben iki kapıyı da kapatarak, "Herbert, sevgili dostum," dedim, "çok tuhaf bir şey oldu. Bu adam... benim misafirim."

"Sen onu bana bırak, sevgili oğlum!" dedi Provis elindeki küçük, siyah ciltli, kilitli kitabıyla bize doğru gelerek. Sonra da kendini Herbert'a takdim ederek ona, "Bunu sağ elinde tut. Sözümden zerre kadar cayacak olursan Tanrı hemen oracıkta canını alsın! Kitabı öp!" dedi.

Herbert'a, "Dediğini yap," dedim. Herbert tedirgin ve şaşkın olmasına karşın güler yüzlü ve dost canlısı tavrını muhafaza ederek Provis'in isteğini yerine getirdi; bunun üzerine Provis de hemen onun elini sıkarak, "Sakın unutma, yemin ettin. Ola ki Pip seni de kendisi gibi bir beyefendi yapmazsa benim ettiğim yemine de inanma!"

II. Bölüm

Üçümüz ateşin başına geçtiğimizde ve tüm olan biteni anlattığımda Herbert'ın yaşadığı şaşkınlığı ve tedirginliği size anlatmamın imkânı yok. İçimdeki tüm duyguların yansımalarını Herbert'ın yüzünde gördüğümü söylemem yeterli olur sanırım, ki benim için bunca şey yapmış adama duyduğum tiksinti, bu duyguların arasında hiç de azımsanmayacak bir yere sahipti.

Adamla aramızda başka hiçbir uyuşmazlık olmasaydı bile, anlattığım hikâyeyi dinlerken sergilediği o zafer sevinci bizi ondan ayırmaya yeterdi. Geldiğinden beri yalnızca bir kere yapmış olduğu o “kabalık” dışında –ki ben hikâyemi bitirir bitirmez, işlediği o kusuru Herbert'a anlatmaya girişmişti– başıma konan talih kuşuyla ilgili herhangi bir rahatsızlığımın olabileceği aklının ucundan bile geçmiyordu. Beni bir beyefendiye dönüştürmüş olmaktan ve oluk oluk akıttığı parası sayesinde bir beyefendiye yaraşır şekilde sürdürdüğüm yaşantımı onca yol gelip gözleriyle görmüş olmaktan dolayı kendine de pay çıkarıyor ve benimle olduğu kadar kendisiyle de gurur duyuyordu; bunun, ikimiz açısından da övünülecek bir şey olduğuna, ikimizin de bununla gurur duyması gerektiğine inanıyordu.

Bir süre konuştuktan sonra Herbert'a, “Bana bak, Pip'in yoldaşı,” dedi, “buraya geldikten sonra bir kere kendimi

kaybedip –yarım dakikalığına da olsa– kaba saba konuştuğumun farkındayım. Bunu Pip’e de söyledim; kabalık ettiğimin farkındayım. Ama senin bu konuda için rahat olsun. Sonuçta Pip’i beyefendi yaptığıma, Pip de seni beyefendi yapacağına göre, ikinizin yanında nasıl hareket edeceğimi biliyorum demektir. Sevgili oğlum, Pip’in yoldaşı; ikiniz de emin olun, bundan böyle ağzıma her daim nezaket gemi vuracağım. O yarım dakikadan sonra taktım ben o gemi ağzıma; şu an ağzımda gem takılı, bundan sonra da hep öyle olacak.”

Herbert, “Muhakkak,” dediye de Provis’in sözleri onu rahatlatmışa benzemiyordu; hâlâ şaşkın ve umutsuz görünüyordu. Bir an önce pansiyonuna gidip bizi baş başa bırakması için sabırsızlanıyorduk fakat görünen oydu ki Provis, kıskançlığından ötürü bizi yalnız bırakmak istemiyordu; bu yüzden de bir türlü kalkmak bilmeyip geç saatlere kadar oturdu. Onu Essex Caddesi’ne götürüp, karanlık kapısından içeriye sağ salım girdiğini gördüğümde gece yarısı olmuştu. Odasının kapısı üzerine kapandığında geldiği ilk geceden bu yana ilk kez rahat bir nefes aldım.

Merdivenlerde gördüğüm adam hiç aklımdan çıkmıyordu, bu yüzden de misafirimi hava karardıktan sonra dışarı çıkarırken ve geri getirirken sürekli etrafımı kolaçan ediyordum; aynı şekilde o an da dikkatli gözlerle etrafıma bakınıyordum. İnsan, görüldüğü takdirde tehlikede olacağını biliyorsa büyük bir şehirde gözetlendiği duygusuna kapılması zordur; bu yüzden de etrafımda gördüğüm insanların benim ne yaptığımla özel olarak ilgilenmediklerine bir türlü inandıramıyordum kendimi. Ben Temple’a dönerken, az önce oradan geçen tek tük insan çeşitli yerlere dağılıp kendi yollarına gitmişlerdi ve sokak boştu. Biz çıkarken kapıdan bizimle birlikte dışarı çıkan olmadığı gibi ben girerken içeriye benimle birlikte giren de olmamıştı. Çeşmenin oradan geçerken Provis’in arka tarafa bakan ıslıl ıslıl ve huzurlu pen-

ceresine baktım; oturduğum binaya girmeden önce kapının önünde bir süre durdum; Garden Court da tıpkı tırmanmakta olduğum o merdivenler gibi sakindi ve ikisinde de hiçbir yaşam belirtisi yoktu.

Herbert beni kapıda kollarını kocaman açarak karşıladı; insanın bu dünyada bir dosta sahip olmasının ne denli büyük bir mutluluk olduğunu daha önce hiç böylesine derinden hissetmemiştim. Herbert duygudaşlığını ifade eden ve beni yüreklendiren birtakım sözler söyledi, sonra da oturup ne yapılması gerektiğini mütalaa etmeye başladık.

Provis'in sandalyesi her zamanki yerinde duruyordu – zira bu adamın, tıpkı koğuştaki bir asker gibi, tedirgin bir biçimde hep aynı noktada durmak ve sanki bir karatahtaya yazılmış kurallara riayet edercesine piposunu, siyah tütününü, sustalı çakısını, oyun kâğıtlarını vesaire usulüne uygun biçimde ve hep aynı sırayla kullanmak gibi bir alışkanlığı vardı. Her neyse, sandalyesi her zamanki yerinde duruyordu; Herbert farkında olmadan onun koltuğuna oturdu fakat kısa bir süre sonra oturduğu yerden fırladı ve o sandalyeyi ittirip yerine başka bir sandalye çekti. Bu hareketinden sonra ne onun hamime duyduğu nefreti kelimelere dökmesine gerek kalmıştı ne de benim hamime duyduğum nefreti itiraf etmeme. Tek kelime söylememize gerek kalmaksızın birbirimize içimizi açmıştık.

Herbert başka bir sandalyeye oturup rahata erdiğinde, “Ne yapılması gerekiyor?” diye sordum ona.

“Ah zavallı Handel'im benim,” dedi Herbert kafasını ellerinin arasına alarak, “öyle serseme döndüm ki düşünmüyorum.”

“Yumruğu ilk yediğimde ben de öyleydim Herbert. Fakat artık bir şeyler yapılması gerekiyor. Yeni birtakım harcamalar yapma niyetinde – atlar, arabalar, türlü türlü pahalı kıyafetler. Onu bir şekilde durdurmamız gerekiyor.”

“Yani bunları kabul edemeyeceğini...”

Herbert cümlesini yarıda kesip durakladığında, “Nasıl kabul edebilirim ki?” diye araya girdim. “Onun kim olduğunu düşünsene! Ona bir baksana!”

İkimiz de tepeden tırnağa istemsizce ürperdik.

“İşin asıl korkunç yanı şu ki Herbert, adam beni seviyor, beni gerçekten çok seviyor. Talihin böylesine ne diyeyim bilmiyorum ki!”

Herbert bir kez daha, “Zavallı Handel'im benim,” dedi.

“Bir de şu var,” dedim, “bu işi burada sonlandıracak olsam, ondan artık bir peni bile almayacak olsam bile ona ne kadar borcumun olduğunu bir düşünsene! Ayrıca gırtlığımı kadar borca batmış durumdayım; –bu benim için çok büyük bir borç çünkü artık geleceğe dair hiçbir umudum yok– belli bir mesleğe yönelik bir eğitimim yok, yapabileceğim hiçbir iş yok.”

“Orada dur bakalım!” diyerek söylediklerime itiraz etti Herbert. “Yapabileceğim hiçbir iş yok deme.”

“Yapabileceğim ne var peki? Aklıma tek bir şey geliyor; o da gidip asker olmak. Sevgili Herbert, aslında şimdiye çoktan giderdim de senin bana arkadaşça, iyi niyetli tavsiyelerde bulunacağını bildiğimden senin gelmeni bekledim.”

Bu noktada –tam da beklendiği üzere– gözyaşlarına boğuldum; Herbert da –tam da beklendiği üzere– gözyaşlarımı görmezden geldi ve o sıcacık, sevgi dolu dokunuşuyla elimi tuttu.

“Her neyse, sevgili Handel,” dedi, “askerlik olmaz bir kere. Bu himayeden ve sana yapılan bu iyiliklerden feragat edecek olursan bunu, bir gün bunları geri ödeyebilmek umuduyla yaparsın, diye tahmin ediyorum. Eğer asker olursan bu umudunu gerçekleştirme şansın azalacaktır! Ayrıca bu çok saçma bir fikir. Her ne kadar küçük bir şirket olsa da Clarriker'in şirketine girmen senin açıdan çok daha iyi olur. Senin de bildiğin gibi zaman içinde oraya ortak olacağım.”

Zavallı çocuk! Kimin parasıyla ortak olacağına dair en küçük bir fikri yoktu.

“Bir sorun daha var,” dedi Herbert. “Bu adam uzun zamandır kafasındaki tek bir düşünceyi sabit fikir haline getirmiş, inatçı ve cahil biri. Üstelik (ona haksızlık ediyor olabiliyim ama) her şeyi göze alabilecek türden, şiddete meyyal ve ateşli birine benziyor.”

“Onu tanıyorum; öyledir,” diye karşılık verdim. “Böyle düşünmeme sebep olan olayı anlatayım sana.” Sonra da ona daha önce anlatmadığım, Provis’in diğer mahkûmla yaşadığı o olayı anlattım.

“Bak işte!” dedi Herbert; “Sabit fikir haline getirdiği arzusunu gerçekleştirebilmek için hayatını tehlikeye atarak bu raya geliyor. Bunca sene bekledikten ve bunca emek verdikten sonra tam arzusunu gerçekleştirmişken sen tutup onun tüm ümitlerini boşa çıkarıyor, hayallerini yıkıyor, emeklerini eline veriyorsun. Böylesi bir hayal kırıklığıyla neler yapabileceğini düşünebiliyor musun?”

“Düşünebiliyorum Herbert; ansızın çıkıp geldiği o meşum geceden beri hep bunu düşünüyorum. Aklıma sürekli teslim olabileceği ya da bir şekilde kendini yakalattırabileceği geliyor; bu düşünceyi bir türlü kafamdan uzaklaştıramıyorum.”

“Bence bu düşüncelerini ciddiye almalısın,” dedi Herbert. “Böyle bir şey yapma ihtimali var ve bu çok tehlikeli. İngiltere’de kaldığı sürece senin üzerinde hep böyle bir gücü olacak; ona yüz çevirecek olursan böyle bir pervasızlık yapabilir.”

En başından itibaren aklıma her gelişinde içimi karartan bu düşüncenin dehşetiyle bir kez daha sarsılmıştım; Provis böyle bir şey yapacak olsa kendimi –bir bakıma– onun katili olarak görecektim; kabıma sığmadığımdan sandalyemde oturmaya devam edemeyip ayağa kalktım ve odanın içinde bir ileri bir geri volta atmaya başladım. Volta atarken bir yandan da Herbert’la konuşuyordum; şayet Provis, –bunu istemese dahi– birileri tarafından tanınıp yakalanacak olur-

sa –her ne kadar benim bunda herhangi bir suçum olmasa da– kendimi suçlu hissedip perişan olacaktım. Gerçi şu an özgür olduğu, yanı başımda olduğu için de perişandım, hat- ta bu durumda olmaktansa hayatımın sonuna kadar demir- ci ocağında çalışmayı bin kere tercih ederdim!

Fakat yine de “Ne yapılması gerekiyor?” sorusu laf kala- balığına boğarak geçiştiremeyeceğimiz bir soru olarak kar- şımızda duruyordu.

“Yapılması gereken ilk ve en önemli şey,” dedi Herbert, “onu İngiltere’den uzaklaştırmak. Sen de onunla gidersen belki buna razı olabilir.”

“Onu bir yerlere götürdüm diyelim; geri gelmesine nasıl engel olacağım peki?”

“Sevgili Handel, Newgate Hapishanesi’nin hemen alt sokağımızda olduğunu unutma; ona içinden geçenleri an- lattığında, o da bunun üzerine gidip pervasızca hareketler yaptığında burada olmanız başka bir yere nazaran çok daha tehlikeli olacaktır. Bu, gün gibi aşikâr. Diğer mahkûmu ya da şimdiki yaşamına dair herhangi başka bir şeyi bahane ederek onu buradan uzaklaştırabilir miyiz acaba?”

Sanki durumun umutsuzluğu ellerimde saklıymış gibi Herbert’ın karşısında durup ellerimi açtım. “Onun hayatına dair hiçbir şey bilmiyorum. Bazı geceler oturduğum yerden ona baktıkça çıldıracak gibi oluyorum; talihim de talih- sizliğim de ona bağlı ancak ben onun hakkında hiçbir şey bilmiyorum; tek bildiğim, çocukluğumda iki gün boyunca yüreğime korkular salmış sersefil, zavallı bir adam olduğu.”

Herbert kalkıp koluma girdi; birlikte halının desenlerini inceleyerek bir aşağı bir yukarı ağır ağır yürümeye başladı.

Herbert yürümeye ara vererek, “Handel,” dedi, “bun- dan böyle ondan gelecek hiçbir şeyi kabul edemeyeceğinden kesinlikle eminsin, değil mi?”

“Kesinlikle. Benim yerimde olsaydın sen de öyle yapmaz mıydın?”

“Onunla münasebetini kesmen gerektiğinden de eminsin değil mi?”

“Herbert, bana böyle bir soruyu nasıl sorarsın?”

“Ayrıca, senin için tehlikeye attığı yaşamından kendini sorumlu hissediyor –ki öyle hissetmelisin de– ve şayet başara-bilirsen onu kurtarmak istiyorsun. O halde, kendini kurtar-mak için herhangi bir girişimde bulunmadan önce yapman gereken, onu İngiltere’den uzaklaştırmak. Tanrı aşkına, önce bu işi hallet, sonra kendini kurtarmanın bir yolunu bulursun; kafa kafaya verir, elbet bir yolunu buluruz sevgili dostum.”

Bu sözlerin üzerine el sıkışmak, sonra da bir aşağı bir yu-karı yürümeye devam etmek yüreğimize su serpmiştı âdeta.

“Bak, Herbert,” dedim, “bu adamın geçmişine dair bir şeyler öğrenebilmek için tek bir yol geliyor aklıma, o da doğ-rudan kendisine sormak.”

“Evet,” dedi Herbert, “yarın sabah kahvaltı masasına oturduğumuzda sor ona.” Provis, o gece Herbert’la vedala-şırken ertesi sabah bize kahvaltıya geleceğini söylemişti.

Bu planı yaptıktan sonra Herbert’la ben yataklarımıza çekildik. Gece rüyamda Provis’le ilgili akla hayale gelmeye-cek rüyalar gördüm; sabah uyandığımda kendimi hiç din-lenememiş hissediyordum. Gece unuttuğum korku sabah uyandığımda tekrar belirmişti; onun kanun dışı biçimde ül-kesine geri dönmüş müebbet sürgüne mahkûm biri olduğu ortaya çıkarsa ne olacaktı? Uyanık olduğum zamanlarda bu korku içimden bir an olsun çıkmıyordu.

Provis kararlaştırılan saatte geldi ve sustalı çakısını çık-a-rıp kahvaltı masasına oturdu. Kafasında “beyefendisinin, bir beyefendiye yaraşır şekilde piyasada arzıendam etmesine” yönelik bir sürü planı vardı ve bana teslim etmiş olduğu cüz-danındaki paraları bir an önce harcamaya başlamanın konu-sunda ısrarcıydı. Dairemizi ve kendi kaldığı pansiyonu geçici ikametgâh olarak görüyor, benden Hyde Park yakınlarında “bir yatak atıp keyfine bakabileceği havalı bir kulübecik”

bulmamı istiyordu. Kahvaltısını bitirip sustalı çakısını pantolonuna silerek temizlemeye giriştiğinde girizgâh yapma gereği duymaksızın doğruca konuya girerek şöyle dedim ona:

“Dün gece sen gittikten sonra arkadaşşıma, askerlerin batakılıkta seni yakaladığı geceden bahsettim; biz oraya geldiğimizde başka bir mahkûmla kavga ediyordun. Hatırlıyorsun, değil mi?”

“Hatırlamak mı?” dedi. “Elbette!”

“O adamla ve seninle ilgili öğrenmek istediğimiz şeyler var. Bilhassa senin hakkında dün gece anlattıklarım dışında hiçbir şey bilmiyor olmak çok tuhaf geliyor bana. Bence şu an seninle ilgili bir şeyler öğrenmemiz için gayet uygun bir zaman.”

“Pekâlâ!” dedi adam bir müddet düşündükten sonra. “Pip’in yoldaşı, yemin ettiğini unutmuyorsun, değil mi?”

“Elbette unutmuyorum,” diye karşılık verdi Herbert.

“Ettiğin yemin burada anlattığım şeyler için de geçerli,” diye üsteledi Provis.

“Evet, öyle olduğunu biliyorum,” dedi Herbert.

Provis ısrarla devam ederek, “Bana bak! Her ne yaptıysam cezasını çektim ve bedelini ödedim,” dedi.

“Peki, dediğiniz gibi olsun.”

Tam kara piposunu çıkarmış, içine de siyah tütününü doldurmaya başlamıştı ki bir an gözü elindeki tütüne takıldı; anlatacağı hikâyenin insicamını kaybetmesine neden olacağından çekinmiş olacak ki tütününü tekrar cebine koyup piposunu da düğme deliklerinden birine iliştiirdi; ellerini dizlerine koyup birkaç dakika boyunca hiçbir şey söylemeksizin öfkeli gözlerle ateşe baktıktan sonra bakışlarını bize çevirdi ve şu hikâyeyi anlatmaya koyuldu.

III. Bölüm

“Sevgili oğlum ve Pip’in yoldaşı, hayatımı size şarkı söyler ya da hikâye anlatır gibi ballandıra ballandıra anlatmayacağım. Lafı dolandırmadan, kolaylıkla anlayabileceğiniz şekilde tek bir cümleyle özetleyeceğim: hapishaneden içeri, hapishaneden dışarı, hapishaneden içeri, hapishaneden dışarı, hapishaneden içeri, hapishaneden dışarı. İşte size hayatım. Pip’in bana dostluk gösterip yardım etmesinden sonra gemiyle uzak diyarlara sürgüne gönderildiğim zamana kadar hayatım bu şekilde geçti denebilir.

Bana etmedikleri eziyet kalmadı desem yeridir – ipin ucunda sallandırmak dışında yapmadıkları kalmadı. Sanki gümüş bir çaydanlıkmışım gibi beni kilitli kapıların ardına kapattılar. Beni yük arabalarıyla bir yerden bir yere götürüp durdular; sürekli bir şehirden diğerine kovaladılar; beni ellerimden ayaklarımdan bağlayıp ibretiâlem için teşhir ettiler, kırbaçladılar, dövdüler, arabaların arkasında sürüklediler. Nerede doğduğuma gelince, bu konuda ben de sizden daha fazla bir şey bilmiyorum. Kendimi bilecek yaşa geldiğimde Essex yakınlarında bir yerlerde, karnımı doyurabilmek için tarlalardan şalgam çalışıyordum. Beni bırakıp kaçan bir adam vardı, –galiba lehimci falandı– giderken ateşi de götürmüştü, bu yüzden çok üşüyordum.

Soyadımın Magwitch, vaftiz adımın Abel olduğunu biliyorum. Nasıl mı biliyorum? Tarladaki kuşların adlarının ispinoz, serçe, ardıçkuşu olduğunu nasıl biliyorsam kendi adı mı da o şekilde biliyorum. Belki tüm bu adların uydurmaca olduğuna inanabilirdim fakat kuşların adları doğru çıktıkça kendi adımın da bu olduğuna kanaat getirdim.

Aklımın erdiği kadarıyla Abel Magwitch adındaki bu aç biilaç, baldırı çıplak çocuğu her gören dehşete kapılıyor ve onu ya kovalıyor ya da ensesinden tuttuğu gibi yakalayiveriyordu. Öyle çok yakalandım, öyle çok yakalandım ki neredeyse mütemadiyen yakalanarak büyüdüm diyebilirim.

İşte böyle; orada burada görüp de acıdığım o zavalı çocuklara benzeyen üstü başı paramparça, küçücük bir yaratıktım. (Gerçi o dayalı döşeli evleri hep dışarıdan gördüğüm, içlerine hiç girmedığım için kendimi aynada hiç görmemiştim.) Daha o zamanlar bile feleğin çemberinden geçmiş olduğumu söylüyorlardı. Hapishaneye ziyarete gelenlere beni gösterip, ‘Şu gördüğünüz feleğin çemberinden geçmiş bir çocuktur,’ derlerdi. ‘Bu çocuğun neredeyse bütün ömrü hapishanelerde geçti.’ Sonra bana bakarlardı; ben de onlara bakardım; içlerinden bazıları kafatasımı ölçerdi,⁶ – keşke kafatasım yerine midemi ölçselerdi– bazılarıysa bana okuyamadığım kitapçıklar verir, anlayamadığım nutuklar çekerdi. Sürekli Şeytan’a uymamam gerektiğini söyleyerek başımın etini yerlerdi. Şeytan’a uymayıp ne halt edecektim ki? Sonuçta hayatta kalabilmek için bir şeyler yemek zorundaydım, öyle değil mi? Yine kaba saba laflar etmeye başladım ama sizin yanınızda ne şekilde konuşmam gerektiğini biliyorum. Sevgili oğlum ve Pip’in yoldaşı, yine kaba saba konuşmaya başlarım diye korkmayın sakın.

Serserilik yaparak, dilenerek, bir şeyler çalarak, iş bulabildiğimde çalışarak, –iş bulmam zannettiğiniz kadar kolay ol-

---

6 Frenoloji, 19. yüzyılda Franz Joseph Gall tarafından geliştirilen ve popüler olan, kişinin kafasının şeklinden onun karakterini ve suça yatkınlığını belirleme iddiasında bir teoridir. (ç.n.)

muyordu; kendi kendinize ‘Böyle birine iş verir miydim?’ diye sorarsanız ne demek istediğimi anlayacaksınız– biraz kaçak avcılık, biraz ırgatlık, biraz arabacılık, biraz tırpancılık, biraz seyyar satıcılık, biraz da para getirmeyip insanın başını belaya sokan türden işler yaparak büyüdüm ve koca adam oldum. Bir barınakta patates çuvallarının arasında gizlenen bir asker kaçağından okumayı, bir peni karşılığında seyircilere imza dağıtan gezici bir sirk devinden de yazmayı öğrendim. Artık yolum hapishaneye eskisi kadar düşmüyor olsa da –hani işleyen demir pas tutmaz denir ya– kendi adıma zindan anahtarlarının pas tutmamasına epey katkıda bulunuyordum.

Yaklaşık yirmi sene önce Epsom At Yarışları’nda bir adamla tanıştım – bugün bile elime geçirsem şu maşayla istakoz kıskacı kırar gibi kırarım kafasını. Adamın gerçek ismi Compeyson’dı; dün gece ben gittikten sonra arkadaşına gerçeklere sadık kalarak anlattığın gibi, o gece hendekte dövdüğüme şahit olduğun adam oydu, sevgili oğlum.

Bu Compeyson denen adam beyefendi olmak üzere yetiştirilmişti; yatılı okula gitmişti, eğitimliydi. Güzel konuşurdu, yol yordam bilirdi, yüksek tabakadan kibar insanlara has tüm o inceliklerden çok iyi anlardı. Üstelik yakışıklıydı da. Onu ilk kez büyük yarıştan bir gece önce her zaman gittiğim bir meyhanede gördüm. İçeriye girdiğimde birileriyle birlikte bir masada oturuyordu. Beni önceden tanıyan ve kendisi de at yarışlarına meraklı olan meyhanenin sahibi, Compeyson’ı yanımıza çağırdı ve beni kastederek, ‘Bence bu adam işine yarayabilir,’ dedi.

Compeyson beni büyük bir dikkatle süzdü, ben de onu süzdüm. Cep saati, zinciri, yüzüğü, kravat iğnesi vardı ve çok şık bir takım elbise giymişti.

‘Görünüşe bakılırsa şansın pek yaver gitmiyor olmalı,’ dedi Compeyson bana.

‘Doğrudur, efendim, şansımın yaver gittiği pek vaki değildir.’ (Serserilik yapmaktan girdiğim Kingston Hapishanesi’nden daha yeni çıkmıştım. Aslında beni bir

sürü başka suçtan hapse atabilirlerdi ama işlediğim suçlardan haberleri yoktu.)

‘Şans denen şey bir anda dönebilir,’ dedi Compeyson. ‘Belki seninki de dönmek üzeredir.’

Ben de buna karşılık, ‘Umarım öyle olur. Böyle bir ihtimal var,’ dedim.

‘Ne iş gelir elinden?’ diye sordu Compeyson.

‘Yemek buldum mu yer, içki buldum mu içerim,’ dedim; ‘tabii parasını sen verirsen.’

Compeyson güldü; beni tekrar büyük bir dikkatle süzdükten sonra çıkarıp bana beş şilin verdi. Ertesi gece aynı yerde buluşmak üzere sözleştik.

Ertesi gece aynı yere Compeyson’ı görmeye gittim. Compeyson beni ortağı olarak işe aldı; onun için çalışmaya başladım. Ortağı olduğum Compeyson ne iş mi yapıyordu? Compeyson’ın işi dolandırıcılıktı; sahte evraklar düzenleyip birilerinin yerine imzalar atmak, çalıntı paraları tekrar tedavüle sokmak ve buna benzer şeyler yapmaktı. Kafasında kurduğu türlü türlü tezgâhlarla kendi elini kirletmeksizin kâra konmak, kendini sağlama alıp adamlarını harcamaktı Compeyson’ın işi. Demir bir eğe kadar kalpsizdi Compeyson; ölüm kadar soğuktu; az önce bahsi geçen Şeytan’ın vücut bulmuş haliydi.

Compeyson’ın yanında biri daha vardı; adı Arthur’du – vaftiz adı değil soyadıydı bu onun. Ahı gitmiş vahı kalmış bir adamdı; insan değil de hayaletti sanki. Compeyson’la bir olup zengin bir hanımefendiye kötülük etmişler, karşılığında da tonla para kazanmışlardı; ne var ki Compeyson kumarbazın, bahisçinin tekiydi; kralın hazinesine bile sahip olsa tez zamanda dibine darı ekerdi. Her neyse, Arthur ölmek üzereydi –öbür dünyaya beş parasız gidecekti– ve sürekli korku nöbetleri⁷ geçiriyordu. Compeyson’ın sürekli dayak

---

7 Delirium tremens. Alkol bağımlılarında görülen, halüsinasyonlara sebep olan bir durum. (ç.n.)

attığı karısı bu adama acır ve elinden geldiğince yardım etmeye çalışırdı. Compeyson'ın ise hiç kimseye ve hiçbir şeye merhameti yoktu.

Arthur'a bakıp ibret almalıydım ama almadım; açıkçası o zamanlar pek ayrıntılı düşünebilen biri değildim – Tanrı'nın bildiğini sizden saklayacak değilim, sevgili oğlum ve yoldaşı. Böylelikle Compeyson'la çalışmaya başladım; daha doğrusu onun elinde zavallı bir sustalı maymuna döndüm. Arthur, Compeyson'ın evinin (evi şu ilerdeki Brentford yakınlarındaydı) üst katında oturuyordu; Compeyson Arthur'un yediğinin içtiğinin, kirasının büyük bir titizlikle hesabını tutardı, olur da bir gün iyileşip tekrar çalışmaya başlar ve borcunu öder diye. Ne var ki Arthur çok geçmeden hesap defterini tümünden kapattı. Onu ikinci ya da üçüncü görüşümdü; gece geç bir vakitte perişan bir halde Compeyson'ın alt kattaki salonuna geldi; üzerinde yalnızca pamuklu geceliği vardı, saçları terden sıırılsıklamdı. Şöyle dedi Compeyson'ın karısına, 'Sally, o kadın yukarıda; ondan kurtulamıyorum. Tepeden tırnağa beyazlara bürünmüş, saçlarına beyaz çiçekler takmış. Çok öfkeli; koluna bir kefen asmış, saat beşte bana o kefeni giydireceğini söylüyor.'

Bunun üzerine Compeyson ona, 'Seni sersem, onun da senin gibi bir insan olduğunu bilmiyor musun? Şu kapıdan ya da pencereden içeri girip de merdivenleri çıkmadan nasıl gelecek ki senin odana?' dedi.

Arthur dehşete kapılmış bir halde tir tir titreyerek, 'Nasıl geldiğini bilmiyorum,' dedi, 'fakat öfkeden gözü dönmüş bir halde yatağın ayakucunda duruyordu. Göğsünden, yaralı kalbinin olduğu yerden kanlar damlıyordu – onun kalbini paramparça eden *sensin!*'

Compeyson konuşmaya gelince mangalda kül bırakmazdı ama aslında yüreksizin tekiydi. 'Sen şu abuk sabuk konuşan deliyle git de bir bak bakalım,' dedi karısına, 'Magwitch, sen de Sally'ye eşlik et.' Kendisi yerinden kalkıp da yukarıya gelmedi.

Compeyson'ın karısıyla ben Arthur'u yukarıdaki odasına götürüp yatağına yatırdık; tüyler ürperten bir sesle bağırma-ya ve sayıklamaya başladı. 'Bakın ona!' diye bağırdı. 'Kefeni bana doğru sallıyor! Görmüyor musunuz onu? Gözlerine bakın! Nasıl da öfkeli!' Sonra da, 'O kefeni bana giydirecek ve o an biteceğim! Alın elinden o kefeni, alın!' diye haykırdı. Sonra bize sarılıp hayaletle konuşmaya başladı; hem haya-lete bir şeyler söylüyor hem de onun söylediklerine karşılık veriyordu; öyle ki en sonunda hayaleti görür gibi olmuştum.

Onun bu hallerine alışkın olan Compeyson'ın karısı, korkusu yatışsın diye ona biraz içki içirdi; Arthur yavaş ya-vaş sakinledi. 'Oh, en sonunda gitti! Bakıcısı mı gelip aldı?' dedi. 'Evet,' dedi Compeyson'ın karısı. 'Bakıcısına kapısını kilitleyip sürgülemesini söyledin mi?' 'Evet.' 'O çirkin şeyi elinden almasını da söyledin mi?' 'Evet, evet, söyledim.' 'Sen çok iyi bir insansın,' dedi Arthur, 'her ne olursa olsun beni hiç bırakma, olur mu? Teşekkür ederim!'

Arthur bir müddet huzurlu bir uyku uyudu, sonra beşe birkaç dakika kala çığlıklar atarak uyandı. 'İşte yine gel-di!' dedi. 'Kefeni de elinde. Kefeni açıyor. Şu köşeden bana doğru geliyor. Yatağa yaklaşıyor. Tutun beni; iki yanımdan tutun. O kefeni bana değdirmesin. Hah! Bu defa ıskaladı. Kefeni omuzlarıma sarmasına izin vermeyin. Beni yataktan kaldırıp kefeni bedenime dolamasına izin vermeyin. İşte kal-dırıyor beni. Beni aşağıya indirin!' Sonra birden kaskatı ke-sildi, ölmüştü.

Bu ölüm Compeyson'ı pek sarsmadı; 'O da kurtuldu, biz de,' diyordu. Çok geçmeden ikimiz çalışmaya başladık; işe koyulmadan önce Compeyson (o ne çakaldır o) bana kendi kitabım üzerine yemin ettirdi – hani şu yoldaşına el bastırıp yemin ettirdiğim küçük, siyah ciltli, kilitli kitap var ya, işte o, sevgili oğlum.

Compeyson'ın planladığı, benim de hayata geçirdiğim işleri saymaya kalkmayacağım çünkü saymaya kalksam bir

hafta sürer; şu kadarını söyleyeyim sevgili oğlum ve Pip'in yoldaşı, beni öyle işlerin içine soktu ki âdeta onun zenci kölesi haline geldim. Her daim ona borçluydum, hep parmağının ucunda oynatıyordu beni, dur durak bilmeksizin çalışıyor ve hep çok tehlikeli işler yapıyordum. Benden genç olmasına rağmen çok kurnazdı ve okumuştı; bana her açıdan bin kere fark atardı, üstelik hiç merhameti yoktu. O sırada benim hanım – neyse, şimdi ondan bahsetmenin lüzumu yok.”

Provis sanki hatıralar kitabındaki yerini kaybetmiş gibi şaşkınlık dolu gözlerle etrafına bakındı, sonra yüzünü ateşe çevirip parmaklarını daha bir açarak ellerini dizlerine bastır-
dı; bir ara ellerini dizlerinden çektiyse de sonra yine koydu.

“Şimdi o konudan bahsetmenin gereği yok,” dedi Provis bir kez daha etrafına bakındıktan sonra. “Compeyson’ın yanında çalıştığım zamanlar hayatımın en zor zamanlarıydı, bu kadarını söylemek kâfi. Compeyson’la çalıştığım sırada hafif bir suçtan tek başıma yargılandığımı söylemiş miydiniz size?”

“Hayır,” diye karşılık verdim.

“Yargılandım!” dedi, “Hatta üzerine tutuklandım. Bu dört beş senelik zaman zarfında iki üç defa kuşku üzerine tutuklandım fakat delil bulamadılar. En sonunda Compeyson’la birlikte işlediğimiz ağır bir suçtan ötürü – çalıntı paraları tedavüle sokmaktan– yakalandık; bunun dışında başka şeylerle de suçlanıyorduk. Compeyson bana, ‘Savunmalarımızı ayrı ayrı yapacağız, aramızda hiçbir iletişim olmayacak,’ dedi, başka da bir şey söylemedi. Öyle parasızdım, öyle parasızdım ki satacak başka bir şeyim olmadığından Jagers’ı tutabilmek için sırtımdakiler dışındaki tüm kıyafetlerimi sattım.

Bizi sanık kürsüsüne çıkardıklarında dikkatimi çeken ilk şey Compeyson’ın görünümü olmuştu; o kıvrık saçlarıyla, o siyah kıyafetleri ve beyaz mendiliyle tam bir beyefendiydi; oysa ben adi bir serseri gibi görünüyordum. Oturum başlayıp kanıtlar sıralandığında kanıtların büyük ölçüde benim

aleyhimde olduğunu, Compeyson'ın aleyhinde pek bir şeyin bulunmadığını gördüm. Tanık kürsüsüne çıkanlar bir bir yemin edip muhatap oldukları kişinin ben olduğumu söylüyorlardı; ödeme yaptıkları kişi hep bendim; işleri yapan ve bunun sonucunda da parayı kazanan kişi hep bendim. Hele ki sanık avukatları savunmaya başladıklarında nasıl bir tezgâh döndüğünü çok net bir biçimde anlamıştım. Compeyson'ın avukatı şöyle dedi: 'Sayın yargıç ve kıymetli beyefendiler, karşınızda yan yana oturmuş iki kişi duruyor; onlara baktığınızda birbirlerinden ne kadar farklı olduklarını göreceksiniz; biri –genç olanı– iyi bir aile ortamında büyümüş ve iyi yetişmiş biridir; ona baktığınızda bunu görebilirsiniz; diğeri –daha yaşlı olanı– ise kötü bir ortamda büyümüş, cahil biridir; ona baktığınızda bunu çok net bir biçimde görebilirsiniz; biri –genç olanı– tüm bu suçlar işlenirken etrafta pek görülmemiştir; ondan yalnızca şüphelenilmektedir; diğeri –daha yaşlı olanı– ise suçu işlerken görülmüştür ve suçlu olduğu ayan beyan ortadadır. Sorarım size: Şayet suçu tek bir kişi işlediyse suçlunun hangisi olduğu çok açık değil mi? Şayet suçu iki kişi işlediyse hangisinin daha suçlu olduğu belli değil mi?' Avukat bu minvalde laflar etti. Hal ve hareketlerimizden bahsedecek olursak, okula gitmiş olan, okuldan arkadaşları iyi mevkilerde bulunan, tanıkların da ifade ettiği üzere, çeşitli saygın kulüplerde ve davetlerde arziendam eden Compeyson değil miydi? Ötekine gelecek olursak, defalarca yargılanıp –Bridewell'inden tut diğerlerine– hapislane hapislane gezmiş olan ben değil miydim? Savunma yaparken ne şekilde konuştuğumuza gelince, konuşurken yüzünü ara ara o beyaz mendiline gömüp şüirlerden alıntılar yapan Compeyson değil miydi? Buna karşılık, 'Yanımdaki bu adam dünyanın en büyük sahtekârıdır' demekten öteye gidemeyen ben değil miydim? Hükmün açıklanmasına geçileceği zaman senin bu Compeyson benimle ilgili bildiği ne varsa sayıp dökmesin mi? Kötü arkadaş kur-

banı olmuş masum ve iyi niyetli bir genç olduğunu söyleyerek mahkeme heyetine yalvarmasın mı? Onlar da bana ‘Suçlu’ damgasını yapıştırmazsınlar mı? Kendimi tutamayıp da Compeyson’a, ‘Şu mahkeme bir bitsin, ben de senin o suratını darmadağın etmezsem!’ diye bağırınca Compeyson savcıdan koruma talep etmesin mi? Bunun üzerine aramıza iki gardiyan koymasınlar mı? En sonunda hüküm açıklandığında Compeyson’a yedi sene, bana on dört sene verilmesin mi? Neticede yargıç bana acıyacak değildi ya; hayatta çok güzel yerlere gelebilecekken bu hallere düştüğü için ona acıyordu. Bana ise hapishanelerin gediklisi olmuş azılı bir suçlu gözüyle bakıyor ve ileride bundan çok daha büyük suçlar işleyeceğime inanıyordu.”

Provis bunları anlatırken coştukça coşmuştu fakat neyse ki heyecanını kontrol altına almayı başardı; iki üç kez kısa kısa nefes alıp verdi, bir o kadar da yutkunduydu ve sonra endişelerimi gidermek istercesine iki elini bana doğru uzatarak, “Kaba saba laflar etmeyeceğim sevgili oğlum,” dedi.

Heyecandan kan ter içinde kalmıştı; mendilini çıkarıp yüzünü, kafasını, boynunu ve ellerini sildi; ancak ondan sonra devam edebildi konuşmasına.

“Compeyson’a suratını darmadağın edeceğimi söylemiştim, bunu yapmazsam Tanrı benim suratımı darmadağın etsin diye yemin etmiştim. Aynı hapisane gemisindeydik fakat tüm çabalarıma rağmen yanına gitmeyi başaramadım. En sonunda bir gün ona arkadan yaklaştım ve bana dönsün de suratını dağıtayım diye yanağına vurdum. Ne var ki o arada beni görüp yakaladılar ve zindana attılar. Geminin zindanı pek de korunaklı değildi; benim gibi zindanların kurdu olmuş biri için oradan kaçıp denize atlamak çocuk oyuncağıydı. Yüzerek kıyıya çıktım; mezarlıkta saklanıyor ve bu dünyadaki çilelerini doldurmuş oldukları için mezarda yatan ölümlere imreniyordum ki ilk kez sevgili oğlumu gördüm karşımda!”

Provis bana sevgi dolu gözlerle baktı; bu bakışı bende büyük bir tiksinti yaratmış olsa da içimde ona karşı müthiş bir acıma duygusu oluşmuştu.

“Oğlumun anlattıklarından Compeyson’ın da bataklıkta bir yerlerde olduğunu anlamıştım. Tanrı şahidimdir ki neredeyse benden korkusundan kaçtığını düşünmüştüm; benim de kaçtığımdan haberi yoktu tabii. Peşine düşüp suratını darmadağın ettim. ‘Şimdi sana yapabileceğim en büyük kötülüğü yapacağım,’ dedim ona; ‘bana ne olduğu umurumda bile değil; seni tuttuğum gibi sürükleye sürükleye gemiye götüreceğim.’ Askerler gelmemiş olsaydı bile onu saçından tuttuğum gibi yüzerek gemiye götürmeye kararlıydım.

Elbette her zaman olduğu gibi son anda paçayı kurtardı – herkes onun iyi biri olduğunu düşünüyordu. Gözüm dönmüş bir halde onu öldürmeye çalışırken elimden kurtulmuş ve hafif bir ceza almıştı. Bense yeniden prangaya vurulmuş, mahkemede yargılanmış ve müebbet sürgüne mahkûm edilmiştim. Ne var ki oralarda ömrümün sonuna kadar kalmadım, sevgili oğlum ve Pip’in yoldaşı; gördüğünüz gibi buradayım.”

Az önce yaptığı gibi yüzünü gözünü tekrar sildikten sonra cebinden yavaşça tütününü çıkardı ve piposunu ilıştirmiş olduğu düğme deliğinden aldı, ağır ağır doldurup tüttürmeye başladı.

Bir müddet süren sessizliğin ardından, “Öldü mü?” diye sordum.

“Kim öldü mü, sevgili oğlum?”

“Compeyson.”

“Emin ol eğer hayattaysa benim ölmüş olmam için dua ediyordur,” dedi gözleri alev alev parıldayarak. “Daha sonra ondan hiç haber almadım.”

Bu arada Herbert elindeki kurşunkalemle bir kitabın iç kapağına bir şeyler yazıyordu. Provis gözlerini ateşe dikmiş piposunu içerken Herbert kitabı usulca bana doğru ittirdi. Şöyle yazıyordu:

“Miss Havisham’ın kardeşinin adı Arthur’du. Compeyson da Miss Havisham’a âşık olduğunu söyleyen adamdı.”

Kitabı kapatıp Herbert’a hafifçe başımı salladım, sonra da kitabı kaldırdım. Herbert da ben de tek kelime etmeksizin şöminenin başında durmuş piposunu tüttüren Provis’e bakıyorduk.

IV. Bölüm

Neden durup durup kendime, Provis'e duyduğum tiksintide Estella'nın ne kadar payının olduğunu soruyordum ki? Neden yolda giderken sürekli kafamda bir şeyleri kıyaslayıp duruyordum ki? Bir yanda Estella'yı araba yazıhanesinde karşılamaya giderken kendimi hapishanenin kirinden arındırmaya çalıştığım o günkü ruh halim, diğer yanda güzel ve kibirli Estella'yla evimde barındırdığım o kaçak mahkûm arasındaki dipsiz uçurumu düşünürken büründüğüm o ruh hali. Ben böyle yaptığımda yol daha mı engebesiz olacaktı sanki? Yolun sonunda vardığım yer daha mı iyi bir yer olacaktı? Bu şekilde ne Provis'e bir faydam dokunabilirdi ne de kendi suçumu mazur gösterebilirdim.

Provis'in anlattığı hikâyeye içimde yepyeni bir korkunun yeşermesine sebep olmuştu; daha doğrusu anlattığı hikâyeye halihazırda orada olan bir korkuya yepyeni bir biçim ve amaç kazandırmıştı. Şayet Compeyson yaşıyorsa ve Provis'in geri döndüğünü öğrenecek olursa neler olabileceğini tahmin etmek pek de zor değildi. Compeyson'ın Provis'ten ölümüne korktuğunu ben, ikisinden de çok daha iyi biliyordum. Compeyson anlatıldığı gibi bir adamsa çok korktuğu o düşmanından temelli kurtulabilmek için bir an bile tereddüt etmeksizin en güvenli yola başvuracağı, yani gammazcılık yapacağı aşikârdı.

Provis'e Estella'dan hiç bahsetmemiştim – hiçbir zaman da bahsetmemeye karar vermiştim. Ne var ki Herbert'a İngiltere'den ayrılmadan önce gidip Estella'yla Miss Havisham'ı görmem gerektiğini söylemiştim. Provis'in bize hikâyesini anlattığı akşam Herbert'la baş başa kaldığımız sıradaydı. Ertesi gün Richmond'a gitmeye karar vermiş ve gitmiştim de.

Mrs. Brandley'nin evine vardığımda Estella'nın hizmetçisi bana Estella'nın şehir dışında olduğunu söyledi. Nereye gitmişti? Her zamanki gibi Satis Köşkü'ne. Hizmetçiye “her zamanki gibi” ifadesinin kullanılamayacağını söyledim çünkü daha önce oraya bensiz gitmemişti. Ne zaman gelecekti peki? Verdiği yanıtta şaşkınlığımı şiddetlendiren bir çekimserlik vardı; gelse bile orada ancak çok kısa bir süre kalacağını söyledi hizmetçi. Bu cümleden anlayabildiğim tek şey, hiçbir şey anlayamayayım diye söylenmiş olduğuydu; müt-hiş hezimete uğramış bir biçimde eve döndüm.

Provis gittikten sonra (ki Provis'i pansiyonuna ben götürüyor, götürürken de etrafımı büyük bir dikkatle kolaçan ediyordum) Herbert'la gerçekleştirdiğimiz gece istişarelerinden birinde ben Miss Havisham'ın evinden dönene kadar İngiltere'den ayrılma meselesinden bahsetmemeye karar verdik. Bu arada Herbert'la ben Provis'e bu konuyu açmanın en iyi yolunun ne olabileceğini ayrı ayrı düşünecektik; birilerinin onu takip ettiğinden korkuyormuş numarası mı yapacaktık yoksa daha önce hiç yurt dışına çıkmamış olan ben bir yurt dışı seyahati önerisinde mi bulunacaktım? Herbert da ben de ne teklif edersem edeyim Provis'in kabul edeceğini çok iyi biliyorduk. Onu, böylesine tehlikeli bir ortamda uzun süre tutamayacağımız konusunda ikimiz de hemfikirdik.

Ertesi gün, daha önceden söz vermiş olduğum için köye gidip Joe'yu ziyaret etmem gerektiği yalanını söylemek gibi bir adilikte bulundum; Joe'ya yaptığım onca adilik yetmezmiş gibi onun adını kullanarak yaptığım adiliklerin de haddi

hesabı yoktu. Ben yokken Provis çok dikkatli olacak, benim yerine getirdiğim koruma görevini ise Herbert devralacaktı. Köyde sadece bir gece kalacaktım; döner dönmez de beni daha ihtişamlı bir beyefendiye dönüştürmek için sabırsızlanan Provis'in bu arzusunu yerine getirmek için çalışmalara başlayacaktık. O an aklıma gelen –daha sonra Herbert'la da paylaştığım– fikir şuydu: Deniz yolculuğuyla Provis'i yurt dışına götürmenin belki de en iyi yolu ona yurt dışında alış-veriş falan yapmak istediğimi söylemekti.

Miss Havisham'ı ziyaret etmenin yolunu böylelikle yaptıktan sonra tanyeri ağarmaya başlarken ilk sabah arabasıyla yola koyuldum; biz kır yoluna çıktığımız sırada gün, yırtık pırtık bulutlara ve paçavrayı andıran sislerle bürünmüş bir dilenci gibi kâh sürünüp kâh sendeleyerek, inleyip titreyerek doğuverdi. Ahmakıslatanın eşlik ettiği yolculuğun ardından Mavi Domuz'un önünde durduğumuzda kimi göreyim? Bentley Drummle, elinde kürdanıyla arabaya bakmak için hanın kemerinin altından çıkmasını mı?

O beni görmezden geldiği için doğal olarak ben de onu görmezden geldim. Bu, ikimiz açısından da çok bayat bir numaraydı; hele ki ikimiz birden kahvaltı salonuna girdiğimizde bu görmezden gelme numarası iyice abes bir hal almıştı. Drummle kahvaltısını yeni bitirmişti, bense kendi kahvaltımın siparişini veriyordum. Kasabaya neden geldiğini gayet iyi bildiğimden onu orada görmek ağzımda zehir gibi bir tat bırakmıştı.

Drummle şöminenin başında ayakta dururken ben masamda oturmuş, leke içinde kalmış eski bir gazeteyi okur gibi yapıyordum; yöresel haberler yapan bu gazetede yazan hiçbir şey, orasına burasına dökülmüş kahve, turşu suyu, balık sosu, et suyu, erimiş tereyağı ve şarap gibi haricî maddeler kadar okunaklı değildi; gazetenin bu halini görseniz onun pek rastlanmayan türden bir kızamık çıkardığını sanırdınız. Drummle'in şöminenin önünde durması benim açımdan gide-

rek bir gurur meselesi haline gelmeye başlamıştı; ateşin sıcaklığından kendi payıma düşeni alma niyetiyle ayağa kalktım. Ateşi karıştırmak için şöminenin önüne gittiğimde maşayı almak için arkadan onun bacaklarına değmek zorunda kalmış olsam da hâlâ onu görmezden gelmeye devam ediyordum.

“Ne o? Yoksa beni adam yerine koyup selam vermiyor musun?” dedi Mr. Drummle.

Elimde maşayla, “Aaa!” dedim; “Sen miydin? Nasılsın? Ben de ateşin önünü kapatan kim diye merak ediyordum.”

Bunu söyledikten sonra elimdeki maşayla ateşi var gücümle karıştırmaya başladım, sonra da omuzlarımı dikleştirip sırtımı ateşe vererek Mr. Drummle’in yanına dikildim.

“Yeni mi geldin?” diye sordu Mr. Drummle omzuyla beni bir parça iterek.

“Evet,” diye karşılık verdim omzumla onu bir parça iterek.

“Sevimsiz bir yer,” dedi Drummle. “Sen de buralardan bir yerdendin, değil mi?”

“Evet,” diye onayladım. “Duyduğuma göre buralar sizin Shropshire’a⁸ çok benziyormuş.”

“Zerre kadar benzemiyor,” dedi Drummle.

Bu noktada Mr. Drummle çizmelerine baktı, bunun üzerine ben de kendiminkilere baktım; sonra Mr. Drummle benim çizmelerime baktı, ben de onunkilere baktım.

Ateşin önündeki yerimden zerre kadar feragat etmemeye kararlı bir biçimde, “Geleli çok oldu mu?” diye sordum.

Esniyormuş numarası yapıyor olsa da aynı benim gibi ateşin önündeki yerinden zerre kadar feragat etmemeye kararlı görünen Drummle, “Sıkılacak kadar uzun zaman oldu,” diye cevap verdi.

“Daha çok kalacak mısın?”

“Bilemiyorum,” dedi Drummle. “Sen?”

“Ben de bilemiyorum,” dedim.

---

8 Bentley Drummle’in Somersetshire’li olduğu söylenmişti. Pip, Drummle’i umursamadığını göstermek istiyor. (e.n.)

O an kanım öylesine fokurduyordu ki Drummle omzuyla ittirerek benden bir saç teli kadarlık bir yer almaya çalışacak olsa onu en yakın pencereden aşağıya atardım; aynı şekilde, ben de aynı maksatla onu omzumla ittirecek olsam Drummle da beni en yakın sandığın içine tıkarı. Drummle hafiften bir ıslık çalmaya başlamıştı; ben de aynısını yaptım.

“Burada geniş bataklık arazileri var sanırım,” dedi Drummle.

“Evet, var. Ne olmuş yani?” dedim.

Mr. Drummle önce bana sonra da çizmelerime bakıp, “Demek öyle!” dedi ve güldü.

“Nasıl? Eğleniyor musunuz bari Mr. Drummle?”

“Hayır,” dedi, “pek sayılmaz. Atla gezintiye çıkacağım. Vakit geçsin diye bataklıkları keşfetmek istiyorum. Bana söylenenlere göre oralarda ücra köyler varmış. Küçük, tuhaf bir meyhane, demirci dükkânı falan varmış. Hey, garson!”

“Buyurun efendim.”

“Atım hazır mı?”

“Kapıda sizi bekliyor, efendim.”

“Bana bak garson, hanımefendi bugün at binmeyecek; hava uygun değil.”

“Anlaşıldı efendim.”

“Bu akşam burada yemek yemeyeceğim çünkü akşam yemeğine hanımefendilerin evine gidiyorum.”

“Anlaşıldı efendim.”

O an Drummle, o katmer gerdanlı suratında küstah bir zafer ifadesiyle bana öyle bir bakış attı ki olanca donukluğuna rağmen bakışı âdeta keskin bir hançer gibi içime işledi; cinlerim tepeme çıkmıştı, o an (tıpkı o hikâye kitabında hırsızın yaşlı kadına yaptığı gibi⁹) onu kollarımla kavradığım gibi ateşe oturtmak gelmişti içimden.

---

⁹ Ünlü haydut Dick Turpin’e (1706-39) atfedilen suçların anlatıldığı *The Genuine History of the Life of Dick Turpin* adlı kitaptan bahsedilmektedir. (ç.n.)

İkimizin de net bir biçimde gördüğü bir şey vardı ki o da ben de, dışarıdan bizi rahatlatacak bir yardım gelmedikçe ateşin başındaki yerlerimizi bırakmayacaktık. Orada, ateşin önünde, omuzlarımızı dikleştirmiş bir halde, ellerimiz arkamızda, omuzlarımız ve ayaklarımız birbirine değecek şekilde, yerimizden milim kımıldamaksızın duruyorduk. Atın, dışarıda çiseleyen yağmurun altında beklediğini görebiliyorduk; kahvaltım masama servis edilmiş, Drummle'inkiyse kaldırılmıştı. Garson beni masaya buyur ettiğinde ona “ge-liyorum” dercesine başımı salladıysam da Drummle da ben de yerimizden kımıldamıyor, mevzimizi terk etmiyorduk.

“Son zamanlarda Meyve Bahçesi'ne uğradın mı?” diye sordu Drummle.

“Hayır,” dedim, “son gidişimde yeteri kadar İspinoz'a maruz kaldım.”

“Seninle fikir ayrılığı yaşadığımız o akşamdan mı bahsediyorsun?”

“Evet,” dedim kısa ve net bir biçimde.

“Haydi ama!” dedi Drummle müstehzi bir gülümsemeye. “Yine ucuz kurtuldun ellerinden. Öfkene hâkim olmalıydın.”

“Mr. Drummle,” dedim, “siz bana bu konuda akıl verebilecek durumda değilsiniz. En azından ben (o gece öfkeme hâkim olamadığımı kabul ediyor değilim ama) öfkelandiğimde karşımdakine bardak fırlatmıyorum.”

“Ben fırlatıyorum,” dedi Drummle.

İçten içe kabarmaya devam eden bir öfkeyle ona bir iki bakış attıktan sonra şöyle dedim:

“Mr. Drummle, bu konuyu ben açmadım. Ayrıca şu konuşmamız hiç hoşuma gitmiyor.”

Kibirli bir ifadeyle omzunun üzerinden bakarak, “Hoşuna gitmediğinin farkındayım,” dedi. “Oysa bu konu beni hiç etkilemiyor.”

“Bu yüzden,” diye devam ettim, “sizin için de uygunsa bundan böyle birbirimizle hiçbir şekilde iletişim kurmamayı teklif ediyorum.”

“Ben de aynı fikirdeyim,” dedi Drummle, “ben de sana böyle bir teklifte bulunacaktım, daha doğrusu teklifte falan bulunmadan doğrudan bunu hayata geçirecektim. Yalnız sen sen ol soğukkanlılığını kaybetme. Sence de yeteri kadar şey kaybetmedin mi?”

“Ne demek istiyorsunuz beyefendi?”

Drummle bana cevap vermek yerine, “Garson!” diye seslendi.

Garson geldi.

“Bana bak garson. Genç hanımefendinin bugün ata binmeyeceğini ve benim akşam yemeğini onlarda yiyeceğimi anladın, değil mi?”

“Anladım efendim.”

Garson, masamda duran ve hızla soğumakta olan çaydanlığımı avucunun içiyle dokunup bir an önce masaya oturmamı istercesine yalvaran gözlerle bana baktıktan sonra dışarı çıkınca Drummle, bana değen omzunu kıpırdatmamaya azami özen göstererek cebinden bir puro çıkarıp ucunu ısırarak kopardı; yerinden kımıldamaya hiç niyeti yokmuş gibi görünüyordu. İçimdeki öfke fokur fokur kaynıyordu ve neredeyse nefesim kesiliyordu; bu konuyu konuşmaya devam edersek Estella’nın bahsinin geçmesi kaçınılmazdı ve ben onun ismini Drummle’in ağzından duymaya tahammül edemeyeceğimi hissediyordum; bu yüzden sanki orada hiç kimse yokmuş gibi taş kesilmiş bir halde karşı duvara bakıyor ve bir şey söylememek için kendimi tutmaya çalışıyordum. Şayet içeriye güçlü kuvvetli üç çiftçi girmemiş olsaydı –ki onları içeriye garsonun göndermiş olduğunu tahmin ediyorum– o gülünç vaziyette daha ne kadar kalırdık bilemiyorum; çiftçiler paltolarını çıkarıp ellerini ovuşturarak ateşin başına yönelince kenara çekilip onlara yer vermek durumunda kaldık.

Pencereden baktığımda Drummle’in o kaba saba ve hantal hareketleriyle yelesini sımsıkı kavrayarak atına bindiğini

görebiliyordum; ileriye gitmek yerine yanlara ve geriye doğru gidiyordu. Gittiğini sanmıştım fakat kısa bir süre sonra geri gelip az önce ağzına koyup yakmayı unuttuğu purosu için ateş istedi. Kahverengi kıyafetler giymiş bir adam (hanın avlusundan mı, sokaktan mı, artık nereden geldiyse) ona ateş uzattı, Drummle da eyerinden aşağıya eğilerek purosunu yaktı ve kafasını çevirerek kahvaltı salonunun penceresine bakıp güldü. Bu arada, arkası bana dönük duran adamın öne eğilmiş omuzlarını ve darmadağın saçlarını Orlick'e benzetmiştim.

Öylesine canım sıkındı ki o adamın Orlick olup olmadığını düşünecek halde değildim; hatta kahvaltıma ucundan dokunacak halim bile yoktu. Yolculuğun ve yağmurun kirlinden arınabilmek için ellerimi ve yüzümü yıkadım, sonra da anılarımın ayrılmaz bir parçası olan o eski eve doğru yola çıktım; o eve hiç gitmemiş, içine hiç girmemiş olsam benim için çok daha iyi olacaktı.

V. Bölüm

Miss Havisham'la Estella'yı tuvalet masasının bulunduğu, duvar şamdanlarında mumların yandığı o odada buldum; Miss Havisham ateşin önündeki bir kanepeye, Estella'ysa onun ayağının dibindeki bir mindere oturmuştu. Estella örgü örüyor, Miss Havisham da onu seyrediyordu. Ben içeriye girdiğimde ikisi de bakışlarını kaldırıp bana baktı ve bende bir değişikliğin olduğunu fark ettiler; bunu, birbirlerine bakışlarından anladım.

“Pip, seni buraya hangi rüzgâr attı bakalım?” dedi Miss Havisham.

Gözlerini ayırmaksızın bana baktığı halde bir miktar şaşırılmış olduğu belliydi. Estella bana bakarak örgüsünü örmeğe devam ediyordu; bir an için ara verip sonra yine devam etti; onun örerken parmaklarının hareketlerini okuyabildiğimi hayal ettim; hamimin kim olduğunu öğrendiğimi anlamıştı; işaret diliyle bana bunu gayet anlaşılır bir biçimde anlatıyordu.

“Miss Havisham,” dedim, “dün Estella'yla konuşmak için Richmond'a gittim; bir rüzgârın onu buraya atmış olduğunu öğrenince ben de onun peşinden geldim.”

Miss Havisham üçüncü ya da dördüncü kez oturmamı işaret etmişti; bunun üzerine tuvalet masasının önünde du-

ran, genellikle onun oturduğu sandalyeye oturdum. Çevremdeki her şeyin enkaza döndüğü böyle bir günde o sandalyede oturmam gayet uygun olurmuş gibi gelmişti bana.

“Miss Havisham, Estella’ya söyleyeceklerimi –birkaç dakika içinde– sizin önünüzde söyleyeceğim. Söyleyeceklerim sizi ne şaşırtacak ne de üzecek. Şu an tam da arzu ettiğiniz kadar mutsuzum.”

Miss Havisham gözlerini bir an olsun ayırmaksızın bana bakmaya devam etti. Her ne kadar Estella bana bakmıyor olsa da parmaklarının hareketinden beni büyük bir dikkatle dinlediğini anlıyordum.

“Hamimin kim olduğunu öğrendim. Öğrendiğim şey beni mutlu etmedi; hamim, beni şan, şöhret bakımından ya da maddi açıdan daha üst mertebelere taşıyacak biri değilmiş. Birtakım sebeplerden ötürü hamimin kimliği konusunda daha fazla bir şey söylemeyeceğim. Burada bana değil, bir başkasına ait bir sır söz konusu.”

Bir süre hiçbir şey söylemeden durup Estella’ya bakarak konuşmama ne şekilde devam edeceğimi düşündüm; o sırada Miss Havisham benim sözlerimi yineleyerek, “Sana değil, bir başkasına ait bir sır. Ee?” dedi.

“Miss Havisham, beni buraya ilk çağırdığınız zaman şu ilerdeki köyde yaşayan bir çocuktum – keşke o köyden hiç ayrılmamış olsaydım. Buraya hasbelkader gelmiş bir çocuktum; para karşılığı isteklerinizi yerine getirecek ya da kaprislerinizi tatmin edecek türden bir hizmetkârdım, öyle değil mi?”

“Evet, Pip,” diye karşılık verdi Miss Havisham başını sallayarak, “öyleydin.”

“Mr. Jaggers da...”

Miss Havisham sert bir tavırla sözümü keserek, “Mr. Jaggers’ın bu konuyla hiçbir alakası yok,” dedi. “Bu konuda hiçbir şey bilmiyordu. Kendisinin hem benim hem de haminin avukatı olması tamamen tesadüf. Mr. Jaggers pek

çok kişiye avukatlık ettiğinden böyle bir şeyin yaşanması gayet normal. Bu, hiç kimsenin planlamış olduğu bir şey değil; kendiliğinden oluşmuş bir durum.”

O an onun o buruş buruş yüzüne bakan herkes o ana kadar söylediklerinde herhangi bir aldatmaca ya da eksik bilgi olmadığını anlayabilirdi.

“Ben bu meseleyle ilgili yanlış bir kanıya kapıldığımda ve bu yanlış kanıya epey uzunca bir süre inanmaya devam ettiğimde hal ve hareketlerinizle buna inanmaya devam etmeme sebep olmadınız mı peki?” diye sordum.

“Evet,” dedi Miss Havisham başını sallayarak, “senin bu yanlış kanıya inanmaya devam etmene sebep oldum.”

“Böyle bir şey iyiliğe sığar mı peki?”

Miss Havisham bastonunu yere vurarak hiddetle, “Benim kim olduğumu bir düşünsene!” diye bağırdı; bu öylesine şiddetli ve beklenmedik bir öfke patlamasıydı ki Estella başını kaldırıp şaşkınlıkla ona bakmıştı. “Tanrı aşkına, benim gibi bir kadın neden insanların iyiliğini düşünsün ki!”

Az önceki sitemim bir tür zafiyet göstergesiydi; kendime hâkim olamamış, o sözleri istemeden söylemişim. Bunu da yaşadığı öfke patlamasının ardından suratını asmış oturan Miss Havisham’a söyledim.

“Tamam, tamam!” dedi Miss Havisham. “Söyleyeceğin başka bir şey var mı?”

Onu teskin etmek için, “Buraya geldiğim zamanlarda, burada bulunmamın karşılığını fazlasıyla ödediniz,” dedim, “ve çiraklığa başladığım sırada bu paraların çok faydasını gördüm. Bu soruları sırf merakımdan soruyorum. Bundan sonra söyleyecekleriminse çok daha farklı bir maksadı var. (Söyleyeceklerimin kişisel menfaat gözetmeyen türden şeyler olduğunu umut ediyorum.) Miss Havisham, kapılmış olduğum yanlış kanıya inanmaya devam etmeme sebep olarak – sizi kızdırmadan nasıl ifade edeceğimi bilemiyorum; eminim siz kendi amacınızı benden çok daha doğru ifade edersiniz–

çıkarıcı akrabalarınızla dalga geçerek onları cezalandırma amacı mı güdüyordunuz acaba?”

“Evet. Onlar da bu tuzağa düştüler. Sen de düştün. Geçmişte bunca acı çekmiş bir kadın olarak gözünüzü açmanız için onlara da sana da yalvaracak değildim. Ben size hiçbir zaman tuzak kurmadım. Kendi tuzaklarınızı kendiniz kurdunuz!”

Sakinleşene kadar bekledim –bu sözleri de ani ve şiddetli bir öfke patlamasıyla söylemişti– ve sonra konuşmaya devam ettim:

“Akrabalarınızdan bir aileyle epey içli dışlı oldum Miss Havisham; Londra’ya gittiğimden beri sürekli onlarla birlikteyim. Tıpkı benim gibi onların da bu meselede büyük bir yanılgı içerisinde olduklarını biliyorum. Söyleyeceklerim ister hoşunuza gitsin ister gitmesin, bana ister inanın ister inanmayın; Mr. Matthew Pocket ile oğlu Herbert’ı size karşı savunmazsam büyük bir alçaklık ve riyakârlık yapmış olurum; onların yüce gönüllü, namuslu, açık yürekli, akılları kötülüğe ve dalavereye ermeyen insanlar olduklarını teslim etmek zorundasınız, yoksa onlara büyük haksızlık etmiş olursunuz.”

“Neticede onlar sizin dostlarınız,” dedi Miss Havisham.

“Onların hakkı olanı ellerinden aldığımı düşünmelerine rağmen benimle dost oldular,” dedim, “Sarah Pocket, Miss Georgiana ve Mrs. Camilla bana hiç de dostane davranmazken onlar benimle arkadaşlık ettiler.”

Mr. Pocket’la Herbert’ın diğerlerinden ne denli farklı olduğunu bu şekilde ortaya koymuş olmam Miss Havisham’ın hoşuna gitmişti sanırım. Beni dikkatli gözlerle bir süre süzdükten sonra alçak sesle şöyle dedi:

“Onlar için ne istiyorsun?”

“Sadece onları diğerleriyle bir tutmamanızı istiyorum,” dedim. “Aynı kanı taşıyor olabilirler ama inanın mizaçları çok farklı.”

Miss Havisham bana dikkatli gözlerle bakmaya devam ederek bir kez daha, “Onlar için ne istiyorsun?” diye sordu.

Yanaklarımın bir parça kızardığını hissederek, “Sizin de gördüğünüz gibi,” dedim, “bir şey istediğim zaman ne kadar çabalasam da bunu sizden saklayabilecek kadar kurnaz biri değilim. Miss Havisham, dostum Herbert’a hayatı boyunca faydalı olacak bir para yardımında bulunmak isterseniz size bunu ne şekilde yapabileceğinizi söyleyebilirim. Yalnız durumun hassasiyetinden ötürü bu işin Herbert’tan habersiz yapılması gerekiyor.”

Miss Havisham, bana daha dikkatli bakabilmek için ellerini bastonuna dayayarak, “Neden ondan habersiz yapılması gerekiyormuş?” diye sordu.

“Çünkü,” dedim, “ben ona bu yardımı yaklaşık iki sene önce ondan habersiz şekilde başlattım; şu anda da bunun açığa çıkmasını istemiyorum. Başladığım işin sonunu neden getiremeyeceğimi size söyleyemem. Az önce bahsettiğim, bana değil de başkasına ait olan o sırla ilgili bir durum.”

Miss Havisham bakışlarını benden yavaş yavaş uzaklaştırıp ateşe dikti. O sessizlikte ve ağır ağır eriyen mumların ışığında bana ateşi çok uzun bir süre boyunca seyretmiş gibi geldi; en sonunda kırmızı kor haline gelmiş kömürler küle dönüp çökünce irkildi ve önce boş gözlerle, sonra da giderek yoğunluğu artan bir dikkatle tekrar bana bakmaya başladı. Tüm bu zaman zarfında Estella ara vermeksizin örgü örmeğe devam etmişti. Miss Havisham dikkatini tekrar bana yönlendirdikten sonra sanki konuşmamız hiç sekteye uğramamış gibi bir ifadeyle, “Peki daha başka?” diye sordu.

Bu kez Estella’ya dönüp titreyen sesimi kontrol etmeye çalışarak, “Estella,” dedim, “seni sevdiğimi biliyorsun. Seni uzun yıllardır yürekten sevdiğimi biliyorsun.”

Estella kendisine seslenilince başını kaldırıp yüzüme baktı; bu arada parmakları hiç kesintisiz işlemeye devam ediyordu; bana bakarken yüzünde hiçbir duygu yoktu. Miss Havisham’ın bir ona bir bana baktığını görebiliyordum.

“Sana bunu daha önce söylemeliydim fakat epey uzun bir süre yanlış bir kanıya saplanıp kaldığımdan bir türlü söyleyemedim. İçten içe Miss Havisham’ın seninle beni evlendirmek niyetinde olduğunu umut ediyordum. Bunun senin seçimin olmadığını, Miss Havisham’ın arzusuna boyun eğdiğini düşündüğümünden sana bunu söylemeye çekindim. Fakat artık söylemem gerekiyor.”

Estella, yüzündeki o duygusuz ifadeyi muhafaza edip aralıksız örgü örmeye devam ederek başını iki yana salladı.

Onun bu hareketine karşılık ben de, “Biliyorum,” dedim, “biliyorum. Hiçbir zaman benim olmayacağını biliyorum Estella. Yakında başıma neler gelecek, nerelere gideceğim, ne denli yoksul düşeceğim, hiç bilmiyorum. Her şeye rağmen seni seviyorum. Seni bu evde ilk gördüğüm andan beri seviyorum.”

Estella bir yandan örgü örmeye devam ederek hiçbir duygu barındırmayan o yüz ifadesiyle bana bakıp başını iki yana salladı.

“Miss Havisham’ın yoksul bir çocuğun zaafından faydalanıp onun duygularıyla oynayacak kadar acımasız olduğunu zannetmiyorum; yaptığı şeyin ne denli ağır olduğunu bilse eminim ki beni bunca sene boş bir umudun, zavallı bir hayalin peşinden koşturmaz, bana bu denli büyük eziyet etmezdi. Tüm bunları düşünmeden yapmış olmalı. Miss Havisham öylesine acı çekiyordu ki benim de acı çekiyor olabileceğimi düşünemedi sanırım Estella.”

Miss Havisham’ın elini kalbine koyduğunu gördüm; eli kalbinin üzerinde, oturduğu yerden bir bana bir Estella’ya bakmaya devam ediyordu.

Estella son derece serinkanlı bir biçimde, “Sanırım,” dedi, “benim anlamakta güçlük çektiğim birtakım duygular ya da geçici hevesler –bunlara ne isim vereceğimi bilemiyorum– var. Bana beni sevdiğini söylediğinde bu kelimelerin sözlük anlamını bildiğimden, ne demek istediğini elbette an-

lıyorum fakat bu kelimeler benim için bunun ötesinde hiçbir şey ifade etmiyor. Gönlüme hitap edemiyorsun, yüreğime dokunamıyorsun. Söylediklerin zerrece umurumda değil. Hatırlarsan seni bu konuda uyarmaya çalışmıştım.”

Perişan bir vaziyette, “Evet,” dedim.

“Evet. Fakat sen laftan sözden anlayacak durumda değildin; bunları söylerken gayet ciddi olduğumu anlayamıyordun. Öyle değil mi?”

“Ciddi olmadığını düşünüyordum; buna inanmak istiyordum. Öyle genç, öyle deneyimsiz ve öyle güzelsin ki Estella. İnsan böyle birinin var olabileceğine inanamıyor.”

“Böyle biri var işte; ben *böyleyim*,” dedi Estella. Sonra kelimeleri tek tek vurgulayarak, “Benim yaradılışım böyle,” diye ilave etti. “Bunları söyleyerek sana, başkalarına tanımadığım bir ayrıcalık tanımış oluyorum. Bundan daha fazlası gelmez elimden.”

“Bentley Drummle’ın senin peşinden kasabaya geldiği doğru mu?” diye sordum.

“Doğru,” dedi Estella, Drummle’ı had safhada hor gördüğünü belli eden bir kayıtsızlıkla.

“Senin ona yüz verdiğin, onunla ata bindiğin, bu akşam birlikte yemek yiyeceğiniz doğru mu peki?”

Estella bunu bilmeme bir parça şaşırmış olsa da bozuntuya vermeden, “Doğru,” diye karşılık verdi.

“Onu seviyor olamazsın Estella!”

Odaya girdiğimden bu yana ilk kez örgüsüne ara verip öfkeli bir tavırla, “Ne demiştin sana ben?” diye sordu. “Buna rağmen söylediklerimde ciddi olduğuma hâlâ inanmıyor musun?”

“Onunla evlenemezsin Estella!”

Estella, Miss Havisham’a baktı, sonra elindeki örgüye bakarak bir süre düşündü. Sonra, “En iyisi sana doğruyu söylemek. Onunla evleneceğim,” dedi.

Yüzümü ellerimin arasına sakladım; ondan bu sözleri duymanın bende yaratmış olduğu müthiş ıstıraba rağmen

kendimi umduğumdan çok daha iyi kontrol edebilmişim. Ellerimi yüzümden çektiğimde Miss Havisham'ın betinin benzinin atmış olduğunu fark ettim ve cayır cayır yanan tüm o kederime ve heyecanıma rağmen içim sızladı.

“Estella, canımın içi Estella, Miss Havisham'ın sana böyle korkunç bir şey yaptırmasına izin verme; böyle bir şey felaketin olur. Haydi beni boş ver –en başından itibaren beni zerre kadar umursamadığının farkındayım– kendini, Drummle'dan daha saygın birine, seni daha fazla hak eden birine ver. Miss Havisham seni özellikle ona veriyor çünkü ondan çok daha üstün niteliklere sahip çok sayıdaki hayranınla seni yürekten seven birkaç erkeğin canını en çok bu şekilde yakabileceğini ve gururlarını en fazla bu şekilde incitebileceğini biliyor. Seni seven az sayıdaki erkeğin arasında, seni benim kadar uzun süredir olmasa da benim kadar yürekten seven biri vardır belki de. Onu seç; senin hatırın için bağrıma taş basar ve bu durumu çok daha kolay kabullenirim.”

Bu açık yürekliliğim Estella'yı öylesine şaşırtmıştı ki belki söylediklerimi zihninde anlamlandırmayı başarabilseydi sözlerim onda merhamet uyandırabilirdi.

Bu defa daha yumuşak bir ses tonuyla, “Onunla evleneceğim,” dedi bir kez daha. “Düğün hazırlıkları yapılıyor. Yakında evleneceğim. Bu konuda neden beni evlat edinip büyüten annemi suçluyorsun ki? Bu çok kırıcı bir tavır. Bu benim kendi tercihim.”

“Kendini kaba saba bir herif için heba etmek senin kendi tercihin, öyle mi Estella?”

“Kendimi kimin için heba edecekmişim?” dedi Estella gülümseyerek. “Çok geçmeden benim kendisinden zerre kadar hoşlanmadığımı hissedecek (şayet insanlar böyle şeyleri hissedebiliyorlarsa) biri için mi heba edeyim kendimi? Konu kapanmıştır! Ben kararımı verdim. Kocam da ben de bir şekilde idare edip gideceğiz. Beni felakete sürükleyecek bu adımı kimin yüzünden attığım meselesine gelince; Miss

Havisham'a kalsa o hemen evlenmememi, biraz beklememi istiyor. Fakat ben sürdürdüğüm bu hayattan bıktım; zaten en başından itibaren bana hiç cazip gelmiyordu. Yaşam şeklimi değiştirmeye kararlıyım. Bir şey söyleme artık. Biz birbirimizi hiçbir zaman anlayamayacağız.”

“Öyle aşağılık, öyle aptal, öyle kaba saba bir herif ki!” dedim umutsuzca üsteleyerek.

“Korkma, onun hayatını cennet bahçesine çevirecek falan değilim,” dedi Estella. “Ona mutluluk falan getirmeyeceğim. Haydi! Al elimi, vedalaşalım hayalperest çocuk – yoksa adam mı demeliyim?”

“Ah, Estella!” dedim; kendimi tutmak için ne denli çabalarsam çabalayayım acı gözyaşlarım ellerine damlıyordu. “İngiltere’de kalıp insanların içinde başım dik yürüyebilecek durumda olsam bile seni Drummle’in karısı olarak görmeye nasıl dayanacağım?”

“Saçmalık bu,” dedi Estella, “saçmalık. Yakında geçer.”

“Hiçbir zaman geçmeyecek Estella!”

“Bir haftaya kalmadan unutursun beni; aklına bile gelmez olurum.”

“Seni unutmak mı! Sen benim benliğimin bir parçasısın; bir parçamsın sen benim. Basit bir işçi çocuk olarak buraya geldiğim ve zavallı kalbimi yaraladığın o ilk günden beri okuduğum her satırda sen varsın. Seni ilk gördüğümünden beri baktığım her yerde hep sen varsın; nehirde, gemilerin yelkenlerinde, bataklıkta, bulutlarda, gündüzün aydınlığında, gecenin karanlığında, ormanda, denizde, sokaklarda... Zihnimde tasavvur edebildiğim tüm o güzel hayallerin vücut bulmuş halisin sen. Londra’nın en dayanıklı binalarının taşları ne kadar gerçekse varlığının üzerimdeki etkisi o kadar gerçek, yarattığın bu etkiyi benden söküp almak da o taşları yerinden sökmek kadar imkânsız; nereye gidersem gideyim bu hep böyle olacak. Estella, sen son nefesime kadar benliğimin bir parçası olarak kalacaksın; bu senin engelleyebileceğin bir

şey değil; içimde kalmış olan azıcık iyilikte de kötülükte de hep senden bir şeyler olacak. Yine de ikisi arasında bir seçim yapmam gerekirse seni içimdeki iyilikle özdeşleştiririm; seni hep iyi hatırlayacağım çünkü her ne kadar şu an çok acı çekiyor olsam da senin bana yaptığın iyilikler, kötülüklerden çok daha fazladır. Tanrı seni korusun, Tanrı seni bağışlasın!”

Bu kırık dökük sözler ağızımdan dökülürken nasıl bir kederle kendimden geçmiş olduğumu hiç bilmiyorum. Bu duygu dolu sözler, içimdeki bir yaradan fışkıran kan gibi birden boşalıvermişti. Elini uzun uzun dudaklarıma bastırdım, sonra da oradan ayrıldım. Fakat bu ana dair unutamadığım şey (ki bunu çok geçmeden bambaşka bir nedenle –çok daha geçerli bir sebeple– yeniden hatırlayacaktım) Miss Havisham’ın tavrıydı; Estella bana kuşku dolu ve şaşkın gözlerle bakarken, eli hâlâ kalbinin üstünde duran Miss Havisham, hayaleti andıran o suratında acıma ve pişmanlık dolu tüyler ürpertici bir bakışla, gözünü ayırmaksızın beni seyrediyordu.

Olan olmuş, giden gitmişti! Durum öylesine umutsuzdu ki evin kapısından dışarı çıktığımda gökyüzü bile daha bir kararmış gibi gelmişti bana. Bir süre arka yollarda ve patikalarda gezinerek saklandıktan sonra yürüyerek Londra’ya gitmek üzere yola koyuldum. Bu arada bir miktar kendime gelmiş olduğumdan hana dönüp de Drummle’la karşılaşmaya tahammül edemeyeceğimi fark etmiştim; arabaya binip de birilerinin benimle konuşmasına da katlanamazdım; o an kendim için yapabileceğim en iyi şey bitap düşmektir.

Londra Köprüsü’nden geçerken saat gece yarısını geçiyordu. O zamanlar nehrin Middlesex yakınlarındaki kıyısından batıya doğru uzanan dar ve karmaşık yollara daldım; Temple’a gidilebilecek en kestirme yol, nehrin yakınlarındaki Whitefriars’tan geçiyordu. Evdekiler ertesi gün geleceğimi düşünüyorlardı fakat anahtarım vardı; Herbert yatmışsa bile onu rahatsız etmeden içeri girip yatabilirdim.

Temple kapandıktan sonra Whitefriars kapısından içeri girdiğim pek vaki değildi; üstüm başım çamur içinde olduğundan ve çok bitkin görüldüğümünden gece bekçisinin beni içeriye almadan önce tepeden tırnağa süzmesine alınganlık göstermedim. Hatırlamasına yardımcı olmak için ona ismi mi söyledim.

“Benzettim ama tam emin olamadım efendim. Size bir not var efendim. Getiren haberci onu burada, fenerimin ışığında okumanızı rica etti.”

Bu rica karşısında şaşkınlığa kapılarak notu aldım. Alıcı “Sayın Philip Pip” olarak belirtilmişti; zarfın üst kısmında da “LÜTFEN BUNU BURADA OKUYUN” yazıyordu. Bekçinin tuttuğu fenerin ışığında zarfı açıp Wemmick’in yazısıyla yazılmış notu okudum:

“EVE GİTMEYİN.”

VI. Bölüm

Bu uyarıyı okur okumaz hemen Temple kapısından dönüp Fleet Caddesi'ne saptım; gece geç vakit olmasına rağmen bir araba bulmayı başarıp Covent Garden'daki Hummums¹⁰ Otel'i'ne gittim. O zamanlar gecenin kaçı olursa olsun orada boş oda bulmak mümkündü; kâtip hemen beni içeriye alıp rafta duran şamdanını yaktı, sonra da elindeki listeye bakıp beni doğruca boş bir odaya götürdü. Burası, giriş katın arka tarafında mahzeni andıran bir yerdi; despot bir canavarı andıran dört direkli bir yatak, bacaklarını açarak tüm odayı kaplamış gibiydi; gönlünce yaydığı bacaklarından birini şömineye, bir diğeriniyse kapının eşiğine uzatmış, kendisine bahşedilmiş olan tanrısal hakkı kullanıyormuşçasına o küçücük lavaboyu köşede küçücük bir yere sıkıştırmıştı.

Bana odaya kadar eşlik eden kâhya, bir gece lambası istediğim için asrısaadet günlerinden kalmışa benzeyen bir saz mumu¹¹ getirdi; bir baston hayaletini andıran, dokunduğunuz an kırılıverecekmiş gibi duran, kenarları delikli –ki bu yuvarlak deliklerin duvardaki yansıması etrafı dikkatle incelemiş gibi görünen, kocaman açılmış gözleri andırıyordu– teneke bir kabın içinde sanki tecritteymiş gibi bir başına duran bu obje, kendisi dışında herhangi bir şeyi aydınlat-

¹⁰ (Tr.) Hamam. (ç.n.)

¹¹ Mum yerine kullanılan, yağa batırılmış kuru saz. (e.n.)

maktan âcizdi. Ayaklarım sızlayarak bitkin ve perişan halde yatağa girip yattığımda ne kendi gözlerimi kapatmayı başarabildim ne de ahmak Argos'unkileri.¹² Gecenin kör karanlığında ve kasvetinde birbirimizi seyredip durduk.

Ne efkârlı bir geceydi! Öylesine huzursuz, öylesine kederli, öylesine uzun! Odada soğuk isle sıcak toz karışımından oluşmuş, misafirperverliğe hiç sığmayan bir koku vardı; tepedeki tentenin köşelerine baktıkça oraya yuvalamış olan, kasaptan gelen kurtsineklerinin, pazaryerinden gelen kulağakaçanların ve köylerden gelen larvaların önümüzdeki yazı beklemekte olduklarını geçirdim içimden. “Aşağıya düşerler mi acaba?” sorusuna yanıt aramaya çalıştığım sırada yüzümde hafif kıpırtılar hisseder gibi oldum; bu hiç hoşuma gitmemişti zira arkasından daha başka, çok daha uygunsuz ve mide bulandırıcı şeylerin gelebileceğini düşündürüyordu bana. Bir süre gözlerim açık yattım; o sırada sessizliği dolduran o tuhaf sesler duyulur hale geldi. Dolap fısıldıyor, şömine iç çekiyor, küçük lavabo tıkırdıyor ve ara ara çekmece-lerden birinde bir gitar teli tıngırdayıp duruyordu. Bu arada duvardaki gözler bambaşka bir ifadeye bürünmüştü sanki; büyük bir dikkatle beni seyreden her bir yuvarlağın içinde yazan “EVE GİTMEYİN” yazısını görür gibi oluyordum.

Geceme dadanıp üzerime abanan gece sanrılarının, gece gürültülerinin hiçbirisi “EVE GİTMEYİN” cümlesini kafamdan uzaklaştıramıyordu. Bu cümle tıpkı bedensel bir ağrı gibi tüm düşüncelerime sirayet ediyordu. Daha yakınlarda, kimliği belirsiz bir beyefendinin bir gece Hummums’a gelip yatağında kendini öldürdüğünü ve ertesi sabah kanlar içinde yüzükoyun yatarken bulunduğunu gazetede okumuştum. O an aklıma bu beyefendinin de benim kaldığım şu mahzende kalmış olabileceği geldi; emin olabilmek için yataktan kalkıp etrafta kırmızı kan lekeleri var mı diye bakındım, sonra da

12 Argos Panoptis, Yunan mitolojisinde yüz gözlü bir canavardır. Panoptis, Yunancada her şeyi gören anlamına gelmektedir. (ç.n.)

koridora bakmak ve kâhyanın uyukladığı yerden gelen uzak bir ışıkla yarenlik edip biraz olsun açılabilmek için kapıyı açtım. Notu okuduğumdan beri zihnim “Eve neden gitmeliyim?”, “Evde ne oldu?”, “Eve ne zaman gidebilirim?”, “Provis evde güvende mi?” sorularıyla öylesine doluydu ki kafamda başka bir düşünceye yer olmadığını sanırdınız. Estella’yı ve o gün onunla nasıl bir daha görüşmemek üzere vedalaştığımızı düşünürken de vedalaşma anındaki tüm o ayrıntıları, Estella’nın sesinin tonunu, bakışlarını, örgü ören parmaklarının hareketini anımsarken de zihnim orada, burada, her yerde, sürekli “EVE GİTMEYİN” uyarısını takip ediyordu. En sonunda bedenim ve zihnim tükenmiş halde sızdığımda bile içimden o devasa ve müphem fiili çekmeye devam ettim. Şimdiki zaman/emir kipi: Eve gitme, eve gitmesin, eve gitmeyelim, eve gitmeyin, eve gitmesinler. Sonra da şu şekilde çekmeye başladım: Eve gidemeyebilirim, eve gidemem, eve gidemeyebilirdim, eve gidemezdim, eve gitmeyecektim, eve gitmemeliydim. En sonunda aklımı kaçıracağımı zannederek yine sırtüstü dönüp gözümü, büyük bir dikkatle duvardan beni seyreden yuvarlaklara diktim.

Resepsiyondakilere beni yedide uyandırmalarını söylemiştim çünkü herkesten önce Wemmick’i görmem gerektiği çok açıktı; bu konuda onun Walworth’taki hissiyatına başvurmam gerektiği de aynı derecede açıktı. Korkunç bir gece geçirdiğim o odadan çıkmak için sabırsızlandığımdan kapıyı ikinci kez tıklatmalarına gerek kalmadan gece boyunca bir an olsun huzur bulamadığım yatağımdan fırlayıverdim.

Saat sekizde Kale’nin burçları tam karşımda yükselmekteydi. Tam o sırada küçük hizmetçi kız, elinde iki sıcak ekmek somunuyla Kale’ye girmek üzere olduğundan onunla birlikte küçük kapıdan ve köprüden geçip kendisine ve İhtiyar’a çay demleyen Wemmick’in karşısına habersiz çıktıverdim. Açık duran bir kapıdan, yatağında yatan İhtiyar’ı görebiliyordum.

“Merhaba Mr. Pip!” dedi Wemmick. “Eve döndünüz demek.”

“Evet, döndüm,” diye karşılık verdim; “fakat eve gitmedim.”

“Çok güzel,” dedi Wemmick ellerini ovuşturarak. “Her ihtimale karşı Temple’ın tüm kapılarına sizin için not bırakmıştım. Hangi kapıya gittiniz?”

Ona hangi kapıya gittiğimi söyledim.

“Gün içinde diğer kapılara gidip bırakmış olduğum notları imha edeyim o halde,” dedi Wemmick; “mümkün mer-tebe geride kanıt teşkil edebilecek belge bırakmamak dikkat edilmesi gereken bir kaidedir, zira ne zaman aleyhinizde kullanılacağını bilemezsiniz. Bu arada samimiyetinize güvenile-rek sizden bir şey isteyebilir miyim? Zahmet olmazsa İhtiyar için şu sosisi kızartabilir misiniz?”

Memnuniyetle yapacağımı söyledim.

Wemmick, küçük hizmetçi kıza dönerek, “Gidip diğer işlerini yapabilirsin, Mary Anne,” dedi. Kız odadan çıktıktan sonra göz kırparak, “Böylelikle biz de baş başa kalmış oluruz, değil mi Mr. Pip?” diye ekledi.

Sergilediği dostluk ve özen için ona teşekkür ettim; ben bir yandan İhtiyar’ın sosisini kızartıp ekmeğine tereyağı sürerken alçak sesle konuşmaya başladık.

“Biliyor musunuz Mr. Pip,” dedi Wemmick, “sizinle bir-birimizi gayet iyi anlıyoruz. Şu an özel kimliklerimizle karşı karşıyayız; sizinle daha önce de gizli bir iş yapmışlığımız var. İş başka, özel hayat bambaşkadır. Şu an iş alanının dışındayız ve profesyonel kimliklerimizden soyunmuş durumdayız.”

Söylediklerini içtenlikle onayladım. Gerginlikten elim ayağım öylesine birbirine dolanmıştı ki İhtiyar’ın sosisini me-şale gibi yakmış, üfleyerek söndürmek zorunda kalmıştım.

“Dün sabah,” dedi Wemmick, “sizi götürdüğüm bir yer-de tesadüfen duyduğuma göre – ikimiz yalnızken bile birta-kım isimleri zikretmemekte fayda görüyorum.”

“Elbette, böylesi çok daha akıllıca olur,” dedim. “Sizi çok iyi anlıyorum.”

“Dün sabah orada tesadüfen duyduğuma göre,” dedi Wemmick, “sömürgecilerle ve taşınabilir mülklerle bir şekilde ilişkili olduğunu ileri sürebileceğimiz bir kişi – ki kendisinin kim olduğunu bilmiyorum; ayrıca ismini zikretmemize gerek yok...”

“Böyle bir şeye hiç gerek yok,” dedim.

“Bahsettiğimiz bu kişi, insanların çoğu kez kendi istekleri dışında ve devletin imkânlarıyla gidip yerleştikleri dünyanın uzak bir köşesinde küçük bir karmaşaya sebep olmuş...”

Wemmick’in suratına öyle dalmıştım ki İhtiyar’ın sosisini donanma fişegi gibi tutuşturarak hem kendi dikkatimi hem de Wemmick’in dikkatini dağıtmış ve bunun için özür dilemiştim.

“...bu kişi, bahsettiğimiz bu yerden kaçarak, sonra da izini kaybettirerek küçük bir karmaşaya sebep olmuş,” dedi Wemmick. “Bununla ilgili muhtelif varsayımlarda bulunuyor ve tahminler yürütülüyor. Ayrıca, sizin Temple, Court Garden’daki evinizin de gözetlendiğini ve bu durumun bir süre daha devam edebileceğini duydum.”

“Kim tarafından?”

Wemmick kaçamak bir yanıt vererek, “O konuya girmeyeyim;” dedi, “yoksa mesleki sorumluluklarıma aykırı hareket etmiş olurum. İsmi zikretmeyeceğim o yerde duyduğum tuhaf şeylerden biri de buydu işte. Bunu bana verilen bir bilgiye dayanarak söylemiyorum. Bunlar sadece kulağıma çalınanlar.”

Wemmick, benimle konuşmaya devam ederken kızartma çatalıyla sosisi elimden alıp İhtiyar’ın kahvaltısını küçük bir tepsinin üzerine güzelce hazırladı. Kahvaltısını götürmeden önce elinde tertemiz, beyaz bir peçeteyle odasına gidip peçeteyi İhtiyar’ın boynuna bağladı, sonra da sırtını bir yastıkla destekleyip gece takkesini yana yatırarak ona epey hovarda

bir görünüm kazandırdı. Sonra da kahvaltısını büyük bir özenle önüne koyarak, “İyisin, değil mi İhtiyar Babamız?” diye sordu. İhtiyar da onun bu sorusuna büyük bir neşeyle, “İyiim oğlum John, çok iyiyim!” diye karşılık verdi. İhtiyar, misafirlerin karşısına çıkabilecek durumda olmadığından hiçbir şey söylenmesine gerek kalmadan anlamıştı onu görmezden gelmem gerektiğini; aynı şekilde tüm bu olan bitenlerin hiç farkında değilmişim gibi yaptım.

Wemmick, İhtiyar’ın odasından geldiğinde ona, “Şu evimin gözetlenmesi meselesini (ki bir defasında böyle bir şeyden şüphelenmiştim) bahsettiğiniz o kişiden bağımsız düşünemeyiz, değil mi?” diye sordum.

Wemmick çok ciddi görünüyordu. “Böyle bir şeyi kendi bilgilerime dayanarak ileri süremem. Yani önceden böyle bir şeyi söylemeye cesaret edemem. Gelgelelim ya dediğiniz gibidir ya öyle olacaktır ya da ortada öyle bir tehlike vardır.”

Little Britain’daki işine duyduğu bağlılığın onu daha fazlasını söylemekten alıkoyduğunu görüyordum, bu kadarını bile söylemiş olması büyük bir fedakârlıktı ve ona bunun için minnet duyuyordum, bu yüzden onu daha fazla zorlayamazdım. Yalnız, ateşe bakıp biraz düşündükten sonra ona bir soru sormak istediğimi, yanıtlayıp yanıtlamamanın kendi tercihinine bağlı olduğunu, bu konuda en doğru kararı kendisinin vereceğine inandığımı söyledim. Wemmick kahvaltısına ara verip kollarını göğsünde kavuşturdu, sonra da gömleğinin kıvrılmış kollarını düzelterip (zira onun için ev rahatlığı demek ceketsiz oturmak demekti) sorumu sormam için başını salladı.

“Asıl adı Compeyson olan, kötü biri olarak nam salmış bir adamı tanıyor musunuz?”

Evet dercesine bir kez başını salladı.

“Bu adam yaşıyor mu?”

Bir kez daha başını salladı.

“Londra’da mı yaşıyor?”

Başını bir kez daha sallayıp o posta kutusunu andıran ağzını sımsıkı kapattı ve başını son bir kez daha sallayıp tekrar kahvaltısına döndü.

Wemmick durumu iyi anlayabilmem için kelimeleri dikkatle vurgulayarak, “Evet,” dedi, “sorgulama faslı bittiğine göre şimdi gelelim o şeyleri duyduktan sonra ne yaptığımıza. Sizi bulmak için Garden Court’a gittim; bulamayınca Mr. Herbert’ı bulmak için Clarriker’in şirketine gittim.”

Son derece endişeli bir biçimde, “Onu orada bulabilmişsinizdir umarım,” dedim.

“Buldum ve isim vermeden, detaya girmeden ona evinizde ya da evinizin yakınlarında kalan biri varsa –o kişinin isminin Tom, Jack ya da Richard olduğunu farz edelim– siz burada yokken o Tom, Jack ya da Richard’ı hemen oradan uzaklaştırmasını söyledim.”

“Ne yapacağını şaşırmıştır, değil mi?”

“Sahiden de ne yapacağını şaşırdı; bir de ben bunun üzerine o Tom, Jack ya da Richard’ı şimdilik çok uzaklara götürmenin güvenli olmadığını söyleyince iyice kafası karıştı. Size bir şey söyleyeyim mi, Mr. Pip? Böyle durumlarda eğer halihazırda büyük bir şehirdeyseniz yapabileceğiniz en iyi şey orada kalmaktır. Gizlendiğiniz yerden hemen çıkmamanız gerekir. Açık havaya çıkmadan, hatta başka bir ülkeye gitmeden önce bir yere gizlenip ortalık sakinleşene kadar beklemek en iyisidir.”

Ona bu değerli öğüdü için teşekkür ederek Herbert’in ne yaptığını sordum.

“Mr. Herbert, “dedi Wemmick, “yaklaşık yarım saat hiçbir şey yapmaksızın öylece kalakaldıktan sonra bir plan yaptı. Bana aramızda kalması koşuluyla bir şey söyledi; muhtemelen sizin de bildiğiniz gibi kendisi, yatalak bir babası olan genç bir hanımefendiyle görüşüyormuş. Eskiden gemilere erzak tedarik eden bu baba, yatağını cumbanın önüne taşıtmış; böylelikle nehirden gelip geçen gemileri sey-

redediliyormuş. Siz bu hanımefendiyle tanışmışsınızdır herhalde, değil mi?”

“Kendisini gıyaben tanıyorum,” diye karşılık verdim.

İşin aslı bu hanımefendi, benim Herbert’a ölçsüzce para harcattığını ve ona hiçbir faydamın dokunmadığını düşündüğünden Herbert’ın benimle arkadaşlık etmesini tasvip etmiyordu; Herbert bizi tanıştırmayı teklif ettiğinde hanımefendi bu teklife pek sıcak bakmamıştı, bu yüzden de Herbert durumu bana anlatmak ve tanışma işini biraz erteleme daha iyi olacağını söylemek durumunda kalmıştı. Herbert’ın maddi durumunu gizliden gizliye düzeltmeye başladıktan sonra bu durumu iyimser bir bakış açısıyla kabullenmeyi başarmış, Herbert’la sözlüsünün görüşmelerine üçüncü bir kişiyi dâhil etmek istememelerini doğal karşılamaya başlamıştım; böylelikle zaman içinde –Herbert’ın söylediğine göre– Clara’nın gözündeki itibarım arttığı ve Herbert aracılığıyla birbirimize birtakım masajlar ve selamlar gönderir duruma geldiğimiz halde Clara’yı hiç görmemiştim. Her neyse, Wemmick’i tüm bu detaylarla sıkmak istemedim.

“Bu cumbalı ev,” dedi Wemmick, “nehir kıyısında, Limehouse ile Greenwich arasında bir koydaymış; saygın bir dul hanımefendi olan ev sahibinin üst katta kiralık, mobilyalı bir dairesi varmış. Mr. Herbert bana, oranın Tom, Jack ya da Richard’ın geçici bir süre kalması için uygun olup olmadığını sordu. Ben de size birazdan sayacağım üç sebepten ötürü oranın çok uygun olduğunu söyledim. Şimdi şöyle söyleyeyim, öncelikle, burası sizin sıklıkla gittiğiniz yerlerin de irili ufaklı kalabalık caddelerin de çok uzağında bir yer. İkincisi, siz oraya gitmeseniz de Mr. Herbert aracılığıyla Tom, Jack ya da Richard’ın güvende olup olmadığını öğrenebilirsiniz. Üçüncüsü, bir süre sonra, sular durulup tehlike geçtikten sonra bu Tom, Jack ya da Richard’ı gemiyle deniz aşırı bir yere göndermek isterseniz onu hemen oradaki gemilerden birine bindirebilirsiniz.”

Bu söyledikleri içimi öylesine rahatlatmıştı ki ona defalarca teşekkür ettim ve ondan anlatmaya devam etmesini rica ettim.

“Ne demek efendim! Mr. Herbert bu işe öyle sıkı sarıldı ki dün gece dokuz itibarıyla Tom, Jack ya da Richard –artık adı her neyse; siz de ben de adının ne olduğunu bilmiyoruz– evine güzelce yerleşmişti bile. Eskiden kaldığı pansiyona da kendisinin Dover’a çağrıldığı söylendi – bu arada kendisi de bundan sonra kalacağı eve Dover yolu üzerinden götürüldü. Bu işin en güzel yanlarından biri de her şeyin siz burada yokken halledilmiş olması; şayet sizi gözetleyen birileri varsa o sıralarda kilometrelerce ötede başka işlerle haşır neşir olduğunuzu biliyor olmalı. Bu da o kişinin dikkatini başka yöne çekmiş ve kafasını karıştırmıştır; işte bu yüzden dün gece dönseniz bile eve gitmemenizi salık verdim. Maksat kafa karıştırmaksa bu hareket kafalarını daha da karıştırmıştır.”

Kahvaltısını bitirmiş olan Wemmick saatine bakıp ceketini giymeye koyuldu.

“Evet, Mr. Pip,” dedi ellerini ceketine soktuğu sırada, “elimden geleni yaptığuma inanıyorum; yine de (Walworth bakış açımı ve profesyonel kimliğimden sıyrılmış özel kimliğimle) yapabileceğim başka bir şey olursa seve seve yaparım. Buyurun, adres burada. Bu akşam eve gitmeden önce oraya uğrayıp Tom, Jack ya da Richard’ın keyfinin gayet yerinde olduğunu kendi gözlerinizle görmenizde hiçbir sakınca yok – dün eve gitmemenizi söylememin bir nedeni de buydu. Yalnız, evinize gittikten sonra bir daha o adrese uğramayın.” Bu arada Wemmick’in ceketinden geçirmiş olduğu ellerini sıktığımdan bana, “Rica ederim Mr. Pip, hiç önemli değil,” dedi. Sonra, “Son olarak çok önemli bir hususu vurgulamak istiyorum; bunu çok iyi anlamanızı istiyorum,” diyerek ellerini omzuma koydu ve son derece ciddi bir ifadeyle, fısıldayarak şöyle dedi: “Bu akşam bir fırsatını bulup onun taşınabilir mülküne el koyun. Onun başına ne geleceğini bilemeyiz. Taşınabilir mülküne bir şey olmasına izin vermeyelim.”

Bu konudaki hislerimi ve düşüncelerimi Wemmick'e anlatabileceğime dair hiçbir umudum olmadığından anlatmaya kalkışmadım bile.

"Vakit geldi," dedi Wemmick, "artık yola çıkmam gerekiyor. Eğer acil bir işiniz yoksa hava kararana kadar burada kalmanızı tavsiye ederim. Çok endişeli görünüyorsunuz; bizim İhtiyar'la –birazdan kalkar– huzurlu bir gün geçirmek size iyi gelecektir. Biraz da şey yersiniz – bizim domuzu hatırlıyor musunuz?"

"Elbette," diye karşılık verdim.

"İşte biraz da ondan yersiniz; az önce kızarttığınız sosis onun etinden yapılmaydı. Her açıdan birinci sınıf bir hayvandı. Eskiden tanışıyor olmanızın hatırına en azından bir tadına bakın." Sonra da neşeyle, "Hoşça kal, İhtiyar Babamız!" diye bağırdı Wemmick.

Yaşlı adam da içeriden, "Tamam John, tamam oğlum!" diye karşılık verdi.

Çok geçmeden Wemmick'in şöminesinin başında uyu-yakaldım; İhtiyar'la bütün gün şöminenin önünde uyuklayarak birbirimize yarenlik ettik. Yemekte domuz filetoyu evin bahçesinde yetişmiş yeşilliklerden yedik. İyice uyku bastırıp uyuklamaya başladığım zamanlar dışında olanca iyi niyetimle İhtiyar'a sürekli başımı sallayıp durdum. Karanlık iyice bastırdığında oradan ayrıldım; ben çıkarken İhtiyar akşam yemeği için ekmek kızartmaya başlamıştı; hazırlamış olduğu fincanların sayısından, bir de sürekli duvardaki iki küçük kapağa bakıp durmasından Miss Skiffins'in geleceğini anladım.

VII. Bölüm

Saat sekizi vurduğunda nehir boyunca uzanan tersanelerle bayrak direği, kürek ve kereste atölyelerinin bulunduğu mahalleye varmıştım; havada insanın hoşuna giden bir talaş ve yonga kokusu vardı. Köprünün aşağısında kalan bu bölgeyle koyun yukarı ve aşağı bölümlerini hiç bilmiyordum. Nehir kenarına geldiğimde aradığım adresin sandığım yerde olmadığını gördüm ve oranın hiç de kolay bulunabilecek bir yer olmadığını anladım. Adres, Mill Pond Bank, Chinks's Basin'di ve Chinks's Basin'e gitmek için Old Green Copper Rope-Walk adlı sokaktan başka yol bilmiyordum.

Ne o soğuk ve sevimsiz rıhtımda tamir edilmekte olan, aralarında yolumu kaybettığım karaya vurmuş gemilerin, ne parçalara ayrılmış gemi iskeletlerinin, ne medcezirin kıyıya getirdiği çamurun, balçığın ve türlü türlü süprüntünün, ne kilometrelerce uzanan gemi tersaneleriyle atölyelerin, ne keskin bir diş gibi toprağa saplanmış duran ve yıllardır kullanılmayan paslı çapaların, ne üst üste yığılıp âdeta dağ haline gelmiş fıçı ve kerestelerin ne de defalarca girip çıktığım ve Old Green Copper Rope-Walk olmadığını anladığım sayısız sokağın bir önemi var. Pek çok kez varmak istediğim yerin ilerisine ya da gerisine düştükten sonra hiç beklemediğim bir anda bir köşeyi dönerek kendimi Mill Pond Bank'te buldum. O çevreye göre temiz denebilecek bir yerdi; nehirden

esen rüzgârın devridaim etmesine elverişli bir alanı ve iki üç ağacı vardı; ayrıca bir yel değirmeni kalıntısının ahşap gövdesi göze çarpıyordu; Old Green Copper Rope-Walk sokağı da buradaydı – ayışığında görebildiğim kadarıyla bu incecik ve dar yolun iki kenarında ahşap çitler uzanıyordu ki bu çitler, dışlerinin çoğu dökülmüş ihtiyar tırmıkları andırıyordu.

Mill Pond Bank'teki tuhaf görünümlü evlerin arasından ahşap cepheli, üç katı da cumbalı (bu cumbalar beş kanatlı ve yuvarlaktı; üç kanatlı, dikdörtgen cumbalardan değildi) evi bulup kapının üzerindeki plakada yazan Mrs. Whimple ismini okudum. Aradığım isim buydu, kapıyı çaldım; kapıyı hoş görünümlü, iri yapılı, yaşlı bir kadın açtı. Ne var ki Herbert hemen kadının önüne geçerek beni sessizce salona alıp kapıyı kapattı. Onun o çok iyi tanıdığım yüzünü bu denli yabancı olduğum bu yerde ve odada görmek, burada sanki evindeymiş gibi rahat olduğuna tanık olmak çok tuhaftı; ona da köşedeki içi cam ve porselen eşyalarla dolu dolaba, şöminenin üzerindeki deniz kabuklarına, duvardaki, Kaptan Cook'un¹³ ölümünü, bir geminin suya indirilişini ve Majesteleri Kral III. George'un, kafasında kraliyet arabacılarının taktığı türden bir peruk, üzerinde deri bir pantolon, ayağında uzun çizmeleriyle Windsor Sarayı'nın terasında duruşunu gösteren renkli gravürlere bakar gibi baktığımı fark ettim.

"Her şey yolunda Handel," dedi Herbert, "Provis halinden gayet memnun ve seni görmek için sabırsızlanıyor. Sevgili Clara da babasının yanında; aşağıya inene kadar beklersen sizi tanıştıırım, sonra da yukarı çıkarız... Bu sesler Clara'nın babasından geliyor!"

Bu arada, üst kattan gelen o korkunç homurtuları duymuş olduğumdan hissettiğim korku yüzüme yansımış olmalıydı.

"Korkarım huysuz ihtiyarın teki," dedi Herbert gülümseyerek, "fakat onu şimdiye kadar hiç görmedim. Rom kokusunu alabiliyor musun? Sürekli rom içer."

---

13 Ünlü İngiliz denizci ve kâşif James Cook (1728-79). (ç.n.)

“Sürekli rom mu içer?”

“Evet,” dedi Herbert, “rom içmenin onun gut hastalığına nasıl iyi geldiğini tahmin edersin. Ayrıca, tüm yiyecek içecekleri üst kattaki odasında tutmakta ısrar ediyor; onları yatağının üstündeki raflarda saklıyor ve hepsini tartarak veriyor. Odası bakkaliye dükkânı gibi bir yer olmalı.”

Herbert bunları söylerken yukarıdan gelen homurtular uzun bir kükremeye dönüşmüş, sonra da kesilmişti.

“Peyniri kendisi kesmekte ısrar ederse böyle olur tabii,” diye açıklama yaptı Herbert. “Tüm vücudunda olduğu gibi sağ elinde de gutu olan bir adam, kocaman Gloucester peynir tekerini kesmeye kalkıştırsa elbette elini keser.”

Yaşlı adam elini fena kesmiş olacak ki bir kez daha öfkeyle kükredi.

“Provis’in üst katı tutması Mrs. Whimple için çok iyi oldu,” dedi Herbert. “Zira bu gürültüye dayanabilecek adam azdır. Tuhaf bir yer, öyle değil mi Handel?”

Gerçekten de tuhaf bir evdi ama bir yandan da gayet temiz ve düzenliydi.

Bu fikrimi ona söylediğimde, “Mrs. Whimple gerçekten çok iyi bir ev hanımıdır,” dedi Herbert. “Clara’ma tıpkı bir anne gibi destek oluyor, o olmasa Clara’m ne yapardı bilemiyorum. Clara’nın annesi yok, Handel; şu dünyadaki tek yakını üst kattaki ihtiyar Mendebursurat.”

“Gerçek ismi bu olamaz herhalde, değil mi Herbert?”

“Hayır, hayır,” dedi Herbert, “bu benim ona taktığım isim. Gerçek ismi Mr. Barley. Böyle kimi kimsesi olmayan bir kızı sevmiş olmak annemle babamın oğlu için ne büyük şans, değil mi? Hiçbir akrabası olmadığı için onun da kafası rahat olur, benim de, herkesin de. Anlayacağın, kız tam bir çöpsüz üzüm.”

Herbert bana Clara’yla nasıl tanıştıklarını daha önce anlatmış olsa da hatırlatmak amacıyla bir kez daha anlattı; Miss Clara Barley’yle genç kız Hammersmith’te bir eğitim

kurumunda eğitim gördüğü sırada tanışmışlar. Clara, hasta babasına bakmak üzere eve döndüğünde iki sevgili duygularını anaç ve sevecen Mrs. Whimple'a açmışlar; Mrs. Whimple da o gün bu gündür olanca sevecenliğiyle ve (sevecenliğinden aşağı kalmayan) ketumluğuyla onların bu aşkını destekleyip kolluyormuş. Hassas mevzuların İhtiyar Barley'ye hiçbir şekilde anlatılamayacağı aşikârmiş, zira kendisi gut hastalığı, rom ve erzak stokundan daha fazla duygu ihtiva eden herhangi bir meseleyle ilgilenecek türden bir insan değilmiş.

İhtiyar Barley'nin ardı arkası kesilmeyen kükremeleleri tavandaki kirişte çınlayıp titreşmeye devam ederken ve Herbert'la ben alçak sesle konuşurken odanın kapısı açıldı ve içeriye, elinde bir sepetle yirmi yaşlarında, koyu renk gözlü, çok güzel bir kız girdi; Herbert sevgi dolu bir tavırla kızın elinden sepeti alıp bir parça yüzü kızararak onu "Clara" diye takdim etti. Clara gerçekten de büyüleyici bir güzelliğe sahipti; onu, ihtiyar Barley denen o korkunç canavarın esir alıp kölesi yaptığı bir peri kızı zannedebilirdiniz.

Kısa bir süre sohbet ettikten sonra Herbert, bana sepeti göstererek sevgi ve şefkat dolu bir gülümsemeyle, "Şuna bak," dedi; "işte bu da Clara'ya her akşam verilen akşam yemeği. Bu, onun payına düşen ekmek parçasıyla peynir dilimi, bu da onun rom istihkakı – onu da ben içiyorum. Bu da Mr. Barley'nin yarın sabaha pişirilip hazır edilmesini istediği kahvaltılıkları. İki kalem koyun pirzolası, üç patates, bir parça kırık bezelye, biraz un, yaklaşık elli gram tereyağı, bir çimdik tuzla bol miktarda karabiber. Hepsini bir arada yahni yaptırıp sıcak sıcak yiyor. Gut hastalığına pek iyi geliyordur diye tahmin ediyorum!"

Herbert'ın tek tek gösterdiği bu yiyeceklere Clara'nın şikâyet etmeksizin kabullenen bakışında öyle doğal, öyle sıcak bir şey vardı ki, Herbert'ın onu sarıp sarmalayan koluna kendini bırakırken öyle masum, öyle sevecen, öyle uysal, öyle saftı ki –öylesine narin, savunmasız bir hali vardı ki–

Mill Pond Bank, Chinks's Basin, Old Green Copper Rope-Walk denen bu yerde, İhtiyar Barley'nin homurtularıyla titreşip çınlayan bu tavan kirişinin altında, o hiç açmadığım cüzdandaki tüm parayı verseler koparmazdım Herbert'la aralarındaki bu güçlü bağı.

Clara'ya, arkadaşım adına büyük memnuniyet duyarak ve hayranlıkla bakıyordum ki birdenbire üst kattan gelen homurtu yine şiddetlenerek kükremeye dönüştü, sonra sanki tahta bacaklı bir dev, tavanı yerle bir ederek üzerimize gelmeye çalışıyormuş gibi korkunç bir gümbürtü duyuldu. Bunun üzerine Clara, Herbert'a dönerek, "Babam beni çağırıyor hayatım!" dedi ve koşarak odadan çıktı.

"Tam bir kara vicdanlı ihtiyar köpekbalığı!" dedi Herbert. "Sence şimdi ne istiyordur, Handel?"

"Bilmiyorum," dedim. "İçecek bir şeyler olabilir mi?"

"Tam üzerine bastın!" diye bağırdı Herbert, sanki çok büyük maharet gerektiren bir tahminde bulunmuşum gibi. "Suyla karıştırılmış içkisini masasının üzerinde duran küçük bir fıçıda bulunduruyor. Biraz beklersen Clara'nın onu doğrultup ona içkisinden verdiğini duyacaksın. Dinle!" Bir kükreme daha duyuldu, ardından da uzun süreli bir sarsıntı hissedildi. Ses kesilince, "İşte şimdi içiyor," dedi Herbert. Homurtular tavandaki kirişte yeniden titreştiğinde, "Şimdi de arkasına yaslandı," dedi.

Az sonra Clara aşağıya indi, sonra Herbert'la birlikte koruyup kollamakla mükellef olduğumuz misafirimizi görmek için üst kata çıktık. Mr. Barley'nin kapısının önünden geçerken onun içeride o boğuk sesiyle, rüzgâr misali bir alçalıp bir yükselen bir şarkının (uygunsuz ifadelerini iyi dileklerle değiştirdiğim) şu nakaratını söylediğini duyduk:

"Hey, hey, hey! İyi bak bana; İhtiyar Bill Barley derler benim adıma. İhtiyar Bill Barley derler benim adıma, iyi bak bana. İhtiyar Bill Barley kötürüm olmuş, yatarmış, ne çare, Tanrı beterinden korusun. Ölü bir dilbalığı gibi yatağında

sırtüstü yatarmış, ne çare. İhtiyar Bill Barley derler benim adıma, iyi bak bana. Hey, hey, hey! Tanrı seni korusun.”

Herbert bana, görünmez Barley’nin kendini teselli edebilmek için gece gündüz şarkı söylediğini, bir yandan da gündüz saatlerinde de tek gözünü, kolaylık olsun diye yatağına iliştirilmiş teleskobuna dayayıp nehri seyrettiğini anlattı.

Provis’in evin üst katındaki iki bölmeli ferah ve havadar odaya güzelce yerleşmiş olduğunu gördüm; Mr. Barley’nin gürültüsü alt kata oranla daha az duyuluyordu. Herhangi bir telaş belirtisi göstermiyordu; bahsini etmeye geçecek türden bir telaş duygusuna sahipmiş gibi görünmüyordu; ancak daha bir mülayimleştiği çekmişti dikkatimi – bunu ne denli çabalarsam çabalayayım o zaman da açıklayamazdım, şimdi de açıklayamam, fakat şu kadarını söyleyebilirim ki çok bariz bir biçimde mülayimleşmişti.

Gün içerisinde güzelce dinlenip uzun uzadıya düşünme fırsatı bulmuş ve sonuç olarak ona Compeyson’dan kesinlikle bahsetmemeye karar vermiştim. Şayet Provis’i biraz olsun tanıyorsam duyduğu nefret yüzünden adamın peşine düşerek kendi mahvına sebep olması işten değildi. Bu sebeple Herbert’la birlikte Provis’in şöminesinin başına oturduğumuzda ona ilk olarak Wemmick’in sağduyusuna ve bilgi kaynaklarına güvenip güvenmediğini sordum.

“Elbette, elbette sevgili oğlum,” diye karşılık verdi başını ciddi bir ifadeyle sallayarak. “Jagers her şeyi bilir.”

“O halde şöyle söyleyeyim, ben Wemmick’le görüştüm; buraya da onun tavsiyelerini ve uyarılarını anlatmaya geldim.”

Az önce bahsetmiş olduğum çekincemden ötürü Compeyson meselesi dışında ona her şeyi olduğu gibi anlattım; Wemmick Newgate Hapishanesi’nde duyduğuna göre (mahkûmlardan mı yoksa oradaki yetkililerden mi öğrendiğini söylemiyor) Provis’ten şüpheleniyorlar ve evimi gözetliyorlardı; bu yüzden de Wemmick, onun bir süre ortalıkta görünmemesini, benim ondan uzak durmamı, sonra

da İngiltere'den ayrılmamızı tavsiye ediyordu. Ayrıca, vakti geldiğinde ben de onunla birlikte gidecek ya da Wemmick güvenlik açısından böylesini daha uygun bulursa onun arkasından gidecektim. Ondan sonra neler olup biteceği konusuna hiç girmedim zira onu böylesine mülayimleşmiş ve kendini benim için tehlikeye atmış halde görmüştüm ya kafamı toplayıp doğru düzgün düşünemez olmuştum. Harcamalarımı artırıp daha şatafatlı bir yaşam sürme meselesine gelince, böylesine zor ve belirsiz bir durumda bu tür girişimlerin en hafif tabirle gülünç kaçıp kaçmayacağını sordum ona.

Provis sözlerimin doğruluğunu yadsıyamamıştı; doğruyu söylemek gerekirse tüm konuşmamız boyunca gayet akli başında bir tutum sergilemişti. İngiltere'ye dönmesinin çok tehlikeli bir macera olduğunu, bunu en başından beri bildiğini söylüyordu. Bu tehlikeli maceranın bir felaketle sonuçlanmaması için elinden geleni yapacaktı; bizden gördüğü bu samimi destek sayesinde güvende olduğundan neredeyse hiç şüphesi yoktu.

Bu arada ateşe bakarak arpacı kumrusu gibi düşünmekte olan Herbert birden araya girerek Wemmick'in tavsiyesini dinlerken aklına gelen, tartışmaya değer bulduğu fikri açıklamaya koyuldu. "Sen de ben de iyi kürekçiyiz Handel; zamanı geldiğinde Provis'i hiç kimseye ihtiyaç duymadan nehirden kaçırabiliriz. Ne kayık kiralamamıza gerek kalır ne de kayıkçı bulmamıza; böylelikle şüphe de çekmemiş oluruz ki ne kadar az şüphe çekersek o kadar iyidir. Havanın durumuna falan bakmadan Temple'ın nehir kıyısındaki merdivenlerine bir kayık çeksen ve nehirde düzenli olarak kürek çekmeyi alışkanlık haline getirsen iyi olmaz mı? Bunu alışkanlık haline getirdiğinde hiç kimsenin dikkatini çekmeyecektir; hiç kimse senin ne yaptığınla ilgilenmeyecektir. Böyle bir şeyi yirmi kere yapsan yirmi birincisi kimsenin gözüne batmaz; elli kere yapsan elli birincisi hiç kimsenin umurunda olmaz."

Bu planı beğenmiştim; plan Provis'in de bayağı hoşuna gitmişti. Böylelikle planı hemen hayata geçirmeye karar verdik. Olur da kürek çekerek köprünün altından geçip Mill Pond Bank'e gelecek olursak Provis'in bizi tanıımıyormuş gibi davranmasına karar vermiştik. Ayrıca bizi gördüğü zaman şayet her şey yolundaysa doğuya bakan penceresinin panjurlarını kapatmasını kararlaştırdık.

Görüşmemiz sona erdikten ve tüm hususlarda mutabakata vardıktan sonra oradan ayrılmak üzere ayağa kalktım. Herbert'a eve birlikte gitmememizin, benim ondan yarım saat önce gitmemin daha iyi olacağını söyledim. Giderken Provis'e, "Seni burada bırakmayı hiç istemiyorum ama burada, benim yanımda olduğundan daha güvendesin. Hoşça kal!" dedim.

Provis iki elimi birden sımsıkı tutarak, "Sevgili oğlum," dedi, "bir daha ne zaman görüşürüz bilmiyorum ama ben vedalardan hoşlanmam. Hoşça kal yerine iyi geceler diyelim."

"İyi geceler! Herbert, senden bana, benden sana sürekli haber getirip götüreceksin. Vakit geldiğinde benim de hazır olacağımdan emin olabilirsin. İyi geceler!"

Provis'in kendi odasında kalmasının daha iyi olacağına karar verdik; biz giderken kapısının önünde durup önümüzü aydınlatmak için merdivenlerden aşağıya doğru lamba tuttu. Arkamı dönüp bakınca onun geldiği ilk geceyi hatırladım; o zaman ben yukarıda, o aşağıdaydı; o zamanlar, bir gün ondan ayrılırken bu denli endişeleneceğimi, yüreğimin bu denli ağırlaşacağını söyleseler asla inanamazdım.

Biz kapısının önünden geçerken İhtiyar Barley homurdanıp küfretmeye devam ediyordu; bu arada homurdanıp küfretmeye ara vermediği, bundan sonra da ara vermeye niyetinin olmadığı belliydi. Merdivenlerin sona erdiği yere indiğimizde Herbert'a burada da Provis ismini kullanıp kullanmadıklarını sordum. Herbert, "Elbette hayır; kiracının ismi Mr. Campbell," diye karşılık verdi. Ayrıca, anlattığına

göre buradakilerin Mr. Campbell'a dair bildikleri tek şey, Mr. Campbell'ın Herbert'a emanet edilmiş olduğu, Herbert'ın da onun gözlerden ırak, huzurlu bir yaşam sürebilmesi için elinden geleni yaptığınımış. Bu nedenle Mrs. Whimple'la Clara'nın nakış işledikleri salona girdiğimizde Mr. Campbell'la özel olarak ilgilendiğimi belli edecek hiçbir şey söylemedim; bu konudaki duygu ve düşüncelerimi kendime sakladım.

O güzel, zarif, koyu renkli gözlü kızla onların bu gerçek aşkına içten duygudaşlığıyla kol kanat germekten vazgeçmeyen o sevgi dolu, anaç kadına veda ederken Old Green Copper Rope-Walk denen bu yeri bambaşka bir gözle görmeye başlamıştım. İhtiyar Barley, koca dağlar misali yaşlanmış ve tek başına bir meydan dolusu süvari kadar küfür ediyor olsa da bu evde Chinks's Basin'in tamamına fazlasıyla yetecek kadar gençlik, güven ve umut vardı. Sonra Estella düştü aklıma, vedalaşmamızı hatırladım ve yüreğimde sonsuz bir kederle eve döndüm.

Temple'da her şey her zaman olduğu gibi dingin ve kendi halindeydi. Provis'in kaldığı odanın pencereleri karanlık ve kıpırtısızdı; Garden Court'ta da gezintiye çıkmış hiç kimse yoktu. Evime giden merdivenleri çıkmadan önce çeşmenin önünden iki üç kere geçtim; görünürlerde hiç kimse yoktu. Bir süre sonra eve dönüp başucuma gelen Herbert da (keyifsiz ve yorgun bir biçimde doğruca yatağıma yatmıştım) etrafta hiç kimsenin olmadığını söyledi. Sonra pencerelerden birini açıp mehtaplı geceye bakarak gecenin o saatinde bir katedralin önündeki kaldırım ne denli boşsa evin civarındaki kaldırımların da o denli boş olduğunu söyledi.

Ertesi gün bir kayık almak için harekete geçtim. Satın aldığım kayık, Temple'daki nehre inen merdivenlere getirilip bağlandı ki burası benim bir iki dakika içinde kolaylıkla ulaşabileceğim bir yerdi. Ondan sonra kimi zaman Herbert'la birlikte, kimi zaman tek başıma antrenman yapmak için kayıkla nehre açılıp kürek çekmeye başladım. Soğuk, yağmur,

sulu sepken kar demeden kürek çekiyordum; birkaç seferden sonra artık hiç kimse ne yaptığımla ilgilenmez olmuştu. İlk başlarda Blackfriars Köprüsü'nün yukarılarında geziniyordum; gelgit saatleri değiştikçe Londra Köprüsü'ne doğru açılmaya başladım. O zamanlar bu köprüye Eski Londra Köprüsü¹⁴ denirdi; gelgitin kimi saatlerinde bu civarda çok güçlü bir akıntı olduğu için bu köprü kürekçiler arasında kötü bir üne sahipti. Diğer kürekçilere bakarak akıntının yoğun olduğu bu noktadan nasıl geçeceğimi öğrenmiştim; böylelikle Pool'un oradaki gemilerin arasından kürek çekerek Erith'e doğru gitmeye başladım. Mill Pond Bank'ten ilk geçişimizde Herbert'la birlikte çift taraflı kürek çekiyorduk; hem giderken hem de dönüşte doğuya bakan pencerenin panjurunun aşağıya indirildiğini gördük. Herbert haftanın en az üç günü oraya gidiyordu; bana düzenli olarak verdiği istihbaratta teyakkuza geçmemi gerektirecek hiçbir şey yoktu. Yine de tetikte olmam gerektiğini biliyor ve gözetlendiğim duygusundan kurtulamıyordum. İçinize bir kez böyle bir korku düştüğünde ve bu korku, gecenize, gündüzünüze dadanıp size hayatı zehir ettiğinde ondan kurtulmak öyle kolay değildi; hiçbir şeyden haberi olmayan kaç masumun beni gözetlediği zannına kapılmışımdır kimbilir!

Kısacası, o hiçbir şeyden korkusu olmayan pervasız adam için hep bir korku vardı içimde. Herbert bana bazen hava karardıktan sonra penceremizin önünde durup nehir- den akan sulara bakmayı, o suların ve beraberinde sürüklediği her şeyin Clara'ya doğru akmakta olduğunu düşünmeyi sevdiğini söylemişti. Oysa ben nehrin sularının Magwitch'e doğru aktığını düşünerek korkuya kapılıyordum; suyun yüzeyinde gördüğüm karaltılarınsa onu yakalamak için sessizce ve sinsice peşine düşmüş –ve en nihayetinde de yakalayacak olan– kişiler olduğunu düşünüyordum.

14 1831'de yeni Londra Köprüsü yapıldıktan sonra Ortaçağ'dan kalan bu eski köprü yıkılmıştır. (ç.n.)

VIII. Bölüm

Hiçbir değişikliğin yaşanmadığı birkaç hafta geçmişti. Wemmick'ten haber bekliyorduk ancak ses seda çıkmamıştı. Onun Little Britain dışında nasıl biri olduğunu bilmesem, Kale'ye davet edilip orada ağırlanma ayrıcalığını yaşamamış olsam güvenilirliğinden şüphe ederdim ancak onu çok iyi tanıdığım için şüphe etmek aklımın ucundan bile geçmedi.

Maddi durumum iyice iç karartıcı bir hal almaya başlamıştı; alacaklılar –sayıları birden fazla olduğundan çoğul kullanıyorum– ödeme yapmam için sıkıştırıyorlardı. Üstelik kendim de para sıkıntısını (cüzdanımda nakit para olmayışından bahsediyorum) iyiden iyiye hissederek olmuştum; bu sıkıntıyı gidermek amacıyla da kolaylıkla elden çıkarılabilecek türden yükte hafif pahada ağır ziynet eşyalarımı satarak onları nakde çeviriyordum. Ne yapacağımı bilmez bir haldeyken ve düşüncelerim böylesine karman çormanken hamimden para almaya devam etmenin gaddarca bir dolandırıcılık sayılacağına inanıyordum. Bu yüzden de ona cüzdanını, hiç açılmamış bir şekilde Herbert'la geri gönderdim; kimliğini açıkladığından beri cömertliğini suiistimal etmiyor olmak bana bir tür huzur (bunun gerçek mi yoksa sahte bir huzur mu olduğunu bilemiyorum) veriyordu.

Zaman geçtikçe Estella'nın evlenmiş olduğuna dair bir his içimde iyice kök salmaya başlamıştı. İçimdeki bu hissin

doğru olduğunu düşünmeme rağmen yine de teyit etmek-ten korktuğumdan hiç gazete okumuyordum; Estella'yla son görüşmemizi tüm ayrıntılarıyla anlattığım Herbert'tan da bana ondan kesinlikle bahsetmemesini rica etmiştim. Rüzgârlarda savrulan bu un ufak olmuş zavallı umut parça-cıklarına neden ısrarla tutunuyordum ki? Bu sorunun cevabını inanın hiç bilmiyorum. Şu an bunu okuyan siz okurlar daha geçen sene, geçen ay, geçen hafta benimkinden çok da farklı sayılmayacak tutarsızlıklar sergilemediniz mi? Siz biliyor musunuz sanki bunları neden yaptığınızı?

Mutsuz bir yaşam sürüyordum; sıradağların arasından sivrilen tek bir yüksek dağ misali tüm endişelerimin arasından sivrilen o en büyük endişem bir an olsun gitmiyordu gözümün önünden. Aslında korkuya kapılmamı gerektirecek yeni bir olay yoktu. Provis'i buldular zannederek gecenin bir yarısı korkuyla yatağımdan sıçırıyor olsam da, içimden acaba adımları her zamankinden daha mı telaşlı, acaba kötü haber mi getiriyor, diye düşünerek gece geç saatte eve dönen Herbert'ın ayak seslerini dinliyor olsam da tüm bunlara ve buna benzer birtakım endişelere rağmen hayat her zamanki gibi akıp gidiyordu. Sanki bir tür ataletle, sonu gelmeyen bir huzursuzlukla ve arafta kalma haliyle lanetlenmiş gibiydim ve elimden başka bir şey gelmediğinden kaygımın küreğini çekmeye devam ederek bekliyor, bekliyor, bekliyordum.

Kayığım la nehre açıldığım bazı günler gelgit yüzünden Eski Londra Köprüsü'nün aşınmış destek kazıklarının ve kemerlerinin arasından geçemiyor ve kayığımı, daha sonra Temple'ın oradaki merdivenlere getirsinler diye Gümrük Dairesi'nin oraya bırakmak zorunda kalıyordum. Bu yapmaktan imtina ettiğim bir şey değildi; aslına bakılırsa böyle yaparak o civardaki kayıkçıların ve gemicilerin, bana ve kayığıma daha bir aşına olmalarını sağlıyordum. Bu önemsiz durum iki karşılaşmaya sebep olmuştu ki size bunları şimdi anlatmam gerektiğini düşünüyorum.

Şubat ayının sonlarına doğru bir akşamüzeri günbatımında iskeleye yanaştım. Sular alçalırken Greenwich'e doğru kürek çekmiş, sular yükselirken de geri dönmüştüm. Gündüz hava güneşli ve güzelken güneş battıktan sonra sis çökmüştü, bu yüzden de kıyıya yanaşmak için tornistan ederken çok dikkatli olmam gerektiğini hissetmiştim. Giderken de dönerken de Provis'in penceresindeki işareti görmüştüm: Asayiş berkemaldi.

Soğuk bir akşamdı ve çok üşümüştüm; bir an önce akşam yemeğimi yiyip içimi ısıtmak niyetindeydim; Temple'daki evime gidene kadar önümde kederli ve yapayalnız saatler vardı; yemekten sonra da tiyatroya giderim diye düşünüyordum. Mr. Wopsle'ın –sözümona– büyük bir zafer kazandığı tiyatrosu nehrin bu tarafındaydı (artık öyle bir yer yok) ve ben de o akşam oraya gitmeye karar vermiştim. Tiyatro sanatını yeniden canlandırmak şöyle dursun, Mr. Wopsle'ın bu sanatın çöküş dönemine girmesinde önemli bir rol oynadığının ayırdındaydım. Tiyatro ilanları vasıtasıyla onun, soylu bir küçük kız ve bir maymunla bağlantısı olan sadık bir zenci köleyi canlandırıldığını derin bir hicap duyarak öğrenmiştim. Herbert onu sahnede yağmacı bir Tatar rolünde izlemiş, tuğla rengi suratıyla ve her tarafına ziller takılı o acayip şapkasıyla onu epey gülünç bulmuştu.

Herbert'la akşam yemeğimizi “coğrafi et lokantası” adını verdiğim (zira buradaki masa örtülerinin her yerinde şarap karaflarıyla çizilmiş daire şeklinde dünya haritalarıyla bıçakların her birinin üzerinde et suyuyla çizilmiş kroki-ler vardı) bir yerde yedik (gerçi bugün bile şehrin belediye sınırları içinde “coğrafi” olarak nitelendirilmeyecek bir et lokantasına rastlamak pek mümkün değil). Burada, yemek kırıntılarının arasında uyuklayarak, gaz lambalarını seyrederek ve gelen sıcak yemeklerin buharında pişerek vakit öldürdüm. Sonra yavaş yavaş toparlanarak tiyatroya gitmek üzere yola koyuldum.

Oraya vardığımda sahnede Majestelerinin donanmasında hizmet eden erdemli bir lostromo gördüm; –ki kendisi pantolonunun kimi yerlerinin haddinden fazla dar, kimi yerlerininse haddinden fazla bol olması dışında kusursuz bir beyefendi– tüm yüce gönüllülüğüne ve cesurluğuna rağmen bu lostromonun, herkesin şapkasını gözlerine indirmek gibi bir alışkanlığı vardı; ayrıca, son derece vatansever bir insan olmasına rağmen hiç kimsenin vergi ödemesini istemiyordu. Cebinde puding tülbindini andıran bir para kesesi vardı ve bu parayla büyük bir düğün yaparak, yatak örtüsüne sarınmış gibi görünen genç bir hanımefendiyle evlendi; Portsmouth’un tüm ahalisi (ki son nüfus sayımına göre toplam dokuz kişiydiler) deniz kıyısına hücum etti ve ellerini ovalayıp birbirleriyle el sıkışarak, “Doldur kadehleri, doldur!” diye şarkı söylemeye başladılar. Ne var ki kadehleri doldurmadığı gibi kendisinden istenen hiçbir şeyi yapmayan esmer tenli bir bahriyeli, –ki lostromonun açıkça ifade ettiğine göre kendisinin kalbi de derisi gibi karaydı– kendisi gibi iki bahriyeliye tüm insanlığın başını belaya sokmayı teklif etti; (bahriyelinin ailesinin siyasi olarak epey nüfuz sahibi olmasından ötürü) bu planlarını öylesine etkili bir biçimde hayata geçirdiler ki işleri yeniden yoluna koymak akşamın neredeyse yarısını aldı; o zaman bile işler ancak beyaz şapkalı, siyah tozluklu, kırmızı burunlu, dürüst, ufak tefek bir bakkal sayesinde yoluna girmişti; bu bakkal, elindeki demir ızgarayla bir duvar saatinin içine saklanıp konuşulanları dinliyor, duyduklarını beğenmediğindeyse saatin içinden çıkıp o konuşmaları yapan kişilerin kafasına arkadan demir ızgarayla vurup onları yere seriyordu. Daha sonra (o ana kadar hiç görmemiş ve duymamış olduğumuz) Mr. Wopsle kraliyet nişaneleriyle, gücünü doğrudan İngiliz Bahriye Bakanlığı’ndan alan bir yetkili olarak arzıendam ederek bahriyelilerin derhal hapse atılacaklarını, lostromoya da yapmış olduğu kamu hizmetlerinin ufak bir karşılığı olarak bir İngiliz bayrağı getirmiş

olduğunu ifade etti. Oyunun başından itibaren vakarını ilk kez o an yitiren Iostromoysa yaşlı gözlerini büyük bir huşu içerisinde İngiliz bayrağına sildi; sonra da keyfi yerine gelerek “Saygıdeğer Büyüğüm” diye hitap ettiği Mr. Wopsle’ın elini sıkmak için ondan izin istedi. Mr. Wopsle zarafet dolu bir ağırbaşlılıkla ona elini bahşetmişti ki tüm ahali gemici dansı yapmaya başlayınca kendini sahnenin tozlu bir köşesinde buldu; itildiği köşeden üzgün bakışlarla seyircilere baktığı sırada benim orada olduğumu fark etti.

Sahnelenen ikinci oyun yeni ve komik bir Noel pantomimiydi; ilk sahnede, bir madende şimşek imalatıyla uğraşan, bir devi andıran efendisi (o boğuk sesiyle bağırarak) yemeğe geldiğinde müthiş bir korkaklık sergileyen, kırmızı yün çoraplı, abartılı makyajından ötürü suratı neredeyse fosforluymuş gibi görünen kişinin Mr. Wopsle olabileceğinden şüphelenerek bir hayli üzüldüm. Neyse ki kendisi daha sonra karşımıza çok daha saygın bir rolde çıktı; kızının sevdiği genci tasvip etmeyen cahil bir çiftçinin, kızına ettiği eziyetleri gören—hatta öyle ki bu cahil çiftçi bir un çuvalının içine girerek birinci kattan kızının sevdiği gencin üzerine atlamıştı— Aşk Perisi, kendisine yardımcı olması için sürekli veciz sözler söyleyen bir Büyücü çağırmıştı; uzun şapkası ve kolunun altında taşıdığı büyü kitabıyla dünyanın diğer ucundan yalpalaya yalpalaya gelen (epey zorlu bir yolculuk geçirmiş olmalıydı) Büyücü’nün Mr. Wopsle olduğu anlaşılmıştı. Bu büyücünün yeryüzündeki varlık sebebi, insanlar ona bir şeyler söyleyip onunla alay ederken, etrafında şarkı söyleyip dans ederken öylece durmak olduğundan sahnede epey boş vakti vardı. Bu boş vaktini de büyük bir şaşkınlıkla benim olduğum tarafa bakarak geçirmesi gerçekten çok garibime gitmişti.

Mr. Wopsle’ın gözlerindeki, keskinliği giderek artan bakış öylesine dikkat çekiciydi, zihninde dönüp duran binbir türlü şey yüzünden kafası öylesine allak bullaktı ki onun bu haline anlam vermekte zorlanıyordum. Büyücü kılığındaki

Mr. Wopsle, devasa bir saat mahfazası içinde bulutlara havalandıktan çok sonra bile ben oturduğum yerden onun bu halini düşünmeye devam ediyor fakat buna bir türlü anlam veremiyordum. Bir saat sonra tiyatrodan çıkarken onun bu halini düşünmeye devam ediyordum ki Mr. Wopsle'in kapının orada beni beklediğini gördüm.

"Nasılsınız?" diyerek elini sıktım, sonra da birlikte cad-deden aşağı doğru yürümeye koyulduk. "Beni gördüğünüzü fark ettim."

"Sizi gördüm Mr. Pip," diye karşılık verdi. "Sizi elbette gördüm. Fakat sanki orada biri daha mı vardı?"

"Biri daha mı?"

"Çok tuhaf," dedi Mr. Wopsle gözleri yine dalıp giderek, "ama yine de o olduğuna yemin edebilirim."

Telaşa kapılarak Mr. Wopsle'dan ne demek istediğini açıklamasını rica ettim.

Mr. Wopsle yüzünde yine o dalgın bakışla, "Siz orada ol-masaydınız dikkatimi çeker miydi bilmiyorum," diye devam etti; "kesin olarak çekerdi diyemesem de sanırım çekerdi."

Eve giderken yapmayı alışkanlık edindiğim gibi gayri-ihiyari etrafıma bakındım çünkü bu gizemli sözler içimin ürpermesine sebep olmuştu.

"Ah, hayır. Buralarda değildir," dedi Mr. Wopsle. "Ben oradayken gitti; gittiğini gördüm."

Her şeye ve herkese şüpheyle yaklaştığımdan (ki bu-nun için haklı bir gerekçeye sahiptim) neredeyse bu zavallı oyuncudan bile şüphelenecek durumdaydım. Beni tongaya düşürüp ağzımdan laf almaya çalışıyor olabilirdi. Bu ne-denle de ikimiz yan yana yürürken tek kelime etmeyip ona bakmakla yetindim.

"Mr. Pip, önce ikiniz birlikteymişsiniz gibi saçma bir fik-re kapıldım fakat daha sonra onun tıpkı bir hayalet gibi ar-kanızda oturduğunu, sizinse onun farkında bile olmadığınızı anladım."

Bir kez daha tepeden tırnağa ürpermiştim ancak hiçbir şey söylememeye kararlıyım; devamlı bu tür şeyler söyleyerek bahsettiği kişinin Provis olduğu sonucuna varmamı sağlamaya çalışıyor olabilirdi. Elbette tiyatrodaki o adamın Provis olmadığından kesinlikle emindim.

“Sanırım söylediklerim sizi şaşırtıyor Mr. Pip; aslına bakılırsa şaşırdığınızı görebiliyorum. Bu gerçekten de öyle tuhaf bir şey ki! Size anlatacaklarıma inanamayacaksınız. Bunları siz bana anlatmış olsanız ben de inanamazdım!”

“Öyle mi?” dedim.

“Öyle. Mr. Pip, bilmem hatırlar mısınız, çok eskiden, siz daha küçücük bir çocukken bir Noel günü Gargeryler’de yemek yerken kapıya askerler gelmiş ve bir kelepçe tamir ettirmek istemişlerdi hani?”

“Çok iyi hatırlıyorum.”

“Hani iki mahkûmu arıyorlardı, biz de onlara katılmıştık, Gargery sizi omzuna almıştı, ben önden gidiyordum, siz de elinizden geldiğince bana yetişmeye çalışıyordunuz?”

“Hepsini çok iyi hatırlıyorum.” En son söylediklerinin dışında her şeyi onun tahmin edebileceğinden çok daha iyi hatırlıyordum.

“O halde bu iki mahkûma bir hendekte rastladığımızı da hatırlıyorsunuzdur; aralarında bir boğuşma olmuştu ve mahkûmlardan biri diğerini kısıvrak yakalayıp suratını darmadağın etmişti.”

“Hepsi dün gibi gözümün önünde.”

“Askerler meşalelerini yakıp onları aralarına almışlardı, biz de akıbetlerinin ne olacağını görmek için kapkara bataklıkta içinden geçerek arkalarından gitmiştik. Meşalelerin ışığının mahkûmların yüzüne vurduğunu çok iyi hatırlıyorum; mahkûmların yüzüne vuran o ışık dışında zifirî karanlık bir gece âdeta bir çember gibi sarmıştı etrafımızı.”

“Evet,” dedim, “hepsini hatırlıyorum.”

“Mr. Pip, işte o iki mahkûmdan biri bu akşam tiyatrodan arkanızda oturuyordu. Onu omzunuzun üstünden gördüm.”

“Sakin ol!” dedim kendi kendime. Sonra da Mr. Wopsle’a, “O iki mahkûmdan hangisini gördüğünüzü düşünüyorsunuz?” diye sordum.

Mr. Wopsle hiç düşünmeden, “Yüzü darmadağın olanı,” diye karşılık verdi. “Gördüğümün o olduğuna yemin edebilirim! Düşündükçe daha bir emin oluyorum o olduğundan.”

Elimden geldiğince benim için önemsiz bir meseleymiş gibi davranmaya çalışarak, “Çok tuhaf!” dedim. “Gerçekten çok tuhaf!”

Mr. Wopsle’la aramızda geçen bu konuşma içimdeki tedirginliği nasıl artırdı, Compeyson’ın arkamda “âdeta bir hayalet gibi” oturması içimde ne denli büyük ve başka hiçbir şeye benzemeyen türden bir dehşete sebep oldu, anlatamam; bu konuda ne söylesem yetersiz kalır. Provis’i gözlerden uzak bir yerde saklamaya çalıştığımdan beri şayet Compeyson’ı birkaç dakikalığına unutabildiysem bana en yakın olduğu sırada unutabilmişim; bunca zaman bu kadar dikkatli hareket ettikten sonra bu denli şuursuz davranarak savunmasız yakalanmış olmak, Compeyson’ı dışarıda tutabilmek için salonun yüz kapısını kapattıktan sonra onu hemen dibimde, yanı başımda bulmak gibi bir şeydi. Onun ben orada olduğum için oraya geldiği su götürmez bir gerçektir; dışarıdan bakıldığında küçük ve önemsizmiş gibi görünse de tehlike hep yakınlarımızdaydı ve her an harekete geçme potansiyeline sahipti.

Mr. Wopsle’a şu tür sorular yönelttim: Adam salona ne zaman girmişti? Mr. Wopsle buna yanıt veremiyordu; önce beni fark etmiş, sonra da omzumun üstünden onu görmüştü. Ancak bir süre geçtikten sonra hatırlayabilmişti kim olduğunu; yine de onun benimle ve köydeki çocukluk yıllarımla bir bağlantısı olduğunu daha ilk bakışta hayal meyal de olsa sezinlemişti. Adamın giyimi kuşamı nasıldı? Pahalı

olmasına karşın göze batmayan türden kıyafetler giymişti; Mr. Wopsle'ın hatırladığı kadarıyla üzerindeki siyahtı. Yüzünde yara izi gibi bir şey var mıydı? Hayır, Mr. Wopsle adamın yüzünde yara izi olduğunu sanmıyordu. Ben de sanmıyordum; gerçi çok keyifsiz ve dalgın olduğumdan arkamdaki insanlara alıcı gözle bakmamıştım ama yüzünde yara izi olan birini görmüş olsam mutlaka dikkatimi çekerdi.

Mr. Wopsle hatırlayabildiği her şeyi anlattıktan ve benim sorularımın hepsine yanıt verdikten sonra ona gecenin yorgunluğunu üzerinden atıp biraz rahatlaması için bir şeyler ısmarladım, sonra da vedalaşıp ayrıldık. Gece on ikiyle bir arasında Temple'a vardığımda kapılar kapanmıştı. Avludan içeri girip eve giderken etrafta kimseler yoktu.

Herbert benden önce gelmişti; onunla şöminenin başında çok ciddi bir görüşme gerçekleştirdik. Wemmick'le konuşup ona o gece olanları anlatmaktan ve kendisinden bir işaret beklediğimizi söylemekten başka yapılabilecek bir şey yoktu. Kale'ye çok sık gidersem onu tehlikeye atmış olacağımı düşünerek ona mektup yazmaya karar verdim. Mektubu hemen o an, yatmadan önce yazdım ve dışarı çıkıp postladım; etrafta yine kimseler yoktu. Herbert da ben de çok dikkatli olmamız gerektiği konusunda hemfikir olduk. Gerçekten de hareketlerimize çok dikkat ediyorduk; –daha ne kadar dikkatli olabilirdik bilemiyorum ama eskisinden çok daha dikkatliydik– mesela kendi adıma konuşmam gerekirse Chinks's Basin'e hiç gitmiyordum; Mill Pond Bank'ın oradan geçerken de sanki alelade bir yermiş gibi şöyle bir bakıp kafamı çeviriyordum.

IX. Bölüm

Bir önceki bölümde bahsettiğim karşılaşmalardan ikincisi, ilkinden bir hafta sonra gerçekleşti. Kayığımı yine körünün altındaki iskeleye bırakmıştım; vakit öğleni biraz geçiyordu; yemeğimi nerede yiyeceğime karar veremeyerek etrafta gezinirken Cheapside'a sapıp orada gezinmeye başladım; o an o kalabalık caddede yürüyen en kararsız insan kesinlikle ben olmalıydım. Bu sırada arkamdan biri bana yetişip kocaman elini omzuma koydu; bu el, Mr. Jaggers'ın eliydi; sonra da elini omzumdan çekip koluma girdi.

"Aynı istikamete gittiğimize göre beraber yürüyebiliriz Pip. Nereye gidiyorsun?"

"Sanırım Temple'a," dedim.

"Sanırım derken? Bilmiyor musun?" diye sordu Mr. Jaggers.

Hiç olmazsa bu çapraz sorgulamada ona yenilmeyeceğime sevinerek, "Açıkçası *bilmiyorum* çünkü henüz karar vermedim," dedim.

"Yemek yiyeceksin ama, değil mi?" diye sordu Mr. Jaggers. "En azından bunu söylemekten çekinmezsin diye düşünüyorum, yanılıyor muyum?"

"Hayır, çekinmem," diye karşılık verdim.

"Biriyle buluşmayacağını söylemekten de çekinmezsin diye tahmin ediyorum."

“Hayır, biriyle buluşmayacağımı söylemekten de çekinmem.”

“O halde,” dedi Mr. Jaggers, “bana gel, yemeği birlikte yiyelim.”

Tam bir mazeret ileri sürüp gelemeyeceğimi söylemek üzereydim ki Mr. Jaggers, “Wemmick de geliyor,” diye ilave etti. Böylelikle mazereti hemen kabule dönüştürdüm (ağzımdan çıkan ilk birkaç kelime iki yana da çekilebilecek, ikisinin de girizgâhı olabilecek türdendi) ve birlikte Cheapside’ı geçip Little Britain tarafına saptık; dükkânların vitrinlerinin parlak ışıkları birer birer yanmaya başlamıştı ve sokak fenercileri, akşamüstünün o hengâmesi ve koşuşturması içinde merdivenlerini koyacak yer bulmakta zorlanarak bir aşağı bir yukarı, bir içeri bir dışarı koşuşturarak gitgide koyulaşan sisin içinde Hummums’taki saz mumunun o korkunç duvarda oluşturduğu beyaz gözlerden çok daha fazla sayıda kırmızı gözün belirmesine sebep oluyorlardı.

Little Britain’daki yazıhanede o günkü mesaiyi sona erdirmek için her zaman olduğu gibi mektup yazma, el yıkama, şamdan söndürme ve kasayı kilitleme seremonileri gerçekleştirildi. Mr. Jaggers’ın şöminesinin önünde hiçbir şey yapmaksızın boş boş beklediğim sırada raftaki iki maske ateşin bir alçalıp bir yükselen ışığında benimle meşum bir ce-e oyunu oynuyormuş gibi gelmişti bana; bir köşede bir şeyler yazmakta olan Mr. Jaggers’ın bulunduğu yeri loş ışığıyla aydınlatan iki tombik mumun etrafındaysa –asılmaya götürülen müvekkilleri hatırlatırcasına– kefeni andıran kirli kumaş parçaları sarılıydı.

Üçümüz kiralık bir at arabasına binerek Gerrard Caddesi’ne gittik; eve girer girmez de masaya oturduk. Wemmick’in bu evde Walworth’taki kimliğine bürünmesini beklemek aklımın ucundan bile geçmezdi ama yine de bana arada sırada dostça gülümsese hiç fena olmazdı doğrusu. Ne var ki Wemmick böyle bir şeyin yakınından bile geçmiyor-

du. Wemmick bakışlarını yemeğinden kaldırdığında sadece Mr. Jaggers'a bakıyor, bana karşı ise inanılmaz soğuk ve mesafeli davranıyordu; sanki Wemmick'in bir ikiz kardeşi vardı ve buradaki benim tanımadığım kardeşti.

Yemeğe başladıktan kısa bir süre sonra Mr. Jaggers, "Wemmick, Miss Havisham'ın mektubunu Mr. Pip'e gönderdin mi?" diye sordu.

"Wemmick, "Hayır, efendim," diye karşılık verdi. "Siz Mr. Pip'le birlikte yazıhaneye geldiğinizde göndermek üzereydim. Mektup burada, buyurun." Mektubu bana değil, patronuna verdi.

"İki satırlık bir not," dedi Mr. Jaggers mektubu bana uzatarak, "Miss Havisham senin adresini bilmediğinden bana göndermiş. Geçen sefer ona bahsettiğin küçük bir meseleyle ilgili seni görmek istediğini söylüyor. Gidecek misin?"

Mektuba şöyle bir bakarak, (ki tam olarak Mr. Jaggers'ın ifade ettiği gibiydi) "Evet," dedim.

"Ne zaman gitmeyi düşünüyorsun?"

Posta kutusunu andıran ağzına balık atmakla meşgul olan Wemmick'e bakarak, "Halletmem gereken bir işim var," dedim, "bu yüzden de kesin bir tarih veremeyeceğim. Ama hemen giderim diye düşünüyorum."

Wemmick, Mr. Jaggers'a bakarak, "Eğer Mr. Pip hemen gitmek niyetindeyse bu mektuba cevap yazmasına gerek yok," dedi.

Wemmick'in böyle söyleyerek üstü kapalı bir biçimde bir an önce gitmemin daha doğru olacağını ima ettiğini düşünerek ertesi gün gitmeye karar verdim ve bu kararımı da onlara bildirdim. Wemmick bir bardak şarabını içip yüzünde ağırbaşlı bir memnuniyet ifadesiyle –bana değil– Mr. Jaggers'a baktı.

Mr. Jaggers, "Evet, Pip! Arkadaşımız Örümcek, kartlarını oynayıp oyunu kazandı," dedi.

Söylediğini onaylamak dışında başka bir şey söylemeye dilim varmamıştı.

“Evet! Kendine göre yetenekli, umut vadeden bir genç ama işler hep onun istediği gibi gitmeyebilir. Sonunda daha güçlü olan kazanacaktır fakat öncelikle kimin daha güçlü olduğunun anlaşılması gerekiyor. Bu Örümcek tutup da karısını dövmeye kalkışacak olursa...”

“Mr. Jaggers,” diye araya girdim yüzüm ve yüreğim alev alev yanarak, “onun gerçekten böyle bir şey yapacak kadar şerefsiz olduğunu düşünmüyorsunuz, değil mi?”

“Öyle bir şey yapacağını düşündüğümü söylemedim. Burada farazi bir durumdan bahsediyorum. Tutup da karısını döverse ilişkideki güç dengesini kendi lehine değiştirebilir; diğer yandan akıl ve zekâ söz konusu olduğunda karısına karşı kazanması kesinlikle mümkün değil. Onun gibi birinin böyle bir durumda ne tepki vereceğini tahmin etmek için iki seçenek arasında yazı tura atabiliriz, zira bu iki seçeneğin gerçekleşme olasılığı birbirine eşit.”

“O iki seçeneğin neler olduğunu sorabilir miyim acaba?”

“Arkadaşımız Örümcek gibileri,” dedi Mr. Jaggers, “ya saldırır ya da siner. Sindiği zaman hırlayabilir de hırlamayabilir de, her halükârda ya saldıracak ya da sinecektir. Wemmick’e bu konuda ne düşündüğünü sorsana.”

Wemmick bana bakmadan, “Ya saldıracaktır ya da sinecektir,” dedi.

Mr. Jaggers servis masasından bir şişe nadide şarap alıp kendi kadehini ve bizimkileri doldurarak, “O halde Mrs. Bentley Drummle’ın şerefine içelim,” dedi. “Umarım bu güç savaşının galibi kendisi olur! Bir hanımefendinin ve bir beyefendinin aynı anda galip geldiği hiç görülmemiştir. Ah, Molly, Molly, Molly, Molly, bugün ne kadar yavaştın!”

Mr. Jaggers, Molly’ye hitaben bu sözleri söylerken kadın onun hemen yanı başında masaya tabak koyuyordu. Tabakı bırakarak bir iki adım geri çekildi ve özür babında bir şeyler geveledi. Konuştuğu sırada parmaklarını hareket ettirme şekli dikkatimi çekmişti.

Mr. Jagers bana, “Ne oldu?” diye sordu.

“Hiçbir şey,” dedim. “Sadece az önce konuştuğumuz konu beni üzdü.”

Kadın parmaklarını örgü örer gibi hareket ettiriyordu. Orada öylece durmuş efendisine bakıyordu; Mr. Jagers odadan çıkmasına izin vermiş miydi, odadan çıkacak olursa efendisi bir şeyler söylemek için onu tekrar mı çağırırdı, bilemiyordu. Kadının bakışları çok dikkatliydi. Elbette! Bu elle-re çok benzeyen elleri ve bu gözlere çok benzeyen gözleri çok yakınlarda, asla unutamayacağım bir yerde görmüştüm!

Mr. Jagers izin verince kadın sanki süzülür gibi odadan dışarı çıktı. Ne var ki kadının görüntüsü hâlâ gözümün önündeydi; sanki odadan dışarı çıkmamıştı, hâlâ oradaydı. O ellere, o gözlere ve o dalga dalga saçlara bakıyor, onları tanıdığım başka ellerle, gözlerle ve saçlarla karşılaştırıyordum; zalim bir kocayla geçen kahr dolu yirmi senenin ve fırtınalı bir yaşamın ardından o ellerin, gözlerin ve saçların neye dönüşeceğini tahayyül etmeye çalışıyordum. Kâhyanın ellerini ve gözlerini bir kez daha düşündüm ve o bakımsız bahçede, o terk edilmiş bira fabrikasında en son gezindiğim zaman (ki o sırada yalnız değildim) üzerime çöken o anlaşılmasız duyguyu hatırladım. Aynı duyguyu bir posta arabasının penceresinden bana bakan bir yüzü, bana sallanan bir eli gördüğümde de hissetmiştim; yine bir akşam kiralık bir arabayla karanlık bir sokaktan geçerken (ki o sırada da yalnız değildim) aniden karşımıza çıkan parlak bir ışık, o tuhaf duygunun yüreğimde âdeta bir şimşek gibi çakararak yeniden canlanmasına sebep olmuştu. Tek bir çağrışım tiyatrodaki o adamı tanımama yardımcı olmuştu; aynı şekilde, düşüncelerim tesadüfen Estella’nın isminden kâhyanın örgü örüyormuş gibi hareket eden parmaklarına ve o dikkat dolu bakışlarına kayıverince o ikisi arasında daha önce farkına varmadığım bir benzerlik kurmuştum. O an bu kadının Estella’nın annesi olduğundan kesinlikle emindim.

Mr. Jaggers beni Estella'yla görmüştü; duygularımı fark etmemiş olması mümkün değildi ki zaten duygularımı hiçbir zaman saklamaya çalışmamıştım. Az önce konuştuğumuz konunun beni üzdüğünü söylediğimde başını sallayarak sırtımı sıvazlamış, sonra da kadehlerimizi tekrar doldurup yemeğini yemeye devam etmişti.

Kâhya odaya bundan sonra yalnızca iki kere daha geldi ve ikisinde de çok kısa süre kaldı; Mr. Jaggers ona çok sert davranıyordu. Fakat kadının elleri Estella'nın elleri, gözleriye Estella'nın gözleriydi; içeriye yüz kere daha girse, bu düşüncemin doğruluğuna inancım ne artar ne de azalırdı.

Sıkıcı bir akşamdı; Mr. Jaggers kadehleri doldururken Wemmick sıra kendisine geldiğinde iş yerindeymiş gibi ciddi bir havaya bürünüyor ve sanki maaşını alıyormuş gibi bir tavır takınıyordu; gözlerini patronundan bir an olsun ayırmaksızın otururken çapraz sorguya çekilmeye her daim hazır ve nazırmış gibi bir hali vardı. İçtiği şarabın miktarına gelince, nasıl ki posta kutuları sayıları ne denli çok olursa olsun mektupları kabul etmeye hep hazırsa onun o posta kutusunu andıran ağzı da ne kadar içtiğine aldırış etmeksizin sürekli şarap içmeye hazırdı. Bana karşı tavırlarına gelince, her ne kadar dışarıdan bakılınca Walworthlu Wemmick gibi görünse de gece boyunca bana hep tanımadığım o ikiz gibi davranmıştı.

Wemmick'le birlikte Mr. Jaggers'tan müsaade isteyip oradan erken bir saatte ayrıldık. Mr. Jaggers'ın çizimleri arasında şapkalarımızı ararken tanıdığım ikizin gelmekte olduğunu hissettim; Gerrard Caddesi'nden Walworth istikametine doğru henüz beş altı metre yürümüştük ki kendimi tanıdığım ikizle kol kola yürürken buldum; sanki tanımadığım ikiz buharlaşıp gecenin karanlığına karışmıştı.

“Oh be,” dedi Wemmick, “nihayet bitti! Mr. Jaggers muhteşem bir insandır, şu dünyada eşi benzeri yoktur fakat onunla yemek yerken çok geriliyorum ve heyecandan elim ayağım birbirine dolanıyor – oysa gerilmeden yediğim yemeklerden çok daha fazla keyif alıyorum.”

Bu sözleriyle gayet yerinde bir tespitte bulunmuş ve durumu çok güzel özetlemişti; bu düşüncemi onunla da paylaştım.

Wemmick bu sözüme karşılık, “Bunları sizden başka hiç kimseye söylemem,” dedi. “Sizinle konuştuklarımızın aramızda kaldığını, kesinlikle dışarı çıkmadığını biliyorum.”

Ona Miss Havisham’ın evlat edindiği kızı Mrs. Bentley Drummle’ı daha önce görüp görmediğini sordum. Görmediğini söyledi. Sonra da çok alakasız bir soru sormamış olmak adına lafı İhtiyar’la Miss Skiffins’e getirdim. Miss Skiffins’in adını söylediğimde yüzünde muzır bir ifade beliren Wemmick, sümkürmek için caddenin ortasında durdu; başını diğer yana çevirişinde ve el hareketlerinde gizli bir kendini beğenmişlik vardı sanki.

“Wemmick,” dedim, “Mr. Jaggers’ın evine ilk gidişimden önce bana kâhyaya dikkat etmemi söylemişsiniz, hatırlıyor musunuz?”

“Öyle mi söylemiştim?” dedi Wemmick. “Doğrudur, söylemişimdir.” Sonra da birdenbire heyecanla, “Tabii ya,” dedi, “şimdi hatırladım; söylemiştim. Yemeğin gerginliğini hâlâ atamadım üzerimden.”

“Onu ehlileştirilmiş vahşi bir hayvan olarak tanımlamıştınız.”

“Peki siz nasıl tanımlardınız onu?”

“Ben de aynı şekilde tanımlardım. Mr. Jaggers onu ehlileştirmeyi nasıl başarmış, Wemmick?”

“Bu yalnızca Mr. Jaggers’ın bildiği bir sır. Kadın uzun yıllardır onun yanında.”

“Bana onun geçmişini anlatır mısınız? Bu konuyu özel olarak merak ediyorum. Anlatacaklarınızın aramızda kalacağını, kesinlikle dışarıya çıkmayacağını biliyorsunuz.”

“Doğruyu söylemek gerekirse,” dedi Wemmick, “kadının geçmişini bilmiyorum – daha doğrusu tüm geçmişini bilmiyorum. Size bildiklerimi anlatayım. Şu an burada profesyonel kimliğimizden sıyrılmış şekilde, özel kimliğimizle konuştuğumuzu biliyorsunuz, değil mi?”

“Elbette.”

“Bu kadın yaklaşık yirmi sene önce Old Bailey’de cinayetten yargılanmış, sonra da beraat etmiş. O zamanlar çok genç ve güzel bir kadınmış; sanırım kadında bir parça da çingenelik varmış. Sizin de tahmin edebileceğiniz gibi, öfkelendi mi gözü hiçbir şey görmezmiş.”

“Ama sonuçta beraat etmiş.”

“Onu Mr. Jaggers savunmuş,” dedi Wemmick manidar bir bakışla, “dava sürecini de herkesi hayretlere düşürecek şekilde yürütmüş. Umutsuz bir davaymış; Mr. Jaggers da o zamanlar mesleğinde daha yeni sayılırmış; şimdiki kadar deneyimli değilmiş. Yaptığı savunmayla herkesin hayranlığını kazanmış; aslında Mr. Jaggers’ı Mr. Jaggers yapanın bu dava olduğunu söylemek yanlış olmaz. Mr. Jaggers, hapis kararı neredeyse kesin olmasına rağmen günlerce karakola gidip gelerek didinip durmuş; savunma avukatı sıfatıyla yer aldığı duruşmada tüm zekâsını ve hünerini ortaya koyarak –herkesin bildiği– o meşhur savunmasını yapmış. Maktul de bir kadınmış; Molly’den en az on yaş büyük, çok daha iriyarı ve güçlü kuvvetli bir kadın. Mesele bir kıskançlık meselesiymiş. Molly de maktul de yoksul ve derbeder yaşamlar süren kadınlarmış. Bu Molly daha küçücükken Gerrard Caddesi’nde, kendisi gibi derbeder bir adamla (resmî olmayan) bir evlilik yapmış; kocasını çok kıskanır, kıskandığında da gözü hiçbir şey görmezmiş. Maktul kadın –ki kendisi yaş itibarıyla Molly’nin kocasına Molly’den çok daha uygunmuş– Hounslow Heath yakınlarında bir ahırda ölü bulunmuş. Burada şiddetli bir boğuşmanın –ya da kavganın– yaşandığı belliymiş. Kadının bedeni morluklar, yaralar ve çizikler içindeymiş; bu şiddetli kavganın sonunda da boğazı sıkılarak öldürülmüş. Bu kadını, Molly’nin dışında birinin öldürmüş olabileceğine dair dişe dokunur bir kanıt yokmuş; Mr. Jaggers ise savunmasını genel olarak Molly’nin böyle bir şeyi yapabilecek kadar güçlü olmadığı argümanı üzerine

inşa etmiş.” Wemmick koluma dokunarak, “Şimdi ara sıra Molly’nin ellerinin ne denli güçlü olduğundan dem vuruyor olabilir ama o zamanlar bu konudan hiç bahsetmediğinden emin olabilirsiniz,” dedi.

O gün Mr. Jaggers’ın evine yemeğe gittiğimizde bize kadının bileklerini gösterdiğini daha önce Wemmick’e anlatmıştım.

Wemmick, “Evet, efendim,” diye devam etti, “bu kadın –her nasılsa– tutuklandıktan sonra öylesine kurnazca giyinmeye başlamış ki gerçekte olduğundan çok daha ince yapılı görünür olmuş; bilhassa da giydiği elbiselerin kol kısımları –hayranlık uyandıracak bir şekilde– kollarını incecik ve çelimsiz gösteriyormuş. Sokaklarda yaşayan derbeder bir kadının olmasına rağmen bedeninde –bir iki morluğun dışında– pek bir yara bere yokmuş, ne var ki ellerinin üzeri çizik çizikmiş. Sorun, bunların tırnak izi olup olmamasıymış. Mr. Jaggers, savunmasında Molly’nin, dikenli böğürtlen çalılarının arasından geçmek zorunda kaldığını ileri sürmüş; Molly’nin oradan geçebilmesi için yüzüne kadar ulaşmayan bu bodur çalıları elleriyle ayırması gerekiyormuş; kadının derisine batan diken parçaları mahkemeye kanıt olarak sunulmuş; ayrıca, olay yerinde yapılan incelemelerde bahsi geçen dikenli çalıların dallarının kırılmış olduğu anlaşılmış; üstelik çalılarda Molly’nin elbisesine ait parçalara ve yer yer kan damlalarına rastlanmış. Fakat Mr. Jaggers’ın savunmasının asıl vurucu kısmı şu olmuş: İddia makamı Molly’nin kıskançlığına kanıt olarak, onun o cinayeti işlediği sıralarda kocasından intikam almak için üç yaşındaki çocuklarını gözü dönmüş bir biçimde döverek öldürdüğünü ileri sürüyormuş. Mr. Jaggers bu iddiayı şu şekilde çürütmüş: ‘Biz bu çiziklerin tırnak izi değil, dikenli çalıların izi olduğunu söylüyor ve size bu çalıları gösteriyoruz. Oysa siz bunların tırnak izi olduğunu söylüyor ve onun kendi çocuğunu öldürdüğünü iddia ediyorsunuz. Bu iddianızın tüm sonuçlarını kabul etmek zorundasınız. Bile-

meyiz, belki de bu kadın gerçekten çocuğunu öldürmüştür, çocuk da o sırada kurtulmak için çırpınırken tırnaklarıyla annesinin ellerini çizmiştir. Peki sonra? Siz bu kadını, çocuğunu öldürme suçundan yargılamıyorsunuz ki. Neden onu bu suçtan yargılamıyorsunuz? Bu davaya gelecek olursak, şayet tırnak izi meselesinin üzerinde duracaksanız, –davayı kazanmak için yalan söylemediğinizi varsayarak– sizden bu konuda bir açıklama yapmanızı bekliyoruz.’ Kısacası efendim, Mr. Jaggers jüri üyelerini zekâsıyla alt etmiş; jüri üyeleri de en sonunda yenilgiyi kabul etmek zorunda kalmışlar.”

“Kadın da o günden beri Mr. Jaggers’a hizmet ediyor, öyle mi?”

“Evet ama hepsi bu kadar değil,” dedi Wemmick. “Kadın beraat eder etmez Mr. Jaggers’ın evinde hizmet etmeye başladığında tıpkı şimdiki gibi ehlileşmiş haldeymiş. O günden beri bir evi çekip çevirmekle ilgili pek çok şey öğrenip kendisini geliştirmiş fakat bu eve ehlileşmiş olarak gelmiş.”

“Çocuğun cinsiyetini hatırlıyor musunuz?”

“Söylediklerine göre kızmış.”

“Bu gece bana söyleyeceğiniz başka bir şey var mı?”

“Yok. Mektubunuzu aldım, okuduktan sonra da yırttım. Başka bir şey yok.”

Birbirimize içtenlikle iyi geceler diledik, sonra da eski sıkıntılarımdan kurtulmak şöyle dursun, derdime dert eklemiş bir halde eve döndüm.

X. Bölüm

Ertesi gün yine posta arabasıyla Satis Köşkü'ne gittim; heyheyli bir anına denk gelir de oraya bu kadar sık gitme tepki gösterir diye elimde bir belge olması için Miss Havisham'ın mektubunu cebime koydum. Halfway House Oteli'nin orada inip kahvaltı yaptıktan sonra yolun geri kalanını yürüdüm çünkü kasabaya تنها yollardan, kimsele re görünmeden sessiz sedasız gitmek, sonra da aynı şekilde dönmek istiyordum.

Anacaddenin arka tarafında bulunan ayak seslerimin yankılandığı sessiz dar sokaklardan geçerken günün en parlak ışıklı saatlerini geride bırakmıştım. Bir zamanlar keşişlerin yemekhanelerinin ve bahçelerinin olduğu yerde artık yıkık dökük harabeler vardı; şimdilerde sağlam kalmış duvarları küçük barakalara ve ahırlara ev sahipliği yapan bu harabe, mezarlarında yatan keşişler kadar sessizdi. Kimselere görünmemeye çalışarak hızlı adımlarla ilerlerken katedralin çanının sesi her zamankinden çok daha hüzünlü ve çok daha uzak geldi kulağıma; eski orgun giderek yükselen sesi bana cenaze müziğiymiş gibi geliyordu; manastırın gri kulesinin tepesinde dönüp duran ve avludaki ulu ağaçların çıplak dallarına konan ekinkargalarıysa buraların artık değiştiğini, Estella'nın bir daha dönmek üzere gittiğini söylüyordu sanki.

Kapıyı, daha önce gördüğüm, arka avlunun karşı tarafındaki ek binada oturan hizmetçilerden biri olan yaşlı bir kadın açtı. Tıpkı eskisi gibi karanlık koridorda yanan bir şamdan duruyordu; şamdanı alıp tek başıma merdivenlerden yukarı çıktım. Miss Havisham kendi odasında değil, sahanlığın diğer tarafındaki büyük odadaydı. Kapıyı çalmana rağmen içeriden ses gelmeyince açıp baktım; Miss Havisham şöminenin hemen önünde eski püskü bir sandalyede oturuyordu; küllenmeye yüz tutan ateşe bakarak derin düşüncelere dalmış gibi bir hali vardı.

İçeri girip tıpkı eskiden sıkça yaptığım gibi gözlerini kaldırdığında beni görsün diye şöminenin kenarına yaslanarak durdum. Öylesine yapayalnız bir hali vardı ki bana yaptığı kötülüğün çok daha büyüğünü kasten yapmış ve beni çok daha derinden yaralamış olsaydı bile ona acımdan kendimi alamazdım. Orada durmuş merhamet dolu gözlerle ona bakarken ve nasıl olup da zaman içerisinde bu evin kötü kaderinin bir parçası haline geldiğimi düşünürken Miss Havisham gözlerini kaldırıp bana baktı. Bir süre gözlerini ayırmaksızın baktıktan sonra alçak sesle, “Doğru mu görüyorum?” dedi.

“Benim, Pip. Mr. Jaggers bana dün mektubunuzu verdi, ben de hiç vakit kaybetmeden geldim.”

“Teşekkür ederim. Teşekkür ederim.”

Şöminenin önüne onunki gibi yırtık pırtık bir sandalye çekip oturduğumda Miss Havisham’ın yüzünde daha önce görmediğim bir ifade gördüm; sanki benden korkuyor gibiydi.

“Geçen gelişinde bahsettiğin o konu hakkında konuşmak ve böylelikle sana taştan yapılma olmadığımı göstermek istiyorum. Ama belki de artık kalbimde insani bir duygunun var olabileceğine inanmazsın.”

Ona kendini iyi hissettirecek bir şeyler söylediğimde Miss Havisham titreyen sağ elini bana dokunmak istercesine uzattı, fakat daha ben ne yapmak istediğini anlayamadan ya da bu harekete ne şekilde karşılık vermem gerektiğine karar vermeden geri çekti.

“Bana arkadaşından bahsederken onun için nasıl iyi ve faydalı bir şey yapabileceğimi gösterebileceğini söylemiştin. Bu senin de istediğin bir şey, değil mi?”

“Evet, benim de çok istediğim bir şey.”

“Nedir o?”

Bunun üzerine şu ortaklık meselesinin herkesten sakladığım tarihçesini anlatmaya koyuldum. Hikâyemin henüz başlarındayken Miss Havisham’ın bakışlarından anlattıklarımı dinlemek yerine benimle ilgili dağınık birtakım düşüncelere dalmış olduğunu anladım. Yanılmış olamazdım çünkü ancak birkaç dakika sonra farkına varabilmişti sustuğumun.

“Neden durdun?” diye sordu yine az önceki gibi benden korkuyormuş gibi bir tavırla; “Benimle konuşmaya tahammül edemeyecek kadar çok mu nefret ediyorsun benden?”

“Hayır, hayır,” dedim, “böyle bir şeyi nasıl düşünebilirsiniz Miss Havisham! Anlattıklarımı takip edemediğinizi düşündüğüm için durdum.”

“Takip edemiyor olabilirim,” dedi elini başına koyarak. “Baştan al; ben de sana değil, başka bir yere bakayım. Sen orada dur! Haydi anlat şimdi.”

Kimi zaman yüzüne çöken o azimli ifadeyle elini bastonunun üzerine koyup ateşi seyretmeye başladı; yüz ifadesinden anlatacaklarını can kulağıyla dinlemek için kendini zorladığı belli oluyordu. Hikâyemi yeniden anlattım; ona bu işe başladığım zaman kendi imkânlarımla sonuca bağlamayı umduğumu ancak bu arzumu gerçekleştiremeyip derin bir hayal kırıklığı yaşadığımı anlattım. Ona bir kez daha bir başkasına ait hayati bir sır söz konusu olduğundan meselemin bu kısmını açıklayamayacağımı hatırlattım.

Miss Havisham bana bakmaksızın başıyla onaylayarak, “Pekâlâ!” dedi. “Bu işi sonuca bağlamak için ne kadar gerekiyor?”

Paranın miktarı bana çok geldiği için söylemeye çekiniyordum. “Dokuz yüz sterlin.”

“Sana bu iş için bu parayı verirsem kendi yaptığını gizli tuttuğun gibi benimkini de gizli tutar mısın?”

“Aynı şekilde gizli tutacağım dan emin olabilirsiniz.”

“Bu parayı verirsem için daha mı rahat olacak?”

“Kesinlikle çok daha rahat olacak.”

“Şu an çok mu mutsuzsun?”

Bu soruyu sorarken yüzüme bakmamaya devam ediyor olsa da sesinde alışkın olmadığım bir şefkat vardı. Sanki boğazıma bir şey düğümlenmişti; cevap veremedim. Miss Havisham sol kolunu bastonuna, alnını da yavaşça koluna yasladı.

“Miss Havisham, mutluluk bana öyle uzak ki; fakat şu an sizin bildikleriniz dışında da dertlerim var. Bunlar size bahsetmiş olduğum o sırla ilgili.”

Kısa bir süre sonra Miss Havisham başını kaldırıp tekrar ateşi seyre daldı.

“Bana seni mutsuz eden başka dertlerinin olduğunu söylemen çok asil bir davranış. Bu söylediklerin doğru mu?”

“Maalesef doğru.”

“Arkadaşına yardım etmek dışında senin için yapabileceğim bir şey yok mu Pip? Bu meseleyi hallettiğimizi varsayalım, senin için hiçbir şey yapamaz mıyım?”

“Yapabileceğiniz hiçbir şey yok. Yine de bu soruyu sorduğunuz için size çok teşekkür ederim. Soruyu sorarken göstermiş olduğunuz nezaketten ötürü size ayrıca teşekkür etmek isterim. Ama gerçekten yapabileceğiniz bir şey yok.”

Miss Havisham sandalyesinden kalkıp viraneyi andıran o odada yazı yazmak için kâğıt kalem aranmaya başladı. Odada kâğıt kalem olmadığından cebinden kararmış altın çerçeveli küçük fildişi yazı kartları çıkarıp boynunda asılı duran kararmış altın kalemle üzerine bir şeyler yazdı.

“Mr. Jaggers’la aran hâlâ iyi mi?”

“Gayet iyi. Daha dün onun evinde akşam yemeği yedik.”

“Arkadaşın için istediğin paranın sana koşulsuz şartsız verilmesine müsaade ettiğimi belirten bir yazı yazdım. Bu

evde para bulundurmuyorum ama yine de Mr. Jagers'ın bu durumdan haberdar olmasını istemezsen parayı doğrudan sana gönderebilirim.”

“Teşekkür ederim Miss Havisham; parayı Mr. Jagers'tan almamın hiçbir sakıncası yok.”

Miss Havisham yazdıklarını bana okudu; yazıda bu parayı hiçbir şekilde şahsi menfaatim için kullanmayacağım açık ve net bir biçimde ifade ediliyordu. Fildişi yazı kartlarını ondan alırken eli yine titremeye başladı; kalemin asılı olduğu zinciri boynundan çıkarıp avucuma koyarken elinin titremesi daha da artmıştı. Tüm bunları yaparken bana hiç bakmıyordu.

“İlk sayfada ismim yazılı. Şayet bir gün, şu kırık kalbim toza toprağa karıştıktan çok sonra bile olsa, isminin altına ‘Onu affediyorum’ yazabilirsen ne olur yaz!”

“Ah, Miss Havisham,” dedim, “bu söylediğinizi hemen şu an yapabilirim. Büyük yanlışlar yapıldı ve büyük acılar çekildi; öylesine kör ve kıymet bilmez bir yaşam sürdürdüm ki ben kendim affedilmeye ve yönümü bulmaya bunca muhtaçken yüreğimde size karşı kin ve nefret besleyemem.”

Herbert'la ilgili hikâyeyi en baştan anlatmaya başladığımdan bu yana ilk kez yüzünü bana çevirdi, sonra da beni büyük bir şaşkınlığa düşürecek hatta dehşetime dehşet katacak şekilde ayaklarımın dibinde diz çöktü; birleştirdiği ellerini bana doğru kaldırırken öyle bir hali vardı ki sanki ıslıl ıslıl, hiç yara almamış, körpecik yüreğiyle annesinin yanında ellerini göklere kaldırıp Tanrı'ya dua eden küçücük bir kız çocuğuydu.

Onun o bembeyaz saçlarıyla ve yorgun yüzüyle ayağımın dibinde diz çöktüğünü görmek tüm bedenimin tepeden tırnağa titremesine sebep olmuştu. Ayağa kalkması için yalvardım; kalkmasına yardımcı olmak için kollarımla ona destek verdim fakat o daha yakınındaki elime sıkıca tutundu, sonra da yüzünü elime gömüp ağlamaya başladı. O güne dek tek damla gözyaşı döktüğünü görmemiştim; ağlayınca

biraz olsun açılacağını umut ederek hiçbir şey söylemeden ona doğru eğilip öylece durdum. Artık dizlerinin üzerinde değildi, yere yığılmıştı.

Perişan bir halde, “Ah! Ne yaptım ben! Ne yaptım ben!” diye feryat figan ediyordu.

“Miss Havisham, şayet beni yaralamak için yaptığınız o şeyden bahsediyorsanız, size bu sorunun yanıtını vereyim: Pek de fazla bir şey yapmadınız. Ben zaten Estella’yı koşullar ne olursa olsun, her durumda sevecektim. Bu arada, o evlendi mi?”

“Evet.”

Çok gereksiz bir soruydu; bu ıpıssız eve çöken ve daha öncekine benzemeyen bu yepyeni ıssızlık hali bana bu sorunun yanıtını zaten vermişti.

“Ne yaptım ben! Ne yaptım ben!” Miss Havisham o bembeyaz saçlarını elleriyle koparırcasına çekiştirip yoluyor ve haykırarak kendine sürekli bu soruyu soruyordu. “Ne yaptım ben!”

Bu soruya ne yanıt vereceğimi, onu nasıl teselli edeceğimi bilemiyordum. Kolaylıkla etki altında kalabilecek bir çocuğu, o gözü dönmüş kininin, karşılık bulamamış sevgisinin, incinmiş gururunun intikamını alacak şekilde yetiştirmesi, çocuğun karakterini bu doğrultuda şekillendirmesi gerçekten de çok kötü bir şeydi; bunu çok iyi biliyordum. Diğer yandan, pencerelerini sımsıkı kapatıp evine gün ışığının girmesine engel olarak aslında pek çok başka şeyin de o eve girmesine engel olmuştu; inzivaya çekilerek yaşamın ona sunabileceği binlerce doğal ve şifalı nimetten mahrum bırakmıştı kendini; o kederli yalnızlığında bir başına arpacı kumrusu gibi düşüne düşüne en sonunda zihnini hasta etmişti, zira şunu da gayet iyi biliyordum ki Yaradan’ın buyurduğu düzeni tersyüz etmeye kalkan tüm zihinler eninde sonunda hastalanır, hastalanacaktır, hastalanmaya mahkûmdur. O an acıma duygumu bir kenara bırakarak ona baktığımda onun

âdeta bir enkaza dönüşerek, üzerinde yaşadığı bu dünyaya hiçbir şekilde uyum sağlayamayarak cezasını fazlasıyla çektiğini görebiliyordum; en nihayetinde deliliğin sınırlarını zorlamaya başlayan o beyhude keder, o faydasız pişmanlık, boş yere çektiği o derin vicdan azabı, o anlamsız değersizlik duygusu ve anlamsızca yüreğinde besleyip büyüttüğü tüm o kötücül duygular onun bu dünyadaki laneti değilse neydi?

“Geçen gün sen onunla konuşurken sanki bir aynaya bakıyormuşum gibi, bir zamanlar çektiğim tüm o acıları gördüm; işte ancak o zaman farkına vardım yaptığım şeyin ne olduğunun. Ne yaptım ben! Ne yaptım ben!” Yine başlamış, belki yirmi, belki elli kez aynı soruyu tekrar tekrar kendine sormuştu: “Ne yaptım ben!”

Gözyaşları dindiğinde ona, “Miss Havisham,” dedim, “beni zihninizden de vicdanınızdan da söküp atabilirsiniz fakat Estella’nın durumu çok farklı; şayet onu yaradılışına çok aykırı bir biçimde yetiştirme konusundaki yanlışınızı düzeltmek için yapabileceğiniz küçücük bir şey varsa bunu yapmanız, yüz sene hayıflanmanızdan çok daha faydalı olacaktır.”

“Evet, evet, biliyorum. Fakat Pip, canım!” Miss Havisham’ın bana yeni yeni göstermeye başladığı bu sevgi içinde kadınca bir şefkat barındırıyordu. “Canım! İnan bana, Estella buraya geldiğinde tek amacım onu kendi çektiğim acılardan korumaktı. Başlangıçta başka bir amacım yoktu.”

“Peki,” dedim. “Dediğiniz gibi olsun.”

“Fakat büyüyüp de ileride çok güzel bir kız olacağı anlaşılınca ben iyiden iyiye yoldan çıkmaya başladım; övgülerimle, mücevherlerimle, telkinlerimle ve ona kendimi tüm bu söylediklerimin doğruluğunu kanıtlayan kanlı canlı bir örnek olarak sunuşumla kalbini ondan çalıp yerine bir buz parçası koydum.”

Kendime engel olamayarak, “Keşke kalbine hiç dokunmasaydınız;” dedim, “keşke kırılıp yaralansaydı da böyle olmasaydı.”

Bunun üzerine Miss Havisham bir süre delirmiş gözlerle bana baktı, sonra yine “Ne yaptım ben!” diye ağlanıp dövünmeye başladı. Sonra yalvarır gibi bir ifadeyle, “Eğer başımdan geçenlerin tamamını bilseydin bana acır ve beni çok daha iyi anlardın,” dedi.

Onu elimden geldiğince incitmemeye özen göstererek, “Miss Havisham,” dedim, “sanırım başınızdan geçenleri biliyorum. Buradan ayrılıp Londra’ya gittiğimde öğrendim ve inanın acınızı yüreğimde hissettim. Başınıza gelenleri ve bunların sizi ne şekilde etkilediğini anlayabildiğimi sanıyorum. Aramızda geçenlerden cesaret alarak size Estella’yla ilgili bir soru sorabilir miyim acaba? Estella’nın şu anki haliyle ilgili değil, buraya ilk geldiği zamanla ilgili bir soru?”

Miss Havisham, kollarını o yırtık pırtık sandalyeye uzatmış, başını da kollarına yaslamış şekilde yerde oturuyordu. Bu sözlerimi duyunca gözlerimin içine bakarak, “Sor,” dedi.

“Estella kimin çocuğu?”

Miss Havisham bilmediğini anlatmak istercesine başını iki yana salladı.

“Bilmiyor musunuz?”

Başını tekrar iki yana salladı.

“Onu buraya getiren ya da gönderen Mr. Jaggers değil miydi?”

“Onu buraya kendisi getirdi.”

“Bu olayın nasıl geliştiğini anlatabilir misiniz?”

Miss Havisham alçak sesle, sözlerini dikkatle seçerek anlatmaya koyuldu: “Uzun bir süredir bu odalara kapanmış şekilde yaşıyordum (bu durumun kaç zamandır bu şekilde devam ettiğini bilemiyorum; bu evdeki saatlerin kaç gösterdiğini biliyorsun); bir gün Mr. Jaggers’a küçük bir kız çocuğu evlat edinmek istediğimi söyledim; onu sevgiyle büyütmek ve kendi kötü kaderimden korumak istiyordum. Bu dünyadan elimi eteğimi çekip inzivaya çekilmeden önce Mr. Jaggers’ın ününü gazetelerden öğrenmiştim; bu evi bir ha-

rabeye çevirmeye karar verdiğimde onu buraya çağırılmış ve ilk o zaman görmüştüm. Bana istediğim gibi kimsesiz bir kız çocuğu bulabilmek için sağa sola bakınacağını söyledi. Bir gece buraya kucığında uyuyan bir kız çocuğu getirdi; adını Estella koydum.”

“O zaman kaç yaşındaydı acaba?”

“İki ya da üç yaşındaydı. Onun bu konuda tek bildiği anne babasız kaldığı ve benim onu evlat edindiğimdir.”

Böylelikle kâhyanın Estella’nın annesi olduğundan kesinlikle emin olmuşum; başka bir kanıt aramama gerek yoktu. Bana öyle geliyordu ki benim yerimde kim olsa ikisinin arasındaki bu ilişkiyi gayet açık ve net bir biçimde görürdü.

Bu konuşmayı daha fazla uzatarak ne geçecekti ki elime? Herbert’la ilgili amacıma ulaşmıştım, Miss Havisham bana Estella’yla ilgili bildiği her şeyi anlatmıştı ve ben de onu tesselli edebilmek için dilim döndüğünce söyleyebileceğim her şeyi söylemiş ve elimden gelen her şeyi yapmıştım. Vedalaşıp ayrılırken birbirimize ne söylediğimizin bir önemi yok; bir şekilde vedalaşıp ayrıldık.

Merdivenlerden inip dışarı, açık havaya çıktığımda alacakaranlık çökmek üzereydi. Geldiğimde bana kapıyı açmış olan kadına seslenerek kapıyı hemen o an açmasına gerek olmadığını, gitmeden önce bahçede biraz gezinmek istediğimi söyledim. İçimde orayı bir daha göremeyeceğime dair bir his vardı, bu nedenle de orayı son kez yitip gitmekte olan o ışıktaki görmemin çok uygun olacağını düşünüyordum.

Uzun zaman önce üzerlerinde yürüdüğüm keşmekeş halindeki boş fiçilerin arasından geçerek o bakımsız bahçeye gittim; yıllar boyu üzerlerine yağan yağmur bu fiçilerin pek çok yerini çürütmüş, dik duranların üzerlerinde minik bataklıklarla havuzlar oluşturmuştu. Bahçeyi çepeçevre dolaştım; Herbert’la dövüştüğümüz köşe şurasıydı, Estella’yla yan yana yürüdüğümüz daracık yollar şunlardı. Buraya dair her şey öylesine soğuk, öylesine ıssız, öylesine hüznüydü ki!

Dönüşte bira fabrikasına uğradım; bahçenin bitimindeki küçük kapının paslı mandalını kaldırıp içeride gezindim. Karşı taraftaki kapıdan çıkacaktım fakat nemli ahşaplar kabarıp şiştiğinden, menteşeler dökülmeye başladığından ve kapının eşiğinde mantarlar bittiğinden kapıyı açmak kolay olmadı. Dönüp arkama baktım; o kısacık anda çocukluğumdan kalma bir anı hayret verecek bir netlikte gözümde yeniden canlandı: Miss Havisham'ı boynundan asılmış bir halde kırışte sallanırken görür gibi oldum. Gördüğüm şey öylesine canlıydı ki kırışin altında durduğum o kısacık zaman diliminde bunun yalnızca bir hayalden ibaret olduğunu idrak edene kadar tepeden tırnağa titredim.

Bahçenin ve akşam saatinin matemli havası, –bir anlığına da olsa– gördüğüm sanrının yarattığı o büyük korkuyla birleşince içimi tarifsiz bir dehşet kaplayarak açık duran tahta kapıdan dışarı çıktım; bir zamanlar Estella kalbimi paramparça ettiğinde işte burada yolmuştum saçlarımı. Öndeki avluya geçtiğimde ne yapacağıma karar veremeyerek duraksadım; anahtarıyla kapıyı açıp beni dışarı çıkarması için hizmetçi kadını mı çağırmalıyım yoksa iyi olup olmadığından emin olmak için yukarıya çıkıp Miss Havisham'a mı bakmalıyım? Elbette ikincisini yapmaya karar vererek yukarıya çıktım.

Onu bıraktığım odaya baktım; şömineye iyice yaklaştırdığı eski püskü sandalyesinde arkası bana dönük şekilde oturduğunu gördüm. Tam arkamı dönüp sessizce oradan ayrılmak üzereydim ki birdenbire kabaran kocaman bir alevin parıltısını gördüm. Aynı anda Miss Havisham'ın çığlık çığlığa bana doğru koştuğunu gördüm; boyunun en az iki katı yüksekliğindeki alevler etrafını bir girdap gibi sarmıştı.

Üzerimde kalın, pelerinli bir palto, kolumdaysa yine kalın bir ceket vardı. O an nasıl paltomu çıkarıp üzerine yürüdüğümü, onu yere devirip paltomla ceketimi üzerine nasıl attığımı, yine üzerine örtmek için o kocaman masanın ör-

tüsünü –tam ortasındaki o çürümüşlük abidesiyle ve içine yuva yapmış tüm o iğrenç şeylerle birlikte– nasıl çekip aldığı, onunla yerde nasıl birbirinin canına kasteden düşmanlar gibi boğuştuğumuzu, ben üzerini örtmeye çalıştıkça onun nasıl çığlık çığlığa kurtulmaya çalıştığını hiç hatırlamıyorum; bunları bilinçli bir biçimde, bir şeyler düşünerek ya da hissederek yapmadığımdan tüm bunların yaşanmış olduğunu ancak sonuca bakarak tahmin edebiliyorum. Nihayet kendime geldiğimde o kocaman masanın dibinde, yerde oturuyorduk; daha bir dakika önce üzerinde olan rengi solmuş gelinliğinden kopan parçalar köze dönmüş bir halde dumanlı havada uçuşuyordu.

Kendime gelip etrafıma bakındığımda rahatı kaçan böceklerin ve örümceklerin kaçtığını, hizmetçilerinse solukları kesilmiş bir halde çığlık çığlığa kapıdan içeri girdiklerini gördüm. Sanki kaçmaya çalışan bir mahkûmmuş gibi hâlâ var gücümle üzerine abanarak onu yere bastırıyordum; o an neden böyle boğuştuğumuzu, alevlerin onu nasıl sardığını, sonra o alevlerin nasıl söndürüldüğünü, hatta kim olduğunu bile bildiğini zannetmiyorum; ancak gelinliğinden kopan köz parçalarının havada süzülme yerine kapkara bir yağmur olarak üzerimize yağmaya başladığını gördüğümde onu yere bastırmaktan vazgeçtim.

Miss Havisham baygındı; bir şey olmasından korktuğum için onu yerinden kaldırmalarını, hatta ona dokunmalarını bile istemiyordum. Doktora haber gönderildi; doktor gelene kadar onu kollarımın arasında tuttum – sanırım bırakırsam alevlerin onu yeniden sarmalayıp yutacağına dair saçma bir korkuya kapılmıştım (evet, sanırım sebep buydu). Doktor yardımcısıyla birlikte geldiği zaman ayağa kalktığımda iki elimin birden yanmış olduğunu görerek şaşkınlığa kapıldım çünkü hiç acı hissetmemiştim.

Onu muayene eden doktor yanıklarının ciddi olduğunu ancak tedavi edilemeyecek kadar kötü durumda olmadığı-

nı, asıl tehlikenin, geçirdiği duygusal travma olduğunu söyledi. Doktorun talimatıyla yatağı diğer odaya taşınıp büyük masanın üzerine kondu ki yaralarına pansuman yapılabilmesi için böylesi gerçekten de daha uygundu. Bir saat sonra onu tekrar gördüğümde çok uzun yıllar önce bir keresinde bastonuyla vurarak onu bir gün yatıracaklarını söylediği yerde yatıyordu.

Her ne kadar bana elbisesinin her zerresinin yanmış olduğunu söylemiş olsalar da o eski hayalet gelin görüntüsünü hâlâ bir şekilde muhafaza ediyordu çünkü ayağından boğazına kadar beyaz pamuklara sarılmış, üzerine de ağırlık yapmayacak türden incecik, beyaz bir çarşaf örtülmüştü; böylelikle öldükten sonra değişime uğramış bir hortlak havasını hâlâ üzerinde taşıyordu.

Hizmetçilere sorup Estella'nın Paris'te olduğunu öğrendim ve doktordan ona bu durumu anlatan bir mektup yazıp ilk postayla göndereceğine dair söz aldım. Miss Havisham'ın akrabalarını bu durumdan haberdar etme görevini kendi üzerime aldım; durumu yalnızca Mr. Matthew Pocket'a haber vermek niyetindeydim; diğerlerine o uygun gördüğü şekilde haber verebilirdi. Ertesi gün Londra'ya döndüğümde üzerime almış olduğum bu sorumluluğu Herbert aracılığıyla yerine getirecektim.

Miss Havisham o akşam bir ara gayet soğukkanlı bir tavırla olan bitenlerden bahsetti; konuşmasında insanı ürüten bir neşe vardı. Gece yarısına doğru ise anlamsızca sayıklamaya başladı; sonra alçak, ciddi bir sesle üst üste defalarca, "Ne yaptım ben!" dedi. Sonra, "Buraya geldiğinde tek amacım onu kendi çektiğim acılardan korumaktı," dedi. Daha sonra da, "Kalemi al ve ismimin altına 'Onu affediyorum' yaz," dedi. Bu üç cümlenin sırasını hiç değiştirmiyordu; arada bir iki kelimeyi atlasa da atladığı kelimelerin yerine başkasını koymaksızın, boşluk bırakarak bir sonraki kelimeye geçiyordu.

Orada yapabileceğim bir şey kalmamıştı; ayrıca evde, Miss Havisham'ın anlamsız sayıklamalarının bile unutturmadığı, korkmamı ve kaygılanmamı gerektirecek son derece hayati sorunlarım olduğundan gece düşünüp taşınarak ertesi sabah ilk arabayla Londra'ya dönmeye karar verdim; bir iki kilometre yürüyüp kasabanın dışından binecektim arabaya. Böylelikle sabahın altısında dudaklarımı Miss Havisham'ın dudaklarına değdirdim; o dudaklar ben öperken bile hiç durmaksızın, "Kalemi al ve isminin altına 'Onu affediyorum' yaz," demeye devam ediyordu.

XI. Bölüm

O gece ellerime iki üç defa pansuman yapıp sonra da sarıldılar; sabah da aynı işlemi bir kez daha tekrarladılar. Sol kolumun dirsekten aşağısı çok kötü yanmıştı, omzuma kadar olan bölümse o kadar kötü durumda değildi; alevler daha ziyade o tarafa geldiğinden sol kolum çok acıyordu ama yine de durumumun daha kötü olmadığına şükreliyordum. Sağ elim pek fazla yanmamıştı; parmaklarımı hareket ettirebiliyordum. Sağ elim de sargılıydı fakat sol elimdeki ve sol kolumdaki sargı kadar rahatsız etmiyordu beni. Sol koluma kol askısı takmışlardı, bu yüzden paltomu pelerin gibi omuzlarıma atıp boynumdan ilikleyebildim. Saçlarım da tutuşmuştu fakat neyse ki kafama ve yüzüme bir şey olmamıştı.

Herbert, Hammersmith'e gidip babasıyla görüştüktan sonra eve döndü ve tüm gününü benimle ilgilenerek geçirdi. Dünyanın en iyi hastabakıcısıydı; belli aralıklarla sargılarımı açıyor ve onları hazırda bulundurduğu serinletici sıvılara batırıp yeniden sarıyordu; bunları yaparken öylesine sabırlı ve şefkatliydi ki bunun için ona yürekten minnettardım.

Önceleri koltukta kımıldamadan yatarken alevlerin parıldayışını, büyük bir gürültüyle birdenbire etrafı sarışını, o kesif yanık kokusunu zihnimden silip atmak bana çok zor – hatta imkânsız– geldi. Bir an içim geçip uyuyacak olsam Miss

Havisham'ın ıgıllarıyla uyanıyor, boyunun iki katı yüksekliğindeki alevlerle sarılmış halde bana doğru koştüğünü görür gibi oluyordum. Benim için bu zihinsel acıya katlanmak, çektiğim bedensel acıya katlanmaktan çok daha zordu; bu durumun farkında olan Herbert beni oyalayıp dikkatimi başka şeylere çekmek için elinden geleni yapıyordu.

Bu konuda tek kelime etmiyor olsak da ikimizin de akli kayıktaydı. Bu konuyu konuşmaktan bariz bir biçimde kaçıyor olmamız, elimi bir an önce iyileştirip (haftalarca beklemeden) birkaç gün içerisinde yeniden kürek çekmeye başlamam gerektiği konusunda (sözsüz) bir mutabakata varmış olmamız bu durumu net bir biçimde ortaya koyuyordu.

Elbette Herbert'ı gördüğümde ona sorduğum ilk soru nehrin aşağı tarafında işlerin yolunda gidip gitmediğiydi. Herbert müthiş kendinden emin ve neşeli bir tavırla soruma olumlu yanıt verdiğinden gün akşama kavuşana dek bir daha bu konudan bahsetmedik. Akşama doğru hava kararmaya başlayıp da Herbert şöminenin ışığında sargılarımı değiştirirken konuşmanın doğal akışı içerisinde yine bu konuyu açtı.

“Handel, dün belki iki saat Provis’le birlikteydim.”

“Clara neredeydi?”

“Zavallı küçüğüm!” dedi Herbert. “Gece boyunca Mendebursurat’ın yanına çıkıp durdu. Clara odasından çıkar çıkmaz adam başladı yeniden bastonuyla yere vurmaya. Bunu bu şekilde daha ne kadar sürdürebilir, bilemiyorum. Sürekli rom içip acı yiye yiye en sonunda bastonuyla yere vuramaz hale gelecek.”

“Siz de o zaman evleneceksiniz, değil mi Herbert?”

“Başka türlü o zavallı kızcağıza nasıl sahip çıkabilirim ki? –Sevgili dostum, kolunu şöyle koltuğun arkasına koy, ben de şöyle oturayım; sargıyı öyle yavaş çıkaracağım ki çıkardığımı anlamayacaksın bile.– Provis’ten bahsediyordum. Biliyor musun Handel, öyle ilerleme katetti ki.”

“Onu son gördüğümde bana daha bir mülayimleşmiş geldiğini söylemiştim sana.”

“Evet, söylemiştin. Haklıymışsın. Dün gece pek konuşkandı; hayatıyla ilgili bilmediğimiz bazı şeyler anlattı. Hatırlar mısın, bir gün burada büyük sorunlar yaşadığı bir kadından ayrıldığından bahsetmişti? – Canını mı acıttım?”

İrkilmemin sebebi Herbert’in dokunuşu değil, söylediği sözlerdi.

“Unutmuşum Herbert, şimdi sen söyleyince hatırladım.”

“İşte, bana hayatının o bölümünü anlattı; o karanlık ve fırtınalı bölümünü. Sana anlatmamı ister misin? Yoksa şu an böyle bir şey seni sıkar mı?”

“Kesinlikle anlatmalısın. Her şeyi kelimesi kelimesine duymak istiyorum.”

Herbert bu fazlasıyla aceleci ve istekli tavrıma pek anlam verememiş olacak ki bana dikkatle bakabilmek için öne doğru eğildi. Elini başıma koyarak, “Ateşin yok, değil mi?” diye sordu.

“Ben gayet iyiyim,” dedim. “Bana Provis’in anlattıklarını anlat lütfen sevgili Herbert.”

“Provis’in dediğine göre,” dedi Herbert, “–şimdi şu sargıyı güzelce çıkarıp yerine soğuk bir sargı sarıyoruz. Önce birazcık ürpertiyor, değil mi sevgili dostum ama birazdan alışacaksın.– Evet, Handel, Provis’in dediğine göre bu kadın çok genç ve çok kıskançmış; aynı zamanda çok da kindarmış – had safhada kindarmış.”

“Had safhada derken ne kastediyorsun?”

“Kadın işi cinayete vardırması. – Sargı yanığının üzerine çok mu soğuk geldi?”

“Hiç hissetmiyorum. Ne cinayeti? Kadın kimi öldürmüştü?”

“Aslında belki de olaya cinayet demekle fazla ileri gidiyor olabilirim,” dedi Herbert, “kadın cinayete yargılanmış, savunmasını da Mr. Jagers yapmış; Mr. Jagers bu davada-

ki savunmasıyla nam salmış, Provis de ondan bu vesileyle haberdar olmuş. Maktul de kadınmış, çok daha iriyarı ve güçlü kuvvetli bir kadın; bir ahırda aralarında bir boğuşma yaşanmış. Kavgayı kimin başlattığı, kavganın adil olup olmadığı şüpheli olsa da sonuç çok kesin, zira diğer kadın boğulmuş bir halde ölü bulunmuş.”

“Yargılanan kadın suçlu bulunmuş mu?”

“Hayır, beraat etmiş. – Ah zavallı Handel, canını acıttım değil mi?”

“Pansuman yapma konusunda hiç kimse senden daha nazık ve özenli olamaz Herbert. Neyse, devam et. Sonra?”

“Bu beraat eden kadınla Provis’in küçük bir çocuğu varmış;” dedi Herbert. “Provis bu çocuğa pek düşkünmüş. Bu genç kadın, kıskançlık krizine girmesine sebep olan kadının –az önce bahsettiğim gibi– boğularak öldürüldüğü gece bir ara Provis’in karşısına dikilip velayeti kendisinde olan çocuğu öldüreceğine ve Provis’in o çocuğu bir daha asla göremeyeceğine dair yemin etmiş, sonra da ortadan kaybolmuş. – İşte, daha kötü durumda olan kolunu yine askıya aldık; geriye sağ kolunu sarmak kaldı ki o nispeten daha kolay bir iş. Bu ışıktaki pansuman yapmak benim için parlak ışıktaki pansuman yapmaktan daha kolay çünkü fena halde su toplamış o yerleri net bir biçimde görmezsem ellerim o kadar titremiyor. – Ciğerlerine bir şey olmadığından eminsin, değil mi sevgili dostum? Çok sık nefes alıp veriyorsun.”

“Olabilir Herbert. Peki kadın yeminini yerine getirmiş mi?”

“İşte, Provis’in yaşamının en karanlık dönemi o zaman başlıyor. Kadın yeminini yerine getirmiş.”

“Yani Provis öyle olduğunu söylüyor.”

Herbert bana daha dikkatli bakmak için biraz daha eğilerek şaşkınlık dolu bir tavırla, “Elbette, sevgili dostum. Bunlar Provis’in anlattıkları. Bilgi alabileceğim başka bir kaynak yok ki.”

“Haklısın, yok tabii.”

“Şimdi şöyle ki,” diye devam etti Herbert, “Provis, çocuğunun annesine iyi mi davranırmış yoksa kötü mü davranırmış, orasından bahsetmiyor fakat anladığım kadarıyla bize şöminenin başında anlattığı o sersefil yaşamının dört beş senesini bu kadınla geçirmiş; öyle sanıyorum ki bu kadına acıyor ve ona karşı müsamahakâr davranıyormuş. Çocuğun ölümüyle ilgili ifade vermek için mahkemeye çağrılmaktan ve kadının idam edilmesine yol açmaktan korktuğu için (çocuğun ölümünden ötürü derin bir acı duymasına rağmen) kaçıp saklanmış; kendi ifadesiyle kendini hem o davanın hem de olayın dışında tutabilmek için sırra kadem basmış; mahkemede ondan pek de üzerinde durulmaksızın ‘kıskançlığa sebebiyet veren Abel adındaki adam’ şeklinde bahsedilip geçilmiş. Kadın beraat ettikten sonra ortadan kaybolmuş, böylelikle Provis hem çocuğu hem de çocuğun annesini kaybetmiş.”

“Şunu öğrenmek istiyorum...”

“Bir dakika sık dışını sevgili dostum,” dedi Herbert, “bitti sayılır. Compeyson denen o adilerin en adisi kurnaz şeytan, Provis’in saklandığını ve bunun sebebinin çok iyi biliyormuş; daha sonrasında bu bilgiyi onu daha fazla çalıştırmak ve karşılığında ona daha az para ödemek için kullanmaya başlamış. Dün geceki konuşmamızdan anladığım kadarıyla bu da Provis’in ona duyduğu kini iyice katmerlendirmiş.”

“Herbert, özellikle şunu öğrenmek istiyorum,” dedim, “Provis sana bu olayın tam olarak ne zaman yaşandığını söyledi mi?”

“Özellikle bunu mu merak ediyorsun? O halde ne dediğini hatırlamaya çalışayım. Yanılmıyorsam şöyle demişti: ‘Yaklaşık yirmi sene önce, Compeyson’la çalışmaya başladıktan hemen sonraydı’. Ona kilisenin o küçük mezarlığında rastladığında kaç yaşındaydın?”

“Sanırım yedi yaşındaydım.”

“Evet. Provis o olaydan üç dört yıl sonra karşılaşmış seninle; seni görünce aklına son derece trajik bir biçimde kaybettiği küçük kızı gelmiş, yaşasa senin yaşlarında olacakmış.”

Kısa bir sessizliğin ardından telaşlı bir biçimde, “Herbert,” dedim, “beni pencereden gelen ışıktaki daha iyi görüyorsun yoksa şöminenin ışığında mı?”

Herbert bana yine yaklaşarak, “Şöminenin ışığında,” diye karşılık verdi.

“Bak bana.”

“Sana bakıyorum zaten sevgili dostum.”

“Dokun bana.”

“Dokunuyorum sevgili dostum.”

“Ateşim yok, değil mi? Ya da dünkü kazada kafam darbe almamıştır, değil mi?”

Herbert beni bir süre inceledikten sonra, “Hayır, sevgili dostum,” dedi. “Biraz heyecanlısın ama bilincin yerinde.”

“Evet, bilincim yerinde. Nehrin aşağısında sakladığımız o adam, Estella’nın babası.”

XII. Bölüm

Son derece hararetli bir biçimde Estella'nın anne ve babasının kim olduğunu ortaya çıkarıp bunun doğruluğunu ispatlamaya çalışmamın altında yatan sebebi bilmiyorum. Benden çok daha bilge birisi anlaşılır bir biçimde önüme koyana kadar bu konuyu tam olarak idrak edememiş olduğum birazdan anlaşılacaktır.

Herbert'la o çok önemli konuşmayı yaptığımız sırada bu meselenin peşine düşmem gerektiğine dair sarsılmaz bir inanca sahiptim; araştırmamı hiç ara vermeksizin devam ettirmeli, Mr. Jaggers'la görüşmeli ve gerçeği öğrenmeliydim. Bunu Estella için mi yapıyordum yoksa Estella'ya çok uzun yıllardır beslediğim o romantik ilginin bir kısmını, kendimi güvenliğinden sorumlu hissettiğim adama yansıtmak bana iyi mi geliyordu, bilemiyorum. Muhtemelen ikinci ihtimal gerçeğe daha yakındır.

Her neyse, Herbert o gece beni Gerrard Caddesi'ne gitmekten güçlülkle vazgeçirebilmişti. Herbert'ın söyledikleri içinde fevriliğimi dizginleyip beni gitmekten caydıran tek şey, "Oraya gidersen hastalanıp elden ayaktan düşersin, oysa kaçak dostumuzun hayatı sana bağlı," demesi oldu. Ertesi gün ne olursa olsun Mr. Jaggers'ı görmeye gideceğimi defalarca yineleyip Herbert'ı ikna ettikten sonra o gün evde kalıp ye-

rimden kımıldamaksızın yatmaya ve Herbert'in yaralarımına pansuman yapmasına razı oldum. Ertesi sabah Herbert'la birlikte erken bir saatte evden çıktık; Smithfield'daki Giltspur Caddesi'nin köşesinde Herbert'tan ayrıldım; o şehir merkezine doğru yola koyuldu, bense Little Britain'a doğru.

Mr. Jaggers'la Wemmick belirli aralıklarla şirketin hesaplarını gözden geçirir, makbuzları kontrol eder, evrakları düzenlerlerdi. Böyle zamanlarda Wemmick tüm defterlerini ve dosyalarını alıp Mr. Jaggers'in odasına gider, girişteki odada ise üst kattaki kâtiplerden biri dururdu. Wemmick'in yerinde başka bir kâtibin olduğunu görünce o gün orada ne olduğunu anladım; Mr. Jaggers'la Wemmick'in bir arada olmalarına üzülmedim çünkü Wemmick onu zor durumda bırakacak bir şey söylemediğimi kendi kulaklarıyla duymuş olacaktı.

Kolum sargılı, paltom omzuma atılmış şekilde içeriye girmem benim açımdan iyi oldu. Londra'ya döner dönmez Mr. Jaggers'a kazayı kısaca anlatan bir mektup göndermiş olsam da kazanın tüm ayrıntılarını o an anlatacaktım; durumun hassasiyeti sayesinde konuşmamız öncekiler kadar soğuk ve duygusuz geçmedi; ayrıca bu defa kanıtlara önceki konuşmalarımızda olduğu kadar katı bir biçimde bağlı kalmamız gerekmedi. Ben başımızdan geçen o korkunç olayı anlatırken Mr. Jaggers âdeti olduğu üzere şöminenin önünde duruyordu. Wemmick sandalyesinin arkasına yaslanmış, kalemini, posta kutusunu andıran ağzına yatay olarak koymuş, elleri pantolonunun ceplerinde, gözlerini ayırmaksızın bana bakıyordu. Bu odada gerçekleştirilen hukuki işlemlerin ayrılmaz bir parçası olarak düşündüğüm o iki korkunç maske ise o an orada yanık kokusu olup olmadığını anlamak için etrafı kokluyormuş gibi görünüyordu.

Anlatacaklarım bittikten, onların da soruları tükendikten sonra Miss Havisham'ın yazdığı, Herbert adına dokuz yüz sterlinlik ödeme yapılmasına izin veren kartı çıkarıp verdim. Kartı uzattığımda Mr. Jaggers'in gözleri kafasının daha da

derinlerine gömülmüştü sanki; buna rağmen istifini bozmayarak kartı Wemmick'e verip ona imzalaması için bir çek hazırlamasını söyledi. Wemmick çeki yazarken ona bakıyordum; Mr. Jaggers ise parlak cilalı çizmelerinin üzerinde yaylanarak bana bakıyordu. İmzaladığı çeki cebime koyarken, “*Senin için bir şey yapamadığımıza çok üzgünüm Pip,*” dedi.

“Miss Havisham benim için yapabileceği bir şey olup olmadığını sorma nezaketinde bulundu, fakat ben ona olmadığını söyledim,” dedim.

Mr. Jaggers, “Bence herkes işini bilmeli,” dedi. O sırada Wemmick’in dudaklarını sessizce kımıldatarak “taşınabilir mülk” dediğini gördüm.

Mr. Jaggers, “Senin yerinde olsaydım ona hayır demezdim,” dedi; “fakat yine de kişi, kendisi için neyin doğru olduğunu herkesten daha iyi bilir.”

Wemmick bana dönerek hayli sitemkâr bir ifadeyle, “Bence herkes için en doğrusu taşınabilir mülk edinmektir,” dedi.

Asıl konuşmak istediğim meseleyi açmanın tam zamanı olduğuna karar vererek Mr. Jaggers’a döndüm ve ona şöyle dedim:

“Aslına bakılırsa Miss Havisham’dan bir istekte bulundum efendim. Ondan, evlat edindiği kızıyla ilgili bilgi istedim, o da bana bildiği her şeyi anlattı.”

Mr. Jaggers öne eğilerek çizmelerine baktı, sonra yeniden doğrularak, “Öyle mi?” dedi. “Hah! Ben Miss Havisham’ın yerinde olsam anlatmazdım ama elbette kendisi için neyin doğru olduğunu en iyi o bilir.”

“Ben evlat edindiği kızının geçmişiyle ilgili Miss Havisham’ın bildiğinden çok daha fazla şey biliyorum, efendim. Kızın annesinin kim olduğunu biliyorum.”

Mr. Jaggers sorgular gibi bir ifadeyle bana bakıp, “Annesi mi?” dedi.

“Annesini şu son üç gün içinde gördüm.”

“Öyle mi?” dedi Mr. Jaggers.

“Onu siz de gördünüz, efendim. Hatta onu benden sonra da gördünüz.”

“Öyle mi?” dedi Mr. Jaggers.

“Estella’nın geçmişiyle ilgili sizden çok daha fazla şey biliyor olabilirim,” dedim. “Babasının kim olduğunu da biliyorum.”

Mr. Jaggers ne söyleyeceğini bilemeyip öylece kalakalınca Estella’nın babasının kim olduğunu bilmediğinden kesinkes emin oldum – hiçbir durumda duygularını dışa vurmayan, son derece kontrollü bir adam olmasına rağmen o an belli belirsiz bir biçimde de olsa öylece kalakalıp söylediklerime dikkat kesilmekten kendini alamamıştı. Aslına bakılırsa Provis’in hikâyesini Herbert’tan dinlerken bunun böyle olabileceğinden şüphelenmiştim; Provis mahkeme sırasında ortalarda görünmemişti; parçaları birleştirmek suretiyle anladığım kadarıyla bu mahkemeden yaklaşık dört sene sonra Mr. Jaggers’in müvekkili olmuştu ve o zaman da ona kim olduğunu açıklamasına gerek kalmamıştı. Önceleri Mr. Jaggers’in Estella’nın babasının kim olduğunu bilmediğinden emin değildim fakat o an bundan kesinlikle emin olmuşum.

“Demek öyle! Genç hanımefendinin babasının kim olduğunu biliyorsun demek, Pip!” dedi Mr. Jaggers.

“Evet,” dedim, “İsmi Provis – kendisi Yeni Güney Gallerli.”

Bu sözlerim üzerine dünyanın en soğukkanlı ve kontrollü insanı Mr. Jaggers bile irkilmekten kendini alamamıştı. Dünyanın en belli belirsiz irkilişiydi bu; dünyanın en çabuk bastırılmış ve büyük bir dikkatle kontrol altına alınmış irkilişiydi; her ne kadar Mr. Jaggers bu hareketi, mendilini çıkarma hareketinin bir parçasıymış gibi göstermeye çalışmış olsa da düpedüz irkilmişti işte. Wemmick’in bu sözlerime nasıl bir tepki verdiğini söyleyemeyeceğim zira Mr. Jaggers’in dikkatli bakışları, aramızdaki gizli anlaşmayı fark eder diye ona bakmaya çekiniyordum.

Mr. Jagers mendilini burnuna götürürken yarı yolda duraklayarak soğukkanlı bir tavırla, “Peki Provis bu iddiasını hangi kanıta dayandırıyor Pip?” diye sordu.

“O böyle bir iddiada bulunmuyor, hiçbir zaman da bulunmadı,” dedim. “Kızının hayatta olduğunu bilmiyor, böyle bir şeyin olabileceğine de ihtimal vermiyor.”

Mr. Jagers’ın âdeta bir silah olarak kullandığı o ihtişamlı mendili ilk defa işe yaramamıştı. Verdiğim yanıt öylesine beklenmedikti ki her zamanki numarasını yarıda kesip mendilini cebine koymuş, sonra da kollarını göğsünde kavuşturup sabit bir yüz ifadesiyle ve büyük bir dikkatle bana bakmaya başlamıştı.

Sonra ona bildiğim her şeyi ve bunları nasıl öğrendiğimi anlattım; Wemmick’ten duyduklarımı da Miss Havisham’dan duymuş olduğumu düşünmesini sağladım. Bu konuda çok dikkatliydim. Aynı şekilde, anlatacaklarım bitene kadar Wemmick’e hiç bakmamaya özen gösterdim. Konuşmam bittiğinde Mr. Jagers’la bir müddet sessizce baktık. En sonunda Wemmick’e baktığımda onun kalemini posta kutusunu andıran ağzından çıkarmış, masanın üzerinde büyük bir dikkatle bir şeyler yazmakta olduğunu gördüm.

Mr. Jagers en sonunda masanın üzerindeki kâğıtlara doğru yaklaşarak, “Pekâlâ!” dedi. “Mr. Pip geldiğinde bu kâğıtlardan hangisine bakıyorduk Wemmick?”

Bu şekilde baştan savılıp bir kenara fırlatılmayı kabul edemezdim; bir hayli içerlemiş, hatta neredeyse öfkeli bir biçimde ondan bana karşı daha açık olmasını ve daha mertçe davranmasını rica ettim. Ona yanlış bir kanıya kapılarak nasıl boş umutlarla ve zavallı hayallerle oyalandığımı ve bu durumun ne denli uzun sürdüğünü, sonra da Estella’yla ilgili öğrendiğim gerçeği hatırlattım; ona, bu gerçeğin sebep olabileceği, düşündükçe ruhumun daraldığı tehlikelerden bahsettim. Nasıl ki ben biraz önce ona güvenip içimi açıtıysam karşılığında ondan da bana biraz olsun güvenip içini açmasını

beklemek elbette hakkımdı. Onu kesinlikle suçlamadığımı, ondan yana herhangi bir şüphemin ya da güvensizliğimin olmadığını söyledim; ondan tek isteğim bana gerçeği söylemesiydi. Bana bunu hangi gerekçeyle istediğimi, bu hakkı kendimde nasıl gördüğümü soracak olursa –kendisi bu tür zavallı hayallere pek itibar etmese de– ona şu şekilde karşılık verebilirdim: Estella’yı senelerden beri yürekten seviyordum; her ne kadar onu kaybetmiş ve ömrüm boyunca matem tutmaya mahkûm olmuş olsam da onunla ilgili her şey hâlâ benim için bu dünyadaki her şeyden daha kıymetli ve önemliydi. Bunları söylemiş olmama rağmen Mr. Jaggers’ın hâlâ hiç istifini bozmadan ve tek kelime etmeden öylece durduğunu görünce Wemmick’e dönerek, “Wemmick, sizin ne denli yumuşak yürekli bir insan olduğunuzu biliyorum. O güzel evinizi, ihtiyar babanızı gördüm; sizin iş yaşamının yorgunluğunu ve gerginliğini ne denli masum, keyifli ve eğlenceli uğraşlarla üzerinizden atıp yenilediğinizi biliyorum. Ne olur benim için Mr. Jaggers’la konuşun; ona mevcut şartlar altında bana karşı daha açık olması gerektiğini söyleyin!”

Bu sözlerim üzerine Mr. Jaggers’la Wemmick birbirlerine son derece tuhaf bir biçimde baktılar; hayatım boyunca iki insan arasında bundan daha tuhaf bir bakışma görme miştim. Önce Wemmick’in hemen o an işinden kovulacağı şeklinde yanlış bir kanıya kapıldım fakat daha sonra Mr. Jaggers’ın yüzünde gülümsemeyi andıran rahatlamış bir ifadenin belirlediğini, Wemmick’e ise daha bir cesaret geldiğini görünce yanıldığımı fark ettim.

“Nereden çıktı bunlar?” dedi Mr. Jaggers. “İhtiyar bir baban, keyifli ve eğlenceli uğraşların olduğunu bilmiyordum.”

“Velev ki var!” dedi Wemmick. “Onları buraya taşıdıktan sonra ne fark eder ki?”

“Pip,” dedi Mr. Jaggers, elini kolumun üzerine koyup belirgin bir biçimde gülümseyerek, “bu adam, şu Londra’nın en kurnaz sahtekârı olmalı.”

Giderek cesareti artan Wemmick, “Hiç de bile!” diye karşılık verdi. “Ayrıca ben sahtekârsam siz de sahtekârsınız demektir.”

Birbirlerine yine tuhaf tuhaf baktılar; ikisinin de birbirinden şüphe etmeye devam ettiği belliydi.

“Demek güzel bir evin var, öyle mi?” dedi Mr. Jaggers.

“İşimi yapmama engel olmadıktan sonra varsın olsun,” dedi Wemmick. “Size bakıyorum da efendim, günün birinde tüm bu işlerden yorulduğunuz zaman sığınıp huzur bulabileceğiniz güzel bir evin hayalini kuruyor ve buna yönelik planlar yapıyormuşsunuz gibi geliyor bana.”

Mr. Jaggers düşünceli bir ifadeyle iki üç kez başını salladı, hatta bununla da yetinmeyip iç geçirdi. Sonra, “Pip,” dedi, “senin ‘beyhude hayaller’ dediğin o şeylerden bahsetmeyelim; yakın zamanda deneyimlediğin için bu konuları sen benden daha iyi bilirsin. Diğer meseleye gelince, meseleyi net bir biçimde görebilmen için bir durum değerlendirmesi yapacağım; yalnız, varsayımlara dayanarak konuştuğuma, kesin bir hüküm belirtmediğime dikkatini çekerim.”

Varsayımlara dayanarak bir durum değerlendirmesi yapacağını, kesin bir hüküm belirtmeyeceğini anladığını söylemem için bekledi; bunun üzerine ben de ona duymak istediği şeyi söyledim.

“Şimdi, Pip,” dedi Mr. Jaggers, “senden durumu zihninde canlandırmanı istiyorum. Farz edelim ki ortada bir kadın var ve bu kadın az önce bahsettiğin sebeplerden ötürü çocuğunu herkesten gizliyor; ne var ki avukatına bu gerçeği anlatmak zorunda kalıyor çünkü avukatı ona, çocukla ilgili gerçekleri bilirse daha güçlü bir savunma hazırlayabileceğini söylüyor. Yine farz edelim ki bu avukatın, zengin ve egzantrik bir hanımefendiye, evlat edinip büyütmesi için bir çocuk bulma sözü var.”

“Anlıyorum, efendim.”

“Farz edelim ki bu avukatın hayatı türlü türlü suçun, pisliğin, kötülüğün içinde geçmiş ve bu avukatın çocuklara

dair görüp bildiği tek şey, onların sürüsüne bereket dünyaya getirildikleri ve hayatlarının şu ya da bu sebepten ötürü ziyan olup gittiği. Farz edelim ki bu avukat sıklıkla çocukların mahkemede sanık kürsüsünde yargılandıklarına ve görülebilsinler diye yukarı kaldırıldıklarına şahit oluyor; farz edelim ki bu avukat, çocukların sürekli hapse atıldıklarını, kırbaçlandıklarını, sürgüne gönderildiklerini, toplum dışına itilip yok sayıldıklarını, küçüklükten itibaren bir celladın avı olmak üzere yetişip en nihayetinde de idama gönderildiklerini görüyor. Farz edelim ki bu avukat, gündelik iş yaşamında rastladığı çocukların hemen hemen hepsini, büyüdüklerinde ağına yakalanacak balık yumurtaları olarak görmektedir – şu ya da bu şekilde mahkemeye düşecek, savunulacak, mahkemede yalan yere yemin edecek, öksüz ve yetim kalacak, yaşamları boyunca sürekli çile çekecek küçük balıklar.”

“Anlıyorum, efendim.”

“Farz edelim ki Pip, bu yığın içinde kurtarılması mümkün olabilecek küçük, sevimli bir çocuk var; babası bu çocuğun öldüğünü zannediyor ve bu olayı pek de fazla kurcalamaya cesaret edemiyor; bahsini ettiğimiz bu avukat, çocuğun anesine söz geçirebilecek durumda. Avukat bu kadına şunları söyleyebiliyor: ‘Ne yaptığını da gayet iyi biliyorum, yaptığın o şeyi ne şekilde yaptığını da. Şunları şunları yaptın; yaptıklarının bir kısmı nefsimüdafaaya bir kısmıysa darba giriyor; sonra da kendini temize çıkarmak için şunları şunları yaptın. Olayın en başından itibaren yaptığın her şeyi biliyorum ve işte sana hepsini bir bir anlatıyorum. Çocuğu bana ver; suçsuzluğunu kanıtlamak için çocuğu mahkemeye göstermek gerekirse ben çocuğu mahkemeye getiririm. Çocuğu bana ver, ben de seni kurtarmak için elimden geleni yapayım. Sen kurtulursan çocuğun da zaten kurtulur fakat olur da sen hapse girecek olursan en azından çocuğunu kurtarmış oluruz.’ Farz edelim ki avukat kadına bunları söylüyor ve kadın beraat ediyor.”

“Sizi çok iyi anlıyorum.”

“Kesin bir hüküm belirtmediğimi anlıyorsun, değil mi?”

“Kesin bir hüküm belirtmiyorsunuz,” dedim. Wemmick de aynı şeyi yineleyerek, “Ortada kesin bir hüküm yok,” dedi.

“Farz edelim ki Pip, tüm o fırtınalı duygular ve ölümle burun buruna gelmiş olmak kadının akli dengesini bir parça bozuyor ve kadın özgürlüğüne kavuştuğunda hayattan ve insanlardan korkar hale gelip bu avukatın evine sığınır. Farz edelim ki bu avukat, kadını evine alıyor ve kadının o eski vahşi ve saldırgan mizacı su yüzüne çıktığında onu eski yöntemini kullanarak zapturapt altına alıyor. Varsayımlara dayanan bu durum değerlendirmesini idrak edebiliyorsun, değil mi?”

“Evet.”

“Farz edelim ki bu çocuk büyüyüp sırf parası için bir adamla evleniyor. Annesi de babası da hâlâ hayattalar. Annesiyle babası birbirlerinin varlığından bihaber, çok yakın yerlerde yaşıyorlar. Tüm bunlar kimsenin bilmediği bir sır olarak kalmaya devam ediyor – ta ki sen gerçeği öğrenene kadar. Bu son söylediğimi çok dikkatli bir biçimde değerlendirmeni istiyorum.”

“Tamam, efendim.”

“Wemmick’in de bu son söylediğimi çok dikkatli bir biçimde değerlendirmesini istiyorum.”

Wemmick de, “Tamam,” dedi.

“Bu sırrı ifşa etmenin kime ne faydası var? Babaya mı? Anneyle yeniden bir araya gelmenin ona iyi geleceğini hiç zannetmiyorum. Anneye mi? Şayet böyle bir suç işlemişse şu an olduğu yerde kalması daha güvenlidir diye düşünüyorum. Kıza mı? Anne ve babasının kim olduğunu kocasına söylemenin ona bir faydasının olacağını zannetmiyorum; yirmi sene boyunca böyle bir utançtan uzak kalabilmeyi başarmışken böyle bir şey onun ömrünün sonuna kadar bu utançla yaşamaya mahkûm olması anlamına gelir. Hele ki Pip, bir de senin bu kızı sevdiğini ve onu o ‘zavallı hayalleri-

nin' nesnesi haline getirdiğini, bu kızın, senin dışında da tahmin edebileceğinden çok daha fazla sayıda erkeğin hayallerini süslediğini farz edecek olursak, bana kalırsa bu sırrı ifşa etmektense sargılı sağ eline bir balta alıp sargılı sol elini kesip atman, sonra da sağ elini kesmesi için baltayı Wemmick'e vermen çok daha iyi olur."

Wemmick'e baktım; yüzünde son derece ciddi bir ifade vardı. Vakur bir ifadeyle işaretparmağını dudaklarına götürüp bastırdı. Ben de aynı hareketi yaptım. Mr. Jaggers da aynı hareketi yaptı, sonra da her zamanki tavrına dönerek, "Evet, Wemmick," dedi, "Mr. Pip geldiğinde hangi hesabı inceliyorduk?"

Çalışırlarken bir süre ayakta dikilip onları seyrettim; birbirlerine pek çok kez az önceki gibi tuhaf tuhaf baktıklarını gördüm fakat bu defa ikisinin de üzerinde –kendileri bu durumun farkında olmasalar da– birbirlerine özel ve zayıf yanlarını göstermiş olmanın tedirginliği vardı. Sanırım tam da bu yüzden birbirlerine karşı davranışları esneklikten yoksundu; Mr. Jaggers son derece buyurgan ve tahakküm kurmaya çalışan bir tavır takınıyordu, Wemmick ise en küçük bir fikir ayrılığında son derece inatçı bir biçimde kendi fikrinin doğruluğunu ispatlamaya girişiyordu. Onları hiç böyle zıtlaşırken görmemiştim; genellikle gayet iyi anlaşırlandı.

O sırada Mike adındaki kürk şapkalı müvekkilin –bununun ceketinin koluna silme alışkanlığındaki bu adamı bu binadan içeriye adımımı attığım ilk gün görmüştüm– içeri girmesiyle ikisi de rahat bir nefes aldı. Kendisinin ya da ailesinden birinin başı her daim belada olan bu şahıs (ki yazıhanede başınızın belada olması yolunuzun Newgate'e düşmesi anlamına geliyordu) oraya en büyük kızının bir dükkândan bir şey çaldığı şüphesiyle içeri alındığını haber vermeye gelmişti. Mr. Jaggers konuya hiç müdahil olmayıp amirane bir edayla şöminenin önünde durduğundan Mike bu son derece hazin durumu Wemmick'e anlatmaya koyul-

du; bir ara adamın gözlerine dolan yaşların parıldadığını gördüm.

Wemmick büyük bir öfkeyle adama, “Sen ne yapmaya çalışıyorsun?” diye sordu. “Buraya böyle salya sümük ağlamak için mi geldin?”

“Hayır, onun için gelmedim Mr. Wemmick.”

“Ama öyle yapıyorsun,” dedi Wemmick. “Bu ne cüret? Böyle ağlanıp sızlanarak mırıl mırıl bir şeyler geveleyeceksen buraya hiç gelme. Böyle yaparak ne elde edebileceğini zannediyorsun ki?”

Mike yalvarır gibi bir ifadeyle, “İnsan duygularına hâkim olamıyor işte, Mr. Wemmick,” dedi.

Wemmick âdeta gözü dönmüşçesine, “Neyine engel olmuyor?” diye bağırdı. “Bir daha söyle bakayım!”

Mr. Jaggers bir adım öne gelip parmağıyla kapıyı işaret ederek, “Sen bana baksana be adam,” dedi. “Hemen çık git buradan. Bu yazıhanede duygulara yer yoktur. Çık dışarı.”

Wemmick de, “Layığını buldun işte, sana müstahak,” dedi. “Haydi, çık dışarı!”

Böylelikle zavallı Mike süklüm püklüm dışarı çıktı; Mr. Jaggers’la Wemmick, aralarındaki o eski ahengi yeniden yakalamış gibiydi; güzel bir öğlen yemeği yiyip kendilerine gelmiş gibi yeniden çalışmaya koyuldular.

XIII. Bölüm

Cebimde çek, Little Britain'dan doğruca Miss Skiffins'in muhasebeci erkek kardeşinin yanına gittim; Miss Skiffins'in muhasebeci kardeşi de doğruca Clarriker'ın şirketine gidip beraberinde Clarriker'ı getirince anlaşımayı nihayete erdirmenin verdiği o müthiş tatmin duygusunu yaşamış oldum. Büyük umutlarla dolu bir geleceğin beni beklediğini öğrendiğimden bu yana yaptığım tek iyi şey ve sonunu getirebildiğim tek iş bu olmuştu.

Clarriker bu görüşmemizde bana, şirketin işlerinin sürekli büyümeye devam ettiğini, işlerin daha da büyüyebilmesi için Doğu'da bir şube açabilecek durumda olduklarını, Herbert'in da yeni ortağı olarak oraya gidip o şubenin başına geçebileceğini söyleyince, kendi işlerimi yoluna koyayım derken biricik dostumla ayrılığımıza kendi ellerimle zemin hazırlamış olduğumu fark ettim. O an beni karaya bağlayan son halatın da kopmakta olduğunu, bundan sonra başıboş bir kayık misali amansız rüzgârlarla ve dalgalarla savrulup duracağımı hissettim.

Yine de bir akşam Herbert eve gelip de –benim bildiğimi bilmeksizin– büyük bir sevinçle bana bu gelişmeleri anlattığında emeklerimin karşılığını fazlasıyla almıştım. Herbert, tozpembe hayaller kuruyor, Clara Barley'yi alıp Binbir Gece

Masalları'nın ülkesine götüreceğinden, benim (sanırım deve kervanıyla) sonradan onlara katılacağımdan, hep beraber Nil boyunca seyahat ederek muhteşem şeyler göreceğimizden bahsediyordu. Kendi adıma bu muhteşem planlara dâhil olabileceğime dair umudum olmasa da Herbert'ın önünün hızla açıldığını görebiliyordum; İhtiyar Barley romunu içip acılı yemeye devam ettiği takdirde kızı pek yakında mutlu bir yuva kurabilecekti.

Mart ayına girmiştik. Herhangi bir kötüleşme emaresi göstermemekle birlikte sol kolumun iyileşmesi o kadar uzun zaman almıştı ki hâlâ palto giyemiyordum. Sağ kolum neredeyse iyileşmişti; yanık izleri hâlâ geçmemişti ama bu, kolumu kullanmama engel değildi.

Bir pazartesi sabahı Herbert'la birlikte kahvaltı ederken postacı, Wemmick'ten gelen şu mektubu getirdi:

“Walworth. Bu mektubu okur okumaz yakın. Hafta başı, mesela çarşamba günü, eğer hâlâ niyetliyseniz daha önce konuştuğumuz o şeyi yapmayı deneyebilirsiniz. Şimdi mektubu yakın.”

Mektubu Herbert'a gösterdim; ikimiz de mektupta yazanları kafamıza iyice yerleştirdikten sonra mektubu şöminede yaktık ve ne yapacağımızı düşünmeye koyulduk. Zira şimdi kolumu kullanamayacak durumda olduğumu hesaba katmak zorundaydık.

“Ben bu konuyu etraflıca düşündüm,” dedi Herbert, “ve Thames Nehri'nde çalışan bir kayıkçı tutmaktan daha iyi bir yol buldum. Startop'ı alalım. İyi bir çocuktur, beceriklidir, bizi sever; ayrıca çalışkan ve dürüstdür.”

Startop daha önce benim de –birden fazla kez– aklıma gelmişti.

“Fakat ona bu olayın ne kadarını anlatabiliriz ki Herbert?”

“Çok küçük bir kısmını anlatsak yeter. Startop bu olayı gizli kalması gereken bir macera olarak bilsin; hareket vakti

geldiğinde ona, Provis'in ivedilikle tekneye bindirilip yurt dışına götürülmesi gerektiğini söylersin. Sen de onunla gidecek misin?"

"Elbette."

"Nereye gideceksiniz?"

Bu hususu son derece endişeli bir biçimde pek çok kez düşünmüş ve İngiltere'den uzak olduğumuz sürece hangi limana gideceğimizin –Hamburg, Rotterdam ya da Antwerp olabilir– pek de bir öneminin olmadığına kanaat getirmiştim. Yolumuza çıkacak ve bizi almayı kabul edecek herhangi bir yabancı gemi işimizi görürdü. Niyetim Provis'i kayıkla nehir boyunca olabildiğince aşağılara götürmek, şüpheli bir durum görülmesi halinde sorgulama ve arama yapılan kritik bir nokta olan Gravesend'i arkamızda bırakmaktı. Yabancı gemiler Londra'dan sular yükselirken ayrıldığından planımız daha önceden, sular çekildiğinde nehre açılmak ve kuytu bir köşede bekleyip binebileceğimiz bir geminin geçmesini beklemektir. Önceden gerekli araştırmaları yaptığımız takdirde binebileceğimiz türden bir geminin beklediğimiz yerden ne zaman geçeceğini üç aşağı beş yukarı hesap edebilirdik.

Herbert tüm bu planlarıma olur verdi; kahvaltıdan hemen sonra araştırmalarımızı yapmak üzere yola koyulduk. Planımıza uygun olacak şekilde Hamburg'a gidecek bir gemiyi seçtik ve daha ziyade onun üzerinde yoğunlaştık. Diğer yandan sular çekildiği sırada, aynı saatlerde Londra'dan kalkacak diğer gemileri de aklımızın bir köşesine not edip her birinin şeklini şemalini ve rengini iyice öğrendik. Sonra Herbert'la birkaç saatliğine ayrıldık; ben gerekli belgeleri bir an önce çıkartmaya gittim, Herbert da bu konuyu görüşmek üzere Startop'ın evine. İkimiz de herhangi bir zorlukla karşılaşmadan işlerimizi kolayca halledip saat birde tekrar buluştuk ve birbirimize rapor verdik. Ben gerekli belgeleri almıştım, Herbert da Startop'la görüşmüş ve onun böyle bir maceraya dâhil olmaya son derece istekli olduğunu öğrenmişti.

Herbert’la Startop’ın çift taraflı kürek çekmesine karar verdik, bense dümende duracaktım; bu sırada kaçak dostumuz sessizce oturacaktı; acelemiz olmadığından çok hızlı gitmemiz gerekmeyecekti. Herbert’in o akşam Mill Pond Bank’e gitmeden önce akşam yemeği için eve gelmemesini kararlaştırdık; ertesi akşam yani salı günüyse oraya hiç uğramayacaktı; çarşamba günü Provis’le konuşup ona, ancak bizim yaklaştığımızı gördüğünde evin yakınlarındaki merdivenlerden aşağıya inmesini, daha önce kesinlikle inmemesini tembih edecekti; Provis’le en son pazartesi akşamı görüşecek, onu kayığa alana kadar bir daha onunla hiçbir şekilde görüşmeyecek ya da haberleşmeyecektik.

Alınacak güvenlik önlemleri konusunda Herbert’la mutabakata vardıktan sonra eve gittim.

Anahtarımın evin kapısını açtığımda posta kutusunda üzerinde adım yazan bir mektup buldum. Mektup ben yokken elden bırakılmıştı; epey kirli olsa da üzerindeki el yazısı fena sayılmazdı. Şöyle diyordu mektupta:

“Şayet korkmazsan bu gece ya da yarın gece saat dokuzda kireç ocağının oradaki küçük bekçi kulübesinin oraya gel. Amcan Provis’le ilgili bilgi edinmek istiyorsan kimseye haber vermeden bir an önce dediğim yere gelsen iyi edersin. Yalnız gelmelisin. Gelirken bu mektubu yanında getir.”

Sanki düşünecek az şeyim varmış, derdim bana yetmiyor-muş gibi bir de bu tuhaf mektup çıkmıştı. Ne yapmam gerektiğini bilemiyordum. İşin kötüsü, bir an önce bir karar vermem gerekiyordu yoksa beni akşam oraya ulaştıracak olan öğleden sonra arabasını yakalayamazdım. Oraya bir sonraki gece gitmem kesinlikle söz konusu olamazdı çünkü kayıkla kaçacağımız zamana kadar çok az vaktimiz kalır, iki ayağımız bir pabuca girerdi. Hem ne malum, belki de öğreneceğim şey kaçış planlarımızı doğrudan etkileyecek nitelikteydi.

Düşünmek için bol bol vaktim olsaydı bile oraya giderdim diye tahmin ediyorum. Düşünecek vaktim olmadığından –saatim posta arabasının yarım saat içinde hareket edeceğini

söylüyordu— hemen gitmeye karar verdim. Mektupta amcam Provis'ten bahsedilmemiş olsa oraya kesinlikle gitmezdim; Wemmick'in mektubunun ve sabahki yoğun hazırlıklarımızın üzerine gelen bu mektup tüm dengeleri değiştirmişti.

İnsanın böylesine telaşlıyken ve eli ayağına böylesine doluşmuşken okuduğu bir mektubu anlaması çok zordur; benim de hiç kimseye bir şey söylememem gerektiği konusundaki uyarıyı mekanik bir biçimde zihnime nakşedebilmem için bu gizemli mektubu iki kere okumam gerekmişti. Aynı o mekanik tavırla, uzun uzadıya düşünmeksizin elime bir kurşunkalem alıp Herbert'a, pek yakında ne zaman döneceğimi bilmediğim bir yolculuğa çıkacağımdan Miss Havisham'ın nasıl olduğunu görmek için hemen kasabaya gidip geri döneceğimi yazan bir not bıraktım. Paltomu alıp kapıyı kilitledikten sonra kestirme arka yollardan yazıhaneye ulaştım. Fayton tutup da anacaddelerden gitmiş olsaydım arabayı kesin kaçırdırdım; kestirme yollardan gittiğim halde arabayı tam avludan hareket ederken yakalayabilmişim. Kendime gelip de etrafıma bakındığım zaman diz boyu samanla kaplı posta arabasında sarsıla sarsıla yolculuk eden yegâne yolcunun ben olduğumu fark ettim.

Gerçekten de mektubu aldığımdan beri kendimde değildim; sabahki o telaşlı koşuşturmanın üzerine gelen bu mektup kafamı allak bullak etmişti. Wemmick'in sabah elime ulaşan, uzun zamandır elim yüreğimde, büyük bir heyecanla beklediğim o üstü kapalı mesajı büyük sürpriz olmuş, müthiş bir heyecana ve koşuşturmaya yol açmıştı. Kendime, o an o arabada ne işim vardı, o arabaya binmek için geçerli bir sebebe sahip miydim, arabadan hemen inip geri dönmem daha iyi olmaz mıydı gibi sorular yöneltmeye ve isimsiz bir mektuba uyup yollara dökülmenin doğru bir şey olup olmadığını düşünmeye başladım; kısacası telaşa kapılıp düşünmeden hareket eden tüm insanların aşına olduğu türden o ikilemlerin ve kararsızlıkların tüm aşamalarını yaşadım. Yine de mektupta Provis'in isminin geçmesi tüm bu ikilemle-

re ve kararsızlıklara baskın geliyordu. En başından itibaren bilinçsizce şunu düşünüyordum (buna düşünmek denirse tabii): Oraya gitmediğim için Provis'in başına bir şey gelecek olursa kendimi asla affetmezdim.

Biz daha kasabaya varmadan karanlık çökmüştü; sakatlığım sebebiyle dışarı çıkamadığımdan ve oturduğum yerden pek bir şey göremediğimden yolculuk uzun ve sıkıcı gelmişti bana. Mavi Domuz'u geçip kasabanın daha aşağısında adı sanı pek duyulmamış bir hana gidip akşam yemeği ısmarladım. Yemeğim hazırlanırken Satis Köşkü'ne gidip Miss Havisham'ın nasıl olduğuna baktım; bir parça iyileşmiş olsa da hâlâ çok hastaydı.

Kaldığım han çok eski bir kiliseden dönüştürülmüştü; yemeğimi, vaftiz kurnasını andıran sekiz köşeli küçük bir odada yedim. Tabagımdaki yemeği kesemediğimden kel kafası parıl parıl parıldayan yaşlı hancı bana yardım etti. Bu vesileyle hancıyla sohbet etmeye başladık; hancı beni eğlemek için bana kendi hikâyemi anlatmaya koyuldu – elbette hikâyenin en çarpıcı ögesi, Pumblechook'un eski hamim ve servetimin mimarı olmasıydı ve kasabadaki diğer herkes gibi o da bu kısmı özellikle vurgulamıştı.

“Siz bu genci tanıyor musunuz?” diye sordum.

“Tanımak mı!” dedi hancı. “Ben onun şu kadarcık halini bilirim.”

“Buralara geliyor mu?”

“Evet,” dedi hancı. “Arada sırada arkadaşlarını görmek için buraya gelir ama onu sıfırdan var eden adamın yüzüne bile bakmaz.”

“Kim bu adam?”

“Az önce bahsettiğim kişi. Mr. Pumblechook.”

“Bahsettiğiniz bu genç başkalarına karşı da böyle vefasız mıdır?”

“Vefasızlık edebileceği biri olsa mutlaka eder,” dedi hancı. “Fakat vefasızlık edebileceği başka kim var ki? Şu hayatta her şeyini Mr. Pumblechook sayesinde elde etti.”

“Mr. Pumblechook böyle mi söylüyor?”

“Söylemek mi!” diye karşılık verdi hancı. “Onun bir şey söylemesine gerek var mı?”

“Böyle bir şey söylüyor mu?”

“Ah, onu bir dinleseniz kanınız beyaz üzüm sirkesi gibi buz keser efendim,” dedi hancı.

“Ah, Joe, *sen* asla böyle şeyler söylemezsin. Her şeyi sineye çeken ve beni sevmekten hiçbir zaman vazgeçmeyen Joe, *sen* hiç şikâyet etmezsin. Sen de öyle, yumuşacık kalpli, tatlı Biddy!” diye geçirdim içimden.

Hancı, paltomun altında kalan sargılı koluma bakarak, “Geçirdiğiniz kaza yüzünden iştahınız kaçmış olmalı,” dedi. “Şu parça daha yumuşak; bir de bunu yemeyi deneyin.”

“Teşekkür ederim, başka bir şey yemeyeceğim. Lütfen kaldırın,” diyerek masadan kalktım ve şöminenin başına geçip derin düşüncelere daldım.

Joe’ya gösterdiğim vefasızlığı, kıymet bilmezliği hiçbir şey utanmaz sahtekâr Pumblechook’tan daha fazla çarpamazdı yüzüme. O ne kadar sahteyse Joe o kadar gerçekti; o ne kadar adiyse Joe o kadar asildi.

Şöminenin önünde bir saati aşkın bir süre öylece oturup derin derin düşündükten sonra yüreğimi derin bir mahcubiyet ve pişmanlık duygusu kaplamıştı – ki ben bunu fazlasıyla hak etmiştim. Saatin çalışı beni derin düşüncelerimden uyandırdıysa da içimdeki kederi ve pişmanlığı dağıtamamıştı; oturduğum yerden kalktım ve paltomu sırtıma atıp üstten ilk düşmesini ilikleyerek dışarı çıktım. Az önce mektubu tekrar okumak için tüm ceplerimi aramış fakat bulamamıştım; posta arabasında, samanların içine düşürmüş olabileceğimi düşündükçe tedirgin oluyordum. Neyse ki saat dokuzda, kireç ocağının oradaki küçük bekçi kulübesinde buluşulacağını biliyordum. Kaybedecek vaktim olmadığından doğruca bataklığın yolunu tuttum.

XIV. Bölüm

Etrafı çitlerle çevrili arazileri geçip bataklığa çıktığım sırada gökyüzünde dolunay belirmiş olsa da zifirî karanlık bir geceydi. Bataklığın karanlık çizgisinin bittiği yerde içine ancak kocaman ve kırmızı ayın sığabileceği genişlikte aydınlık bir şerit vardı. Birkaç dakika içinde ay bu aydınlık şeridin dışına çıkıp yukarıda sıradağlar gibi uzanan bulut kümelerinin arasına girivermişti.

Kederli bir rüzgâr esiyordu ve bataklığın üzerine kopkoyu bir kasvet çökmüştü. Bir yabancı böyle bir gecede orada bulunmaya tahammül edemezdi; benim bile ruhum öylesine daralmıştı ki neredeyse geri dönmeye karar vererek duraklamıştım. Ne var ki oraları çok iyi biliyordum; bundan çok daha karanlık bir gecede bile yolumu rahatlıkla bulabilirdim, ayrıca oraya kadar gelmişken geri dönmek için geçerli bir mazeretim de yoktu. Tüm isteksizliğime rağmen oralara kadar geldiğim gibi, istemeye istemeye de olsa yola devam ettim.

İzlediğim güzergâh, eski evimin olduğu yerin de mahkûmların izini sürdüğümüz alanın da uzağındaydı. Arkamı hapishane gemilerine vererek yürüdüğüm halde gemilerin ışıklarının, tıpkı eskiden olduğu gibi, kum tümseklerine vurduğunu görebiliyor ve arkama dönüp baktığımda gemileri seçebiliyordum. Eski tabyanın yerini bildiğim gibi kireç

ocağının yerini de gayet iyi biliyordum, ne var ki ikisi birbirinden kilometrelerce uzaktaydı; hatta öyle ki şayet gecenin karanlığında iki noktada da birer ışık yanıyor olsaydı bu iki parlak zerrecik arasında kapkaranlık ve upuzun bir ufuk çizgisinin uzandığı görülürdü.

Yolun başlarında kanal kapılarından geçip daha sonra da onları arkamdan kapatmak durumunda kaldım; arada sırada durup tümsekli yolların orta yerinde yatan sığırların ayağa kalkıp sazlıkların ve çimenlerin arasında sarsak adımlarla yürüyerek sağa sola devrile devrile uzaklaşmalarını beklemem gerekiyordu. Bir süre sonra koskoca bataklıkta bir ben kalmıştım; âdeta in cin top oynuyordu.

Kireç ocağına varabilmek için yarım saat daha yol gitmem gerekmişti. Kireç, insanın ciğerine işleyip genzini tıkayan bir koku çıkararak yanıyordu; ateş yakılıp öylece bırakılmıştı ve görünürde hiç işçi yoktu. Kireç ocağının hemen yakınında küçük bir taş ocağına rastladım. Taş ocağı tam yolumun üzerindeydi; etrafa yayılmış alet edevata ve el arabalarına bakılacak olursa gün içinde orada çalışılmış olmalıydı.

Taşlı ve bozuk patika bu çukurun ortasından geçiyordu; çukuru geçip yeniden bataklık seviyesinde çıktığımda eski bekçi kulübesinde bir ışık yandığını gördüm. Adımlarımı hızlandırarak kulübeye yaklaştım ve elimle kapıyı tıklattım. İçeriden bir yanıt gelmesini beklerken etrafıma bakındım ve kanalın atıl ve harap durumda, kiremit çatılı ahşap kulübeninse barınak niteliğini yitirmiş olduğunu fark ettim; etrafta ki çamur ve balçığın üzeri kireç kaplıydı ve kireç ocağından yükselen boğucu duman bulutu âdeta bir hayalet gibi sinsice üzerime üzerime geliyordu. İçeriden hâlâ yanıt gelmediğinden kapıyı tekrar tıklattım, yine karşılık alamayınca mandalını açtım.

Kapı hemen açılıverdi. İçeriye baktığımda masanın üzerinde yanan bir mum, tahta bir sıra ve üzerine şilte konmuş tekerlekli bir yatak gördüm. Yukarıda bir samanlık vardı.

“Kimse yok mu?” diye seslendim fakat yanıt gelmedi. Saati-me bakıp da dokuzu geçtiğini görünce bir kez daha, “Kimse yok mu?” diye seslendim. Yine yanıt alamayınca ne yapacağımı karar veremeyerek dışarı çıktım.

Sağanak halinde yağmur yağmaya başlamıştı. Etrafıma bakıp az önce gördüklerim dışında bir şey göremeyince tekrar kulübeye girdim ve kapının saçağının altında durup gecenin karanlığına baktım. İçimden, “Kulübedeki her kimse birazdan dönmek üzere dışarı çıkmış olmalı, yoksa mumu yanar halde bırakmazdı,” diye geçirirken, aklıma mumun fitiline bakmak geldi. Arkamı dönüp mumu elime alır almaz şiddetli bir sarsıntı mumu söndürdü; kendime geldiğimde arkamdan fırlatılıp başımdan geçirilen kalın bir kementle kısıvrak yakalanıp sıkıca bağlanmış olduğumu fark ettim.

Boğuk bir ses, okkalı bir küfür savurarak, “İşte yakaladım seni!” dedi.

Kementten kurtulmak için çırpınarak, “Neler oluyor!” diye bağırdım. “Sen de kimsin? Yardım edin! İmdat!”

Kollarımın yanlardan bağlandığı yetmezmiş gibi sakat olan kolum da fena halde acıyordu. Çok güçlü bir adamdı; çığlıklarımı boğmak için kâh eliyle kâh göğsüyle ağzıma bastırıyordu; karanlıkta nafile çırpınıp dururken adamın sıcak nefesini sürekli üzerimde hissediyordum; en sonunda beni duvara sımsıkı bağladı. O boğuk sesiyle okkalı bir küfür daha savurarak, “Haydi, bir daha bağır da şuracıkta işini bitireyim!”

Yaşadığım şokla sersemlemiştim, yaralı kolumun acısından neredeyse bayılacak gibiydim, yine de bilincim az önceki tehdidini kolaylıkla hayata geçirebileceğini anlayabilecek kadar yerindeydi; bu yüzden de bağırmaktan ve çırpınarak kurtulmaya çalışmaktan vazgeçtim; kolumu biraz olsun gevşetip acımı dindirmeye çalıştıysam da bağlar gevşetemeyeceğim kadar sıkıydı. Daha önce yanmış olan kolum o an sanki kaynar suda haşlanıyor gibiydi.

Dışarıdan gelen azıcık ışığın da yok olup içeriye kopkoyu bir karanlığın hâkim olmasından adamın panjurlardan birini kapattığını anladım. Karanlıkta el yordamıyla biraz arandıktan sonra aradığı çakmaktaşıyla çelik parçasını buldu ve ateş yakmaya koyuldu. Gözlerimi dikmiş, adamın sürekli üfleyip durduğu, kavların arasına düşüp duran kıvılcımlara bakıyordum, ne var ki elinde kav olan adamın yalnızca dudaklarını ve kavın ucundaki mavi ışığı görebiliyordum ki onlar bile bir görünüp bir kayboluyordu. Kavlar –tahmin edilebileceği gibi– nemli olduğundan bir türlü tutuşmuyor, kıvılcımlar peş peşe sönüp duruyordu.

Adamın hiç acelesi yoktu; çakmaktaşını ve çelik parçasını birbirine sürtüp duruyordu. Kıvılcımlar büyüüp onu aydınlatır hale gelince adamın ellerini ve kısmen yüzünü görmeye başlamış, ayrıca masaya eğilerek oturduğunu fark edebilmiş, başka da bir şey görememiştim. Kısa bir süre sonra yine adamın kavlara üfleyen mavi dudaklarını gördüm, hemen akabinde bir alev parladı ve adamın Orlick olduğunu anladım.

Adamın kim olmasını bekliyordum, bilmiyorum ancak Orlick aklımın ucundan bile geçmemişti. Onu tanıyınca ne denli tehlikeli bir durumda olduğumu anladım. Gözlerimi bir an olsun ayırmaksızın ona bakmaya başladım.

Orlick elindeki ateşle son derece dikkatli bir biçimde mumu yaktı, sonra da yanan kavı yere atıp söndürmek için üzerine bastı. Daha sonra beni görebilmek için masanın üzerinde duran mumu kendisinden uzaklaştırıp bana doğru itirdi ve kollarını masanın üzerinde kavuşturup bana bakmaya başladı. Duvarın yaklaşık on santim önünde duran dik bir merdivene bağlanmış olduğumu fark ettim; merdiven yukarıdaki samanlığa çıkıyordu.

Bir süre birbirimize baktıktan sonra, “İşte yakaladım seni,” dedi.

“Çöz beni. Bırak gideyim!”

“Hah!” dedi Orlick, “Merak etme, bırakacağım. Zamanı gelince aya göndereceğim seni, yıldızlara göndereceğim.”

“Niye tuzak kurdun bana?”

Orlick yüzünde canavarca bir ifadeyle, “Sebebini bilmiyor musun?” diye sordu.

“Niye karanlıkta üzerime saldırdın?”

“Çünkü bu işi hiç kimseden yardım almadan, kendi başıma yapmak istiyorum. Çünkü iki kişinin bildiği sır değildir. Sen benim şu dünyadaki en büyük düşmanımsın!”

Kollarını masanın üzerinde kavuşturmuş beni seyrederken, bana bakıp kafasını sallarken, kollarını gövdesine sararken aldığı o habis haz beni tepeden tırnağa titretmişti. Hiçbir şey söylemeksizin onu seyrettiğim sırada Orlick elini köşeye doğru uzatarak orada duran pirinç tüfeği aldı.

Bana doğru nişan alıyormuş gibi yaparak, “Hatırladın mı bu tüfeği?” diye sordu. “Bunu daha önce nerede gördüğünü hatırladın mı? Cevap versene çakal!”

“Evet,” diye karşılık verdim.

“Senin yüzünden oradan kovuldum. Sen sebep oldun. Konuşsana!”

“Öyle bir durumda ne yapabilirdim ki?”

“Beni işimden ettiğin yetmezmiş gibi bir de sevdiğim genç kadınla arama girdin!”

“Ne zaman yaptım bunu?”

“Ne zaman yapmadın ki! Ona sürekli İhtiyar Orlick’i kötüleyip durdun.”

“Ben sana bir şey yapmadım. Sen kendin ettin, kendin buldun. Yaptıklarının ceremesini çektin.”

“Yalancı!” dedi Orlick. Sonra da Biddy’yle son görüşmemizde ona söylemiş olduğum sözleri tekrarlayarak, “Demek beni bu köyden göndermek için kaç para gerekiyorsa vermeye hazırsın, demek bu uğurda her şeyi göze alabilirsin, öyle mi?” dedi. “Şimdi sana çok işine yarayacak bir şey söyleyeyim. Beni bu köyden uzaklaştırmak istiyorsan bu gece tam

sırasıdır. Tüm servetinin yirmi katını son kuruşuna kadar versen buna değer!” O kocaman elini bana doğru öyle bir sallayışı, yırtıcı bir kaplan gibi öyle bir hırlayışı vardı ki az önce söylediği şeyin doğru olduğunu geçirdim içimden.

“Bana ne yapacaksın?”

Var gücüyle masaya yumruğunu indirip yumruğun etkisini pekiştirmek istercesine ayağa kalkarak, “Canını alacağım!” dedi.

Öne doğru eğilip yüzüme baktı; yumruk yaptığı elini yavaşça gevşetip sulanan ağzını sildi –bana baktıkça ağzı sulanıyormuş gibi bir hali vardı– ve tekrar yerine oturdu.

“Küçüklüğünden beri İhtiyar Orlick’in yoluna taş koyup durdun. Bu geceden sonra İhtiyar Orlick’in yoluna çıkamayacaksın. En sonunda senden kurtulacak! Bittin sen!”

Mezarımın tam eşiğinde duruyormuş gibi hissediyordum kendimi; girmeme ramak kalmıştı sanki. Can havliyle, çıldırmış gibi etrafıma bakındım fakat sıkışmış olduğum bu kapandan kurtulmamın imkânı yoktu.

Orlick kollarını yine masanın üzerinde kavuşturarak, “Seni öldürmekle de kalmayacağım,” dedi. “Lime lime edeceğim seni, şu yeryüzünde tek bir kemiğin kalmayacak. Cesedini kireç ocağına atacağım. Ben senin gibi iki kişiyi taşıyabilirim omzumda. Varsın insanlar başına ne geldiğini merak edip dursunlar; ne olduğunu asla öğrenemeyecekler.”

Zihnim muazzam bir hızla çalışıyordu; o kısacık zaman diliminde ben öldükten sonra nelerin olabileceğini tasavvur etmeye çalıştım. Estella’nın babası, benim onu yüzüstü bıraktığıma inanacak, yakalanacak ve başına gelenler için beni suçlayarak can verecekti; Herbert bile, ona bırakmış olduğum nota rağmen Miss Havisham’a kapıdan uğradığımı öğrenince benden şüphe edecekti; Joe ile Biddy o gece ne denli üzgün olduğumu, ne çok acı çektiğimi, ne büyük ıstıraplar içinde kıvrandığımı asla bilemeyecek, onlara yaptığım tüm yanlışları telafi etmeye karar verdiğimi asla öğrenemeyecek-

lerdi. Ölümün yanı başımda olması korkunç bir şeydi fakat asıl korkuncu öldükten sonra insanların beni iyi hatırlamayacak olmasıydı. Düşüncelerim öyle hızlı akıyordu ki o alçak Olrick daha sözlerini bitirmeden ben daha doğmamış nesillerin bile –Estella’nın çocuklarının, onların çocuklarının– beni nefret ve tiksintiyle andıklarını görür gibi olmuştum.

“Şimdi beni dinle çakal,” dedi, “seni vahşi bir hayvan gibi gebertmeden önce bağladım ki şöyle doyasıya seyredip gönlümü eğleyeyim. Seni hain seni!”

Aklımdan yine bağırıp yardım istemek geçtiyse de buranın kuş uçmaz kervan geçmez bir yer olduğunu, yardım bulmanın olanaksız olduğunu kimse benden iyi bilemezdi. Orada oturmuş şeytani bir haz alarak beni seyrettiğini görünce ona karşı küçümsemeyle karışık öyle büyük bir nefret ve tiksinti hissettim ki bağırmayı kendime yediremeyip dudaklarımı mühürledim. Dahası, ona asla yalvarmayacağıma, ölürken bile –umutsuzca da olsa– son ana kadar karşı koyacağıma yemin ettim. Dara düşen, umutsuz durumda olan tüm insanlar gibi yüreğim yumuşamıştı; göklere yalvarıp merhamet diliyordum; en sevdiklerimle vedalaşamamış olduğumu, onlarla hiçbir zaman vedalaşamayacağımı, onlara içimi döküp yaptığım o korkunç hatalar için onlardan asla af dileyemeyeceğimi, bana şefkat ve anlayış göstermeleri için onlara yalvaramayacağımı düşündükçe içim parçalanıyordu. Yine de karşımdaki şu alçağı öldürmek elimden gelse son nefesimi verirken onu gözümü bile kırpmadan öldürürdüm.

Çok içmişti; gözleri kan çanağı gibiydi. Boynuna teneke bir matara asmıştı; eskiden de içkisiyle yemeğini bu şekilde boynuna asardı. Matarasını ağzına götürüp sert içkisinden bir yudum aldı; ateşi yüzüne vuran yüksek alkollü içkisinin kesif kokusu burnuma çarpmıştı.

Kollarını yine kavuşturarak, “Bana bak çakal!” dedi, “İhtiyar Olrick sana bir şey söyleyecek. O şirret ablanın başına gelenlerin sorumlusu da sensin.”

Zihnim yine muazzam bir hızla çalışmaya başlamış, ablamın uğradığı saldırıyı, hastalığını, ölümünü, o daha duraksayarak, ağır ağır konuşup kelimelerini tamamlamadan düşünüp bitirmişti bile.

“O sendin, alçak!” dedim.

Orlick tüfeğini kapıp kabzası yukarı gelecek şekilde havada sallayarak, “Ablanın başına gelenlerin sorumlusu sensin diyorum sana, senin yüzünden oldu,” dedi. “Tıpkı bu gece sana yaptığım gibi ona arkadan saldırıverdim. İcabına baktım onun! Öldü sandım. Yakınlarımızda bunun gibi bir kireç ocağı olsaydı kesinlikle hayatta kalamazdı. Ama bunu yapan İhtiyar Orlick değildi, sendin. Sen el üstünde tutulup kayırılırken İhtiyar Orlick hep itilip kakıldı, hor görüldü. İhtiyar Orlick’i itip kakmak, hor görmek, öyle mi? Yaptıklarının bedelini ödeyeceksin. Hepsi senin suçundu, şimdi cezayı çekeceksin!”

Matarasındaki içkiden yine içti; içtikçe daha bir vahşileşiyor, âdeta yırtıcı bir hayvana dönüyordu. Matarayı kafasına iyice dikmesinden, içinde pek fazla içki kalmadığını anlamıştım. Beni öldürecek ruh haline erişebilmek için içki içerek öfkesini bilemekte olduğunu gayet net bir biçimde görebiliyordum. Mataranın içindeki damlalar, ömrümün damlarıydı; o damlalar tükendiğinde ömrümün de nihayet bulacağını biliyordum. Daha az önce –sanki benim kendi hayaletimmiş gibi– olacakları haber verircesine sinsice üzerime gelen o dumanları düşündüm; Orlick, beni öldürdükten ve ben dumana dönüştükten sonra, tıpkı ablamı yaraladıktan sonra yaptığı gibi, soluğu kasabada alacak, ayaklarını sürüye sürüye etrafta gezinecek ve birahanelerde içki içecekti. Zihnim yine aynı hızla çalışarak onu kasabaya dek izledi; onu o sokaklarda gezinirken tahayyül edebiliyor, o sokakların aydınlığını ve canlılığını, üzerinde beyaz dumanların –ki ben de eriyip bu dumanlara karışacaktım– sinsice gezindiği bu ıpsız bataklıkla kıyaslayabiliyor ve aradaki o keskin zıtlığı görebiliyordum.

Orlick daha on kelime bile söylememişken ben önümüzdeki uzun yılların bir dökümünü yapmış ve kısa bir özetini çıkarmıştım; benim için onun ağzından çıkanlar yalnızca kelimeler değildi; her biri zihnimde birtakım resimler ve görüntüler oluşturunuyordu. Zihnim böylesine uyarılmış bir halde zehir gibi çalışırken aklımdan nereyi ya da kimi geçirsem, görüntüsü de beraberinde geliyordu. Zihnimde beliren bu görüntülerin ne denli canlı olduğunu anlatamam. Yine de dikkatimi Orlick'e öyle yoğunlaştırmıştım ki –karşınızda size saldırmaya hazırlanan vahşi bir kaplan olsa siz de öyle yapardınız– en küçük bir parmak hareketini bile fark edebiliyordum.

İçkisinden ikinci yudumunu aldıktan sonra oturmakta olduğu sıradan kalkıp masayı kenara ittirdi. Sonra da mumu alıp sönmessin diye o kanlı elini kenarına koyarak yüzüme tuttu ve önümde dikilip gördüğü manzara karşısında zevkten dört köşe olmuş bir halde bana baktı.

“Bana bak çakal, sana bir şey daha söyleyeceğim. O gece oturduğun evin merdivenlerinden aşağıya yuvarlanan İhtiyar Orlick'ti.”

Sönmüş lambalarıyla merdivenler gözümde canlandı. Bekçinin fenerinin ışığında gölgeleri duvara vuran kocaman merdiven korkuluklarını gördüm. Bir daha asla göremeyeceğim evimin odalarını gördüm; kimi açık kimi kapalı olan kapıları gördüm; içindeki mobilyaları gördüm.

“İhtiyar Orlick orada ne mi yapıyordu? Sana daha anlatacaklarım var, çakal. Sen ve ablan buraları bana dar edince ben de ekmeğimi kazanabilmek için başka yerlere gidip yeni arkadaşlar ve yeni efendiler buldum kendime. Bu arkadaşlardan bazıları istediğim zaman mektuplarımı yazıyorlar, dinliyor musun beni çakal? Onlar senin gibi sünepe değil; sen bir tanesiyle yazana kadar onlar elli farklı yazıyla mektup yazar. Ablanın cenazesi için buraya geldiğinde senin canını almayı kafama koymuştum. Seni tenhada kıstırmak

için girip çıktığın yerleri kollamaya başladım. İhtiyar Orlick kendi kendine sürekli, ‘Onu er ya da geç yakalayacağım,’ diyordu. Bu arada ne olsa beğenirsin! Seni ararken amcan Provis’i bulmayayım mı?”

Mill Pond Bank, Chinks’s Basin, Old Green Copper Rope-Walk, hepsi açık seçik bir biçimde gözümün önünde canlanıverdi! Odasında oturan Provis, bundan sonra işaret-leşirken kullanamayacağımız o perde, güzel Clara, o iyi yürekli anaç kadın, yatağında sırtüstü yatan İhtiyar Bill Barley – hepsi hızla tükenmekte olan ömrümün o hızlı akıntısına kapılmış, denize doğru sürükleniyorlardı!

“Bir de amcası varmış! Ben seni Gargery’nin evinde yaşadığın zamanlardan bilirim; o zamanlar küçücük bir çakal yavrusuydun. Öyle ufacıktın ki şu iki parmağımla ümüğünü sıkıp gebertebilirdim seni – kaç pazar günü seni ağaçların arasında gezinirken gördüğümde aklımdan seni oracıkta boğuvermek geçmişti. Daha o zamanlar kendine bir amca falan bulmamıştın; sonradan peyda oldu bu amca. Derken İhtiyar Orlick, amcan Provis’in de vaktiyle, seneler önce bataklıkta bulduğuna benzeyen bir demir pranga takmış olduğunu öğrendi. İhtiyar Orlick, eğyle kesilmiş o demir prangayı alıp saklamış, sonra da –tıpkı sığır öldürür gibi– ablanın kafasına indirivermişti. İşte seni de öyle gebertiverecek – anlıyor musun beni?”

Gözü dönmüş bir halde benimle alay edip eğlendiği sırada mumu yüzüme öyle yaklaştırmıştı ki alevden kaçınmak için yüzümü çevirdim.

Orlick mumu yüzüme tekrar yaklaştırmak, “Hah!” diye güldü. “Demek alevlerde yanan çocuk ateşten korkuyor, öyle mi? İhtiyar Orlick senin yangında yaralandığını da biliyor, amcan Provis’i gizlice kaçırmaya çalıştığını da. İhtiyar Orlick bu gece buraya geleceğini de adı gibi biliyordu. İhtiyar Orlick’i alt edebileceğini mi zannettin! Sen ne sandın Orlick’i! Beni dinle çakal, sana son bir şey daha söyleyeyim. Nasıl ki

İhtiyar Orlick senin hakkından gelebiliyorsa amcan Provis'in hakkından gelecek birileri de vardır elbet. Yeğeni sırta kadem bastığında yakınları onun tek bir kemiğini, kıyafetinin tek bir parçasını bulamadıklarında amcan Provis, bu kişilerden sakınsın kendini. Magwitch'i bu ülkede yaşatmayacak, onunla aynı ülkede yaşamayı kesinlikle istemeyen insanlar var – gördüğün gibi amcanın gerçek ismini de biliyorum! Amcan buralardan çok uzaklarda yaşarken de bu kişiler, –gizlice buralara gelip başlarını belaya sokar diye– onu sürekli takip ediyor ve ondan sürekli haber alıyorlardı. Senin gibi sünepe olmayan, sen bir tanesiyle yazana kadar elli farklı el yazısıyla mektup yazarlar da bu kişilerdir belki de, kim bilir. Belki de yazdıkları mektupta ona şöyle diyeceklerdir: 'Magwitch, Compeyson'dan uzak dur, yoksa darağacını boylarsın!'"

Mumu yine yüzüme yaklaştırdı; bir an için gözlerim kardı, saçlarım ve yüzüm yanacakmış gibi hissettim. Sonra o güçlü ve geniş sırtını bana dönerek mumu masanın üzerine koydu. Tekrar bana dönene kadar ben içimden bir dua etmiş, Joe, Biddy ve Herbert'la konuşmuştum.

Masayla karşı duvar arasında birkaç metrelik bir boşluk vardı; Orlick, bu boşlukta ayaklarını sürüye sürüye bir ileri bir geri volta atmaya başladı. Kollarını aşağıya doğru sarkıtmış, gözlerini dikmiş, haşın ve tehditkâr bakışlarla bana bakarken o muazzam gücü her zamankinden daha belirgindi. Tek bir umudum kalmamıştı. İçimde fırtınalar kopmasına, yüreğimde çılgınca bir heyecan olmasına, zihnimde düşüncelerin yerini alan o görüntülerin muazzam canlılığına karşın şunu gayet iyi görebiliyordum ki bu adam beni birkaç dakika içinde geride hiçbir iz bırakmaksızın yok etmeye kararlı olmasa, az önce söylediklerinin hiçbirini söylemezdi.

Derken ansızın durup matarasının mantar tıpasını çıkardı ve fırlatıp attı. Hafif olmasına karşın mantarın yere âdeta bir kurşun gibi düştüğünü duydum. Matarayı kademeli olarak kaldırıp başına dikerek içkisini ağır ağır yudumluyor ve

bana hiç bakmıyordu. Matarada kalan son damlaları da avucuna döküp yaladı. Sonra aniden patlak veren şiddetli bir öfke parlamasıyla, ağza alınmayacak küfürler ederek elindeki matarayı fırlatıp yere eğildi; elinde taş kırmakta kullanılan uzun saplı bir çekicin olduğunu gördüm.

Kendi kendime verdiğim sözden asla geri dönmedim; Orlick'e bir kez olsun yalvarmadan, insafa gelsin diye tek kelime etmeden var gücümle bağırıp çırpınmaya başladım. Yalnızca kafamı ve bacaklarımı hareket ettirebiliyor olmama rağmen o zamana dek varlığından haberdar olmadığım bir güçle –meğer ne güçlüymüşüm– ona karşı koydum. Yine o dakikalarda haykırışlarıma karşılık veren bağırışlar duydum; kapıda birtakım insan siluetleriyle parlak bir ışık gördüm. Sonra bir patırtı koptu ve kulağıma boğuşma sesleri geldi; derken Orlick'in boğuştuğu adamların arasından âdeta su gibi akararak sıyrıldığını, sonra da bir sıçrayışta masanın üzerinden atlayıp uçarcasına gecenin karanlığına karıştığını gördüm.

Ne olduğunu hatırlayamadığım bir boşluğun ardından tekrar kendime geldiğimde yine o kulübede, yerde yatıyordum; bağlarım çözülmüştü ve başım birilerinin dizindeydi. Bakışlarım duvarın önünde duran merdivendeydi; neyi gördüğümü idrak edemeden bu görüntüye açmıştım gözlerimi, bu yüzden de kendime gelmeye başladığımda, bilincimi kaybettiğim yerde olduğumu biliyordum.

İlk başlarda etrafıma bakınamayacak, kimin dizinde yattığımı sorgulayamayacak kadar kayıtsızdım; gözlerimi dikmiş, öylece merdivene bakıyordum; derken merdivenle arama bir surat girdi. Trabb'in çırağının suratıydı bu!

Trabb'in çırağı son derece ciddi bir sesle, “Bence gayet iyi durumda!” dedi. “Fakat rengi ne kadar solgun, değil mi?”

Bunun üzerine dizinde yattığım kişi eğilip yüzüme baktı; dizinde yattığım kişi kim olsa beğenirsiniz?

“Herbert! Aman Tanrım!”

“Yavaş,” dedi Herbert. “Acele etme Handel. Sakin ol.”

Bana doğru eğilen bir surat daha görünce, “Eski dostumuz Startop da buradaymış!” diye haykırdım.

“Bize hangi konuda yardım edeceğini hatırla,” dedi Herbert, “ve sakin ol.”

Üstü kapalı bir biçimde yapacağımız şeyden bahsedilince heyecanla doğruldum ancak kolum öyle bir ağırdı ki tekrar yığılıverdim. “Geç kalmadık değil mi Herbert? Hangi gece bu? Kaç zamandır buradayım?” Orada uzun süredir –bir gün bir gece, belki iki gün iki gece, hatta belki de daha uzun bir süredir– yattığıma dair tuhaf ve güçlü bir his vardı içimde.”

“Geç kalmadık. Bu gece pazartesi gecesi.”

“Oh! Şükürler olsun!”

“Yarın salı; bütün gün dinlenebilirsin,” dedi Herbert. “Ah zavallı Handel, nasıl da inliyorsun! Neren acıyor? Kal-kabilecek misin?”

“Evet, evet,” dedim, “yürürüm de. Kolumun zonklaması dışında bir şeyim yok.”

Gömleğimi sıyırıp kolumu açtılar; ağrımı dindirmek için ellerinden geleni yaptılar. Kolum fena halde şişmiş ve kızarmıştı; dokunduklarında çok canım yanıyordu. Eski sargılarımı çıkarıp temiz mendillerinden yırttıkları parçalarla kolumu yeniden sardılar, sonra da büyük özenle askıya aldılar; kasabaya indiğimizde acısını dindirecek bir merhem bulup sürecektik. Çok geçmeden bomboş ve karanlık bekçi kulübesinin kapısını kapatıp, taş ocağının önünden geçerek kasabanın yolunu tuttuk. Trabb’in çırağı –ki artık yaşından büyük gösteren bir delikanlıydı– feneriyle önümüzden gidiyordu. (Az önce kapıda gördüğüm ışık bu fenerin ışığıydı.) Gökyüzünü son görüşümün üzerinden iki saat geçmiş ve ay yükselmişti; yağmur yağmasına rağmen ortalık nispeten daha aydınlıktı. Kireç ocağından yükselen beyaz dumanları geride bıraktığımızda içimden bir kez daha dua ettim; bu defaki bir şükür duasıydı.

Nasıl olup da beni kurtarmak için buraya gelebildiğini anlatması için Herbert'a sürekli yalvarıp duruyordum; önceleri heyecanlanmayayım diye kesinlikle reddetse de sonradan anlatmaya başladı. Kasabaya gidecek olan posta arabasına yetişeceğim diye o telaşla mektubu evde düşürmüşüm meğer; benden kısa bir süre sonra dışarı çıkan Herbert da yolda rastladığı Startop'la birlikte eve dönünce mektubu bulmuş. Mektuptaki üslup onu tedirgin etmiş; bu mektupla ona alelacele yazıp bıraktığım not arasındaki tutarsızlık bu tedirginliğinin daha da artmasına sebep olmuş. On beş dakika kadar düşündükten sonra tedirginliği azalacağı yerde daha da şiddetlenince kasabaya giden bir sonraki arabanın kaçta kalkacağını öğrenmek için –onunla birlikte gitmeye gönüllü olan– Startop'la birlikte yazıhanenin yolunu tutmuş. Öğleden sonra arabasının kalkmış olduğunu öğrenen Herbert'ın içindeki tedirginlik yerini korkuya bırakınca bir araba kiralayarak arkamdan kasabaya gelmeye karar vermiş. Böylelikle Startop'la birlikte Mavi Domuz'da inmişler; beni burada bulabileceklerine ya da en azından nerede olduğuma dair bir bilgiye ulaşabileceklerine inanıyorlarmış; ikisi de gerçekleşmeyince Miss Havisham'ın evine gitmişler, ondan sonra da izimi kaybetmişler. Bunun üzerine (muhtemelen ben diğer handa hikâyemin kasabada anlatılagelen versiyonunu dinlediğim sırada) hana dönmüşler ve bir şeyler yiyip biraz dinlendikten sonra bataklıkta kendilerine rehberlik edecek birini bulmaya çalışmışlar. Hanın kubbesinin altında aylaklık edenler arasında Trabb'in çırağı da varmış; oldum olası işi olmayan yerlerde gezinmek gibi bir huya sahip bu genç, benim Miss Havisham'ın evinden çıkıp akşam yemeğini yediğim hana doğru gittiğimi görmüş. Böylelikle Trabb'in çırağını yanlarına kılavuz olarak alıp kanal bekçisinin kulübesine doğru yola koyulmuşlar fakat onlar, bataklığa giderken benim özellikle imtina ettiğim kasaba yolunu tercih etmişler. Yolda yürürlerken Herbert, benim oraya Provis'in

güvenliği açısından faydalı olabilecek bir iş için çağrılmış olabileceğimi, şayet öyleyse de bu şekilde müdahale etmenin kötü sonuç verebileceğini düşünerek Startop'la Trabb'in çırağını taş ocağının orada bırakmış ve yola tek başına devam etmiş; kulübeye vardığında içeride tatsız bir durumun olup olmadığını anlamak için kulübenin etrafında iki üç tur atmış. Kalın ve boğuk bir sesin anlaşılmaz konuşmaları dışında bir şey duymadığından (o sırada zihnim muazzam bir hızla çalıştığından ben konuşmuyordum) Herbert benim orada olmadığımı düşünmeye başlamış ki birden bağırmaya başlamışım; o da haykırışlarıma karşılık vererek içeriye dalmış; diğer ikisi de onun hemen ardından kulübeye girmişler.

Kulübede olan biteni anlattığımda Herbert saatin geç olmasına bakmadan acilen kasabaya gidip bir sulh yargıcı bularak arama izni çıkartmamızı önerdi. Bu, benim de aklıma gelmiş ancak bu yola başvurursak kasabada kalmamız ya da daha sonra yine gelmemiz gerekebileceğini düşünmüştüm – ama bu, Provis'in hayatına mal olabilirdi. Böyle büyük bir tehlikeyi yok sayamayacağımız için Orlick'in peşine düşme fikrinden vazgeçtik. Mevcut şartlar altında sağduyulu davranarak Trabb'in çırağına bu olayın vahametinden bahsetmemeye, konuyu basit bir şeymiş gibi geçiştirmeye karar verdik; öyle zannediyorum ki çocuk, beni kireç ocağına atılmaktan kurtardığını öğrense bundan büyük bir hicap duyardı. Aslına bakılırsa habis ruhlu bir çocuk değildi; yalnızca kabına sığmayan, muzır bir çocuktu ve içindeki değişiklik ve heyecan arzusu sebebiyle başkasının başına gelenlerden haz alan bir tabiatı vardı. Vedalaşırken ona iki gine verdim, (ki görünüşe göre bu miktar onu memnun etmişti) sonra da geçmişte onun hakkında kötü şeyler düşündüğüm için üzgün olduğumu söyledim (ki görünüşe göre bu sözlerim onu zerrece etkilememişti).

Çarşamba gününe çok az bir zaman kaldığından üçümüz hemen o gece posta arabasıyla Londra'ya dönmeye karar

verdik; ayrıca kasaba ahalisi başımıza gelenleri konuşmaya başlamadan oradan uzaklaşmamız iyi olurdu. Herbert koluma sürmek için yanına koca bir şişe ilaç aldı; yolda gece boyunca ilacı yaralarımaya sürdürerek kolumun acısına güçlüklerle dayanabildim. Temple'a vardığımızda gün aydınlanmıştı; hemen yatağıma yattım ve tüm günü yatarak geçirdim.

Yatağımda öylece yattığım sırada hastalanıp ertesi gün kalkamama korkusu beni öyle yiyip bitiriyordu ki bu korkunun beni büsbütün elden ayaktan düşürmemiş olmasına hayret ediyorum. Yaşadığım zihinsel gerilimin ve yıpranmanın üzerine bir de ertesi günün heyecanı eklenince yataktan çıkamayacak hale gelmem işten bile değildi. Büyük bir endişe ve sabırsızlıkla beklediğim ve nihayet gelip çatmış olan bu gün öyle büyük bilinmezlerle doluydu, öyle belirsiz ve öngörülemez sonuçlara gebeydi ki.

Alabileceğimiz en akıllıca önlemin o gün içerisinde Provis'le hiçbir şekilde iletişim kurmamak olduğu aşikârdı; ne var ki bu durum da içimdeki huzursuzluğu şiddetlendiriyordu. En ufak bir ayak sesi ya da herhangi başka bir ses duyduğumda Provis'in yakalandığını ve duyduğum sesin bana bunun haberini getirdiğini düşünerek irkiliyordum. Kendi kendimi onun yakalandığına inandırmıştım; zihnimde basit bir korkunun ya da önsezinin ötesine geçen bir şeyler vardı; Provis yakalanmıştı ve ben de izahı mümkün olmayan, gizemli bir biçimde bunu biliyordum. İlerleyen saatlerde hiçbir kötü haber gelmediği halde gün akşama kavuşup karanlık çökmeye başladığında ertesi sabah yatağımdan çıkamayacak olma korkum iyice depreşip tüm ruhumu ele geçirmişti. Hem kolum hem de başım alev alev yanıyor ve zonkluyordu; yavaş yavaş bilincimi yitirmeye başladığımı fark ettim. Kendime gelmek için uzun uzun sayı sayıp içimden ezberlediğim şiirleri ve pasajları okudum. Zihnim öylesine yorgundu ki ara sıra firar ediyordu; bu firar anlarında birkaç dakikalığına içim geçiyor ve olan biten her şeyi unu-

tuyordum; sonra birdenbire sıçrayarak uyanıyor ve içimden, “Sonunda bu da oldu, en sonunda delirdim!” diyordum.

Tüm gün hiç kımıldamaksızın yattım; sargılarımı sürekli değiştirip soğuk içecekler içirdiler bana. Ne vakit uykuya dalsam hâlâ o bekçi kulübesinde olduğumu, aradan uzun bir zaman geçtiğini, Provis’i kurtarma fırsatını kaçırdığımı zannederek uyanıyordum. Gece yarısına doğru yirmi dört saattir uyduğumu, çarşamba gününün geçtiğini düşünerek yatağımdan kalkıp Herbert’ın odasına gittim. Yüreğimdeki o büyük iç sıkıntısının etkisiyle kendime ettiğim son eziyet bu oldu, zira bu olayın ardından derin bir uykuya daldım.

Çarşamba sabahı uyanıp pencereden dışarıya baktığımda gün yeni yeni ağarıyordu. Köprülerin üzerindeki göz kırpan lambalar şimdiden soluklaşmıştı bile; doğmakta olan güneş, ufku ateş kırmızısına boyamıştı; öyle ki gökyüzü bir yangın yerini andırıyordu. Hâlâ kopkoyu ve gizemli görünen nehrin üzerindeki köprüler gökyüzündeki kızılığın etkisiyle yer yer soğuk bir griye bürünmüştü. Kümeler halindeki çatıları, kiliselerin kulelerini ve kulelerin sivri uçlarını seyrettiğim sırada güneş doğdu; sanki nehrin üzerinden bir örtü kalktı ve sularının üzerine milyonlarca parıltı saçıldı. Benim üzerimden de bir örtü kalkmış gibiydi; kendimi gayet iyi ve güçlü hissediyordum.

Herbert kendi yatağında, öğrencilik yıllarından tanıdığımız eski dostumuzsa koltukta uyuyordu. Kendi kendime giyinemiyor olsam da hâlâ yanan ateşi harlayıp kalkınca içmeleri için onlara kahve yaptım. Çok geçmeden uyandılar; onlar da gayet iyi ve güçlü görünüyorlardı; taze sabah havası içeriye girsin diye pencereleri açıp bize doğru akmaya devam eden akıntıya baktık.

Herbert neşeli bir tavırla, “Hey sen, Mill Pond Bank’teki,” dedi, “saat dokuzda hazır ol; seni almaya geliyoruz!”

XV. Bölüm

Güneşin pırıl pırıl parladığı ve rüzgârın soğuk estiği, güneşte yaz, gölgede kış mevsiminin hissedildiği o mart günlerinden biriydi. Kalın denizci paltolarımızı giymiştik; elimde bir çanta vardı. Şu dünyada sahip olduğum tüm eşyalarımın arasından bu çantaya sığabilecek birkaç gerekli parçayı yanıma almıştım. Nereye gidiyordum, orada neler yapacaktım, geri dönebilecek miydim – tüm bunlar benim için cevapsız sorulardı; zaten aklım fikrim Provis'i sağ salım buradan kaçırabilmekte olduğundan kafamı bu sorularla meşgul etmek istemiyordum. Yalnızca evden çıkarken kapıda bir an için durup arkama baktım; acaba bu evi dünya gözüyle bir kez daha görebilecek miydim? Görebilecek olsam bile o zaman durumlar nasıl olacaktı kim bilir?

Temple'daki rıhtım merdivenlerinin oraya doğru ağır ağır yürüdük; nehre açılıp açılmamak konusunda kararsızmışız gibi orada bir süre oyalandık. Oraya vardığımızda kayık ve diğer her şey elbette hazır olacaktı; bununla ilgili tüm hazırlıkları önceden yapmıştım. Ufak bir kararsızlık gösterisinin ardından –ki o sırada Temple'ın merdivenlerinde bulunan iki üç amfibik canlı dışında seyircimiz yoktu– kayığa binip denize açıldık; Herbert küreğe geçti, bense dümene. Saat sekiz buçuktu; suların en yüksek olduğu zamandı.

Planımız şöyleydi: Sular saat dokuzda çekilmeye başlayacak ve saat üçe kadar akıntı bizden yana olacaktı; akıntı yön değiştirdikten sonra da akıntıya karşı kürek çekmeye ve ağır ağır ilerlemeye devam edecektik. Karanlık bastırmadan Gravesend'i geride bırakmış, Kent ve Essex arasında kalan nehrin genişlediği o تنها bölgelere varmış olacaktık; burada bulunan ücra hanlardan birini seçip geceyi orada geçirebilirdik. Hamburg'a giden gemi de Rotterdam'a giden gemi de Londra'dan perşembe sabahı saat dokuz sularında kalkacaktı. Bulunduğumuz yerden saat kaçta geçeceklerini hesap edip ilk gelen gemiye seslenebilirdik; bir aksilik olur da bizi gemiye almazlarsa şansımızı ikinci gemiyle deneyebilirdik. Her iki geminin de ayırt edici özelliklerini iyice öğrenmiştik.

Planımızı nihayet hayata geçiriyor olmak beni öylesine rahatlatmıştı ki birkaç saat önceki ruh halimi anlamakta güçlük çekiyordum. Sabahın serin havası, gün ışığı, nehirde seyir halindeki kayıklar ve gemiler, akış halindeki nehir içimi umutla doldurup beni tazeliyordu; nehir, yolcularıyla birlikte akan bir yol misali bizimle duygudaşlık bağı kuruyor, canımıza can katıyor ve bizi yüreklendiriyordu sanki. Kayıkta pek bir işe yaramıyor olmaktan dolayı üzülüyordum; neyse ki bu iki dostumdan iyi kürekçi zor bulunurdu; bütün gün hız kesmeksizin kürek çektiler.

O dönemlerde Thames Nehri'nin üzerindeki buharlı gemi trafiği şimdiki kadar yoğun değildi; buna karşılık kürek çeken kayıkçıların sayısı şimdikinden çok daha fazlaydı. Mavnaların, kömür gemilerinin, ticaret gemilerinin sayıları muhtemelen şimdiki kadardı ancak –büyük ya da küçük– buharlı gemilerin sayısı şimdikininki onda biri hatta yirmide biri kadar bile yoktu. Sabahın o erken saatinde bile nehrin her yerinde kürek çeken çok sayıda boynacı vardı; çok sayıda mavnanın akıntıdan faydalanarak nehir boyunca yol aldığı görülüyordu; bugünlerle kıyaslandığında o dönem üzeri

açık teknelerle köprülerin arasında gidip gelmek çok daha kolay ve çok daha sık rastlanan türden bir olaydı, bu nedenle de çok sayıdaki sandalın ve kayığın arasından süzülerek kolaylıkla yol alıyorduk.

Çok geçmeden Eski Londra Köprüsü'nü, istiridye kayıkları ve Hollanda gemileriyle eski Billingsgate Pazarı'nı, White Tower'ı ve Traitors' Gate'i geride bırakmış ve sıra dizilmiş gemilerin arasına katılmıştık. Burada Leith, Aberdeen ve Glasgow menşeli buharlı gemiler yük alıp yük boşaltıyorlardı; bu gemiler yanlarından geçerken bize dev gibi görünüyorlardı; bunların dışında burada sayısız kömür gemisi de vardı; el arabalarıyla kömür taşıyan adamlar peş peşe gemilerin güvertelerine tırmanıyor, kömür tartan teraziler bir inip bir kalkıyor ve tartılan kömürler, geminin yan tarafından tangır tungur sesler çıkararak suyun üzerindeki mavnalara yükleniyordu; burada demirlenmiş halde duran ve ertesi gün Rotterdam'a doğru yola çıkacak buharlı gemiyi dikkatle inceledik; ertesi gün Hamburg'a doğru yola çıkacak gemi de orada demirlemişti; kayığımızla geminin cıvadrasının altından geçtik. Kayığın kış tarafında oturduğum yerden Mill Pond Bank'i ve Mill Pond Bank'in merdivenlerini görebiliyordum; kalbim hızla çarpmaya başlamıştı.

"Orada mı?" diye sordu Herbert.

"Henüz gelmemiş."

"Güzel! Bizi görmeden çıkmayacaktı. Panjurunu aşağıya indirdi mi?"

"Buradan göremiyorum; bir dakika, şimdi gördüm. Provis orada! İkiniz de kürekleri yukarı alın. Yavaş ol Herbert. Kürekler!"

İskele merdivenlerine bir an için hafifçe değerek Provis'i aldık ve sonra yeniden yola koyulduk. Üzerinde gemicilerin giydiği türden bir pelerin, elinde de siyah yelken bezinden bir çanta vardı; bu haliyle –tam arzu ettiğim gibi– tam bir nehir kaptanına benziyordu.

Yerine otururken kolunu omzuma atarak, “Sevgili oğlum!” dedi. “Benim hakikatli oğlum, canım oğlum, aferin sana. Sağ ol oğlum, eksik olma!”

Sıra sıra dizilmiş gemilerin arasına girip çıktık; paslı zincirlere, yıpranmış kendir halatlara, suyun üzerinde sallanıp duran şamandıralara, bir batıp bir çıkan kırık sepetlere, tah-ta parçalarına, talaşlara, suyun üzerinde yüzen köpük köpük kömür kalıntılarına çarpmamak için dümeni bir oraya bir buraya kırarak yol alıyorduk; John of Sunderland adlı geminin baş süslemesinin tam altından geçtik (ki bu esnada John of Sunderland gemisine ismini vermiş olan John, bu adı taşıyan pek çok adam gibi rüzgârlara nutuk çekmekteydi); daha sonra Betsy of Yarmouth adlı geminin yanından geçtik (geminin burnundaki süslemede Betsy’nin göğsü, ona son derece resmî bir hava verecek şekilde sımsıkı örtülmüştü, gözleriyse yuvalarından yaklaşık beş santim dışarıya fırlamış tokmakları andırıyordu); dümeni bir o yana bir bu yana kırarak yol almaya devam ediyorduk; tersanelerin avlularından çekiç sesleri geliyor, testereler kütükleri kesiyor, tangır tungur sesler çıkaran makinalar ne olduğunu bilmediğimiz birtakım işler yapıyorlardı; su alan gemilerde tulumbalar çalışıyor, makaralar dönüyor, gemiler denize açılıyor, ne dedikleri anlaşılmayan deniz canlıları kükremeyi andıran sesler çıkararak küpeştelerin üzerinden kendilerine yanıt veren mavnacılara küfürler yağdırıyordu; dümeni bir o yana bir bu yana kırarak ilerlemeye devam ediyorduk – en sonunda nehrin suyunun çok daha berraklaştığı, gemilerde çalışan miçoların, usturmaçaları içeri alabildikleri, bulanık sularda balık avlamak zorunda kalmayacakları, serenlere sarılmış yelkenlerini rüzgâra fora edebilecekleri sulara ulaşmıştık.

Provis’i merdivenlerin oradan alıp kayığa bindirdiğimiz andan itibaren bizden şüphelenen birilerinin olup olmadığını anlamak için dikkatli gözlerle etrafıma bakıp durmuştum. Böyle bir durum söz konusu değildi; bize eşlik eden ya da bizi

arkadan takip eden bir kayık yoktu. Yolumuzu gözleyen bir kayık görseydim hemen kıyıya yanaşıp yoluna gitmesini ya da niyetini açık etmesini bekleyecektim. Ne var ki böyle bir şey olmamıştı; hiçbir engelle karşılaşmaksızın yol alıyorduk.

Provis'in üzerindeki gemici pelerini, nehirde göze batmasını, oranın doğal bir parçasıymış gibi görünmesini sağlıyordu. İçimizde en az endişeli oydu (ki belki de bunu geçmişte sürdürdüğü o sersefil yaşama bağlayabiliriz). Tümünden kayıtsız değildi çünkü bana, gittiğimiz yabancı ülkede beyefendi oğlunun beyefendilere yaraşır şekilde yaşadığını görebilmek için yaşamak istediğini söylemişti; anlayabildiğim kadarıyla hayatta edilgen davranmak, kaderine boyun eğmek gibi bir eğilimi yoktu ancak dereyi görmeden paçaları sıvamak gibi bir huyu da yoktu. Bir tehlikeyle karşılaştığı zaman yapılması gerekeni yapıyordu yapmasına, ancak vaktinden önce o tehlikeyi düşünüp de tatlı canını sıkıyordu.

Bana, "Sevgili oğlum," dedi, "günlerce dört duvar arasında kapalı kaldıktan sonra burada sevgili oğlumun yanında oturup pipo içmenin ne demek olduğunu bilsen beni kıskanırdın. Ama bunun nasıl bir duygu olduğunu bilmiyorsun."

"Özgürlüğün ne kadar güzel bir şey olduğunu bildiğimi sanıyorum," dedim.

"Aah ah!" dedi Provis ciddi bir ifadeyle kafasını iki yana sallayarak. "Benim kadar bilemezsin. Sevgili oğlum, bunu benim kadar bilebilmen için zindanlarda, kilitli kapıların ardında yaşamış olman gerekir. Her neyse, kaba saba konuşmanın sırası değil."

Düşününce bu adamın yüce bir amaç uğruna özgürlüğünü, hatta canını tehlikeye atmış olmasında bir tutarsızlık varmış gibi geliyordu bana. Diğer yandan belki de içinde tehlike barındırmayan bir özgürlük onun alıştığı varoluşa öylesine uzaktı ki böyle bir şeye sahip olsa başka bir adam olurdu. Bu düşüncelerimde yanılmıyor olmalıydım zira Provis piposunu bir süre tüttürdükten sonra şöyle dedi:

“İşte böyle sevgili oğlum, dünyanın diğer ucundayken buralara gelmek için gün sayıyordum; tek yaptığım para kazanıp zenginliğime zenginlik katmak olduğundan zamanla oralarda olmak bana keyif vermez oldu. Herkes Magwitch’i tanıyordu tanımasına ama Magwitch gelmiş mi,ⁱ gitmiş mi, hiç kimsenin umurunda değildi. Oysa sevgili oğlum, buradaki insanlar bu konuda o kadar rahat değiller – daha doğrusu, benim burada olduğumu bilseler pek de rahat olamazlardı.”

“Her şey yolunda giderse birkaç saat içinde özgürlüğüne kavuşmuş olacaksın; tüm tehlikeleri de geride bırakmış olacaksın.”

Derin bir iç çektikten sonra, “Umarım öyle olur,” dedi.

“Öyle olacağına inanıyorsun, değil mi?”

Elini kayığın küpeştesinden sarkıtarak suya daldırdı ve sonra da son zamanlarda iyiden iyiye üzerine çöken –bu sebeple de benim için şaşırtıcı olmayan– o mülayim edayla gülümseyerek şöyle dedi:

“İnanıyorum sanırım sevgili oğlum. Bundan daha sakın ve gürültüsüz patırtısız bir kaçış hayal edemezdim herhalde. Yine de az önce pipomu tüttürürken düşünüyordum da – şu yumuşacık ve tatlı tatlı akan su bende bu tür düşünceler uyandırıyor sanırım– nasıl ki şu elimi daldırdığım nehrin dibini göremiyorsak, önümüzdeki birkaç saatin sonrasını da görebilmemiz aynı ölçüde olanaksız.” Sonra da üzerinden sular damlayan elini havaya kaldırarak, “Aynı şekilde suyun akışına da engel olamıyoruz. Az önce senin de gördüğün gibi, su nasıl da parmaklarımın arasından kayıverdi,” dedi.

“Şu yüz ifadeni görmesem bir parça umutsuz olduğunu düşünürdüm.”

“Hiç de değil, sevgili oğlum! Böyle suda tatlı tatlı süzülerek yol alıyoruz ya, kayığın burnuna çarpan suyun şıptısı kulağıma pazar ilahisi gibi geliyor. Artık biraz da yaşlanıyor muyum neyim?”

Piposunu yeniden ağzına koyarken yüz ifadesi gayet sakin; sanki İngiltere'den çok uzaklardaymışız gibi tasasız ve halinden memnun bir biçimde yerinde oturuyordu. Diğer yandan sanki devamlı korku halindeymiş gibi büyük bir itaatkârlıkla kendisine tavsiye niteliğinde söylenen her şeyi harfiyen yerine getiriyordu; örneğin, bira almak için kıyıya yanaştığımızda onun da karaya çıkmaya yeltendiğini görüp de üstü kapalı bir biçimde kayıkta kalmasının daha güvenli olduğunu düşündüğümü söylediğimde bana, “Öyle mi düşünüyorsun sevgili oğlum?” dedi ve hemen yerine oturdu.

Suda ilerlerken soğuk olsa da güneşli bir gündü ve pırıl pırıl parıldayan güneş insana neşe veriyordu. Akıntı güçlüydü; ben de akıntıdan mümkün mertebe faydalanabilelim diye elimden geleni yapıyordum; hız kesmeksizin kürek çekerek gayet güzel yol alıyorduk. Sular gözle fark edilmeyecek bir hızla, ağır ağır çekilmeye başlamıştı; hemen yakınlarımızdaki ağaçlık alanları ve tepeleri göremez olmuştuk; kıyıdaki çamurlu suların içine giderek daha fazla gömülüyorduk fakat buna rağmen Gravesend açıklarına vardığımızda akıntı hâlâ bizden yanaydı. Yolcumuz pelerinine sarınmış olduğundan yüzen Gümrük Dairesi'nin özellikle yakınından geçtim (aramızda bir ya da iki kayık boyu kadar bir mesafe vardı). Buharlı gemiyi yakalayabilmek için göçmen taşıyan iki geminin yanından ve üst güvertesinde kıtalar dolusu askerin geçişimizi izlediği büyük bir nakliye gemisinin pruvasının altından geçtik. Kısa bir süre sonra akıntı yön değiştirmeye, demir atmış tekneler de oldukları yerde dönmeye başladı; çok geçmeden teknelerin tamamı dönmüştü. Akıntının yeni yönünden faydalanarak nehrin durgun yerinden çıkmak isteyen gemiler filo halinde üzerimize doğru gelmeye başladı; bizse akıntıya kapılıp sürüklenmemek için var gücümüzle mücadele ediyor, bir yandan da çamura oturmamak için suyun sığ olduğu yerlerden olabildiğince uzak durmaya gayret ediyorduk.

Birkaç dakika boyunca kürek çekmeyip kayığı akıntıya bırakmış olduğumuzdan kürekçilerimiz çok fazla yorulmamıştı, bu yüzden de on beş dakikalık bir mola onlara fazlasıyla yetti. Kıyıda kaygan kayaların üzerine çıkıp etrafımıza bakınarak yanımızda getirdiklerimizi yiyip içtik. Buralar bataklıklarla kaplı köyüme benziyordu; buralar da –tıpkı benim köyüm gibi– dümdüz, yavan ve yeknesaktı; ufuk çizgisi de –tıpkı bizim köyde olduğu gibi– belli belirsizdi. Nehir kıvrıla kıvrıla akıyor, suyun üzerinde yüzen devasa şaman-dıralarsa fıldır fıldır dönüp duruyordu; geri kalan her şey kıpırtısızdı ve sanki yüzüstü bırakılmış, kaderine terk edilmiş gibi bir halleri vardı. Bize doğru yol alan gemiler biz sığ sulara yaklaştıktan sonra görünmez olmuştu; en sona kalan saman yüklü, kahverengi yelkenli yeşil mavna da onların ardından burnu dönmüştü; gemilere çakıtaşı taşıyan, şeklen küçük bir çocuğun derme çatma ilk oyuncağını andıran bir kayık çamurlu sığ sulara saplanıp kalmıştı; tıknaz bir adamı andıran ufak tefek bir deniz feneri, çamura saplanmış tahta ayakların ve koltuk değneklerinin üzerinde güçlkle ayakta durmaya çalışıyordu; etrafımızda çamura saplanmış vıcık vıcık kazıklar, balçığın içinden yükselen üzeri kaygan kayalar ve yine çamura saplanmış, nehrin sınırını ve gelgitin seviyesini gösteren kırmızıya boyanmış işaret direkleri vardı; eski bir iskeleyle eski, çatısı olmayan bir yapı, çamura saplanmış halde duruyordu; dört bir yanımız çamurla ve pis kokulu durgun sularla çevriliydi.

Kıyıdan uzaklaşıp tekrar derin sulara açıldık ve elimizden geldiğince yol almaya çalıştık. Yol almak iyiden iyiye zorlaşmıştı ancak Herbert’la Startop büyük bir azimle güneş batana dek kürek çekmeye devam ettiler. Bu arada sular bizi bir parça yukarıya kaldırmış olduğundan kıynın ötesindeki tepeleri görebiliyorduk. Gökyüzünde kıpkırmızı bir güneş vardı, kıynın dümdüz ufuk çizgisi ise büyük bir hızla siyaha dönmekte olan mor dumanlarla kaplıydı; dümdüz uzanan

ıpıssız bataklıkların ötesinde tepelikler yükseliyordu; oraya buraya konmuş birkaç kederli martıyı saymazsak bu tepeliklere kadar olan bölgede hiçbir canlı yok gibiydi.

Karanlık hızla bastırmakta olduğundan, küçülme evresine girmiş olan ay da geç doğacağından kafa kafaya verip küçük bir durum değerlendirmesi yaptık; toplantımız epey kısa sürdü, zira geceyi karşımıza çıkan ilk ücra handa geçirmemiz gerektiği aşikârdı. Böylelikle Herbert'la Startop yeniden küreklerinin başına geçtiler, ben de kalabileceğimiz bir yer bulabilmek umuduyla etrafa bakınmaya başladım. Bu şekilde çok az konuşarak –bu yüzden de epeyce sıkılarak– altı yedi kilometre kadar yol aldık. Hava çok soğuktu, bu nedenle de önümüzden geçmekte olan kömür gemisi, dumanı tüten ateşiyle bize sıcacık, huzurlu bir yuvayı çağırıştırmıştı. Gece zifirî karanlıktı; suya daldırdığımız kürekler, gökteki tek tük yıldızın sudaki yansımasını parçalayıp dağıttığından nehir, gökyüzüne nazaran etrafı daha fazla aydınlatıyordu.

Bu kasvetli saatlerde hepimizin içinde takip edildiğimize dair bir his vardı. Sular gelgitten dolayı düzensiz aralıklarla ve şiddetli bir biçimde kıyıya vurup duruyordu; ne vakit buna benzer bir ses duyulsa içimizden biri irkilerek sesin geldiği yöne bakıyordu. Akıntı, kıynının muhtelif yerlerinde küçük girintiler açmıştı; hepimiz bu tür yerlerden işkilleniyor ve buralara endişeli gözlerle bakıyorduk. Kimi zaman içimizden biri alçak sesle, “O şırıltı da neydi?” diye soruyordu. Derken bir başkası, “Oradaki şey kayık mı?” diyordu. Sonra üzerimize bir ölüm sessizliği çöküyordu; o sessizliğin içinde son derece gergin bir biçimde otururken, “İskarmozlar amma da gıcırıyor,” diye geçiriyordum içimden.

Epey zaman sonra kıyıda bir ışık ve bir çatı çarptı gözümüze; civardaki taşlardan yapılmış, küçük bir geçidi andıran bir iskeleyle yanaştık. Diğerlerini kayıkta bırakarak kıyıya çıktım; az önce gördüğümüz ışığın bir hanın penceresinden geldiğini fark ettim. Kaçakçıların uğrak yeriymiş gibi görü-

nen, son derece pis, izbe bir yerdi fakat yine de mutfağında sıcacık bir ateş yanıyordu, ayrıca burada bize yetecek kadar yumurtayla domuz pastırmasının yanı sıra türlü türlü içki de vardı. Bunların dışında han sahibinin “pek de iyi durumda oldukları söylenemez” diye bahsettiği çift yataklı iki oda vardı. Handa, han sahibiyle karısından ve bir de “Jack”¹⁵ olarak nitelendirilebilecek kır saçlı bir adamdan başka hiç kimse yoktu – ki az önce taşlardan yapılmış küçük iskelede karşılaştığım bu Jack öylesine kirli, öylesine çamura bulanmış bir haldeydi ki gelgit göstergelerini andırıyordu.

Bana yardım etmesi için yanıma Jack’i alarak kayığın oraya gittim; hepimiz karaya çıktık; kürekleri, dümeni, kayık kancasını ve geri kalan her şeyi yanımıza alarak kayığı o geceliğine karaya çektik. Mutfaktaki ateşin önünde karnımızı bir güzel doyurduktan sonra odalarımızı seçtik: Herbert’la Startop bir odada kalacaklardı, Provis’le bense diğerinde. İki odanın da itinayla havasız bırakıldığına bakılacak olursa temiz havanın insan sağlığına zararlı olduğunu düşünüyor olmalıydılar; yatakların altında da bir ailenin sahip olabileceğinden çok daha fazla kirli çamaşır ve tahta kutu vardı. Yine de kendimizi şanslı addediyorduk çünkü bundan daha gözden ırak bir yer bulmamız mümkün değildi.

Yemekten sonra ateşin başında dinlenirken Jack, –ki kendisi, biz yumurtalarımızı ve domuz pastırmalarımızı yerken bir köşede oturmuş, birkaç gün önce karaya vurmuş bir gemici cesedinden hatıra olarak alıp giydiği şişmiş ayakkabıları gösteriyordu bize– bana akıntıyla birlikte yol alan dört kürekli bir kadirga görüp görmediğimi sordu. Ona görmediğimi söyledim, bunun üzerine o da, “Buradan ayrıldıklarında akıntıyla birlikte nehirden aşağıya iniyorlardı. Bir sebepten ötürü akıntıya karşı gitmeye karar vermiş olmalılar,” dedi.

“Dört kürekli kadirga mı dedin?” diye sordum.

---

15 “Jack of all trades, master of none” deyiminde bahsi geçen, elinden her iş gelen ancak hiçbirinde uzman olmayan kimse. (ç.n.)

“Evet, dört kürekli,” diye karşılık verdi Jack, “iki tane de yolcusu vardı.”

“Onlar da buraya mı yanaştılar? Karaya çıktılar mı peki?”

“İki galonluk bir toprak testiyle gelip bira aldılar. Bana kalsa o biranın içine zehir katardım,” dedi Jack, “ya da şöyle kuvvetli bir müshil katardım.”

“Neden?”

“Ben bilirim nedenini,” diye karşılık verdi Jack. Sanki boğazı tümünden çamura bulanmış gibi vıcık vıcık bir sesle konuşuyordu.

Gözünün ferri kaçmış, çelimsiz, dalgın görünümlü bir adam olan –ayrıca Jack’ine çok güvendiği her halinden anlaşılan– han sahibi araya girerek, “Jack onların şey olduklarını düşünüyor ama bence şey değiller.”

“Ben ne düşündüğümü gayet iyi biliyorum,” dedi Jack.

“Gümrük polisi olduklarını düşünüyorsun, değil mi Jack?” diye sordu han sahibi.

“Evet,” dedi Jack.

“O halde yanılıyorsun Jack.”

“Ben mi yanılıyorum! Peh!”

Bu yanıt türlü türlü şekilde yorumlanabilirdi; Jack, şişmiş ayakkabılarından birini fikirlerinin doğruluğuna sonsuz güven duyan bir edayla çıkarıp içine baktı; ayakkabının içindeki birkaç çakıl tanesini mutfağın zeminine vurarak çıkardıktan sonra tekrar giydi. Tüm bunları yaparken, haklı olduğu için her şeyin ona mübah olduğunu düşünen bir Jack havası vardı üzerinde.

Han sahibi hafiften tereddüt ederek, “Peki sence üniforma düğmelerini ne yaptılar o zaman Jack?” diye sordu.

“Düğmelerini ne mi yaptılar?” dedi Jack. “Kaldırıp nehre atmışlardır. Yutmuşlardır. Küçük küçük marullar çıksın diye toprağa gömmüşlerdir. Soruya bak! Düğmelerini ne yapmışlarmış!”

Han sahibi üzgün ve acınası bir ifadeyle, “Küstahlık etme Jack,” diye azarladı çalışanını.

“Gümrük polisleri düğmelerini ne yapacaklarını bilir,” dedi Jack, “şayet işlerine engel oluyorsa üniformalarının icabına bakarlar.” (O menfur kelimeyi büyük bir tiksintiyle söylemişti.) “Dört kürekli, iki yolculu bir kadirga, etrafta amaçsızca gezinip duruyorsa, nehir boyunca hem akıntıyla birlikte hem de akıntıya karşı gidip geliyorsa işin içinde muhakkak gümrük polisi var demektir.” Jack, bu sözün ardından yüzünde kibirli bir ifadeyle odadan çıktı; hancı ise kendisini destekleyecek kimse olmadığından bu konuyu daha fazla uzatmayı lüzumsuz buldu.

İkisinin arasında geçen bu konuşma hepimizi –özellikle de beni– çok tedirgin etmişti; kederli kederli esen rüzgâr hanın etrafında homurdanarak geziniyor, ırmağın suları kıyıyı dövüp duruyordu; içimde kapana kısılmışız ve etrafımız çevrilmiş gibi bir his vardı. Dört kürekli bir kadirganın dikkat çekecek biçimde etrafta amaçsızca gezinmesi, kafamdan bir türlü atamadığım son derece tatsız bir konuydu. Provis’i yurkayı çıkıp yatmaya ikna ettikten sonra iki arkadaşımın birlikte (Startop da meselenin aslını öğrenmişti) dışarı çıkıp bir durum değerlendirmesi daha yaptık. Binmeyi planladığımız gemi öğleden sonra bir sularında gelecekti; geminin geleceği saate kadar handa mı bekleyelim yoksa sabah erkenden yola mı koyulalım diye tartıştık. Sonuç olarak burada bekleyip, geminin geçeceği saate bir saat kala kendimizi akıntıya bırakarak rotasının üzerinde oyalanmanın daha doğru olacağına karar verdik. Ne yapacağımıza karar verdikten sonra hana dönüp yattık.

Üzerimdeki kıyafetlerin pek azını çıkararak yatağa girdim ve birkaç saat deliksiz uyudum. Uyandığımda rüzgâr iyice şiddetlenmiş, hanın isminin (Gemi) yazılı olduğu tabella gıcırdayıp çarparak yerimden sıçramama sebep olmuştu. Güvenliğinden sorumlu hissettiğim adam mışıl mışıl uyu-

makta olduğundan usulca kalkıp pencereden dışarı baktım. Pencere, kayığımızı çektiğimiz yere bakıyordu; gözlerim etrafı bulutlarla çevrili olan ayın solgun ışığına alışıncı iki adamın kayığımızı incelemekte olduğunu fark ettim. Adamlar başka bir şeyle ilgilenmedi; o sırada boş olduğunu fark ettiğim iskeleye inmeyip pencerenin altından geçerek Nore tarafındaki bataklığa sapıp uzaklaştılar.

O an aklıma gelen ilk düşünce hemen Herbert'ı uyandırıp oradan uzaklaşmakta olan iki adamı göstermek oldu. Bizimkinin hemen bitişiğinde bulunan ve hanın arka tarafına bakan odalarına gitmek üzereydim ki Herbert ile Startop'ın benden çok daha yorucu bir gün geçirmiş olduklarını hatırlayarak bu fikrimden vazgeçtim. Tekrar penceremden dışarı baktım; iki adamın bataklıkta ilerlediğini görebiliyordum. Ancak kısa bir süre sonra iki adam karanlıkta görünmez oldular. Bu arada ben de çok üşümüştüm; hem ısınmak hem de bu konuyu etraflıca düşünmek için yatağa girdim. Yine uyuyakalmışım.

Sabah erkenden uyandık. Kahvaltıdan önce dördümüz bir aşağı bir yukarı volta attığımız sırada bir önceki gece gördüklerimi onlara anlatmam gerektiğine karar verdim. Aramızda en az kaygılanan yine yolcumuz olmuştu. Gayet serinkanlı bir biçimde o adamların muhtemelen Gümrük Dairesi'nde çalıştıklarını ve bizimle uzaktan yakından alakalarının olmadığını söyledi. Söylediklerinin doğru olduğuna kendimi inandırmaya çalıştım; sonuçta söylediği şeyin doğru olması pekâlâ mümkündü. Yine de her ihtimale karşı şöyle bir öneride bulundum: Provis'le ben uzakta gördüğümüz burna kadar yürüyüp kayığı orada bekleyecektik; kayık öğren on iki gibi bizi oradan ya da yanaşabileceği en yakın yerden alacaktı. Bu önerimi hepsi çok mantıklı bulduklarından Provis'le ben hemen kahvaltıdan sonra handakilere hiçbir şey söylemeden yola koyulduk.

Provis yürürken bir yandan piposunu tütürüyor, arada sırada da durup eliyle omzumu sıkıyordu. Bizi gören, hayatı

tehlikede olanın o değil de ben olduğumu, onun beni teskin etmeye çalıştığını zannederdi. Yol boyunca çok az konuştuk. Gideceğimiz burna yaklaştığımız sırada ondan kuytu bir yerde beklemesini rica ettim, ben de o sırada etrafı kolaçan edecektim – sonuçta bir önceki gece gördüğüm adamlar bu tarafa doğru gitmişlerdi. Provis ricamı kabul etti ve ben tek başıma ilerlemeye devam ettim. Burnun açıklarında kayak falan yoktu; aynı şekilde yakınlarda karaya çekilmiş bir kayık da yoktu; buradan birilerinin kıyıya çıkmış olduğunu gösteren bir işaret de yoktu fakat sular yükselmiş olduğundan ayak izi varsa bile suların altında kalmış olmalıydı.

Provis'in beklediği uzaktaki kuytu köşeden bana baktığını görünce yanıma gelmesi için ona şapkamı salladım; yanıma geldi ve beraber beklemeye koyulduk. Kâh paltolarımıza sarınıp toprağa uzanıyor, kâh ısınmak için geziniyorduk; derken kayığımızın geldiğini gördük. Hiç vakit kaybetmeden kayığa binip beklediğimiz geminin rotasına doğru kürek çekmeye başladık. Bire on kala geminin dumanını görebilmek umuduyla gözümüzü uzaklara dikerek beklemeye koyulduk.

Geminin dumanını gördüğümüzde saat bir buçuğu bulmuştu; hemen ardından bir başka geminin dumanını daha gördük. İki gemi de son sürat bize doğru yaklaştığından çantalarımızı hazır edip fırsattan istifade Herbert ve Startop'la vedalaştık. Dostça el sıkıştık; bu arada benim de Herbert'ın da gözlerinin dolmadığı söylenemezdi. Derken dört kürekli bir kadirganın büyük bir hızla biraz ilerimizde belirip kürek çekerek bizimle aynı yöne doğru ilerlediğini gördüm.

Nehrin kıvrımı ve rüzgâr yüzünden o ana kadar bize doğru gelen gemiyi göremiyor, sadece dumanını seçebiliyorduk fakat sonra gemiyi de gördük. Herbert'la Starop'a gemidekilerin onları beklediğimizi görebilmeleri için akıntının hemen gerisinde durmalarını söyledim; Provis'ten de pelerinine sarınıp hiç hareket etmeden oturmasını rica ettim. Provis neşeli bir ses tonuyla, "Sen hiç merak etme sevgili oğ-

lum,” deyip âdeta bir heykel gibi oturmaya başladı. Büyük bir ustalıkla kullanıldığı belli olan kadirga önümüzden geçip bizi beklemiş, sonra da yanımız sıra ilerlemeye başlamıştı. Aramızda yalnızca küreklerin hareket edebileceği kadar bir mesafe bırakan kadirga bizimle aynı hizada yol alıyor, biz kendimizi akıntıya bırakınca o da bırakıyor, biz kürek çekince o da çekiyordu. İki yolcudan biri dümeni tutuyor ve –tıpkı kürekçilerin yaptığı gibi– büyük bir dikkatle bize bakıyordu; tıpkı Provis gibi pelerinine sarınmış ve soğuktan büzüşmüş gibi görünen diğer yolcuysa gözlerini bizden ayırmaksızın dümendeki adama fısıldayarak bir talimat verdi. İki tekne de hiç kimseden çıt çıkmıyordu.

Tam karşımda oturan Startop birkaç dakika sonra öndeki buharlı gemiyi tanıyarak bana alçak sesle “Hamburg,” dedi. Gemi son sürat bize doğru yaklaşmaktaydı; yan çarklarının çıkardığı ses giderek daha fazla duyuluyordu. Geminin gölgesi üzerimizi tamamen kapladığı sırada kadirgadan bize seslenerek selam verdiler. Ben de selamlarına karşılık verdim.

“Kayığınızda müebbet sürgünden kaçmış bir mahkûm var,” dedi dümendeki adam. “İşte şu, pelerine sarınmış olan. İsmi Abel Magwitch; namıdiğer Provis. Bu adamı tutukluyorum. Onu teslim olmaya, sizi de bana yardım etmeye davet ediyorum.”

Bu sözleri söyleyen adam aynı dakikalarda, tayfasına yüksek sesle talimat vermeksizin kadirgayı bize yanaştırdı. Biz daha ne olduğunu anlayamadan onlar tek bir kürek çekişle ileriye doğru bir hamle yapmış ve kayığımızın küpeştesine tutunmuşlardı. Bu durum buharlı geminin güvertesinde büyük bir karışıklığa sebep olmuştu; bize seslenişlerini, çarkların durdurulması için verilen talimatı ve çarkların duruşunu duymama rağmen geminin son sürat bize doğru geldiğini hissedebiliyordum. Bu arada kadirganın serdümeninin elini mahkûmun omzuna koyduğunu, her iki teknenin de akıntının etkisiyle oldukları yerde döndüğünü ve buharlı gemi-

deki herkesin ellerini havaya kaldırarak çılgınca bir telaşla ön güverteye koştuklarını gördüm. Yine aynı dakikalarda mahkûmun birdenbire ayağa kalktığını, onu tutuklamaya çalışan adamı ittirip kadirgada büzüşmüş oturan yolcunun sarındığı pelerini çekip attığını gördüm. O sırada açığa çıkan yüzün, uzun seneler önce bataklıkta karşılaştığım öteki mahkûmun yüzü olduğunu fark ettim. Yine bu dakikalarda bu yüzün büyük bir dehşete kapılıp hiç unutamayacağım kireç gibi bembeyaz bir renge bürünerek arkaya doğru eğildiğini gördüm, buharlı geminin güvertesinden tiz bir çığlığın yükseldiğini duydum ve altımdaki kayığın etrafa su sıçratarak şıp diye suya battığını hissettim.

O kısacık zaman diliminde binlerce değirmen dolusu suyla boğuşmuştum, gözümün önünde binlerce şimşek çakmıştı sanki; o kısacık an geçtiğinde beni kadirgaya çıkardılar; Herbert'la Startop da oradaydı; iki mahkûmla kayığımızısa görünürlerde yoktu.

Bir yandan buharlı geminin güvertesinden yükselen haykırışlar ve geminin bacalarından delice bir öfkeyle fışkıran dumanlar, diğer yandan o geminin de bizim de nehirde yol almaya devam edişimiz derken ilk başlarda gökyüzünü nehirden, nehrin bir yakasını diğer yakasından ayırt edemez haldeydim; daha sonra kadirganın kürekçileri ileriye doğru hızla kürek çekerek kadirganın dengesine kavuşmasını sağladılar, sonra da kürek çekmeyi bırakıp küreklerine yaslandılar; kadirgadaki herkes sessizce ve endişeli bakışlarla gerideki sulara bakıyordu. Kısa bir süre sonra akıntıyla birlikte bize doğru sürüklenen siyah bir şey gördük. Hiç kimse tek kelime etmiyordu. Serdümen elini havaya kaldırdı, bunun üzerine kürekçiler kadirgayı yavaşça geriye doğru hareket ettirdiler ve siyah şeyin önünde durdurdular. Yaklaştıkça bize doğru sürüklenen şeyin Magwitch olduğunu fark ettim; yüzüyordu yüzmesine fakat pek de rahat hareket edemiyormuş gibi bir hali vardı. Onu hemen kadirgaya alıp el ve ayak bileklerine kelepçe taktılar.

Kadırga suda süzülür gibi ilerliyordu; yine az önceki gibi herkes sessizce ve endişeli bakışlarla suya bakıyordu. Bu defa karşıdan Rotterdam'a giden buharlı gemi görüldü; gemidekiler az önce olan biteni idrak edememiş olacaklar ki gemi büyük bir hızla bize doğru geliyordu. Gemidekiler bize selam verip bir süreliğine durdular, sonra tekrar yola koyuldular; buharlı gemilerin ikisi de akıntıyla sürüklenerek bizden uzaklaşıyorlardı; bizse onların arkalarında bıraktıkları çalkantılı sularda bir inip bir kalkıyorduk. İki buharlı gemi iyice uzaklaştıktan ve sular durulduktan sonra da uzunca bir süre suya bakınmaya devam ettik, ne var ki herkes bunun nafile olduğunu biliyordu.

En sonunda aramaktan vazgeçip kadırgayı kıyıya çektik ve sabah ayrılmış olduğumuz hana gittik. Handakiler bizi görünce epey şaşırdılar. Burada, göğsünden fena halde yaralanan ve kafasında derin bir yarık olan Magwitch'in –o artık Provis değildi– ağrısını biraz olsun dindirme fırsatı bulmuştum.

Magwitch bana, suya düştüğünde buharlı geminin altına sürüklendiğini, sular onu yukarıya kaldırırken de kafasını geminin omurgasına çarptığını tahmin ettiğini söyledi. Göğsündeki yaranınsa (ki bu yara yüzünden nefes alırken canı çok yanıyordu) kadırganın kenarına çarptığında oluştuğunu düşünüyordu. Ayrıca Compeyson'ın üzerine saldırdığında amacının ne olduğunu kendinin de bilmediğini söyledi; onun kim olduğunu ortaya çıkarmak için pelerinini açar açmaz o alçak ayağa kalkmış ve dengesini kaybederek arkaya doğru sendelemiş, sonra da ikisi birlikte nehre düşmüşler; Magwitch birdenbire nehre düştüğü, kadırganın serdümeni de onu tutmaya çalıştığı için kayığımız alabora olup batmış. Magwitch bana fısıldayarak Compeyson'la birbirlerine sımsıkı kenetlenmiş şekilde suyun dibine battıklarını, suyun altında boğuştuklarını ve kendisinin en sonunda Compeyson'dan kurtulup suyun yüzeyine çıktığını ve yüzmeye başladığını söyledi.

Magwitch'in bana anlattıklarının tamamen gerçeği yansıttığından şüphe etmemi gerektirecek hiçbir sebep yoktu ortada. Kadırganın dümenindeki memur da nehre düşüşlerini aynen bu şekilde anlattı.

Memurdan mahkûmun ıslak kıyafetlerini değiştirmek üzere han sahibinden yedek kıyafet satın almak için izin istediğimde hiç ikiletmeden izin verdi ancak mahkûmun üzerindeki her şeye el koymak zorunda olduğunu söyledi. Böylelikle bir zamanlar bende olan cüzdan memurun eline geçti. Ayrıca, Londra'ya giderken mahkûma eşlik etmeme izin verdi ancak iki arkadaşımın bizimle gelmesine müsaade etmedi.

Gemi'de çalışan Jack'e suya düşen adamın batmış olduğu yeri tarif ettik, o da cesedin karaya vurması muhtemel yerlerde arama yapmaya gönüllü oldu. Boğulan adamın çoraplarının olduğunu öğrenmek Jack'in onu bulma isteğini daha da bir artırmıştı sanki. Muhtemelen kendisine tepeden tırnağa kıyafet düzebilmesi için bir düzine boğulmuş adam bulması gerekmişti; üzerindeki kıyafetlerin bir kısmının çok eski, bir kısmının ise –görelî olarak– daha yeni oluşu bu şekilde izah edilebilirdi belki de.

Sular çekilinceye kadar handa bekledik, sonra Magwitch'i nehrin kıyısına götürüp kadırgaya bindirdiler. Herbert'la Startop bulabildikleri ilk araçla Londra'ya –karayoluyla– gideceklerdi. Vedalaşmamız pek hüznünlü olmuştu; kadırgaya binip Magwitch'in yanına oturduğum zaman, o hayatta olduğu sürece yerimin onun yanı olduğunu yüreğimin ta derinlerinde hissettim.

O an ona duyduğum tiksinti tümünden yok olup gitmişti; o an elimi tutmakta olan o tuzığa düşürülmüş, zincire vurulmuş, yaralı yaratığa baktığımda tek amacı beni koruyup kollamak olan, büyük bir yüce gönüllülükle ve şükran duygusuyla bunca yıl yüreğinde bana karşı büyük bir sevgi beslemiş bir adam görüyordum. Ona baktığımda –özellikle de Joe'ya yaptıklarım düşünülürse– benden çok daha iyi bir insan görüyordum.

Akşam olup hava kararmaya başladıkça nefes alıp vermekte daha da bir zorlanmaya başlamıştı; canı öyle çok yanıyordu ki arada sırada gayriihtiyari inliyordu. Onu yaralı olmayan koluna yatırıp rahat etmesini sağlamaya çalışıyordum; ne var ki işin en acıklı yanı onun ağır yaralı oluşuna yürekten üzülemiyor olmamdı; bir an önce ölmesinin en hayırlısı olduğuna inanıyordum. Hiç şüphesiz onu eski dönemlerinden tanıyan ve hâlâ hayatta olan bir sürü insan çıkacaktı; bu insanlar mahkemede onun aleyhine tanıklık edebilirlerdi – hatta böyle bir şeyi büyük bir memnuniyetle yapacakları aşikârdı. Mahkemede ona yumuşak davranacaklarına, merhamet göstereceklerine dair bir umudum yoktu. Mahkemeye ilk çıkışında çok kötü bir izlenim yaratarak ceza almış, sonra hapisten kaçıp bir kez daha yargılanmış, müebbet sürgün cezasından kaçarak İngiltere'ye dönmüş ve kendisini tutuklatan adamın ölümüne sebep olmuştu.

Yüzümüz batan güneşe dönüktü; dünü geride bırakmıştık ve bütün umutlarımız, tıpkı nehrin suları gibi, hızla geri çekiliyordu; ona benim için kalkıp buralara gelmiş olmasından dolayı büyük üzüntü duyduğumu söyledim.

“Sevgili oğlum,” diye karşılık verdi, “ben her türlü tehkeyi göze almıştım. Oğlumu dünya gözüyle gördüm ya, artık ölsem de gam yemem. Oğlumun bensiz de bir beyefendi olarak hayatını sürdürebileceğini biliyorum.”

Yanılıyordu. Kadırgada yan yana giderken bu meseleyi düşünmüştüm. Yanılıyordu. Bu konuda kendi hislerim bir yana, Wemmick'in üstü kapalı bir biçimde anlatmak istediklerini de anlıyordum. Hapse girdikten sonra kral adına tüm mal varlığına el koyulacağını öngörebiliyordum.

“Beni dinle sevgili oğlum,” dedi. “Senin gibi bir beyefendinin benimle bağlantısının olduğunun bilinmemesi çok daha iyi olur. Wemmick'le birlikte öylesine gelmiş gibi gelip görürsün beni. Mahkemede yemin edeceğim zaman

da –kimbilir kaç kez yemin etmişimdir; ama bu sonuncusu olacak– seni görebileceğim bir yere otur, başka bir şey istemem.”

“Yanından bir an olsun ayrılmam, iş ki müsaade etsinler,” dedim. “Tanrı şahidimdir ki senin bana gösterdiğin vefayı, bağlılığı ben de sana göstereceğim!”

Elimi tutan elinin titrediğini hissettim; kadirganın dibinde yattığı yerde yüzünü diğer tarafa çevirdi; boğazından gelen o eski sesi duydum; o ses de –tıpkı ona dair her şey gibi– mülayimleşmişti. Bu meseleye değinmesi iyi olmuştu; böylelikle iş işten geçmeden duruma aymamı sağlamıştı. Beni zengin bir beyefendi yapma umutlarının boşa çıktığını bilmesine hiç gerek yoktu.

XVI. Bölüm

Ertesi gün onu karakola götürdüler; onu hemen mahkemeye çıkaracaklardı fakat öncelikle kaçmış olduğu hapisshane gemisinden bir görevlinin gelip kimliğine ilişkin tanıklık etmesi gerekiyordu. Aslına bakılırsa hiç kimsenin onun Abel Magwitch olduğundan şüphesi yoktu ancak bu konuda tanıklık edebilecek olan Compeyson'ın cansız bedeni nehirde akıntıyla birlikte sürüklenmekteydi ve o an Londra'da onun kimliğine ilişkin ifade verebilecek bir hapisshane görevlisi de yoktu. Gece yarısı Londra'ya vardığımda doğruca Mr. Jagers'in evine gidip ondan yardım istedim; Mr. Jagers, mahkemede Magwitch'in aleyhine kullanılabilecek hiçbir şey söylemeyecekti. Bu konuda yapabileceğimiz başka da bir şey yoktu; Mr. Jagers, bir tanık bulunduğu takdirde davanın beş dakika içinde sonuçlanacağını ve hiçbir gücün, davanın seyrini bizim lehimize değiştiremeyeceğini söyledi.

Tutuklandıktan sonra parasına el koyulacağını Magwitch'ten saklama niyetinde olduğumu Mr. Jagers'a anlattım. Mr. Jagers böyle bir servetin “ellerimden kayıp gitmesine” izin verdiğim için bana bir hayli kızgındı; bir süre sonra mahkemeye dilekçe verip paranın en azından bir kısmını kurtarmaya çalışmamız gerektiğini ileri sürüyordu. Her ne kadar bazı durumlarda paraya el koyulmuyor olsa da bizim durumumuzda böyle bir umudun olmadığını

benden gizlemiyordu. Anlattığı şeyi gayet iyi anlıyordum. Mahkûmun akrabası değildim; aramızda yasaların tanıyacağı türden bir yakınlık yoktu; mahkûm tutuklanmadan önce parasını bana bıraktığını beyan eden bir yazı yazıp imzalamış değildi, bu saatten sonra da böyle bir yazı yazması işe yaramazdı. Sonuç olarak onun parası üzerinde hiçbir hak iddia edemeyeceğimi anlamıştım; beyhude bir umuda kapılarak hak iddia etmeye çalışmak olsa olsa ruhumu kirletir, benliğimi zedelerdi; kararım kesindi, almış olduğum bu kardan asla caymayacaktım.

Nehirde boğulan adamın Magwitch'i ihbar etmesine karşılık bir şeyler elde etme beklentisi içinde olduğu aşikârdı zira Magwitch'in işleri ve maddi durumu konusunda epey bilgi sahibiydi. Cansız bedeni boğulduğu yerin kilometrelerce ötesinde bulunduğunda tanınmayacak haldeydi; onu ancak cebinden çıkan eşyalardan ve bir cüzdanın içinde katlanmış halde duran kâğıtlardan tanıyabilmişlerdi (kâğıtların üzerindeki yazılar silinmemişti). Bu kâğıtların arasında, Yeni Güney Galler'de bir bankada yüklüce bir miktar paranın var olduğunu gösteren bir belgeyle değerli birtakım arazilerin planları vardı. Magwitch, bana miras kalacağını düşündüğü şeylerin listesini kendisini hapishanede ziyarete giden Mr. Jaggers'a vermiş. Zavallının cehaleti en sonunda bir işine yaramıştı; son ana kadar Mr. Jaggers'ın da yardımıyla parasının hiçbir sorun yaşamaksızın bana miras kalacağına inandı.

Kraliyet savcısının hapishane gemisinden tanık getirilmesini ağırdan alması nedeniyle tanık ancak üç gün sonra geldi ve davanın hiç de karmaşık olmayan bu aşaması kolaylıkla tamamlandı. Magwitch'in yaklaşık bir ay sonraki duruşmada yargılanmasına karar verildi.

Yaşamımın bu karanlık döneminde bir akşam işten eve epey canı sıkkın bir biçimde dönen Herbert bana şöyle dedi:

“Sevgili Handel, korkarım pek yakında seni bırakıp gitmek zorunda kalacağım.”

Ortağı beni önceden bu olasılığa hazırlamış olduğundan Herbert'ın zannettiği kadar şaşırمامışım.

“Kahire'ye gitmeyi daha fazla ertelersem çok önemli bir fırsatı kaçıracamız, bu yüzden de sevgili Handel, tam da bana en çok ihtiyaç duyduğın şu anda seni bırakıp gitmek zorundayım.”

“Herbert, benim sana her zaman ihtiyacım olacak çünkü seni her zaman çok seveceğim fakat şu an sana duyduğum ihtiyaç diğer zamanlardan daha fazla değil.”

“Öyle yalnız kalacaksın ki!”

“Bunu düşünmeye bile zamanım olmayacak ki,” dedim. “Bildığın gibi, izin verdikleri her anı onunla geçiriyorum; bana kalsa tüm günümü onun yanında geçiririm. Sen de biliyorsun ki onun yanında olmadığımda da aklım hep onda.”

Magwitch'in içine düştüğü bu korkunç durum bizi öylesine derinden sarsıyordu ki meseleyi daha açık bir biçimde ifade etmeye dilimiz varmıyordu.

“Sevgili dostum,” dedi Herbert, “pek yakında ayrılacağımızı göz önünde bulundurarak –çünkü öyle olacak– belki kendini de biraz olsun düşünmeye başlarsın. Gelecekte ne yapacağını hiç düşünüyor musun?”

“Hayır, düşünmüyorum; geleceği düşünmekten korkuyorum.”

“Fakat geleceği yok sayamazsın. Sevgili Handel, geleceğini yok saymamalısın. Bu konuyu hemen şu an benimle konuşmanı istiyorum; seninle iki dost gibi biraz konuşalım.”

“Peki,” dedim.

“Sevgili Handel, şu yeni açtığımız şubede bir şeye ihtiyacımız var.”

Herbert'ın o kelimeyi kullanmaktan imtina ettiğini fark ederek, “Bir kâtibe,” dedim.

“Evet, bir kâtibe ihtiyacımız var. Senin yakından tanıdığın bir başka kâtip gibi, bu kâtibin de zaman içerisinde yükselecek şirketin ortağı olma ihtimali var. Lafı gevelemeden sorayım; Handel, sevgili dostum, benimle gelmek ister misin?”

Sanki profesyonel bir üslupla ciddi ve uzun bir konuşma yapacakmış gibi “Handel, sevgili dostum,” diye girizgâh yaptıktan hemen sonra liseli bir delikanlı gibi samimi ve açık yürekli bir biçimde konuşmaya başlayıp elini uzatırken öyle içten, öyle sevimliydi ki insanı hemen etkisi altına alıveriyordu.

“Clara ile bu meseleyi tekrar tekrar konuştuk,” diye devam etti Herbert. “Zavallı küçüğüm bu akşam bana seninle bu konuyu konuşmam için gözünden yaşlar süzülerek yalvardı; oraya geldiğinde bizimle yaşamayı istiyor; seni mutlu etmek için elinden geleni yapacağını, kocasının arkadaşını kendi arkadaşı olarak gördüğünü bize göstereceğini söylüyor. Üçümüz kimbilir ne kadar mutlu oluruz Handel!”

İkisine de yürekten teşekkürlerimi sundum ancak şu aşamada bu nazik tekliflerini kabul edemeyeceğimi söyledim. Öncelikle, zihnim öylesine meşguldü ki meseleyi tam olarak idrak edemiyordum bile. Dahası –evet, dahası da vardı– belli belirsiz kafamı kurcalayan bir başka konu daha vardı ki hikâyemin sonuna doğru bu konunun netleşeceğini tahmin ediyordum.

“Yine de Herbert, işlerinizi aksatmamak kaydıyla bana biraz zaman verebilerseniz...”

Herbert büyük bir coşkuyla, “Ne kadar istersen!” dedi. “Altı ay, bir yıl!”

“O kadar uzun değil,” dedim. “En fazla iki üç ay.”

Anlaşıp el sıkıştık; Herbert çok mutluydu; hafta sonu yola çıkacağını söylemeye nihayet cesaret edebileceğini söyledi.

“Clara ne olacak peki?” diye sordum.

“Zavallı küçüğüm,” dedi Herbert, “babası hayatta olduğu sürece ona karşı görevini eksiksiz biçimde yerine getirecek, ne var ki babasının fazla ömrü kalmadı. Mrs. Whimple bana adamın gidici olduğunu söyledi.”

“Katı yürekli görünmek istemem,” dedim, “ama ölmesi herkes açısından en hayırlısı olur.”

“Maalesef öyle,” dedi Herbert, “o gün geldiğinde küçücüğümü alıp en yakın kiliseye gidecek ve onunla sessiz sedasız evleneceğim. Düşünsene sevgili Handel, küçücüğümün şu dünyada hiç kimsesi yok; hayatında bir kez olsun soylular kitabına bakmamış; büyükbabasının kim olduğunu bile bilmiyor. Şu annemin oğlu amma da şanslıymış!”

O hafta cumartesi günü Herbert yola çıktı; limana giden posta arabasına binerken hem geleceğe dair umutla doluydu hem de benden ayrıldığı için üzgündü. Bir kafeye gidip Clara’ya küçük bir not yazdım; Herbert’in ona yüzlerce, binlerce kez sevgilerini göndererek yola çıktığını belirttim, sonra da ıpsız evime döndüm – gerçi buraya “evim” demem ne kadar doğrudu bilmiyorum çünkü artık orası benim “evim” değildi; şu koskoca dünyada “evim” diyebileceğim tek bir yer yoktu.

Merdivenlerde, kapıyı uzun uzun çalmış, beni evde bulamadığı için geri dönmekte olan Wemmick’e rastladım. Felaketle sonuçlanan kaçış teşebbüsümüzden beri onunla yalnız görüşmemiştim; oraya –profesyonel kimliğinden sıyrılmış özel kimliğiyle– başarısızlıkla sonuçlanan o olayla ilgili bana kısa bir açıklamada bulunmak için gelmişti.

“Şu ölen Compeyson,” dedi Wemmick, “bu meseleyle ilgili her şeyin neredeyse yarısını zaman içerisinde öğrenmişti; ben de duyduklarımı onun başı belaya girip hapse düşmüş olan adamlarından duyuyordum (ki adamlarından biri muhakkak hapiste olurdu). Etrafımla ilgilenmiyormuş gibi davrandığımda da kulağım hep konuşulanlarda olurdu; sonra bir gün onun şehir dışında olduğunu öğrendim ve harekete geçmenin tam sırası olduğuna karar verdim. Şimdi düşününce anlıyorum; Compeyson son derece kurnaz bir adamdı ve kendi adamlarını bile kandırmak gibi bir huyu vardı. Umarım tüm bu olanlar yüzünden beni suçlamıyorsunuzdur Mr. Pip? Size yardım etmek için tüm içtenliğimle çabaladım.”

“Bundan hiç şüphem yok Wemmick; ilginiz ve dostluğunuz için size yürekten teşekkür ederim.”

“Çok sağ olun, eksik olmayın,” dedi Wemmick. Sonra da kafasını kaşıyarak, “Çok yazık oldu,” diye ekledi, “inanın uzun zamandır hiçbir şeye bu kadar canım sıkılmamıştı. Onca taşınabilir mülk heder oldu. Vah ki ne vah!”

“Bense yalnızca o taşınabilir mülkün sahibini düşünüyorum sevgili Wemmick, gerisi umurumda değil.”

“Elbette,” dedi Wemmick. “Onun için üzülmeniz çok doğal. Onu o durumdan kurtarabileceğimi bilsem ben de beş sterlinimi seve seve feda ederdim. Fakat ben meseleye şöyle bakıyorum: Mezarı boylamış olan şu Compeyson, Magwitch’in İngiltere’ye döndüğünü önceden haber almış ve onu ihbar edip hapse tıktırmayı kafaya koymuştu, bu yüzden de Magwitch’i kurtarmak imkânsızdı. Oysa taşınabilir mülkü kurtarmak mümkündü. Taşınabilir mülkle o mülkün sahibi arasındaki fark da bu işte. Umarım ne demek istediğimi anlatabilmişimdir.”

Yürüyerek Walworth’a dönmeden önce bir bardak suyla karıştırılmış rom içip biraz kendine gelsin diye onu yukarıya davet ettim. Davetimi kabul etti. Yarısına kadar doldurduğu bardağındaki romunu yudumlarken çok huzursuz görünüyordu; derken damdan düşer gibi, “Pazartesi günü işe gitmeyip tatil yapmayı düşündüğümü söylesem ne dersiniz Mr. Pip?” dedi.

“Öyle mi! Eminim ki on iki aydır böyle bir şey yapmamışsınızdır!”

“On iki yıl demek daha doğru olur,” dedi Wemmick. “Evet, tatil yapacağım. Bununla da kalmayıp yürüyüş yapacağım. Dahası, sizin de bana eşlik etmenizi isteyeceğim.”

Şu sıralar ruh halimin böyle bir şeye pek uygun olmadığını, bu halimle onun da keyfini kaçırmak istemediğimi söyleyerek beni mazur görmesini söyleyecektim ki Wemmick söyleyeceklerini önceden tahmin ederek, “Şu sıralar ne kadar yoğun

olduğunuzu, moralinizin bozuk olduğunu biliyorum Mr. Pip. Ama yine de beni kırmayıp gelerseniz çok memnun olurum. Uzun bir yürüyüş olmayacak bu; sabah erkenden yola çıkacağız. Kahvaltıyı da yürüyüşe dâhil edersek, saat sekizden on ikiye kadar sürecek. Bir fırsatını bulup gelemiz misiniz?”

Wemmick’in bana bunca zaman öyle çok iyiliği dokunmuştu ki bu küçücük isteğini geri çeviremezdim. Bir fırsatını bulup muhakkak geleceğimi söyleyince öyle mutlu oldu ki onun bu mutluluğu beni de mutlu etti. Özel ricası üzerine onu pazartesi sabahı saat sekiz buçukta Kale’den alacağımı söyledim, sonra da vedalaşıp ayrıldık.

Pazartesi sabahı tam saatinde Kale’nin kapısını çaldım; kapıyı Wemmick açtı; her zamankinden daha dar kıyafetler giymiş, her zamankinden daha şık bir şapka takmıştı. İçeride iki bardak romlu sütle iki çörek hazırdı. İhtiyar, tarlakuşlarıyla birlikte kalkmış olmalıydı çünkü odasının kapısından içeriye baktığımda yatağının boş olduğunu gördüm.

Romlu sütümüzü içip çöreklerimizi yiyerek yürüyüş için güç topladıktan sonra tam yola çıkmak üzereyken Wemmick’in bir olta alıp omzuna koyduğunu görünce çok şaşırdım. “Hayırdır? Balığa mı çıkıyoruz?” diye sordum. “Hayır,” dedi Wemmick, “oltayla yürümeyi seviyorum da.”

Bu davranışını bir hayli garipsemememe rağmen hiçbir şey söylemedim; yola koyulduk. Camberwell Green’e doğru yürürken Wemmick birdenbire, “Bu da ne! Şurada bir kilise var!” dedi.

Bunda şaşılacak bir şey yoktu; ancak Wemmick’in aklına son derece parlak bir fikir gelmişçesine, büyük bir coşkuyla, “Haydi içeri girelim o zaman!” demesi beni epey şaşırtmıştı.

Wemmick oltasını kapıda bıraktı; içeriye girip etrafımıza bakındık. Bu arada Wemmick paltosunun ceplerinde bir şeyler aranıyordu; en sonunda cebinden kâğıda sarılı bir şey çıkardı.

“Bu da ne!” dedi Wemmick. “Burada bir çift eldiven varmış! Haydi giyelim o zaman!”

Eldivenlerin beyaz oğlak derisinden olduğunu, Wemmick'in posta kutusunu andıran ağzının sonuna dek açıldığını görünce iyiden iyiye şüphelenmeye başladım. Bu arada İhtiyar'ın yanında bir hanımefendiyle yan taraftaki kapıdan içeriye girdiğini görünce şüphelerim yerini kesin bir kanıya bıraktı.

"Bu da ne!" dedi Wemmick. "Miss Skiffins gelmiş! Haydi evlenelim o zaman!"

Bu usturuplu ve ağırbaşlı hanımefendi her zamanki gibi giyinmişti; yalnızca bu sefer oğlak derisinden yapılmış yeşil eldivenlerinin yerine oğlak derisinden yapılmış beyaz eldivenler takmıştı. İhtiyar da Hymen'in¹⁶ sunağında ona adak adamaya hazırlanıyordu. Ne var ki ihtiyar beyefendi eldivenlerini bir türlü giyemediği için Wemmick en sonunda çareyi babasının sırtını bir sütuna yaslayıp, kendisi de sütunun arkasına geçip eldivenleri çekiştirmekte bulmuştu; ben de bu arada dengesini kaybedip yere düşmesin diye ihtiyar beyefendiyi belinden sıkıca kavramıştım. Bu dâhiyane plan sayesinde İhtiyar eldivenlerini gayet düzgün bir biçimde giyebilmişti.

Kilise kâtibiyle papaz da gelince biz de o mukadder parmaklıkların önüne yan yana dizildik. Tüm bunları önceden planlamaksızın, doğaçlama yapıyormuş gibi davranmaya devam eden Wemmick'in tören başlamadan önce bir ara yeleğinin cebinden bir şey çıkararak, "Bu da ne! Burada bir yüzük varmış!" diye kendi kendine mırıldandığını duydum.

Sanki hayattaki en yakın dostu ve destekçisiymişim gibi damadın sağdıçı olmuştum; kilisede insanlara yer gösteren, başında bir bebeğinkini andıran yumuşacık bir başlık olan ufak tefek, ayağı aksayan bir kızcağızsa Miss Skiffins'in en yakın dostuymuş numarası yapmıştı. Gelini damada verme görevini üstlenen İhtiyar istemeden papazı rencide etmişti. Olay şöyle gelişmişti: Papaz, "Bu kadını, bu adama eş olarak kim veriyor?" diye sorduğunda ihtiyar beyefendi törenin

---

16 Yunan mitolojisinde evlilik tanrısı. (ç.n.)

hangi aşamasında olduğumuzdan bihaber, orada durmuş, en sevimli haliyle duvardaki on emri okumaktaydı. Bunun üzerine papaz bir kez daha, “Bu kadını, bu adama eş olarak KİM veriyor?” diye sordu. İhtiyar beyefendi hâlâ hiçbir şeyin farkında olmadığından, damat her zamanki gibi yüksek sesle ona, “İhtiyar babamız, ‘kim veriyor?’ bölümüne geldik,” dedi. İhtiyar, “ben veriyorum” demeden önce son derece neşeli bir tavırla, “Tamam John, tamam oğlum!” deyince papaz öyle bir surat astı ve öyle büyük bir sessizliğe büründü ki bir an için o gün bu nikâhın gerçekleşemeyeceğinden korktum.

Neyse ki tören kusursuz bir biçimde tamamlandı. Kiliseden çıkarken Wemmick, vaftiz kurnasının üzerindeki örtüyü kaldırıp oğlak derisinden beyaz eldivenlerini içine attı, sonra da örtüyü yeniden örttü. Wemmick’e nazaran geleceği daha fazla düşünen, daha ihtiyatlı bir insan olduğu her halinden anlaşılan Mrs. Wemmick ise beyaz eldivenlerini cebine koyup yeşil eldivenlerini taktı. Dışarıya çıktığımızda zafer kazanmış gibi bir edayla oltasını omzuna koyan Wemmick, “Sorarım size Mr. Pip,” dedi, “bunun bir düğün yemeği olacağını kim tahmin edebilirdi ki?”

Camberwell Green’in birkaç kilometre gerisindeki tepede küçük, şirin bir lokantada kahvaltı masası hazırlanmıştı; dinî merasimin ardından biraz rahatlayıp zihnimizi boşaltmak isteriz diye salona bir de bilardo masası konmuştu. Wemmick beline sarıldığında Mrs. Wemmick’in onun kolunu itmediğini görmek memnuniyet vericiydi; duvarın önündeki arkası yüksek bir sandalyede, kabında duran bir viyolonsel gibi oturuyor, yine tıpkı bir müzik aleti gibi, kendisini çalan kişinin ona sarılışına uysallıkla boyun eğiyordu.

Dört başı mamur bir kahvaltı ziyafeti çektik; içimizden biri ikram edilen yiyecekleri geri çevirecek olsa Wemmick, “Hepsinin parası peşin ödendi; çekinmeden yiyebilirsiniz!” diyordu. Yeni evli çiftin, İhtiyar’ın, Kale’nin şerefine kadeh kaldırdım; ayrılırken gelinle vedalaşıp elimden geldiğince güler yüz göstermeye gayret ettim.

Wemmick beni kapıya kadar geçirdi; onunla bir kez daha el sıkışıp mutluluklar diledim.

Wemmick ellerini ovuşturarak, “Eksik olmayın,” dedi. “Mrs. Wemmick kümes hayvanlarından çok iyi anlar. Bir gün gelip yumurtalarımızdan yersiniz ve kararınızı kendiniz verirsiniz.” Sonra arkamdan, “Mr. Pip!” diye seslenerek alçak sesle, “bunun tamamen Walworth’la ilgili bir mesele olduğunu unutmayın lütfen, olur mu?” dedi.

“Anlıyorum. Little Britain’da bu konudan bahsedilmeyecek,” dedim.

Wemmick başıyla onayladı. “Geçen gün ağzınızdan kaçırduğınız o şeyden sonra Mr. Jaggers’ın bu durumu öğrenmemesinde fayda var. Yoksa beynimin eriyip lapaya dönüştüğünü falan düşünebilir.”

XVII. Bölüm

Magwitch hapishanede ağır hasta yatıyor ve duruşma gününün gelmesini bekliyordu. İki kaburgası kırılmış, kırılan kaburgalar ciğerlerinden birini zedelemişti, bu yüzden de her geçen gün soluk almakta daha da zorlanıyor ve çektiği acı daha da şiddetleniyordu. Canı yandığı için sesi pek çıkmıyor, bu yüzden de pek az konuşuyordu. Yine de beni dinlemekten büyük keyif alıyordu; ona duyması gerektiğini bildiğim şeyleri okumak asli görevim haline gelmişti.

Normal bir zindanda kalamayacak kadar hasta olduğu için onu bir iki gün sonra revire sevk ettiler. Böylelikle, normal şartlar altında onu göremeyecekken, onun yanında olabilme fırsatını elde etmiştim. Hasta oluşu onu prangaya vurulmaktan da kurtarmıştı; ona sabıkalı firari gözüyle baktıkları için hasta olmasa onu muhakkak prangaya vururlardı.

Onu her gün görebiliyor olsam da yanında kısa bir süre kalabiliyordum; günün büyük kısmını ayrı geçirdiğimiz için de onu ertesi gün gördüğümde sağlık durumundaki en küçük bir değişikliği bile yüzünden rahatlıkla okuyabiliyordum. Durumunun hiçbir zaman iyiye gittiğini hatırlamıyorum; hapishanenin kapısı üzerine kapandığı andan beri her geçen gün biraz daha güçten düşüp kötülüyordu.

Gücü tükenmiş, direnmeye mecali kalmamış tüm insanlar gibi o da tevekkül edip kaderine razı geliyordu. Bazen bir duruşundan ya da ağzından kaçırarak fısıltıyla söylediği bir iki sözden, koşullar daha iyi olsa daha iyi bir insan olup olmayacağını sorguladığı izlenimine kapılıyordum. Yine de suçu koşullara atarak kendini mazur göstermeye çalışmıyor ya da asla değiştiremeyecek olduğu geçmişini eğip bükerek farklı bir gerçeklik yaratmaya çalışmıyordu.

Onunla ilgilenen insanların iki üç defa benim yanımda üstü kapalı bir biçimde onun geçmişteki kötü şöhretinden bahsettikleri oldu. O anlarda Magwitch, yüzünden hafif bir gülümseme geçerek, güven dolu bakışlarla bana baktı; günahlarının kefaretinin ödemiş bir insan olduğunu bildiğimden emin gibiydi; bunu çok eskiden, küçükük bir çocukken fark ettiğimi düşünüyordu sanki. Çevresindeki herkese karşı alçakgönüllü ve saygılıydı; nedamet duyduğu her halinden belliydi; ayrıca, halinden bir kez olsun şikâyet ettiğini duymadım.

Duruşma günü geldiğinde Mr. Jaggers, Magwitch'in duruşmasının üç ay sonraya¹⁷ ertelenmesi için başvuruda bulundu. Sanığın o kadar yaşamayacağı, bu başvurunun da bu yüzden yapıldığı öylesine aşikârdı ki yanıt olumsuz oldu. Duruşma hemen başladı; Magwitch sanıklara ayrılan parmaklıklı bölüme getirilip bir sandalyeye oturtuldu. Benim sanık bölmesinin yakınında durup Magwitch'in parmaklıklardan uzattığı elini tutmama itiraz etmediler.

Duruşma çok kısa sürmüştü; her şey çok açıktı. Magwitch'in lehine söylenebilecek ne varsa —o kötü yaşantısını terk edip sıfırdan bir hayat kurduğu, namusuyla çalışıp çok para kazandığı vesaire— söylendi. Ne var ki müebbet cezayla gönderilmiş olduğu sürgün yerinden kaçarak İngiltere'ye gelmişti ve söylenebilecek hiçbir şey, o anda bizzat yargıcın ve jüri üyelerinin huzurunda olduğu gerçeğini değiştirmiyordu. Böyle bir suçtan yargılanıp da suçsuz bulunması mümkün değildi.

---

17 O dönem adli takvim üç aylık dört dönemden oluşmaktaydı. (ç.n.)

O zamanlar mahkemelerde (benim de o acı deneyimle öğrendiğim üzere) şöyle bir uygulama vardı: Üç aylık adli çeyreğin sona erdiği gün, etkili bir kapanış olması için idam cezalarının okunmasına ayrılırdı. Şayet o manzara hafızama bir daha asla silinmeyecek şekilde kazınmış olmasa otuz iki kadının ve erkeğin topluca idam cezasına çarptırılmak üzere hâkim karşısına çıkarılmış olduğuna inanmakta güçlük çektim – ki bu satırları yazarken bile buna inanmakta güçlük çekiyorum. Bu otuz iki kişinin en başında da Magwitch vardı; son nefesini oracıkta vermesin, idam edilene kadar dayanabilsin diye onu bir sandalyeye oturtmuşlardı.

O sahne, nisan yağmurunun mahkemenin pencerelerine vuruşundan tutun o yağmur damlalarının nisan güneşinde parıldayışına varana dek bugün bile tüm canlılığıyla, tüm renkleriyle gözümün önündedir. Parmaklıkların önünde durup Magwitch'in elini avucumun içinde tuttuğum sırada o otuz iki kadın ve erkek parmaklıkların gerisindeydi; kimi küstahça meydan okuyor, kimi dehşet içinde titriyor, kimi hıçkırıklara boğulmuş ağlıyor, kimi elleriyle yüzünü örtmüş, kimiye kederli bir yüzle etrafına bakınıyordu. İlk başlarda kadın mahkûmlardan çığlıklar yükselmiş olsa da sesleri bastırılmış ve sükûnet tesis edilmişti. Ellerinde kocaman zincirler ve çiçek demetleriyle¹⁸ polis amirleri, mahkeme çalışanları, canavarları andıran devasa adamlar, mübaşirler, yer gösteren görevliler ve sanki tiyatro izlemeye gelmiş gibi mahkemenin sıralarını dolduran bir grup, bu otuz iki kişinin yargıcın karşısına çıkarılışını izlemeye gelmişlerdi. Derken yargıç mahkûmlara seslendi; önünde dizilmiş biçare yaratıklar arasından konuşurken özel olarak göz teması kurabileceği birini aradı; böyle biri vardı; bu kişi neredeyse yürümeye başladığı günden itibaren yasalara karşı gelmiş, defalarca mahkûm edilip hapse tıkmış, daha sonra sürgün cezasına

18 Kötü kokuların hastalığa neden olduğu düşünüldüğü için alınan bir önlem. (e.n.)

çarptırılmış, sürgüne gönderildiği yerden gözü dönmüş bir cüretle ve şiddete başvurarak kaçmış, en sonunda da yeniden müebbet sürgün cezasına mahkûm edilmişti. Bu sefil adam, yaptığı yanlışların farkına vararak pişman olmuş gibi görünüp eski suç mahallinden uzaklarda bir yerlerde bir müddet sessiz sakin ve namuslu bir hayat sürmüştü. Ne var ki bir an için boş bulunup telafisi mümkün olmayan ölümcül bir hata yapmış ve kendisini yıllar yılı içinde yaşadığı toplumun başına bela eden zaaflarına ve tutkularına yenik düşüp, nedamet getirip sığındığı o huzurlu limandan kaçarak buraya, istenmediği bu ülkeye geri dönmüştü. Ülkeye girişinin hemen akabinde ihbar edilmesine rağmen uzunca bir süre kolluk kuvvetlerini atlatmayı başarmış fakat en sonunda ülkeden kaçmaya çalıştığı sırada yakalanmıştı; yakalandığı anda bile görevlilere karşı koymaya devam etmiş ve kendisinin tüm geçmişini bilen ve yakalanmasına vesile olan kişinin –kasıtlı olarak mı yoksa bir an gözü dönerek mi, bilinmez– ölümüne sebebiyet vermişti. Kendisini sürgün cezasına çarptırmış olan ülkeye geri dönmenin cezası idamdı; onun durumunda ayrıca cezayı ağırlaştırıcı nedenler bulunduğu için kendisini bir an önce ölüm fikrine alıştırması gerekiyordu.

Güneş ışıkları mahkeme salonunun kocaman pencerele-
rinin üzerindeki yağmur damlalarının arasından geçip içeri
giriyor ve parmaklıkların ardındaki otuz iki kişiyle yargıcı
birbirine bağlayan geniş bir ışık yolu çiziyordu; belki de bu
yol, salondakilerin bir kısmına eninde sonunda hepimizin
asla hata yapmayan ve her şeyi bilen, buradakinden çok
daha yüce bir adaletin karşısında sorguya çekileceğimizi ha-
tırlatıyordu. Bu ışık yolunun üzerinde küçücük bir toz zerreciği
gibi görünen Magwitch bir an için ayağa kalkarak, “Sa-
yın yargıç, yüce Tanrı beni zaten ölüm cezasına çarptırmıştı
fakat sizin vereceğiniz ceza karşısında da boynum kıldan
incedir,” dedi ve tekrar yerine oturdu. Salondan yükselen
sesler bastırıldıktan sonra yargıç diğer mahkûmlara hitaben

konusmaya devam etti. Çok geçmeden tüm mahkûmların idam cezaları resmen açıklanmıştı; mahkûmların bir kısmı görevlilerin eşliğinde dışarı çıkarıldı, bir kısmı yüzlerinde saldırgan bir cesaret maskesiyle salına salına yürüyerek dışarı çıktı; birkaçı çıkarken seyircilere başlarıyla selam verdi, iki üç tanesi etraftakilerle el sıkıştı, bir bölümü ise salondaki güzel kokulu bitkilerden koparıp çiğneyerek salondan dışarı çıktı. Oturduğu sandalyeden ancak başkalarının yardımıyla kalkabildiği ve çok yavaş yürüyebildiği için Magwitch en sona kalmıştı; kendinden öncekilerin çıkmasını beklerken elimi bırakmadı. O sırada –sanki kilise ya da ona benzer bir yerdeymişler gibi– kıyafetlerini düzelterek ayağa kalkmış olan seyirciler, parmaklarıyla işaret ederek birbirlerine mahkûmları, en çok da Magwitch’le beni gösteriyorlardı.

Magwitch’in hâkim kararı yazılmadan önce ölmesini umut ediyor, bunun için canıgönülünden dua ediyordum; hemen ölmeme ihtimalini düşünüp endişeye kapılarak o gece İçişleri Bakanlığı’na, onun hakkında bildiklerimi ve İngiltere’ye benim için döndüğünü anlatan bir dilekçe yazdım. Dilekçemi yazarken olabildiğince içten ve dokunaklı bir dil kullanmaya özen gösterdim. Dilekçemi yazıp gönderdikten sonra ona merhamet gösterebileceklerini düşündüğüm başka yüksek makamlara da dilekçeler yazdım; hatta Saray’a bile bir dilekçe gönderdim. Magwitch’in hüküm giymesini izleyen günler ve geceler boyunca oturduğum yerde uyuyakaldığım anlar dışında uyku nedir bilmedim; aklım fikrim sağa sola göndermiş olduğum dilekçelerdeydi. Dilekçeleri göndermekle kalmıyor, gönderdiğim yerlerin etrafında geziniyordum; sanki yakınlarda olursam dilekçelerimin kabul olma umudu artar, içimdeki umutsuzluk biraz olsun dnermiş gibi geliyordu bana. Geceler boyunca akıl almaz bir iç sıkıntısıyla, sürekli düşünmekten başıma ağrılar saplanarak dilekçe gönderdiğim kurum ve binaların civarlarındaki yolları arşınılıyordum. Bugün bile ne vakit soğuk ve solgun

bir bahar akşamı Londra'nın batısındaki yorgun sokaklardan, pencereleri sımsıkı kapatılmış dizi dizi malikânelerin ve caddeler boyunca uzanan sokak lambalarının önünden geçsem o geceleri hatırlarım ve yüreğime bir hüzün çöker.

Onu hâlâ her gün ziyaret edebiliyor olmama rağmen hem ziyaret sürem kısalmıştı hem de artık onu eskisine nazaran daha sıkı gözetim altında tutuyorlardı. Ona zehir tedarik edeceğimden şüphelendiklerini fark ettiğim için –bu benim kuruntum da olabilirdi– yanına gidip başucuna oturmadan önce üzerimi aramalarını teklif ettim; Magwitch'in odasından hiç ayrılmayan görevliye, onu görmek dışında bir maksadımın olmadığını anlamaları için her şeyi yapmaya hazır olduğumu söyledim. Magwitch'e de bana da sert davranan hiç kimse yoktu. Ortada yerine getirilmesi gereken bir görev vardı ve bu görev yerine getiriliyordu, fakat bunu yaparken katı ya da acımasız değillerdi. Magwitch'le ilgilenen görevli bana her seferinde onun biraz da kötüleştğini söylüyordu; aynı odada kalan diğer hasta mahkûmlarla onlara hastabakıcılık yapan mahkûmlar da (Tanrı'ya bin şükür ki suçlular da insanlara iyilik yapmasını biliyordu) aynı şeyi söylüyorlardı.

Günler geçtikçe gözlerinin ferinin kaçtığını, yüzünün nurunun kaybolduğunu görebiliyordum; bembeyaz tavana bakarak yatarken, söylediğim bir sözle yüzü bir an için aydınlansa da sonra yine kararıyordu. Bazen hiç konuşamaz oluyordu ya da kendini zorlayarak ancak birkaç kelime söylemeyi başarıyordu; böyle zamanlarda bana elimi hafifçe sıkarak karşılık veriyordu; zaman içerisinde bu şekilde bana ne anlatmaya çalıştığını da gayet güzel anlamaya başlamıştım.

Onuncu günde ziyaretine gittiğimde onu her zamankinden daha kötü bir halde buldum; kapıya dikmiş olduğu gözleri ben içeriye girince sevinçle parıldadı.

Yatağının yanındaki sandalyeye oturduğumda bana, “Sevgili oğlum,” dedi, “bana geç kalmışsın gibi geldi ama geç kalmayacağını biliyordum.”

“Görüş saatimiz şu an başladı,” dedim. “Erken gelip kapıda bekledim.”

“Hep erken gelip kapıda bekliyorsun, değil mi sevgili oğlum?”

“Evet. Tek bir dakikamız boşa gitmesin diye.”

“Sağ ol sevgili oğlum, var ol! Tanrı seni korusun! Beni bir an olsun yalnız bırakmadın sevgili oğlum.”

Hiçbir şey söylemeksizin elini sıktım; bir zamanlar onu bırakıp kaçmayı planladığımı bir türlü çıkaramıyordum aklımdan.

“İşin en güzel yanı da ne biliyor musun,” dedi, “üzerimde karanlık bulutların gezdiği şu günlerimde bana güneşli günlerimde olduğundan daha yakınsın. İşin en güzel yanı da bu.”

Yatağında sırtüstü yatıyor ve güçlükle nefes alıyordu. Beni çok sevdiği için iyiymiş gibi görünmeye çalışsa da bir süre sonra yüzünün nuru yine kayboluyor, beyaz tavana diktiği gözleri donuklaşıyordu.

“Çok mu ağrın var bugün?”

“Sen benim şikâyet ettiğimi ne zaman gördün sevgili oğlum?”

“Sahiden de hiç şikâyet etmezsin.”

Son sözlerini söylemişti. Bana gülümsedi; bana dokunuşundan elimi göğsüne koymak istediğini anlayıp arzusunu yerine getirdim. Elimi göğsüne koyduğumda bana bir kez daha gülümseyerek iki elini elimin üzerine koydu.

Biz o şekilde otururken görüş saatimiz sona ermişti; hapis-hane müdürünün yanıma gelip fısıldayarak, “İsterseniz biraz daha kalabilirsiniz,” dedi. Ona canıgönülünden teşekkür edip, “Beni anlayabilecek durumda olup olmadığını bilmiyorum ama eğer öyleyse onunla konuşabilir miyim?” diye sordum.

Hapishane müdürü kenara çekildi; Magwitch’e bakan görevliyi de oradan uzaklaştırdı. Magwitch, hiç ses çıkarmamamıza rağmen ortamdaki değişikliği sezmiş gibiydi; beyaz tavana diktiği ferî kaçmış gözlerinin önündeki perde kalkmıştı ve sevgi dolu gözlerle bana bakıyordu.

“Sevgili Magwitch, bu son konuşmamızda sana söylemem gereken bir şey var. Ne söylediğimi anlayabiliyor musun?”

Elimi hafifçe sıktı.

“Bir zamanlar çok sevdiğin bir çocuğun vardı; onu kaybetmiştin.”

Elimi biraz daha sıktı.

“O çocuk yaşıyor; etrafında onu koruyup kollayan zengin ve güçlü insanlar var. Büyüyüp çok güzel ve kibar bir hanımefendi oldu. Ve ben onu seviyorum!”

Magwitch son bir çırpınıyla elimi dudaklarına götürdü (ki benim yardımım olmasa bunu başaramazdı). Sonra elimi usulca tekrar göğsüne bırakıp kendi ellerini de benimkinin üzerine koydu. Feri kaçmış gözleri yine beyaz tavana dikildi, sonra da kayıp gitti; başı usulca göğsüne düştü.

Çoğu zaman beraber okuduğumuz Kutsal Kitap’tan bir hikâye, birlikte tapınağa dua etmeye giden iki arkadaşın hikâyesi¹⁹ geldi aklıma. “Yüce Tanrım, sen onun günahlarını affet!” O an başucunda onun için edebileceğim en uygun dua buydu.

---

19 *Yeni Ahit, Luka*, 18:10-13. (ç.n.)

XVIII. Bölüm

Artık şu dünyada yapayalnızdım; sözleşme sürem olduğunda Temple'daki dairemi boşaltacağımı, bu arada da yetime başka bir kiracı bulacağımı ev sahibine haber verdim. Hiç vakit kaybetmeden pencerelere kiralık ilanı astım çünkü borç içindeydim, cebimde neredeyse hiç para yoktu ve içinde bulunduğum durumun vahameti beni ciddi biçimde korkutmaya başlamıştı. Daha doğrusu, yeterli enerjiye ve etrafımda olan biteni idrak edebilecek bir dikkat düzeyine sahip olsaydım bu durum beni korkuturdu fakat o sıra açıkça idrak edebildiğim tek şey sağlığımın kötüye gitmekte olduğuydu. Son dönemde yaşadığım gerginlik hastalığımı ötelememe imkân tanımıştı, ne var ki hastalığımı yenebilmiş değildim; hastalığımın en nihayetinde saldırıya geçmek üzere olduğunu biliyor, bunun dışında pek bir şey bilmiyordum. Aslına bakılırsa hastalığım bile umurumda değildi.

İlk bir ya da iki gün koltukta, yerde, –ya da her nerede yığılıp kaldıysam orada– kafam kurşun gibi, eklem yerlerim sızım sızım sızlayarak, bitkin ve ne yapacağını bilemez bir halde sürekli yattım. Sonra bir gün, uzun süren –en azından bana öyle gelmişti– bir gece ansızın büyük bir korku ve endişeye kapıldım; ertesi sabah yatağымda doğrulup önceki geceyi hatırlamaya çalıştığımda hatırlayamadığımı fark ettim.

Gecenin köründe gerçekten de avluya inip karanlıkta el yordamıyla orada olduğuna inandığım bir kayığı mı aramıştım? İki üç kez kendimi merdivenlerde bulmuş, yataktan nasıl, ne ara kalktığımı bilemeyerek dehşete mi kapılmıştım? Magwitch'in merdivenlerden çıkmakta olduğunu ve ışıkların sönmüş olduğunu zannederek lambayı yakmaya çalışırken mi yakalamıştım kendimi? Birilerinin deliye dönmüş bir halde anlamsızca sayıkladığını, güldüğünü ve inlediğini duyup müthiş rahatsız olmuş ve o sesleri çıkaran kişinin belki de ben olabileceğimden mi şüphelenmiştim? Gerçekten de odanın karanlık bir köşesinde kapalı, demir bir fırın vardı ve bir ses sürekli Miss Havisham'ın o fırında yanmakta olduğunu mu söylüyordu? O sabah yatağımda yatarken kendi kendime sorduğum ve netliğe kavuşturmaya çalıştığım sorular bunlardı işte. Ne var ki kireç ocağından yükselen dumanlar cevabını aradığım sorularla arama girip kafamı allak bullak ediyordu; en sonunda gözlerini dikmiş, dumanların arasından bana bakan iki adamı seçebildim.

Korkuyla irkilerek, “Ne istiyorsunuz?” diye sordum onlara. “Sizi tanımıyorum.”

Adamlardan biri eğilip omzuma dokunarak, “Efendim,” dedi, “bunun hemen halledebileceğiniz bir mesele olduğundan hiç şüphemiz yok ancak sizi tutuklamak durumundayız.”

“Borcum ne kadar?”

“Yüz yirmi üç sterlin, on beş şilin, altı peni. Sanırım kuyumcuya olan borcunuz.”

“Ne olacak peki?”

Adam, “Benimle evime gelseniz iyi olur,²⁰” dedi. “Evim çok güzeldir.”

Yataktan kalkıp giyinmeye yeltendim. Bir daha onlara döndüğümde iki adam yatağın biraz gerisinde durmuş, bana bakıyorlardı. Bense yatakta yatmaya devam ediyordum.

---

20 Polis onu borçlular hapisanesine götürmek istiyor. (ç.n.)

“Halimi görüyorsunuz,” dedim. “Gelebilseydim sizinle gelirdim fakat yataktan kalkamıyorum. Beni yataktan kaldırıp götürseniz yolda ölürüm diye tahmin ediyorum.”

Belki bana karşılık vermiş, benimle tartışmış ya da beni düşündüğüm kadar hasta olmadığımı inandırmaya çalışmışlardır. Hafızama incecik bir iplikle bağlı olduklarından, beni götürmekten vazgeçtikleri dışında ne yaptıklarına ilişkin hiçbir şey hatırlamıyorum.

Ateşimin çok yükseldiğini, kimsenin yanıma yaklaşmadığını, çok acı çektiğimi, çoğu zaman akli melekelerimi yitirdiğimi, zamanın bir türlü geçmek bilmediğini hatırlıyorum; kimi zaman kimlik karmaşası yaşıyor, akla hayale gelmeyecek nesnelere dönüştüğümü hayal ediyordum; örneğin, bir evin duvarında tuğla olup, beni yerleştirdikleri o yüksek yerden kurtarmaları için duvarcılara yalvarıyordum; sonra devasa bir makinanın bir uçurumun kenarında tangır tungur sesler çıkararak dönen çelikten bir kolu oluyor, makina-yı durdurup beni oradan sökmeleri için birilerine diller dö-küyordum. Hastalığın tüm bu evrelerinden geçtiğimi, bunu o zaman da az çok bildiğimi hatırlıyorum. Kimi zaman da katil olduklarına inanarak gerçek insanlarla mücadele ettiğimi fakat sonradan aslında bana iyilik yapmak niyetinde olduklarını anlayıp bitkin bir halde kollarına yığılıp kaldığımı, beni yatırmalarına izin verdiğimi hatırlıyorum. Fakat en net hatırladığım şey, hastalığının iyice kötüleştiği tüm o anlarda türlü türlü tuhaf şekillere bürünen, genişleyip büyüyen tüm o insan yüzlerinin –ne tuhaftır ki– eninde sonunda Joe’nun yüzüne dönüştüğüydü.

Hastalığının en ağır safhasını atlattıktan sonra diğer tüm belirtiler yavaş yavaş kaybolduğu halde bu belirtinin süreklilik arz ettiğini fark ettim. Etrafımda gezinen herkes eninde sonunda Joe’ya dönüşmeye devam ediyordu. Gece ne vakit gözümü açsam yatağımın yanı başındaki kocaman koltukta Joe’nun oturduğunu görüyordum. Gündüz gözümü açtı-

ğimda panjurları açık pencerenin pervazında oturmuş piposunu tüttürmekte olan Joe'yu görüyordum yine karşımda. Ferahlatıp serinletecek bir içecek istediğimde bana bardağı uzatan o müşfik el Joe'nunki oluyordu. İçeceğimi içip arkamdaki yastığıma yaslandığım zaman yüzüme umut dolu, şefkatli gözlerle bakan o yüz Joe'nun yüzüydü.

En sonunda bir gün tüm cesaretimi toplayıp, "Sen Joe musun?" diye sordum.

Çocukluğumdan beri aşına olduğum, bana yuvamı hatırlatan o güzel ses, "Tam üstüne bastın eski dostum," diye karşılık verdi.

"Ah Joe! Sen böyle yapınca yüreğim paramparça oluyor. Bana kızgın kızgın bak Joe! Yumruk at bana! Nankörlüğümü, vefasızlığımı vur yüzüme! Bana böyle iyi davranma!"

Joe bilincim yerime gelip de nihayet onu tanıdığım için sevincinden kolunu boynuma dolamış, kafasını yastığıma gömmüştü.

"Eski dostum Pip," dedi, "seninle ben sonsuza dek birbirimizin en yakın dostu olacağız. Hele sen iyileşip dışarı çıkabilecek hale gel, bak o zaman seninle ne kadar eğleneceğiz!"

Joe, bu sözün ardından pencerenin önüne gidip arkasını bana dönerek gözyaşlarını sildi. Öyle halsiz, öyle bitkindim ki yataktan kalkıp yanına gidemedim; yattığım yerden, yüreğim pişmanlıkla ezilerek, "Yüce Tanrım, onu koru! Yüreği iman ve iyilikle dolu olan bu kulunu koru!" diye mırıldandım.

Joe yeniden yanıma geldiğinde gözleri kıpkırmızıydı ama ben onun elini tutuyordum ve ikimiz de çok mutluyduk.

"Ne kadar oldu sevgili Joe?"

"Sanırım hastalığının ne kadar sürdüğünü soruyorsun, değil mi eski dostum?"

"Evet, Joe."

"Bugün mayısın son günü. Yarın haziranın biri."

"Sevgili Joe, sen bunca zamandır hep burada mıydın?"

“Öyle sayılır eski dostum. Hasta olduğunu haber veren mektup elimize geçtiğinde Biddy’ye dedim ki... Bu arada, mektup postayla geldi... mektubu getiren postacı eskiden bekârdı, şimdi evlendi. Onca yol yürüyüp ayakkabı eskitmenin karşılığında iki kuruş maaş alıyor. Gerçi onun hiçbir zaman parada pulda gözü olmadı; en büyük isteği evlenip bir yuva kurmaktı...”

“Joe, senin bu tatlı sohbetini ne kadar özlemişim! Kusura bakma, bölüyorum ama Biddy’ye ne söylediğini anlatıyordun.”

“Biddy’ye dedim ki,” dedi Joe, “belki de şu an Pip’in etrafında hiç tanımadığım insanlar vardır ama biz onunla birbirimizin en yakın dostu olduğumuz için böyle bir durumda onu ziyaret etmem mazur görülebilir. Biddy de bunun üzerine bana, ‘Hiç vakit kaybetmeden git ona,’ dedi.” Joe, durumu özetleyen bir yargıç edasıyla, “Evet, Biddy bana kelimesi kelimesine, ‘hiç vakit kaybetmeden git ona,’ dedi,” diye ekledi. Joe kısa bir süre ciddi bir yüz ifadesiyle düşündükten sonra, “Uzun lafın kısası,” diye devam etti, “o genç hanımın, ‘hiç vakit kaybetmeden git ona,’ dediğini söylersem yalan olmaz.”

Joe bu sözün ardından konuyu kapatıp benim yanımda çok fazla konuşulmasının sakıncalı olduğunu, iştahım olsa da olmasa da belli aralıklarla azar azar beslenmem gerektiğini ve onun sözünü dinlemek durumunda olduğumu söyledi bana. Ben de onun elini öpüp sessizce yatmaya devam ettim; bu sırada o da oturup Biddy’ye bir mektup yazdı ve benim de sevgilerimi iletti.

Joe’ya yazı yazmayı Biddy’nin öğrettiği aşikârdı. Yattığım yerden onun bu mektubu yazarken kendiyle ne denli gurur duyduğunu görünce mutluluktan ağladım – zaten sinirlerim epey zayıflamış olduğundan olur olmaz ağlamaya meyyaldim. Yatağımı, cibinliklerini çıkararak evdeki en havadar ve büyük oda olan oturma odasına taşımış ve yerdeki halıyı

kaldırmışlardı; odayı gece gündüz havalandırıp her daim temiz olmasına özen gösteriyorlardı. Joe, muhteşem yapıtını kaleme almak üzere odanın köşesine itilmiş, üzeri küçük mürekkep şişeleriyle dolu yazı masama oturmuştu; önce alet kutusundan kocaman bir alet seçer gibi kalem kutumdan bir dolmakalem seçmiş, sonra da küskü ya da balyoz sallayacakmış gibi gömleğinin kollarını sıvamıştı. Mektubuna başlamadan önce sol dirseğiyle masaya abanmak, sağ bacağını da geriye doğru uzatmak ihtiyacı duymuştu; sonra nihayet yazmaya başlamıştı; aşağıya doğru çizgi çizmesi öylesine uzun sürüyordu ki çizdiği çizgilerin iki metre uzunluğunda olduğunu sanırdınız; yukarı doğru çizgi çizerken de kaleminin cazır cuzur sesler çıkardığını duyabiliyordum. Mürekkep hokkasının diğer tarafta olduğunu zannediyor olmalıydı zira kalemini boyuna boşluğa daldırıp duruyordu fakat yine de sonuçtan bir hayli memnunmuş gibi bir hali vardı. Ara sıra imla hataları yapıp çuvalladıgı olmuştu fakat yine de genel olarak gayet iyi bir iş çıkarmıştı. İmzasını attıktan sonra fazla mürekkebi emsin diye mektubun üzerine bastırdığı kurutma kâğıdını iki parmağıyla tutup kafasının üzerine kaldırdı; sonra da ayağa kalkıp masanın etrafında gezinerek eserinin farklı açılardan nasıl görüldüğüne baktı; tüm bunları yaparken keyfine diyecek yoktu!

Hem uzun uzadıya konuşabilecek mecalim olmadığından hem de çok konuşup Joe'yu tedirgin etmek istemediğimden Miss Havisham'ın nasıl olduğunu sormayı ertesi güne bırakmıştım. Ertesi gün Miss Havisham'ın iyileşip iyileşmediğini sorduğumda Joe başını iki yana salladı.

“Miss Havisham öldü mü Joe?”

Joe bu soruyu sorduğum için bir parça bozulmuş gibi bir tavırla ve sanki söyleyeceği şeyi alıştırma alıştırma söylemeye çalışıyormuş gibi, “Yani öyle demeyelim de sevgili dostum,” dedi, “kendisi şu an...”

“Hayatta değil, öyle mi Joe?”

“Öyle ifade edersek daha doğru olur,” dedi Joe. “Kendisi şu an hayatta değil.”

“Hasta yatağında çok mu yattı, Joe?”

Joe alıştıra alıştıra söyleme çabasını devam ettirerek, “Sen hastalandıktan sonra yaklaşık bir hafta yattı desek yanlış olmaz sanırım,” dedi.

“Sevgili Joe, Miss Havisham’ın mirasına ne olduğunu biliyor musun?”

“Şöyle ki, eski dostum,” dedi Joe, “görünen o ki mirasının büyük bir bölümünü Miss Estella’ya bırakmış. Ne var ki geçirdiği kazadan bir iki gün önce vasiyetnamesine küçük bir ilave yaparak Mr. Matthew Pocket’a cillop gibi bir dört bin sterlin bıraktığını belirtmiş. İnanabiliyor musun Pip, bunca şeyden sonra tutup da ona dört bin pound bırakmış! ‘Pip’in yukarıda adı geçen Matthew hakkında söyledikleri yüzünden’ diye yazmış vasiyetnamesine.” Joe, o resmî sözcükleri tekrar etmekten sonsuz bir haz alıyormuşçasına, “Biddy’nin bana söylediğine göre, vasiyetnamede, ‘Pip’in yukarıda adı geçen Matthew hakkında söyledikleri yüzünden’ yazıyormuş. Düşünsene Pip, cillop gibi dört bin sterlin!”

Joe o parayı neden sürekli “cillop gibi” şeklinde tanımlıyordu, bilmiyorum; ısrarla böyle söyleyince paranın miktarı ona çok daha fazla görünüyormuş olmalıydı.

Bu haber beni çok mutlu etmişti; hayatımda yaptığım tek iyi şeyin sonuç verdiğini öğrenmek çok güzeldi. Joe’ya diğer akrabalara miras kalıp kalmadığını sordum.

“Miss Sarah,” dedi Joe, “karaciğer ilaçlarını alabilsin diye yılda yirmi beş sterlin alacak. Miss Georgiana ise yirmi sterlin alacak. Şey de, sırtında hörgücü olan o vahşi hayvanın adı neydi eski dostum?”

Kendi kendime neden böyle bir soru sorduğunu merak ederek, “Deve,²¹” dedim.

---

21 Devenin İngilizce karşılığı “camel”dir. (ç.n.)

Joe başını sallayarak, “Mrs. Camels,” deyince Camilla’dan bahsettiğini anladım. “Gece uyandığında korkmasın diye saz mumu alması için beş sterlini var,” dedi Joe.

Bahsettiği kişilerle ilgili söylediği her şey doğrudu, bu yüzden de Joe’nun anlattıkları benim açımdan inandırıcıydı. “Evet, sevgili dostum,” diye devam etti Joe, “henüz gücünü tam olarak toplamadığın için sana bugünlük bir havadis daha verip konuşma faslını kapatacağım. İhtiyar Orlick bir evi soymuş.”

“Kimin evini?”

Joe özür diler gibi bir tavırla, “Bu adamın çok böbürlen bir tip olduğu konusunda sana hak vermiyor değilim,” dedi. “Yine de bir İngiliz’in evi, kalesidir ve savaş koşulları haricinde kalelere asla izinsiz girilmez. Kendine göre hataları, kusurları olsa da mısırları ve tohumları çok seven biriydi.”

“Demek Pumblechook’un evine girdi, öyle mi?”

“Aynen öyle oldu Pip,” dedi Joe. “Adamın kasasını soyup, tüm nakit parasını aldığı yetmezmiş gibi bir de yemeklerini yiyip şarabını içmiş, sonra da adamın suratına ve burnuna yumruk atıp onu karyolasının demirine bağlamış. Bağırmasın diye ağzına yılda bir kez açan bir çiçeğin tohumlarını tıkayıp üzerine de onu dövmüş. Neyse ki Pumblechook, Orlick’i tanımış. Orlick şimdi kasaba hapisanesinde.”

Böylelikle tıpkı eski günlerde olduğu gibi birbirimizle teklifsizce konuşmaya, çekinmeden sohbet etmeye başladık. İyileşmem zaman alıyordu belki ama yavaş yavaş da olsa kesinlikle iyiye gidiyordum. Joe yanımdan bir an olsun ayrılmıyordu; sanki yeniden çocukluğuma dönmüş, yine o küçük Pip olmuştum.

Joe’nun sevgisi ve şefkati ihtiyaçlarımı öyle güzel karşılıyordu ki onun karşısında âdeta küçücük bir çocuk gibiydim. Joe o eski güvenilir tavırla, o eski yalınlığıyla, o korumacı, içten ve gösterişsiz halleriyle yanı başımda oturup benimle konuştukça neredeyse evden ayrıldığımdan bu yana geçen

günlerimin gerçek olmadığına, her şeyin hummalı hastalığının etkisiyle gördüğüm kâbuslardan ibaret olduğuna inanasım geliyordu. Joe geldiği ilk gün eski hizmetçiye yol vermiş, ev işlerini yapması için de düzgün, derli toplu bir kadıncağız tutmuştu; onun dışında her şeyimle bizzat kendisi ilgileniyordu. Bana haber vermeksizin böyle bir şey yapmış olmasını ise şu şekilde açıklıyordu: “Sana yemin ederim Pip, misafir odasındaki yataktan, götürüp satmak için, bira fıçısı büyüklüğünde bir kova dolusu kuş tüyü çalıyordu. Herhalde ondan sonra sıra senin yatağına gelecekti; sen yatarken kadın altından kuş tüylerini yürütecekti. Sonra da çorba kâselerine, sebze tabaklarına doldurarak yavaş yavaş çaktırmadan kömürleri çalacaktı. Şaraplarıyla diğer içkilerini de lastik çizmelerine doldurup götürecekti muhtemelen.”

Nasıl ki bir zamanlar çırak olacağım günü dört gözle beklemişsek dışarıda arabayla gezinti yapmayı da aynı şekilde bekliyorduk. Beklediğimiz o gün nihayet geldiğinde evin önündeki sokağa üstü açık bir araba çağrıldı; Joe beni güzelce sarıp sarmaladı, sonra da kucakladığı gibi merdivenlerden aşağıya indirip arabaya yerleştirdi; onun o kocaman yüreğindeki sevgisini ve şefkatini cömertçe sunduğu küçük, biçare bir yaratık gibiydim hâlâ.

Joe da yanıma oturdu; birlikte kırlara doğru uzandık; ağaçlarla çimenler daha şimdiden yazın etkisiyle coşmuş, havayı tatlı yaz kokuları sarmıştı. Günlerden pazardı; dört bir yanımdaki güzelliklere bakıp, ben yatağımda alevler içinde kıvranarak yatarken, tüm bunların günler ve geceler boyunca, güneşin ve yıldızların altında nasıl da serpilip büyüdüğünü, küçücük kır çiçeklerinin nasıl da boy verdiğini, yavru kuşların palazlanıp şakımaya başladığını düşündüm; alevler içinde kıvranarak yattığım o günleri hatırlamak bile o anki mutluluğuma gölge düşürmeye yetmişti. Sonra çan seslerini duydum ve etrafımdaki güzelliklere biraz daha yakından baktım; o an Tanrı'ya yeteri kadar şükretmediğimi

fark ettim – şükran duyamayacak kadar halsizdim. Çok eskiden Joe beni panayıra ya da ona benzer bir yerlere götürdüğünde, gördüğüm güzelliklerin etkisiyle büyülenip sarhoş olduğumda yaptığım gibi başımı Joe'nun omzuna yasladım.

Kısa bir süre sonra kendime geldim; Joe'yla tıpkı eski günlerde eski tabyanın orada çimenlere uzandığımız günlerde yaptığımız gibi sohbet etmeye başladık. Joe hiç değişmemişti; tıpkı eski günlerde olduğu gibiydi. O zamanlar gözümde nasılsa yine öyleydi; yine öyle vefalı, yine öyle iyi kalpli ve hakikatliydi.

Eve döndüğümüzde beni –hiç zorlanmaksızın– kucaklayıp avluyu boydan boya yürüyerek üst kata taşıdığında beni bataklık boyunca omzunda taşıdığı o olaylı Noel gününü hatırladım. Henüz yaşamımın gidişatındaki değişikliklerden, başıma gelen talihsiz olaylardan bahsetmemiştik; son zamanlarda başıma gelenlerin ne kadarından haberdar olduğundan emin değildim. Kendime olan güvenim öylesine sarsılmış, kendimi Joe'ya öylesine teslim etmişim ki bu konuyu kendiliğimden –onun açmasını beklemeden– açıp açmama konusunda kararsızdım.

Biraz daha düşündükten sonra o akşam Joe pencerenin önünde piposunu tüttürürken ona, “Hamimin kim olduğunu duydun mu Joe?” diye sordum.

Joe, “Duyduğuma göre Miss Havisham değilmiş, eski dostum,” diye karşılık verdi.

“Kim olduğunu duydun mu peki Joe?”

“Sana o banknotları vermesi için o adamı Şen Kayıkçı'ya gönderen kişiymiş diye duydum Pip.”

“Evet, öyleymiş.”

Joe en serinkanlı haliyle, “İnanılmaz!” dedi.

Biraz sonra Joe'ya, derecesi giderek artan bir mahcubiyetle, “O adamın öldüğünü de duydun mu peki Joe?” diye sordum.

“Hangi adam, Pip? Sana banknotları gönderen adam mı?”

“Evet.”

Joe gözlerini kaçırarak pencerenin pervazına dikip uzunca bir müddet düşündükten sonra, “Adamın başına o türden bir şeyler geldiğini duydum sanırım,” dedi.

“Adam kimdir, necidir, biliyor musun Joe?”

“Pek detaylı bilgiye sahip değilim Pip.”

“Joe, eğer öğrenmek istersen...” diye anlatmaya başlıyordum ki Joe ayağa kalkıp uzandığım koltuğa geldi.

Bana doğru eğilerek, “Beni dinle, eski dostum,” dedi. “Seninle ben sonsuza dek birbirimizin en yakın dostu olacağız, öyle değil mi Pip?”

Utancımdan cevap veremedim.

Joe, sanki ben ona bir yanıt vermişim gibi, “Çok güzel,” dedi; “seninle bu konuda hemfikiriz. Eski dostum, konuşabileceğimiz onca şey varken neden gereksiz şeylerden bahsedelim ki? Gereksiz konuları boş verelim; konuşabileceğimiz dünya kadar şey var. Aman Tanrım! Zavallı ablanın hey-heylerini hatırlıyor musun? Gıdıklama sopasını da hatırlıyorsa, değil mi?”

“Hatırlıyorum Joe.”

“Beni dinle, eski dostum,” dedi Joe, “gıdıklama sopasıyla seni birbirinizden uzak tutmak için elimden geleni yaptım fakat ne var ki kimi zaman gücüm, gönlümden geçenleri yapmaya yetmezdi.” Joe, âdeti olduğu üzere yine uzun uzun konuşmaya başlamıştı. “Çünkü zavallı ablan seni pataklamayı kafasına koydu mu ben ona müdahale etmeye çalıştığımda –beni de pataklamasını geçtim- sana çok daha sert girişirdi. Bunun böyle olduğunu gözlemlemiştim. Yoksa sakalından tutup çekiştirdiler, onu itip kaktılar diye (bu arada bunun için ablana zerre kadar gönül koymuyorum; iyi yapmış, elleri dert görmesin) bir adam, küçük bir çocuğu dayaktan kurtarmaktan vazgeçmez. Adam, sakalı çekiştirildikten, itilip kakıldıktan sonra çocuk daha beter dayak yiyorsa, doğal olarak dönüp kendi kendine, ‘Ne anladım ben senin

yaptığın iyilikten?’ diye soracaktır. ‘Bu yaptığının bir faydası yok, bilakis zararı var. Lütfen bana yaptığınız şeyin faydasını söyler misiniz, beyefendi?’ diyecektir adam.”

Joe’nun benden bir yanıt beklediğini görünce, “Demek adam öyle diyecektir,” dedim.

Joe, “Aynen öyle diyecektir,” diye onayladı. “Sence adam haklı mı?”

“Sevgili Joe, o adam daima haklıdır.”

“O halde, eski dostum,” dedi Joe, “bu sözlerini unutma. Madem ki o adam daima haklı, (ki bana sorarsan genel olarak yanılmışlığı daha fazladır) o halde onun şu sözlerine de inan: Şayet küçükken önemsiz bir olayı çevrendekilerden gizlemişsen bu biraz da J. Gargery yüzündendir – onun, gıdıklama sopasını senden uzakta tutma konusunda gücünün, gönlünden geçenleri yapmaya yetmemesi yüzündendir. O yüzden de artık bunları düşünme; gereksiz konulardan konuşmayalım. Buraya gelmeden önce Biddy (benim ne kadar aptal olduğumu bilirsin) bu meseleye böyle bakayım, senin de meseleyi bu şekilde görmeni sağlayayım diye başımın etini yedi.” Konuşmasının belli bir mantık silsilesi içinde ilerlemesinden ötürü hayli mutlu olduğu belli olan Joe, “İkisini de yerine getirdiğime göre,” diye devam etti, “gerçek bir dostun olarak sana bir çift sözüm var. Şimdi beni dinle; kendini daha fazla yormak yok; yemeğini yiyip su katılmış şarabını içecek, sonra da doğruca yatağına gideceksin.”

Joe’nun bu meseleyi kapatırken sergilediği incelik ve –kadınlara özgü sezgileriyle içinde bulunduğum durumu hemen kavrayıp Joe’yu da hazırlamış olan– Biddy’nin iyi yürekliliği ve zarafeti beni derinden etkilemişti. Ancak Joe benim beş parasız olduğumu, o büyük umutlarımın, tıpkı güneş doğunca yok olan bataklık sisleri gibi kaybolup gittiğini biliyor muydu, anlayamamıştım.

Joe’nun davranışlarında ilk başlarda anlam veremediğim, sonradan üzülerək ayırdına vardığım bir şey daha vardı: Ben

iyileşip eski gücümü kazanmaya başladıkça Joe bana karşı daha mesafeli davranır olmuştı. Kendimi tamamen ona teslim ettiğim o âciz günlerimde sevgili dostum bana tıpkı eskiden olduğu gibi, “Pip, eski dostum” diye hitap ediyordu – bu hitap şekli artık çok eskilerde kalmış güzel bir şarkı gibi geliyordu bana. Buna karşılık ben de ona eski günlerdeki gibi davranıyordum; böyle davranmama izin verdiği için ona minnettar-dım. Ne var ki aramızdaki bu yakınlığa sınıksız sarılmama rağmen Joe benden yavaş yavaş uzaklaşmaya başlamıştı. Önceleri bu duruma şaşırsam da çok geçmeden bunun benden kaynaklandığını, bütün kabahatin bende olduğunu anlamıştım.

Aaah ah! Joe benim bağlılığımdan şüphe ediyorsa, iyileştiğimde ona yine soğuk davranacağımı, ona yüz çevireceğimi düşünüyorsa bunun sorumlusu ben değil miydim? İyileştikçe kendimi ondan çekeceğime inanıyorsa, bu yüzden de benden önce davranarak aramızdaki bağı koparmaya çalışıyorsa, böylelikle kendince gitmeme izin veriyorsa onun o masum yüreğinde bu duyguların uyanmasına sebep olan ben değil miydim?

Joe’nun koluna girerek Temple Bahçeleri’nde yürüyüşe çıktığım üçüncü ya da dördüncü seferde ondaki bu değişikliği açıkça görmüştüm. Pırıl pırıl parıldayan sıcacık güneşin altında oturup nehri seyretmiştik; kalkarken, “Bak Joe, artık gayet güzel yürüyebiliyorum. İstersen dönüşte sana tutunmadan yürüyeyim de gör,” demiş bulundum.

Bunun üzerine Joe, “Kendini çok fazla zorlama Pip,” dedi. “Ama tabii ki destek almadan yürüyebilmeniz beni çok mutlu eder, efendim.”

Cümlesinin en sonundaki o kelime yüreğimi paramparça etmişti fakat ona ne söyleyebilirdim ki! Parkın kapısına kadar destek almadan yürüdükten sonra yorulmuş numarası yaparak –ki aslında o kadar da yorulmamıştım– Joe’ya koluna girmek istediğimi söyledim. Joe kolunu uzattı uzatmasına ancak bir hayli düşünceli görünüyordu.

Açıkçası ben de epey düşünceliydim; pişmanlıklar içinde kıvrınarak Joe'daki bu gitgide görünür hale gelen değişikliği ne şekilde önleyebileceğimi düşünüyordum. Tanrı biliyor ya Joe'ya bütün hayallerimin suya düştüğünü, çok kötü durumda olduğumu söylemeye utanıyordum; ne var ki en azından bunu ona söylemek konusundaki isteksizliğimin altında bencilce bir sebep bulunmadığını düşünerek teselli buluyordum. Ona söylersem o küçük parasıyla bana yardım etmeye kalkışacağını biliyordum; keza onun bana yardım etmesinin doğru olmadığını, ona böyle bir külfet yüklemem gerektiğini de gayet iyi biliyordum.

O akşam ikimiz de dalgındık. Gece yatmadan önce kararımı vermiştim; ertesi gün pazardı; bir gün daha bekleyip haftanın ilk günü kararımı hayata geçirerek yaşamımda temiz bir sayfa açacaktım. Pazartesi sabahı Joe'ya o an içinde bulunduğum durumu anlatacaktım; böylelikle ondan gizlediğim en ufak bir şey kalmayacaktı; ayrıca ona (henüz kararımı vermemiş olsam da) yapmayı planladığım şeyleri anlatacak, Herbert'la gitmeyi neden istemediğimi açıklayacaktım. Böylelikle Joe'nun benden uzaklaşmasını –bir daha böyle bir şeye mahal vermeyecek şekilde– önlemiş olacaktım. Benim kafam netleşince Joe'nun da kafası netleşmişti sanki; görünüşe göre benim bir karar vermiş olduğumu sezmış ve o da kendince bir karara varmıştı.

Huzurlu bir pazar günü geçirdik; arabayla kırlara gidip tarlalarda gezindik.

Ona, “Hasta olduğuma şükrediyorum Joe,” dedim.

“Pip eski dostum, artık neredeyse tamamen iyileşmiş sayılırsınız efendim.”

“Bu günleri hiç unutmayacağım Joe.”

Joe, “Ben de aynı şekilde efendim,” diye karşılık verdi.

“Beraber geçirdiğimiz şu günleri asla unutmayacağım Joe. Biliyorum, geçmişte kısa bir süre için de olsa beraber geçirdiğimiz günleri unuttuğum oldu. Fakat şu günlerimizi asla unutmayacağım.”

Joe biraz tedirgin ve telaşlı bir halde, “Pip,” dedi, “beraber çok eğlendik. Ayrıca geçmiş, geçmişte kaldı; şu an geçmiş bitmiş şeyleri konuşmanın anlamı yok efendim.”

Gece ben yattıktan sonra Joe –hastalığım süresince her gece yaptığı gibi– odama geldi. Kendimi sabahki kadar iyi hissedip hissetmediğimi sordu bana.

“Evet, sevgili Joe, gayet iyiyim.”

“Yavaş yavaş eski gücüne kavuşuyorsun, değil mi eski dostum?”

“Evet, sevgili Joe, yavaş yavaş toparlıyorum.”

Joe o kocaman, güzel, şefkatli eliyle, yorganın üzerinden omzumu sıvazladı, sonra da bana biraz boğuklaşmış gibi gelen bir sesle, “İyi geceler,” dedi.

Ertesi sabah kalktığımda kendimi daha yenilenmiş ve dinçleşmiş hissediyordum; hiç vakit kaybetmeden Joe’ya her şeyi anlatmaya kararlıydım. Kahvaltıdan önce ona her şeyi anlatacaktım. Hemen giyinip odasına gidecek, ona sürpriz yapacaktım çünkü hastalığımın başından itibaren ilk kez o gün böyle erkenden kalkmıştım. Odasına gittim; Joe yoktu. Kendisi orada olmadığı gibi valizi de yoktu.

Telaşla kahvaltı masasına gittim; masanın üzerinde bir mektup buldum. Kısacık mektupta şöyle diyordu:

“Sevgili Pip, sana rahatsızlık vermemek için gidiyorum çünkü artık iyileştin. Bensiz daha mutlu olacaksın.

Jo.

Not: Sonsuza dek en yakın dostun.”

Zarfın içinde bir de makbuz vardı; hapse girmeme sebep olacak borçların makbuzuydu bu. O ana kadar –son derece saf bir biçimde– alacaklımın borcunun peşine düşmekten vazgeçtiğini ya da ben iyileşinceye kadar beklemeye karar verdiğini sanmıştım. Parayı Joe’nun ödemiş olabileceği aklımın ucundan bile geçmemişti fakat borcumu ödeyen Joe’ydu, makbuz onun adınaydı.

Bu durumda yapabileceğim tek bir şey vardı; o da Joe’nun peşinden o eski, güzel demirci ocağımıza, evimize

dönmekti; orada Joe'ya içimi açacak, tüm pişmanlıklarım-
dan ve kırgınlıklarım-
dan bahsedecek, zihnimin bir yerlerin-
de belli belirsiz bir fikir olarak doğup daha sonradan kesin
bir karara dönüşen planımı anlatacaktım; böylelikle ondan
gizlediğim hiçbir şey kalmayacak, hem zihnim hem de yüre-
ğim kuş gibi hafifleyecekti.

Planım şuydu; Biddy'ye gidip ona boyumun ölçüsünü
nasıl aldığımı, ne denli pişman olduğumu, bir zamanlar ha-
yalini kurduğum her şeyin nasıl da yitip gittiğini anlatacak,
ona ilk kalp kırıklıklarımı yaşadığım o eski günlerde bana
nasıl dert ortaklığı yaptığını hatırlatacaktım. Sonra da ona
şöyle diyecektim: “Biddy, öyle sanıyorum ki bir zamanlar
beni çok severdin; bana gelecek olursak, şu serseri yüreğim
senden çok uzaklara savrulmuş olsa bile kendimi hiçbir yer-
de senin yanındaki kadar mutlu ve huzurlu hissetmedim.
Şayet beni yeniden, eskisinin yarısı kadar bile olsa sevebi-
lirsen, beni tüm hayal kırıklıklarım-
la ve kusurlarımla kabul
edebilirsen, beni kabahatli bir çocuk gibi affedip bağrına
basabilirsen, (tüm yaptıklarım için öyle üzgünüm ki Biddy;
yüreğimi teskin edecek bir sese, kederimi yatıştıracak şefkat-
li bir ele öyle çok ihtiyacım var ki) bu defa sana eskisinden
daha çok –çok değilse de eskisinden biraz daha fazla– layık
olmaya çalışacağım. Biddy, bundan sonra ne yapacağıma
sen karar vereceksin; istersen demirci ocağında Joe'yla bir-
likte çalışırım, istersen buralarda başka bir iş bulurum, ister-
sen beraber uzak diyarlara gideriz – bana cazip bir teklifte
bulundular ancak senden bir yanıt almadan karar vermek
istemedim. Sevgili Biddy, şayet bu yolu benimle yürümeyi
kabul edersen bana dünyaları bahşetmiş olursun; o zaman
daha iyi bir insan olur ve dünyayı senin için daha güzel bir
yere dönüştürmek için var gücümle çabalarım.”

Planım buydu. Tam olarak iyileşebilmek için üç gün daha
bekleyip planımı hayata geçirmek için köye gittim. Bir son-
raki bölümde size köyde başıma gelenleri anlatacağım; zaten
bunun dışında anlatabileceğim pek de fazla bir şey kalmadı.

XIX. Bölüm

Talihimin tersine döndüğünün, zirveden dibe vurduğumun ve hayatımın altüst olduğunun haberi doğduğum köye –ve civarlarına– benden önce ulaşmıştı. Kasabaya vardığımda haberi almış olan Mavi Domuz’un bana karşı tavırlarında muazzam bir değişiklik fark ettim. Varlıklı olduğum dönemlerde gözüme girmek için beni sıcacık bir ilgiyle ve büyük bir özenle karşılayıp ağırlayan Mavi Domuz varımı yoğunluğumu kaybettiğim şu günlerimde bana buz gibi davranıyordu.

Kasabaya vardığımda akşam olmuştu; eskiden hiç zorlanmadan sık sık gidip geldiğim yol bu defa beni çok yormuştu. Mavi Domuz’a gittiğimde bana her zamanki odamı veremeyeceklerini çünkü orada bir başkasının kaldığını söylediler (muhtemelen bu kişi geleceğe dair büyük umutları olan biriydi) ve bana güvercinlerle posta arabalarının yakınındaki köhne bir odayı verdiler. Yine de bu odada sanki hanın en güzel odasındaymışım gibi deliksiz bir uyku çekip ancak en güzel odalarda görebileceğim türden güzel rüyalar gördüm.

Sabah erkenden kalkıp kahvaltım hazırlandığı sırada Satis Köşkü’ne doğru yürüdüm. Kapının ve pencereden sarkan halıların üzerinde önümüzdeki hafta evdeki mobilyaların ve eşyaların açık artırımla satılacağını belirten matbaada basılmış ilanlar vardı. Ev, işe yarar kısımları hurda malzeme

olarak satıldıktan sonra yıkılacakmış. Bira fabrikasının üzerine beyaz boyayla kargacık burgacık harflerle 1. KISIM, çok uzun zamandır kapalı duran ana binanın üzerineyse 2. KISIM yazmışlardı. Binanın diğer bölümleri de numaralandırılmış, yazılar görülebilir diye de sarmaşık duvardan sökülüp aşağıya indirilmişti; yerde sere serpe uzanan sarmaşıkların büyük kısmı daha şimdiden toza toprağa bulanmış ve solmaya yüz tutmuştu. Açık duran kapıdan içeriye girip orada hiçbir işi olmayan bir yabancıнын tedirgin edasıyla etrafıma bakındım; açık artırmacının kâtibi, üzerlerinde gezindiği fıçıları sayıyor, bir başka adamsa elinde kalem, onun verdiği bilgiler doğrultusunda envanter çıkarıyordu, bir zamanlar İhtiyar Clem şarkısını söyleyerek arkasından ittirip dolaştırdığım tekerlekli sandalyeyi idareten masa olarak kullanıyordu.

Kahvaltı için Mavi Domuz'a döndüğümde Mr. Pumblechook, han sahibiyle sohbet ediyordu. Mr. Pumblechook'un (ki gecenin bir yarısı başına gelen o hadisenin onu güzelleştirmiş olduğunu söyleyemeyeceğim) beni beklediği belliydi; yanıma gelerek bana şöyle dedi:

"Delikanlı, bu hallere düştüğünü görmek beni çok üzüyor. Fakat bundan başka ne beklenirdi ki! Ne beklenirdi ki!"

Elini, kusurları bağışlayan, yüce gönüllü ve azametli bir tavırla bana doğru uzattı; geçirdiğim hastalık beni bir hayli sarımsı olduğundan ve o an tartışmaya mecalim olmadığından ben de ona elimi uzattım.

Mr. Pumblechook garsona, "William," diye seslendi, "masaya bir çörek getir! Demek bu günleri de görecektik! Demek bu günleri de görecektik, öyle mi?"

Beş karış suratla kahvaltıya oturdum. Mr. Pumblechook tepemde dikiliyordu; daha ben çaydanlığa uzanamadan çaydanlığı kapmış, şartlar ne olursa olsun sadakatinden ödün vermeyen yüce gönüllü bir hami edasıyla çayımı dolduruyordu.

Üzgün bir ifadeyle, "William," dedi, "masaya tuz da koy." Sonra bana dönerek, "O mesut günlerimizde çayını

şekerli içerdin, değil mi? Süt de alır mıydın? Alırdın demek. Sütlü ve şekerli. William, tere de getir.”

“Sağ olun, tere yemem,” diye kestirip attım.

“Demek yemezsin,” dedi Mr. Pumblechook iç çekip başını defalarca sallayarak; bu hallere düşmemle tere yemiyor olmam arasında bir ilişki olduğuna inanıyormuş gibi bir hali vardı. “Doğru. Bunlar doğanın bize bahsettiği sıradan nimetler. Tere getirme William.”

Ben kahvaltımı yapmaya devam ederken Mr. Pumblechook tepemde dikilmiş, hırıl hırıl nefes alıp vererek her zamanki gibi o bayat balık bakışlarıyla bana bakıyordu.

Sonra sanki sesli düşünüyormuş gibi, “Bir deri bir kemik kalmış!” dedi. “Oysa ben onu (arkasından dualar ederek) buradan gönderirken kanlı canlıydı; fakirhanemde ne var ne yok önüne seriyordum, soframızda bir kuşsütü eksik oluyordu!”

Bütün bunlar bana, büyük bir servete konduğumun haberini aldığım o ilk zamanlarda, onun son derece onursuz bir biçimde yaltaklanarak, “Bana izin verir misin?” deyip elimi tutmaya çalışmasıyla az önce son derece kibirli bir biçimde sanki büyük lütufta bulunuyormuş gibi o tombik elini bana uzatışı arasındaki o keskin tezadı düşündürdü.

Mr. Pumblechook bana tereyağlı ekmek uzattı ve Joe’nun konuşmasını taklit ederek, “Aaah ah, Joseph’in yanına gidiyorsun, değil mi?” dedi.

Kendime engel olamayarak, “Tanrı aşkına! Nereye gittiğinden size ne? Şu çaydanlığı da bırakın artık,” diye patladım.

Yapabileceğim en kötü şeyi yapmış ve Pumblechook’a aradığı fırsatı vermiştim.

Mr. Pumblechook az önce bahsi geçen nesneyi elinden bırakıp masadan birkaç adım uzaklaşarak, kapıda duran han sahibine ve garsona duyuracak şekilde, “Peki, öyle olsun delikanlı,” dedi, “çaydanlığı bırakıyorum. Tabii, sen de haklısın delikanlı. Bu defa gerçekten haklısın. Ben kim olu-

yorum da senin kahvaltına karışıyorum; müsrif ve düzensiz yaşam tarzının etkisiyle bir deri bir kemik kalmış bedenini atalarımızın şifalı besinleriyle güçlendirmeye çalışmak benim üstüme vazife mi sanki?” Pumblechook daha sonra garsona ve han sahibine dönüp koluyla beni göstererek, “Küçücük, mutlu bir çocukken oynatıp eğlendirdiğim çocuk bu işte! Biliyorum, inanmayacaksınız ama bu, o işte!”

Garsonla han sahibi mırıldanarak bir şeyler söylediler. Garson onun bu sözlerinden özellikle çok etkilenmiş gibi görünüyordu.

“Faytonumla gezdirdiğim o çocuk, bu işte!” dedi Pumblechook. “Ablasının elleriyle büyüttüğüne şahit olduğum çocuk bu işte. Ablasına evliliği vesilesiyle amca olduğum çocuk bu işte. Ablasına, annesinin adını verip Georgiana Maria dememişler miydi? Tüm bunları inkâr etsin bakalım edebilirse!”

Garson benim tüm bunları inkâr edemeyeceğime ve sivilimin bir hayli bozuk olduğuna hükmetmiş gibi görünüyordu.

Pumblechook eskisi gibi bana bakıp kafasını sallayarak, “Delikanlı,” dedi, “Joseph’in yanına gidiyorsun. Bana, ‘Nereye gittiğimden size ne?’ diyorsun. Ben de sana diyorum ki, peki, git bakalım Joseph’in yanına.”

Garson beni buna da bir karşılık vermeye davet edermiş gibi öksürdü.

Pumblechook, çileden çıkmış gibi bir tavırla ahlak dersi verircesine son derece ikna edici ve kati bir dille, “Şimdi beni dinle delikanlı,” dedi, “Joseph’e ne de biliyor musun? Bak, kasabada herkesin tanıyıp saydığı Mavi Domuz adlı hanın sahibi burada; yanılmıyorsam babasının adı Potkins olan William da burada.”

“Yanılmıyorsunuz efendim,” dedi William.

“Onların huzurunda sana Joseph’e ne diyeceğini söyleyeceğim delikanlı,” diye devam etti Pumblechook. “Joseph’e,

‘Bugün en eski hamim ve servetimin mimarını gördüm,’ de. ‘Joseph, sana o kişinin ismini söylemeyeceğim; kasabada herkes onu bu şekilde tanıyor; işte bugün kasabada o adamı gördüm,’ de.”

“Onu burada görmediğime yemin edebilirim,” dedim.

Pumblehook, “İstersen Joseph’e bunu da söyle,” dedi azarlar gibi bir tavırla. “Joseph’e böyle söylediğini söyle de şaşkınlıktan küçük dilini yutsun.”

“İşte bunda yanılıyorsunuz,” dedim. “Öyle olacağını hiç sanmam.”

“Ona aynen şöyle de;” diye devam etti Pumblehook, “‘Joseph, o adamı gördüm; ne sana ne de bana karşı en ufak bir kin yok içinde. O adam senin nasıl biri olduğunu gayet iyi biliyor Joseph; senin ne denli dik başlı ve cahil biri olduğunu biliyor; aynı şekilde benim de nasıl biri olduğumu, ne denli kıymet bilmez biri olduğumu gayet iyi biliyor.’” Pumblehook, kafasını ve parmağını sallayarak, “‘Evet, Joseph,’ de ona, ‘o benim ne denli kıymet bilmez biri olduğumu biliyor. Evet, Joseph, o bunu, şu dünyadaki herkesten daha iyi biliyor. *Sen* bunu bilmiyor olabilirsin Joseph ama o gayet iyi biliyor,’ de ona.”

Onun boşboğaz salağın teki olduğunu biliyordum ama yine de yüzüme karşı bu şekilde konuşmaya cüret edebilmesi beni şaşkına çevirmişti.

“‘Joseph, bu adamın sana küçük bir mesajı var; şimdi sana o mesajı aynen aktarıyorum,’ de ona. ‘Benim bu halere düşmemde yüce Tanrı’nın parmağı olduğunu görmüş. Bu parmağı görür görmez tanımış Joseph; bu parmağı çok net bir biçimde görmüş. Bu parmağın yazdığı yazı şuymuş Joseph: *En eski hamisine ve servetinin mimarına nankörlük etmenin bedeli*. Ne var ki hamisi yaptıklarından hiç pişmanlık duymuyormuş Joseph. Hiç hem de. Doğru olanın, iyi olanın, insanca olanın bu olduğuna inanıyor ve imkânı olsa yine aynı şeyi yapacağını söylüyormuş.’”

Sürekli bölündüğü için yediğimden bir şey anlamadığım kahvaltıma son vererek müstehzi bir ifadeyle, “Keşke bu adam, yapmış olduğu ve imkânı olsa yine yapacağını söylediği şeyin ne olduğunu belirtseymiş,” dedim.

Pumblechook, han sahibine dönerek, “Ey Mavi Domuz adlı hanın sahibi ve ey William!” dedi. “Dilerseniz, kasabada gezinirken karşılaştığınız insanlara böyle söyleyebilirsiniz; onlara bu kişinin doğru olanın, iyi olanın, insanca olanın bu olduğuna inandığını ve imkânı olsa yine aynı şeyi yapacağını söyleyebilirsiniz.”

Pumblechook denen o adi madrabaz böyle söyleyerek han sahibinin ve garsonun elini azametle sıktı ve sonra da handan ayrıldı; bense bahsettiği o belirsiz eylemin ne olduğunu anlayamamış, şaşkınlık içinde öylece kalakalmıştım. Ondan kısa bir süre sonra ben de handan ayrıldım; anacadeden geçerken onun dükkânının kapısında durmuş, seçkin bir grup insana nutuk çekmekte olduğunu gördüm; Pumblechook yine aynı konuda konuşuyor olmalıydı, zira ben yolun karşı tarafından geçerken oradakilerin hepsi beni o ters bakışlarıyla onurlandırdılar.

Bu utanmaz sahtekâra maruz kalmış olmak, bana karşı son derece anlayışlı ve yüce gönüllü davranmış olan Biddy’yle Joe’ya kavuşma fikrini benim için çok daha güzel hale getirmişti. Dizlerimde hâlâ pek derman olmadığından onlara doğru yavaş yavaş yürüyordum ancak onlara yaklaştıkça kibir ve riyakârlıkla dolu o dünyadan adım adım uzaklaştığımı hissederek ferahlıyordum.

Şahane bir haziran günüydü; gökyüzü masmaviydi, tarlakuşları yükseklerde, yemyeşil mısır tarlalarının üzerinde süzülüyordu; daha önce kırların bu denli güzel ve huzurlu olduğunu fark edememiştim. Burada süreceğim güzel yaşama dair türlü türlü hayaller kurup, pek çok sefer sınıdığım için o katışıksız inancından ve saf bilgeliğinden emin olduğum o kişinin rehberliğinde kişiliğimin olumlu yönde

değişeceğini ve çok daha iyi bir insana dönüşeceğini düşünerek yürürken zaman su gibi akıp gitti. Tüm bu hayaller ve düşünceler yüreğimi sızlatıyordu çünkü eve dönüyor olmak kalbimi yumuşatmıştı; öylesine değişmişim ki uzun senelelerini uzak diyarlarda geçirdikten sonra en nihayetinde ağır aksak adımlarla, yalınayak eve dönen bir seyyah gibiydim.

Biddy'nin öğretmen olarak çalıştığı okulu hiç görmemiş-tim fakat köye sessiz sedasız girmek için arka yoldan dolaşınca okulun önünden geçtim. O gün tatılmış, dolayısıyla okulda hiç öğrenci yoktu ve Biddy'nin kaldığı lojmanında da hiç kimsenin olmadığını görünce hayal kırıklığına uğradım. Biddy'yi (ona görünmeden) gündelik işlerini yaparken seyretme umudum suya düşmüştü.

Neyse ki demirci ocağı hemen yakınlardaydı; yemyeşil ve mis kokulu ıhlamur ağaçlarının altından geçip Joe'nun çekicinin şangırtısını duyabilmek umuduyla kulak kabartarak oraya doğru yürüdüm. Çekicinin şangırtısını çoktan duymuş olmalıydım; bir ara duyar gibi olsam da hayal gücümün bana oyun oynadığını, etrafta hiç ses olmadığını fark ettim. ıhlamurlar oradaydı, alıçlar oradaydı, yaprakları tatlı tatlı hışırdayan kestane ağaçları –ki durup hışırtılarını dinlemiş-tim– oradaydı; yaz dönümü rüzgârı bir tek Joe'nun çekicinin şangırtısını getirmiyordu kulağıma.

İçimi, sebebini bilmediğim bir korku kaplamıştı; demirci ocağını görmekten korkarak yürümeye devam ettim ve en sonunda gördüm; demirci ocağı kapalıydı. Ne bir ateş pırlırtısı, ne ısıltılı bir sağanak halinde yağın o kıvılcımlar ne de körüğün kükreyişi andıran o sesi vardı; kapı duvardı ve içeriden hiç ses gelmiyordu.

Fakat evde birileri vardı; misafir odasının kullanılmakta olduğu anlaşılıyordu çünkü açık duran penceresinde asılı kar gibi perde uçuşuyordu ve içerisi çiçeklerle şenlenmişti. Çiçeklerin üzerinden içeriye bakmak için sessizce eve doğru yaklaşırken Biddy'yle Joe kol kola girmiş bir halde karşıma dikiliverdiler.

Biddy önce hayalet görmüşçesine çılgık attı, sonra onu kollarımda buldum. İkimiz de ağlıyorduk; ben, onu böylesine güzel ve ıslık ıslık gördüğüm için, o ise beni böylesine solgun ve bitkin gördüğü için.

“Sevgili Biddy, nasıl da şıksın!”

“Evet, sevgili Pip.”

“Joe, *sen* de çok şıksın!”

“Evet, Pip, evet, eski dostum.”

Ben bir Joe’ya bir Biddy’ye bakıyordum ki Biddy mutluktan içi içine sığmayarak, “Bugün benim düğün günüm,” diye haykırdı. “Joe’yla evlendim!”

Beni mutfağa götürdüler; o eski çam masamıza başımı yasladım. Biddy elimi öpüyor, Joe ise bana güç vermek istercesine omzumu sıvazlıyordu. “Sevgili Biddy, böylesi bir sürprizi kaldırabilecek kadar iyileşmemiştin daha,” dedi Joe. Biddy de ona, “Böyle olacağını tahmin etmeliydim sevgili Joe fakat öyle mutluydum ki dayanamayıp söyleyiverdim!” diye karşılık verdi. İkisi de beni gördükleri için öyle mutluydular ki; benim gelişim onları öylesine onurlandırmış, öylesine duygulandırmıştı ki! Hele ki tesadüfen düğün günlerinde gelmiş olmam mutluluklarını öylesine taçlandırmıştı ki!

İlk aklıma gelen şey, boşa çıkan bu son umudumdan Joe’ya hiçbir zaman bahsetmemiş olduğuma şükretmek oldu. Hastalığım süresince kimbilir kaç kez ona bu planımdan bahsetmek geçmişti içimden; kaç kez dilimin ucuna kadar gelmiş, son anda söylemekten vazgeçmiştim. Yanımda bir saat daha kalmış olsa, Joe’nun bu planımı öğrenmesi kaçınılmaz olacaktı.

“Sevgili Biddy,” dedim, “sen dünyanın en iyi adamıyla evlendin. Onu hasta yatağımın yanı başında görseydin belki... – ama hayır, onu şimdikinden daha fazla sevmen mümkün değil.”

“Haklısın, gerçekten de onu şimdikinden daha fazla sevmem mümkün değil,” dedi Biddy.

“Sevgili Joe, sen de dünyanın en iyi kadınıyla evlendin. Bid dy sana hak ettiğin mutluluğu fazlasıyla verecektir sevgili Joe. Benim iyi yürekli, yüce gönüllü dostum.”

Joe dudakları titreyerek bana baktı; hani neredeyse gömleğinin koluyla gözlerini silecekti.

“Joe, Bid dy; bu sabah kiliseye gittiniz; ikinizin de içi insan sevgisi ve merhamet dolu. Bana yapmış olduğunuz ve benim kıymetini bilemediğim tüm iyilikler için naçizane teşekkürlerimi kabul edin lütfen. Bir saate kadar buralardan gidiyorum; yakında uzak diyarlara gideceğim; hapse girmeyeyim diye vermiş olduğunuz parayı size ödeyinceye kadar yüreğim huzur bulmayacak; borcumu ödeyene kadar çalışacağım. Yine de sevgili Joe ve Bid dy, sözlerimi sakın yanlış anlamayın; size olan gönül borcum her zaman baki kalacak; bu paranın bin katını bile versem ne size olan borcumun tek kuruşunu ödeyebilirim ne de bu borçtan azade olmak isterim!”

Bu sözlerim karşısında ikisi de gözyaşlarına boğulmuşlardı; daha fazla konuşmayayım diye bana yalvardılar.

“Söyleyeceklerim bitmedi. Sevgili Joe, umarım sevginle sarıp sarmalayacağın çocukların olur; umarım kış geceleri şöminenin başında oturan o küçük çocuklara baktıkça bir daha geri dönmemek üzere evden ayrılan bir başka küçük çocuk gelir aklına. O çocuklara benim kadir kıymet bilmezsin, nankörün teki olduğumu söyleme Joe; Bid dy, sen de onlara benim hasis ve vicdansız bir insan olduğumu anlatma. Bana göstermiş olduğunuz sevgiden ve bağlılıktan ötürü sizi ne denli sevip saydığımı anlatın onlara sadece. Sizin çocuklarınız oldukları için benden çok daha iyi insanlar olmalarını beklediğimi söyleyin.”

Gömleğiyle gözyaşlarını silen Joe, “Onlara öyle şeyler söylemeyeceğim Pip. Bid dy de söylemeyecek. Hiç kimse onlara böyle şeyler söylemeyecek.”

“O merhamet dolu yumuşacık yüreklerinizde beni affettiğinizi biliyorum ama ne olur bir kez de sizden duyayım

beni affettiğinizi! Ne olur beni affettiğinizi söyleyin; söyleyin ki o uzak diyarlara giderken sesinizi de yanımda götürebileyim. Beni affettiğinizi söyleyin ki günün birinde bana tekrar güvenebileceğinize, benimle ilgili daha olumlu duygular besleyebileceğinize inanabileyim!”

“Ah Pip, eski dostum,” dedi Joe, “Tanrı biliyor ya ortada affedilecek bir şey yok ama yine de seni affediyorum!”

“Tanrı şahidimdir ki ben de affediyorum!” dedi Biddy.

“Şimdi izin verirseniz o eski, küçücük odama bir bakayım; orada bir beş dakika dinleneyim. Sonra beraber yer içeriz, daha sonra da siz beni köyün bitimindeki işaret tabelasına kadar geçirirsiniz ve orada vedalaşırız!”

Her şeyimi satıp elime geçen parayla borçlarımı ödedim – alacaklılar bana borçlarımın tamamını ödeyebilmeme yetecek kadar zaman tanıdılar. Sonra da Herbert’ın yanına gittim. Bir ay içinde İngiltere’den ayrılmış, iki ay içinde Clarriker ve Ortakları Şirketi’nde kâtip olmuş, dört ay içindeyse şirkette imza yetkisine sahip olmuşum. Mill Pond Bank’teki o evin tavan kirişleri ihtiyar Bill Barley’nin kükreyişleriyle çınlamıyordu artık; evde sessizlik hâkimdi; Herbert, Clara’yla evlenmek için İngiltere’ye gitmişti, bu yüzden de o, Clara’yla birlikte dönene kadar şirketin Doğu Şubesi’nde tek yetkili bendim.

Şirkete ortak olmam uzun yıllarımı almıştı ama yine de Herbert’la karısının yanında yaşamaktan mutluydum; kıt kanaat yaşayıp borçlarımı ödüyor, bir yandan da Biddy ve Joe’yla sürekli yazışıyordum. Şirkete üçüncü ortak olarak girdiğimde Clarriker, Herbert’a her şeyi anlatarak beni ele verdi; Herbert’ın şirkete ortak oluşuyla ilgili bu sırrın uzun zamandır onda bir vicdan yükü olduğunu ve bir an önce söyleyip bu yükten kurtulmak istediğini belirtti. Gerçeği öğrendiğinde Herbert hem çok şaşırmış hem de çok duygulanmıştı; uzun zamandır ondan gizlediğim bu sır, dostluğumuza halel getirmemiş, bilakis onu daha da pekiştirmişti.

Bu arada çok büyük bir şirket olduğumuzu, darphanede para basarcasına para kazandığımı falan zannetmeyin. Çok büyük ölçekli bir şirket olmasak da itibarımız yüksekti; alnımızın teriyle para kazanabilmek için var gücümüzle çalışıyorduk ve kazancımız gayet iyiydi. Herbert'ın neşeyi elden bırakmayan çalışkanlığına, her daim hevesli ve heyecanlı oluşuna öyle çok şey borçluyduk ki nasıl olup da bir zamanlar onun yeteneksiz biri olduğuna kanaat getirdiğime hayret ediyordum; derken günün birinde bir aydınlanma yaşayıp meseleye bambaşka bir açıdan bakmaya başladım: Belki de kendi yeteneksizliğimi ona yansıtıyordum; belki de yeteneksizlik onda değil bendeydi.

XX. Bölüm

Her ne kadar gözümün önünden bir an olsun gitmemiş olsalar da on bir sene boyunca ne Joe'yu ne de Biddy'yi görebilmiştım; derken bir aralık akşamı, hava karardıktan bir iki saat sonra eski evimin mutfak kapısının mandalına usulca dokundum. Kapıyı öyle sessizce açtım ki içeridekiler beni ne duydular ne de gördüler. Joe, ocağın başındaki o eski yerinde oturmuş piposunu tütürüyordu; saçlarına biraz ak düşmüş olsa da yine eskisi gibi güçlü kuvvetli ve dinçti. Ve bilin bakalım, Joe'nun bacağıyla duvar arasında kalan o köşede, eskiden benim oturduğum o küçük taburede kim oturuyordu? Ben!

Çocuğun yanına bir tabure çekip oturduğumda Joe neredeyse sevinçten havalara uçuyordu (çocuğun saçlarını dağıtmamaya özellikle özen göstermiştım). “Ona senin adını verdik, eski dostum,” dedi Joe. “Büyüdükçe sana benzeyeceğini ümit etmiştık, gerçekten de sana benziyor gibi geliyor bize.”

Bana da öyle gelmişti. Ertesi sabah onu yürüyüşe götürdüm; uzun uzun konuşup birbirimizi tanımaya çalıştık. Kilise mezarlığının oraya gelince onu oradaki mezar taşlarından birinin üzerine oturttum; oturduğu yerden bana “bir zamanlar bu kilisenin cemaatine mensup olan Philip Pirip” ile “Georgiana, yukarıda adı geçen şahsın karısı”nın hangi taşların altında yattığını gösterdi.

Akşam yemeğinden sonra küçük kızını kucağında uyu-
tan Bidy'ye, "Bidy," dedim, "ileride bir gün Pip'i mutlaka
bana vermelisin. Hiç değilse onu bir süre için bana ödünç
vermelisin."

"Hayır, olmaz," dedi Bidy yumuşacık bir sesle. "Bence
sen artık evlenmelisin."

"Herbert'la Clara da öyle diyorlar ama ben evleneceğimi
sanmıyorum Bidy. Hem zaten onlarla yaşamaya o kadar
alıştım ki böyle bir şeyin olacağını tahmin etmiyorum. Artık
geçkin bir bekâr sayılırım."

Bidy başını eğip kucağındaki çocuğa baktı; onun o kü-
çücük elini dudağına götürdü, sonra da o anaç, sevgi dolu
eliyle elime dokundu. Bidy'nin elime dokunuşunda, nikâh
yüzüğünün hafifçe tenime değişinde söylenmemiş nice güzel
söz gizliydi.

"Sevgili Pip," dedi, "onun için artık üzölmöyorsun, de-
ğil mi?"

"Hayır, hayır; öyle bir şey yok Bidy."

"Bunca yıllık dostluğumuzun hatırına söyle bana; onu
unutabildin mi?"

"Sevgili Bidy, başımdan geçen önemli olayların hiçbirini
unutmadım; önemsiz olayların bile pek azını unutmuşum-
dur. Ne var ki o, bir zamanlar dediğim gibi, hiçbir zaman
gerçekleşme umudu olmayan zavallı bir hayaldi; çoktan ge-
çip gitti Bidy, çoktan geçip gitti!"

Yine de ona bu sözleri söylerken bile o gece kimselere
görünmeden bir başıma, bir zamanlar Satis Köşkü'nün ol-
duğu o yere gideceğimi biliyordum. Onun için. Evet, sırf
Estella için.

Onun evliliğinde çok mutsuz olduğunu ve ona büyük
eziyetler eden kocasından ayrıldığını duymuştum. Kibriyle,
cimriliğiyle, acımasızlığıyla ve kötülüğüyle nam salmış koca-
sının, kötü muamele ettiği bir attan düşerek öldüğü gelmişti
kulağıma. Böylelikle Estella yaklaşık iki sene önce koca-

sından kurtulmuştu; şimdilerde ne yaptığını bilmiyordum; muhtemelen yeniden evlenmişti.

Joe'nun evinde akşam yemeği erken yendiğinden²² Bidy'yle sohbet ettikten sonra bile karanlık çökmeden o eski köşkün oraya gidip dönecek vaktim kalmıştı. Ne var ki yolda etrafa bakınıp eski günleri düşünerek öyle çok oyalandım ki oraya vardığımda karanlık neredeyse çökmek üzereydi.

Artık ne o eski köşk ne bira fabrikası ne de binalar vardı; yalnızca o eski bahçenin duvarı duruyordu. Yıkılmış olan binaların etrafı derme çatma çitlerle çevrilmişti; yerde duran sarmaşıkların bir kısmının yeniden kök saldiğını, yıkıntılardan oluşan alçak tümseklerin üzerini yemyeşil yapraklarıyla kapladığını gördüm. Aralık duran çit kapısını ittirip içeriye girdim.

İnsanın içini ürperten, soğuk bir sis, akşamı âdeta bir peçe gibi sarmıştı; ay ise henüz ortaya çıkıp sisleri dağıtmaya başlamamıştı. Ancak sisin ötelerinde yıldızlar parılıyor ve ayın doğmak üzere olduğu anlaşıyordu; bu yüzden pek de karanlık bir akşam sayılmazdı. Evin, bira fabrikasının, bahçe kapılarının ve bira fıçılarının olduğu yerleri gözümde bir bir canlandırabiliyordum. Terk edilmiş bahçeye giden yola bakarken orada tek başına duran bir siluet dikkatimi çekti.

Ona doğru ilerlerken siluet, beni gördüğünü belli etti. Az önce bana doğru yürümekte olan siluet artık hareket etmiyordu. Biraz daha yaklaştığımda bunun bir kadın olduğunu fark ettim. Ben ona biraz daha yaklaşıncı dönüp gitmeye yeltendiyse de olduğu yerde kaldı; ona biraz daha yaklaştım. Kadın o an şaşkınlıktan sendeleyerek bana ismimle seslendi; ben de ona “Estella!” diye bağırdım.

“O kadar değiştim ki beni tanıyabilmiş olmana hayret ediyorum.”

Gerçekten de o güzelliğinin tazeliği yitip gitmişti fakat o tarifsiz asaleti, kelimelerle anlatılamayacak o cazibesi hâlâ

22 O dönemde alt tabakadan insanlar, akşam yemeklerini üst tabakadan insanlara göre daha erken saatte yedi. (ç.n.)

yerli yerindeydi. Onun bu cazibesi benim bilmediğim, görmediğim bir şey değildi ama bir zamanlar etrafına mağrur bakışlar atan o kibirli gözlerindeki bu hüznü, yumuşamış parıltıyı yeni görüyordum; bir zamanlar duygusuz olan o ellerinin bu sıcacık, dostça dokunuşu da benim için yeniydi.

Yakınlarımızdaki bir banka oturduk.

“Bunca yıl sonra birbirimizi ilk gördüğümüz bu yerde karşılaşmamız ne garip Estella!” dedim. “Buraya sık sık geliyor musun?”

“O olaydan sonra ilk gelişim.”

“Benim de öyle.”

Ay yavaş yavaş yükseliyordu. Bu dünyadan göçüp gitmiş bir adamın beyaz tavana diktiği o feri kaçmış gözleri geldi aklıma. Ay yavaş yavaş yükseliyordu. O adama, ölüm döşesinde, bu dünyada duyduğu son sözleri söylediğimde elimi nasıl sıktığı geldi aklıma.

Aramızdaki sessizliği bozan bu defa Estella olmuştu.

“Buraya gelmeyi ne çok istediğimi, buna kaç kez niyetlendiğimi bilemezsin. Fakat hep birtakım engeller çıktı. Ah! Çok yazık oldu bu eve!”

Ayın o ilk şavkı, insanın içini ürperten o soğuk sis tabakasına vurduğu gibi Estella’nın gözlerinden süzülen yaşlara da vurmuştu. Estella gözyaşlarını gördüğümünden habersiz, kendini toparlamaya çalışarak, “Az önce dolaşırken sen de merak ettin mi buranın nasıl bu hale geldiğini?”

“Evet, Estella.”

“Bu arsa bana ait. Elden çıkarmadığım tek mülküm bu. Diğer her şeyi yavaş yavaş kaybettim ama burayı elimde tuttum. O sersefil yıllarımda büyük bir kararlılıkla direnç gösterdiğim tek konu burası oldu.”

“Üzerine bir şeyler mi inşa edilecek?”

“Evet, en nihayetinde ona karar verildi. Onu şu haliyle son kez görüp vedalaşmaya geldim.” Daha sonra Estella, başıboş gezen bir serseriye merhamet gösterircesine, içimi

sızlatan bir ses tonuyla, “Peki ya sen?” dedi. “Hâlâ yurt dışında mı yaşıyorsun?”

“Evet.”

“İşlerin iyidir eminim.”

“Çok çalışıyorum ve yaşamımı idame ettirebilecek kadar para kazanıyorum – yani, evet, işlerimin iyi olduğunu söyleyebilirim.”

“Seni çok düşündüm,” dedi Estella.

“Öyle mi?”

“Özellikle son zamanlarda pek çok. O uzun, zor yıllarım boyunca, zamanında kıymetini bilemeyip kaybettiğim şeylerin anısını kendimden uzak tutmaya çalıştım. Anılarımdan uzak durmama sebep olan sorumluluklarım ortadan kalkınca bu anılara yüreğimde yer vermeye başladım.”

“Ben seni hep kalbimde taşıdım,” diye karşılık verdim.

Aramızda yine bir sessizlik oldu, sonra Estella konuştu:

“Buraya hoşça kal derken sana da veda etme fırsatı bulacağım aklıma gelmezdi,” dedi. “Böyle olduğuna seviniyorum.”

“Yine ayrılacağımız için seviniyor musun Estella? Benim için ayrılık acı veren bir şeydir. Son ayrılışımızın acısını içimden hâlâ atamadım.”

Estella içten bir tavırla, “Ama bana o zaman ‘Tanrı seni korusun! Tanrı seni bağışlasın!’ demiştin,” dedi. “Bana o zaman bunları söyleyebildiysen şimdi de söylemekten imtina etmezsin. Artık acının bize öğretilen diğer her şeyden daha gerçek ve daha güçlü olduğunu biliyorum; senin bir zamanlar neler çektiğini öğretti acı bana. Eğilip büküldüm, kırılıp paramparça oldum ama eskisinden çok daha iyi bir şekle büründüğümü umut ediyorum. Bana karşı yine eskiden olduğu gibi iyi ve düşünceli davran; dost olduğumuzu söyle bana.”

Estella banktan kalkarken ben de ayağa kalkıp ona doğru eğilerek, “Dostuz,” dedim.

“Birbirimizden uzakta olsak da dost kalacağız,” dedi Estella.

Elini avucumun içine aldım ve birlikte viraneye dönmüş o yerden çıktık. Nasıl ki bir zamanlar, ben demirci ocağından ayrılırken sabah sisleri ağır ağır kalkmışsa o an da akşam sisleri dağılıyordu. Sislerin ardından önüme serilen o huzurlu aydınlıkta Estella'dan ayrılacağıma işaret eden küçücük bir gölge bile yoktu.²³

---

23 Dickens önce romana farklı bir son yazmış fakat daha sonra romancı arkadaşları Sir Edward Bulwer-Lytton'un (1803-73) eleştirisi üzerine bunu, Pip ile Estella'nın bir araya gelme ihtimaline imkân tanıyan bir sonla değiştirmiştir. (ç.n.)

*Orijinal Son*²⁴

Onu tekrar gördüğümde aradan dört sene geçmişti. Çok mutsuz bir yaşam sürdüğünü, ona büyük eziyetler eden, kibir, gaddarlık ve hasisliğin bir alaşımı olarak epeyce nam salmış kocasından ayrıldığını işitmiştim. Kocasının, kötü muamele ettiği bir atın sebebiyet verdiği bir kazada öldüğü, Estella'nınsa Shropshirelı bir doktorla yeniden evlendiği gelmişti kulağıma – bu doktor bir keresinde, Mr. Drummle'ı muayene ederken, onun Estella'ya son derece çirkin ve kaba davrandığına şahit olmuş ve üstüne vazife olmadığı halde bir erkek olarak duruma müdahale etmişti. Shropshirelı doktorun zengin olmadığını, Estella'nın servetiyle yaşadıklarını duymuştum.

O sıralar yine İngiltere'deydim; Londra'da Piccadilly Caddesi'nde yanımda küçük Pip'le birlikte yürüyordum ki bir hizmetçi koşarak arkamdan gelip arabadaki hanımefendinin benimle konuşmak istediğini söyledi ve oraya kadar gelip gelemeyeceğimi sordu. Bu, bir midillinin çektiği küçük bir arabaydı ve arabayı hanımefendi kullanıyordu. Hüzün dolu gözlerle hanımefendiyle birbirimize baktık.

---

24 Orijinal son, günümüze bir matbaa numunesinde ulaşmıştır. 1861 yılının Haziran ayında yazılmış, ilk baskıdan önce değiştirilmiştir. (e.n.)

“Çok değiştim, biliyorum,” dedi Estella, “ama belki sen de Estella’yla tokalaşmak istersin, Pip. Bu arada sen de şu tatlı çocuğu kaldır da yanağından bir öpücük alayım.” (Sanırım çocuğun benim çocuğum olduğunu zannetmişti.)

Onunla yaptığımız bu görüşme beni sonradan çok mutlu etmişti, zira yüzünde, sesinde ve dokunuşunda, acının, Miss Havisham’ın öğretmiş olduğu tüm o şeylerden çok daha güçlü olduğuna inanmamı sağlayan bir şeyler vardı; acı, Estella’ya bir yürek vermişti ve artık bir zamanlar benim yüreğimin ne halde olduğunu anlayabilirdi.

Charles Dickens (1812-1870): Viktorya Dönemi İngilteresi'nin en önemli romancısı kabul edilen Dickens orta sınıf bir ailenin çocuğuydu. On iki yaşındayken ailesinin dara düşmesi sonucu bir fabrikada çalışmaya başladı ve romanlarında büyük bir isabetle aktardığı işçi sınıfının hayatını gözlemleme fırsatını elde etti. Yazarın en sevilen romanlarından Büyük Umutlar, yoksulluk içinde büyüyen öksüz yetim bir çocuğun erişkinliğe geçişini anlatır. 1861 yılında yayımlanmış, atmosferi, sürükleyici olay örgüsü, unutulmaz karakterleri, komik ve trajik öğelerinin dengesiyle hem eleştirmenlerin hem de okurların beğenisini kazanmıştır. Pek çok defa televizyona ve sinemaya da uyarlanan Büyük Umutlar, Dickens'ın sonradan değiştirdiği orijinal sonuyla birlikte Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi'nde okurlarıyla buluşuyor.

CHARLES DICKENS - BÜTÜN ESERLERİ: 4

Didar Zeynep Batumlu (1977): Diyarbakır'da doğdu. 2000 yılında Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Yıldız Teknik Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak dersler verdi ve çeşitli çeviriler yaptı. Şubat 2017'den beri tam zamanlı çevirmen olarak çalışıyor. İki çocuk ve iki kedi annesi.

